

DORACAKU MBI SHËRBIMET POLICORE ME NDJESHMERI GJINORE NE TRAJTIMIN E RASTEVE

të dhunës ndaj vajzave dhe grave

FALËNDERIMET

Zhvillimi i këtij mjete nuk do të ishte i mundur pa:

Guximin e shumë grave që kanë përjetuar dhunë dhe kanë folur për përvojat e tyre dhe aktivisteve, veçanërisht nga organizatat e grave në tërë globin, të cilat kanë avokuar në ofrimin e shërbimeve dhe mbështetjen e duhur për gratë që kanë përjetuar dhunë.

Përpjekjet e qeverive që po ndërmarrin veprime për t'i dhënë fund dhunës ndaj grave dhe vajzave ('DHGV') përmes reformave legjislative, nismave të politikave dhe zbatimit të programeve të parandalimit dhe reagimit.

Qeverinë e Australisë, një nga donatorët kryesorë për Programin e Përbashkët të OKB-së për Shërbimet Thelbësore për Gratë dhe Vajzat që i nënshtrohen Dhunës.

Angazhimin e vazhdueshëm të sistemit të OKB-së, për të zhvilluar programe dhe veprime në reagim ndaj DHGV-së. Agjencitë e OKB-së të angazhuara në mbështetjen e zhvillimit të këtij mjete kanë ndarë kohën dhe njohuritë e tyre për të siguruar që ne të vazhdojmë të përmirësojmë ofrimin e shërbimeve cilësore dhe thelbësore për gratë dhe vajzat që kanë përjetuar dhunë. Përfaqësuesit e agjencive në vijim falënderohen për angazhimin dhe kontributin e tyre: Kalliope Mingeirou, Caroline Meenagh, Charlotte Hemmestad Ludt Lea Biason, Beatrice Duncan, Sadiq Syed, Melissa Alvarado, AH Monjurul Kabir, Bridget Hancock dhe Alejandro Sanchez (UN Women); Shruti Majumdar (Fondi i Mirëbesimit i OKB-së për t'i dhënë fund dhunës kundër grave); Valerie Lebaux, Claudia Baroni dhe Sven Pfeiffer (UNODC); Sofiene Bacha (UNDP); dhe Cameron Sigley (Departamenti i OKB-së për Operacione Paqësore - Divizioni i Policisë).

Anëtarët e mëposhtëm të Grupit Këshillëdhënës, të cilët gjithashtu janë falënderuar sinqerisht për mbështetjen e tyre teknike: Alessandra Aresu (Humanity & Inclusion); Cheryl Thomas, Melissa Scaia, Laura Wilson dhe Helen Rubenstein (Të Drejtat Globale për Gratë); Jennifer Long (AEquitas); Marai Larasi (Koalicioni Jepi Fund dhunës ndaj Grave); Maureen Curtis and Kimberlina Kavern (Safe Horizon); Eileen Skinnider and Ruth Montgomery (Qendra Ndërkombëtare për Reformën e së Drejtës Penale dhe Politikën e Drejtësisë Penale, Vankuver, Kanada); Maria Victoria 'Mavic' Cabrera Balleza and Agnieszka Fal-Dutra Santos (Rrjeti Global i Grave Ndërtuese të Paqes); Raluca Popa dhe Rea Abada Chiongson (Organizata Ndërkombëtare për Zhvillimin e Ligji); Cassandra Altagracia Martha, Sarah Louise Neil and Shamima Begum (Shoqata Ndërkombëtare e Grave Police); dhe Deborah Friedl (Kryetare e Shoqatës Ndërkombëtare të Grave Police).

Ky Manual nuk do të kishte qenë i mundur pa kontributet e rëndësishme nga [Graham Goulden](#), [Gerry Campbell](#) dhe [Neelam Sarkaria](#), të cilët falënderohen sinqerisht për përkushtimin dhe mbështetjen e konsiderueshme teknike, si për drejtimin ashtu edhe për zhvillimin e Manualit.

Autorët: Mirko Fernandez, Konsulent Kryesor dhe [Jane Townsley](#), Këshilltare e Lartë e Policisë dhe Drejtoreshë Ekzekutive e Shoqatës Ndërkombëtare të Grave Police.

LISTA E AKRONIMEVE DHE SHKURTESAVE

PPF	Përvojat e Pafavorshme të Fëmijërisë(MB)	SVE	Sëmundja e Virusit Ebola
SHPT	Shoqata për Parandalimin e Torturës	FDHF	Familja dhe Dhuna në Familje (Australi)
SHBGP	Shoqata Britanike për Gratë në Polici	GJ/PGJF	Gjymtimi/Prerja Gjenitaleve të Femrës
BiH	Bosnja dhe Hercegovina	ZNF	Zyrtarët Ndërlidhëse me Familjen
ZPE	Zezaqët dhe Pakicat Etnike (MB)	NJBF	Njësia për Mbështetjen e Familjes e Policisë së Sierra Leones
KEGJFDG	Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave (	DHBGJ	Dhuna me bazë gjinore (DHBGJ)
MFHD	Martesa e Fëmijëve, e Hershme dhe e Detyruar (MFHD)	RRGGNP	Rrjeti Global i Grave Ndërtuese të Paqes
QKS	Qendrat për Kontrollin dhe Parandalimin e Sëmundjeve (SHBA)	MS	Qeveria e Madhërisë së Saj(MB)
KDF	Komiteti për të Drejtat e Fëmijëve	IPMS	Inspektorati Policor i Madhërisë së Saj (MB)
TVQM	Televizor me qark të mbyllur	IPSHZSHMS	Inspektorati Policor dhe Shërbimet e Zjarrikjes dhe Shpëtimit i Madhërisë së Saj (MB)
KVSPD	Këshillat Vendorë të Sigurisë për Parandalimin e Delikuencës	SHNSHP	Shoqata Ndërkombëtare e Shefave të Policisë
DHKGV	Dhuna e ndërlidhur me Konfliktin ndaj Grave dhe Vajzave	SHNGP	Shoqata Ndërkombëtare e Grave Police
HVN	Hetimi i Vendit të Ngjarjes	ASBI	Abuzimi seksual i bazuar në imazhe
OSHC	Organizata e shoqërisë civile	GJPN	Gjykata Penale Ndërkombëtare
SHPK	Shërbimi i Prokurorisë së Kurorës (MB)	TIK	Teknologjia e Informacionit dhe Komunikimit
KKV	Korniza e Kompetencës dhe Vlerave (MB)	ANVK	Anketa Ndërkombëtare e Viktimave të Krimet
AFPN	Mjeti për Abuzimin në Familje, Përndjekjen, Ngacmimin dhe Dhunën e bazuar në Nderë (MB)	ID	Identiteti
DCAF	Qendra e Gjenevës për Qeverisjen e Sektorit të Sigurisë	KPDHF	Këshilltar i Pavarur i Dhunës në Familje (MB)
GAKA	Gratë me Aftësi të Kufizuara në Afrikë	DNDNJ	E Drejta Ndërkombëtare për të Drejtat e Njeriut (DNDNJ)
ADN	Acidi dezoksiribonukleik	DHN	E Drejta Humanitare Ndërkombëtare
DPVT	Divizioni i Politikave, Vlerësimit dhe Trajnimit – Dep. i OKB-së për Operacione Paqësore	KKDHF	Këshillat Koordinuese kundër Dhunës në Familje të Illinois (SHBA)
RDK	Republika Demokratike e Kongos	ONP	Organizata Ndërkombëtare e Punës
DHF	Dhuna në Familje	DHPI	Dhuna nga Partneri Intim
NJMDHF	Njoftimet për Mbrojtjen nga Dhuna në Familje (MB)	MSHI	Marrëveshjet për shkëmbimin e informacionit
UMDHF	Urdhrat për Mbrojtje nga Dhuna në Familje (MB)	OSHI	Ofruesi i shërbimit të internetit
IEBGJ	Instituti Evropian për Barazi Gjinore (IEBGJ)	KRPA	Koalicioni për Hapësirë Publike të Sigurt (Indonezi)
PSHTH	Paketa e Shërbimit Thelbësor për Gratë dhe Vajzat që i Nënshtrohen Dhunës PSHTH: Elementet Themelore dhe Udhëzimet për Cilësinë	LGBTI	Lezbike, Gej, Biseksuale, Transgjinore dhe Interseksuale
SHPGE	Shoqata e Policeve Gra të Emirateve	KLS	Këshilli Lokal i Sigurisë
		M&VE	Monitorimi dhe Vlerësimi
		KVRRSHA	Konferenca e Vlerësimit të Rrezikut me Shumë Agjenci (MB)

MINUSCA	Misioni i Stabilizimit të Integruar Shumëdimensional i Kombeve të Bashkuara në Republikën Qendrore Afrikane	UNAMID	Operacioni Hibrid i Kombeve të Bashkuara në Darfur
MINUSMA	Misioni i Stabilizimit të Integruar Shumëdimensional i Kombeve të Bashkuara në Mali (	UNICEF	Fondi i Kombeve të Bashkuara për Fëmijët
MINUSTAH	Misioni i Kombeve të Bashkuara për Stabilizim në Haiti	DOKËÇES	Departamenti i Organizatës së Kombeve të Bashkuara për Çështje Ekonomike dhe Sociale
MPB	Ministria e Punëve të Brendshme	DOP	Departamenti i Kombeve të Bashkuara për Operacionet Paqeruajtëse
MONUSCO	Misioni i Stabilizimit i Organizatës së Kombeve të Bashkuara në RD të Kongos	KESOKB	Këshilli Ekonomik dhe Social i Organizatës së Kombeve të Bashkuara
SHPM	Shërbimi Policor i Malavi (SHPM)	UNFPA	Fondi i Kombeve të Bashkuara për Popullsinë
KKS	Këshilli Komunal për Siguri	UNHCHR	Zyra e Komisionerit të Lartë të Organizatës së Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut
MSCJ	Mesa de Seguridad de Cd. (MSCJ) Juarez (Meksikë)	UNHCR	Zyra e Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për Refugjatë (ZKLBKBR)
KHGP	Komisioni Hetimor për Gra të Pagjetura (British Columbia, Kanadë)	UNIFIL	Forca e Përkohshme e Kombeve të Bashkuara në Liban
OJQ	Organizata Joqeveritare	UNMEER	Misioni i Kombeve të Bashkuara për Reagimin Emergjent ndaj Ebolas
SKRKNK	Standardet Kombëtare të Rezultateve për Ndërhyrjet ndaj Kryerësve (Australi)	UNMIL	Misioni i Kombeve të Bashkuara në Liberi
KSHPN	Këshilli i Shefave të Policisë Nacionale (MB)	UNMIS	Misioni i Kombeve të Bashkuara në Sudan
ZIDDNJ	Zyra për Institucionet Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut e OSBE-së	UNMIT	Misioni i Integruar i Kombeve të Bashkuara në Timorin Lindor
OSBE	Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë	UN OCHA	Zyra e Organizatës së Kombeve të Bashkuara për Koordinimin e Çështjeve Humanitare
PPM	Pajisje Personale Mbrojtëse	UNODC	Zyra e Organizatës së Kombeve të Bashkuara për Drogën dhe Krimin (ZOKBDK)
JVSP	Java e Vizitorëve të Stacionit Polico	UN OHCHR	Zyra e Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut
PMK	Policia Mbretërore Kanadeze	UN OROLSI	Zyra e Organizatës së Kombeve të Bashkuara për Sundimin e Ligjit dhe Institucionet e Sigurisë
RS	Republika Srpska (Bosnjë dhe Hercegovinë)	RKSOKB	Rezoluta e Këshillit të Sigurimit të Organizatës së Kombeve të Bashkuara
AVAL	Armë të Vogla dhe Armë të Lehta	SHBA	Shtetet e Bashkuara të Amerikës
QRSS	Qendra e Referimit për Sulme Seksuale	DHGV	Dhuna ndaj Grave dhe Vajzave
ZQEJLKAV	Zyra Qendrore e Evropës Juglindore dhe Lindore për Kontrollin e Armëve të Vogla dhe Armëve të Lehta	NJKD	Njësia e Kujdesit të Dëshmitarëve
DHSBGJ	Dhuna Seksuale me Bazë Gjinore	OBSH	Organizata Botërore e Shëndetësisë
KSU	Korniza Strategjike e Udhëzimit për Paqeruajtjen Policore Ndërkombëtare (OKB)	BLG	Byroja Ligjore dhe e të Drejtave të Njeriut të Grave (BLG)
PSL	Policia e Sierra Leones	RRGPEJ	Rrjeti i Grave Police në Evropën Juglindore
PSV	Procedura Standarde e Veprimit		
RSS	Reforma në Sektorin e Sigurisë		
IKDHS	Iniciativa Kërkimore për Dhunë Seksuale		
MB	Mbretëria e Bashkuar		
OKB	Organizata e Kombeve të Bashkuara		

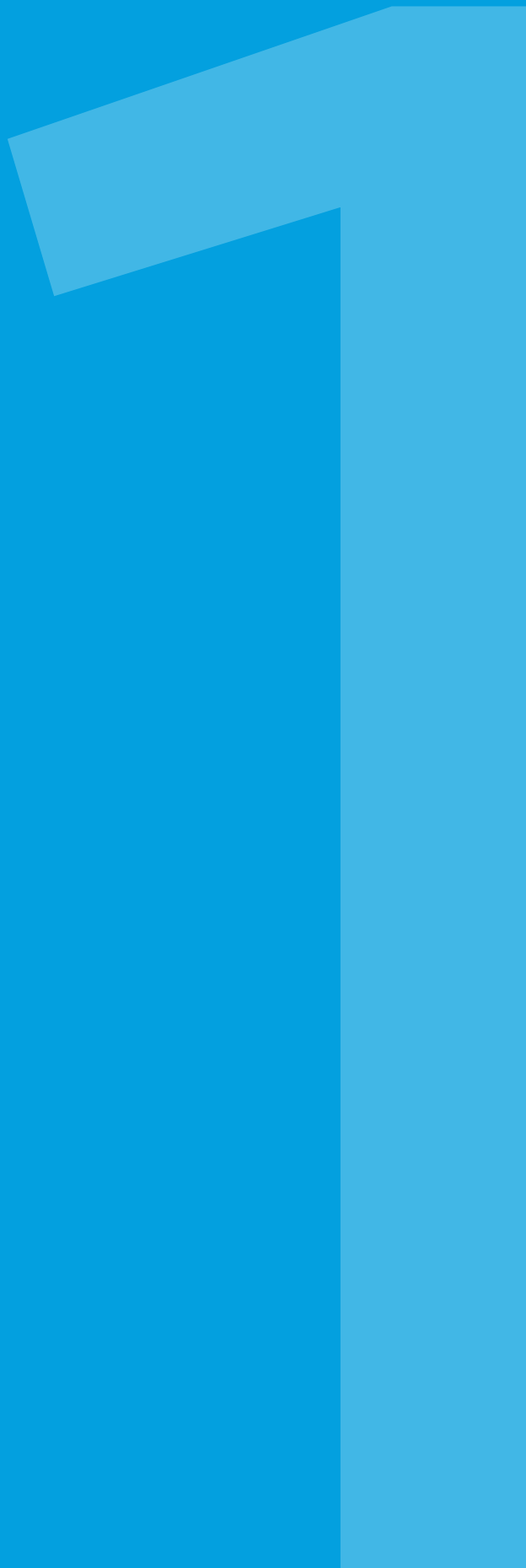
TABELA E PËRMBAJTJES

Falënderimet	3
Lista e akronimeve dhe shkurtesave	4
Tabela e përmbajtjes	7
Kapitulli 1: Hyrje	9
Kapitulli 2: Bërja e Ndryshimit si Drejtues dhe Udhëheqës i Ekipit	15
Kapitulli 3: Parandalimi	49
Kapitulli 4: Kontakti Fillestar	79
Kapitulli 5: Hetimi	105
Kapitulli 6: Siguria dhe Mbrojtja	151
Kapitulli 7: Mbështetja dhe Asistenca	179
Kapitulli 8: Koordinimi ndërmjet Agjencive të Drejtësisë	209
Kapitulli 9: Komunikimi	231
Kapitulli 10: Ndërtimi i institucioneve për një përgjigje efektive dhe të përgjegjshme të policisë ndaj DHGV-së	261
Kapitulli 11: Sfidat dhe strategjitë për zbatimin e policimit të përgjegjshëm gjinor	319
Kapitulli 12: Vazhdimësia e Drejtësisë	347
Kapitulli 13: Çështje të reja në hetimin e DHGV	387
Kapitulli 14: Emergjencat e Shëndetit Publik dhe Krizat Humanitare Jo-Konfliktuale	429
Kapitulli 14: Fjalori & BIBLIOGRAFIA	477
Fjalori	478
BIBLIOGRAFIA	482

HYRJE

Dhuna ndaj grave dhe vajzave ('DHGV') ka qenë prej kohësh një çështje e përhapur dhe universale e të drejtave të njeriut, e rrënjësor në marrëdhëniet e pabarabarta të pushtetit, pabarazitë strukturore dhe diskriminim. Është vlerësuar se pak më shumë se një në tri gra në mbarë botën (35 përqind) përjetojnë dhunë fizike ose seksuale, të kryer kryesisht nga një partner intim,¹ dhe kjo statistikë nuk përfshin ngacmimet seksuale. Forma të tjera të DHGV-së përfshijnë vrasjet e ndërlidhura me gjininë (të referuara edhe si 'vrasje të femrave'), dhunën seksuale jo nga partneri; trafikimin për qëllime të shfrytëzimit seksual dhe format e tjera të punës së detyruar; gjymtimin/prerjen e organeve gjinitale femërore dhe praktika të tjera të dëmshme, siç janë martesat në fëmijëri, e hershme dhe e detyruara, dhe të ashtuquajturat 'vrasje për nder'. Gratë dhe vajzat shpesh përjetojnë forma të shumta të dhunës si pjesë e një vazhdimësie - në kohë paqeje ose konflikti, ose pas konfliktit - dhe në mjedise të shumta, përfshirë brenda familjes, në punë, në shkollë, në komunitet, në internet, dhe në hapësira publike.²

Ka dëshmi se një sërë faktorësh dhe kushtesh individuale, të komunitetit dhe shoqërore shoqërohen me një rrezik më të lartë të përjetimit ose kryerjes së DHGV-së. Kjo përfshin besimet dhe normat individuale dhe kolektive rreth maskulinitetit dhe feminitetit, dhe rolet e pabarabarta dhe të ngurta gjinore në hapësirat publike dhe private që u japin burrave më shumë fuqi rreth aspekteve të ndryshme të jetës. Faktorë të tjerë të rrezikut mund të përfshijnë pranimin shoqëror të dhunës në familje, pasigurinë ekonomike, përdorimin e dëmshëm të alkoolit dhe substancave të tjera, mungesën e qasjes në shërbimet thelbësore dhe cilësore për të mbijetuarat, dhe politika diskriminuese gjinore dhe kornizat ligjore të rrënjësura në normat patriarkale.³ Ekzistojnë gjithashtu dëshmi të fuqishme se ekspozimi

ndaj dhunës dhe normave të dëmshme gjinore në fëmijëri dhe adoleshencë rrit gjasat për të kryer ose përjetuar dhunë më vonë në jetë.

Edhe pse kostot e dhunës ndaj viktimave/të mbijetuarave të dhunës janë të mëdha, ky nuk është vetëm një problem për gratë dhe vajzat; pabarazia me bazë gjinore dhe DHGV ka shumë pasoja negative për familjet, komunitetet dhe shoqëritë. Për shembull, kostoja globale e dhunës ndaj grave u vlerësua në 1.5 trilion dollarë në vitin 2016.⁴ Pabarazia gjinore është gjithashtu e ndërlidhur me racizmin, ksenofobinë, padrejtësinë ekonomike, padrejtësinë klimatike dhe sistemet e tjera të shtypjes. Prandaj është e qartë se përfundimi i DHGV-së nuk është vetëm një objektiv në vetvete dhe një aspekt i arritjes së barazisë gjinore - një nga Qëllimet e Agjendës 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm - por është gjithashtu vendimtar për arritjen e Qëllimeve të tjera të Zhvillimit të Qëndrueshëm, siç është çrrënjësia e varfërisë, qasja në kujdesin dhe edukimin shëndetësor, punën e denjë dhe ndërtimin e një shoqërie të drejtë dhe paqësore.⁵

DHGV DHE PANDEMIA COVID-19

Shpërthimi i sëmundjes së koronavirusit (COVID-19) ka përqësuar shumë nga faktorët e rrezikut që lidhen me DHGV-në.⁶ Të dhënat e nxjerra tregojnë se që nga shpërthimi i COVID-19, DHGV, veçanërisht dhuna në familje, është intensifikuar, në atë që është përshkruar si një **'pandemi në hije.'**⁷ Gratë dhe vajzat e kanë gjetur veten të mbyllur në shtëpi me abuzuesit, në pamundësi

1 Organizata Botërore e Shëndetësisë (2013), Vlerësimet globale dhe rajonale të dhunës ndaj grave, në: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564625>.
2 UN Women (2020), COVID-19 dhe dhënia fund e dhunës kundër grave dhe vajzave, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls>.
3 UN Women (2020), Parandalimi: Dhuna ndaj grave dhe vajzave dhe COVID-19, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/05/brief-prevention-violence-against-women-and-girls-and-covid-19>.

4 UN Women (2016), 'Kostot Ekonomike të Dhunës ndaj Grave', Vërejtje nga Ndihmës Sekretari i Përgjithshëm i OKB-së dhe Zëvendës Drejtori Ekzekutiv i UN Women, Lakshmi Puri, në diskutimin e nivelit të lartë mbi 'Koston Ekonomike të Dhunës ndaj Grave' në: <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2016/9/speech-by-lakshmi-puri-on-economic-costs-of-violence-against-women>.

5 Raporti i Sekretarit të Përgjithshëm për Intensifikimin e përpjekjeve për të eliminuar të gjitha format e dhunës ndaj grave dhe vajzave (2020), në: <https://undocs.org/en/A/75/274>

6 Raporti i Sekretarit të Përgjithshëm për Intensifikimin e përpjekjeve për të eliminuar të gjitha format e dhunës ndaj grave dhe vajzave (2020), <https://undocs.org/en/A/75/274>.

7 Shih, për shembull, vërejtjet e Sekretarit të Përgjithshëm Antonio Guterres në Ditën Ndërkombëtare për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave (2020), në: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2020-11-25/remarks-international-day-for-elimination-of-violence-against-women>.

për të raportuar dhunën dhe pa mjetet e mbështetjes së zakonshme. Në prill të vitit 2020, ekspertët parashikuan që për çdo tre muaj që masat e bllokimit do të vazhdonin në tërë botën, 15 milionë gra dhe vajza shtesë do të ekspozoheshin ndaj dhunës.⁸ Në disa vende, thirrjet për linjat e ndihmës u rritën pesë herë.⁹

Edhe para pandemisë, shumë gra dhe vajza nuk kishin qasje në shërbimet më themelore falas për sigurinë, mbrojtjen dhe shërimin e tyre, siç janë linjat e ndihmës emergjente, reagimi me kohë i policisë dhe sektorit të drejtësisë, kujdesi shëndetësor, strehimi i sigurt, strehimi dhe këshillimi psiko-social. Aty ku ekzistonin këto shërbime, ato zakonisht ishin të pafinancuara, me staf të pakualifikuar, të pakoordinuara ose jo të një cilësie të mjaftueshme. Dëshmitë tregojnë se vetëm 40 përqind e grave që përjetojnë dhunë kërkojnë ndihmë të çfarëdo lloji, dhe akoma më pak, 1 në 10 gra, kërkojnë ndihmë nga policia.¹⁰ Shumë nuk i raportojnë përvojat e tyre tek mekanizmat zyrtarë për shkak të turpit, frikës nga hakmarrjet ose mungesës së njohurive se si të kenë ndihmë në dispozicion. Gratë dhe vajzat që vuajnë nga forma të shumta dhe ndërlihdhëse të diskriminimit, siç janë gratë migrante, gratë që jetojnë me aftësi të kufizuara ose ato që jetojnë në zona rurale dhe të largëta janë në rrezik të shtuar të përjetojnë dhunë dhe ka më pak të ngjarë të marrin mbështetjen për të cilën kanë nevojë.

Ndërsa ofruesit e shërbimeve shëndetësore, policore dhe të drejtësisë janë të mbingarkuar me rastet e COVID-19 dhe pasojat e ndërlihdhura me të, menaxhimi klinik i përdhunimit, vlerësimi i shëndetit mendor dhe kujdesi për të mbijetuarat e dhunës, si dhe qasja në drejtësi, janë ndërprerë. Kjo pandemi gjithashtu i ka ekspozuar miliona punonjës të sektorit social dhe shëndetësor të grave në rrezik të shtuar të infektimit me COVID-19; ka rritur pasigurinë ekonomike për gratë, përfshirë ato që punojnë në ekonominë joformale me pak ose aspak mbrojtje

8 UNFPA (2020), Ndikimi i Pandemisë COVID-19 në Planifikimin Familjar dhe Përfundimi i Dhunës me Bazë Gjinore, Gjymtimi Gjenital Femëror dhe Martesa e Fëmijëve, në: <https://www.unfpa.org/resources/impact-covid-19-pandemic-family-planning-and-ending-gender-based-violence-female-genital>

9 UN Women (2020), Fakte dhe Shifra: Përfundimi i Dhunës ndaj Grave, në: <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures#notes>.

10 Shih: https://unstats.un.org/unsd/gender/downloads/WorldsWomen2015_report.pdf

sociale ose opsione zëvendësuese; dhe ka ekspozuar miliona vajza ndaj shkollimit të ndërprerë dhe rrezikut të martesës së hershme. Është vlerësuar se pandemia do të shtyjë 47 milionë gra dhe vajza të tjera nën kufirin e varfërisë.¹¹ E gjithë kjo thekson nevojën për veprime urgjente për të mbajtur progresin, adresuar mosndëshkimin, si dhe nevojat e viktimave/të mbijetuarave. Kjo gjithashtu thekson nevojën për investime më të mëdha në përpjekjet parandaluese. Ka më shumë dëshmi se kurrë më parë se DHGV është e parandalueshme.¹²

PROGRAMI I PËRBASHKËT GLOBAL I OKB-SË PËR SHËRBIMET THELBËSORE

Për të eliminuar format e ndryshme të dhunës kërkohet një qasje shumëdisiplinare me koordinim efektiv ndërmjet akterëve të ndryshëm. Kjo gjithashtu duhet të përfshijë strategji gjithëpërfshirëse parandaluese shumësektoriale dhe reciprokisht të përforcuara që adresojnë shkaqet rrënjësore të dhunës. Sigurimi i qasjes në një sërë shërbimesh shëndetësore cilësore, drejtësi dhe shërbime policore dhe psiko-sociale mund t'u mundësojë grave dhe vajzave të thyejnë ciklet e përsëritura të dhunës dhe të zbusin pasojat e saj. Programi i Përbashkët Global i OKB-së për Shërbimet Thelbësore për Gratë dhe Vajzat që i nënshtrohen Dhunës, një partneritet ndërmjet UN Women, ZOKBDK, UNFPA, OBSH dhe UNDP, ka për qëllim të reagojë ndaj këtyre boshllëqeve dhe sfidave kritike. Ai siguron udhëzime se si të zbatohen normat globale për shërbimet dhe përgjigjet shumë sektoriale, me fokus në shërbimet shëndetësore, policore, gjyqësore dhe sociale, si dhe mekanizmat koordinues që lidhin këta sektorë.

11 UN Women (2020), Nga Zbulimi në Veprim: Barazia Gjinore Menjëherë pas COVID-19, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/09/gender-equality-in-the-wake-of-covid-19>.

12 Për informacion të detajuar, shih RESPEKTONI GRATË: Parandalimi i dhunës kundër grave (2019) dhe paketa shoqëruese e zbatimit (2020), të dyja të disponueshme në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/07/respect-women-implementation-package>. Shih më tej, UN Women (2020), Parandalimi: Dhuna ndaj grave dhe vajzave & COVID-19, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/05/brief-prevention-violence-against-women-and-girls-and-covid-19>.

Faza I e Programit të Përbashkët (2013-2017) u përqendrua në arritjen e konsensusit mbi shërbimet thelbësore dhe standardet dhe mjetet përkatëse të cilësisë për ofrimin e shërbimeve në mjedise të ndryshme. [Paketa e Shërbimeve Thelbësore për Gratë dhe Vajzat që i nënshtrohen Dhunës: Elementet Themelore dhe Udhëzimet për Cilësinë](#) ('PSHTH') u lansua në fund të vitit 2015. Këto u zhvilluan me mbështetjen e konsulentëve ekspertë përmes një sërë konsultimesh teknike globale dhe rajonale me ekspertë kryesorë nga Qeveria, shoqëria civile, të mbijetuarat, akademia, si dhe praktikues nga secili sektor përkatës, me qëllim të mbështetjes së përhapjes së tyre globale. Në fillim të vitit 2021, Paketa e Shërbimeve Thelbësore u përdorë nga mbi 50 vende të botës, duke mbështetur zbatimin e tyre të normave dhe standardeve globale mbi shërbimet dhe reagimet shumësektoriale.

Në fillim të vitit 2019, si pjesë e përpjekjeve për të adresuar sfidat e identifikuar nga vendet pilot gjatë vitit të parë të zbatimit të Programit të Përbashkët në sektorin e drejtësisë, UN Women kërkoi të zhvillonte udhëzime për policimin gjinor, me një fokus të veçantë në forcimin e shërbimeve policore për gratë dhe vajzat që kanë përjetuar dhunë.

Përkundër përpjekjeve për të vënë në funksionim PSHTH-në, në shumë vende, ende ka mungesë të rregulloreve efektive dhe procedurave të qarta që përfshijnë rastet e DHGV-së, me disa vende që gjithashtu nuk kanë trajnim gjithëpërfshirës të hetimeve të DHGV-së për zbatimin e ligjit. Moduli 3 Drejtësia dhe Policimi i PSHTH-së u raportua nga përdoruesit si komponenti më i vështirë për tu funksionalizuar.

Më 18-19 qershor 2019, UN Women thirri një **Takimi të Grupit të Ekspertëve** në selinë e Organizatës së Kombeve të Bashkuara në Nju Jork, për t'u ofruar partnerëve kryesorë dhe palëve të interesit (shoqëria civile, organizatat e grave dhe të mbijetuarave, forcat policore dypalëshe, institutet e drejtësisë penale dhe subjektet e OKB-së) një mundësi për të dhënë kontribut në një projekt-kornizë për zhvillimin të Manualit, përfshirë çështjet e reja për policinë në hetimin e krimeve të DHGV-së; adresimin e paragjykimeve institucionale dhe stereotipizimin gjinor dhe sigurimin e "qasjes" institucionale të nivelit të lartë, si dhe vlerësimin e përdorimit të Manualit si një mjet potencial reference jo

vetëm për policinë dhe sektorin e drejtësisë, por edhe partnerët më të gjerë të shërbimeve shëndetësore dhe sociale dhe koordinimin të këtyre sektorëve.

METODOLOGJIA E MANUALIT

Qëllimi i Manualit është i dyfishtë:

- Të sigurojë udhëzime praktike për policinë (audiencia kryesore) për të mundësuar një reagim efektive dhe të ndjeshme në aspektin gjinor ndaj dhunës ndaj grave dhe vajzave duke ndarë mësimin që promovon një kulturë reflektimi dhe të mësuarit, që çon në transformim institucional;
- Të promovojë një shërbim policor që kërkon të balancojë efektivitetin me llogaridhënien në reagimin e tyre ndaj dhunës ndaj grave dhe vajzave përmes rishikimit, vlerësimit dhe monitorimit të mjeteve hetimore, strategjive, politikave dhe qasjeve, me mbështetjen e akterëve të jashtëm të shoqërisë civile, organizatave të grave dhe të mbijetuarave dhe akademisë.

Teoria e ndryshimit

Manuali kërkon të frymëzojë ndryshimin e sjelljes drejt policimit të orientuar kah parandalimi **i përgjegjshëm ndaj gjinisë, i informuar ndaj traumave dhe i fokusuar tek kryerësit.**

Për të arritur në këtë ndryshim të dëshiruar të sjelljes, Manuali do të kërkojë të ofrojë udhëzime transformuese drejt tri rezultateve:

- Modernizimi i organizatës policore është i përgjegjshëm në aspektin gjinor dhe konsultohet gjerësisht;
- Policia siguron mirëqenien dhe pjesëmarrjen kuptimplotë të viktimave/të mbijetuarave kur koordinon reagimin e tyre ndaj DHGV-së në vazhdimësinë e drejtësisë;
- Hetimet për dhunën ndaj grave dhe vajzave janë të standardizuara dhe me mbikëqyrje të brendshme, në

mënyrë që ato të jenë të fokusuar tek kryerësit dhe të informuara për traumat.

Manuali propozon tri strategji policore për të ndihmuar në arritjen e këtyre rezultateve. Këto strategji synojnë të vendosin drejtuesit e mesëm të policisë në një pozicion më të fuqishëm të agjencisë ndryshuese. Ato përfshijnë si në vijim:

- Angazhimin proaktiv me palët e jashtme të interesit siç janë organizatat e shoqërisë civile, akademia, grupet e prekura dhe akterët mbështetës ndërkombëtarë për reagim të informuara ndaj DHGV-së;
- Standardizimin dhe kontrollin e brendshëm, në mënyrë transparente, të kompetencave dhe aftësive për hetim në mënyrë që ato të jenë të përqendruara në viktima dhe të bazuara në të drejta;
- Aftësimin dhe arsimin për parandalimin dhe hetimin e DHGV-së në mënyrë që përgjigjet të jenë të bazuara në të drejta, të përgjegjshme ndaj gjinisë dhe të informuara për traumat.

Duke synuar kryesisht drejtuesit e mesëm të policisë,¹³ Manuali do të synojë të arrijë një grup modelesh që do të frymëzojnë ndryshimin nga vartësit, duke u mbështetur në studimet e fundit të asaj që funksionon nga modelet e shkencës së ndryshimit të sjelljes. Manuali mund të përdoret në mënyrë të njëjtë për të angazhuar drejtuesit e lartë dhe ata që reagojnë në vijën e parë dhe mund të përdoret në akademitë e policisë për të plotësuar plan-programet e vazhdueshme të trajnimit. Audienca dytësore do të përfshijë shoqërinë civile dhe organizatat e grave dhe mekanizmat mbikëqyrës kombëtarë, siç janë institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut, si dhe subjektet e OKB-së.

Siç është cekur në PSHTH, një reagim i cilësisë së lartë nga policia dhe drejtësia duhet të jetë në dispozicion dhe i arritshëm për të gjitha gratë dhe vajzat, veçanërisht ato që janë më të marginalizuara dhe janë në rrezik më të madh të përjetojnë dhunë. Ofruesit e këtyre shër-

bimeve duhet të demonstrojnë se ata, dhe sistemet në të cilat ata veprojnë, janë të përkushtuar për të siguruar që ankesa e një gruaje apo vaje të merret seriozisht dhe se ajo mbështetet ndërsa përipiqet të lundrojë në një sistem drejtësie shpesh kompleks.

Kapitujt e mëposhtëm në këtë Manual synojnë t'u japin drejtuesve të policisë udhëzime nga kolegët për ofrimin e reagimeve cilësore hetimore. Për ta bërë këtë, Manuali do të imitojë kornizën e PSHTH-së të propozuar në Modulin e tij 3 për *Drejtësinë dhe Policimin* duke paraqitur udhëzime operacionale për zyrtarët policor në këto fusha: strategjitë e parandalimit; kontaktin fillestar me policinë; një hetim të përgjegjshëm gjinor; konsideratat e sigurisë dhe mbrojtjes; kërkohet mbështetje dhe ndihmë; strategjitë e komunikimit dhe zgjidhjet e bazuara në koordinim. Duke pasur parasysh kontekstin e pandemisë COVID-19, Manuali përfshin gjithashtu udhëzime mbi reagimin ndaj dhunës ndaj grave dhe vajzave gjatë krizave, përfshirë pandemitë.

Çdo kapitull i Manualit do të përfshijë nënseksione që do të ofrojnë qartësi në përkufizime dhe korniza të punës dhe do të propozojnë kompetencat e drejtuesve të policisë të nevojshme për një shërbim efektiv dhe efikas policor, si dhe rekomandime mbi treguesit kryesorë të performancës dhe identifikimin e boshllëqeve të kapaciteteve. Manuali është unik në fokusin e tij në udhëzimet konkrete si për zbatim ashtu edhe për vlerësim.

Udhëzimet operacionale nga kolegët do të ofrohen gjithashtu në të gjithë kapitujt për policinë në pozita udhëheqëse. Ky udhëzim do të përqendrohet në atë që një zyrtar policor mund dhe duhet të kontrollojë në pozitën e tij/saj udhëheqëse ose mbikëqyrëse kur zyrtarët policor që reagojnë ballafaqohen me një incident të DHGV-së.

Raste studimore do të përdoren gjithashtu për të ndihmuar në ilustrimin e inovacionit të policisë, praktikave të mira dhe përkushtimit për të siguruar llogaridhënie për krimet e DHGV-së dhe sigurinë dhe mbrojtjen e viktimave/të mbijetuarave. Së fundi, çdo kapitull do të sigurojë referenca për të informuar lexuesin për tendencat, hulumtimet dhe praktikat aktuale.

¹³ Publiku i synuar janë drejtuesit e mesëm të policisë dhe Kapitujt 2 deri në 9 të Manualit janë zhvilluar duke pasur parasysh komandantët e stacioneve policore ose njësite.

Në përputhje me kornizën e PSHTH-së, Manuali njih shtrirjen dhe kompleksitetin e formave të dhunës të përjetuara nga gratë dhe vajzat, si dhe nevojën për një reagim dinamik të tërë qeverisë për parandalimin, hetimin dhe ndjekjen e saj penale efektive.

Manuali gjithashtu njih kornizat e ndryshme ligjore kombëtare që diktojnë kërkesat në lidhje me mbledhjen e provave dhe larminë e konteksteve sociale, kulturore dhe ekonomike brenda këtyre juridiksioneve të njëjta që ndikojnë si në sjelljen e policisë, ashtu edhe në pozicionet e ndjeshmërisë së grave dhe vajzave ndaj dhunës dhe krimit.

Si një mjet për të përfshirë këtë kompleksitet dhe diversitet, kapitujt e mëposhtëm synojnë të përforcojnë standardet dhe normat ndërkombëtare që mbështesin standardet minimale të zbatueshme për të gjitha teknikat e hetimit policor në rastet që përfshijnë DHGV-në.¹⁴ Manuali gjithashtu do t'i referojë lexuesit në procedurat kombëtare të hetimit, përfshirë protokollet e sigurisë së viktimave/të mbijetuarave, si dhe protokollet e njohura ndërkombëtarisht dhe praktikën më të mira për udhëzime të specializuara dhe më gjithëpërfshirëse të policisë.

Udhëzimet e ofruara në këtë Manual duhet të shihen dhe zbatohen në një *mënyrë plotësuese* në mbështetje të plotë të udhëzimeve, protokolleve dhe manualeve kombëtare për të gjithë akterët qeveritarë përgjegjës për vazhdimësinë e drejtësisë.

---

¹⁴ Ndonëse disa aspekte të policimit të ndjeshëm ndaj gjinisë në lidhje me fëmijët trajtohen në tërë këtë Manual, është e rëndësishme të theksohet se korniza ligjore ndërkombëtare e zbatueshme për fëmijët është e ndryshme nga ajo për gratë dhe të rriturit në përgjithësi. Prandaj, një qasje e ndjeshme ndaj fëmijës dhe gjinisë dhe rrjedhimisht trajtimi i diferencuar duhet të drejtohet vetëm tek fëmijët, të definuar nga *Konventa për të Drejtat e Fëmijëve* si çdo qenie njerëzore nën moshën 18 vjeçare. Djemtë dhe vajzat duhet të përfitojnë në mënyrë të barabartë nga mbrojtja e veçantë e siguruar nga e drejta ndërkombëtare, në përputhje me Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ) 16.2 për t'i dhënë fund të gjitha formave të dhunës kundër fëmijëve. Për udhëzime të mëtejshme për të drejtat e fëmijëve që mund të shërbejnë si referenca shtesë për profesionistët në këtë fushë (p.sh *Strategjitë Model të Organizatës së Kombeve të Bashkuara dhe Masat Praktike për Eliminimin e Dhunës ndaj Fëmijëve në Kontekstin e Parandalimit të Krimit dhe Drejtësisë Penale, 2015, Programi i Trajnimit i UNO-DC-UNICEF për Trajtimin e Viktimave Fëmijë dhe Dëshmitarëve Fëmijë të Krimit për Zyrtarët e Zbatimit të Ligjit*).

BËRJA E NDRYSHIMIT SI DREJTUES DHE UDHËHEQËS I EKIPIT

*“Ekziston një e vërtetë e përgjithshme, e zbatueshme për të gjitha vendet,
kulturat dhe komunitetet:
Dhuna ndaj grave nuk është asnjëherë e pranueshme, asnjëherë e falshme,
asnjëherë e tolerueshme.”*

Sekretari i Përgjithshëm i Kombeve të Bashkuara Ban Ki-Moon (2008)

QËLLIMI I KAPITULLIT

Të përforcojë perspektivën strategjike të policisë për të vënë në funksion kornizën e PSHTH-së në mënyrë që të sigurohet që të gjitha viktimat/të mbijetuarit e DHGV-së të kenë qasje cilësore në shërbime thelbësore dhe të koordinuara.

Mesazhet kryesore dhe pikat mësimore

- Kuptimi i asaj që është në zemër të një reagimi efektiv ndaj DHGV-së;
- Parimet e Kornizës së PSHTH-së dhe karakteristikat e përbashkëta përbëjnë thelbin e pjesëmarrjes kuptimplotë të viktimës/të mbijetuarit në hetimin e DHGV-së;
- Policimi i përgjegjshëm në aspektin gjinor do të thotë që fokusi hetimor mbetet në veprimet e kryerësit të dyshuar të dhunës, jo në karakterin, sjelljen ose besueshmërinë e viktimës/të mbijetuarës;
- Aktet e DHGV-së janë veçanërisht të prira për paragjykime gjinore të policisë, të cilat mund të minojnë përpjekjet e ekipit për të reaguar në mënyrë efektive ndaj saj;
- Reaguesit e parë të policisë dhe zyrtarët ndërlidhës me komunitetin duhet të mbështeten me mesazhe të qëndrueshme nga drejtuesit se aktet e DHGV-së nuk do të tolerohen dhe do të merren seriozisht;
- Planifikimi operacional duke përfshirë analizën e përgjegjshme dhe ndërlidhëse në aspektin gjinor do të ndihmojë në luftimin e përforcimit të praktikave diskriminuese të së kaluarës;
- Mbledhja e të dhënave dhe treguesit e ndarë sipas gjinisë janë kritike për të reaguar ndaj DHGV-së;
- Angazhimi për një qasje të përqendruar te viktimat do të krijojë më shumë besim dhe bashkëpunim me viktimat/të mbijetuarat e DHGV-së.

HYRJE

Objektivi i këtij kapitulli është të sigurojë një kontekst për udhëzimet e përcaktuara në Manual që synon drejtuesit e mesëm të policisë me përgjegjësi komanduese operacionale mbi zyrtarët policor që reagojnë në rastet e DHGV-së. Si pjesë e qëllimit të përcaktimit të kontekstit, kapitulli do të synojë të përforcojë pikëpamjen strategjike të drejtuesit të mesëm për të ndihmuar në zbatimin ose operacionalizimin e kornizës së ofruar nga Organizata e Kombeve të Bashkuara Paketa e Shërbimit Thelbësor për Gratë dhe Vajzat që i nënshtrohen Dhunës - Elementet Themelore dhe Udhëzimet për Cilësinë ('PSHTH'). Korniza e PSHTH-së synon t'u sigurojë të gjithë viktimave/të mbijetuarave të DHGV-së qasje më të madhe në shërbimet thelbësore dhe të koordinuara të policisë, drejtësisë dhe mbështetjes.

Foto kurtuazie nga MINUSTAH/Logan Abassi (Haiti)

Ky udhëzim synon të jetë transformues në natyrë, që do të thotë se kërkon të frymëzojë drejtuesit e mesëm të policisë që të jenë nxitës të proceseve që do t'i kthejnë marrëdhëniet e pabarabarta gjinore në kultura të pushtetit të përbashkët, kontroll të burimeve, vendimmarrje dhe mbështetje për fuqizimin e grave në policimin e përditshëm.

Për të arritur këtë, kapitulli do të prezantojë dhe përcaktojë shumë kushte kryesore dhe do të diskutojë sesi këto kushte, kur aplikohen, kontribuojnë ose pakësojnë transformimin drejt policimit të përgjegjshëm në aspektin gjinor dhe përpjekjeve të përgjithshme drejt formimit të një organizate policore moderne. Këto kushte janë të përfshira në tërë Manualin në mënyrë që të sigurojnë kontekst për drejtuesit e mesëm.

Kapitulli gjithashtu do të prezantojë parimet dhe karakteristikat e përbashkëta të kornizës së PSHTH-së, të cilat formojnë thelbin e udhëzimit të dhënë. Këto parime dhe karakteristika të përbashkëta do të përfshijnë kom-

petencat kryesore dhe grupet e shkathtësive të buta që do të promovohen në tërë Manualin, pasi ato janë të përgjegjshme ndaj gjinisë dhe të bazuara në të drejta. Gjithashtu do të jepen udhëzime nga kolegët policë dhe shembuj të treguesve për të ndihmuar në zbatimin dhe monitorimin e kompetencave të propozuara dhe grupeve të shkathtësive të buta.

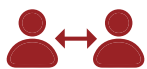
Kompetencat kryesore dhe grupet e shkathtësive të buta të promovuara në Manual rezultojnë nga një studim me përmasa globale, në të cilin u anketuan ose intervistuan policë të shumtë në shërbim dhe që nuk shërbejnë, së bashku me ekspertë në fushën e gjinisë, përfshirë dhunën me bazë gjinore/dhunën kundër

Liderët përcaktohen sipas ndjekësve tyre. Drejtuesit kompetenca teknike dhe njerëzore që të tjerët i respektojnë dhe admirojnë

grave dhe vajzave që punojnë në polici. Informacioni i mbledhur u vlerësuar kundrejt rekomandimeve të performancës të marra nga organizatat policore që rishikojnë dhe vlerësojnë strategjitë, qasjet dhe mjetet e tyre për të reaguar ndaj DHGV-së.

Rastet studimore të rishikimeve dhe vlerësimeve të tilla policore u përzgjedhën posaçërisht për Manualin në kapitujt në vijim sepse ato demonstrojnë një angazhim për llogaridhënie duke përfshirë palët e jashtme të interesit, siç janë organizatat e shoqërisë civile, organizatat e grave, si dhe akademienë dhe/ose grupet minoritare në këto procese. Këto raste studimore u përzgjedhën edhe për transparencën e tyre, pasi ato ishin të disponueshme në internet me burim të hapur.

UDHËZIMET NGA KOLEGËT

Ju mund të jeni përgjegjës për një stacion policor, departament ose rajon të policisë, që do të thotë se ju keni përgjegjësinë e përgjithshme dhe jeni përgjegjës për reagimin policor të stafit tuaj ndaj grave dhe vajzave që kanë përjetuar DHGV. Pse është e rëndësishme të trajtohen krimet e tilla? Ju do të keni një numër prioritetesh konkurruese për burimet tuaja të kufizuara, prandaj është e rëndësishme që shërbimi që ju ofroni për komunitetet lokale të jetë sa më efektiv që të jetë e mundur. Pa besimin dhe mirëbesimin e komuniteteve lokale, puna juaj si zyrtar policor bëhet më e vështirë dhe rezultatet e suksesshme janë më sfiduese për t'u arritur.

“Grave refugjate u mohohet në mënyrë rutinore trajtimi mjekësor, shpesh poshtërohen kur hyjnë në spitale dhe injorohen nga policia nëse ankohen.”

Rasti studimor: Mbështetja e të mbijetuarave aziatike, zezake, të pakicave, etnike dhe refugjate (Imkaan, MB)

Shumica e studimeve nacionale mbi shtrirjen e dhunës ndaj grave dhe vajzave tregojnë se shumica e grave nuk i raportojnë përvojat e tyre tek shërbimet zyrtare. Vetëm një pakicë e rasteve të DHGV-së raportohen ndonjëherë në polici. Vetëm një përqindje e vogël e këtyre rasteve rezu-

Foto kurtuazie nga Force International (Bangladesh)

ltojnë në ngritjen e akuzave kundër kryerësve të dhunës dhe akoma më pak raste rezultojnë në dënime. Sipas një raporti të vitit 2015 të publikuar nga DOKBÇES¹, në shumicën e vendeve me të dhëna në dispozicion, vetëm 40 % e grave kërkojnë ndihmë të çfarëdo lloji pasi përjetojnë dhunë. Në mesin e atyre që e bëjnë këtë, shumica shikojnë kah familja dhe miqtë, dhe jo kah institucionet dhe mekanizmat zyrtarë për të siguruar këtë mbështetje. Më pak se 10 % e atyre grave që kërkojnë ndihmë pasi kanë përjetuar dhunë, kërkojnë ndihmë nga policia.

Ngurrimi për të raportuar incidentet dhe për të kërkuar ndihmë mund të jetë për shkak të pranueshmërisë së gjerë të DHGV-së, e lidhur edhe me ‘fajësimin dhe turpërimin’ që përjetojnë shumë të mbijetuara që i nënshtrohen një dhune të tillë dhe mungesës së besimit se ankesa e tyre nuk do të merret seriozisht. Mund të jetë gjithashtu për shkak të mungesës së njohurive për shërbimet dhe/ose të drejtat në dispozicion nga ana e grave dhe vajzave.

Nën-raportimi është veçanërisht i theksuar në mesin e grupeve të caktuara që përballen me pengesa dhe diskriminim shoqëror, duke i vënë ato në rrezik më të lartë për të përjetuar dhunë. Për shembull, barrierat e komunikimit të përjetuara nga gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara të caktuara që mund të ndikojnë në shikimin, dëgjimin apo edhe kuptimin e tyre, i bëjnë ato veçanërisht të ndjeshme ndaj atyre që besojnë se nuk do të jenë në gjendje të ankohen.²

1 Shih https://unstats.un.org/unsd/gender/downloads/World-Women2015_report.pdf

2 Shih ‘Studim tematik për çështjen e dhunës ndaj grave dhe vajzave dhe aftësisë së kufizuar. Raporti i Komisionit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut’ (A/HRC/20/5)

Figura 1:

Përkufizimi i dhunës ndaj grave³

DHUNA ME BAZE GJINORE

Dhuna ndaj gruas është e bazuar në gjini për shkak se është krijuar nga mos bilanci i fuqisë mes gruas dhe meshkujve dhe besimit të ngushtë së si duhet të sillet një femer dhe një mashkull.

VUAJTJA E GRUAS

Shumica dërmuese e dhunës së bazuar në gjini kryhet nga meshkujt kundrejt gruas. Ka mundësi që dhuna gjithashtu të ndjehet nga meshkujt nga gjinia femërore por rastet janë shumë të rralla.

Çka është dhuna kundër gruas ?

“ Dhuna ndaj grave është:

çdo akt dhune me bazë gjinore që rezulton ose ka të ngjarë të rezultojë në dëmtim ose vuajtje fizike, seksuale ose psikologjike për gratë... qoftë në publik apo private ”

Kuvendi Përgjithshëm Kombeve të Bashkuara 1993

DËMTIMI FIZIK, SEKSUAL APO PSIKOLOGJIK

Dhuna kundrejt grave mund të jetë në shumë forma, përfshirë abuzimin fizik, abuzimin seksual dhe psikologjik ose abuzimin emocional.

NDODH NË PUBLIK APO NË JETËN PRIVATE

Çdo lloj dhunës kundrejt gruas është i papranueshëm dhe duhet të ndalet, pa marrë parasysh se ku ka të ngjarë të ndodh ajo në një vend publik ose në vend privat.

Policimi ka të bëjë me ofrimin e sigurisë për komunitetet lokale. Kjo arrihet duke punuar me dhe për komunitetet, duke ndërtuar besimin, respektuar ligjin, parandaluar krimet, reagu ndaj emergjencave, ofruar shërbime mbështetëse dhe duke ruajtur shoqëritë paqësore. Për të qenë vërtet efektive, policia ka nevojë për mbështetjen e komuniteteve lokale, duke u mundësuar atyre që të marrin informacion dhe inteligjencë kritike për hetimin dhe parandalimin e suksesshëm të të gjitha krimeve.

Gratë dhe vajzat janë shtylla kryesore e shumë komuniteteve. Nëse nuk keni besimin dhe besueshmërinë e gjithë popullsisë tuaj lokale, sa informacione dhe inteligjencë potenciale ju mungojnë dhe sa efektiv mund të jeni në rezultat? Informacioni dhe inteligjenca me kohë, e saktë, e qasshme dhe e besueshme do t'ju ndihmojë në luftën tuaj kundër të gjitha krimeve, përfshirë format e shumta të krimit të organizuar dhe luftimin e ekstremizmit të dhunshëm. Prandaj, përfi-

timet e stafit tuaj për të reagu ndaj krimeve të DHGV-së nuk duhet të nënvlerësohen.

Zyrtarët policor kanë detyrë etike për të mbrojtur të drejtat e të gjitha viktimave/të mbijetuarave, pavarësisht nga prejardhja e tyre. Duke pasur parasysh që komunitetet shpesh janë shumë të ndryshme, është e rëndësishme që qasja e policimit të jetë e ndjeshme dhe e përgjegjshme ndaj këtij diversiteti. Kjo përfshin të kuptuarit se, brenda komuniteteve ka shumë individë

Drejtuesit mund të frymëzojnë ndjekësit e tyre. Ata kanë kompetenca teknike dhe njerëzore që të tjerët t'i respektojnë dhe admirojnë.

³ Deklarata për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave (Rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 48/104 e 20 dhjetorit 1993), Nenet 1-2.

të cilët përjashtohen dhe marginalizohen në mënyra të shumëfishta dhe ndërlydhura dhe për këtë arsye, siç u cek më lart, janë në rrezik të shtuar për të përjetuar dhunë.

Për shembull, individët dhe grupet mund të marginalizohen në bazë të faktorëve të ndryshëm, siç janë gjinia, mosha, përkatësia etnike, orientimi seksual, origjina kombëtare dhe/ose aftësia e kufizuar dhe kjo mund të ketë një ndikim të drejtpërdrejtë në qasjen e tyre në mbrojtje, siguri dhe drejtësi. Në mënyrë që të sigurohet respektimi i dinjitetit dhe privatësisë së të gjithë viktimeve/të mbijetuarve dhe mbrojtja dhe siguria e tyre fizike dhe emocionale, zyrtarët policor duhet të jenë të kujdesshëm dhe të ndjeshëm ndaj përvojave dhe rrethanave të ndryshme të një individi.⁴

Prandaj, është e rëndësishme që ju dhe stafi juaj të kuptoni përbërjen komplekse të komuniteteve tuaja lokale, në mënyrë që të kuptoni faktorët e ndryshëm që mund të kontribuojnë në DHGV.

Sa vende të ndryshme të origjinës përfaqësohen në rajonin tuaj të policisë? A keni një kuptim pune se si marrëdhënia e një viktime/të mbijetuarve me traditat, besimin dhe/ose kulturën mund të ndikojë në të gjitha aspektet e jetës së tyre, përfshirë nëse ato kërkojnë ndihmë? Nëse jo, si mund të siguroheni që stafi juaj po ofron një shërbim efektiv policor? A e kuptoni profilin e

viktimeve/të mbijetuarve të krimit? A mund të ndahen të dhënat e viktimeve/të mbijetuarve sipas llojit të krimit, gjinisë, moshës, përkatësisë etnike, aftësisë së kufizuar, fesë, përkatësisë dhe lokalitetit? Për shembull, do t'ju duhen të dhëna të qëndrueshme për të përcaktuar nëse ekziston një çekuilibrë ndërmjet nevojave të mundshme të viktimeve/të mbijetuarve dhe disponueshmërisë së zyrtarëve të trajnuar sa duhet.

Manuali nje ndikimin pozitiv që lidhshipi cilësor mund të ketë te viktimat/të mbijetuarat përmes koordinimit efektiv të shërbimeve shumë-sektoriale. Ky kapitull siguron një bazë për të kuptuar më mirë qasjet, aftësitë dhe kompetencat kryesore që janë njohur nga organizatat policore dhe ekspertët e tjerë që punojnë në këtë fushë si pjesë integrale e transformimit drejt një shërbimi policor më efektiv dhe më të përgjegjshëm ndaj gjinisë si rezultat i reflektimit institucional dhe të mësuarit.

Në të njëjtën kohë, qasjet, grupet e aftësive dhe kompetencat e propozuara në këtë kapitull, dhe në tërë Manualin, do të pasqyrojnë **parimet** e kornizës së PSHTH-së që mbështesin të gjitha shërbimet thelbësore të policisë dhe drejtësisë (shih Figurën 2). Udhëzimet e dhëna nga Manuali do t'i referohen gjithashtu **karakteristikave të përbashkëta** (shih gjithashtu Figurën 2), të cilën PSHTH e përshkruan si bazë për të gjitha aktivitetet dhe qasjet në të gjitha fushat e funksionimit dhe ofrimit të shërbimeve thelbësore.

Figura 2.

Paketa e Shërbimeve Thelbësore: Diagrami i Përgjithshëm i Kornizës

Parimet	një përjasje e bazuar në te drejtë	avancimi i barazisë gjinore dhe fuqizimi i grave	E ndjeshme nga ana kulturore dhe e përshtatshme për moshën
	Qasja me në qendër të viktimeve/të mbijetuarit	siguria është parësore	përgjegjësia e autorit
Karakteristikat e përbashkëta	disponueshmëri / vlefshmëri	aksesueshmërisë	
	përshtatshmëria	përshtatshmërisë	
	jepni prioritet sigurisë	miratim i informuar dhe konfidencialiteti	
	mbledhjen e të dhënave dhe menaxhimin e informacionit	Komunikim efektiv	
	lidhjen me sektorë dhe agjenci të tjera nëpërmjet referimit dhe koordinimit		

[Essential Services Package: Overall Framework Diagram](#)

4 Shih shënimin 2.

Respektimi i parimeve të kornizë së PSHTH-së dhe karakteristikave të përbashkëta do të jenë në qendër të sigurimit të **pjesëmarrjes kuptimplotë** të viktimës/të mbijetuarës në hetimin e krimeve të DHGV-së. Nuk do të jetë vetëm një faktor përcaktues në vetë hetimin, por gjithashtu do të dërgojë një mesazh kritik për komunitetet se policia po merr seriozisht raportet e viktimave/të mbijetuarave duke përdorur një qasje të përqendruar në viktimën/të mbijetuarën kur shfaqen pretendimet për DHGV. Si rezultat, viktimat/të mbijetuarat, komunitetet e tyre dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore do ta shikojnë organizatën tuaj me një legjitimitet më të madh, në drejtim të ndërtimit të besimit dhe nxitjes së partneriteteve në reagimin ndaj krimeve në përgjithësi.

Është e rëndësishme që policia të bëhet pjesë e zgjidhjes ku viktimat/të mbijetuarat dhe komunitetet e tyre të ndihen të fuqishëm për të komunikuar pritshmëritë dhe nevojat e tyre në lidhje me qasjen në drejtësi në rastet që përfshijnë DHGV-në. Rritja e besimit përmes fuqizimit do të nënkuptonte, për shembull, që viktimat/të mbijetuarat e dhunës nga partneri intim ('DHPI') do të kishin më shumë gjasa të raportonin raste dhe të paraqisnin prova në gjykatë.⁵

Për qëllimet e Manualit, *reagimi ndaj DHGV-së* dhe krimeve të tjera përfshin veprimet parandaluese dhe hetimore të ndërmarra nga policia.

SFIDAT E PËRBASHKËTA TË BRENDSHME PËR POLICINË KUR REAGOJNË NDAJ DHGV-SË

"Një nga shkaqet themelore të përhapura të dështimeve kritike të policisë në hetimet e grave të zhdurka ishte mungesa e një përkrahësi institucional. Unë përdor frazën një 'dëshirë' të lidhshme, për të theksuar pikën: hetimet kërkojnë lidhshme; lidhshmi donte. Ndërsa unë gjithashtu përdor frazën "mungesa e lidhshmit" sepse rrjedh më lehtë, nuk ka të njëjtën fuqi. Problemi ishte aq i përhapur

5 Nathan Birdsall, Stuart Kirby dhe Michelle McManus (2017), 'Policia – angazhimi i viktimës në ndërtimin një qasje të fuqizimit të viktimës në rastet e dhunës nga partneri intim' (Praktika dhe Hulumtimi Policor, 18:1, 75-86) dhe Roberts, J., dhe Hough, M. (2005), 'Të kuptuarit e qasjeve publike ndaj drejtësisë penale', (Maidenhead: Open University Press).

*sa nuk ishte thjesht një çështje kompetence; kishte mungesë të lidhshmit."*⁶

I nderuari Wally T. Oppal, QC, Komisioner, nga raporti i tij 'TË HARRUARA - Raporti i Komisionit Hetimor për Gratë e Pagjetura.

"Kur [një grua] shkon në polici, ata së pari i kërkojnë asaj letërnjoftimin dhe i bëjnë pyetje: si, pse, çfarë ... Në fillim, ata sillen sikur ajo është përgjegjëse për atë që i ndodhi. "

Femër, e moshës 38-55 vjeçare, e prekur nga konflikti, urbane, Republika Srpska, Bosnjë dhe Hercegovinë

Burimi: Sondazhi i drejtuar nga OSBE për dhunën ndaj grave: Raporti kryesor (OSBE, Vjenë, 2019).

Reagimi i joadekuat nga organet e zbatimit të ligjit është ende një nga sfidat kryesore për eliminimin e DHGV-së, duke çuar në nivele të larta të mosndëshkimit të kryerësve të dhunës, shpërndarje të pamjaftueshme të burimeve për t'iu përgjigjur në mënyrë të duhur nevojave të viktimave/të mbijetuarave, dhe monitorim dhe koordinim të dobët të iniciativave të përcaktuara për të trajtuar këtë çështje.

Një përvojë e keqe për një viktimë/të mbijetuar mund të rrezikojë rëndë besimin dhe besueshmërinë e një komuniteti të tërë në polici dhe mund ta bëjë reagimin ndaj DHGV-së më të vështirë.

Mbretëria e Bashkuar ('MB') ofron përvoja të kuptueshme të të mësuarit bazuar në praktikën e tyre të rishikimit të efektivitetit të qasjeve të tyre ndaj DHGV-së.

Në vitin 2013, Sekretari i Brendshëm i Mbretërisë së Bashkuar urdhëroi Inspektoratin Policor të Madhërisë së Saj (IPMS)⁷ për të kryer një inspektim mbi reagimin e policisë ndaj dhunës në familje ('DHF') pas një sërë rastesh të profilit të lartë ku mbrojtja për viktimat kishte rënë nën standardet e pritura. Lista e mëposhtme, e frymëzuar nga

6 VOLUME IIB, 'Askush: Si dhe pse kemi dështuar me gratë e pagjetura dhe të vrara, pjesa 3, 4 dhe 5' (British Columbia, Kanada, 2012).

7 Në verën e vitit 2017, IPMS ndërmori inspektime të shërbimeve të zjarrfikjes dhe shpëtimit të Anglisë, duke vlerësuar dhe raportuar mbi efikasitetin, efektivitetin dhe lidhshmit e tyre. Për të pasqyruar këtë rol të ri, IPMS iu nënshtrua një ndryshimi të emrit në Inspektorati Policor dhe Shërbimeve të Zjarrfikjes dhe Shpëtimit i Madhërisë së Saj ('IPSHZSHMS').

“Unë mendoj se [gratë] nuk i drejtohen institucioneve sepse nuk u besojnë atyre. Unë kurrë nuk kam dëgjuar për një rezultat pozitiv; kurrë nuk kam dëgjuar për një grua që të ndihmohet nga një institucion. Unë nuk kam besim tek ata.”

Femër, e moshës 30-50 vjeçare, rurale, Mali i Zi

Burimi: Sondazhi i udhëhequr nga OSBE për dhunën ndaj grave: Raporti kryesor (OSBE, Vjenë, 2019).

gjetjet e raportit përfundimtar të IPMS-së për vitin 2014,⁸ nxjerr në pah disa nga dështimet emblematike organizative që, kur lihen të pa adresuara nga drejtuesit e policisë, janë tregues të një reagimi joefektive ndaj DHF-së dhe formave të tjera të DHGV-së:

- Ekipet e larta drejtuese nuk ishin në gjendje të artikulonin një strategji gjithëpërfshirëse për trajtimin e DHGV-së dhe, si rezultat, ofruan objektiva të paarrtshme për drejtuesit e mesëm dhe burime të pamjaftueshme për të vepruar në mënyrë të pavarur dhe më efektive;

Lidershipi fokusohet në të qenit proaktiv dhe ndërtimin e partneriteteve për të adresuar mungesën e burimeve.

- Ekipet drejtuese, edhe pse të vetëdijshëm për çështje të veçanta ose boshllëqe në strategjitë e tyre ekzistuese, nuk ndërmorën veprime për t'i adresuar ato. Kjo përfshin tolerimin e komenteve nënçmuese të bëra nga zyrtarët për njerëz ose grupe njerëzish të caktuar;⁹
- Zyrtarët komandues të nivelit të lartë dhe të mesëm nuk ishin të trajnuar në mënyrë adekuate për ligjet e reja që ndikojnë drejtpërdrejt në strategjitë dhe procedurat e hetimit të policisë për parandalimin e DH-

8 Shihni ‘Çështja e të gjithëve: Përmirësimi i reagimit të policisë ndaj abuzimit në familje’ (IPMS, 2014).

9 Komenteve nënçmuese, veçanërisht për gratë, priren të bëhen më të përhapura kur ligjet kombëtare që mbështesin barazinë gjinore bëhen pjesë e debatit më të gjerë publik. Pikërisht gjatë kësaj periudhe drejtuesit e policisë duhet të reagojnë ndaj komenteve të tilla të bëra brenda radhëve të tyre dhe të jenë më proaktiv, duke shpjeguar sesi legjislacioni i ri synohet të zbatohet dhe mbrojtë gratë dhe vajzat.

GV-së. U bë e domosdoshme që drejtuesit e policisë të trajnohen se si ata dhe stafi i tyre pritet të zbatojnë ligjet e reja që adresojnë barazinë gjinore dhe të promovojnë hetimet e fokusuara tek kryerësit e dhunës;

- Ndonëse ishte e qartë se vëllim i krimit është me prioritet, pak komandantë të policisë ishin në gjendje të jepnin një mesazh të qartë strategjik se si duhet trajtuar DHGV-në dhe standardet minimale të cilësisë së nevojshme për një reagim efektiv ndaj viktimave/të mbijetuarave të DHGV-së;
- Dëshmia që DHGV nuk ishte me prioritet zbulohet në mënyrën se si zyrtarët policor të vijës së parë (ose reaguese) ishin informuar dhe u ishin caktuar detyrat;
- Strukturat organizative të fragmentuara dhe të kuptuara dobët, njësitë dhe departamentet lanë stafin e vijës së parë me njohuri të kufizuara se kush në organizatë është përgjegjës dhe llogaridhënëse për hetimet efektive të DHGV-së, ndjekjen penale dhe sigurinë e viktimave/të mbijetuarave;
- Edhe atje ku jepen mesazhe dhe caktohen prioritetet të fuqishme në krye të organizatës, kultura e rrënjësor e menaxhimit të performancës nënkuptonte se zyrtarët policor të të gjitha gradave fokusoheshin në vëllimin e krimit e jo në abuzimin në familje, siç është dhuna ndërpersonale;
- Një shkallë e ‘vizionit të tunelit’ u shfaq nga komandantët e policisë, të cilët u përqendruan më shumë në krimin e vetëm dhe menaxhimin e autorëve të krimit se sa në ndërlidhjen e krimeve të DHGV-së me aktivitete të tjera të mundshme kriminale dhe të mbanin viktimën/të mbijetuarën të sigurt;
- Mungesa e mbikëqyrjes mbi mënyrën se si policia i drejtoi referimet e tyre ka parandaluar një kuptim më të thellë se pse policia referon në mënyrë disproporcionale viktimat/të mbijetuarit tek shërbimeve sociale në vend që të lehtësojë qasjen e tyre në mjetet juridike;

Një nga mesazhet kryesore nga raporti i IPMS-së për vitin 2014 për drejtuesit e policisë është të sigurojnë, si për krimet e tjera, që **fokusi të mbetet në veprimet e**

Zbatimi i ligjit në mënyrë të qëndrueshme dhe të paanshme është strategjia më efektive e parandalimit të krimit që mund të ofrojë policia.

kryerësit të dyshuar, jo në karakterin, sjelljen ose kredibilitetin e viktimës.¹⁰

Raporti shton se ndonëse theksi hetimor është fokusuar historikisht në sjelljen e viktimës/të mbijetuarës, realiteti i krimeve që përfshijnë DHGV-në është se kryerësi i dyshuar është shpesh i njohur për viktimën/të mbijetuarën dhe kështu mund të identifikohet lehtë nga policia. Kjo, në teori, duhet t'i lejojë policisë të bazojë hetimin në veprimet e kryerësit të dyshuar, i cili duhet të jetë po aq i arritshëm për policinë hetuese sa vetë viktimat/e mbijetuara.

Në pjesën më të madhe, dhe duke përjashtuar shpërndarjen e gjerë të burimeve, sfidat e brendshme me të cilat përballen organizatat policore, siç janë ato të përmendura më sipër, mund të ndikohen pozitivisht nga drejtuesit e mesëm brenda organizatës. Duke qenë në një pozitë të tillë të përgjegjësisë dhe udhëheqjes komanduese, drejtuesit e mesëm në thelb lidhin politikën organizative me praktikën operacionale dhe kështu janë përgjegjës si për hetuesit ashtu edhe për hetimet.

Zbutja e ndikimeve të zakonshme që rrjedhin nga sfida të tilla të brendshme kur reagohej ndaj krimeve të DHGV-së, mund të gjurmohet në pjesën më të madhe në drejtuesit e policisë, përfshirë ata në menaxhmentin e mesëm. Shembuj të veprimeve zbutëse përfshijnë, por nuk kufizohen si në vijim:

- ➔ Bazimi i veprimeve kolektive në një kuptim të qartë të natyrës së dhunës, shkaqeve dhe pasojave të saj dhe se si ajo ndikon tek gratë dhe vajzat në mënyrë të ndryshme dhe në mënyrë disproporcionale;
- ➔ Të qenit aktiv në sigurimin e llogaridhënies për pjesëmarrjen kuptimplotë të viktimës/të mbijetuarës në hetim kur pretendohet se ka ndodhur DHGV;

¹⁰ Shih shënimin 9.

- ➔ Sigurimi që ndërhyrjet e paanshme dhe vigjilente nga zyrtarët policor që reagojnë fuqizohen nga mësimi i vazhdueshëm dhe konsultimi me grupet e prekura.

Siç u tha në raportin e IPMS-së të vitit 2014, pasojat e mos adresimit të këtyre dështimeve institucionale ose sfidave të brendshme përfundimisht do të rezultojnë në pretendime për shkelje të të drejtave civile ose të njeriut, një mungesë besimi në vetë organizatën policore dhe një mungesë të perceptuar të kredibilitetit të policisë, veçanërisht nga gratë dhe vajzat.

Mungesa e besimit dhe besueshmërisë në organizatën tuaj policore do të ndikojë në aftësinë e ekipit tuaj për të mbledhur informacionin që i nevojitet për të qenë vërtet i udhëhequr nga inteligjenca.

Zgjidhjet e bazuara në komunitet për ndërhyrjet kundër krimit, për shembull, do të dobësohen nga brishtësia e partneriteteve tuaja, veçanërisht me organizatat që përfaqësojnë persona ose grupe që ndihen të mbikëqyrtur tej mase nga policia dhe të pambrojtur.

“Zyrtarët policor nuk i kanë vetë të gjitha njohuritë e specializuara; ata duhet të dinë se ku ta drejtojnë viktimën. Për shembull, shërbimet e specializuara për mbështetjen kundër abuzimit në familje shpesh drejtohen nga grupe e komunitetit për ZPE (Zezakët dhe Pakicat Etnike), meshkujt, dhe viktimat e LGBT-së.”

Çështje e të gjithëve: Përmirësimi i reagimit të policisë ndaj abuzimit në familje '(IPMS, 2014).

Shembuj të zgjidhjeve të bazuara në komunitet do të shfaqen më vonë në këtë Manual, veçanërisht në Kapitullin 3: ‘Parandalimi’, Kapitullin 5: ‘Hetimet’, Kapitullin 8: ‘Koordinimi mes agjencive të drejtësisë’ dhe Kapitullin 12: ‘Vazhdimësia e drejtësisë’.

Si përmbledhje, sfidat e brendshme me të cilat përballen organizatat policore kur reagojnë ndaj krimeve të DHGV-së mund të zbuten në mënyrë të konsiderueshme nga lidhshmëria efektive e policisë që kupton shkaqet rrënjësore të DHGV-së dhe është i përgatitur të ‘zotërojë problemin’ dhe ta trajtojë këtë drejtpërdrejt.

duke siguruar dhe mësuar nga pjesëmarrja kuptimplotë e viktimave/të mbijetuarave në një hetim.

Lidershipi efektiv i policisë në rastet e DHGV-së gjithashtu siguron që hetimi të përqendrohet në përgjegjësinë e kryerësit¹¹ duke mbledhur sa më shumë që të jetë e mundur prova mbi kryerësin e dyshuar, ndërsa duke siguruar në të njëjtën kohë që mirëqenia e viktimës/të mbijetuarit të jetë në thelb të hetimit. Një lidhshmëri e fortë e policisë është në përputhje me parimin e rënë dakord ndërkom-bëtarisht për promovimin e sigurisë dhe fuqizimin e viktimave ndërsa sigurohet përgjegjësia e shkelësit.¹²

Çelësi për këtë është aftësia e drejtuesve të policisë për të krijuar dhe promovuar një kulturë dhe/ose etikë ekipore që krenohet me kompetencat kryesore dhe grupet e aftësive profesionale që dallojnë një shërbim policor të përgjegjshëm ndaj gjinisë, duke adresuar menjëherë qëndrimet negative dhe paragjykimet e pavetëdijshme që minojnë përpjekjet kolektive.

PARAGJYKIMI GJINOR: SI MUND T’I PENGOJË PËRPJEKJET E POLICISË

Paragjykimi gjinor mund të përkufizohet si prirje ose paragjykim ndaj një gjinie kundrejt gjinisë tjetër.¹³

Paragjykimi gjinor, qoftë i nënkuptuar (i pavetëdijshëm) apo i qartë (i vetëdijshëm), formohet dhe informohet nga stereotipet dhe qëndrimet e bazuara në gjini që i caktojnë karakteristika, role dhe sjellje të ndryshme meshkujve kundrejt femrave - dhe kjo përfshin rolet dhe sjelljet seksuale.¹⁴

11 PSHTH i referohet përgjegjësisë së kryesit siç është shqiptimi i sanksioneve të përshtatshme për t’i mbajtur kryesit përgjegjës për veprimet e tyre dhe për të siguruar mjete juridike të drejta dhe efektive për viktimat/të mbijetuarit për dëmin ose humbjen e pësuar.

12 Strategjitë Model të Përditësuar dhe Masat Praktike për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave në Fushën e Parandalimit të Krimit dhe Drejtësisë Penale (Rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme të OKB-së 65/228 (2010), shtojca, para. 13(a)).

13 Huhtanen, H., Lonsway, K.A., Archambault, J. (2017), ‘Paragjykimi Gjinor në Reagimin dhe Hetimin e Sulmeve Seksuale, Seritë e Buletinit të Trajnimit: Pjesa 1’ Koalicioni Jepi Fund Dhunës ndaj Grave

14 Po aty

Gjinia i referohet roleve, sjelljeve, aktiviteteve dhetributeve që një shoqëri e caktuar në një kohë të caktuar i konsideron të përshtatshme për meshkujt dhe femrat.

Aktet e sulmeve seksuale dhe dhunës ndërpersonale janë veçanërisht të prira për paragjykimin gjinor të policisë. Kjo mund të shkojë nga dështimet e thjeshta në regjistrimin e rasteve sipas procedurave gjatë kontaktit fillestar, deri te turpërimi dhe fajësimi, madje edhe akuzimi i viktimës/të mbijetuarës për raportim të rremë.¹⁵ Gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara kanë më shumë gjasa që besueshmëria e tyre të vihet në dyshim, si rezultat i stereotipeve të dëmshme gjinore dhe të aftësisë së kufizuar.¹⁶

“Eliminimi i paragjytimeve gjinore në praktikat e policimit është një komponent integral i luftimit të sulmit seksual dhe dhunës në familje dhe mund të ketë një efekt të vërtetë dhe të menjëhershëm në sigurinë e viktimave individuale.”

Departamenti Amerikan i Drejtësisë (2015)

Sipas Departamentit Amerikan të Drejtësisë, paragjykimet gjinore të qarta dhe të nënkuptuara janë ngulitur në kulturën tonë. Kur bëhet fjalë për policimin, Departamenti Amerikan i Drejtësisë e përshkruan paragjykimin gjinor si një formë diskriminimi që mund të rezultojë në ofrimin e më pak mbrojtjeje nga policia për viktimat/të mbijetuar të caktuar në bazë të gjinisë, duke mos reaguar ndaj krimeve që dëmtojnë në mënyrë disproporcionale njerëzit e një gjinie të veçantë, ose ofruar shërbime të reduktuara ose më pak të fuqishme për

15 Të dhënat në dispozicion tregojnë një rrezik shumë më të madh që një raport i sulmit seksual të klasifikohet gabimisht si i rremë, në krahasim me një raport vërtetë të rremë. Shih Jordan, J. (2004), ‘Përtej besimit: Policia, përdhunimi dhe kredibiliteti i grave’, Drejtësia Penale 4(1), 29-59 në Huhtanen, H., Lonsway, K.A., Archambault, J. (2017), ‘Paragjykimi Gjinor në Reagimin dhe Hetimin e Sulmeve Seksuale, Seritë e Buletinit të Trajnimit: Pjesa 3’ Koalicioni Jepi Fund Dhunës ndaj Grave

16 Paraqitjet nga Organizata Ndërkombëtare e Grave për Raportuesin Special për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara: Praktikrat e Mira për Ngritjen e Qasjes Efektive në Drejtësi për Gratë dhe Vajzat me Aftësi të Kufizuara (9 gusht 2019).

shkak të mbështetjes në stereotipet gjinore.¹⁷

Paragjykimet gjinore gjithashtu mund të kombinohen ose ndërpriten me paragjykimet e tjera, siç janë ato që mund të formohen në bazë të përkatësisë etnike, aftësisë së kufizuar, seksualitetit, moshës dhe fesë. Në praktikë, kjo mund të rezultojë në bërjen e supozimeve se cilat grupe të grave kanë më shumë gjasa të jenë seksualisht të disponueshme dhe për këtë arsye “e kërkojnë atë”, ose cilët meshkuj kanë më shumë gjasa të jenë të dhunshëm ose grabitqarë.

Ndonëse shumë zyrtarë policor mbajnë qëndrime dhe vlera në mbështetje të qasjes së barabartë, të paanshme dhe të drejtë në drejtësi, gjinia e nënkuptuar dhe paragjykimet e tjera mund të paraqesin një pengesë të rëndësishme për të siguruar qasje të barabartë në drejtësi. Ekspertët besojnë se kjo ndodh sepse paragjykimet e nënkuptuara veprojnë në një nivel të pavetëdijshëm, që do të thotë se gjykimet tona mund të bëhen në pak sekonda, pa ndonjë vetëdije të ndërjegjshme dhe madje, dhe shpesh mund të kundërshtojnë besimet dhe vlerat e mbajtura me vetëdije.¹⁸

Për shembull, Hohl dhe Stanko (2015)¹⁹ në analizimin e modeleve të konsumimit në rastet e përdhunimit në Mbretërinë e Bashkuar vërejnë se, “Përkatësia etnike e të dyshuarit gjithashtu ka rëndësi. Të dyshuarit jo-të bardhë kanë 70 gjasa më të ulëta të moskryerjes së krimi²⁰. Pavarësisht nga përkatësia etnike e viktimës. Përfshirja e një efekti ndërveprimi ndërmjet të dyshuarit dhe përkatësisë etnike të viktimës në analizë tregon se në krahasim me një të dyshuar jo të bardhë, një i dyshuar i bardhë ka dy herë gjasa të moskryerjes së krimi nëse viktimë e tij është

e bardhë, dhe 11 herë më shumë gjasa nëse viktimë është jo e bardhë. Ky zbulim sugjeron që të dyshuarit e bardhë kanë shumë më tepër të ngjarë të shmangin hetimet e mëtejshme sesa të dyshuarit jo-të bardhë, veçanërisht nëse viktimë e tyre është jo e bardhë.”

Drejtuesit janë të kujdesshëm që të mos e kalojnë paragjykimin e tyre tek anëtarët e ekipit vartës.

Hulumtimi i Hohl dhe Stanko²¹ tregon se (në rastin e Mbretërisë së Bashkuar) faktorë të rëndësishëm në normat e konsumimit përfshijnë përkatësinë etnike të të dyshuarit, si dhe atë që zyrtarët policorë dhe prokurorët e perceptojnë si provë kundër vërtetësisë së pohimit.

Tejkalimi i paragjykimeve gjinore dhe të tjera nuk do të jetë e lehtë për ju në një pozitë udhëheqëse. Kjo do të kërkojë një kombinim të shumë elementeve siç janë shqyrtimi dhe rishikimi i zbatimit të politikave dhe procedurave të brendshme, dhe trajnimi dhe vetëdijesimi i policisë që rezulton në policinë e ndërjegjshme për sjelljen e tyre dhe efektin e saj të mundshëm të tjerët në punën e tyre të përditshme.²² Departamenti Amerikan i Drejtësisë jep disa këshilla të dobishme më poshtë për zbutjen e paragjykimeve gjinore në polici (shih Kutinë 1):

Shih Kapitullin 10: ‘Ngritja institucionale për rekomandimet mbi politikën institucionale që synojnë të kontrollojnë ndikimin e paragjykimeve gjinore në polici, dhe Kapitullin 11: ‘Sfidat dhe strategjitë për zbatimin e policimit të përgjegjshëm në aspektin gjinor’ për diskutime mbi stereotipet gjinore të përfshira zakonisht në kulturën e policisë.

17 Identifikimi dhe Parandalimi i Paragjykimet Gjinor në Regjimin e Zbatimit të Ligjit ndaj Sulmeve Seksuale dhe Dhunës në Familje (Departamenti Amerikan i Drejtësisë, 2015)

18 Po aty

19 Hohl, K. and Stanko, E. (2015), ‘Ankesat për përdhunimin dhe sistemin e drejtësisë penale: Dëshmi të reja mbi problemin e dobësisë të sistemit në Angli dhe Uells’, *Buletini Evropian për Kriminologji*, 12(3), f. 324-341. doi: 10.1177/1477370815571949.

20 Në Mbretërinë e Bashkuar, “jo-kriminalizimi” ndodh kur një krim i regjistruar më vonë është gjetur të mos jetë një krim dhe, në fakt, është anuluar, gjoja me informacion të verifikueshëm se një krim i tillë nuk është kryer. Shih: Laura Bates (2014), ‘Si po i zhgënjën policia viktimat e krimi seksual’ në <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/womens-blog/2014/nov/21/police-letting-rape-victims-down-too>

21 Hohl, K. dhe Stanko, E. (2015), ‘Ankesat për përdhunimin dhe sistemin e drejtësisë penale: Dëshmi të reja mbi problemin e dobësisë të sistemit në Angli dhe Uells’, *Buletini Evropian për Kriminologji*, 12(3), f. 324-341. doi: 10.1177/1477370815571949.

22 Për udhëzime më të hollësishme mbi mbikëqyrjen gjinore dhe të brendshme të policisë, shihni Mjetin 2: Policimi dhe Gjinia në ‘Paketa e Veglave për Gjini dhe Siguri’ (Gjenevë: DCAF, OSCE/ZIDDNJ, UN Women, 2019), dhe ‘Integrimi i gjinisë në mbikëqyrjen e brendshme të policisë’ (OSCE/ODIHR, 2014).

Kutia 1

Këshilla për zbutjen e paragjyqimeve gjinore në policimin e aktiviteteve ditore

Drejtuesit e policisë mund të:

- Njohin dhe trajtojnë paragjykimet, supozimet dhe stereotipet për viktimat/të mbijetuarat;
- Sigurojnë që ata nuk i bazojnë gjykimet e tyre në lidhje me besueshmërinë e tregimit të një viktime/të mbijetuare mbi supozimet ose stereotipet në lidhje me 'llojet' e njerëzve që mund të jenë viktimat/të mbijetuara të sulmeve seksuale, ose për mënyrën sesi viktimat/të mbijetuarat e sulmit seksual dhe dhunës në familje 'duhet' të reagojnë ose të sillën;
- Jenë të vetëdijshëm dhe komunikojnë me ekipin e tyre se si paragjykimi gjinor është shumë kundërproduktiv për punën e policisë, përfshirë mënyrën se si ndikon në cilësinë e hetimit dhe perceptimin e përgjithshëm të policisë;
- Sigurojnë që ekipet e tyre të kuptojnë rolin e rëndësishëm që luan paragjykimi gjinor në nën-raportimin e krimeve të DHGV-së, veçanërisht nga gratë dhe vajzat nga grupet ose komunitetet e marginalizuara.

Burimi: Departamenti i Drejtësisë Lëshon Udhëzime për Identifikimin dhe Parandalimin e Paragjyqimeve Gjinore në Reagimin e Zbatimit të Ligjit ndaj Sulmeve Seksuale dhe Dhunës në Familje (Departamenti Amerikan i Drejtësisë, Zyra e Çështjeve Publike, 2015) në: <https://www.justice.gov/opa/pr/justice-department-issues-guidance-identifying-and-preventing-gender-bias-law-enforcement>

Kolegji i Policimit në Mbretërinë e Bashkuar thekson rëndësinë e promovimit të tipareve të sjelljes siç janë ndjeshmëria dhe perceptimi në polici duke u përqendruar në mënyrën se si të shmangen stereotipet, paragjykimet personale dhe diskriminimi dhe të qenit të vetëdijshëm për reagimet e tjera.²³

Veprime të tjera konkrete që lidshipi i policisë mund të ndërmarrë përfshijnë si në vijim:

- Të sigurojë që përkufizimet e veprave penale të mos lejojnë keqinterpretime ose ngjallin mite apo stereotipe, përfshirë sigurimin që të gjitha aktet seksuale

23 Shih 'Hetimi: Puna me viktimat dhe dëshmitarët', Kolegji i Policisë, në: <https://www.app.college.police.uk/app-content/investigations/victims-and-witnesses/>

të kryera kundër çdo gruaje jo-miratuese pavarësisht nga prejardhja e saj, edhe kur ajo nuk shfaq shenja të rezistencës, konsiderohen dhunë seksuale dhe penalizohen;²⁴

- Të zhvillojë dhe zbatojë masat për të mbrojtur gratë në ekipet e tyre nga dhuna dhe ngacmimi;
- Të miratojë një qasje 'zero tolerancë' për sjelljet dhe veprimet e papranueshme;
- Të romovojë dhe vlerësojë zyrtarët policor që i nënshtrohen trajnimeve të rregullta dhe të institucionalizuara të ndjeshme ndaj gjinisë dhe ngritjes së kapaciteteve, përfshirë trajnimin specifik kur të miratohet legjislacioni i ri.²⁵

Tipare të tilla të sjelljes që pasqyrojnë objektivitetin dhe profesionalizmin do të ndihmojnë në nxitjen e besimit të viktimës/të mbijetuarës dhe mund të lehtësojnë rritjen e raportimit dhe pjesëmarrjes në hetimin dhe ndjekjen penale të incidenteve të dhunës ndaj grave dhe vajzave.

Në një manual trajnimi për policinë në Meksikë, UNODC (2017) siguron një listë, të frymëzuar nga Departamenti Amerikan i Drejtësisë,²⁶ nga paragjykimet më të shpeshta që mund të shfaqen nga një zyrtar policor kur interviston viktimat/të mbijetuarit e dhunës me bazë gjinore, përfshirë DHGV-në.²⁷

24 Shih 'Forcimi i Parandalimit të Krimin dhe Përgjigja e Drejtësisë Penale ndaj Dhunës ndaj Grave' (Nju Jork, Zyra e OKB -së për Drogat dhe Krimin, 2014)

25 Është e rëndësishme të sigurohet që një trajnimi i tillë të njohet përmes konsultimit me organizatat joqeveritare dhe ofruesit e shërbimeve që punojnë për të mbështetur viktimat/të mbijetuarit e dhunës kundër grave dhe vajzave. Për veprime më konkrete në adresimin e paragjyqimeve gjinore në shërbimet thelbësore të policisë dhe drejtësisë, shihni 'Gjyqi i Përdhunimit - Kuptimi i Përgjigjes së Sistemit të Drejtësisë Penale ndaj Dhunës Seksuale në Tajlandë dhe Vietnam' (UN Women, UNDP dhe UNODC, 2017).

26 Në shumë raste, paragjykimet e nënkuptuara dhe qarta gjinore mund t'i pengojnë hetuesit të ndjekin praktikat më të mira, apo edhe të fillojnë një hetim (Departamenti Amerikan i Drejtësisë, 2015).

27 Shih 'Manuali i Trajnimit për Programin e Fuqizimit të Zyrtarëve Policor për Sigurinë e Grupeve të Ndjeshme' (UNODC, në partneritet me Qeverinë e Meksikës, 2017). Shih gjithashtu 'Doracak mbi Reagimin Efektiv të Prokurorisë ndaj Dhunës ndaj Grave dhe Vajzave' (UNODC, në partneritet me UN Women, 2014).

Kutia 2

Paragjykimet më të shpeshta të identifikuar në reagimet e policisë ndaj DHGV-së*

- Raportimi i vonuar nga viktimat;
- Historia e viktimës për të bërë raporte të ngjashme;
- Çfarë kishte veshur viktimat në kohën kur ndodhi krimi i supozuar dhe si vishet ajo në përgjithësi;
- Rezistenca e viktimës ndaj paraqitjes së një ankese;
- Historia seksuale e viktimës;
- Gjendja emocionale e viktimës (për shembull, nëse ajo duket e qetësuar ose dukshëm e mërzhitur);
- Mungesa e rezistencës së viktimës;
- Dosja penale e viktimës, ose përfshirja e saj në prostitucion;
- Besimi se viktimat ka një sëmundje mendore;
- Besimi se viktimat mund të jetë nën ndikimin e alkoolit ose drogës;
- Gjatësia e viktimës është e krahasueshme me gjatësinë e agresorit;
- Mungesa e ndonjë shenje të dukshme të lëndimit fizik të viktimës;
- Nëse viktimat është sulmuar nga një person i të njëjtës gjini;
- Orientimi seksual ose identiteti gjinor i viktimës.

*Burimet: 'Manuali i Trajnimit për Programin e Fuqizimit të Zyrtarëve Policor për Sigurinë e Grupeve të Ndjeshme' (UNODC, në partneritet me Qeverinë e Meksikës, 2017); Gjithashtu Identifikimi dhe Parandalimi i Paragjyqimeve Gjinore në Reagimin e Zbatimit të Ligjit ndaj Sulmeve Seksual dhe Dhunës në Familje (Departamenti Amerikan i Drejtësisë, 2015)

Më poshtë (Kutia 2) nxjerr nga të dy burimet dhe rëndit paragjykimet më të zakonshme në polici, të cilat rezultojnë në një përgjigje kundërproduktive të policisë ndaj DHGV-së:

Për më tepër, drejtuesit e policisë gjithashtu duhet të marrin parasysh se si zakonisht prejardhja sociale e viktimës/të mbijetuarës ndikon në paragjykimet, veçanërisht nëse ajo vjen nga një mjedis i ndjeshëm. Ajo mund të trajtohet dobët, veçanërisht nëse agresori

vjen nga 'një familje e mirë', ka një lloj 'statusi social', apo madje është zyrtar policor ose pjesëtar i forcave të sigurisë.

Paragjykimet e tilla të mbajtura nga policia mund të ndikojnë në interpretimin e tyre se si duhet të duket viktimat/e mbijetuarat 'e përsosur' dhe si duhet të veprojnë ajo. Për shembull, ekziston një mit që një grua 'e pastër' dhe 'e ndershme' që ka përjetuar dhunë seksuale duhet të kërkojë një hetim të shpejtë. Në mënyrë të ngjashme, ekziston një mit tjetër që një raportim i vonuar nga një grua pasi ajo ka përjetuar një dhunë të tillë disi barazohet me raportim të pabesueshëm ose të rremë nga ana e saj.

Për më tepër, një studim i UNHCHR-it vë në dukje gjetjet e organizatave joqeveritare që tregojnë se incidentet e DHGV-së që përfshijnë gra dhe vajza me aftësi të kufizuara shpesh nuk hetohen për shkak të një numri pengesash. Këto përfshijnë dështimin e policisë për të ngritur kallëzime penale, për shkak të perceptimit stereotipik të grave dhe vajzave me aftësi të kufizuara, dhe barrierave strukturore, siç është kërkesa e aftësisë juridike në mënyrë që të shihen si 'dëshmitare kompetente'.²⁸

Paketa e Veglave të Policisë së OKB-së për Gjininë 'Praktikat më të Mira të Standardizuara për Integrimin Gjinor në Përmbledhjen e Mjeteve të Projektit' (2015) gjithashtu ofron një pasqyrë shumë të dobishme sesi disa mite mund të ndikojnë në qëndrimin e zyrtarëve policor dhe krijojnë barriera në hetimin e dhunës seksuale, veçanërisht kur zyrtarët policor nuk e kuptojnë qartë se dhuna seksuale - qoftë publike apo private - është një krim dhe se ata kanë për detyrë të hetojnë, regjistrojnë dhe ngritin raste, si dhe të arrestojnë kryerësin e dyshuar.²⁹ Shih më poshtë disa shembuj të miteve në lidhje me përdhunimin nga Paketa e Veglave të Policisë së OKB-së për Gjininë:

²⁸ Shih shënimin 2.

²⁹ Paketa e Veglave të Policisë së OKB-së 'Praktikat më të Mira të Standardizuara për Integrimin Gjinor në Përmbledhjen e Mjeteve të Projektit' (Departamenti për Operacione Paqësore i Organizatës së Kombeve të Bashkuara, 2015) në <http://repository.un.org/handle/11176/387374> f. 197. Shih gjithashtu Udhëzimet e OBSH-së për kujdes mjekësor-ligjor për viktimat e dhunës seksuale (2003).

Kutia 3**Mitet për përdhunimin nga Paketa e Veglave të Policisë së OKB-së për Gjininë (2015)**

Miti	Fakti
Seksi është motivi kryesor për përdhunimin	Fuqia, zemërimi, dominimi dhe kontrolli janë faktorët kryesorë motivues për përdhunimin, jo seksi.
Vetëm disa lloje të grave përdhuheshen	Çdo grua mund të jetë viktimë e përdhunimit. Megjithatë, shumë njerëz besojnë se gratë që janë me karakter të lartë moral ('vajzat e mira') nuk përdhuheshen dhe se femrat me karakter të ulët moral ('vajzat e këqija') përdhuheshen.
Gratë raportojnë në mënyrë të rreme përdhunimin	Vetëm një përqindje shumë e vogël e përdhunimeve të raportuara mendohet të jenë raporte të rreme.
Përdhunimi kryhet nga një i huaj	Pjesa dërmuese e përdhunimeve kryhen nga një sulmues i njohur.
Përdhunimi përfshin një sasi të madhe të dhunës fizike dhe përdorimin e një arme	Shumica e përdhunimeve nuk përfshijnë një forcë të madhe fizike. Shumica e viktimave/të mbijetuarave raportojnë se kishin frikë se mos pësonin lëndime serioze ose të vriteshin dhe kështu ofruan pak rezistencë ndaj sulmit. Kjo gjithashtu mund të shpjegojë pse nevojitet pak forcë ose armë për të nënshtruar viktimat.
Përdhunimi lë shenja të dukshme të lëndimit	Për shkak se shumica e përdhunimeve nuk përfshijnë një sasi të konsiderueshme të forcës, nuk mund të ketë lëndime fizike. Vetëm për shkak se një person nuk ka lëndime fizike nuk do të thotë se nuk është përdhunuar. Vetëm afërsisht një e treta e viktimave të përdhunimit pësojnë lëndime të dukshme fizike.
Kur femrat i thonë 'jo' seksit, në të vërtetë nënkuptojnë 'po'	'Jo' do të thotë jo; dëshirat e një femre në këtë drejtim duhet të respektohen gjatë gjithë kohës.
Punonjësit e seksit nuk mund të përdhuheshen	Çdo burrë apo grua, pavarësisht nga përfshirja e tij ose saj në industrinë e seksit komercial, mund të përdhuheshen. Studimet tregojnë se një pjesë e konsiderueshme e punonjësve seksualë meshkuj dhe femra janë përdhunuar nga klientët e tyre, policia ose partnerët e tyre.
Një burrë nuk mund të dhunojë gruan e tij	Çdo seks i detyruar ose aktivitet seksual i detyruar përbën përdhunim, pavarësisht nëse gruaja është e martuar apo jo me dhunuesin. Fatkeqësisht, shumë juridiksione kanë përjashtime për përdhunimin martesor në ligjet e tyre; edhe pse gratë e martuara i nënshtrohen përdhunimit nga burrat e tyre, legjislacioni në fjalë nuk e njeh atë si të tillë.
Përdhunimi raportohet menjëherë në polici	Shumica e përdhunimeve nuk raportohen kurrë në polici. Nga ato që raportohen, shumica janë bërë më shumë se 24 orë pas incidentit. Viktimat/të mbijetuarit mund të mos paraqesin një raport fare ose të vonojnë raportimin sepse ato mendojnë se asgjë nuk do të bëhet, kryerësi mund të ketë bërë kërcënime kundër tyre ose familjeve të tyre, ato kanë frikë nga përgjigjet e familjes ose komunitetit, ose kanë turp. Disa viktimat thjesht mendojnë se është çështje private ose nuk dinë ku ta raportojnë incidentin.

Foto kurtuazie nga Forca Ndërkombëtare (Kosovë)

CAKTIMI I PRIORITETEVE DHE OBJEKTIVAVE PËR POLICIM TË PËRGJEGJSHËM NË ASPEKTIN GJINOR

Përcaktimi i prioriteteve realiste dhe përcaktimi i objektivave të ndërlidhura janë mënyra më efektive për ta mbajtur ekipin tuaj të motivuar. Sidoqoftë, suksesi i ekipit tuaj do të ndikohet nga **lloji** dhe **cilësia** e objektivave që keni vendosur si udhëheqës i ekipit. Lloji dhe cilësia e objektivave tuaja do të formësohen nga prioritetet strategjike të organizatës suaj dhe do të përshtaten për të përmbushur kërkesat e sigurisë të komuniteteve tuaja lokale.

Të kuptuarit pse marrëdhëniet gjinore janë thelbësore për avancimin e barazisë gjinore dhe fuqizimin e grave dhe arritjen e rezultateve pozitive të policisë. Transformimi i marrëdhënieve të pabarabarta gjinore rezulton nga vendimmarrja e përbashkët dhe ndarja e duhur e burimeve

Njohja e nevojave në zhvillim dhe të ndryshme të sigurisë të bashkësive tuaja lokale do të jetë faktori kryesor në suksesin tuaj operacional. Qëndrimet negative ose të njëanshme të anëtarëve të ekipit tuaj që çojnë ose rezultojnë në diskriminim kundër anëtarëve të caktuar ose një grupi brenda komunitetit, do të minojnë efektivitetin tuaj operacional.

Në të kundërtën, qëndrimet pozitive dhe sjelljet e policisë që demonstrojnë gatishmërinë për të punuar dhe mbështetur viktimat e DHGV-së do të ndihmojnë në legjitimitimin e përpjekjeve të policisë brenda komuniteteve tuaja. Kuptimi dhe demonstrimi i marrjes në konsideratë të nevojave diferenciale të sigurisë të komuniteteve do të mundësojë një shërbim më të mirë të përgjithshëm policor, pasi policia do të jetë më e informuar për trendët e krimit lokal, përfshirë mënyrën se si DHGV mund të mbivendoset me krime të tjera siç janë trafikimi i qenieve njerëzore dhe skllavëria moderne.

Qëndrimet pozitive dhe sjelljet e policisë për të reaguar në mënyrë efektive ndaj DHGV-së duhet të reflektohen në kompetencat kryesore dhe grupet e aftësive të promovuara dhe institucionalizuara nga organizata juaj pasi ato reflektojnë prioritetet nacionale.

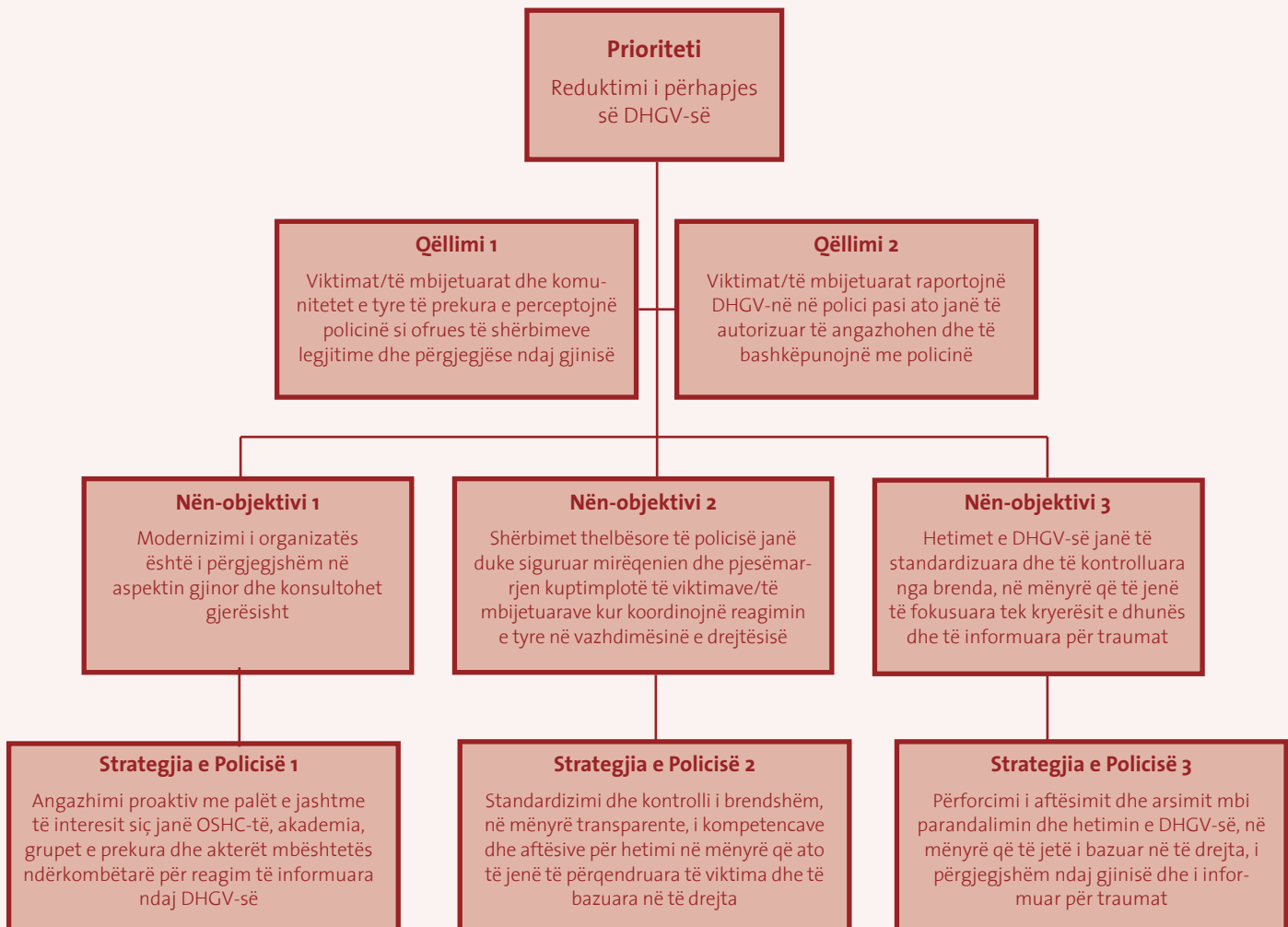
Megjithatë, prioritetet kërkojnë një kuptim të përbashkët të problemit dhe pse problemi duhet të adresohet. Për sa i përket DHGV-së, është thelbësore që drejtuesit e lartë të policisë të krijojnë një kuptim të informuar dhe të zakonshëm të natyrës së DHGV-së, shkaqeve dhe pasojave të saj dhe si ndikon ajo tek gratë dhe vajzat në mënyrë të ndryshme dhe në mënyrë disproporcionale. Kjo do t'ju japë juve, si drejtues të mesëm, legjitimitetin institucional për të qenë agjentë aktivë të ndryshimit në transformimin e organizatës tuaj dhe për të zbutur çdo paragjykim të dëmshëm të shfaqur nga stafi juaj në këtë proces.

Prioritetet gjithashtu kanë nevojë për një vizion të qartë strategjik që ia mundëson tërë organizatës policore, pavarësisht gradës, të dijë në cilin drejtim të orientojë përpjekjet.

Për më shumë informacion mbi transformimin e policisë së përgjegjshme në aspektin gjinor, shih Kapitullin 10: 'Ngritja institucionale' dhe Kapitullin 11: 'Sfidat dhe strategjitë për zbatimin e policimit të përgjegjshëm në aspektin gjinor.'

Figura 3:

Një shembull i një modeli të përcaktimit të objektivave për policim të përgjegjshëm në aspektin gjinore ndaj DHGV-së

Fotografi kurtuazie nga UNMIT/Martine Perret (Timor Leste)

Një shembull hipotetik i vizionit strategjik të një organizate policore në reagim të DHGV-së mund të jetë:

Raportimi dhe parandalimi në rritje i DHGV-së si rezultat i shërbimeve efektive dhe adekuate policore që u japin prioritet nevojave të viktimave/të mbijetuarave dhe i lidhin ato me shërbimet thelbësore që sigurojnë mirëqenien e tyre.

Bazuar në këtë vizion hipotetik, mund të përcaktohen prioritetet, qëllimet dhe strategjitë. Figura 3, më poshtë, është një shembull i thjeshtuar i një modeli të përcaktimit të objektivave për policimin të përgjegjshëm në aspektin gjinore ndaj DHGV-së që pasqyron parimet dhe karakteristikat e përbashkëta të PSHTH-së.

Më poshtë janë disa shembuj të veprimeve strategjike që nevojiten nga drejtuesit e mesëm për të arritur këto qëllime të propozuara:

1. Përcaktimi i marrëdhënieve të punës me palët e jashtme të interesit siç janë organizatat e grave ose të shoqërisë civile, akademia, grupet e minoritare dhe të ndjeshme, dhe akterët tjerë kryesorë për një reagim më të informuar për parandalimin dhe hetimin e DHGV-së;

2. Granatimi i standardizimit dhe kontrollit të cilësisë së kompetencave kryesore dhe grupeve të shkathëtësive të buta të zbatuara në hetimet e DHGV-së, për të siguruar që ato janë të përqendruara te viktimat/të mbijetuarat dhe të bazuara në të drejta;
3. Promovimi me shembuj dhe përforcimi i aftësisimit dhe arsimit mbi parandalimin dhe hetimin e DHGV-së, në mënyrë që zyrtarët policorë që reagojnë të angazhojnë viktimat/të mbijetuarat në mënyrë të informuar dhe jo-diskriminuese të bazuar në të drejta dhe traumë të përgjegjshme në aspektin gjinor.

PJESËMARRJA KUPTIMPLOTË ËSHTË NË ZEMRËN E POLICIMIT TË PËRGJEGJSHËM NË ASPEKTIN GJINORE

Siç u diskutua më parë, policia që reagon ndaj DHGV-së në mënyrë efektive dhe të përgjegjshme ndaj gjinisë kërkon një angazhim strategjik nga lidhësi i policisë për të siguruar **pjesëmarrje kuptimplotë** të viktimës/të mbijetuarës.

Fotografi kurtuazie nga Carolyn Kovacs Anderson
(Shtetet e Bashkuara të Amerikës)

Pjesëmarrja kuptimplotë kërkon që individët dhe komunitetet e tyre të kenë të drejtë të marrin pjesë në vendimet që ndikojnë drejtpërdrejt tek ta, përfshirë në hartimin, zbatimin dhe monitorimin e ndërhyrjeve. Kjo mund të marrë formë të ndryshme, duke përfshirë dhënien e informacionit objektiv të viktimave/të mbijetuarave, në mënyrë që ato të mbajnë kontrollin afërt mbi vendimet kryesore që ndikojnë në mirëqenien e tyre. Ajo gjithashtu mund të përfshijë konsultimin e tyre për të marrë reagime mbi procesin e vendimmarrjes, duke përfshirë zhvillimin dhe identifikimin e zgjidhjeve alternative.

Koncepti 'kuptimplotë' kërkon që gratë dhe vajzat jo vetëm të jenë të pranishme, por që shqetësimet e tyre të dëgjohen dhe të merren parasysh. Ato duhet të kenë mundësinë të artikulojnë përvojën dhe njohuritë e tyre për atë që u nevojitet për të siguruar mirëqenien e viktimave/të mbijetuarave të dhunës gjinore, por edhe të tërë shoqërisë.

Për shembull, femrat në përgjithësi janë të nën-përfaqësuar në forcat policore në tërë botën. Barrierat strukturore dhe institucionale, dhe stereotipet negative rreth gjinisë ndikojnë dukshëm në mjedisin e punës për femrat, dhe këta faktorë përkeqësohen për femrat me aftësi të kufizuara dhe/ose ato që vijnë nga grupet ose komunitetet etnike minoritare.

Legjitimiteti i organizatës policore rritet kur grupet dhe komunitetet, të cilave u shërbejnë mund të identifikohen me ta dhe të ndihen të përfaqësuar në të njëjtën kohë.

Policimi i përgjegjshëm në aspektin gjinor duhet të jetë në thelb gjithëpërfshirës dhe përfaqësues, duke kërkuar zhvillimin e mekanizmave rreth shkëmbimit të informacionit me mbrojtësit e shoqërisë civile, duke pranuar se organizatat e shoqërisë civile nuk janë vetë përfshirëse të personave me aftësi të kufizuara.

Për të siguruar pjesëmarrje kuptimplotë të viktimave/ të mbijetuarve dhe komuniteteve të tyre në strategjitë dhe veprimet policore, Manuali propozon që menaxhimi i policisë t'i referohet nëntë karakteristikave të përbashkëta që të gjitha shërbimet thelbësore duhet të demonstrojnë në mënyrë të natyrshme. Këto karakteristika të përbashkëta, të mishëruara në PSHTH,

përafrojnë të gjitha përpjekjet thelbësore të shërbimit për të maksimizuar ndikimin pozitiv duke kërkuar të sigurojnë që viktimat/të mbijetuarat e DHGV-së të marrin pjesë në mënyrë domethënëse në procesin e drejtësisë. Veprimet dhe aktivitetet efektive të parandalimit dhe hetimit të policisë kur reagojnë ndaj DHGV-së janë kritike.

Figura 4:

Karakteristikat e përbashkëta të një reagimi cilësor të policisë që thekson pjesëmarrjen kuptimplotë të viktimave/të mbijetuarve në rastet e DHGV-së

Më poshtë janë karakteristikat e zakonshme të përshkruara nga PSHTH-ja:

1. Disponueshmëria: Të gjitha shërbimet thelbësore duhet të jenë të disponueshme në sasi dhe cilësi të mjaftueshme për të gjithë, pavarësisht nga vendbanimi, kombësia, etnia, kasta, klasa, statusi i emigrantit ose refugjatit, statusi autokton, mosh,

feja, gjuha dhe niveli i shkrim-leximit, orientimi seksual, statusi martesor, aftësia e kufizuar ose ndonjë karakteristikë tjetër.

2. Qasshmëria: Të gjitha shërbimet thelbësore duhet të jenë të qasshme për të gjithë pa diskriminim. Ato duhet të jenë fizikisht të qasshme (shërbimet janë brenda mundësive të sigurta fizike për të gjitha gratë

dhe vajzat), ekonomikisht të qasshme (të përballueshme) dhe gjuhësisht të arritshme (informacioni ofrohet në formate të ndryshme).³⁰

3. **Përshtatja:** Të gjitha shërbimet thelbësore duhet të njohin ndikimet diferenciale të dhunës në grupe të ndryshme të grave dhe komuniteteve. Ata duhet t'u përgjigjen nevojave të viktimave dhe të mbijetuarve në mënyra që integrojnë të drejtat e njeriut (dhe parimet e vetëdijshme për kulturën).
4. **Përshtatshmëria:** Të gjitha shërbimet thelbësore duhet të respektojnë dinjitetin e viktimës/të mbijetuarës; garantojnë konfidencialitetin e tyre; të jenë të ndjeshëm ndaj nevojave dhe perspektivave të tyre dhe minimizojnë një formë tjetër të viktimizimit.
5. **Caktim i sigurisë si prioritet:** Viktimat/të mbijetuarit përballen me shumë rreziqe për sigurinë e tyre të menjëhershme dhe të vazhdueshme. Këto rreziqe do të jenë specifike për rrethanat individuale të secilit person. Vlerësimi dhe menaxhimi i rrezikut mund të zvogëlojë nivelin e rrezikut. Praktika më e mirë e vlerësimit dhe menaxhimit të rrezikut përfshin qasje të qëndrueshme dhe të koordinuara brenda dhe ndërmjet sektorëve social, shëndetësor, policor dhe të drejtësisë.
6. **Pëlqimi dhe konfidencialiteti i informuar:** Viktimat/të mbijetuarat duhet të dinë se po dëgjohen dhe se nevojat e tyre po kuptohen dhe adresohen. Informacioni, dhe mënyra se si komunikohet, mund të inkurajojë viktimat/të mbijetuarat të kërkojnë shërbime thelbësore. I gjithë komunikimi me viktimat/të mbijetuarat duhet të promovojë dinjitetin e tyre dhe të jetë respektues ndaj tyre.

³⁰ Të gjitha shërbimet thelbësore duhet të jenë të qasshme për të gjithë, përfshirë gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara. Duhet të ekzistojnë protokolle për çdo lloj dëmtimi (të shikimit, dëgjimit, lëvizshmërisë, shëndetit mendor, psikosocial, etj.) dhe zyrtarë të trajnuar për të përshtatur nevojat e grave dhe vajzave me llojet e ndryshme të aftësisë së kufizuar. Shih "Gratë dhe të rinjtë me aftësi të kufizuara: Udhëzimet për Ofrimin e Shërbimeve të Bazuara në të Drejtat dhe të Përgjegjshme në Aspektin Gjinore për të Adresuar Dhunën me Bazë Gjinore dhe Shëndetin dhe të Drejtat Seksuale dhe Riprodhuese" (UNFPA-WIE, 2018)

Kutia 4

Qasshmëria gjithashtu përfshin

Qasshmërinë fizike: vendndodhja e shërbimeve, hyrja, dhe zonat e parkimit duhet të jenë të qasshme për gratë dhe vajzat me dëmtim të lëvizshmërisë. Lëvizja brenda objektit duhet të jetë e mundur për personat me pajisje lëvizëse dhe/ose aftësi të kufizuara shqisore;

Qasjen në informacion dhe komunikim: informacioni duhet të jetë i qasshëm për gratë dhe vajzat me të gjitha llojet e aftësive të kufizuara. Duhet të jenë në dispozicion mjete të ndryshme, siç janë shërbimet e përkthimit, përdorimi i gjuhës së thjeshtë, audio, printime të mëdha, brail, gjuhë e lehtë për t'u lexuar dhe me ilustrime, etj. Duhet të kihet kujdes nga përdorimi i anëtarëve të familjes ose kujdestarëve si përkthyes, përveç nëse jepet pëlqim i qartë me vullnet dhe i informuar nga viktimat/e mbijetuarat, pasi ata mund të jenë edhe kryerës të dhunës.

7. **Komunikimi efektiv dhe pjesëmarrja nga palët e interesit në hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e shërbimeve:** Të gjitha shërbimet thelbësore duhet të ofrohen në atë mënyrë që mbron privatësinë e viktimës/të mbijetuarës, garanton konfidencialitetin dhe, për aq sa është e mundur, zbulon informacionin vetëm me pëlqimin e tyre të informuar. Informacioni rreth viktimës/të mbijetuarës së dhunës mund të jetë jashtëzakonisht i ndjeshëm. Ndarja e këtij informacioni në mënyrë të papërshtatshme mund të ketë pasoja serioze dhe potencialisht kërcënuese për jetën e grave dhe vajzave dhe të njerëzve që u ofrojnë atyre ndihmë.
8. **Mbledhja e të dhënave dhe menaxhimi i informacionit:** Mbledhja e qëndrueshme dhe e saktë e të dhënave në lidhje me shërbimet e ofruara për gratë dhe vajzat është e rëndësishme në mbështetjen e përmirësimit të vazhdueshëm të shërbimeve.³¹ Të

³¹ Humanity & Inclusion rekomandon që të gjitha shërbimet thelbësore duhet të mbledhin të dhëna të ndara sipas aftësisë së kufizuar. Shih më tej: www.hi-us.org/

Fotografi kurtuazie nga Fotografitë e OKB-së/Eskinder Debebe
(Republika e Afrikës Qendrore)

gjitha shërbimet thelbësore duhet të kenë procese të qarta dhe të dokumentuara për regjistrimin e saktë dhe ruajtjen konfidenciale e të sigurt të informacionit në lidhje me viktimat/të mbijetuarat dhe shërbimet që u ofrohen atyre.

9. Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera nëpërmjet koordinimit: Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera nëpërmjet koordinimit, siç janë rrugët e referimit, do të ndihmojë gratë dhe vajzat të marrin shërbimet me kohë dhe të përshtatshme. Proceset e referimit duhet të përfshijnë standarde për pëlqimin e informuar. Për të siguruar lundrimin e qetë të shërbimeve të ndryshme thelbësore për viktimat dhe të mbijetuarat, duhet të ekzistojnë protokolle dhe marrëveshje në lidhje me procesin e referimit, përfshirë përgjegjësitë e qarta të secilit shërbim.

REAGIMI NDAJ DHGV-SË FILLON ME ANGAZHIMIN E KOMUNITETIT DHE INFORMIMIN PËR KONTEKSTIN LOKAL

Meqenëse politika e sigurisë kombëtare përcakton përparësitë strategjike, ajo gjithashtu duhet t'u sigurojë drejtuesve operacionalë të policisë objektivat qendrore që do të përkthehen në praktikë, në zonat lokale të komandës, në koordinim me partnerët lokalë.³²

³² Një strategji për adresimin e DHGV-së duhet të ofrojë qëllime të arritshme që ngërthehen në korniza të tjera strategjike, siç janë lidhja me planet e shërbimit të fëmijëve dhe strategjitë kombëtare e shëndetësisë. Në këtë mënyrë, autoritetet mund të sigurojnë që adresimi i DHGV-së është një çështje me prioritet i 'tërë qeverisë' dhe jo vetëm një çështje e kimit dhe sigurisë publike.

Në teori, duhet të ekzistojnë mekanizma konsultimi që promovojnë pjesëmarrjen kuptimplotë të palëve të interesit për tu informuar dhe konsultuar me policinë në lidhje me prioritetet e sigurisë. Këta mekanizma mund të ekzistojnë në forma të ndryshme, mund të jenë forume publike komunale ose komitete të policimit në komunitet ku - në mënyrë ideale - komuniteti informon policinë për nevojat e tyre të ndryshme të sigurisë dhe ku policia kërkon të kuptojë se si nevojat e sigurisë përfaqësojnë gratë, burrat, vajzat dhe djemtë ndryshe.

Lidershipi ka të bëjë me njerëzit, jo me proceset, politikat ose letrat

Kur ekzistojnë mekanizma të tillë, është kritike që ata, dhe komitetet pjesëmarrëse, të përfshijnë individë me prejardhje të ndryshme dhe që çështja e angazhimit me 'udhëheqësit e komunitetit', të cilët shpesh janë meshkuj dhe të vetë-emëruar, të prishet. Drejtuesit e policisë duhet të jetë e vetëdijshme se si mekanizmat e konsultimit mund të jenë një burim i vlefshëm informacioni dhe krijimit të partneritetit për të reaguar në mënyrë efektive ndaj DHGV-së.

Në mungesë të mekanizmave të konsultimit lokal, drejtuesit e policisë duhet të kërkojnë të avokojë për ta, ose të angazhohen me palët e interesit për të promovuar krijimin e tyre. Policia ka një rol të rëndësishëm për të luajtur në identifikimin aktiv të pikave hyrëse për bashkëpunim me komunitetet të cilave u shërbejnë, gjë që do të ndihmojë në parandalimin e krimit dhe dhunës në përgjithësi. Policia gjithashtu ka përgjegjësi për të siguruar që zërat e grupeve të komunitetit ose anëtarëve të cilët janë në rrezik më të madh të krimeve të dhunshme, siç janë personat me aftësi të kufizuara, lezbik, homoseksual, biseksual, transgjinor dhe interseksual (LGBTI), të moshuar, të rinjtë në rrezik dhe personat që jetojnë në zona të thella, të marrin pjesë në mënyrës domethënëse në procesin e konsultimit.

Shih Kapitullin 3: 'Parandalimi' dhe Kapitullin 8: 'Kordinimi me Agjencitë e Drejtësisë' për më shumë shembuj të mekanizmave të konsultimit.

Kuptimi i natyrës së dhunës, shkaqet dhe pasojat e saj dhe si ndikon ajo tek gratë dhe vajzat ndryshe dhe në mënyrë

disproporcionale duhet të diskutohet si pjesë e një procesi të gjerë konsultimi. Një proces i tillë kërkon pjesëmarrjen kuptimplotë të komuniteteve të ndryshme, organizatave lokale të grave, organizatave që përfaqësojnë personat dhe grupet minoritare, si dhe viktimat/të mbijetuarat që kanë pasur përvojë në vetë sistemin gjyqësor (sigurimi i pëlqimit, konfidencialitetit dhe mbrojtjes).

Të armatosur me këtë informacion, të pasur me përfaqësim dhe konsultime të ndryshme, drejtuesit e policisë mund të përshtatin një qasje të përqendruar te viktimat³³ për të përmbushur më mirë kërkesat e viktimave/të mbijetuarave të ndryshme kur ndodh DHGV.

Mos harroni si polici ju jeni pjesë integrale e komunitetit, dhe komuniteti është një pjesë integrale e juaja!

Angazhimi aktiv me komunitetet e prekura dhe një praktikë e standardizuar e aplikimit të një qasjeje të përqendruar te viktimat në rastet e DHGV-së do të kontribuojë në mënyrë të konsiderueshme që policia të perceptohet si një ofrues i shërbimeve thelbësore legjitime dhe të përgjegjshme ndaj gjinisë nga komunitetet të cilave u shërben.

Policimi i përgjegjshëm në aspektin gjinor mund të shihet si një kombinim ndërmjet bashkëpunimit të vazhdueshëm të policisë me grupe të ndryshme nga komunitetet të cilave u shërben për të parandaluar DHGV-në, dhe pjesëmarrjes kuptimplotë të viktimave/të mbijetuarave të DHGV-së në një hetim që kërkon të fokusohet tek kryerësit dhe është i bazuar në të drejtat.

Skenarët e mëposhtëm japin shembuj se si mund të duket sukcesi operacional kur reagohet ndaj DHGV-së:

³³ Sipas kornizës së PSHTH-së, një qasje 'e përqendruar te viktimat' ose 'e përqendruar te e mbijetuarat' vendos të drejtat, nevojat dhe dëshirat e grave dhe vajzave në qendër të fokusit të ofrimit të shërbimeve. Kjo kërkon marrjen parasysh të nevojave të shumta të viktimave/të mbijetuarave, rreziqeve dhe dobësive të ndryshme, ndikimin e vendimeve dhe veprimave të ndërmarra, dhe gjithashtu siguron që shërbimet të përshtaten me kërkesat unike të secilës grua dhe vajzë individuale. Shërbimet duhet t'i përgjigjen dëshirave të saj, shih: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/essential-services-package-for-women-and-girls-subject-to-violence>

1

SKENARI 1:

Shërbimet policore plotësojnë nevojat e viktimave/të mbijetuarave të DHGV-së duke siguruar përfshirjen dhe konsultimin e tyre, pa diskriminim gjatë gjithë procesit hetimor të fokusuar tek kryerësit dhe në koordinim me mbështetjen e anëtarëve të komunitetit dhe akterëve të shëndetësisë, shërbimeve sociale dhe drejtësisë.

2

SKENARI 2:

Praktika e hetimit e fokusuar në kryerësin e dhunës së bashku me bashkëpunimin proaktiv ndërmjet policisë dhe komuniteteve në parandalimin e DHGV-së ka fuqizuar më shumë viktimat/të mbijetuarat për të raportuar në polici dhe për të marrë pjesë në procesin gjyqësor deri në fund.

3

SKENARI 3:

Rreziket e DHGV-së zvogëlohen pasi policia dhe komunitetet bashkëpunojnë në mënyrë aktive për të siguruar një qasje të përqendruar te viktimat/e mbijetuarat që është në gjendje të përmbushë kërkesat e ndryshme të viktimave/të mbijetuarave dhe që kryerësit të mbahen përgjegjës dhe të përballen me pasojat për dhunën e tyre.

4

SKENARI 4:

Kryerësit e DHGV-së, siç është dhuna ndërpersonale, kanë më pak gjasa të përsërisin veprën si rezultat i zbatimit efektiv të urdhrave të mbrojtjes civile nga policia duke dërguar një mesazh të qartë se ka pasojat për shkëlqen e një urdhri dhe përsëritjen e veprës kundër të njëjtës ose një viktime/të mbijetuarat tjetër.

DUKE JU NDIHMUAR GJATË RRUGËS: TREGUESIT E NDJESHËM NË ASPEKTIN GJINOR PËR REAGIM NDAJ DHGV-SË

Planifikimi për suksesin e ekipit kur reagohet ndaj DHGV-së do të mbështetet në aftësinë e ekipit tuaj për të zotëruar aktivitetet që po zbatohen. Kjo do të thotë që të gjithë anëtarët e ekipit i kuptojnë rolet dhe përgjegjësitë e tyre dhe të njëri -tjetrit kur reagojnë ndaj DHGV-së.

Manuali pranon se rolet dhe përgjegjësitë e ekipit do të ndryshojnë në **organizatat** policore. Megjithatë, të gjithë anëtarët e ekipit duhet, pavarësisht nga roli i tyre në ekip, të kërkojnë të demonstrojnë grupe dhe kompetenca të shkathtësive më të buta që mbështesin një reagim efektive ndaj DHGV-së. Këto aftësi dhe kompetenca do të shqyrtohen në kapitujt e mëvonshëm në Manual dhe do të pasqyrojnë parimet e PSHTH-së dhe karakteristikat e përbashkëta (Figura 2).

Planifikimi për suksesin e ekipit përfshin gjithashtu njohjen, mbledhjen, analizimin dhe përdorimin e të

dhënave të ndjeshme në aspektin gjinor dhe të ndara sipas gjinisë, të nevojshme për të informuar për performancën e përgjithshme të ekipit dhe udhëzimet e mëvonshme të kërkuara. Mbledhja e të dhënave të ekipit duhet të pasqyrojë sasinë e krimeve të ndërlydhura me gjininë, pasi është një tregues i rëndësishëm i sigurisë së grave, burrave, djemve dhe vajzave.³⁴

“Ndjeshmëria gjinore synon të kuptojë dhe të marrë parasysh faktorët shoqërorë dhe kulturorë të përfshirë në përjashtimin dhe diskriminimin me bazë gjinore në sferat më të ndryshme të jetës publike dhe private.”

- Instituti Evropian për Barazi Gjinore (IEBGJ)

Masat e performancës të ndjeshme ndaj gjinisë janë vendimtare për të siguruar që ndërhyrjet tuaja policore ndaj DHGV-së janë të ndjeshme ndaj nevojave të viktimave/të mbijetuarave. Kjo nga ana tjetër do të sigurojë sfondin për viktimat/të mbijetuarit që të raportojnë në polici dhe

34 Shih gjithashtu Megan Bastick, ‘Udhëzues për Vetë-Vlerësimin Gjinor për Policinë, Forcat e Armatosura dhe Sektorin e Drejtësisë’ (Gjenevë: DCAF, 2011) për informacion të mëtejshëm mbi mbledhjen, analizën dhe përdorimin e të dhënave të ndjeshme në aspektin gjinor.

të kërkojnë mjete juridike deri në përfundimin e plotë të rastit. Për më tepër, masat e performancës të ndjeshme ndaj gjinisë informojnë hartuesit e politikave dhe komunitetin në lidhje me efektivitetin e strategjive të policimit.

Si drejtues të policisë ose udhëheqës i ekipit, arritja e suksesit operacional kur reagoni ndaj DHGV-së do të varet shumë nga sa mirë ekipi juaj është në gjendje të identifikojë dhe mbledhë të dhëna të ndjeshme në aspektin gjinor gjatë ushtrimit të funksioneve të tyre të përditshme. Duke pasur një grup të qartë treguesish të performancës që janë të ndjeshëm ndaj gjinisë³⁵ dhe një ekip që është i përgatitur për të mbledhur atë informacion, këta janë hapat e parë për të ditur nëse ekipi juaj është në rrugën e duhur për të reaguar në mënyrë efektive dhe adekuate ndaj DHGV-së.

Disa shembuj të treguesve të performancës të ndjeshme ndaj gjinisë për aktivitetet e policisë përfshijnë si në vijim:

- Një rritje të shkallës së viktimave/të mbijetuarave që raportojnë DHGV në polici, e ndarë sipas moshës, gjinisë dhe variablave të tjera socio-ekonomike³⁶ përfshirë faktorë siç janë përkatësia etnike dhe aftësia e kufizuar;
- % e viktimave/të mbijetuarave që duhej të përdornin shërbimet e specializuara të DHGV-së dhe të cilat mund të raportojnë një ndërprerje të plotë të të gjitha llojeve të abuzimit, të ndara sipas moshës, aftësisë së kufizuar, gjinisë dhe variablave të tjera socio-ekonomike;
- % e grave viktime/të mbijetuara të cilat shprehën kënaqësinë me mbështetjen dhe ndihmën

35 Gjinia i referohet roleve dhe marrëdhënieve, tipareve të personalitetit, qëndrimeve, sjelljeve dhe vlerave që shoqëria ua atribuon burrave dhe grave. Prandaj 'gjinia' i referohet dallimeve të njohura ndërmjet burrave dhe grave, ndërsa 'seksi' i referohet dallimeve biologjike ndërmjet meshkujve dhe femrave. Rolet gjinore ndryshojnë shumë brenda dhe nëpër kulturë dhe mund të ndryshojnë me kalimin e kohës. Gjinia nuk i referohet thjesht grave ose burrave, por edhe marrëdhënies ndërmjet tyre. Shih: Megan Bastick, Kristin Valasek. (2008), 'Diskutimi, Monitorimi dhe Vlerësimi i Reformës në Sektorin e Sigurisë dhe Gjinia' në Paketën e Veglave Gjinore dhe RSS, Qendra e Gjenezës për Qeverisjen e Sektorit të Sigurisë.

36 Keni parasysh se një rritje e raportimit nuk është sinonim për një rritje të rasteve të DHGV-së.

Kutia 5

Cilët janë treguesit e performancës të ndjeshëm ndaj gjinisë?

Treguesit e performancës të ndjeshëm ndaj gjinisë mund të jenë matjet, numrat, faktet, opinionet ose perceptimet që tregojnë një gjendje ose situatë specifike në lidhje me rolet, sjelljet, aktivitetet dhe atributet që një shoqëri e caktuar në një kohë të caktuar i konsideron të përshtatshme për burrat dhe gratë. Treguesit e performancës të ndjeshëm ndaj gjinisë matin ndryshimin në këto kushte ose situata me kalimin e kohës duke siguruar informacion mbi marrëdhëniet ndërmjet grave dhe atyre ndërmjet burrave duke theksuar pritjet e tyre përkatëse të vendosura ndaj tyre nga shoqëria në proces.

që morën nga të gjitha shërbimet në lidhje me DHGV-në, të ndara sipas moshës, paaftësisë dhe variablave të tjerë socio-ekonomike.

Sidoqoftë, grumbullimi i të dhënave të kimit të ndërlidhur me gjininë ka nevojë për kritere, ashtu siç bëjnë të gjitha masat e performancës së ndjeshme gjinore, të përcaktuara për profesionalizim të shtuar dhe modernizim të vetë organizatës policore. Sigurimi i kritereve për mbledhjen e të dhënave të tilla është normalisht një proces institucional që ushqen qëllimet e nivelit strategjik. Në mungesë të këtyre kritereve, drejtuesit e policisë mund të marrin një rol për ndryshim të agjencisë dhe të zhvillojë kritere për aktivitetet e ekipit të tyre me mbështetjen e njëjësive të ngarkuara me mbledhjen dhe analizën statistikore.

Ju lutemi referojuni Kapitullit 10 'Ngritja institucionale' për diskutim të mëtejshëm mbi angazhimin institucional në mbledhjen e të dhënave të ndjeshme gjinore në reagim ndaj DHGV-së.

Policia duhet të ketë kujdes kur interpreton shkallën e krimeve të raportuara, siç janë rastet e dhunës seksuale. Për shembull, kur informohet publiku për një rritje ose zvogëlim të krimeve të raportuara, publiku duhet të jetë i vetëdijshëm se zvogëlimi i rasteve të raportuara nuk do të thotë domosdoshmërisht se niveli i dhunës është ulur. Kjo është veçanërisht e rëndësishme pasi fokusi

në krimin e raportuar tenton të anashkalojë krimet e pa raportuara, të cilat kanë tendencë të jenë krime të dhunës me bazë gjinore.

Nga ana tjetër, një rritje e raportimit mund të reflektojë më shumë vetëdije dhe besim në institucionet sesa një rritje të nivelit të dhunës. Fatkeqësisht, një prirje e tillë pozitive është e vështirë t'i atribuohet empirikisht policisë kur shërbimet e tjera thelbësore dhe agjencitë e zbatimit të ligjit mund të përfshihen në mënyrë të barabartë sipas kompetencës së tyre.

Për më tepër, Instituti Kombëtar i Drejtësisë në SHBA paralajmëron se fokusimi në zvogëlimin e numrit të raporteve të krimeve të rënda si përdhunimi, ofron një pasqyrë shumë të ngushtë të metodave ose strategjive të përdorura për të reaguar ndaj atyre krimeve, siç është angazhimi me komunitetet ose organizatat e grave. Kjo e bën të vështirë për organizatat policore që t'i atribuojnë ndikim veprimtarisë së shtrirjes së policisë dhe krijimit të partneritetit, të cilat janë në thelb të policimit të udhëhequr nga inteligjenca dhe komuniteti, përveç rasteve kur janë caktuar indikatorë cilësorë që matin nivelet e besimit ose perceptimit të shërbimeve policore.

Përqendrimi në zvogëlimin e numrit të raporteve të krimeve të rënda mund të bëjë presion të vazhdueshëm për të ulur ata numra, pa presion ekuivalent për të ruajtur integritetin e sistemeve të regjistrimit dhe raportimit.³⁷ Instituti Kombëtar i Drejtësisë në SHBA thekson se presioni për të arritur objektivat e sigurisë publike, veçanërisht kur është tepër ambicioz, jep shkas për manipulimin e statistikave të krimit - shtypjen e raporteve dhe klasifikimin e gabuar të krimeve - dhe format e tjera të korrupsionit.³⁸

Ekspertët tregojnë se sjellja e pahijshme organizative lind kur kërkesa popullore vë theks më të madh në arritjen e qëllimeve sesa në kufizimin e mjeteve.³⁹ Si rezultat, normat

37 Malcolm K. Sparrow (2015), 'Matja e Perfromacës në një Organizatë Moderne Policore' në 'Perspektivat e Reja në Policim'. (Instituti Kombëtar i Drejtësisë).

38 Po aty

39 D, Vaughan, 'Kontrollimi i Sjelljes së Paligjshme Organizative: Struktura Shoqërore dhe Sjellja e Pahijshme Korporative', Çikago, Illinois: Shtypi i Universitetit të Çikagos, 1983 dhe R.K., Merton, 'Struktura Sociale dhe Anomia,' në Teorinë Sociale dhe Strukturën Sociale, ed. i zmadhuar., Nju Jork: Nju Jork: The Free Press, 1968. Shih gjithashtu sh. 37

Analiza gjinore është një shqyrtim kritik i mënyrës sesi ndryshimet në rolet, aktivitetet, nevojat, mundësitë dhe të drejtat/garancitë ndikojnë tek burrat, gratë, vajzat dhe djemtë në situata ose kontekste të caktuara.

që rregullojnë mjetet marrin më pak vëmendje dhe priren të humbasin ndikimin e tyre në sjelljen rregulluese.

Për shembull, politikat e sigurisë që theksojnë objektivat kundër terrorizmit mund të nxisin veprimin e policisë ndaj komuniteteve të synuara përmes "pranisë së tepërt të policisë" me rrezikun e prishjes së përpjekjeve të mëparshme të policisë në komunitet për të fituar besimin e komuniteteve, përfshirë nga gratë dhe vajzat që mund të jenë në grup minoritar dhe/ose të padukshëm, pra më i ndjeshëm ndaj DHGV-së. Në një shembull tjetër, politikat e sigurisë që kërkojnë të zvogëlojnë numrin e imigrimeve të paligjshme shpesh i detyrojnë migrantët ilegalë të mos raportojnë krimet e kryera kundër tyre ose të tjerëve, siç janë ato të ndërlydhura me skllavërinë moderne, trafikimin e qenieve njerëzore, dhunën ndërpersonale dhe dhunën seksuale ndër të tjera.

Duke zbatuar një **analiza gjinore** që merr parasysh faktorët ndërsektorial (shih më poshtë) në mbledhjen e të dhënave të krimit të ndërlydhur me gjininë, drejtuesit e policisë mund të identifikojnë më mirë ndikimin diferencial që kanë veprimet e tyre në komunitetet të cilave u shërbejnë dhe mbrojnë. Një informacion i tillë është kritik për t'i përcjellë publikut kur paraqitet shkalla e krimit të raportuar.

Për më tepër, sigurimi se planifikimi i ekipit tuaj përfshin një analizë të ndjeshme gjinore⁴⁰ mbi veprimet e veta do të ndihmojë për të zbutur përforcimin e diskriminimit të së kaluarës të kryer nga kolegë policë ose partnerë të tjerë të ngushtë në sistemin e drejtësisë. Kjo nga ana tjetër

40 Analiza gjinore gjithashtu duhet të përqipet të vlerësojë profilin demografik të viktimës/të mbijetuarës kundër tendencave të viktimizimit, perceptimit publik të studimeve të policisë dhe statistikave të krimit nga të gjitha nivelet.

“Mund të jetë e lehtë të kategorizosh nën-komunitetet, siç janë gratë që janë të ndjeshme. Kjo nga ana tjetër mund të krijojë një perceptim se grupet e grave janë më të dobëta se grupet e burrave, duke i marginalizuar më tej nën-komunitetet e grave. Duhet të miratohet një qëndrim që i fuqizon gratë të njohin pikat e forta që posedojnë. Prandaj, një zyrtare policore femër në një pozitë udhëheqëse është një model i vlefshëm për gratë dhe vajzat në komunitete.”

Paketa e Veglave Gjinore të Policisë së OKB-së (2015)

do të ndihmojë për të zvogëluar rrezikun që ekipi juaj të kryejë shkelje të të drejtave të njeriut gjatë detyrës.

Manuali i ofron policisë shumë tregues të ndryshëm të referencës bazuar në *Karakteristikat e Përbashkëta të Shërbimeve Thelbësore Cilësore* të PSHTH-së për të plotësuar normat e krimeve të veçanta në mënyrë që e gjithë pasqyra e përpjekjeve të policisë të vlerësohet nga komunitetet të cilave u shërben.

Treguesit e propozuar të referencës shpjegohen më gjerësisht në Kapitujt 3 deri në 9 të Manualit për të ndihmuar drejtuesit e policisë të identifikojnë se cilat burime të të dhënave do të forcojnë reagimin e ekipit të tyre ndaj DHGV-së, sipas Modullit 3: *Drejtësia dhe policimi i PSHTH-së*. Treguesit e referencës nuk janë domosdoshmërisht normativ, por përkundrazi kanë për qëllim të frymëzojnë udhëheqje proaktive drejt veprimeve të informuara me dëshmi.

NJOHJA E FAKTORËVE DIFERENCIALË DHE NDËRLIDHËS

Gratë dhe vajzat nuk janë një grup homogjen, kështu që të dhënat e krimit duhet të pasqyrojnë nevojat diferenciale dhe ndërlidhëse të sigurisë së grave dhe vajzave, mbledhja e informacionit të detajuar dhe të ndjeshëm gjinor në lidhje me profilet demografike dhe socio-ekonomike të viktimave/të mbijetuarave do të jetë imperativ.⁴¹

41 *Strategjia e Modelit të Përditësuar dhe Masat Praktike për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave në Fushën e Parandalimit të Krimit dhe Drejtësisë Penale* (Rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme të OKB-së 65/228, shtojca) u bën thirrje Shteteve Anëtare të krijojnë dhe forcojnë mekanizmat për mbledhjen sistematike të të dhënave mbi dhunën ndaj grave me qëllim të vlerësimit të fushëveprimit dhe shtrirjes së një dhune të tillë dhe për të udhëhequr hartimin, zbatimin dhe financimin e reagimeve efektive të parandalimit të krimit dhe drejtësisë penale.

Të dhënat e mbledhura gjithashtu duhet t'i nënshtrohen një **analize të ndjeshme gjinore** e cila kërkon të përcaktohet se cilat janë nevojat dhe pritjet e grave, burrave, vajzave dhe djemve, si janë të ndryshëm nga njëri-tjetri, nëse ndërhyrja e planifikuar po adreson nevojat e tyre gjinore dhe si mund të forcohet kontributi për nevojat e grave, burrave, djemve dhe vajzave.

“Rreth 15 përqind e popullsisë së botës jeton me një formë aftësie të kufizuar.”

Manuali i The Sphere (2018)

Si pjesë përbërëse e analizës së ndjeshme gjinore, lider-shipi i policisë duhet të angazhohet në zbatimin e një qasje ndërlidhëse ose **‘ndërlidhshmërinë’** që tregon se sa ndryshe gratë dhe vajzat i nënshtrohen dhunës dhe si e përjetojnë krimin. Kjo mund të përdoret për të kuptuar përvojat e grave dhe vajzave në ndërlidhjen e një sërë faktorësh shtypës të njëkohshëm duke përfshirë [por pa u kufizuar në] racën, klasën, kastën, gjininë, përkatësinë etnike, seksualitetin, aftësinë e kufizuar, kombësinë, statusin e imigrimit, vendndodhjen gjeografike, fenë e kështu me radhë.⁴²

Identiteti shoqëror i një individi siç është të qenit një person me aftësi të kufizuara ose nga një grup minoritar⁴³ ose i nën-përfaqësuar, mund të kombinohet me

42 ‘Vlera e Ndërlidhshmërisë në Kuptimin e Dhunës ndaj Grave dhe Vajzave (DHGV)’ (Imkaan, UN Women dhe Bashkimi Evropian, korrik 2019).

43 Minoritizimi në mënyrë efektive krijon dhe mban kushtet sociale, politike, ekonomike dhe të tjera që çojnë në trajtimin dhe përcaktimin e grupeve të njerëzve si pakica, p.sh. ‘pakica etnike’ dhe ‘etni minoritare’. Minoritizimi është një proces i vazhdueshëm, aktiv i cili marginalizon grupe të veçanta në bazë të ‘racës’, përkatësisë etnike dhe arsyeve të tjera. Shih: ‘Nga Margjina në Qendër: Akti Alternativ për Adresimin e Dhunës Kundër Grave dhe Vajzave’ (Imkaan, tetor 2018).

rrethanat e situatës, siç është konflikti i armatosur dhe/ose kriza humanitare për të rritur nivelet e rrezikut të DHGV-së.

Shih Kapitullin 13 ‘Çështjet në zhvillim’ për më shumë informacion mbi mënyrën sesi rrethanat e ndërlidhura me konfliktin dhe identitetet individuale shoqërore ndërlidhen për të rritur ndjeshmërinë ndaj DHGV-së.

Meqenëse policia ka detyrë kushtetuese dhe detyrim ndërkombëtar për të mbrojtur popullsinë vendase nga dhuna dhe krimi pa diskriminim, mënyra se si policia mbledh të dhëna të tilla reflekton angazhimin e tyre ndaj këtij shërbimi dhe detyre.

Manuali i Sferës (2018) rekomandon ndarjen e të dhënave në masën e mundshme dhe me kategoritë e përshtatshme për kontekstin për të kuptuar dallimet e bazuara në seks ose gjini, moshë, aftësi të kufizuar, gjeografi, etni, fe, kastë ose ndonjë faktor tjetër që mund të kufizojë qasjen në ndihmë të paanshme.⁴⁴

“Njerëzit që identifikohen si lezbike, homoseksualë, biseksualë, transgjitorë, homo ose interseksualë (LGBTQI) shpesh janë në rrezik të shtuar të diskriminimit, njolloshjes dhe dhunës seksuale dhe fizike.”

Manuali i The Sphere (2018)

Të kuptuarit se si identiteti shoqëror dhe rrethanat e situatës mund të konvergojnë (ndërlidhën) për të rritur ose zvogëluar rrezikun ose kërcënimin për gratë dhe vajzat do të lejojë vendimmarrje më të informuar mbi caktimin e prioritetëve të burimeve njerëzore dhe materiale si në mënyrë parandaluese ashtu edhe në reagim ndaj DHGV-së. Për të ndihmuar në kuptimin e qasjes ndërseksionale⁴⁵ ndaj DHGV-së, UN Women (2018)⁴⁶ ka ilustruar karakteristikat dhe faktorët e situatës që ndikojnë në ndjeshmërinë e një gruaje dhe/ose vaje ndaj dhunës (Figura 5):

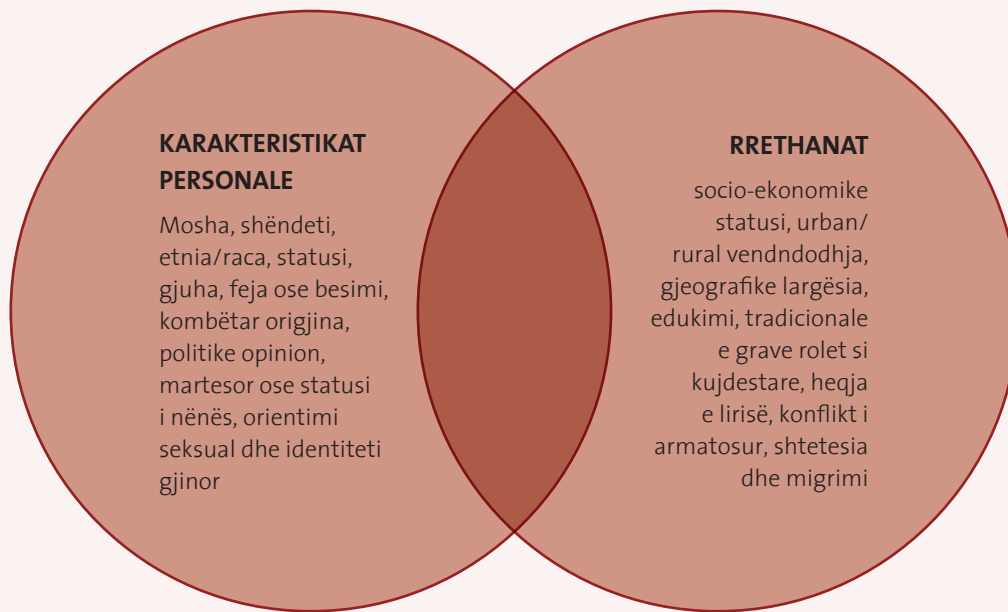
44 ‘Manuali i Sferës: Karta Humanitare dhe Standardet Minimale në Reagimin Humanitar’, botimi 4, (Shoqata The Sphere. Gjenevë, Zvicër, 2018).

45 Crenshaw, K., ‘Demargjinalizimi i Ndërlidhshmërisë së Racës dhe Seksit: Një Kritikë e Zezë Feministe e Doktrinës Kundër Diskriminimit, Teoria Feministe dhe Politikat Antiraciste’, *Vëllimi i Forumit Juridik* të Universitetit të Çikagos 1989, botimi 1 Neni 8.

46 ‘Paketa e Veglave të një Praktikuesi për Programimin e Qasjes së Grave në Drejtësi (UN Women et al. 2018), në: <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2018/wa2j-complete-toolkit-en.pdf?la=en&vs=2654>

Figura 5:

Karakteristikat dhe faktorët e situatës që ndikojnë në ndjeshmëri

ÇFARË NËNKUPTOHET ME QASJE TË PËRQENDRUAR TE VIKTIMA/E MBIJETUARA?

Sipas UNODC,⁴⁷ policia vepron me një **qasje të përqendruar te viktimat/e mbijetuara** kur vendos nevojat e viktimës/të mbijeturës në thelbin e çdo ndërhyrjeje, nga politika institucionale, deri në operacione dhe veprime konkrete. Kjo nënkupton sigurimin e një shërbimi që mbron, ndihmon dhe mbështet fuqizimin e grave dhe vajzave, duke i dhënë përparësi njëkohësisht çështjeve të sigurisë fizike dhe psikologjike.

Më e rëndësishmja, qasja e përqendruar te viktimat/e mbijetuara synon të shoqërojë viktimat/të mbijetuarat në kërkimin e tyre për qasje në drejtësi për krimet e DHGV-së në mënyrë të shprehur dhe me respekt, dhe paralelisht, të dekurajojë zyrtarët që t'i fajësojnë ata për ngurrimin e tyre për të bashkëpunuar me sistemin e drejtësisë penale. Prandaj, është e rëndësishme që policia të jetë në dijeni dhe të jetë e ndjeshme ndaj ndi-

kimit të traumës⁴⁸ dhe ta ketë viktimën/të mbijeturën në qendër, veçanërisht kur viktimat/të mbijetuarat duken jo bashkëpunuese pasi në fakt mund të jenë të traumatizuar nga frika e kryerësit dhe/ose presioneve më të gjera sistematike dhe kanë nevojë për mbështetje urgjente.

Ruajtja e suksesshme e konfidencialitetit nga policia mund të çojë në raportimin e më shumë krimeve dhe më shumë besim në polici në përgjithësi.

Paketa e Veglave Gjinore të Policisë së OKB-së 2015

47 'Fuqizimi i Parandalimit të Krimet dhe Reagimi i Drejtësisë Penale ndaj Dhunës ndaj Grave' (UNODC, 2014).

48 Të qenit i ndjeshëm ndaj përvojës traumatike të dikujt ose të qenit i informuar për traumat fokusohet në përvojat specifike që ndikojnë në traumën e viktimës/të mbijeturës, kujtesën, reagimet dhe sjelljen dhe mënyrën sesi interpretimi i reagimit të policisë ndaj kësaj sjelljeje ndikon në hetimet e sulmeve seksuale. Për më shumë informacion shihni 'Trajtimi i Hetimit të Sulmeve Seksuale të Informuara nga Trauma' nga Shoqata Ndërkombëtare e Shefave të Policisë (SHNSHP), në: <https://www.theiacp.org/projects/trauma-informed-sexual-assault-investigations>

Një qasje e përqendruar te viktimat/e mbijetuara nga policia kërkon që ata të kundërshtojnë qëndrimet e tolerancës ndaj DHGV-së, të dekurajojnë pasivitetin shoqëror dhe fajësimin e viktimave, dhe të pranojnë sesi këto krime kanë kosto të gjatë negative sociale dhe ekonomike për të gjithë shoqërinë, e lëre më ndikimin fizik dhe në shëndetin mendor tek viktimat/të mbijetuarat dhe fëmijët e tyre dhe anëtarët e tjerë të familjes.

Kjo gjithashtu do të thotë që zyrtarët policor në kontakt me viktimën/të mbijetuarën duhet të ndërmarrin hapa për të siguruar që ata të mos shkaktojnë viktimizim dytësor. Viktimizimi dytësor nuk ndodh si rezultat i drejtëpërdrejtë i një veprë penale, por më tepër nga reagimi joadekuat i policisë dhe institucioneve dhe individëve të tjerë kompetent ndaj viktimës.⁴⁹

Vetëm duke qenë proaktiv dhe profesional në ushtrimin e detyrave të tyre të caktuara, zyrtarët policorë që reagojnë mund të minimizojnë ndjeshëm rrezikun e viktimizimit dytësor. Për shembull, zyrtarët policorë reagues lehtë mund të jenë vigjilent në vënien në dispozicion të raporteve policore për viktimat/të mbijetuarat për t'i ndihmuar ato në ndjekjen e urdhrave të mbrojtjes, mjeteve juridike civile, peticioneve të emigracionit, përfitimeve të sigurimit dhe kërkesave për kompensim.

Për të siguruar që qasja e përqendruar te viktimat/e mbijetuara mbron viktimën/të mbijetuarën nga dëmtimet e mëtejshme, kjo ju ndihmon të përballojnë ndjenjat e njollosjes dhe të fuqizojnë vendimmarrjen e tyre pa presion dhe gjykim, Policia e OKB-së ka propozuar katër parime udhëzuese që policia duhet t'i ndjekë me vigjilencë dhe profesionalizëm të duhur;⁵⁰

1. Siguria fizike e viktimës/të mbijetuarës;
2. Konfidencialiteti i viktimës/të mbijetuarës;
3. Respektimi i të drejtave të viktimës/të mbijetuarës;
4. Mosdiskriminimi.

Më poshtë është një version i ngjeshur i veprimeve kryesore (Figura 6) që policia mund të ndërmarrë për të zbatuar *Parimet Udhëzuese për një Qasje të Përqendruar te Viktima* të Policisë së OKB-së për të siguruar që të mos bëhet dëm tjetër:

49 Shih sh. 47.

50 Paketa e Veglave Gjinore të Policisë së OKB-së (OKB. Departamenti i Operacioneve Paqësore - DOP/DPVT/Shërbimi i Trajnimit të Integruar, 2015)

Figura 6

Qasja e përqendruar te viktimë e Policisë së OKB-së

SIGURIA FIZIKE E VIKTIMËS

- Siguroni njohuri për rreziqet e sigurisë ndaj të cilave mund të ekspozohet viktimë
- Zhvilloni të gjitha bisedat, vlerësimet dhe intervistat në një mjedis të sigurt
- Siguroni që viktimë të ketë një vend të sigurt për të shkuar
- Verifikoni nëse viktimë rrezikon të ballafaqohet me kryerësin e dhunës
- Jini në dijeni për sistemet mbështetëse në dispozicion

KONFIDENCIALITETI I VIKTIMËS

- Ndani historinë e viktimës me profesionistë të tjerë të sistemit mbështetës vetëm kur viktimë e kupton se çfarë nënkupton kjo dhe ka dhënë pëlqimin paraprakisht
- Kufizoni qasjen në informacionin mjekësor për zyrtarët e autorizuar dhe profesionistët mjekësorë
- Mbronni të gjitha informacionet e hetimit për të siguruar sigurinë e viktimës dhe për të shmangur kërcënimin ose izolimin e viktimës nga komuniteti i tyre
- Siguroni që viktimë të mos përjetojë dhunë, pasiguri ose ri-viktimizim të mëtejshëm si rezultat i raportimit të krimit
- Veproni në mënyrë të veçantë sipas parimit të konfidencialitetit nëse ka bazë të arsyeshme për të vërtetuar abuzimin ose neglizhimin e fëmijëve, situatat kërcënuese për jetën, dyshim për prirje vetëvrasëse ose kërcënim serioz të dëmtimit të të tjerëve
- Kërkoni këshilla nga punonjësit e kujdesit shëndetësor dhe këshilltarët në situata që shkaktojnë përfashime nga parimi i konfidencialitetit

RESPEKTONI TË DREJTAT E VIKTIMËS

- Respektoni dëshirat, të drejtat dhe dinjitetin e viktimave duke demonstruar një qëndrim mbështetës
- Caktoni si prioritet vëmendjen për të gjitha nevojat e viktimës, përfshirë kërkesat mjekësore, psikologjike, sociale dhe ligjore
- Siguroni që interesat më të mira të çdo fëmije të përfshirë përfshirë marrjen e masave paraprake shtesë kur kërkohet pëlqimi dhe kur të konsultohet kujdestari i tyre ligjor
- Siguroni që drejtë e viktimës për informacion duke ofruar përditësime të përshtatshme për rastin e tyre për të lejuar vendimmarrjen e informuar dhe vlerësimin e rrezikut
- Siguroni që viktimë të jetë e përfshirë në vendimmarrje, në mënyrë që ato të fuqizohen dhe të kontrollojnë jetën e tyre
- Shmangeni dhënia e këshillës për viktimën pasi mund të merret për t'i thënë dikujt atë që mendoni se duhet të bëjë dhe si duhet ta bëjë, që do të thotë të futni mendimin tuaj personal
- Respektoni që viktimat kanë të drejtë të mos i nënshtrohen asnjë trajtimi, ekzaminimi ose ndërhyrjeje tjetër
- Viktimat të kenë të drejtë të shoqërohen nga një zyrtar policor ose këshilltar gjatë gjithë hetimit, por kjo duhet të vendoset nga viktimë, përfshirë nga kush ato duan të shoqërohen kur marrin informacion, merren në pyetje ose marrin shërbime të tjera

MOSDISKRIMINIMI

- Siguroni që të gjitha viktimat të trajtohen në mënyrë të barabartë me respekt dhe dinjitet, pavarësisht nga gjinia, mosha, prejardhja, raca, statusi i aftësisë së kufizuar, përkatësia etnike, orientimi seksual ose rrethanat e incidentit
- Jini të vetëdijshëm për paragjykimet dhe supozimet tuaja dhe të ekipit tuaj për dhunën seksuale me bazë gjinore, në mënyrë që të mos diskriminoni viktimat
- Monitoroni sjelljen tuaj dhe atë të ekipit tuaj, duke mos lejuar që besimet personale të ndikojnë në punën tuaj kolektive
- Jini të vetëdijshëm për gjuhën tuaj, gjuhën e trupit dhe qëndrimin e përgjithshëm ndaj viktimës

Source: See http://repository.un.org/bitstream/handle/1176/387374/United%20Nations%20Police%20Gender%20Toolkit%20Compendium%20of%20Project%20Tools.pdf?sequence=55&isAllowed=y_at_p.303.

Pavarësisht sfidave organizative, ju si drejtues të policisë mund t'i udhëhiqni ekipet tuaja drejt suksesit operacional kur reagojnë ndaj DHGV-së duke u fokusuar në qasje me kosto efikase. Këto kërkojnë angazhimin tuaj drejtues ndaj paanësisë dhe barazisë, qëndrim proaktiv ndaj një qasjeje të përqendruar te viktimat/e mbijetuarat dhe shkathtësi në angazhimin e partneritetit. Për shembull, në Kutinë 6, Policia e OKB-së identifikon sesi drejtuesit e policisë mund t'i fuqizojnë policet femra të jenë agjente transformuese të ndryshimit dhe kanale të efektivitetit dhe efikasitetit të policisë për të reaguuar ndaj DHGV-së:

Ky Manual është hartuar për t'ju ndihmuar në rolin tuaj si drejtues i mesëm policor i cili ka përgjegjësinë për një ekip ose ekupe zyrtarësh policor në ofrimin e një shërbimi efektiv dhe të përgjegjshëm ndaj gjinisë për komunitetet tuaja lokale. Pavarësisht nëse jeni në krye të një stacioni policor, departamenti ose rajoni të policisë, do të përballeni me shumë sfida të përditshme, duke përfshirë mospërputhjen as për së afërmi të burimeve të kufizuara me një ngarkesë pune gjithnjë në rritje dhe ndryshim. Kjo është arsyeja pse është thelbësore që ju dhe stafi juaj të ndërtoni besimin dhe besueshmërinë e komuniteteve tuaja lokale në aftësinë tuaj për t'u ofruar atyre siguri dhe mbrojtje. Pa ndihmën dhe mbështetjen e komuniteteve të cilave ju i shërbeni, puna juaj do të jetë shumë më e vështirë; aftësia juaj për të arritur rezultate pozitive, për të nxitur performancën personale dhe ekipore dhe në këtë mënyrë të demonstroi tek drejtuesit tuaj të lartë kompetencat tuaja si udhëheqës, do të zvogëlohen shumë.

Kapitujt e mëposhtëm janë zhvilluar për përfitimin tuaj dhe stafit tuaj dhe ju jeni të inkurajuar të zbatoni udhëzimet e dhëna brenda kontekstit të mjedisit tuaj lokal të punës.

Kutia 6

Këshillat për komandantin në përdorimin e zyrtarëve policorë femra në një mënyrë efikase dhe efektive kur angazhohen komunitetet

1. Bëjini zyrtarët policorë femra të qasshme për publikun: Zyrtarët policor femra që punojnë në patrulla dhe poste fikse në zona me popullsi të madhe përmirësojnë dukshmërinë dhe sigurinë për personat, veçanërisht gratë dhe fëmijët, brenda atyre zonave;

2. Pjesëmarrja e zyrtarëve policorë femra në operacione me rezultate të larta: Zyrtarët policor femra që marrin pjesë në operacione me rezultate të larta dërgojnë një mesazh të rëndësishëm se ato kanë një rol kritik për të luajtur si ofrues të sigurisë. Për më tepër, zyrtarët policorë femra që kryejnë arrestime publike tregojnë se gratë janë të fuqishme dhe të afta. Roli i zyrtarëve policorë femra është veçanërisht i rëndësishëm në intervistimin e viktimave, dëshmitarëve dhe të dyshuarve, veçanërisht me gratë dhe fëmijët;

3. Caktoni zyrtarë policorë femra në rolet në vijën e parë: Zyrtarët policorë femra të përfshirë në reagimin e shpejtë ndaj incidenteve emergjente, veçanërisht incidenteve të çrregullimit, mund të demonstrojnë rolin e grave si një rol kryesor në njësitë policore;

4. Njësi të specializuara me zyrtarët policorë femra: Është e rëndësishme të krijohen njësi policore që janë veçanërisht të dedikuara për rastet e DHGV-së që përfshijnë zyrtarët policorë femra. Aftësia për një viktimë/të mbijetuar për të folur me një person të gjinisë së tyre do të sigurojë që të merren dëshmitë më të mira dhe viktimat të mbështeten;

5. Rolet drejtuese: Në takimet me viktimat, grupet e prekura, OJQ-të dhe agjencitë qeveritare, është e rëndësishme që vazhdimisht të demonstroi roli i grave në një rol kryesor në njësitë policore që merren me zgjidhjen e problemeve dhe zgjidhjen e çështjeve. Kjo siguron një mundësi për të nxjerrë në pah rolin e femrave në polici;

6. Mbështetësit meshkuj: Mbështetja aktive e zyrtarëve policor meshkuj për rolin e zyrtarët policorë femra është thelbësore. Kjo gjithashtu përfshin punën së bashku me zyrtarët policor të shtetit pritës për të promovuar rolin e ekupeve të barabarta anëtare, ku të gjithë pjesëtarët mbështesin dhe inkurajojnë aktivisht njëri-tjetrin.

Burimi: Paketa e Veglave Gjimore të Policisë së KB-ve (2015) fq 298

SHËNIME DHE LEXIM TË SUGJERUAR

1. 'Strategjia e Abuzimit në Familje 2015-2020'. Prodhimi i këtij dokumenti dhe kontributi i burimeve për të mbështetur zhvillimin dhe mirëmbajtjen e vazhdueshme të Strategjisë, sponsorizohet nga Departamenti i Brendshëm i Shteteve të Guernsey, shih: <https://www.gov.gg/CHttpHandler.ashx?id=98929&p=0>
2. 'Paketa e veglave të një praktikuesi për programimin e qasjes së grave në drejtësi' (UN Women et al. 2018), në <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2018/5/a-practitioner-toolkit-on-womens-access-to-justice-programming>
3. 'Çështje e të gjithëve: Përmirësimi i përgjigjes së policisë ndaj abuzimit në familje', në: <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmicfrs/wp-content/uploads/2014/04/improving-the-police-response-to-domestic-abuse.pdf>
4. 'Pse disa burra përdorin dhunën kundër grave dhe si mund ta parandalojmë atë?' Të gjetura kuantitative nga Studimi Shumë-Shtetësh i Organizatës së Kombeve të Bashkuara për Burrat dhe Dhunën në Azi dhe Paqësor, në: <http://www.partners4prevention.org/sites/default/files/resources/p4p-report.pdf> Partnerët për parandalim (2013). Partnerët për parandalim janë program i përbashkët UNDP, UNFPA, UN Women dhe UNV për parandalimin e dhunës me bazë gjinore në Azi dhe Paqësor.
5. Paketa e Veglave Gjinore: Praktikat më të Mira të Standardizuara për Integrimin Gjinor në Manualin e Paqeruajtjes (Policia e Organizatës së Kombeve të Bashkuara, 2015) në: <http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/387374/United%20Nations%20Police%20Gender%20Toolkit%20Handbook.pdf?sequence=51&isAllowed=y>
6. Departamenti i Drejtësisë Lëshon Udhëzime për Identifikimin dhe Parandalimin e Paragjyqimeve Gjinore në Reagimin e Zbatimit të Ligjit ndaj Sulmeve Seksuale dhe Dhunës në Familje (Departamenti Amerikan i Drejtësisë, Zyra për Çështje Publike, 2015) në: <https://www.justice.gov/opa/pr/justice-department-issues-guidance-identifying-and-preventing-gender-bias-law-enforcement>
7. Sondazhi i udhëhequr nga OSBE për dhunën ndaj grave: Raporti kryesor (Organizata për Sigurinë dhe Bashkëpunimin në Evropë, 2019) në: <https://www.osce.org/secretariat/413237?download=true>
8. Standardet Kombëtare të Rezultateve për Ndërhyrjet ndaj Kryerësve (SKRNNK), Raporti Bazë 2015-2016. Departamenti Australian për Shkencat Sociale. <https://plan4womenssafety.dss.gov.au/wp-content/uploads/2018/08/nationaloutcome-standardsreportweb.pdf>
9. Welch, J. Dhe F. Mason., (2007), 'Përdhunimi dhe Sulmet Seksuale' Revista Mjekësore Britanike 334, nr. 7604: 1154-1158.
10. Përparimi i Grave të Botës në Ndjekje të Drejtësisë (UN Women, 2011), në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2011/7/progress-of-the-world-s-women-in-pursuit-of-justice>
11. Crenshaw, K. 'Demargjinalizimi i Ndërlidhshmërisë së Racës dhe Seksit: Një Kritikë e Zezë Feministe e Doktrinës Kundër Diskriminimit, Teoria Feministe dhe Politikat Antiraciste', Vëllimi i Forumit Juridik të Universitetit të Çikagos 1989, botimi 1 Neni 8. <https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=uclf>
12. Manuali i Sphere: 'Karta Humanitare dhe Standardet Minimale në Reagimin Humanitar' botimi 4, (Gjenevë, Zvicër, 2015) në: www.spherestandards.org/handbook
13. Bastick, M., dhe Valasek, K., Diskutimi, Monitorimi dhe Vlerësimi i Reformës në Sektorin e Sigurisë dhe Gjinia. Paketa e Veglave Gjinore dhe RSS (Qendra e Gjenevës për Qeverisjen e Sektorit të Sigurisë, 2008), në: <https://www.dcaf.ch/gender-security-sector-reform-toolkit>
14. Paketa e Burimeve të Dhunës me Bazë Gjinore: Një Mjet i Standardizuar i Trajnimit për Mbajtësit e Detyrave, Palët e Interesit dhe Mbajtësit e të Drejtave (UN Women, 2019)
15. Rasti studimor: Imkaan - Mbështetja e të Mbijetuarave Aziatike, Zezake, të Pakicave, Etnike dhe Refugjate (MB), në: http://www.endvawnow.org/uploads/browser/files/shelter_uk_case_study_imkaan.pdf
16. 'Si po i zhgënjën policia të viktimat e dhunës seksuale' (2014) Bates, L., për *The Guardian* në: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/womens-blog/2014/nov/21/police-letting-rape-victims-down-too>
17. 'Nga Margjina në Qendër: Akti Alternativ për Adresimin e Dhunës Kundër Grave dhe Vajzave' (Imkaan, tetor 2018), në: https://829ef90d-0745-49b2-b404-cbea85f15fda.filesusr.com/ugd/2f475d_91a5eb3394374f24892ca1e1ebf6ea2e.pdf
18. Mjeti 2: Policimi dhe Gjinia në *Paketën e Veglave për Gjini dhe Siguri* (Gjenevë: DCAF, OSCE/ZIDDNJ, UN Women, 2019) në: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-2%20EN%20FINAL.pdf
19. 'Policia', Seritë e RSS-së në Prapaskenë, (Gjenevë: DCAF, 2015) në: <http://ssrbackgrounders.org/fall.php?p=16&l=EN>
20. 'Integrimi i gjinisë në mbikëqyrjen e brendshme të policisë' (DCAF, OSBE, OSCE/ZIDDNJ, 2014) në: <https://www.dcaf.ch/integrating-gender-internal-police-oversight>
21. 'Policia si një Pikë Hyrëse për t'i Dhënë Fund Dhunës ndaj Grave dhe Vajzave. Mësime nga Organizatat e Shoqërisë Civile' (Fondi i Mirëbesimit i OKB -së për t'i dhënë fund dhunës kundër grave, Nju Jork, 2019).
22. 'Vlera e Ndërlidhshmërisë në Kuptimin e Dhunës ndaj Grave dhe Vajzave (DHGV)' (Imkaan, UN Women dhe Bashkimi Evropian, korrik 2019) në: <https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20eca/attachments/publications/2019/10/the%20value%20of%20intersectionality%20in%20understanding%20violence%20against%20women%20and%20girls.pdf?la=en&vs=3339>
23. 'Studim tematik mbi çështjen e dhunës ndaj grave dhe vajzave dhe aftësinë së kufizuar' Raport i Zyrës së Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut, (A/HRC/20/5), 30 mars 2012, në: <https://www2.ohchr.org/english/issues/women/docs/A.HRC.20.5.pdf>

24. 'Gjykimi i Përdhunimit. Kuptimi i Reagimit të Sistemit të Drejtësisë Penale ndaj Dhunës Seksuale në Tajlandë dhe Vietnam' (UN Women, UNDP dhe UNODC, 2017), në: https://www.unwomen.org/-/media/field%20office%20easia/docs/publications/2019/08/ap-trial-of-rape_26aug2019_low-res-compressed.pdf?la=en&vs=1916
25. 'Politika për Reagimin ndaj Dhunës ndaj Partnerit Intim dhe Udhëzimet e Përmbajtjes së Trajnimit 6 (Shoqata Ndërkombëtare e Shefave të Policisë, 2015) në: <https://www.theiacp.org/sites/default/files/all/i-j/IACPIntimatePartnerViolenceResponsePolicyandTrainingGuidelines2017.pdf>
26. Fjalor i Termave të Përbashkët në Barazinë Gjinore dhe Teorinë Feministe (2015). Šribar, R. në ShkencaT Gjinore: Anketat dhe Studimet Sllovene për Paradigmat e BE-së, Vjenë, Echoraum. M. Ule, R. Šribar and A. U. Venturini, bt.
27. 'Ndjeshmëria gjinore. Instituti Evropian për Barazi Gjinore', në: https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1218?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=how_gender_equal_is_your_parliament&utm_term=2019-11-27
28. UNODC, Doracak për Reagimet Efektive Policore ndaj Dhunës ndaj Grave (Vjenë 2010), në dispozicion në [anglisht](#), [spanjisht](#), [frëngjisht](#)
29. UNODC, Plan-programi i Trajnimit për Reagimet Efektive Policore ndaj Dhunës ndaj Grave (Vjenë, 2010), në dispozicion në [anglisht](#), [spanjisht](#), [frëngjisht](#)

PARANDALIMI

“Parandalimi është imperativi i parë i drejtësisë”

Raporti i Sekretarit të Përgjithshëm të Kombeve të Bashkuara për sundimin e ligjit dhe drejtësinë tranzicionale në shoqëritë pas konfliktit (S/2004/616, para. 4)

QËLLIMI I KAPITULLIT

Krimet e DHGV-së po pengohen si rezultat i strategjive të parandalimit të policisë që janë të informuara në mënyrë adekuate nga palët e interesit, të mbështetura nga komunitetet dhe janë të përqendruara në qasjen e tyre ndaj viktimave/të mbijetuarve.

Mesazhet kryesore dhe pikat mësimore

- Kuptimi i natyrës së DHVG-së, shkaqeve dhe pasojave të saj dhe si ndikon ajo tek gratë dhe vajzat ndryshe dhe në mënyrë disproporcionale, është në thelb të parandalimit të tij;
- Parandalimi fillon me aftësinë për të identifikuar dhe analizuar shkaqet rrënjësore të DHVG-së në mënyrë që të gjejnë zgjidhje;
- Parandalimi i DHVG-së kërkon një qasje bashkëpunuese ndërmjet policisë, agjencive të tjera/ofruesve të shërbimeve dhe komunitetit lokal;
- Parandalimi i DHVG-së nënkupton konsultimin e atyre që janë në rrezik më të madh të dëmtimit;
- Rritja e besimit dhe besueshmërisë së publikut ndaj policisë janë shenja se strategjitë parandaluese po funksionojnë;
- Burrat mund dhe duhet të tregojnë udhëheqje duke mbajtur një qëndrim vokal kundër DHVG-së;
- Prioriteti duhet të jetë në aktivitetet që fokusohen në ndërhyrjet për të ndaluar dhunën, parandaluar dhunën në të ardhmen dhe inkurajuar gratë dhe vajzat të raportojnë për sigurinë e tyre.

HYRJE

Që parandalimi të ketë ndikim në zvogëlimin e krimeve të përhapura dhe të nën-raportuara siç është DHVG, policia duhet të mbështetet nga komunitetet të cilave u shërben. Investimi i përpjekjeve, kohës dhe burimeve për parandalimin e krimit për komunitetet nuk është vetëm një investim i mirë, por gjithashtu shpëton jetë.

Foto kurtuazie nga MINUSTAH/Logan Abassi (Haiti)

Në marrjen e një qasjeje të bazuar në prova¹ për policimin, autoritetet britanike mësuan se krimi rritet kur ka më shumë mundësi për të kryer vepra, dhe bie kur zvogëlohet numri i mundësive.² Kjo i ka shtyrë ata të supozojnë se krimi mund të parandalohet duke hequr mundësinë për ta kryer atë. Kjo mund të bëhet vetëm në bashkëpunim me komunitetet e prekura.

Duke pasur parasysh që komunitetet shpesh janë shumë të ndryshme; është e rëndësishme që qasja e policimit të jetë e ndjeshme dhe e përgjegjshme ndaj këtij diversiteti. Kjo përfshin të kuptuarit se, brenda shumë komuniteteve, ka individë dhe grupe që përfshihen dhe marginalizohen në mënyra të shumta dhe të ndërlikura.

1 Shih Guerette, RT & Bowers, KJ (2009), 'Vlerësimi i Shtrirjes së Zhvendosjes së Krimit dhe Përhapja e Përfitimeve: Një Përmbledhje e Vlerësimeve të Parandalimit të Krimit të Rastit', në *Kriminologji*, 47 (4), në *Strategjinë Moderne të Parandalimit të Krimit* (Ministria e Brendshme e MB-së, 2016).

2 *Strategjia Moderne për Parandalimin e Krimit*, (Ministria e Brendshme e MB-së, 2016).

Për të mbështetur dhe bashkëpunuar me policinë, komunitetet presin një shërbim policor sa legjitim aq edhe efektiv. Sipas Qendrës së Gjenevës për Qeverisjen e Sektorit të Sigurisë ('DCAF'), legjitimiteti i policisë është një dimension vendimtar i policimit të mirë; i referohet shkallës së mbështetjes publike për policinë.³

“Në përputhje me standardet e OKB -së, çdo polici ose agjenci tjetër e zbatimit të ligjit duhet të jetë përfaqësuese dhe përgjegjëse dhe llogaridhënëse ndaj komunitetit të cilit i shërben.”

Rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 34/169 e 17 dhjetorit 1979

Mbështetja publike për policinë kërkon që ata të jenë të përgjegjshëm ndaj nevojave të ndryshme të sigurisë së komunitetit. Integrimi i zërave të grave, pavarësisht nga prejardhja e tyre, duke mbështetur nismat dhe organizatat që kërkojnë pjesëmarrje të barabartë dhe

3 *Paketa e Veglave të Integritetit të Policisë (DCAF, 2012).*

Kutia 1

Koordinim do të thotë konsultim

Foto kurtuazie nga MINUSTAH/Logan Abassi /(Haiti)

Për të kuptuar fenomenin e krimit dhe dhunës që prek gratë dhe vajzat, përpjekjet e koordinuara duhet të informohen përmes një procesi konsultativ. Ky proces konsultativ duhet të sigurojë pjesëmarrjen kuptimplotë të grave dhe vajzave, në mënyrë që zërat e tyre të dëgjohen dhe prioritetet e tyre të reflektohen në përpjekjet e koordinuara.

Instituti Evropian për Barazi Gjinore ka propozuar katër hapa për konsultimin e palëve të interesit që mund të jenë shumë të dobishme për policinë kur krijojnë partnerë koordinues në përgjithësi dhe sigurojnë pjesëmarrjen e tyre domethënëse. Këta përfshijnë:

- **Planifikimi** Kjo përfshin përcaktimin e qëllimit të konsultimit dhe temat që do të trajtohen, identifikimin e atyre që duhet të konsultohen dhe kushtimin e vëmendjes për të siguruar balancin gjinor, si dhe një përfaqësim adekuat dhe të larmishëm të organizatave me ekspertizë gjinore. Në këtë fazë, është e rëndësishme të identifikohen grupet, zërat e të cilëve tradicionalisht janë marginalizuar në proceset e vendimmarrjes (p.sh. gratë migrante) dhe të cilët mund të kenë nevojë për mbështetje të përshtatur për angazhim, si dhe marrjen parasysh të kërkesave specifike për pjesëmarrje që duhet të përmbushen (për shembull, sigurimi i kujdesit për fëmijët).
- **Konsultimi me palët e interesit.** Ky proces duhet të kryhet herët, kështu që çështjet e duhura ndikojnë në vendimet me të cilat ndërlidhen, shpërndajnë informacionin përkatës paraprakisht dhe lokalizohen për të pasqyruar kornizat kohore të përshtatshme, kontekstin dhe gjuhët lokale.
- **Përfshirja e reagimeve** nga konsultimet në planifikimin strategjik të përpjekjeve të koordinuara për të siguruar që opinionet e palëve të interesit, nevojat dhe shqetësimet e ndryshme mbi barazinë gjinore të pasqyrohen në mënyrë adekuate në vendimin/ndërhyrjen përfundimtare.
- **Dokumentimi** i procesit të konsultimit dhe rezultatet e tij dhe raportimi tek palët e interesuara. Kjo përfshin informimin e atyre që janë konsultuar për çështjet kryesore të ngritura si një hap thelbësor për ruajtjen e angazhimit.

Burimi: Përshtatur nga Konsultimet me Grupet e Interesit Gjinor (Instituti Evropian për Barazi Gjinore).

kuptimplotë të grave në zhvillimin dhe zbatimin e strategjive të parandalimit të krimit dhe dhunës është një mënyrë efektive që policia të fitojë legjitimitet dhe mbështetje, dhe përfundimisht, besim.

Në fakt, pjesëmarrja e grave në zhvillimin dhe zbatimin e strategjive parandaluese nuk duhet të kufizohet vetëm në DHGV dhe forma të tjera të krimeve të DHGV-së, por në të gjitha kategoritë dhe nivelet e krimeve. Kjo do të ndihmojë që të sigurohet që jo vetëm nevojat specifike dhe të larmishme të sigurisë së grave dhe vajzave të merren parasysh, por që përdorimi i kësaj perspektive të përdoret në mënyrë efektive dhe efikase për të zvogëluar mundësitë për të kryer krime në përgjithësi.

“Legjitimiteti i policisë i përgjigjet nevojave të komunitetit, duke treguar gjykim të paanshëm dhe profesional dhe duke qenë efektiv në ofrimin e sigurisë.”

Amnesty International (2007)

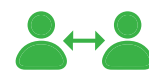
Integrimi i zërave të grave në strategjitë e parandalimit të krimit dhe dhunës nga policia duhet të krahasohet me ngritjen në mënyrë aktive të ndërgjegjësimit të publikut për DHGV, shkaqet e saj dhe pasojat për gratë dhe vajzat, familjet e tyre dhe komunitetet e tyre të ndryshme, si dhe dënimin me të cilin kryerësit e dhunës mund dhe duhet të përballen.

Po aq e rëndësishme është informimi i rregullt i komuniteteve në lidhje me angazhimin e policisë për një qasje të përqendruar tek viktima, një strategji hetimi të fokusuar tek kryerësit dhe një proces transformimi institucional që është i përgjegjshëm dhe gjithëpërfshirës.

Sigurimi i informacionit në lidhje me shërbimet dhe mënyra se si viktimat/të mbijetuarit mund t'i përdorin ato pa diskriminim është një mënyrë tjetër, pasi i

dërgon një mesazh publikut se viktimat/të mbijetuarit e DHGV-së do të kenë qasje në mbrojtje dhe mbështetje.

Në thelb, zhvillimi dhe promovimi i kulturave organizative që punojnë për të siguruar qasje në drejtësi pa diskriminim dhe i japin përparësi qasjes me viktimën/të mbijetuarën në qendër do të jetë më i suksesshëm për parandalimin e krimit pasi do të gjenerojë legjitimitet dhe mbështetje për veprimet e policisë dhe besimin eventual nga komuniteteve që ata synojnë t'u shërbejnë.

UDHËZIMET NGA KOLEGËT

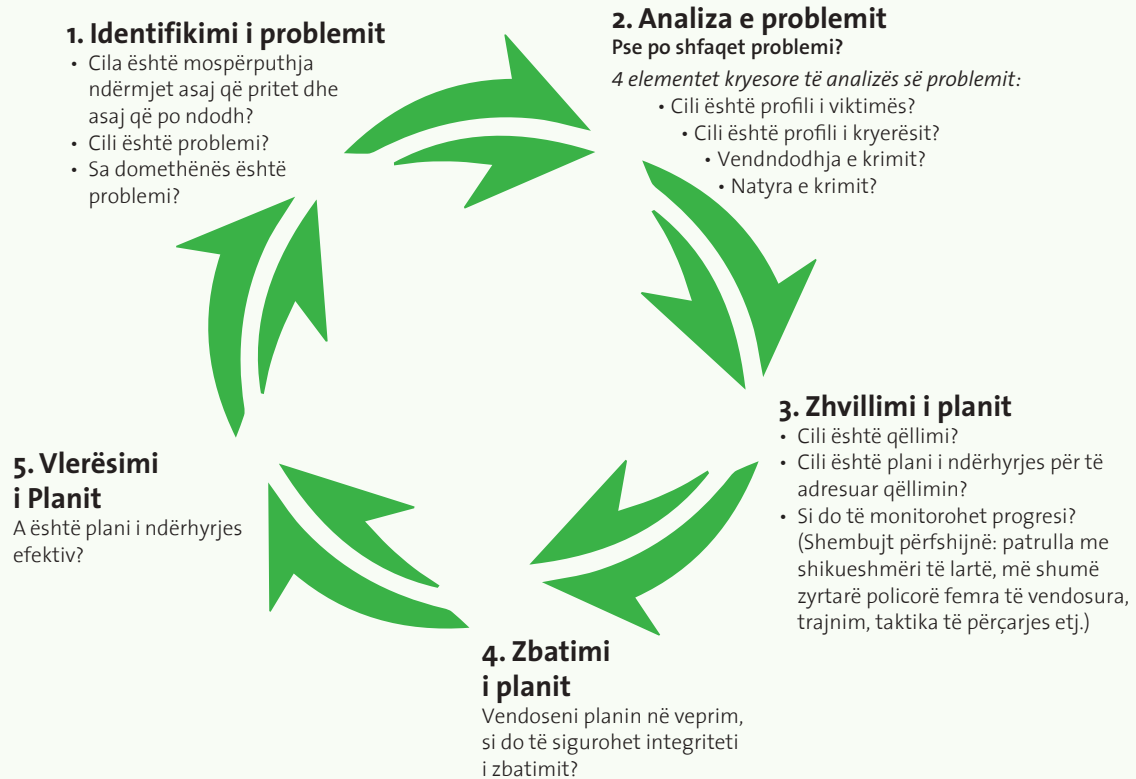
Luftimi i DHGV-së nuk është vetëm përgjegjësi e policisë, në **të vërtetë parandalimi i DHGV-së është përgjegjësi e tërë shoqërisë; ju**, megjithatë, luani një rol kritik. Ekzistojnë një numër aspektesh kryesore në parandalimin e krimit, një prej të cilave është zbatimi i ligjeve ekzistuese për të siguruar që kryerësit të sillen para drejtësisë.

Duke kryer një hetim të plotë dhe të fuqishëm, duke identifikuar dhe ruajtur provat në një mënyrë të qartë dhe të detajuar, rritet perspektiva e sigurimit të shpalljes fajtor dhe dënimin të kryerësit të dhunë. Shpallja fajtor dhe dënimi do të dërgojnë një mesazh të qartë për shoqërinë se DHGV nuk do të tolerohet. Përderisa nuk keni kontroll mbi dënimin, ju keni kontroll mbi cilësinë e hetimit, duke siguruar që rasti më i fuqishëm i mundshëm t'i paraqitet prokurorit për shqyrtim përmes sistemit gjyqësor.

Një aspekt tjetër kryesor i parandalimit është aftësia për të analizuar problemin në mënyrë që të identifikohen zgjidhjet dhe të zbatohen strategji parandaluese. Ka disa modele që mund të përdorni për t'ju ndihmuar në proces, më poshtë është një shembull i vetëm njërit prej tyre:

Figura 1:

Cikli i zgjidhjes së problemeve

Drejtuesit e policisë shpesh besojnë se raportimi i shtuar i DHGV-së është një reflektim negativ mbi kompetencën e reagimeve të policisë ndaj një krimi të tillë kur, në fakt, në fazat fillestare, ai duhet parë si një rezultat pozitiv.

Sa më shumë besim dhe besueshmëri të kenë gratë në polici, aq më shumë ka të ngjarë të raportojnë krimet e DHGV-së. Më shumë raportime ju sigurojnë më shumë të dhëna që ju mundësojnë të identifikoni problemet në mënyrë më efektive, kështu që ju mund të drejtoni ndërhyrjet e duhura parandaluese të cilat, në një afat më të gjatë, duhet të fillojnë të shohin një reduktim të përgjithshëm në këtë lloj krimi.

Nëse nuk ka raportim, nuk ka krim dhe për këtë arsye nuk mund të ketë drejtësi për viktimat/të mbijetuarat. Të dhënat për DHGV mund të merren edhe nga agjenci të tjera. Çfarë raportesh, për shembull, marrin ofruesit e tjerë të shërbimeve kur viktimat/të mbijetuarat janë shumë të frikësuara, ose mungesa e besimit i pengon ato që ta raportojnë atë në polici? Si mund të keni qasje në një informacion të tillë? A keni krijuar marrëdhënie bashkëpunimi me agjenci të tjera për të mundësuar shkëmbimin e informacionit për parandalimin e DHGV-së?

Që parandalimi i DHGV-së të jetë efektiv, kërkohet bashkëpunim ndërmjet policisë, agjencive të tjera/ofruesve të shërbimeve dhe komunitetit lokal.

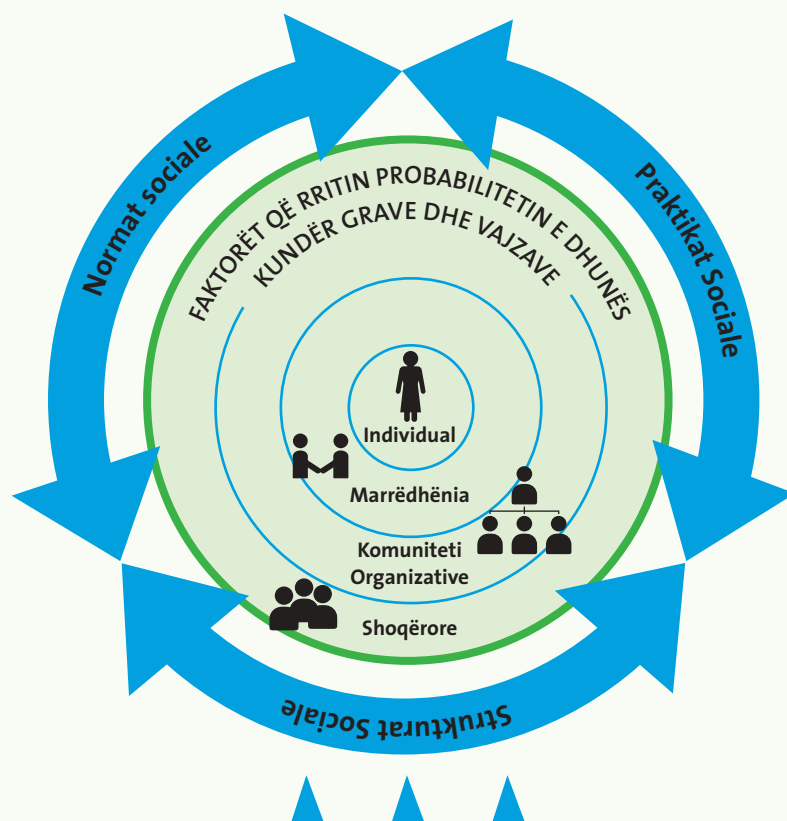
Figura 2:

Kuptimi i Dhunës ndaj Grave⁴

Për t'ju mundësuar që të analizoni në mënyrë efektive problemin, do të keni nevojë për të dhëna të kohëve të fundit dhe të sakta.

Inteligjenca është e vlefshme në këtë proces dhe sa më shumë besim dhe besueshmëri të ketë policia brenda komunitetit tuaj lokal, aq më shumë ka gjasa që të merrni inteligjencë përkatëse. Këtu janë disa gjëra që duhet të keni parasysh:

- Si siguroheni që mbahen shënime të sakta, jo vetëm për krimet e DHGV-së, por edhe incidentet që mund të mos përbëjnë një krim?
- Sa shpesh i analizoni krimet e DHGV-së për të përcaktuar se cilat modele të kryerjes së veprës janë të përhapura në zonën tuaj të juridiksionit?
- Si mund të parandaloni krimet e ardhshme nëse nuk jeni të vetëdijshëm për problemin dhe për këtë arsye nuk jeni në gjendje të vendosni në mënyrë efektive burimet tuaja të kufizuara?
- Si krahasohen krimet e DHGV-së në zonën tuaj me të dhënat e mbajtura në shkallë vendi?
- Si ndikon diversiteti i komunitetit tuaj lokal në llojet e krimeve të DHGV-së që po kryhen dhe nivelet e raportimit?
- Cila është përbërja kulturore e komunitetit tuaj?

SHKAQET RRËNJË TË DHNVG

Pabarazia gjinore dhe diskriminimi në veçanti kontekstet e formuara nga

- faktorët ekonomikë, politikë dhe socialë, sistemet dhe normat, duke përfshirë politikat dhe kornizat ligjore dhe strukturat
- faktorët historikë (p.sh. praktikat kulturore me rrënjë të thella, lufta, kolonizimi)
- dallimet strukturore në bazë të moshës, të ardhurave, vendndodhjen, përkatësinë etnike, aftësinë e kufizuar, identitetin gjinor, seksual orientimi dhe karakteristika të tjera

4 Një Kornizë për të Mbështetur Veprimet për Parandalimin e Dhunës ndaj Grave (UN Women, 2015), f. 23 në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/11/prevention-framework>

Fotografi kurtuazie nga UNMIT/Martine Perret (Timori Lindor)

Cilat rrjete bashkëpunuese ekzistuese ose partneritete/ forume komunitare ekzistojnë brenda zonës tuaj të policisë? Nëse ato nuk ekzistojnë, do t'ju duhet të jeni aktiv në angazhimin me agjenci të tjera dhe ofrues të shërbimeve, përfshirë shoqërinë civile, të cilët mund t'ju ndihmojnë për të zgjidhur problemet e krimit brenda zonës tuaj të përgjegjësive. Faktori më i rëndësishëm është që të gjithë të jeni dakord të angazhoheni për kryerjen e veprimeve për të parandaluar DHGV-në. Mund të ketë partneritete ekzistuese ose rrjete bashkëpunuese ku policia nuk është ftuar të bashkohet. Prandaj, duhet të siguroheni që dera të jetë e hapur në mënyrë që të jeni pjesë e zgjidhjes, jo vetëm për të ndihmuar viktimat/të mbijetuarat e DHGV-së, por edhe për të ndihmuar në përpjekjet tuaja në parandalimin e krimeve të tilla që të ndodhin në radhë të parë.

Lidhja ndërmjet angazhimit të komunitetit dhe rritjes së besimit dhe besushmërisë në polici është kritike. Mund të lehtësojë një gatishmëri më të madhe për publikun që të bashkëpunojë me policinë dhe, si rezultat, të përmirësojë mbledhjen e inteligjencës - dhe në këtë mënyrë përmirëson mbledhjen e të dhënave për analizën e problemeve, të cilat mund të ndihmojnë në parandalimin e të gjitha krimeve.

Shih Kolegjin e Policimit në Mbretërinë e Bashkuar *Cikli i Konfidencës*⁵ (Figura 3) si një shembull se si lidhja ndërmjet angazhimit të komunitetit dhe rritjes së besimit dhe besushmërisë në polici mund të shihet si një proces ciklik.

Informata shtesë për angazhimin mund të gjenden në Kapitullin 7: 'Mbështetja dhe Ndihma' dhe Kapitulli 8: 'Kordinimi ndërmjet Agjencive të Drejtësisë'.

Çfarë mesazhesh jepni që **dhuna e çfarëdo lloji nuk do të tolerohet ndaj askujt, përfshirë në mesin e stafit tuaj?**

Foto kurtuazie nga Graham Goulden, Kryehetues në pension i Policisë së Skocisë

5 'Praktika Profesionale e Autorizuar e Angazhimit dhe Komunitetit' (Kolegji i Policimit, MB).

Çfarë mesazhesh i jepni stafit tuaj dhe komunitetit më të gjerë që burrat dhe djemtë kanë një rol kyç për të luajtur në parandalimin e DHGV-së? Si udhëheqës, ju duhet të dërgoni mesazhe të qarta dhe të caktuara se DHGV do të merret seriozisht. Pse të mos merrni parasysh identifikimin e stafit meshkuj dhe anëtarëve meshkuj të komunitetit të cilët mund të veprojnë si ‘kampionë meshkuj’ për të edukuar dhe ndikuar tek bashkëmoshtarët e tyre përse DHGV duhet të merret seriozisht?

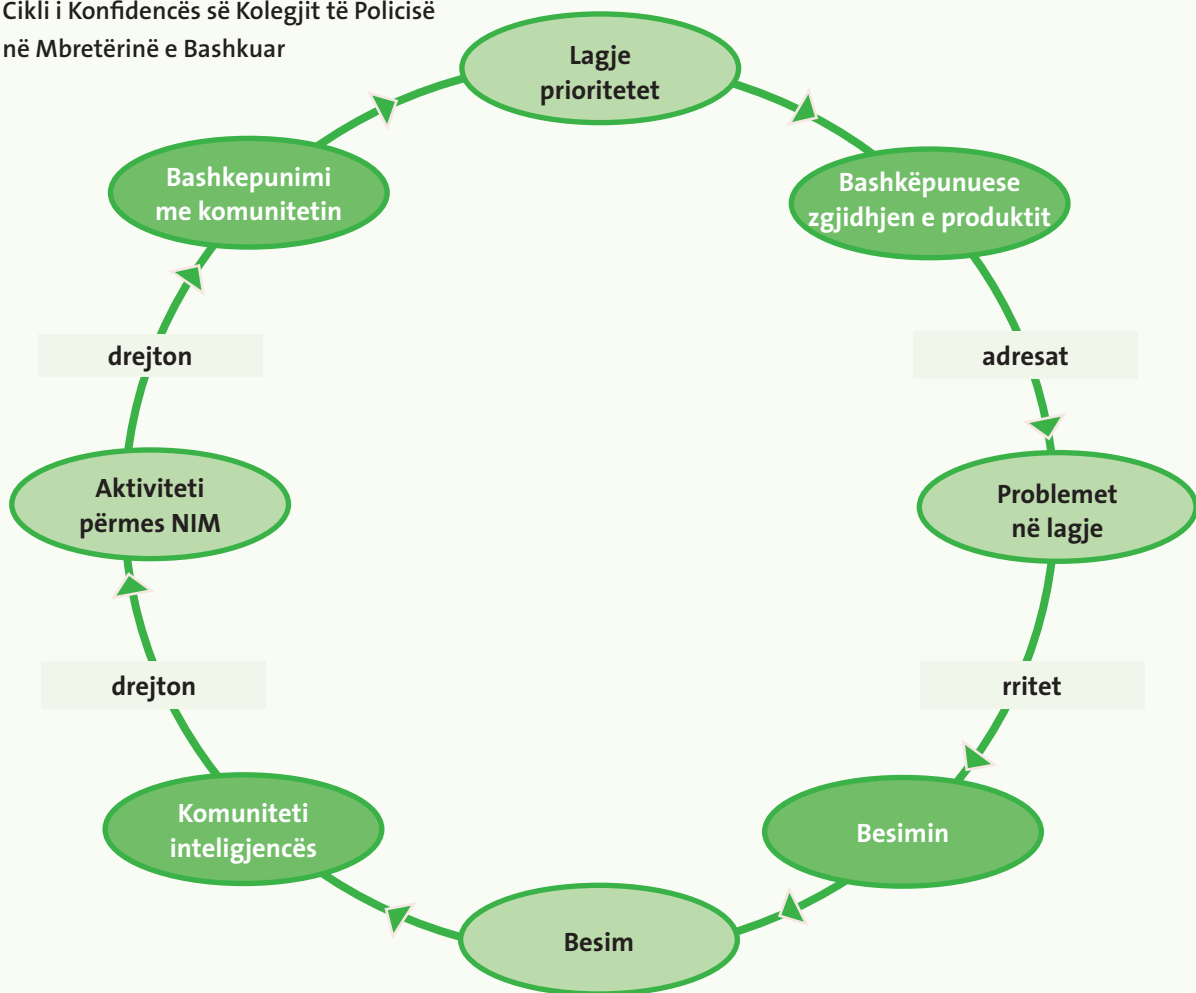
Angazhimi i burrave dhe djemve për të adresuar DHGV-në është një përpjekje sfiduese dhe shpërblyese.

Kërkon angazhim për të udhëzuar me shembuj dhe për të qenë në gjendje të kuptojmë se si normat shoqërore dhe kulturore mund të ndikojnë në perceptimin e një dhune të tillë.

Në Shtojcën 1 ‘Angazhimi i Burrave’, Graham Goulden, një Kryehetues në pension i Policisë së Skocisë, me 30 vite shërbim përfshirë si hetues i specializuar në hetimin penal, hetimin e drogës, trajnimin dhe parandalimin e krimit, ofron udhëzime për veprimet që burrat mund të ndërmarrin për të ndihmuar në parandalimin e DHGV-së.

Figura 3⁶.

Cikli i Konfidencës së Kolegjit të Policisë në Mbretërinë e Bashkuar

Shënim: MKI është Modeli Kombëtar i Inteligjencës (MB) i cili siguron një qasje të strukturuar në mbledhjen, analizën dhe përdorimin e inteligjencës në tre nivele, 1. Çështjet lokale; 2 Çështjet ndërkufitare; 3 Çështjet kombëtare dhe ndërkombëtare - Krime serioze dhe të organizuar. Shih gjithashtu ‘Praktika Profesionale e Autorizuar e Angazhimit dhe Komunikimit’ (Kolegji i Policimit, MB).

6 Shih: <https://www.app.college.police.uk/app-content/engagement-and-communication/engaging-with-communities/>

BALLAFAQIMI ME SFIDAT NË REAGIMIN NDAJ DHGV-SË FILLON ME IDENTIFIKIMIN E BOSHLLËQEVË NË PERFORMANCËN E EKIPIT TUAJ

Mungesa e strategjive efektive për parandalimin e krimit dhe dhunës do të ketë pasoja të mëdha. Viktimat/të mbijetuarat e DHGV-së janë në rrezik të lartë të problemeve të rënda dhe afatgjata shëndetësore, madje edhe të humbjes së jetës. Në nivelin shoqëror, DHGV mund të çojë në stigma shoqërore, refuzim, ndarje të familjeve, pastrehë, shpërndarje dhe varfëri.⁷ Përveç kësaj, studimet kanë treguar se fëmijët që rriten me dhunë ka më shumë gjasa të bëhen viktimat/të mbijetuara vetë ose kryerës të krimeve të tilla si DHGV në të ardhmen.⁸

Identiteti shoqëror i një individi, siç është personi me aftësi të kufizuara ose nga një grup i minorituar, mund të kombinohet me rrethanat e situatës, siç është konflikti i armatosur për të rritur nivelet e rrezikut të DHGV-së.

Një reagim joefektive ndaj DHGV-së nga policia reaguese mund të gjurmohet nga mungesa e një kuptimi të qartë të natyrës së DHGV-së, shkaqeve dhe pasojave të saj dhe si ndikon ajo tek gratë dhe vajzat ndryshe dhe në mënyrë disproporcionale. Boshllëqet në performancën e ekipit të nxitur nga paragjykimet dhe stereotipet mund t'i atribuohen jo vetëm kuptimit të ndikimit të dhunës dhe krimit gjinor në gratë dhe vajzat, por edhe në shoqërinë në përgjithësi.

Si rezultat, është kritike që udhëheqja e policisë në të gjitha nivelet të kuptojë pse investimi në priorizimin e strategjive parandaluese nuk ka vetëm kuptim policor, por edhe socio-ekonomik.

7 Paketa e Burimeve të Dhunës me Bazë Gjinore: Një Mjet i Standardizuar Trajnimi për Bartësit e Detyrave, Palët e Interesit dhe Mbjatësit e të Drejtave (UN Women, 2019).

8 Dhënia Fund Dhunës ndaj Grave: Nga Fjalët në Veprim. Studimi i Sekretarit të Përgjithshëm (botimi i Kombeve të Bashkuara, Nr. i Shitjes E.06.IV.8).

Për shembull, pasojat ekonomike të DHGV-së janë të mëdha. Në Egjipt, një studim kombëtar arriti në përfundimin se kostoja e përgjithshme kombëtare e ekspozimit të grave ndaj dhunës tejkalon 785 milion funta egjiptiane (LE) në vit, dhe mbi tre miliardë LE gjatë tre viteve të fundit, ndërmjet 2007-2010.⁹

Një studim i ngjashëm në Keni tregoi se shpenzimet mjekësore nga xhepi (paratë që të mbijetuarat ose familjet e tyre i paguanin nga burimet e tyre financiare) dhe humbjet e produktivitetit nga dëmtimet u vlerësuan në një humbje totale prej 46 miliardë KES, që përkthehet në rreth 1.1 përqind të bruto produktit të brendshëm të Kenias.¹⁰ Për më tepër, Banka Botërore raporton se në disa vende, dhuna ndaj grave vlerësohet t'i kushtojë vendeve deri në 3.7% të Bruto Produktit të Brendshëm - më shumë se dyfishi i asaj që shumica e qeverive shpenzojnë për arsim.¹¹

Në vitin 2018, UNFPA zhvilloi një ilustrim informues si pjesë e *Udhëzimeve për Vlerësimin e Kostos Ekonomike të Dhunës në Familje në Rajonin Arab* për të ndihmuar qeveritë dhe partnerët e tyre të kuptojnë se si DHGV, si një fenomen social, ka implikime serioze ekonomike dhe sociale.¹²

9 'Një studim për Krijimin e një Mekanizmi të Reagimit Shumëdisiplinar ndaj Dhunës kundër Grave në Egjipt' (UNO-DC, 2015).

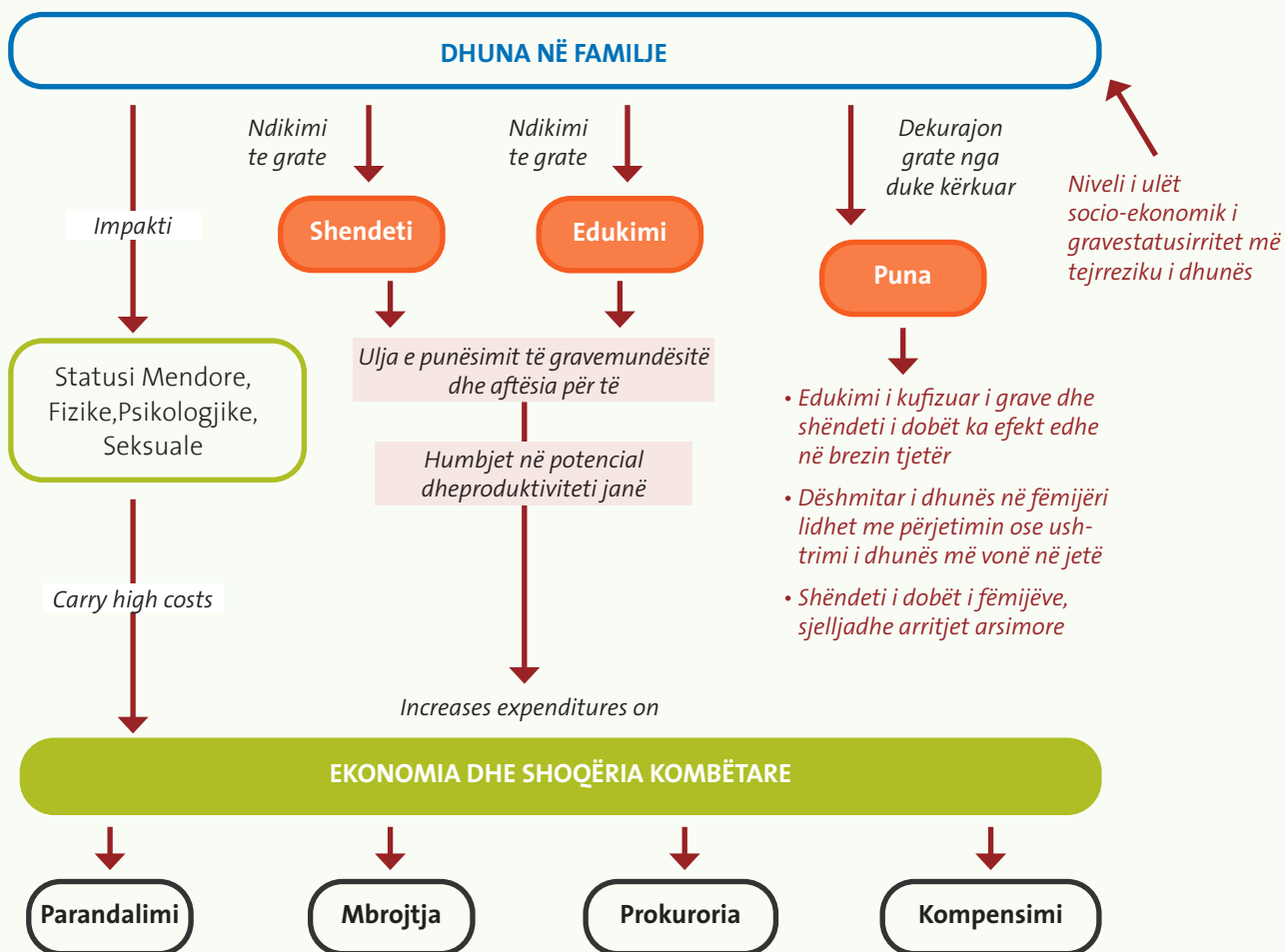
10 Paketa e Burimeve të Dhunës me Bazë Gjinore: Një Mjet i Standardizuar Trajnimi për Bartësit e Detyrave, Palët e Interesit dhe Mbjatësit e të Drejtave (UN Women, 2019).

11 Dhuna me Bazë Gjinore (Dhuna ndaj Grave dhe Vajzave), (Banka Botërore, prill 2019) në: <https://www.worldbank.org/en/topic/socialsustainability/brief/violence-against-women-and-girls>

12 'Udhëzimet për Vlerësimin e Kostos Ekonomike të Dhunës në Familje në Rajonin Arab' (UNFPA, 2019) në: shiko: https://archive.unescwa.org/sites/www.unescwa.org/files/publications/files/guidelines-estimate-economic-cost-domestic-violence-arab-region-english_o.pdf Gjithashtu, shih 'Vlerësimi i Kostove të Dhunës Martesore në Modelin Operacional të Rajonit Arab (UN Women E/ESCWA/ECW/2017/Dokument teknik4, 18 korrik 2017).

Figura 4:

Vlerësimi i kostove të dhunës në familje në rajonin arab

Shih: <https://www.nuigalway.ie/media/researchcentres/womensstudies/womenstudies2020/Guidelines-to-estimate-the-economic-cost-of-domestic-violence-in-the-Arab-Region.pdf> p.6

Diagrami i mësipërm nga *Udhëzimet* e UNFPA 2019 demonstroi sesi dhuna në familje ka ndikime të shumta në shëndetin, arsimin dhe mundësitë e punës së grave.

Për shembull, diagrami nxjerr në pah sesi aftësia e grave për të përfitur nga mundësitë e punësimit dhe performanca e tyre e punës pengohen si rezultat i nënshtrimit ndaj dhunës në familje, duke çuar në humbje të produktivitetit që ndikon në ekonominë kombëtare.¹³

DHVG luan një rol të madh në përjashtimin e grave dhe vajzave nga jeta politike dhe ekonomike si rezultat. Kjo prek komunitete të tëra. Studime të tilla ato të dokumentuara në *Udhëzimet* e UNFPA 2019 se fuqizimi dhe

përfshirja ekonomike e grave mbështet rritjen ekonomike të tërë vendit.

Është gjithashtu e rëndësishme të theksohet se DHGV, në veçanti dhuna ndërpersonale, mund të shkaktojë paaftësi të përkohshme ose të përhershme, si mendore ashtu edhe fizike. Kjo mund të ndikojë drejtpërdrejt dhe tërthorazi në mundësinë e një gruaje ose vajze për të pasur qasje dhe për të shijuar arsimimin, punësimin dhe mundësi të tjera, përfshirë shumë vite pas kryerjes së veprimeve abuzive, si rezultat i të gjitha barrierave me të cilat ato do të përballen si gra dhe vajza, përfshirë diskriminimin dhe njollosjen.¹⁴

13 Po aty

14 Shih më tej: Humanity & Inclusion në: <https://www.hi-us.org/>

UNFPA shton se një dhunë e tillë ka efekte afatgjata në shëndetin dhe arsimin e fëmijëve, duke kufizuar potencialisht pjesëmarrjen e tyre të ardhshme ekonomike të cilat, kur kombinohet së bashku, rezultojnë në kosto të konsiderueshme për ekonominë kombëtare. Rritja e investimeve në parandalimin, mbrojtjen, ndjekjen penale dhe kompensimin, në fakt, do të rezultonte në kursime të konsiderueshme për qeveritë.

Për të kuptuar ndikimin tek fëmijët si rezultat i ndikimit të drejtpërdrejtë ose të tërthortë nga DHGV, është e dobishme të shqyrtohen rezultatet e gjetjeve nga një studim amerikan mbi përvojat e pafavorshme të fëmijërisë ('PPF'). Këto gjetje janë duke u zhvilluar dhe përdorur për të krijuar nisma parandaluese brenda një numri të forcave policore në të gjithë Mbretërinë e Bashkuar (shih Kutinë 2).

Kutia 2

Cilat janë përvojat e pafavorshme të fëmijërisë (PPF)?

PPF-të janë përvoja të pafavorshme të fëmijërisë që dëmtojnë zhvillimin e trurit të fëmijëve dhe çojnë në ndryshime në mënyrën se si ata reagojnë ndaj stresit. PPF -të dëmtojnë sistemin imunitar të një personi të ri aq thellë sa efektet shfaqen dekada më vonë. Në shumë mënyra, ndërsa mendja mund të harrojë, trupi jo.

PPF-të shkaktojnë pjesën më të madhe të barrës sonë të sëmundjeve kronike, shumicën e sëmundjeve mendore dhe janë burimi i dhunës më të madhe në shoqëri.

"PPF" vjen nga *Qendrat për Kontrollin dhe Parandalimin e Sëmundjeve (QKS)-Kaiser Adverse Childhood Experience Study*, një studim novator i shëndetit publik që zbuloi se traumat e fëmijërisë çojnë në shfaqjen e sëmundjeve kronike, depresionit dhe sëmundjeve të tjera mendore, dhunës dhe të qenit viktimë e dhunës tek të rriturit, si dhe probleme financiare dhe sociale.

Përvoja të pafavorshme të fëmijërisë

Ngjarjet traumatike që mund të kenë efekte negative dhe të qëndrueshme në shëndet dhe mirëqenie

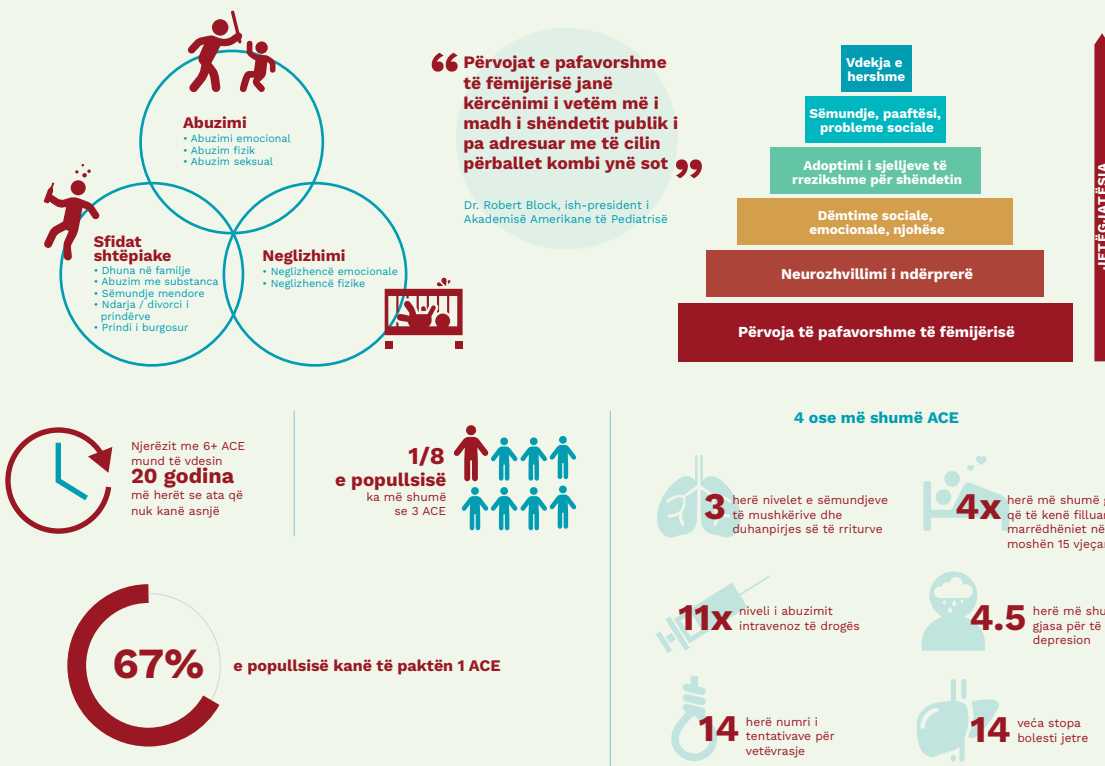

Figura 5: Imazhi nga përvojat e pafavorshme të fëmijërisë (PPF). Me kurtuazi nga organizata bamirëse WAVE Trust, shihni: <https://www.wavetrust.org/adverse-childhood-experiences>

10 PPF-të që studiuesit matën:

- Abuzimi fizik, seksual dhe verbal
- Neglizhenca fizike dhe emocionale
- Një anëtar i familjes i cili është:
  - në depresion ose i diagnostikuar me sëmundje të tjera mendore
  - i varur nga alkooli ose një substancë tjetër
  - ne burg
- Dëshmimi i abuzimit të nënës
- Humbja e prindërve nga ndarje, shkurorëzimi ose arsye të tjera

Pas studimit të PPF-së, anketat tjera të PPF-së kanë zgjeruar llojet e PPF-së për të përfshirë racizmin, diskriminimin gjinor, dëshmimin e abuzimit të vëllait ose motrës, dëshmimin e dhunës jashtë shtëpisë, dëshmimin e abuzimit të babait nga nëna, ngacmimin nga një bashkëmoshatar ose i rritur, përfshirjen në sistemin e kujdestarisë, jetesën në një zonë lufte, jetesën në një lagje të pasigurt, humbjen e një anëtar i familjes në dëbim, etj.

Përfshirja e të qenit viktimë ose dëshmitari i abuzimit sugjeron që fokusi në DHGV mund të mbështesë reduktimin e PPF-së në shoqëri dhe të kontribuojë në zvogëlimin e dhunës në të gjitha komunitetet. Ndërgjegjësimi i policisë për PPF-të dhe si t'i zvogëlojë ato duhet të diskutohet gjithmonë brenda çdo strategjie të parandalimit të dhunës.

Trajtimi i PPF-ve në komunitetin tuaj përfshin që ju të punoni në partneritet me një sërë organizatash dhe të shikoni se si PPF-të mund të minimizohen dhe parandalohen me qëllim të mbështetjes së një shoqërie më fleksibile, të sigurt dhe më të shëndetshme. Organizata Botërore e Shëndetësisë ('OBSH') në udhëzimin e saj "Çfarë funksionon" sugjeron që fokusi në "marrëdhënie të sigurta dhe mbështetëse prindërore" është çelësi për parandalimin e dhunës.

Ndërsa përkrahja e prindërve mund të mos duket një rol për policimin, përqendrimi në DHGV bie shumë domen i tij dhe prandaj zyrtarët policor duhet të jenë të vetëdijshëm për studimin e PPF-së dhe se si një fokus i tillë do të mbështesë policimin në përgjithësi.

Burimi: Graham Goulden për Kultivimin e Mendjeve në Mbretërinë e Bashkuar. Gjithashtu, shihni parandalimin e Dhunës nga Organizata Botërore e Shëndetësisë: Dëshmia <https://www.who.int/publications/i/item/violence-prevention-the-evidence> dhe ACES too High News <https://acestoohigh.com/>

Një përmbledhje e kohëve të fundit (2019) e qasjes së studimit të PPF-së ka shtuar se, për të parandaluar PPF-në, është e rëndësishme që monitorimi rutinor dhe i vazhdueshëm të përputhet me punën e shumë shërbimeve thelbësore për të arritur një kuptim më gjithëpërfshirës të ekspozimeve ndaj PPF-së, pasojat e tyre, dhe përpjekjet efektive parandaluese në këtë fushë. Po aq e rëndësishme është që policia dhe shërbimet e tjera thelbësore të gjurmojnë progresin e parandalimit të përpjekjeve të tyre dhe të vlerësojnë ndikimin e këtyre përpjekjeve.¹⁵

¹⁵ Parandalimi i Përvojave të Pafavorshme të Fëmijërisë (PPF): Përdorimi i dëshmisë më të mirë të disponueshme) (Divizioni i Parandalimit të Dhunës, Qendra Kombëtare për Parandalimin e Lëndimeve dhe Qendrat e Kontrollit për Kontrollin dhe Parandalimin e Sëmundjeve, Atlanta, Gjeorgjia, 2019).

Kjo do të thotë që policia nuk duhet të jetë e ndjeshme vetëm ndaj të kuptuarit të natyrës së DHGV-së, shkaqeve dhe pasojave të saj siç është PPF, dhe si ndikon ajo tek gratë dhe vajzat ndryshe dhe në mënyrë disproporcionale, por gjithashtu të jetë proaktive dhe e vigjilente në raportimin e sistemeve të monitorimit institucional që kërkojnë të gjurmojnë progresin e përpjekjeve parandaluese.

Reagimi i zyrtarëve policorë të cilët nuk janë në gjendje të identifikojnë rolin(et) e tyre brenda një strategjie parandaluese mund të minojë përpjekjet kolektive për të reaguar në mënyrë efektive DHGV-së. Drejtuesit e policisë në të gjitha nivelet luajnë role kritike për të

siguruar që zyrtarët e tyre policor reagues të jenë të vetëdijshëm për kontributet e tyre individuale në parandalimin e DHGV-së.

Në vijim është një listë jo shteruese e frymëzuar nga një hartëzim i gjerë global e praktikave të mira dhe boshllëqeve të kapaciteteve të organizatave policore kur reagojnë ndaj DHGV-së. Hartëzimi përfshinte shtrirjen deri tek disa zyrtarë policor në shërbim dhe në pension, dhe personeli i OKB-së me përvojë në punën me policinë dhe organizatat joqeveritare të specializuara në adresimin e DHGV-së.

Boshllëqet e kapaciteteve të renditura më poshtë janë njohur si të dëmshme për përpjekjet e policisë në të gjitha pikat e procesit të hetimit, por në këtë rast, ato janë veçanërisht kundërproduktive për strategjitë e parandalimit të DHGV-së. Lista ka për qëllim të ndihmojë lidhshirë dhe policisë me përgjegjësi komanduese operacionale për të identifikuar shpejt boshllëqet e kapaciteteve në fazën më të hershme të mundshme para se të bëhet dëm ose dëmtim i mëtejshëm kundër viktimave/të mbijetuarave të DHGV-së.

Titujt e kategorive kanë për qëllim të ndihmojnë lexuesin të mbështetet në një çështje kryesore të hendekut të kapacitetit të identifikuar; megjithatë, në fakt, ato janë të gjitha të zbatueshme dhe/ose komplementare për secilën pikë:

Paragjykimi gjinor

- Mungesa e të kuptuarit të natyrës së DHGV-së, shkaqeve dhe pasojave të saj dhe si ndikon ajo tek gratë dhe vajzat ndryshe dhe në mënyrë disproporcionale nxit paragjykime dhe stereotipe të dëmshme gjinore dhe minon përpjekjet parandaluese;
- Ajo merr veprimet e vetëm disa policëve që veprojnë në mënyrë të papërshtatshme dhe/ose tregojnë paragjykim ndaj grave dhe vajzave viktimave/të mbijetuarave për të minuar besimin e kërkuar të policisë nga partnerët - veçanërisht shoqëria civile,
- Lidhshirë i policisë shpesh nuk ka standarde institucionale që ofrojnë udhëzime të qarta dhe unike për dre-

jtuesit kur parandalojnë dhe reagojnë ndaj paragjykimeve gjinore dhe stereotipeve të ekspozuara nga stafi.

Praktika e keqe

- Strategjitë që nuk janë parandaluese në natyrë shpesh rezultojnë të jenë joefektive për udhëzimet operacionale për *Reaguesit e Parë* të policisë kur ballafaqohen me lloje të caktuara të DHGV-së, siç janë martesat e fëmijëve dhe gjymtimi/prerja e organeve gjinore;
- Një fokus joproporcional në reagim sesa në një strategji parandaluese. Kjo zakonisht rezulton në rreziqe të reja të DHGV-së, siç është DHGV në internet e lehtësuara nga TIK, dhe krimet e ndërlydhura perceptohen shumë vonë nga disa komandantë policie. Në shumë raste, kjo është për shkak të mungesës së raportimit të detajuar nga vartësit të cilët nuk i vlerësojnë ose i kuptojnë kërkesat e të dhënave për parandalim efektiv;
- Në përgjithësi, politikatat nacionale të parandalimit të krimit nuk marrin parasysh përvojat unike dhe të larmishme të grave dhe vajzave - përfshirë viktimizimin - kështu që, kjo u lihet komandantëve të policisë që veprojnë në nivel lokal, pa burimet e duhura për ta bërë këtë.

Boshllëqet në trajnim dhe arsim

- Një numër i konsiderueshëm i zyrtarëve policorë zakonisht nuk janë në dijeni të rolit të tyre individual në kuadrin e partneritetit kur parandalojnë DHGV-në;
- Edhe pse ata janë të vetëdijshëm për këtë, lidhshirë policor që menaxhon ekipet operative nuk kanë trajnim menaxherial për të adresuar në mënyrë efektive pranimin e nënkuptuar ose të qartë për krimet e DHGV-së, siç janë dhuna ndërpersonale, të ashtuquajturat krime “nderi” dhe vrasje të grave me motive gjinore, dhe për të fuqizuar komunitetet për t’i parandaluar ato;
- Programet e trajnimit për policinë nuk adresojnë sa duhet sjelljen e kryerësve të DHGV-së, veçanërisht elementet e kontrollit të detyruar që janë kritike për qasjet parandaluese. Si rezultat, zyrtarët policor përpiqen të

kuptojnë se si ky kontroll shtrëngues ndikon në veprimet e ndërmarra nga viktimat/të mbijetuarat e DH-GV-së. Për shembull, në rastin e dhunës ndërpersonale:

- duke mbetur me partnerin;
  - duke mos dashur të mbështesin veprimet e policisë; ose
  - duke u tërhequr nga mbështetja e një çështjeje penale.
- Mungesa e standardeve institucionale, të cilat ofrojnë udhëzime të qarta dhe unike për udhëheqjen e policisë kur parandalojnë dhe reagojnë ndaj paragjy-kimeve dhe stereotipave në polici, shpesh tregojnë se drejtuesit operacionalë nuk janë në një gjendje ideale për të reaguar ndaj saj.

PËRKUFIZIMI DHE KORNIZAT

Udhëzimet e kornizës së PSHTH-së e drejtojnë përdoruesin drejt *Strategjive Model për Parandalimin e Krimit* të dakorduara nga Asambleja e Përgjithshme e OKB-së në vitin 2010, *Strategjive Model të Përditësuara dhe Masave Praktike për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave në Fushën e Parandalimit të Krimit dhe Drejtësisë Penale*¹⁶ si dhe *Udhëzimeve të Organizatës së Kombeve të Bashkuara për Parandalimin e Krimit*.¹⁷

Këto dokumente të dakorduara ndërkombëtarisht përforcojnë njëra-tjetrën duke theksuar se parandalimi në policim përfshin elementët e mëposhtëm: të drejtat e bazuara të njeriut, menaxhimin e rrezikut dhe promovimin e sigurisë dhe fuqizimit të viktimës/të mbijetuarës, duke siguruar përgjegjësinë e kryerësit. PSHTH shton se masat parandaluese të udhëhequra nga policia duhet të kenë përparësi në aktivitetet fokusohen kryesisht në ndërhyrjet për të ndaluar dhunën, parandaluar dhunën në të ardhmen dhe për të inkurajuar gratë dhe vajzat të raportojnë për sigurinë e tyre.¹⁸

16 A/RES/65/228 e 31 mars 2011, shtojcë.

17 Rezoluta e Këshillit Ekonomik dhe Social 2002/13 e 24 korrikut 2002, shtojcë.

18 Moduli 3: Paketa e Shërbimit Thelbësor të Drejtësisë dhe Policimit për Gratë dhe Vajzat që i Nënshtrohen Dhunës PSHTHGVNDH: Elementet Themelore dhe Udhëzimet për Cilësinë, (Programi i Përbashkët Global i Organizatës së Kombeve të Bashkuara për Shërbimet Thelbësore për Gratë dhe Vajzat që i Nënshtrohen Dhunës, 2015)

“Parandalimi i krimit përfshin strategji dhe masa që kërkojnë të zvogëlojnë rrezikun e krimeve që ndodhin, dhe efektet e tyre të mundshme të dëmshme për individët dhe shoqërinë, përfshirë frikën nga krimi, duke ndërhyrë për të ndikuar në shkaqet e tyre të shumta.”

Udhëzimet për Parandalimin e Krimit (Rezoluta e KESOKB 2002/13, Shtojca).

Në vitin 2002, Këshilli Ekonomik dhe Social i OKB-së dha udhëzime për parandalimin e krimit bazuar në praktikat më të mira, duke përfshirë një përkufizim pune:¹⁹

Paralelisht, Bashkimi Evropian rekomandoi²⁰ për shtetet anëtare të tij, *Ligjin Austriak për Dhunën në Familje dhe Modelin e Ndërhyrjes* për zgjidhjet e tij novatore në krijimin e një integrali të fokusuar në parandalimin, dhe sistemi të koordinuar për mbrojtjen e viktimave të dhunës në familje, i njohur më mirë si *Modeli Austriak i Ndërhyrjes në Rastet e Dhunës në Familje*.²¹ Rastësisht, modelit austriak iu dha çmimi i Politikave të Ardhshme 2014 si një politikë e praktikës më të mirë për t'i dhënë fund DHGV-së, pas pranimit të reagimeve pozitive nga viktimat/të mbijetuarat e dhunës.²²

Modeli austriak është i rëndësishëm në dërgimin e një mesazhi të fuqishëm se DHGV nuk është një çështje private, por një çështje publike, ndër masat e tjera, duke i dhënë policisë kompetenca më të mëdha për të ndërhyrë kur ndodhin akte të tilla dhune. Modeli austriak

19 Udhëzimet për Parandalimin e Krimit, Rezoluta e KESOKB 2002/13, Shtojca).

20 ‘Modeli austriak’ është miratuar/përshtatur në një numër vendesh evropiane. Shih: “Lufta kundër Dhunës ndaj Grave: Standardet Minimale për Shërbimet Mbështetëse”, Drejtoria e Përgjithshme e të Drejtave të Njeriut dhe Çështjeve Ligjore, (Këshilli i Evropës, Strasburg, 2008); Shih gjithashtu ‘Studimin analitik të rezultateve të raundit 4 të monitorimit të zbatimit të Rekomandimit Rec (2002) 5 mbi mbrojtjen e grave nga dhuna në shtetet anëtare të Këshillit të Evropës, (Këshilli i Evropës, 2014), në: <https://rm.coe.int/16805915eg>

21 Shih Logar, Rosa, ‘Modeli austriak i ndërhyrjes në rastet e dhunës në familje’, Dokument i paraqitur në Takimin e Grupit të Ekspertëve të OKB -së: Dhuna ndaj Grave: Praktika e Mirë në Luftimin dhe Eliminimin e Dhunës ndaj Grave (Vjenë, 17–20 maj 2005).

22 Shih “Ndalimi i dhunës ndaj grave dhe vajzave: Politikat më të Mira Botërore (Çmimi i Politikave të Ardhshme, 2014) në Eliminimin e Dhunës ndaj Grave në Paqësorin Aziatik: Është e gjithë përgjegjësia jonë (UN Women, World Future Council dhe Inter-Parliamentary Union).

Kutia 3

Masat e parandalimit*

Primare: duke përjashtuar shfaqjen e dhunës	Sekondare: identifikimi i faktorëve të rrezikut dhe grupeve në rrezik, ofrimi i ndihmës	Terciare: masat për të parandaluar dhunën e mëtejshme
Rritja e vetëdijesimit, fushatat, nismat e komunitetit, arsimimi për të drejtat e njeriut, programet edukative për fëmijët dhe adoleshentët, masat e përgjithshme kundër diskriminimit dhe në favor të barazisë aktuale të grave, integrimi gjinor	Programet e sensibilizimit në institucione të ndryshme, krijimi i një linje ndihme për gratë, kontrollimi i shëndetit, masa për të fuqizuar pavarësinë e grave në nivelet juridike, ekonomike dhe sociale, nisma që mbështesin gratë emigrante	Ndihma për gratë e prekura nga dhuna, krijimi i strehimoreve për gratë, hartimi i ligjeve për mbrojtje nga dhuna, ndërhyrjet e kujdesshme dhe efektive të policisë, procedurat efektive të gjykatave penale

*Burimi: Modeli Austriak i Ndërhyrjes në Rastet e Dhunës në Familje f.2

është gjithashtu i mirënjohur për dhënien e shembujve konkretë të masave parandaluese që kanë çuar në rezultate, të cilat janë klasifikuar në masa primare, sekondare dhe terciare.

Këto tre klasifikime të masave (shih Kutinë 3 Tabela për Masat e Parandalimit) mund t'i referohen policisë si mundësi për bashkëpunim dhe koordinim në parandalimin dhe hetimin e DHGV-së:

Për më tepër, është e rëndësishme të sqarohet se grupet në rrezik nuk janë të kufizuara në gratë dhe vajzat emigrante. Gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara janë gjithashtu në rrezik të shtuar. Prandaj, policia duhet të përfshijë masa parandaluese terciare që sigurojnë që gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara të kenë qasje në shërbimet e drejtësisë, të mbrohen dhe të fuqizohen më tej për të thyer rrethin e viktimizimit.²³

Frymëzuar nga qasja e tri masave të modelit austriak, Këshilli Ekonomik dhe Social i OKB-së Komisioni për Parandalimin e Krimit dhe Drejtësinë Penale ka rekomanduar katër masa kryesore të parandalimit për të

reaguar ndaj DHGV-së.²⁴ Lista më poshtë (Kutia 4) ofron katër masat kryesore të parandalimit të propozuara nga Komisioni i KESOKB-së me shembujt përkatës të veprimeve policore që mund të ndërmerren në përputhje:

Emëruesi i përbashkët përmes të gjitha përkufizimeve dhe kornizave të përshkruara është fokusi në proaktivitetin e policisë, brenda mundësive dhe kompetencave të tyre, për të modifikuar kushtet dhe situatat që mund të rrisin probabilitetin e krimeve të tilla siç është DHGV. Me fjalë të tjera, zvogëloni mundësitë që krime të tilla si DHGV të ndodhin.

“Angazhimi efektiv i policisë identifikon të gjitha grupet e komunitetit, në veçanti gratë dhe fëmijët, dhe siguron mundësinë për reagime përmes përfaqësimit në grupe këshilluese, anketa të komunitetit, forume dhe takime.”

Një Kornizë për të Mbështetur Veprimin për të Parandaluar Dhunën Kundër Grave. (UN Women, 2015).

²³ “Gratë dhe të Rejat me Aftësi të Kufizuara: Udhëzimet për Ofrimin e Shërbimeve të Bazuara në të Drejta dhe të Përgjegjshme Gjinore për të adresuar Dhunën me Bazë Gjinore dhe Shëndetin dhe të Drejtat Seksuale dhe Riprodhuese”, (UNFPA-WEI, nëntor 2018).

²⁴ Aspektet e dhunës kundër grave që i përkasin drejtpërdrejt Komisionit për Parandalimin e Krimit dhe Komisionit të Drejtësisë Penale për Parandalimin e Krimit dhe Drejtësinë Penale (Shënim nga Sekretariati, E/CN.15/2008/CRP.1 (2008) dhe studimi i Sekretarit të Përgjithshëm mbi dhunën ndaj grave, A/61/122/Sht.1, para. 337.

Kutia 4

Masat primare të KESOKB-së për parandalimin e DHGV-së

Komisioni i Kombeve të Bashkuara për Parandalimin e Krimit dhe Drejtësinë Penale rekomandon:	Shembuj të veprimeve policore:
Ndryshimi i qëndrimeve dhe sfidimi i stereotipeve në shoqëri dhe ndihma e komuniteteve për t'i dhënë fund pranimin të dhunës me bazë gjinore	Futja e trajnimit të detyrueshëm mbi paragjykimet gjinore dhe sistemit të meritave të ndërlidhura në të gjitha nivelet që synon dhe dekuron në mënyrë aktive qëndrimet dhe stereotipet e dëmshme brenda organizatës policore
Gratë të fuqizohen si politikisht ashtu edhe ekonomikisht, në mënyrë që të kapërcejnë pozitën e tyre vartëse në shoqëri	Prezantoni dhe përforconi një politikë me “Zero Tolerancë” për ngacimin seksual institucional dhe një mekanizëm për trajtimin e ankesave për të ndihmuar zyrtarët policorë femra të përmbushin potencialin e tyre në organizatë dhe për të bërë karrierën në polici më tërheqëse për zyrtarët policorë të ardhshëm femra
Mjediset fizike duhet të ndryshohen për të promovuar sigurinë e grave	Bashkëpunoni me palët e interesit në qeverisjen lokale dhe shoqërinë civile për të konsultuar gjerësisht grupe të ndryshme të grave dhe vajzave në të gjitha komunitetet për të përcaktuar mënyrën më efektive për t'i bërë mjediset fizike më të qeta dhe të sigurta për to
Programet e shumta të parandalimit, trajtimit dhe rehabilitimit të abuzimit me alkool dhe drogë duhet t'u ofrohen atyre, varësia nga substanca e të cilëve rrit gjasat e tyre për dhunë	Merrni pjesë në nismat e vetëdijesimit të komunitetit për të promovuar një kuptim të zakonshëm të natyrës së dhunës, shkaqeve dhe pasojave të saj dhe si ndikon ajo tek gratë dhe vajzat ndryshe dhe në mënyrë disproporcionale

Paketa e Veglave Gjinore të Policisë së OKB-së ju rekomandon drejtuesve të mesëm të policisë të zbatojnë modelin SARV si një mjet për të ndihmuar në zgjidhjen e problemeve të identifikuara me komunitetet.²⁵ SARV është një formë analize ndërsa kërkon zgjidhje. Modeli SARV ka katër hapa:

- Skanimi: Përcaktimi i problemit
- Analizimi: Studimi i problemit
- Reagimi: Vepra
- Vlerësimi: Vlerësoni sa mirë funksionuan veprimet

Modeli SARV mund të përdoret si një mjet efektiv angazhimi me komunitetin për të zgjidhur problemet përmes qasjeve pjesëmarrëse.²⁶

Në Kapitulli i mëparshëm, udhëzimet për planifikimin e qëllimeve të frymëzuara nga PSHTH ofrohen për liderhipin e policisë me përgjegjësi komanduese operacionale (ose drejtuesit e mesëm). Si një strategji për të modifikoni kushtet dhe situatat që mund të rrisin krimet e DHGV-së, udhëzimet e kapitullit të mëparshëm theksuan përqendrimin e përpjekjeve të policisë në tri shtylla të parandalimit: 1) Kohëzimi i komunitetit për zgjidhje të bazuara në komunitet për DHGV; 2) Komunikimi i angazhimit politik dhe shoqëror për të reaguar

²⁵ *Paketa e Veglave Gjinore* të Policisë së Kombeve të Bashkuara (Departamenti i OKB-së për Operacionet Paqësore - DOP/DPVT/Shërbimi i Trajnimit të Integruar, 2015).

²⁶ Shihni Mjetin e Projektit 130: Lista kontrolluese për zgjidhjen e problemeve duke përdorur modelin SARV në *Paketën e Veglave Gjinore* të Policisë së OKB-së, Praktikant më të Mira të Standardizuara për Integrimin Gjinor në Përmbledhjen e Mjeteve të Projektit (2015).

Zyrtari i lartë i policisë skoceze mbështet fushatën e Shirimit të Bardhë të për t'i dhënë fund dhunës të bazuar në gjini

Fotografi kurtuazie e Policisë së Skocisë/PA Wire

ndaj DHGV-së dhe ndikimit të saj në anëtarët e komunitetit dhe shoqërinë; dhe 3) Akterët e drejtësisë dhe sigurisë janë duke mësuar dhe duke u reformuar për të reaguar në mënyrë adekuate ndaj DHGV-së. Udhëzimet e mëposhtme të ofruara janë të frymëzuara drejtpërdrejt nga Moduli i PSHTH-së 3 dhe përfshihen në tri shtyllat strategjike tashmë të përmendura.

Udhëzime plotësuese dhe të hollësishme mund të gjenden në seritë e publikimeve të UNODC mbi *Forcimin e Parandalimit të Krimit dhe Reagimin e Drejtësisë Penale ndaj Dhunës ndaj Grave* (2014) si dhe në *Paketën e Veglave Gjinore të Policisë së OKB-së: Praktikën më të Mira të Standardizuara për Integrimin Gjikor në Ruajtjen e Paqes* (2015). Udhëzimi i dhënë nga këto dokumente të OKB-së burojnë nga përvoja e ndarë nga institucionet policore në tërë botën, të cilët mbështesin sundimin e ligjit në mjedise sfiduese dhe shpesh ballafaqohen me burime të kufizuara. Këto dokumente duhet të shihen në bashkëpunim me udhëzimin e OKB-së për paran-

dalimin, “*Një Kornizë për të Mbështetur Veprimin për të Parandaluar Dhunën ndaj Grave*” (UN Women et al. 2015). Ky udhëzim do të ndihmojë në forcimin e një kuptimi të përbashkët të faktorëve që kontribuojnë dhe ofrojnë mbrojtje kundër DHGV-së, dhe rolin që sektorët dhe disiplinat e ndryshme mund të luajnë për të parandaluar këtë dhunë.

KOMPETENCAT KRYESORE MENAXHERIALE PËR ZBATIMIN E STRATEGJIVE TË PARANDALIMIT TË DHGV-SË

Lista e mëposhtme e kompetencave të sjelljes për lidershipin e policisë është frymëzuar nga *Strategjia Model të Përditësuar dhe Masat Praktike për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave në Fushën e Parandalimit të Krimit dhe Drejtësisë Penale të vitit 2010* (Rezoluta e Asamblesë

së Përgjithshme 65/228).²⁷

Ai përcakton sjelljet dhe vlerat e njohura ndërkombëtare isht dhe përshkruan se si duhet të kryeni punën tuaj që parandalimi i krimit të jetë i suksesshëm, duke rezultuar që ju dhe ekipi juaj të kryeni detyrat në një nivel më të lartë dhe të rrisni kënaqësinë e atyre që u shërbeni.

Kjo është një referencë e krijuar për të siguruar që ka pritshmëri të qarta për standardet ndërkombëtare²⁸ dhe, në të njëjtën kohë, plotëson dhe përforcon politikën e organizatës suaj kombëtare të policisë mbi vlerat, etikën dhe integritetin.

Është një listë jo shteruese e kompetencave kryesore të performancës që duhet të zbatohen dhe promovojnë drejtuesit e policisë me përgjegjësi komanduese operationale kur synojnë të pengojnë DHGV-në si rezultat i strategjive parandaluese që janë informuar në mënyrë adekuate nga palët e interesit, të mbështetura nga komunitetet dhe të përqendruara te viktimat/e mbijetuarat në qasjen e tyre. Drejtuesit duhet të sigurojnë që zyrtarët policor reagues të ofrojnë:

Komunikim efektiv dhe pjesëmarrje nga palët e interesit në hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e shërbimeve

- Promovoni barazinë, bashkëpunimin, respektin e ndërsjellë dhe përgjegjësi të përbashkëta ndërmjet grave dhe burrave;
- Jepni udhëzime të qarta dhe komunikoni pritshmëritë e qarta të përgjegjësi të përcaktuara mirë nga policia e specializuar, agjencitë kompetente, institucionet dhe personeli i përfshirë në përpjekjet parandaluese të DHVG-së;
- Jepni udhëzime të qarta dhe keni pritshmëri të qarta, duke ndihmuar të tjerët të kuptojnë se si funksionon parandalimi i tyre në kontekstin më të gjerë;
- Udhëhiqni ekipin drejt përmbytjes dhe menaxhimit të

²⁷ Shih Kodin e Sjelljes për Zyrtarët e Zbatimit të Ligjit (miratuar nga rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 34/169 e 17 dhjetorit 1979).

²⁸ Po aty

Kutia 5

Edukimi dhe Trajnimi për Rezistencë ndaj Bandave (G.R.E.A.T)

G.R.E.A.T. është një program mësimor në klasë që synon fëmijët e moshës 8 deri në 13 vjeçare me qëllim parandalimin e sjelljeve të dhunshme dhe anëtarësimin në banda, si dhe zhvillimin e marrëdhënieve pozitive ndërmjet të rinjve dhe policisë. Të 13 mësimet mbahen nga zyrtarët policor, të cilët marrin trajnime për të punuar me të rinjtë. Mësimet përfshijnë zhvillimin e aftësive sociale dhe emocionale dhe të mësuarit rreth krimit dhe anëtarësimit në banda. G.R.E.A.T.u zhvillua në SHBA, ku u vërtetua se ul rrezikun e anëtarësimit në banda dhe rrit qëndrimet më pozitive dhe ndihmuese në mesin e nxënësve 11-13 vjeçar. Qasja tani është zgjeruar në vendet e Amerikës Qendrore si Belize, Kosta Rika dhe El Salvador, ku zyrtarët policor janë trajnuar për t'ua ofruar projektin fëmijëve të shkollave fillore.

Burimi: Esbensen et al. (2012) në: <https://www.great-online.org/GREAT-Home>

niveleve të DHGV-së (hetim i mirë dhe zbatim i mirë);

- Bashkëpunoni me partnerët për të formësuar normat shoqërore që kontribuojnë në shkaqet e DHGV-së;
- Angazhohuni në programet e komunikimit për kryerësit e veprave ose personat e identifikuar si kryerës të mundshëm në mënyrë që të promovoni zgjidhjen paqësore të konflikteve, menaxhimin dhe kontrollin e zemërimit dhe modifikimin e qëndrimit për rolet dhe marrëdhëniet gjinore;
- Udhëhiqni në qasje multidisiplinare dhe të ndjeshme ndaj gjinisë me subjektet publike dhe private përmes partneriteteve për mbrojtjen e grave dhe vajzave viktimat të dhunës;²⁹ Kjo mund të përfshijë policinë që planifikon fushatën të rregullta proaktive me fokus DHGV-në (shih Kutinë 9, fotografia e Zëvendëshefit të Policisë së Skocisë, Iain Livingstone, duke dhënë mbështetjen e tij për fushatën e Shiritit të Bardhë - pjesë e një fushate globale për të inkurajuar burrat

²⁹ Kjo mund të përfshijë policinë që planifikon fushatën të rregullta proaktive me fokus DHGV-në.

Kutia 6

Parandalimi fillon me ju!

Qendra e Gjenevës për Qeverisjen e Sektorit të Sigurisë ('DCAF') ka rekomanduar në *Paketën e Veglave të Integritetit të Policisë* (2012) tri masa kontrolli për të parandaluar gabimet, praktikat korruptive ose sjelljet joetike. Gabimet, praktikat dhe sjelljet e tilla mund të destabilizojnë lehtësisht besimin që po ndërtohet nga policia me komunitetet të cilave u shërbejnë dhe, si rezultat, të rrisin nën-raportimin e DHGV-së duke çuar në pandëshkueshmëri më të madhe të krimeve të tilla. Masat e rekomanduara të kontrollit fillojnë me ju si komandant i policisë dhe drejtues i një ekipi. Ato janë krijuar për të shmangur ngjarjet ose pasojat e qëllimshme ose të padëshiruara si rezultat i veprimtimit të individëve në ekipin tuaj.

Kontrollet parandaluese grupohen në tri fusha kryesore: 1) mbikëqyrja, 2) llogaridhënia e brendshme dhe 3) anulimi i procedurave me rrezik të lartë që mund të nxisin korrupsionin ose sjelljen e keqe. Ato janë modifikuar për qëllimet e këtij Manuali:

1. Mbikëqyrja: sigurohuni që ekipi juaj të jetë i qartë në zinxhirin e komandës dhe mekanizmat mbikëqyrës në vend. Çdo zyrtar policor në ekipin tuaj, përfshirë edhe juve, duhet të trajnohet për aktivitetet e kontrollit dhe duhet të inkurajohet të raportojë praktikave të keqja. Njohja e personelit tuaj do të jetë shumë e rëndësishme, madje edhe më e rëndësishme sesa të jeni në gjendje të vlerësoni punën e ekipit tuaj. Të njohësh mirë anëtarët e ekipit tuaj do të thotë të jeni në gjendje të identifikoni dobësitë e mundshme ndaj praktikave të keqja për shkak të mjedisit të tyre privat dhe pikëpamjeve armiqësore ndaj njerëzve ose grupeve të njerëzve.

2. Llogaridhënia: Përgjegjësitë dhe delegimet e kompetencave duhet të jenë koherente. Lidhshipin e policisë në çdo nivel duhet të inkurajojë një ndjenjë kolektive të lidhshipit individual kur parandalon praktikave të keqja. Kjo do të thotë që praktika e keqe korrigjohet menjëherë nga mbikëqyrësi, por edhe potencialisht nga të tjerët, të cilët mund të jenë në gjendje të marrin rolin e kampionit dhe të udhëheqin me shembuj kur veprojnë me integritet profesional gjatë reagimit ndaj DHGV-së. Në këtë mënyrë, sinjale të qarta dërgohen në të gjithë nivelet e policisë që drejtuesit dhe stafi po punojnë së bashku për të qëndruar të përgjegjshëm ndaj rregullave organizative të integritetit dhe kodeve të sjelljes që mbështesin një shërbim efektiv dhe legjitim policor.

3. Menaxhimi i rrezikut të procedurave me rrezik të lartë: Disa fusha të punës policore janë më të ekspozuara ndaj praktikave të keqja se të tjerat; këto fusha, siç janë kontrolli kufitar ose siguria e burgjeve, duhet të identifikohen qartë si me rrezik të lartë. Në këto raste, mund të krijohen rutina dhe procedura të menaxhimit të rrezikut që zvogëlojnë mundësitë për sjellje të keqe. Këto mund të përfshijnë mentorimin nga kolegët dhe vizitat mbështetëse psikosociale nga ekspertë në dhe për policinë në burgjet e sigurisë së lartë ose pikat e izoluara të kontrollit kufitar.

që t'i japin fund dhunës mashkullore kundër grave në mënyrë aktive.³⁰⁾

- Angazhohuni në programet në terren dhe jini gati të ofroni informacion për gratë, përfshirë viktimat/të mbijetuarat e dhunës, të drejtat e njeriut të grave dhe aspektet sociale, shëndetësore, ligjore dhe ekonomike

³⁰ Zyrtari i lartë i policisë skoceze mbështet fushatën e Shiritit të Bardhë të për t'i dhënë fund dhunës me bazë gjinore. Bussey, K. për The Sunday Post. 25 nëntor 2017. <https://www.sunday-post.com/fp/senior-scots-police-officer-backs-white-ribbon-campaign-to-end-gender-based-violence/>

të dhunës ndaj grave, në mënyrë që të fuqizoni gratë që të mbrohen nga të gjitha format e dhunës;

- Angazhoni të rinjtë që të marrin pjesë në politikën dhe proceset e parandalimit të delikuencës, duke përfshirë përdorimin e burimeve të komunitetit, vetë-ndihmën e të rinjve, dhe programet e kompensimit dhe ndihmës së viktimave. Kjo mund të përfshijë policinë që angazhohet në programe të bazuara në shkollë siç është rekomanduar nga OBSH *Edukimi dhe Trajnimi i Rezistencës ndaj Bandave (G.R.E.A.T.)*, i cili ka pasur suk-

ses në SHBA dhe Amerikën Qendrore (shih Kutinë 5).³¹

Përshtatja

- Zhvilloni marrëdhënie me grupet që përfaqësojnë interesat e grupeve të veçanta të grave dhe vajzave, siç janë personat me aftësi të kufizuara, komunitetet minoritare ose të nën-përfaqësuar, migrantët, ata me pengesa gjuhësore ose gratë në konflikt me ligjin;

Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera nëpërmjet referimit dhe koordinimit

- Identifikoni agjencitë/grupet që mund të jenë burime për parandalimin e krimit dhe dhunës;
- Krijoni dhe/ose zbatoni mekanizma për koordinimin e duhur të përpjekjeve parandaluese ndërmjet agjencive qeveritare dhe joqeveritare;

Mbledhja e të dhënave dhe menaxhimi i informacionit

- Kryeni analiza të thella të problemit duke përdorur informacion të ndjeshëm ndaj gjinisë dhe inventarë të operacioneve, shërbimeve, lehtësive dhe burimeve në dispozicion.

TREGUESIT REFERUES PËR POLICINË OË OFRON SHËRBIME THELBËSORE: PARANDALIMI

Siç u diskutua në Kapitullin e mëparshëm, PSHTH propozon që të gjitha shërbimet e drejtësisë dhe mbështetjes për viktimat/të mbijetuarat duhet të ndajnë një sërë karakteristikash të përbashkëta dhe aktiviteteve të përbashkëta për të siguruar ndikimin maksimal.

Ato janë të zbatueshme pavarësisht nga 'sektori' specifik që mund t'u përgjigjet grave dhe vajzave që përjetojnë dhunë. Lista e mëposhtme është frymëzuar nga karakteristikat dhe aktivitetet e përbashkëta të PSHTH-së;

³¹ Parandalimi i dhunës në shkollë: Një manual praktik 'Gjenevë: Organizata Botërore e Shëndetësisë. Për udhëzime të mëtejshme për trajtimin e dhunës me bazë gjinore në lidhje me shkollën, shih: 'Udhëzues Global për Adresimin e Dhunës Gjinore të Ndërlidhur me Shkollën' (UN Women dhe UNESCO, 2016) në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2016/12/global-guidance-on-addressing-school-related-gender-based-violence>

ajo propozon disa shembuj të treguesve referues për aktivitetet e policisë kur synohet zbatimi i strategjive të parandalimit të DHGV-së, të cilat janë informuar në mënyrë adekuate nga palët e interesit, të mbështetura nga komunitetet dhe janë të përqendruara te viktima/e mbijetuarat në qasjen e tyre. Këta janë tregues që lider-shipi i policisë me përgjegjësi komanduese operacionale mund t'i referojë (nëse ekzistojnë), por në mënyrë të barabartë inkurajojë drejtuesit e lartë t'i përfshijë nëse nuk ekzistojnë:

Disponueshmëria dhe qasshmëria: Numri i kënaqësisë/besimit të komunitetit në anketa e shërbimit policor lokal të ndara sipas gjinisë që përfshijnë dallimet në vendbanim, kombësi, etni, kastë, klasë, status të emigrantit ose refugjatit, status autokton, moshë, fe, gjuhë dhe nivel të shkrim-leximit, orientim seksual, status martesor, aftësi të kufizuara ose ndonjë karakteristikë tjetër që nuk merret parasysh.

“Një strategji për inkurajimin e publikut për të vepruar si partnerë me policinë në parandalimin dhe menaxhimin e krimit, si dhe aspekte të tjera të sigurisë dhe rendit bazohet në nevojat e komunitetit.”

Operacionet e Policisë së OKB-së (2015)

Përshtatja dhe qasshmëria: Numri i projekteve policore që përfshijnë komunitetet lokale dhe grupet specifike në rrezik brenda këtyre komuniteteve siç janë të rinjtë, LGBTQI dhe gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara. Projektet e policisë-komunitetit që synojnë të ndërtojnë mjedise më të sigurta duke siguruar që komunitetet t'i ndihmojnë ata në kuptimin e trendëve në rritje në DHGV, dhe zgjidhjen e problemeve që gjenerojnë dhunë, krim ose pasiguri.

Përshtatshmëria dhe qasshmëria: Numri i forumeve të parandalimit të krimit të mbështetura nga policia ose aktivitetet e përbashkëta të udhëhequra, ose me, përfshirjen kuptimplote të grave lokale ose organizatave të grave që puno-

jnë për t'i dhënë fund DHVG-së, si dhe atyre që fokusohen në avancimin e barazisë gjinore dhe fuqizimin e grave. Në raste të caktuara, mund të jetë e nevojshme të bëhet një shtrirje për të lejuar më shumë gra dhe vajza të marrin pjesë në ngjarje. Diskutime të ndara vetëm për femra mund të jenë të nevojshme për të siguruar që ato janë në gjendje të flasin hapur. Parandalimi i krimit në përgjithësi varet shumë nga ajo që publiku bën për veten e tij duke rritur qëndrueshmërinë e komunitetit të tij ndaj kërcënimeve kriminale, përfshirë DHGV-në.

për dhunën dhe parandalimin e krimit. Organizimi i javës së vizitorëve të stacionit policor me komunitete lokale dhe të ndryshme mund të jetë një nismë shumë e rëndësishme ku mund të monitorohet mjedisi i viktimës/të mbijetuarës.

“Angazhimi i njerëzve duhet të inkurajohet dhe duhet të ketë pasoja të sigurta dhe të dukshme për ata që veprojnë në kundërshtim me kulturën e ligjshmërisë. Kjo përfshin mbajtjen përgjegjës të burrave dhe grave që abuzojnë me gratë për veprimet e tyre. “

Një Kornizë për të Mbështetur Veprimet për Parandalimin e Dhunës ndaj Grave (UN Women et al., 2015)

“Angazhimi efektiv i policisë identifikon të gjitha grupet e komunitetit, në veçanti gratë dhe fëmijët, dhe siguron mundësinë për reagime përmes përfaqësimit në grupe këshilluese, anketa të komunitetit, forume dhe takime.”

Një Kornizë për të Mbështetur Veprimet për Parandalimin e Dhunës ndaj Grave (UN Women et al., 2015).

Caktim i sigurisë si prioritet: Numri dhe cilësia e produkteve të qasjes së policisë ndaj komunitetit që veçanërisht informojnë gratë dhe vajzat se si të raportojnë DHGV-në, përfshirë ngacmimin seksual dhe/ose përndjekjen në internet (p.sh., në mediat sociale), kërkon mbrojtje dhe mbështetje shëndetësore kur ndodh dhuna, si dhe shmangien e zonave të krimit të lartë dhe/ose formave të tjera të dhunës online dhe të lehtësuara nga TIK-u që synojnë gratë dhe vajzat. Në mënyrë të barabartë, produktet në terren duhet të synojnë burrat dhe djemtë në komunitet në një mënyrë që i inkurajon ata të marrin role proaktive në ndërtimin e zgjidhjeve drejt DHGV-së.

Pëlqimi i informuar dhe konfidencialiteti dhe qasshmëria: Numri i takimeve të rregullta dhe formale me komunitetet lokale që përqendrohen në nevojat specifike në rritje dhe diferenciale të sigurisë së grave dhe vajzave. Këto takime duhet të synojnë të përfshijnë qasjen me viktimë/të mbijetuarën në qendër brenda strategjisë së përgjithshme të policisë

Komunikimi efektiv dhe pjesëmarrja nga palët e interesit në hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e shërbimeve:

Numri dhe shpeshësia e komunikimeve të jashtme (të përbashkëta) të kuptueshme për të gjithë anëtarët e komuniteteve lokale, përfshirë ata me lloje të ndryshme aftësish të kufizuara që detajon angazhimin e policisë ndaj qasjeve të fokusuara tek autorët dhe viktimat/të mbijetuarat kur reagojnë ndaj DHGV-së. Kjo duhet të përfshijë detaje mbi strategjitë e ndërhyrjes së hershme të DHGV-së, partneritetet me ofruesit e shërbimeve të tjera dhe anëtarët me ndikim të komunitetit (veçanërisht anëtarët e komunitetit femra), dhe politikat e brendshme të barazisë gjinore të policisë, siç është politikat e ngacmimit anti-seksual.

Mbledhja e të dhënave dhe menaxhimi i informacionit:

Numri i vlerësimeve të pavarura të strategjive të DHGV-së të policisë të zbatuara në nivel lokal ose komunal. Këto vlerësime duhet të sigurojnë gjetje në nivelin e rezultateve, njohuri mbi mundësitë e të mësuarit dhe të propozojnë rekomandime për forcimin e parandalimit të DHGV-së. Vlerësimi në mënyrë ideale duhet të bëhet publik ose të ndahet me një komitet drejtues të palëve të ndryshme të interesit të komunitetit dhe ofruesve të shërbimeve thelbësore.

Java e Vizitorëve të Stacionit Policor ('JVSP') është një nismë globale e krijuar nga Aleanca Globale Altus i cili fton anëtarët e komunitetit të vizitojnë stacionet policore lokale, të ndërveprojnë me personelin e policisë dhe të vlerësojnë shërbimet policore

(Aleanca Globale Altus, 2012)

Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera nëpërmjet koordinimit: Numri dhe cilësia e trajnimeve të përbashkëta për parandalimin dhe strategjitë e referimit të hartuara dhe zbatuara nga policia, së bashku me akterët vendorë të shërbimit thelbësor dhe organizatat joqeveritare të grave ose fëmijëve. Nënshkrimi i marrëveshjeve të ofrimit të shërbimeve/partneritetit për ofrimin e shërbimeve të referimit në DHGV-së do të ndihmojë jashtëzakonisht shumë.

RASTI STUDIMOR

KËSHILLI LOKAL I SIGURISË: KONGO, EKUADOR DHE MEKSIKË³¹

Imazhe kurtuazie nga COGINTA për Reformat Policore dhe Sigurinë në Komunitete³²

Sipas Komisionit të Kombeve të Bashkuara për Parandalimin e Krimit dhe Drejtësinë Penale, pjesëmarrja aktive e komuniteteve dhe segmenteve të tjera të shoqërisë civile është një pjesë thelbësore e parandalimit efektiv të krimit. Komunitetet luajnë një rol të rëndësishëm në identifikimin e prioriteteve për parandalimin e krimit, në zbatimin dhe vlerësimin dhe në ndihmën për të identifikuar një bazë të qëndrueshme burimesh.³⁴

Praktikat e mira në mobilizimin e komunitetit përfshijnë një proces pjesëmarrës dhe angazhimin e të gjitha niveleve të shoqërisë, përfshirë përfaqësuesit e qeverisjes vendore, udhëheqësit e komuniteteve, OJQ-të dhe grupet e grave.³⁵

Megjithatë, një mobilizim i tillë kërkon mekanizma të sanksionuar nga qeveria për të siguruar qën-

drueshmërinë e përpjekjeve të kombinuara dhe pronësinë nga mbajtësit e detyrave lokale. **Këshillat lokale të sigurisë ('KLS')** janë mekanizma të tillë ku policia dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve lokale mund të mblidhen së bashku me shoqërinë civile lokale për të diskutuar dhe planifikuar projekte të përbashkëta të sigurisë në nivel komuniteti, përfshirë parandalimin e DHGV-së.

Mekanizmat e tipit KLS-së ekzistojnë në çdo kontinent. Në Francë dhe Republikën e Guinesë, ata quhen 'këshilla lokale të sigurisë për parandalimin e delikuencës' ('CLSPD'); në Republikën Demokratike të Kongos (RDK), ato njihen si 'këshilla të sigurisë së bashkë-

sisë lokale' ose ('CLS'); në Ekuador, ata njihen si 'këshilla komunale sigurisë' ose ('CSM'). Varësisht nga modeli dhe madhësia e popullsisë së komunës, zyrtarët e lartë të policisë në komunitet mund të jenë përfaqësuesit kryesorë të policisë në KLS.

Në përgjithësi, KLS-të veprojnë si mekanizma koordinues ndërmjet aktërëve të sigurisë, në të dy nivelet e decentralizuara dhe ato të federalizuara. Nëse përfshihen dhe financohen në mënyrë të qëndrueshme, KLS-të mund të jenë një hapësirë e përbashkët ku kërcënimet me të cilat përballen grupet specifike dhe dobësitë e tyre të sigurisë mund të identifikohen dhe adresohen përmes qasjeve të synuara dhe bashkëpunuese.

KLS-të mund të luajnë role kritike si në planifikimin strategjik ashtu edhe në funksionalizimin e strategjive dhe politikave të sigurisë kombëtare dhe të drejtësisë në dobi të popullsisë vendase. Kjo shtrihet edhe në

32 Coginta për Reformat e Policisë dhe Sigurinë në Komunitete, në: <http://www.coginta.org/en>. Për më shumë informacion, shihni *Kuptimi i Këshillave Lokale të Sigurisë në Dy Minuta* (Coginta, 2015) në: https://www.youtube.com/watch?v=7f-GFo_nteGA&t=6s dhe *Guide Pratique Conseil Local de Sécurité et de Prévention de la Délinquance en République de Guinée* (Coginta 2017).

33 Frymëzuar nga Fernandez, M., Piaget, K., Hernandez, T., dhe Berthoud, S. (2017), 'Decentralizimi i Qeverisjes së Sigurisë: Lehtësues i një Qasjeje të bazuar në të Drejtat e Njeriut (QBDNJ) në RSS?' ISSAT Dokumenti i Grupit Punues të QBDNJ 3.

34 Neni 16, Udhëzimet e Kombeve të Bashkuara për Parandalimin e Krimit (Rezoluta e Këshillit Ekonomik dhe Social 2002/13, shtojcë)

35 'Aspektet e dhunës ndaj grave që i përkasin drejtpërdrejt Komisionit për Parandalimin e Krimit dhe Drejtësinë Penale (Komisioni për Parandalimin e Krimit dhe Drejtësinë Penale V.08-52191 (E) * 0852191 * Sesioni i Shtatëmbëdhjetë Vjenë, 14-18 prill 2008).

politikën dhe strategjinë kombëtare për reagim ndaj DHGV-së. Për policinë, KLS-të mund të jenë shumë të rëndësishme pasi ato mund të përdoren për të forcuar partneritetet policore për një qasje policore të udhëhequr nga inteligjenca dhe për të komunikuar në mënyrë strategjike me zyrtarët e qeverisjes lokale dhe palët e interesit të bazuara në komunitet.

KLS-të janë platforma dialogu ku agjenci të ndryshme me ndikim në sigurinë publike mund të konsultohen me njëra-tjetrën, të identifikojnë problemet dhe të bien dakord për një plan lokal për parandalimin e pasigurisë.³⁶ Bazuar në këtë, KLS-të kanë potencialin të marrin kompetenca për kontrollin e cilësisë së veprimeve të koordinuara që përfshijnë policinë dhe partnerët e tyre në vazhdimësinë e drejtësisë, përfshirë kur reagojnë ndaj DHGV-së.

Meqenëse KLS-të normalisht përfshijnë autoritetet komunale, agjencitë e qeverisjes vendore, zyrtarët e drejtësisë dhe nganjëherë përfaqësuesit e shoqërisë civile së bashku me policinë, ata mund të gjenerojnë kontribute kritike kolektive për procesin e mësimin të reagimit të koordinuar ndaj DHGV-së.³⁷ Kjo mund të përfshijë komisionet e rishikimeve dhe vlerësimet e jashtme të reagimeve të koordinimit në rastet e DHGV-së, për shembull.

KLS-të gjithashtu mund të sjellin llogaridhënie më të madhe nga ofruesit e drejtësisë dhe sigurisë, duke pasur parasysh që ata bashkëpunojnë me komunitetet të cilëve u shërbejnë. Këto modele, në teori, do të ishin një parakusht i rëndësishëm për ndërtimin e besimit ndërmjet ofruesve të drejtësisë dhe sigurisë si bartës të detyrave të të drejtave të njeriut dhe komunitetit si mbajtës të të drejtave. Në këtë mënyrë, KLS-të mund të jenë të favorshme për të sjellë një qasje të bazuar në

të drejtat e njeriut ('QBDNJ')³⁸, pasi që kërcënimet dhe nevojat e sigurisë me të cilat ballafaqohet komuniteti do të identifikoheshin nga perspektiva të ndryshme, përfshirë ato nga personat/grupet që konsiderohen të cenueshëm si rezultat i diskriminimit.

REPUBLIKA DEMOKRATIKE E KONGOS (RDK)

Sektori i sigurisë është identifikuar nga Qeveria si një nga sektorët më kritikë që kërkon vëmendje në kontekstin e zgjidhjes së konflikteve, veçanërisht në pjesën lindore të vendit, ku ka pasur akuza të vazhdueshme për shkelje të të drejtave të njeriut nga duart e forcave të armatosura dhe policia.

Pas përpjekjeve të decentralizimit nga Qeveria e Kongos, Comités Local de Sécurité ('CLS') u krijuan në vitin 2013 për të ndihmuar në parandalimin e pasigurisë dhe për të lidhur shtetin qendror me autoritetet lokale. KLS-të përbëhen nga një Kryesues (i cili mund të jetë kryetari i qytetit, menaxheri i sektorit ose kreu i kryesisë, në varësi të njësisë territoriale), një zyrtarë nga Prokuroria e Përgjithshme, Komandanti i stacionit policor dhe dy përfaqësues nga shoqëria civile.

³⁶ 'Kuptimi i këshillave lokale të sigurisë në dy minuta', Coginta për Reformat Policore në: https://www.youtube.com/watch?v=7fGfo_nteGA&t=6s

³⁷ Shih Fernandez, M., Piaget, K., Hernandez, T., and Berthoud, S (2017), 'Decentralizimi i Qeverisjes së Sigurisë: Lehtësues i një Qasjeje të bazuar në të Drejtat e Njeriut (QBDNJ) në RSS' 'ISSAT Dokumenti i Grupit Punues të QBDNJ 3, dhe 'Guide pratique conseil local de sécurité et de prévention de la délinquance en république de guinée' (Coginta për Policinë Reforma, 2017).

³⁸ QBDNJ e OKB-së është një 'kornizë konceptuale që bazohet në mënyrë normative në standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut dhe e drejtuar operacionalisht në promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut.' QBDNJ pranon se gratë dhe vajzat kanë të drejta të barabarta njerëzore me burrat dhe djemtë dhe se dhuna ndaj grave është një shkelje e këtyre të drejtave. Shih UN Women: Nismat kryesore të programit në: <https://www.unwomen.org/en/how-we-work/flagship-programmes>

Ato financohen ligjërisht nga një fond krahinor, edhe pse jo gjithmonë në praktikë, dhe *forumet e lagjes* shërbejnë si takime lokale të hapura për të gjithë anëtarët e komunitetit, ku ata mund të shprehin shqetësimet e tyre në lidhje me pasigurinë. Megjithatë, është jetike për ndikimin e KLS-së që policia të promovojë në mënyrë aktive konsultimin me shoqërinë civile dhe komunitetin, në mënyrë që ato gjithashtu përfshijnë grupet e grave dhe sigurojnë kërcënimet e sigurisë të mbledhura në *forumet e lagjes* të raportohen, dhe statistikat ndahen, ndër të tjera, sipas gjinisë, përkatësisë etnike dhe orientimit seksual.

CUYABENO, SUCUMBÍOS, EKUADOR

Në Ekuador, decentralizimi i qeverisjes së sigurisë ka arritur statusin kushtetues (2008). Kjo ka rezultuar në krijimin e kornizave ligjore për këshillat komunalë të sigurisë në të gjithë vendin, përfshirë në komunën Cuyabeno, e vendosur në rajonin e Amazonës në kufi me Kolumbinë.

Afërsia e Cuyabeno me Kolumbinë dhe pasuria në burimet natyrore, përfshirë naftën, paraqet shumë sfida të sigurisë që i vendosin të rinjtë, gratë, fëmijët dhe grupet autoktone në pozicione të larta të ndjeshmërisë.

Si përgjigje, korniza ligjore për Këshillin Komunal të Sigurisë në Cuyabeno ('KKS') është përshtatur për të përfshirë një konsultim të rregullt, i përbërë nga përfaqësues nga administrata komunale, policia dhe ushtria, komunitetet autoktone dhe afro-ekuatoriane dhe organizatat e grave, si dhe shërbimet shëndetësore dhe agjencitë e mirëqenies së fëmijëve.

Është i ftuar edhe një përfaqësues nga kompania e hidrokarbonit që ka më së shumti ndikim. Nga pikëpamja e të drejtave të njeriut, kjo është shumë pozitive dhe progresive pasi siguron hapësirë për palët e treta me detyrime të të drejtave të njeriut, siç janë si kompanitë e naftës dhe siguria e tyre private, për të marrë pjesë në diskutimet mbi çështjet e sigurisë që ndikojnë në zonë, me një shkallë të mbikëqyrjes. KKS në Cuyabeno është vetë-financuar, por ka të drejtë të marrë burime

shtetërore përmes buxheteve të policisë kombëtare nën rubrikën e policimit në komunitet.

JUAREZ, CHIHUAHUA, MEKSIKË

Në vitin 2010, u lansua një strategji e përqendruar në komunitet për të ofruar siguri dhe drejtësi në Ciudad Juárez, Chihuahua, Meksikë. 'Mesa de Seguridad de Cd. Juárez' ('MSCJ') është ka për mandat të trajtojë efektet dhe burimet e identifikuar të dhunës. Është një organ i pavarur nga qeveria lokale, dhe si i pari nga shumë KLS në Meksikë, ai ka frymëzuar krijimin e mbi 15 MSCJ-ve në të gjithë vendin. Si rrjet, *Mesas* e ndryshme koordinohen nga OJQ-ja SOS México, e cila është e pëkushtuar ndaj pjesëmarrjes së qytetarëve në sigurinë publike.³⁹ MSCJ përbëhet nga zyrtarë qeveritarë dhe qytetarë dhe vendos një theks të fuqishëm në raportimin e bazuar në rezultate për çështjet që pasojnë. Megjithatë, MSCJ-të duhet të sigurojnë informacion të gatshëm për financat, përbërjen organizative ose gjithëpërfshirjen e tyre, që të konsiderohen mekanizma legjitime nga të gjithë sektorët e popullsisë. Mungesa e një informacioni të tillë pakëson transparencën dhe ofrimin e shërbimeve që MSCJ synonte të mishërojë fillimisht.

Edhe pse shoqëria civile përfaqësohet normalisht si një sektor, akterët e MSCJ-së, siç është policia, duhet të sigurojnë shpalojsjen e vazhdueshëm të të dhënave të ndara sipas gjinisë dhe faktorëve të tjerë të diversitetit, siç janë përkatësia etnike, lidhja (autoktone), aftësia e kufizuar dhe mosha në lidhje me anëtarësimin e saj. MSCJ ka kompetencë për t'u angazhuar në çështjet gjinore dhe për të ndihmuar në forcimin e strategjive kombëtare që synojnë dhunën në familje dhe me bazë gjinore. Potenciali i MSCJ-së si një mekanizëm efektiv i koordinimit për shërbimet thelbësore për viktimat/të mbijetuarat e DHGV-së duhet të jetë i lidhur në mënyrë të natyrshme me gjerësinë e përfaqësimit të saj dhe kapacitetin e tij për të siguruar efikasitetin e ndërhyrjeve lokale të sigurisë publike.

³⁹ 'SOS Mexico' u krijua në vitin 2008 nga Alejandro Marti dhe synon të krijojë dhe mbajë një sistem efektiv të sigurisë dhe drejtësisë në Meksikë. Ajo ka tri objektiva kryesore: forcimin institucional, reformën legjislative dhe pjesëmarrjen e qytetarëve.

SHTOJCA 1

Angazhimi i burrave në parandalim

Box 7

“Për sa kohë që ne kemi pikëpamjen se këto janë probleme që duhet të zgjidhen vetëm për gratë, nuk mund të presim që të kemi sukses në zvogëlimin e rasteve të shumta të përdhunimit, abuzimit të fëmijëve dhe dhunës në familje. Ne e dimë se shumë burra nuk abuzojnë me gratë dhe fëmijët dhe përpiqen të jetojnë gjithmonë me respekt dhe dinjitet. Por deri më sot, zëri kolektiv i këtyre burrave nuk është dëgjuar kurrë, sepse çështja nuk është konsideruar si një për tërë kombin. Nga sot, ata që ushtrojnë dhunë ndaj të tjerëve do ta dinë se janë të izoluar dhe nuk mund të mbështeten tek burrat e tjerë për t’i mbrojtur ata. Tani e tutje, të gjithë burrat do të dëgjojnë thirrjen për të marrë përgjegjësinë e tyre për zgjidhjen e këtij problemi.”

Marshi Kombëtar i Burrave i Nelson Mandelas, Pretoria, Afrika e Jugut, 1997.

Kur flasim për dhunën ndaj grave dhe vajzave, shumica e njerëzve do ta shihnin atë si çështje të gruas. Pse mos të bëjnë këtë? Kur flisni me vajza dhe gra në tërë botën, shumica mendojnë për abuzimin dhe ngacmimin çdo ditë. Disa do të vazhdojnë të përjetojnë ngacmime dhe abuzime. Shumë do të jenë individë që shërohen nga përvoja e kaluar e dhunës ose si të rritur ose si fëmijë. Në të gjitha rastet, shumë vajza dhe gra vazhdojnë të planifikojnë ditët e tyre, në mënyrë që të parandalojnë ose zvogëlojnë kërcënimin e dhunës së burrave.

Është gabim ta quash këtë formë dhune një çështje të grave. Pavarësisht nëse marrim parasysh përdhunimin, sulmin seksual ose dhunën në familje, shumica dërrmuese e këtyre krimeve përfshijnë djem dhe burra si kryerës të dhunës. A nuk duhet që këto fakte të konfirmojnë se dhuna e meshkujve është çështje e meshkujve?

Kështu, DHGV është një “çështje burrash”, jo vetëm sepse burrat janë më së shpeshti kryerës, por sepse parandalimi i DHGV-së krijon dobi për komunitete të tëra - përfshirë burrat.

Kur flasim për burrat në role si kryerës të dhunës, ndihemi komod t’i diskutojmë ata si përbindësia ose kafshë, por jo si burra. Në shumë mënyra, sado e pakëndshme të jetë kjo, ne duhet të riformulojmë këto çështje si çështje të burrave që burrat mund të ndihmojnë në parandalimin e tyre. Nevojitet një qasje më e drejtpërdrejtë për të ndihmuar në parandalimin e DHGV-së dhe, në shumë

mënyra, për të zvogëluar kërkesën për polici të shkaktuar nga kjo formë dhune. Ndërsa sjellja e kryerësve pra drejtësisë mbetet një prioritet, ne duhet të mendojmë ‘jashtë kutisë’ dhe të shikojmë kulturën që prodhon këta burra të dhunshëm dhe abuzues. Duhet të jemi të patrembur, të guximshëm dhe të ndihemi të jokomod me të vërtetën se dhuna (dhe veçanërisht dhuna kundër grave dhe vajzave) është kryesisht çështje e burrave. Ndërsa shumica e burrave nuk abuzojnë ose përdorin dhunë, thjesht të thuash ‘Unë jam një djalë i mirë, nuk e bëj këtë’, nuk është e mjaftueshme. Ne kemi nevojë për burra që të tregojnë lidhshmëri dhe të mbajnë qëndrim kundër sjelljeve abuzive të ‘disa burrave’ që bëjnë abuzime.

Ka shumë gjëra që burrat mund të bëjnë për të parandaluar dhunën e burrave ndaj grave. Gjetja e një vullneti kolektiv në kulturën mashkullore për ta bërë atë si prioritet është çelësi. Është e qartë se shumica e burrave nuk janë të kënaqur me sjelljet abuzive të burrave të tjerë, por ata nuk e kanë kuptuar se çfarë të bëjnë në lidhje me të, ose ende nuk kanë marrë guximin për të vepruar vetë.

Këtu janë dhjetë gjërat që të gjithë burrat mund të bëjnë për të ndihmuar në parandalimin e DHGV-së:

Own the problem – Take time to reflect on the issue of VAWG and don’t become defensive when men are viewed as perpetrators. Remember the words of Nelson Mandela, it’s only some men.

2 **Zotëroni problemin** - Merrni kohë për të reflektuar mbi çështjen e DHGV-së dhe mos u bëni mbrojtës kur burrat shihen si kryerës të dhunës. Mos harroni fjalët e Nelson Mandelës, janë vetëm disa burra.

3 **'Merrni njohuri'** - Mësoni më shumë rreth temës. Fakti që po lexoni këtë sugjeron që keni interes.

4 **Flisni me të tjerët** - Përdorni njohuritë tuaja të sapo fituara për të folur me burra të tjerë mbi çështjet. Ndihmohuni atyre të kapërcejnë qëndrimin e tyre defanziv.

5 **Flisni me gratë në jetën tuaj** - Dëgjoni përvojat e tyre të ngacmimit dhe abuzimit. Mësoni nga këto përvoja.

7 **Bëhuni ajo udhërrëfyes** - Burrat ka të ngjarë të jenë baballarë. Bijtë tuaj po shikojnë se si silleni. Bëhuni ai modeli në jetën e tyre. Bëhu një njeri i butë, ji i sjellshëm. Bijtë tuaj do të mësojnë të bëjnë si ju. Bijat tuaja do të mësojnë se si burrat do t'i trajtojnë ato.

8 **Bëhuni një aleat për gratë** - Me njohuritë tuaja të reja, ju duhet ta përdorni këtë. Mbështetni gratë dhe burrat e tjerë që po mbajnë qëndrim kundër ngacmimeve.

9 **Mbështesni të tjerët** - Aty ku dyshoni se një mike apo e afërm është viktimë/e mbijetuar e abuzimit, mbështetni ato. Mos jeni spektatorë, bëhu mik. Detyra juaj nuk është të zgjidhni problemin. Thjesht njohja e përvojave të viktimës/të mbijetuarës do të sigurojë mbështetje. Sigurohuni që t'i thoni që nuk është faji i tyre.

10 **Sfidoni të tjerët** - Kur dëgjoni bashkëmoshatarët ose të tjerët që veprojnë në mënyrë abuzive, thoni diçka. Do të jetë e vështirë, dhe do të duhet guxim. Bëhuni një udhëheqës dhe thoni diçka që tregon se ajo që ata po bëjnë është e gabuar. Realiteti është se burrat e tjerë në të vërtetë do të mbështesin qëndrimin tuaj.

Sfidoni kulturën - Përveç sfidimit të të tjerëve, kini guxim të sfidoni kulturën ku rriten djemtë dhe burrat. Vetëm duke e adresuar këtë kulturë do të shohim ulje të niveleve të DHGV-së.

6 **Keni guxim të shikoni nga brenda** - Vetë-inspektimi është i mirë për shpirtin. Të gjithë burrat, nganjëherë, do të jenë përfshirë drejtpërdrejt ose tërthorazi duke bërë komente nënçmuese për gratë. Burrat marrin frymë në ajër. Mos kini turp. Me këtë qasje të re, zemërohuni dhe bëni diçka për të bërë ndryshimin.

Foto kurtuazie nga Graham Goulden, Kryehetues në pension i Policisë së Skocisë

SHËNIME DHE LEXIMI I SUGJERUAR

1. Kodi i Sjelljes për Zyrtarët e Zbatimit të Ligjit (miratuar nga rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 34/169 e17 dhjetorit 1979), shih: <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/LawEnforcementOfficials.aspx>
2. 'Aspektet e dhunës ndaj grave që i përkasin drejt-përdrejt Komisionit për Parandalimin e Krimit dhe Drejtësinë Penale '(Komisioni për Parandalimin e Krimit dhe Drejtësinë Penale ' V.08-52191 (E) *0852191* Sesioni i Shtatëmbëdhjetë Vjenë, 2018).
3. Rekomandimet për Veprim kundër Vrasjeve të Grave dhe Vajzave të Ndërlidhura me Gjininë (UNODC, 2015), shih: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/15-08233_A4-GRK_eBook.pdf
4. Strategjitë Model të Përditësuara dhe Masat Praktike për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave në Fushën e Parandalimit të Krimit dhe Drejtësisë Penale, të miratuar nga rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 65/228 e21 dhjetorit 2010, shih: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/Model_Strategies_and_Practical_Measures_on_the_Elimination_of_Violence_against_Women_in_the_Field_of_Crime_Prevention_and_Criminal_Justice.pdf
5. Udhëzimet e Kombeve të Bashkuara për Parandalimin e Krimit (Rezoluta e Këshillit Ekonomik dhe Social 2002/13, shtojcë), shih: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/resolution_2002-13.pdf
6. *Standardet dhe Normat e Organizatës së Kombeve të Bashkuara në Parandalimin e Krimit Këshilla në Dorën Tuaj* (UNODC), në: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/UN_standards_and_norms_in_crime_prevention_at_your_fingertips.pdf
7. Manual i Udhëzimeve për Parandalimin e Krimit: Duke i Bërë Ata të Punojnë (UNODC, 2010), në: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_Crime_Prevention_Guidelines_-_Making_them_work.pdf
8. Udhëzime për Operacionet Policore në Operacionet Paqeruajtëse të Organizatës së Kombeve të Bashkuara dhe Misionet Speciale Politike (DPKO-DFS, 2015), në: https://police.un.org/sites/default/files/sgf-guidelines_police_operations-2015.pdf
9. Raporti Global Javës së Vizitave në Stacionet Policore (2012): Avancimi i Standardeve të të Drejtave të Njeriut në Stacionet Policore (Alianca Globalle Altus) në: [https://issat.dcaf.ch/download/29464/413964/Altus%20Global%20Report%202012%20\(2\).pdf](https://issat.dcaf.ch/download/29464/413964/Altus%20Global%20Report%202012%20(2).pdf)
10. Studimi i thelluar i Sekretarit të Përgjithshëm mbi të gjitha format e dhunës ndaj grave (A/61/122/Shto.1), në: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/No6/419/74/PDF/No641974.pdf?OpenElement>
11. 'Një kornizë për të Mbështetur Veprimin për të Parandaluar Dhunën ndaj Grave' (UN Women et al., 2015), në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/11/prevention-framework>
12. 'Përforcimi i strukturave të komunitetit dhe lokale të sigurisë në Suzak, Kirgizi' (Saferworld, 2015), në: <https://www.saferworld.org.uk/en-stories-of-change/reinforcing-community-and-local-security-structures-in-suzak-kyrgyzstan>
13. *Paketa e Veglave të Integritetit të Policisë* (Qendra e Gjenevës për Qeverisjen e Sektorit të Sigurisë, 2012), në: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Toolkit_ENG_screen.pdf
14. Logar, R., 'Modeli Austriak i Ndërhyrjes në Rastet e Dhunës në Familje', Dokument i paraqitur në Takimin e Grupit të Ekspertëve të OKB-së: Dhuna ndaj Grave: Praktika e Mirë në Luftimin dhe Eliminimin e Dhunës ndaj Grave (Vjenë, 17–20 maj 2005), në: <https://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw-gp-2005/docs/experts/logar.dv.pdf>
15. Dhënia Fund e Dhunës ndaj Grave dhe Vajzave: Ligjet dhe politikat më të mira në botë '(Çmimi i Politikave të së Ardhmes, 2014) (UN Women, World Future Council dhe Union Inter-Parlamentar), në: https://www.worldfuturecouncil.org/wp-content/uploads/2016/01/WFC_2014_Future_Policy_Award_En.pdf
16. 'Eliminimi i Dhunës ndaj Grave në Paqësorin Aziatik: Është e gjithë përgjegjësia jonë', (UN Women), në: https://www.aidsdatahub.org/sites/default/files/publication/UN_Women_2015_Eliminating_violence_against_women_in_the_Asia_Pacific.pdf
17. Dhjetë Vite të Legjislacion Austriak kundër Dhunës: Konferenca Ndërkombëtare 2017 në Kontekst të Fushatës së Këshillit të Evropës për të Luftuar Dhunën ndaj Grave, Përfshirë Dhunën në Familje (Vjenë dhe St. Pölten, Austri, 5 deri më 7 nëntor 2007), në: <https://www.interventionsstelle-wien.at/download/?id=406>

18. 'Një studim për Krijimin e një Mekanizmi të Reagimit Shumëdisiplinar ndaj Dhunës kundër Grave në Egjipt' (UNODC, 2015).
19. 'Praktika Profesionale e Autorizuar e Angazhimit dhe Komunikimit' (Kolegji i Policimit, MB), në: <https://www.app.college.police.uk/app-content/engagement-and-communication/engaging-with-communities>
20. Dhuna e Bazuar në Gjini (Dhuna ndaj Grave dhe Vajzave) (Banka Botërore, 2019), në: <https://www.worldbank.org/en/topic/socialdevelopment/brief/violence-against-women-and-girls>
21. Udhëzimet për Vlerësimin e Kostos Ekonomike të Dhunës në Familje në Rajonin Arab (UNFPA, 2019) në: https://www.unescwa.org/sites/www.unescwa.org/files/publications/files/guidelines-estimate-economic-cost-domestic-violence-arab-region-english_o.pdf
22. 'Vlerësimi i Kostove të Dhunës në Familje në Rajonin Arab: Modeli Operacional' (UN Women E/ESCWA/ECW/2017/Dokument teknik 4, 18 korrik 2017), në: https://www.unescwa.org/file/66255/download?token=fGod_SpM
23. 'Kuptimi i këshillave lokale të sigurisë në dy minuta', Coginta për Reformat Policore, në: https://www.youtube.com/watch?v=7fGFo_nteGA
24. Qu'est ce qu'un CLSPD - CISPDP ? Qeveria e Francës, në: <http://www.isere.gouv.fr/Politiques-publiques/Securites/Securite-publique/Prevention-de-la-delinquance2/Qu-est-ce-qu-un-CLSPD-CISPDP>
25. 'Guide pratique conseil local de sécurité et de prévention de la délinquance en république de guinée (Coginta për Reformën Policore, 2017), at: <http://www.coginta.org/uploads/documents/cedd246fbc7d133bcf-29135bec8a66d561202ae4.pdf>
26. Fernandez, M., Piaget, K., Hernandez, T., dhe Berthoud, S (2017), 'Decentralizimi i Qeverisjes së Sigurisë: Lehtësues i një Qasjeje të bazuar në të Drejtat e Njeriut (QBDNJ) në RSS në RSS? ISSAT Dokumenti i Grupit Punues të QBDNJ 3, në: <https://issat.dcaf.ch/download/111714/2027474/HRBA%20Working%20Group%20Paper%203.pdf>
27. Ndërlidhja dhe qasja gjithëpërfshirëse në trajtimin e dhunës të bazuar në gjini: Një Dokument Qëndrimi nga Gratë Kundër Dhunës në Evropë (WAVE), në: http://file-server.wave-network.org/researchreports/WAVE%20positionpaper_intersectionality2018.pdf
28. Organizata Botërore e Shëndetësisë, 'Parandalimi i Dhunës: Dëshmia', në: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/the-evidence/en/
29. ACES too High News, shih: <https://acestoohigh.com/>
30. Martinez Calvo, S, Përvojat e Pafavorshme të Fëmijërisë (PPF), në <https://www.70-30.org.uk/18737-2/>
31. 'Lufta kundër Dhunës ndaj Grave: Standardet Minimale për Shërbimet Mbështetëse' (Drejtoria e Përgjithshme e të Drejtave të Njeriut dhe Çështjeve Ligjore, Këshilli i Evropës, Strasburg, 2008), në: [https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF\(2007\)Study%20rev.en.pdf](https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF(2007)Study%20rev.en.pdf)
32. 'Studimi analitik i rezultateve të raundit 4 të monitorimit të zbatimit të Rekomandimit Rec (2002) 5 për mbrojtjen e grave kundër dhunës në vendet anëtare të Këshillit të Evropës' (Këshilli i Evropës, 2014), në: <https://rm.coe.int/16805915e9>
33. Çfarë është G.R.E.A.T.? Shih: <https://www.great-online.org/GREAT-Home>
34. Parandalimi i Dhunës në Shkollë: Një Doracak Praktik (Organizata Botërore e Shëndetësisë Gjenevë, 2019), shih: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/324930/9789241515542-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
35. 'Parandalimi i Përvojave të Pafavorshme të Fëmijërisë (PPF): Përdorimi i dëshmisë më të mirë të disponueshme', (Divizioni i Parandalimit të Dhunës, Qendra Kombëtare për Parandalimin e Lëndimeve dhe Qendrat e Kontrollit për Kontrollin dhe Parandalimin e Sëmundjeve, Atlanta, Gjeorgjia, 2019): në: <https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/preventingACES-508.pdf>
36. Shih Mjetin e Projektit 130: Lista kontrolluese për zgjidhjen e problemeve duke përdorur modelin SARV në Paketën e Veglave Gjimore të Policisë së OKB-së, Praktikën më të Mirë të Standardizuara për Integrimin Gjini në Përmbledhjen e Mjeteve të Projektit (2015), në: <http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/387374/United%20Nations%20Police%20Gender%20Toolkit%20Compendium%20of%20Project%20Tools.pdf?sequence=55&isAllowed=y>

KONTAKTI FILLESTAR

“Një hap pozitiv për të rritur përgjegjshmërinë është bërja e përdhunimit universalisht të paligjshme. Aktualisht më shumë se gjysma e të gjitha vendeve nuk kanë ende ligje që kriminalizojnë në mënyrë eksplicite përdhunimin martesor ose që bazohen në parimin e pëlqimit. Së bashku me kriminalizimin e përdhunimit, ne duhet të bëhemi shumë, shumë më të mirë në vendosjen e viktimës në qendër të përgjigjes dhe mbajtjen e përgjegjësisë ndaj përdhunuesve. Kjo nënkupton forcimin e kapacitetit të zyrtarëve të zbatimit të ligjit për të hetuar këto krime dhe mbështetjen e të mbijetuarave përmes procesit të drejtësisë penale, me qasje në ndihmë juridike, polici dhe shërbime të drejtësisë, si dhe shërbime shëndetësore dhe sociale, veçanërisht për gratë që janë më të marginalizuara ”.

Phumzile Mlambo-Ngcuka, Dretor Ekzekutiv Gratë e Kombeve të Bashkuara

HYRJEON

Një përvojë pozitive e kontaktit fillestar me sistemin e drejtësisë është vendimtare për viktimat/ të mbijetuarat e dhunës. Shërbimet duhet të jenë të disponueshme dhe të arritshme për të gjitha gratë.¹ Sipas PSHTH, elementi më i rëndësishëm i kontaktit fillestar do të jetë aftësia e policisë për t'i demonstruar viktimës/mbijetuarës se sistemi i drejtësisë dhe ofruesit e shërbimeve të drejtësisë në këtë sistem janë të përkushtuar për shëndetin dhe sigurinë e marrin seriozisht ankesën e saj, lejojnë që tregimi i saj të dëgjohet dhe dëshirojnë ta sigurojnë që ajo mbështetet mirë në udhëtimin e saj nëpër sistemin e drejtësisë.²

Foto mirësjellje nga UNMIT/Martine Perret (Timor-Leste)

Udhëheqja e policisë me komandën operacionale duhet të sigurojë që protokollet organizative për oficerët e parë që përgjigjen ose *Përgjigjesit e parë* në rastet e DHGV-së janë të krijuara në mënyrë të natyrshme për të mbrojtur mirëqenien e viktimave/të mbijetuarave dhe janë një pikënisje për një hetim efektiv dhe të kryer në mënyrë profesionale.

Për këtë qëllim, oficerët drejtues të udhëheqjes së policisë që i përgjigjen DHGV-së duhet të zbatojnë pavarësinë e tyre operacionale për të kontekstualizuar udhëzimet që ata japin kur stafi zbaton protokollet e *Përgjigjesit të parë*. Kjo bëhet për të siguruar që ata po adresojnë në mënyrë adekuate sigurinë e menjëhershme dhe nevojat

“Ndërsa gratë dhe vajzat në mënyrë universale përjetojnë një formë të dhunës me bazë gjinore (DHBGJ), është një tragjedi e dyfishtë për gratë dhe vajzat autoktone dhe pakicë. Në disa vende, mungon njohja ligjore e identitetit të tyre si një komunitet i veçantë me stilin e jetesës, kulturën dhe mënyrën e veçantë të jetesës, duke i lënë ato të padukshme në statistikat kombëtare dhe shërbimet sociale. «

Grupi ndërkombëtar për të drejtat e pakicave

e ndryshme të viktimave/të mbijetuarave, pavarësisht nga prejudhja e tyre, statusi ligjor dhe kapaciteti fizik ose mendor.

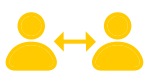
Në kontekstualizimin e udhëzimeve të tyre për *Përgjigjesin e parë*, udhëheqja e policisë duhet të kërkojë që të konsultohet gjerësisht me përfaqësuesit e individëve në pozita më të rrezikuara, siç janë organizatat e grave të

1 Shihni Modulin 3: Drejtësia dhe policimi, *Paketa e shërbimeve thelbësore për gratë dhe vajzat që i nënshtrohen dhunës: Elementet themelore dhe udhëzimet për cilësinë* (2015), ps. 6-7.

2 Për shërbimet dhe udhëzimet thelbësore që lidhen me vajzat viktimat/të mbijetuarat, shih *Udhëzimet mbi drejtësinë në çështjet që përfshijnë fëmijët viktimat dhe dëshmitarë të krimit* (rezoluta ECOSOC 2005/20).

pakicave³ ose të nën-përfaqësuar⁴ dhe udhëheqësit nga komunitetet pakicë etnike (veçanërisht udhëheqëset femra) ose, të paktën, të kërkojë një informacion të tillë nga kolegët e policisë që angazhohen rregullisht me komunitetet në fushën e tyre të kompetencës.

Procesi i konsultimit në vetvete është praktikë e mirë për krijimin e marrëdhënieve të punës me komunitetet lokale, të cilat mund të ndihmojnë policinë të njohë ndikimet e dhunës në grupe të ndryshme të grave dhe komuniteteve në përgjithësi. Mbajtja e mbështetjes së komunitetit për t'iu përgjigjur DHGV, do të ndihmojë në hedhjen e bazës për viktimat/të mbijetuarat për ta parë policinë si një burim legjitim të mbrojtjes së menjëhershme dhe t'i frymëzojë ato drejt kontaktit fillestar.

UDHËZIMI I BASHKËPUNËTORËVE

Anëtari i parë i stafit tuaj që ka kontakte me një viktimë/të mbijetuar ka një rol kritik për të kryer; ato janë 'fasada e dyqaneve' për ju dhe agjencinë tuaj policore. Është e rëndësishme që ata të kuptojnë parimin e «çdo kontakti lë gjurmë», kur bëhet fjalë për t'u angazhuar me komunitetin, prandaj cilësia e atij kontakti fillestar është jetike.

Për të mundësuar që viktimat/të mbijetuarat e DHGV-së të raportojnë krimin tek ju ose stafi juaj, duhet të siguroheni që mekanizmi i raportimit është kuptuar dhe është i arritshëm për të gjitha viktimat/të mbijetuarat. Gratë dhe vajzat jo gjithmonë kanë mjetet për të shoqëruar një stacion policie, gjë që është për shkak të

3 'Minoritizimi' krijon dhe mban në mënyrë efektive kushtet sociale, politike, ekonomike dhe të tjera që çojnë në grupet e njerëzve që trajtohen dhe përcaktohen si pakica p.sh. 'pakica etnike' dhe 'etnia pakicë'. Është një proces i vazhdueshëm, aktiv që marginalizon grupe të veçanta në bazë të racës, përkatësisë etnike dhe arsyeve të tjera.

4 Në disa grupe minoritare, organizatat mund të udhëhiqen nga burra dhe/ose të dominuar nga meshkujt. Kjo ka qenë për një kohë të gjatë për organizatat e personave me aftësi të kufizuara, për shembull. Është e rëndësishme që zëra të tillë ende të përfshihen si bashkëbisedues, nëse organizatat e drejtuara nga gratë me aftësi të kufizuara nuk janë të pranishme.

shumë faktorëve. Mund të jetë e vështirë për ato të largohen nga shtëpia pa u shoqëruar; stacioni policor mund të jetë shumë larg vendit ku ato jetojnë; ato mund të mos kenë mjete për të hyrë në transport ose transporti nuk është i sigurt ose i arritshëm për to; ato mund të kenë përgjegjësi përkujdesjeje në shtëpi, dhe/ose të jetojnë në frikën e autorit të dyshuar, anëtarëve të familjes ose komunitetit më të gjerë. Ato gjithashtu thjesht nuk mund ta kuptojnë se policia mund të merret me krime të tilla, pasi këto mund të konsiderohen një çështje "private". Nëse ato marrin shoqërohen në një stacion policie, ato ende mund të përballen me barriera të tilla si qëndrimet negative të oficerëve; mungesa e objekteve miqësore për viktimat/të mbijetuarat, ose objekte të tilla që nuk janë të disponueshme ose të arritshme për ato viktimat/të mbijetuarat me lloje të ndryshme të aftësisë së kufizuar.

Prandaj, për të mbrojtur të drejtën e viktimës/të mbijetuarës për të kërkuar drejtësi, ju keni një përgjegjësi për t'i ndihmuar ato. Duhet të keni parasysh me sa vijon:

- A keni oficerë femra të trajnuara siç duhet në DHGV dhe të pozicionuara në mënyrë që ato të jenë të arritshme për të gjitha gratë dhe vajzat?
- A keni mekanizma të përshtatshëm dhe të arritshëm të raportimit për viktimat/të mbijetuarat e DHGV?
- A janë botuar gjerësisht dhe a janë të disponueshme në gjuhë dhe formate të ndryshme (alfabeti braj, printime të mëdha, të lexueshme lehtë) aty ku është e përshtatshme?
- A ka tryeza të ndihmës për gra ose vende të tjera të veçanta miqësore raportimi për viktimat/të mbijetuarat brenda zonës tuaj të policisë?
- Nëse tryezat e ndihmës ekzistojnë, a janë ato të vendosura në zona të përshtatshme? Për shembull, viktimat/të mbijetuarat nuk duhet të ecin nëpër zonat kryesore të arritshme për publikun, përfshirë stacionet policore, për të qenë në gjendje të raportojnë krimet që janë shpesh të ndjeshme, veçanërisht duke pasur parasysh se viktimat/të mbijetuarat shpesh kanë frikë nga pasojat e raportimit tek policia. Si mund të ruhet

privatësia dhe konfidencialiteti nëse një viktimë/e mbijetuar femër duhet të kalojë nëpër një stacion policie të zënë, duke kaluar zonën e qelisë në mënyrë që të arrijë në tryezën e ndihmës? Nëse nuk keni objekte miqësore për viktimat/të mbijetuarat, merrni parasysh të kërkontë ndihmë nga shërbime të tjera thelbësore, të tilla si ofruesit e shërbimeve shëndetësore, në mënyrë që stafi juaj të takojë viktimat/të mbijetuarat në një vend larg stacionit të policisë.

Roli i parë i policisë është të sigurojë sigurinë dhe shëndetin e menjëhershëm të viktimës/të mbijetuarës, pas çdo raportimi të dhunës, dhe kështu një përgjigje e shpejtë është parësore.

Edhe gjatë fazës fillestare të reagimit, stafi juaj duhet të vlerësojë rreziqet e mundshme për sigurinë e viktimës/të mbijetuarës dhe familjes së tyre, në mënyrë që të parandalojë ose zbusë çdo kërcënim, hakmarrje ose riviktimizim. Përkundër faktit se viktimat/e mbijetuarat mund të jetë ngurruese, shpesh nga frika e përfshirjes në procesin e drejtësisë penale, ju dhe stafi juaj ende keni përgjegjësinë për t'i mbrojtur ato ose ndonjë anëtar të familjes që mund të jetë në rrezik. Kjo është veçanërisht e rëndësishme nëse fëmijët janë në rrezik, përfshirë nga dëmtimet fizike dhe psikologjike.

Keni për detyrë të mbronit dhe për këtë arsye kërkohet veprim pozitiv, në çfarëdo forme, dhe të bësh asgjë nuk është një opsion. Veprimi pozitiv mund të jetë sigurimi i sigurisë së viktimës/të mbijetuarës dhe të tjerëve duke i larguar ato në një vend të sigurt ose, ndoshta një strehë ose një qendër me një ndalesë nëse është e disponueshme, ose mundësisht duke larguar autorin e dyshuar nga vendi. Duhet të siguroheni që përdorni gamën e plotë të kompetencave në dispozicion për ju në të njëjtën kohë duke kujtuar se autorët e dyshuar gjithashtu kanë të drejta të cilat duhet të mbështeten.

Me të mbërritur në vendin e ngjarjes, është e rëndësishme që ata policë përgjigjës fillestarë të kuptojnë konceptin se ajo që ata shohin kur mbërrijnë mund të mos jetë ajo që ata presin. Për shembull, në rastin e dhunës ndërpersonale, viktimat/e mbijetuarat mund të ketë rregulluar shtëpinë pas dhunës.

Kur i përgjigjeni një skenë të dhunës në familje, sigurohuni që të shikfnnnnnnnnnnnOfnnnnn000o0o000oni përtej skenës që është para jush

Ju duhet të siguroheni që kolegët tuaj oficerë të kuptojnë rëndësinë e shikimit përtej skenës që paraqitet para tyre, dhe se ata janë atje për të ndihmuar jo vetëm në këtë rast, por në një afat më të gjatë. Një rregull themelor është që viktimat/e mbijetuarat dhe autori i dyshuar duhet të ndahen për t'i mundësuar viktimës/të mbijetuarës ti flitet veçmas, në mënyrë që të përcaktohet se çfarë ka ndodhur.

Një viktimë/e mbijetuar shpesh vendos të merret me një incident vetë, si rezultat i të menduarit se nuk do të besohet nga familja, policia dhe komuniteti i saj i gjerë. Kjo është ndoshta arsyeja më e zakonshme e dhënë për të mos kontaktuar policinë ose ofruesit e shërbimeve të tjera (siç është rasti në Bashkimin Evropian). Kjo është veçanërisht një çështje për ata individë me lloje të ndryshme aftësish të kufizuara.

Hulumtimi cilësor ofron arsye shtesë pse gratë nuk përfshijnë policinë (ose shërbimet e tjera). Për shembull, *Organizata për sigurinë dhe bashkëpunimin në Evropë (OSBE)* ofron një pasqyrë mbi barrierat tipike me të cilat ballafaqohen gratë dhe vajzat dhe pse ato preferojnë të merren vetë me incidentet e dhunës⁵:

- **Turpi, përfshirë turpin e lidhur me lloje të caktuara të dhunës dhe me divorc;**
- **Arsyet financiare, përfshirë shqetësimet se gruaja nuk mund të mbajë veten dhe fëmijët e saj financiarisht dhe nuk do të marrë mbështetje nga familja e saj;**
- **Mungesa e besimit në institucione: gratë nuk presin një përgjigje efektive nga policia ose kanë frikë se nuk do të besohen;**

5 Anketa e udhëhequr nga OSBE mbi dhunën kundër grave: Raporti kryesor Organizata për sigurinë dhe bashkëpunimin në Evropë (Vjenë, 2019).

Si policë ju jeni dërguar për të ndihmuar dhe jo për të gjykuar

- **Mungesa e vetëdijes për shërbimet e specializuara:** *gratë nuk e dinë se ku mund të shkojnë për të marrë ndihmë;*
- **Frika nga ndëshkimi nga ana e autorit të dyshuar:** *gratë kanë frikë se dhuna mund të përshkallëzohet.*

Mjedisi në të cilin zhvillohet kontakti fillestar me një viktimë/të mbijetuar është me rëndësi jetike - mbani mend, ajo mund të ketë frikë të mos vijë tek ju në radhë të parë, dhe në rastin e DHPI, nuk ka gjasa të jetë hera e parë ajo ka pësuar dhunë nga duart e autorit të dyshuar. Prandaj, prioriteti i juaj kryesor është ta bëni atë të ndihet e sigurt, që ajo të mund të flasë lirshëm në privatësi dhe se informacioni që ajo jep do të mbetet konfidencial. Duhet të siguroheni që stafi juaj të kuptojë rëndësinë e kësaj, dhe ata duhet të identifikojnë çdo nevojë të veçantë të viktimës/të mbijetuarës dhe të sigurojnë strehim sipas nevojës.

Përshembull, njerëzit e moshuar mund të kenë vështirësi në dëgjim ose të kenë shikim të dobët. Në këto rrethana gjetja e një vendi për të folur pa zhurmë në prapavijë, të ndriçuar mirë ose me natyrë të mirë mund të ndihmojë jashtëzakonisht. Nëse viktimat/e mbijetuara është një person me aftësi të kufizuara në dëgjim dhe/ose të folur, do të jetë e rëndësishme që oficeri të përcaktojë nëse ajo e njeh gjuhën e shenjave dhe të sigurojë një përkthyes për të vazhduar komunikimin.

Është praktikë e mirë të flisni me viktimat/të mbijetuarat e DHGV larg stacionit të policisë, përveç nëse keni një hapësirë miqësore për viktimat/të mbijetuarat, ku ato mund të ndihen rehat dhe që u siguron atyre privatësi dhe konfidencialitet. Në varësi të prejardhjes së tyre, veçanërisht nëse ato nuk janë nga vendi juaj, siç është **refugjati** ose **migranti**, ato mund të lidhin organizatat policore dhe personelin tjetër të uniformuar të sigurisë me dhunën, kështu që është e rëndësishme që stafi juaj të përpiqet të kuptojë rrethanat e viktimës/të mbijetuarës.

Kutia 1

Kush është refugjati dhe kush është migrant?

Refugjat	Migrant
Refugjati është dikush jashtë vendit të origjinës i cili ka nevojë për mbrojtje ndërkombëtare për shkak të një kërcënimi serioz për jetën, integritetin fizik ose lirinë në vendin e origjinës si rezultat i persekutimit, konfliktit të armatosur, dhunës ose çrregullimeve serioze publike kundër të cilave autoritetet në vendin e origjinës nuk mund ose nuk do t'i mbrojnë ato. ⁶	Migranti ndërkombëtar (migrant) i referohet “çdo personi që është jashtë një shteti, shtetas i të cilit është, ose, në rastin e një personi pa shtetësi, shtetin e tij të lindjes ose vendbanimit e zakonshëm.” ⁷ Nuk ka një përkufizim universal dhe ligjor të “migrantit.” ⁸

Për më shumë informacion mbi sigurimin e një “hapësire të sigurt” për të folur me viktimat/të mbijetuarat shih Kapitullin 7: “Mbështetje dhe asistencë”.

6 Parimet dhe udhëzimet, të mbështetura nga udhëzime praktike, për mbrojtjen e të drejtave të njeriut të migrantëve në situata të rrezikueshme (OHCHR dhe Grupi global i migrimit)).
 7 Shih OHCHR, ‘Parimet dhe udhëzimet e rekomanduara’ kap. I, para. 10. UNHCR vazhdimisht bën dallimin midis refugjatëve dhe emigrantëve, për të qenë të qartë në lidhje me shkaqet dhe karakterin e lëvizjeve të refugjatëve dhe të drejtat specifike të refugjatëve sipas ligjit ndërkombëtar.
 8 Për një shpjegim të termit “migrantë në situata të cenushme”, shihni hyrjen në Parimet dhe udhëzimet (nr.6).

Për të siguruar një “qasje të përqëndruar te viktimat”, ju dhe oficerët tuaj duhet të kuptoni perspektivën e viktimës/të mbijetuarës dhe ato duhet të merren seriozisht. Çdo paragjykim i vetëdijshëm ose i pavetëdijshëm që ju ose stafi juaj mund të keni nuk duhet t’u transmetohet atyre. Për shembull, si është veshur viktimat/e mbijetuara, nëse ka konsumuar alkool apo drogë, nëse ka qenë vetëm, në çfarë vendndodhje ishte apo në cilën kohë ishte atje, nëse është e përfshirë në industrinë e seksit, nuk do të thotë ajo është përgjegjëse për dhunën e ushtruar ndaj saj. Asnjë nga këta faktorë nuk

justifikon atë që ka kryer autori. **Mos harroni se ju dhe stafi juaj jeni atje për të 'ndihmuar, jo për të gjykuar.'**

Viktimat/të mbijetuarat e DHGV shpesh fajësohen se e bëjnë veten të lëndueshme nga mënyra se si sillen ose ku shkojnë, por kërkoni nga stafi juaj që ta marrë parasysh këtë - nëse një pronar shtëpie raporton një vjedhje, është faji i tyre sepse nuk kishin bravë në të gjitha dritare apo dyer? Jo, raporti i tyre merret dhe krimi hetohet. Viktimat/të mbijetuarat e DHGV duhet të trajtohen në të njëjtën mënyrë.

Paragjykimi gjinor dhe raportet e rreme

Paragjykimi gjinor⁹ – qoftë e nënkuptuar (e pavetëdijshe) apo e qartë (e vetëdijshe)-formohet dhe informohet nga stereotipet dhe qëndrimet e bazuara në gjini që u caktojnë karakteristika, role dhe sjellje të ndryshme burrave kundrejt grave dhe kjo përfshin rolet dhe sjelljet seksuale. Gjinia gjithashtu kryqëzohet me faktorë të tjerë që rezultojnë në besimet për grupe të veçanta të grave dhe burrave, p.sh., se disa grupe të grave janë më të "disponueshme" seksualisht, duke ndikuar negativisht në besueshmërinë e tyre.

Ndërsa shumë prej nesh mbajnë qëndrime dhe vlera në mbështetje të barazisë gjinore, si dhe qasje të barabartë, të paanshme dhe të drejtë në drejtësi, paragjykimet e nënkuptuara gjinore megjithatë mund të ndikojnë në këto qëndrime dhe vlera. Kjo ndodh sepse paragjykimet e nënkuptuara veprojnë në një nivel të pavetëdijshtëm. Gjykimet tona mund të bëhen brenda pak sekondash, pa ndonjë vetëdije të vetëdijshe. Në fakt, ato mund, dhe shpesh, të kundërshtojnë besimet dhe vlerat tona të mbajtura me vetëdije.

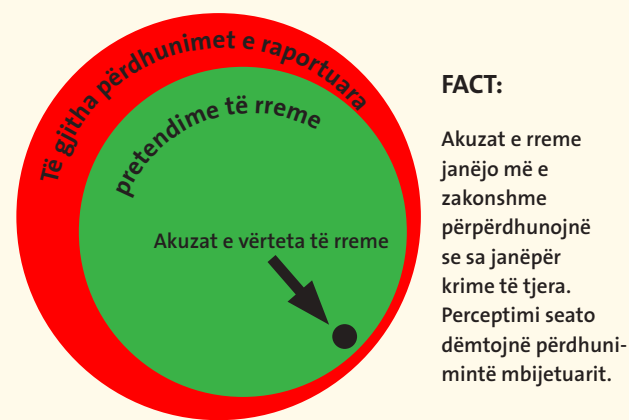
Paragjykimi gjinor mund të shpjegojë pjesërisht besimet e përhapura gjerësisht se raportet e sulmeve seksuale janë shpesh të rreme. Ky besim, nga ana tjetër, mund të ndikojë në përgjigjet e profesionistëve, si brenda ashtu edhe jashtë sistemit të drejtësisë penale. Profesionistët që përgjigjen në mënyrë të pashmangshme do të bëjnë përcaktime të pavetëdijshe në lidhje me vërtetësinë e

⁹ Përkufizimi i frymëzuar nga seria me katër pjesë nga Huhtanen, H., Lonsway, K.A., Archambault, J., 'Paragjykimi gjinor në përgjigjen dhe hetimin e sulmeve seksuale. Seria e buletinit të trajnimit', Fundi ndërkombëtar i dhunës kundër grave (EVAWI, 2017).

Figura 1:

Akuza të rreme (Krizë e përdhunimit në Skoci)

<https://www.rapecrisisscotland.org.uk/false-allegations/>

FACT:

Akuzat e rreme janë më e zakonshme përpërdhunojnë se sa janë për krimet e tjera. Perceptimi se ato dëmtojnë përdhunim të mbijetuarit.

një raporti - por nëse këto gjykime janë të gabuara, ata mund të dështojnë të ndërmarrin veprimet e duhura ose mund të nxjerrin përfundime të pasakta. Paragjykimet dhe gjykimet gjinore ka shumë të ngjarë të detyrojnë viktimën/të mbijetuarën të mbyllet, të refuzojë të japë informacion apo edhe të heqë dorë nga historia e saj.

Çfarë ndodh nëse organet e rendit nuk besojnë se historia e një viktime/të mbijetuarë është e besueshme? Çfarë ndodh nëse organet e rendit nuk besojnë se një viktimë/e mbijetuar është e denjë për burimet e policisë për të kryer një hetim të plotë të bazuar në prova?

Stafi juaj duhet të fillojë me kuptimin se pretendimet e rreme për përdhunim janë në të vërtetë shumë të rralla, dhe shqetësimi më i madh është se krimet e përdhunimit, sulmit seksual dhe abuzimit seksual të fëmijëve në nivel global janë nën-raportuar dhe se ata kanë një mundësi për ta ndryshuar këtë duke trajtuar viktimat/të mbijetuarat me dinjitet dhe respekt.

Ndonjëherë mbështetja më e madhe për një viktimë/të mbijetuar është të tregosh se ajo besohet dhe se ke simpati për sprovën që ajo ka përjetuar. Ndërtimi i besimit dhe raportit me viktimën/të mbijetuarën është çelësi që ato të ndihen në gjendje të tregojnë historinë e tyre në mënyrë të plotë, por kjo mund të marrë kohë, madje edhe orë në një intervistë.

Kutia 2

Fillo duke besuar: Përmirësimi i përgjigjeve, zbulim një nga një *

Fillo duke besuar (FDB) është një fushatë ndërgjegjësimi e fokusuar në përgjigjen e publikut ndaj sulmeve seksuale, pasi personi i parë që një viktimë i beson është zakonisht një mik ose anëtar i familjes. Si reagojnë ata përcakton në një pjesë të madhe atë që ndodh më pas. Një reagim pozitiv mund të përmirësojë mirëqenien e viktimave dhe të rrisë mundësinë që ata të raportojnë tek zbatuesit e ligjit dhe të kërkojnë ndihmë nga burime të tjera. Është krijuar gjithashtu për të përmirësuar përgjigjet profesionale.

Rreshteri Archambault - *"Frymëzimi fillestar për fushatën ishte ky: Herë pas here, pashë viktimat të sulmit seksual të trajtuar sikur duhej të provonin se ishin viktimat legjitime, para se të merreshin seriozisht." Thua se je përdhunuar? Vërtetoje!"*

Kurrë nuk kam dëgjuar ndonjë oficer të kërkojë që një viktimë e një vjedhjeje të provojë se kishin TV para se ta paraqes padinë penale. Megjithatë kjo është pikërisht ajo që ne u bëjmë viktimave të sulmeve seksuale çdo ditë - në gjithë këtë vend dhe në mbarë botën".

Ndërsa duket ndryshe në çdo komunitet, mesazhi është gjithmonë i njëjtë: "Kur dikush më thotë se janë përdhunuar ose sulmuar seksualisht, Fillova duke besuar."

FDB është një qëndrim filozofik që duhet të udhëheqë përgjigjet tona ndaj sulmeve seksuale. E "rrokullis skenarin" në mesazhin që viktimat kanë marrë historikisht nga profesionistë dhe njerëz mbështetës, e që është: "Si ta di që nuk po gënjen?"

Zbatimi i vërtetë i një qasjeje FDB do të ketë implikime të thella për pothuajse çdo aspekt të përgjigjes së një agjencie dhe komuniteti. Filozofia duhet të bartet në politika, praktika të përditshme dhe protokolle multidisiplinare. Duhet të ndikojë në gjuhën që ne përdorim dhe mënyrën se si i bëjmë punët tona. Kjo është lloji i strategjisë që nevojitet për të zvogëluar paragjykimet gjinore në përgjigjet e drejtësisë penale. Përsëri, Joanne Archambault e përmbledh atë:

Viktimat e dinë kur dëgjojnë dhe merren seriozisht - por jo sepse themi disa fjalë. Ato e dinë atë nga veprimet tona. FDB ka të bëjë me dëgjimin me kujdes të viktimave, të dyshuarve dhe dëshmitarëve dhe kryerjen e një hetimi të plotë, kështu që vendimet bazohen në të gjitha informacionet dhe provat.

*'Fillo duke besuar' (FDB) është një filozofi e zhvilluar në Shtetet e Bashkuara nga Rreshteri Joanne Archambault e Luftës ndërkombëtare kundër dhunës ndaj grave (LNKDHNG) dhe e lansuar në 2011. Gjithashtu, shih Tanner, H., 'Fillo duke besuar për të përmirësuar përgjigjet ndaj sulmit seksual dhe parandalimin e paragjyqimeve gjinore' (2017).

Duhet t'i lejonit stafit tuaj kohë për të krijuar një marrëdhënie me viktimën/të mbijetuarën - kjo nuk duhet të nxitohet. Ka të ngjarë që viktimat/e mbijetuara i DHGV do të ketë pësuar një lloj traume dhe, në varësi të ashpërsisë së reagimit të tyre, do të përcaktojë se sa kohë mund të jetë e nevojshme me to, duke ofruar siguri dhe duke i inkurajuar ato të përshkruajnë në detaje atë që u ka ndodhur atyre.

Për informacion më të detajuar për të folur me viktimat/të mbijetuarat dhe dëshmitarët, shihni Kapitullin 9: 'Komunikimet'.

Mund të mos keni qasje as në staf të trajnuar posaçërisht dhe/ose femra, kështu që duhet të siguroheni që i

gjithë stafi juaj të kuptojë standardet minimale siç përkrahohet më poshtë:

- **Mjedisi-Sigurohuni** që të ruhet privatësia, që viktimat/e mbijetuara të jetë e sigurt, që nuk do të ketë ndërprerje, në mënyrë ideale në dhomën ose ndërtesën miqësore për viktimat/të mbijetuarat, dhe ku ajo nuk do të hyjë në kontakt me të dyshuarin kryerës. Viktimat/e mbijetuara duhet trajtuar me kujdes dhe respekt;
- **Nivelet e personelit** - Të kesh vetëm një oficer të pranishëm kur flitet me viktimën/të mbijetuarën është ideale, përveç nëse oficeri hetues nuk është i së njëjtës gjini, në këtë rast mund të kërkojë një shoqëruar.
- **Tregim falas** - Lejoni viktimat/të mbijetuarat ta kujtojnë incidentin pa i ndërprerë ato;

- **Dëgjimi aktiv** - Përdorni komunikim pozitiv jo -verbal (KJV) ose gjuhën e trupit - kontakt me sy, qëndrim, shprehje të fytyrës, si të buzëqeshni aty ku është e përshtatshme, duke tundur kokën për të treguar empati;
- **Shmangni gjuhën negative të trupit** - të tilla si mungesa e kontaktit me sy, palosja e krahëve, shikimi larg apo tutje viktimës/të mbijetuarës, tundja e kokës, shprehjet negative të fytyrës p.sh. vrenjtje;
- **Përdorimi i gjuhës** - shprehjet pozitive përshkruajnë mundësitë, opsionet, zgjedhjet dhe alternativat, shprehjet negative përshkruajnë atë që nuk mund të arrihet;
- **Përshtatni stilin e komunikimit** - sipas moshës dhe/ose aftësisë së viktimës/të mbijetuarës; Fëmijët, veçanërisht nëse janë të vegjël, nuk duhet të konsiderohen si 'të rritur të vegjël', kështu që flisni dhe silleni në një mënyrë që ata e kuptojnë.
- **Ndërmerni një vlerësim të rrezikut** - i përqendruar në viktimën/të mbijetuarën dhe çdo anëtar të cenusshëm të familjes, siç janë fëmijët, dhe merni parasysh atë që duhet të përfshihet në një plan sigurie;
- **NUK** - filloni çdo formë të ndërmjetësimit,¹⁰ pasi ky nuk është roli i policisë. Përgjegjësia e policisë është të mbledhë të gjitha provat përmes një hetimi të plotë dhe të paraqesë faktet që një prokurori ti merr parasysh.
- **Siguroni dhe ruani** - çdo dëshmi të mundshme në rastin më të parë. Kjo përfshin mënyrën në të cilën merret ndonjë dëshmi, p.sh., regjistrimi i deklaratës së viktimës/të mbijetuarës në një mënyrë që rrit shanset për një ndjekje të suksesshme pa dëshminë e viktimës. Një intervistë e regjistruar me video, ku objektet lejojnë, shpesh mund të jetë e përshtatshme, por kjo nuk është gjithmonë e mundur.

Mbani mend, për shkak të traumës, një viktimë/e mbijetuar mund të mos sillet siç pritej. Për shembull, ajo mund të mos jetë e mërzitur dukshëm, ose të tregojë historinë e saj në një mënyrë kronologjike, koherente

¹⁰ 2013 KSG 57 Konkluzionet e dakorduara u bëjnë thirrje Shteteve të marrin masat e nevojshme legjislative dhe/ose masa të tjera për të ndaluar proceset e detyrueshme dhe të detyruara të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve, përfshirë ndërmjetësimin dhe pajtimin e detyruar, në lidhje me të gjitha format e dhunës kundër grave dhe vajzave (E/2013/27 - E/CN.6/2013/11, para (g).

ose të saktë, dhe stafi juaj duhet ta kuptojë, kjo nuk do të thotë se ajo nuk po e thotë të vërtetën. Përgjigja e viktimës/të mbijetuarës në disa situata mund të mos përshtatet me idetë e paramenduara të sjelljes së përshtatshme. Mundësia për të krijuar besimin më të madh është kur flisni për herë të parë me një viktimë/të mbijetuar.

Ne e dimë se viktimat/të mbijetuarat shpesh fajësojnë veten për atë që ka ndodhur. Të kesh një oficer të thotë "ky nuk ishte faji yt" ose diçka e ngjashme është një mënyrë e mirë për t'u angazhuar me viktimën/të mbijetuarin, duke treguar se kujdesesh për ta

Nëse viktimat/e mbijetuarat tëhujësohet në fillim të procesit të drejtësisë, atëherë ka të ngjarë që familja e saj, miqtë dhe, më pas, komuniteti i gjerë gjithashtu të tëhujësohet, dhe roli juaj dhe ai i stafit tuaj të bëhet shumë më i vështirë.

Ju keni një përgjegjësi për të siguruar që stafi juaj ta trajtojë viktimën/të mbijetuarën me empati dhe ndjeshmëri, duke e siguruar atë se ajo besohet, por **MOS** lejoni që stafi juaj të bëjë premtime që nuk mund t'i mbajë, siç është t'i thuash një viktimë/të mbijetuarë se autori i dyshuar do të dërgohet në burg. Ky nuk është një premtim që policia mund të bëjë, pasi është gjykata ajo që vendos çdo dënim. Policia, megjithatë, mund të premtojë se do të bëjë gjithçka në fuqinë e saj për të siguruar që një provë e fortë t'i paraqitet prokurorit/apo gjykatës dhe se viktimat/e mbijetuarat do të mbështetet nga policia gjatë gjithë procesit.

Ndikimi i përgjithshëm i traumës, qoftë si rezultat i një ngjarjeje të vetme ose seri ngjarjesh, shpesh rezulton në paaftësinë e viktimës/të mbijetuarës për të përballuar. Njerëzit reagojnë ndryshe ndaj traumave, dhe ajo që mund të jetë traumatike për një person, mund të mos jetë për një tjetër. Kjo është arsyeja pse është me rëndësi jetike që stafi juaj të mos gjykojë paraprakisht viktimat/të mbijetuarat bazuar në bindjet dhe përvojat

e tyre ose se si ata i perceptojnë viktimat/të mbijetuarat që pritet të reagojnë.

Përgjigja fillestare ndaj traumave mund të jetë e ndryshme për secilën viktimë/të mbijetuar. Tre përgjigjet e njohura - **lufto, ik ose ngrij**, janë të gjitha përgjigje “automatike”, dhe për këtë arsye viktimat/e mbijetuara nuk do të ketë kontroll mbi mënyrën se si trupi i tyre i përgjigjet një ngjarje traumatike. Kjo është arsyeja pse, kur një viktimë/e mbijetuar raporton një krim, ajo mund

të mos sillet siç do të prisnin oficerët tuaj. Prandaj, ata duhet të kuptojnë se kjo nuk do të thotë se ajo gënjen për atë që ka ndodhur ose për ndikimin që ka pasur tek ajo.

Ndikimi i traumës mund të jetë që ajo thjesht nuk mban mend gjithçka, ose sigurisht jo në një mënyrë logjike. Kjo është një arsye tjetër pse është kaq e rëndësishme që stafi juaj të marrë kohë për të krijuar një raport me të, kështu që ajo përfundimisht të tregojë në detaje atë që ka ndodhur, dhe një deklaratë zyrtare të regjistruar.

Kutia 3

Shenjat dhe simptomat e traumës në një viktimë/të mbijetuar¹¹

• Hipervigjilenca • Mosbesimi • Rënia e përqëndrimit • Dhimbje kronike/dhimbje koke • Abuzim me substanca • Çrregullime të ngrënies • Ndjenja joreale ose jashtë trupit • Sjellje vetë shkatërruese • Humbja e ndjenjës së ‘kush jam’ • Humbja e ndjenjës të së ardhmes - pashpresa	• Ankth i përgjithësuar/sulme paniku • Mpirje • Humbja e interesit • Distancimi • Depresioni • Pak ose aspak kujtime • E mbingarkuar emocionalisht • Maktet dhe kthimet mbrapa • Turp dhe pavlerë

Stafi juaj duhet të jetë i durueshëm me një viktimë/të mbijetuar, dhe ju duhet të jeni të durueshëm me stafin tuaj ndërsa ata merren me të. Koha e kaluar për

ta siguruar atë në këto faza të hershme do të rrisë perspektivën tuaj për të fituar prova të mjaftueshme për të sjellë autorin e dyshuar para gjykatës.

Kutia 4

Ndikimi i traumës mbi viktimën/të mbijetuarat

Sjelljet e zakonshme post-traumatike të lidhura me DHKGV që çojnë në tërheqjen e një ankese ose refuzimin për të bashkëpunuar me procesin e drejtësisë

¹¹ Manuali i trajnimit të dhunës me bazë gjinore për oficerët gjyqësorë në Uganda (Gratë e KB, i pabotuar 2019).

BALLAFAQIMI ME SFIDAT NË PËRGJIGJEN NDAJ DHGV FILLON ME IDENTIFIKIMIN E BOSHLLËQEVE NË PERFORMANCËN E EKIPIT TUAJ

Në kontaktin e parë, viktimat/të mbijetuarat shpesh dhe në mënyrë të rreme bëjnë të ndjehen nga policia se përgjegjësia është mbi ta për të ngritur akuza, për të bërë një denoncim formal ose për të kërkuar në mënyrë specifike ndjekje penale, qoftë në ligj apo në praktikë. Pjesa më e madhe e kësaj rrjedh nga konceptet e gabuara të DHGV (shih Kutinë 6 mbi 'Konceptimet e gabuara të DHGV') të cilat, nëse nuk kontrollohen, mund të kenë një ndikim të dëmshëm në hetimin dhe raportimin e ardhshëm nga gratë dhe vajzat.

Më poshtë është një listë jo shteruese e frymëzuar nga një hartë e gjerë globale e praktikave të mira dhe boshllëqeve të kapaciteteve të institucioneve të policisë kur reagojnë ndaj DHGV.¹² Kjo hartë përfshin arritjen e disa oficerëve të policisë në shërbim dhe në pension, stafit të agjencisë së OKB-së me përvojë në punën me policinë dhe organizatat joqeveritare të specializuara në adresimin e DHGV. Boshllëqet e kapaciteteve të listuara më poshtë janë të dëmshme për përpjekjet e policisë në të gjitha pikat e procesit të hetimit, por në këtë rast, ato janë veçanërisht kundërproduktive për efektivitetin e policisë kur i përgjigjen DHGV si pjesë e kontaktit të parë me viktimat/të mbijetuarat.

Lista ka për qëllim të ndihmojë menaxherët e policisë që të identifikojnë shpejt boshllëqet e kapaciteteve në fazën më të hershme të mundshme para se të bëhet dëm ose dëm i mëtejshëm kundër viktimave/të mbijetuarave të DHGV. Titujt e kategorive kanë për qëllim të ndihmojnë lexuesin të lidhet me çështjen kryesore të hendekut të kapacitetit të identifikuar, por, në fakt, ato janë të gjitha të zbatueshme dhe/ose komplimentuese për secilën pikë:

¹² Shihni gjithashtu Modulin 3: Përfundimi i dhunës kundër grave, Tabela 3.1 mbi Sfodat për gratë që mbijetuan nga dhuna përgjatë zinxhirit të drejtësisë në 'Pakoja e mjeteve të një praktikuesi për programimin e qasjes së grave në drejtësi' (Gratë e KB et al., 2018).

Paragjykimi gjinor

- Policia shpesh nuk e lidh paragjykimin dhe stereotipet e pakontrolluara gjinore duke iu përgjigjur personelit të policisë që kontribuon në mos raportimin e DHGV dhe prishjen e rasteve të raportuara.

Viktimizimi dytësor

- Policia shpesh bën kërkesa ndërhyrëse dhe joproportionale për të dhënat personale të viktimave/të mbijetuarave pa marrë parasysh traumën e shtuar dhe shqetësimin që ajo shkakton;
- Stacionet policore në zona të caktuara nuk kanë infrastrukturë bazë për t'i bërë gratë të ndihen të sigura dhe në vend të kësaj mund të paraqiten si dyqane me një ndalesë për kriminalitetin. Turpërimi dhe fajësimi i viktimave ndodh edhe në stacionet policore, veçanërisht duke përjetësuar mitet për grupe të caktuara.

Keqpërdorimi

- Policia që përgjigjet së pari nuk merr parasysh që gratë mund të kenë burime të kufizuara financiare ose të tjera për të lundruar në mënyrë efektive në sistem për shkak të sjelljes shtrënguese dhe kontrolluese nga agresori (ët) e tyre;
- Policia që përgjigjet së pari dështon të marrë parasysh se si gratë që janë arrestuar ose ndaluar mund të jenë të rrezikuara nga dhuna seksuale dhe forma të tjera të dhunës nga zyrtarët shtetërorë;
- Shpesh, nuk ka sistem apo procedura në vend për të siguruar komunikim të vazhdueshëm efektiv me viktimën/të mbijetuarën;
- Tutja e të dhënave për menaxhimin e rasteve ka tendencë të jetë e integruar në mënyrë joadekuate, jo e përditësuar vazhdimisht dhe normalisht jo lehtësisht e arritshme për agjencitë e drejtësisë penale përgjegjëse për përcjelljen e viktimave/të mbijetuarave, duke marrë parasysh ligjet kombëtare për mbrojtjen e të dhënave personale.

Boshllëqet në trajnim dhe arsim

- Policia që përgjigjet së pari mund të mos jetë në dijeni se një formë policie ose një njohje me shkrim të ankësës së tyre kërkohet për një ekzaminim mjekësor i cili mund të përdoret në dëshmi si provë e krimit;
- Trajnimi dhe protokollet e ndërlidhura nuk janë mjaft përfshirëse për të mbështetur oficerët që përgjigjen kur një viktimë/e mbijetuar ose autori i supozuar ka një paaftësi;
- Mungesa e njohurive të mjaftueshme rreth asaj që shkakton dhunën në familje, se si dhuna në marrëdhënie mund të jetë ciklike dhe pse disa partnerë nuk do të lënë marrëdhëniet abuzive menjëherë është e zakonshme. Kjo njohuri mund të nënvizojë si domosdoshmërinë e arrestimit ashtu edhe kompleksitetin pse arrestimi nuk mund të jetë gjithmonë përgjigja më efektive.

Kutia 5

Konceptimet e gabuara të DHKGV *

Konceptet e gabuara të zakonshme në lidhje me përdhunimin:

- **Përdhunimi përfshin një të huaj, forcë fizike dhe lëndim fizik.** Përdhunimi zakonisht përfshin dikë viktimë/e mbijetuarë e njeh, pa dëmtime të dukshme fizike
- **Përdhunimi është një krim epshi ose pasioni.** Përdhunimi është një akt dhune dhe agresioni në të cilin autori e përdor seksin si armë për të fituar pushtet dhe kontroll mbi viktimën e tyre

Konceptet e gabuara të zakonshme mbi dhunën në familje:

- **Disa gra provokojnë dhunë në familje ose mendojnë se është një shprehje dashurie dhe dëshirojnë të abuzohen.** Studiuesit kanë zbuluar se shumë gra të abuzuara vuajnë në heshtje, durojnë abuzimin fizik dhe qëndrojnë në lidhje për arsye të ndryshme, përfshirë ato që: nuk kanë ku të shkojnë, varen financiarisht nga partneri i tyre abuziv, mendojnë se është më mirë për fëmijët dhe kanë frikë nga stigma shoqërore.
- **Alkooli dhe droga janë shkaqet kryesore të dhunës në familje.** Edhe pse alkooli duket se është i përfshirë në rreth 50 përqind të incidenteve të dhunës në familje, autorët e krimit gjithashtu shpesh kanë sulmuar partnerët e tyre kur janë të matur. Abuzimi me alkoolin është një faktor rreziku që kontribuon në abuzimin bashkëshortor duke ulur frenimet, por alkooli dhe droga nuk shkaktojnë dhunë në familje.
- **Abuzimi fizik është forma më e rëndë e dhunës në familje.** Hulumtimet tregojnë se dhuna në familje mund të jetë fizike, emocionale/psikologjike, ekonomike dhe seksuale. Shumica e viktimave/të mbijetuarave rrëfejnë se abuzimi emocional/psikologjik i prek ato më seriozisht dhe më thellë se sa abuzimi fizik.
- **Burrat që abuzojnë me partnerët e tyre janë zakonisht të sëmurë mendorë.** Studimet klinike mbi burrat që abuzojnë me partnerët e tyre nuk e mbështesin këtë pikëpamje. Shumica e abuzuesve të gruas nuk vuajnë nga sëmundje mendore - shumica duket se janë burra krejt të zakonshëm.
- **Shumica e abuzuesve janë burra të pasuksesshëm të cilët janë të dhunshëm në të gjitha marrëdhëniet e tyre me njerëzit e tjerë.** Hulumtimet tregojnë se, sikur gratë e dhunuara, burrat abuzues vijnë nga të gjitha sferat e jetës.
- **Abuzimi është i pranueshëm në kultura të caktuara.** Dhuna nuk është kurrë një metodë e pranueshme për zgjidhjen e konfliktit. Bashkëshortët/partnerët nuk kanë të drejtë të sulmojnë fizikisht njëri -tjetrin, pavarësisht nga provokimi.

- **Mosmarrëveshjet në familje janë çështje private dhe duhet të zgjidhen mes çifteve në vend që të përfshijnë policinë, profesionistët e shëndetit ose punonjësit socialë.** Viktimat/të mbijetuarat e dhunës në familje kanë përjetuar shpesh nivele ekstreme të dhunës fizike, abuzim emocional dhe trauma për muaj apo edhe vite para se të kërkojnë ndihmë. Viktimat/të mbijetuarat kanë tendencë të raportojnë abuzimin në polici, te profesionistët e shëndetit ose punonjës socialë vetëm pasi të kenë provuar pa sukses të zgjidhin mosmarrëveshjet e tyre në mënyrë private.
- **Viktimat/të mbijetuarat e dhunës në familje mund të largohen nga marrëdhënia e dhunshme nëse ata vërtet duan.** Duke pasur parasysh bindjet e tyre fetare dhe/ose kulturore, viktimat/të mbijetuarat e dhunës në familje mund të besojnë se abuzimi është pjesë e çdo martese. Nëse viktimat/e mbijetuara është rritur në një mjedis ku dhuna në familje është falur, ka më shumë mundësi që ajo të qëndrojë në një marrëdhënie abuzive. Për më tepër, gratë e dhunuara zakonisht parandalohen të largohen nga shtëpia nga një numër faktorësh. Këto mund të përfshijnë frikën nga hakmarrjet, izolimin shoqëror, varësinë financiare, stigmën sociale, varësinë emocionale dhe vetëvlerësimin e dobët.
- **Fëmijët në përgjithësi nuk preken nga dhuna në familje dhe është më mirë të kesh një baba në shtëpi edhe nëse ai është i dhunshëm.** Fëmijët që jetojnë në një shtëpi abuzive kanë më shumë gjasa të abuzohen vetë, janë në rrezik të lëndohen gjatë një incidenti të dhunshëm dhe gjithashtu janë të rrezikuar nga shfaqja e simptomave të traumës. Hulumtimet kanë treguar se fëmijët nga shtëpitë e dhunshme kanë rreziqe më të larta nga alkooli dhe/ose abuzimi me drogën dhe delikuenca e të miturve. Ata gjithashtu mund të mësojnë se kur njerëzit abuzojnë me të tjerët, ata nuk bien në telashe.

Burimi: *Doracaku për përgjigjet efektive të policisë ndaj dhunës ndaj grave* (UNODC, 2010) f. 18 dhe *Doracaku për përgjigjet efektive të prokurorisë ndaj dhunës kundër grave dhe vajzave* (UNODC dhe Gratë e KB, 2014) f. 31

PËRKUFIZIMI DHE KORNIZAT

Në mungesë të një përkufizimi universal për atë që përbën kontakt fillestar midis policisë dhe viktimës/të mbijetuarës, kuadri PSHTH zbaton përshtatjet e mëposhtme:

Kontakti fillestar përfshin *kallëzimin në polici, dokumentimin e kallëzimit, regjistrimin e çështjes penale, shërbimet këshillimore të ofruara nga avokatët, rastet civile të regjistruara ose aplikimet administrative të bëra për skemat shtetërore të kompensimit dhe aplikimet e bëra për ndarje, kujdestari dhe/ose masat e mbrojtjes urgjente/emergjente përmes gjykatave penale, civile, familjare ose organeve/mekanizmave administrative.*¹³

Është shumë e rëndësishme të theksohet se policia nuk është gjithmonë autoriteti i parë zyrtar me të cilin angazhohet viktimat/e mbijetuara kur kërkon mbrojtje gjyqësore nga DHGV. Përveç policisë, diapazoni i *Përgjigjësve të parë* zyrtarë mund të përfshijë zjarrfikës, ushtarakë, profesionistë në sektorin e shëndetësisë, punonjës të qendrave me një ndalesë, linja ndihmëse dhe madje edhe ndërmjetësues në internet.

Pavarësisht se kush është *Përgjigjësi i parë*, prioriteti, mbi të gjitha për policinë, është siguria e viktimës/të mbijetuarës. Kjo përfshin sigurimin e konfidencialitetit të informacionit, dhe parashikimin dhe adresimin e pasojave të padëshiruara të veprimeve të ndërmarra dhe/ose për tu ndërmarrë, kështu që dëmet e mëtejshme do të parandalohen. Dështimi për të parandaluar, mbrojtur dhe reaguar në mënyrë të përshtatshme ndaj DHGV aty ku policia e dinte, ose

¹³ Moduli 3: Drejtësia dhe policimi, *Paketa thelbësore te shërbimeve për gratë dhe vajzat që i nënshtrohen dhunës: Elementet themelore dhe udhëzimet për cilësinë* (Programi i përbashkët global i kombeve të bashkuara mbi shërbimet thelbësore për gratë dhe vajzat që i nënshtrohen dhunës, 2015).

“Një oficer që përgjigjet pritet të mbajë viktimën dhe fëmijët e tyre të sigurt; jepni atyre besim në përgjigjen e policisë; vlerësoni rrezikun e ardhshëm në mënyrë që forca t'i mbajë ata të sigurt në një afat më të gjatë; hetoni incidentin; dhe mblidh prova për të mbështetur prokurorinë. “

Biznesi i të gjithëve: Përmirësimi i përgjigjes së policisë ndaj abuzimit në familje (HCIM, 2014)

duhej ta kishte ditur, për veprimet e shkelësve do të shkaktojë përgjegjësinë e shtetit.¹⁴

Policia duhet të jetë e vetëdijshme për të gjitha mundësitë e zakonshme të raportimit për viktimat/të mbijetuarat e DHGV dhe të sigurojë koordinimin e *Përgjigjesit të parë* kur nuk është zyrtar policie, në mënyrë që informacioni dhe materiali dëshmues të transferohen sipas procedurave të zinxhirit të ruajtjes.

Kur viktimat/të mbijetuarat e DHGV vendosin të kalojnë një proces joformal, siç është ndërmjetësimi, ose i nënshtrohen një procesi joformal, sigurimi i informacionit dhe materialit dëshmues bëhet më sfidues. Menaxherët e policisë duhet të sigurohen që stafi i tyre dhe partnerët thelbësor të shërbimit të jenë të qartë në lidhje me rreziqet dhe sfidat me të cilat përballen viktimat/të mbijetuarat kur ndërmjetësimi bëhet kanali për trajtimin e një rasti të DHGV.

Në përputhje me standardet përkatëse ndërkom-bëtare, OKB jep udhëzime të qarta për shmangien e ndërmjetësimit në rastet e DHGV (shih: Kutia 8).¹⁵ PSHTH paralajmëron se ndërmjetësimi ose drejtësia restauruese duhet të lejohen vetëm kur janë vendosur

¹⁴ Shtetet kanë një detyrim për të drejtat e njeriut për të siguruar që agjentët shtetërorë dhe jo shtetërorë të përmbahen nga çdo akt diskriminimi ose dhune ndaj grave. Brenda këtij kuadri, aktorët jo-shtetërorë përfshijnë individë privatë, siç janë kompanitë private, në përputhje me Nenin 2 (e) të Konventës për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj grave. Sipas Nenit 4 (c) të Deklaratës për eliminimin e dhunës ndaj grave, shtetet duhet të ushtrojnë kujdesin e duhur për të parandaluar, hetuar dhe ndëshkuar aktet e dhunës ndaj grave.

¹⁵ Shih PSHTH (Moduli 3, shërbimi thelbësor 4.9); Forcimi i parandalimit të krimit dhe përgjigja e drejtësisë penale ndaj dhunës kundër grave (UNODC, 2014), f. 77-78); Pakoja e mjeteve të një praktikuesi për programimin e qasjes së grave në drejtësi (Gratë e KB et al., 2018) ps.232-235.

procedura për të garantuar që nuk është përdorur asnjë forcë, presion ose kanosje, dhe përcakton disa kërkesa minimale, duke përfshirë:

- Procesi duhet të ofrojë masa të njëjta ose më të mëdha mbrojtjeje për sigurinë e viktimës/të mbijetuarës si procesi i drejtësisë penale;
- Kryerësi ka pranuar përgjegjësinë;
- Ofruesi i shërbimit të drejtësisë miraton;
- Ndërmjetësuesit janë të trajnuar dhe të kualifikuar;
- Një vlerësim i vërtetuar i rrezikut ka përcaktuar që grupi nuk është në rrezik të lartë;
- Viktima/e mbijetuara është plotësisht e informuar për procesin dhe ajo miraton ndërmjetësimin;
- Viktima/e mbijetuara pranon të marrë pjesë.

Normalisht, protokollet kombëtare¹⁶ ekzistojnë për detajimin e procedurave dhe detyrave shoqëruese të zyrtarit të parë ose *Përgjigjesit të parë* në vendin e krimit, ose i pari që ka marrë informacion drejtpërdrejt në lidhje me DHGV, qoftë nga vetë viktimat/e mbijetuara ose dëshmitari (et).

Këto protokolle kombëtare për *Përgjigjesit e parë* në përgjithësi duhet të orientojnë policinë drejt sigurimit të një mjedisi të sigurt dhe të qetë, ku ata dëgjojnë në mënyrë mbështetëse, demonstrojnë dhembshuri dhe mos gjykim, sigurojnë siguri pa bërë premtime të rreme dhe promovojnë qasje në kujdes mjekësor dhe mbështetje tjetër. Këto veprime janë në përputhje me një qasje të përqendruar te viktimat/e mbijetuara.

Në udhëzimin e tyre, *“Integrimi i perspektivës gjinore në udhëzimet dhe praktikën e hetimeve për të drejtat e njeriut”*, Zyra e Kombeve të Bashkuara për Komisionin e lartë për të drejtat e njeriut (UNOHCHR) heton dhunën me bazë gjinore (DHBJ) siç është dhuna seksuale dhe ajo me bazë gjinore, që respektimi i **parimit “Mos bëj dëm”** kërkon një vlerësim të duhur të dinamikës gjinore dhe

¹⁶ *Protokollet e Përgjigjesit të parë* duhet të mundësojnë mbledhjen dhe ruajtjen e provave në përputhje me procedurat hetimore të shërbimit policor, të cilat duhet të përfshijnë shënime të hollësishme të veprimeve dhe thëniet të palëve dhe një raport të detajuar të ngjarjes, pavarësisht nëse është ngritur ndonjë akuzë, ose pretendohet një vepër penale. Shih: Forcimi i parandalimit të krimit dhe reagimi i drejtësisë penale ndaj dhunës kundër grave (UNODC, 2014).

Kutia 6

Reziqet e ndërmjetësimit në rastet e DHKGV

Ndërmjetësimi (nganjëherë i referuar si “pajtim”) përdoret si në sektorin formal ashtu edhe në atë joformal të drejtësisë dhe mund të jetë jashtëzakonisht problematik, dhe me të vërtetë i rrezikshëm, në rastet e DHKGV, veçanërisht dhunës në familje/dhunës ndërpersonale për arsytet e mëposhtme:

- Rastet e dhunës kundër grave përfshijnë marrëdhënie të pabarabarta të fuqisë midis palëve, të bazuara në akte sulmi, kanosje të dhunshme dhe/ose sjellje kontrolluese, abuzive ose poshtëruese;
- Ndërmjetësimi supozon se palët i qasen procesit me burime dhe fuqi të barabarta - gjë që shpesh nuk ndodh në këto situata.

Sidoqoftë, meqenëse ndërmjetësimi përdoret në shumë vende, UNODC rekomandon që çdo nismë për reformën në drejtësi me një përbërës të ndërmjetësimit duhet të përputhet rreptësisht me kriteret e mëposhtme:

- Të gjithë ata që përfshihen në lehtësimin e ndërmjetësimit duhet të trajnohen në dinamikën e DHKGV, veçanërisht dhunën në familje/DHPI;
- Trajnimi duhet të fokusohet në kryerjen e vlerësimit të rrezikut;
- Zhvillimi dhe aplikimi i mjeteve të vlefshme të vlerësimit të rrezikut për rastet e abuzimit bashkëshortor.

Në përgjithësi, UNODC rekomandon udhëzimet e duhura për zbatimin e ndërmjetësimit dhe praktikave të tjera të drejtësisë restauruese në rastet e dhunës ndaj grave, si p.sh.:

- Procesi i drejtësisë restauruese duhet të ofrojë masa të njëjta ose më të mëdha mbrojtjeje për sigurinë e viktimës si procesi i drejtësisë penale;
- Referimi në procesin e drejtësisë restauruese bëhet pasi autori të jetë akuzuar për një krim dhe me miratimin e një prokurori ose gjyqtari hetues;
- Përcaktimi nga personeli i trajnuar dhe i kualifikuar se rasti nuk është me rrezik të lartë; dhe
- Viktima është plotësisht e informuar dhe ka dhënë pëlqimin.

Source: 'Strengthening Crime Prevention and Criminal Justice Response to Violence against Women' (UNODC, 2014) and 'A Study for Creating a Multidisciplinary Response Mechanism to Violence Against Women in Egypt' (UNODC, 2015)

normave kulturore që mund të rezultojnë që viktimat dhe dëshmitarët të ekspozohen ndaj dëmtimeve të mëtejshme, përfshirë ri-traumatizimin ose stigmën, dhunën dhe marginalizimin nga duart e autorëve të dyshuar ose familjeve të viktimave dhe komunitetet.¹⁷

Ky udhëzim propozon që para se të organizoni një intervistë me një viktimë/të mbijetuar ose dëshmitar të DHBGJ, veçanërisht me viktimë potencialisht të

17 Integrimi i perspektivës gjinore në udhëzimet dhe praktikave të hetimit mbi të drejtat e njeriut (Zyra e komisarit të lartë të Kombeve të Bashkuara për të drejtat e njeriut, Nju Jork dhe Gjenevë, 2018), shih: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Women/Publications/GenderIntegrationintoHRInvestigations.pdf>

cenueshme, të mëposhtmet duhet të merren parasysh nga intervistuesi (t)¹⁸:

- Nëse viktimë/e mbijetuar mund të përjetojë hakmarrje, marginalizim, stigmë, dhunë, përfshirë në duart e familjes ose komunitetit si rezultat i kontaktit dhe/ose informimit të ekipit hetimor;
- Cilat fakte janë kritike për rastin dhe nëse viktimë/e mbijetuar ose dëshmitari mund të japin informacionet e nevojshme;

18 Po aty.

Foto mirësjellje nga OKB/Martine Perret)

- Nëse viktimat/i mbijetuarit ose dëshmitari ka dhënë tashmë një deklaratë, përfshirë autoriteteve tjera, në mënyrë që të vlerësojë nëse është e nevojshme t'i kërkohet asaj/atij të rrëfejë përsëri ngjarjet traumatike;
- Nëse hetuesi e di se si t'i përgjigjet në mënyrë të duhur viktimës ose dëshmitarit nëse ajo/ai shqetësohet;
- Nëse hetuesi është i ditur në lidhje me rekomandimet për këshillim dhe shërbime të tjera.

OHCHR e KB -së thekson se në të njëjtën kohë, hetuesit duhet të jenë të kujdesshëm në lidhje me bërjen e supozimeve në lidhje me nevojat ose kushtet e viktimave/të mbijetuarave, siç është supozimi se të gjitha viktimat/të mbijetuarat e dhunës seksuale do ta gjenin procesin e rrëfimit të përvojës së tyre traumatizuese.¹⁹ Udhëzimi shton se kur intervistat kryhen plotësisht, vetë procesi mund të jetë shërues dhe fuqizues.²⁰

UNPOL gjithashtu ofron udhëzime për intervistim si pjesë e *Paketës së saj të mjeteve gjinore* me Modelin e

19 Po aty.

20 Po aty.

tyre të procedurave standarde të operimit (PSO) për hetimin e policisë për përdhunimin dhe shkeljet seksuale.²¹ Ky PSO model ofron një drejtim gjithëpërfshirës për hetimin e përdhunimit dhe veprave seksuale, nga raportimi fillestar, përmes hetimit, mbikëqyrjes dhe largimit.

KOMPETENCAT KRYESORE MENAXHERIALE PËR KONTAKT FILLESTAR EFEKTIV DHE ADEKUAT ME VIKTIMAT/TË MBIJETUARAT E DHGV

Është shumë e rëndësishme që komandantët ose drejtuesit e policisë të kuptojnë dhe të transmetojnë tek ekipi (et) e tyre se përvojat e viktimave/të mbijetuarave në kontaktin fillestar me policinë janë shumë të përziera. Menaxherët e policisë duhet të jenë vigjilentë

21 Shih Mjetin e projektit 97 në 'Procedurat mbi hetimet policore' (Përmbledhje e paketës të mjeteve gjinore të UNPOL të mjeteve të projektit, 2015), ps. 272-291.

ndaj qëndrimeve, veprimeve dhe sjelljeve negative të stafit të tyre, të cilat kanë pasojë dëmtuese.

Policia përballët me shumë sfida kur pranon një viktimë/të mbijetuar nga DHGV. Në shumë raste, objektet e policisë nuk janë të përshtatshme për gratë ose vajzat që dëshirojnë të raportojnë, dhe kjo mund të shkojë nga mungesa e oficerëve dhe/ose oficerëve femra të trajnuar për adresimin e DHGV për të ndihmuar në shoqërimin e viktimës/të mbijetuarës, deri tek mungesa e pajisjeve të reagimit në rastin e përdhunimit të supozuar, apo edhe mungesës së transportit, nëse kërkohet kujdes i menjëhershëm mjekësor nga një viktimë/i mbijetuar.

Për më tepër, në shumë raste, kontakti i parë nga një viktimë/e mbijetuar ndodh me aktorët e drejtësisë joformale, siç janë udhëheqësit tradicionalë dhe të bazuar në besim, anëtarët e familjes dhe krerët e komunitetit. Sistemet zyrtare të drejtësisë mund të mos jenë të arritshme për të gjithë popullatat. Sidoqoftë, mund të gjenden zgjidhje, por këto do të kërkojnë partneritete me komunitetet lokale, drejtuesit ose autoritetet e komunitetit, dhe në disa raste, kompanitë private lokale, siç janë shërbimet e taksive.

Një raport i Zyrës së brendshme të Mbretërisë së Bashkuar të vitit 2014 mbi reagimin e policisë ndaj dhunës në familje zbuloi se cilësia e shërbimit që një viktimë/e mbijetuar mori ishte tërësisht e varur nga empatia, mirëkuptimi dhe angazhimi i oficerit të policisë që shoqëronte.²²

Raporti theksoi se pa mbikëqyrje dhe trajnim efektiv, policia brenda Mbretërisë së Bashkuar po e linte çështjen e kompetencës dhe aftësisë së oficerit përgjigjës pothuajse tërësisht rastësisë. Kjo do të thoshte se shërbimi që disa nga viktimat/të mbijetuarat më të cenueshme morën nga policia ishte i ngjashëm me një llotari.²³

Për të ndihmuar në sigurimin e një angazhimi më të uniformuar dhe të përgjegjshëm ndaj gjinisë me viktimat/të mbijetuarat në kontaktin e parë, një listë

22 'Biznesi i të gjithëve: Përmirësimi i përgjigjes së policisë ndaj abuzimit në familje' (HMIC, 2014).

23 Po aty.

“Pa mbikëqyrje dhe trajnim efektiv, policia brenda Mbretërisë së Bashkuar po e linte çështjen e kompetencës dhe aftësisë së oficerit që i përgjigjej (thirrjes për dhunë në familje) pothuajse tërësisht rastësisë.”

Mbretëria e Bashkuar HMIC 2014 (tani Inspektorati i komandës së lartësisë së saj dhe shërbimit të zjarrit dhe shpëtimit)

e kompetencave të sjelljes është dhënë më poshtë. Lista është frymëzuar nga Organizata botërore e shëndetit *Forcimi i përgjigjes mjekësore-ligjore ndaj dhunës seksuale*²⁴ dhe plani për veprim: *Një plan zbatimi për sistemet e drejtësisë penale për parandalimin dhe përgjigjen ndaj dhunës kundër grave (të përfshira në publikimin me titull Forcimi i parandalimit të krimit dhe përgjigja e drejtësisë penale ndaj dhunës kundër grave, (UNODC, 2014).*

Kjo listë përcakton sjelljet dhe vlerat e njohura ndërkombëtarisht dhe përshkruan se si ekipi i juaj duhet t'u përgjigjet viktimave/të mbijetuarave të krimeve të DHGV si *Përgjigjës i parë*. Është projektuar për të siguruar shembuj kyç të pritjeve që burojnë nga standardet ndërkombëtare²⁵, dhe në të njëjtën kohë plotëson dhe përforcon politikat e organizatës suaj policore mbi vlerat, etikën dhe integritetin.

Është një listë jo shteruese e kompetencave kryesore të performancës që menaxherët e policisë mund t'u referohen dhe aplikojnë e promovojnë kur sigurohen që oficerët që përgjigjen kanë inkurajuar dhe lehtësuar raportimin e grave dhe vajzave për krimet DHGV duke demonstruar në mënyrë efektive një angazhim për mirëqenien e viktimës/të mbijetuarës, duke e mbështetur atë dhe krijimi i besimit se kërkimi i drejtësisë së saj do të jetë pa diskriminim, anshmëri ose paragjykim. Menaxherët duhet të sigurojnë që zyrtarët që përgjigjen janë në gjendje:

24 *Forcimi i përgjigjes mjekësore-ligjore ndaj dhunës seksuale* (OBSSH dhe UNODC, 2015)

25 Kodi i sjelljes për zyrtarët e zbatimit të ligjit, miratuar me rezolutën e Asamblesë së Përgjithshme 34/169 të 17 dhjetor 1979, shih: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/code-conduct-law-enforcement-officials>

Disponueshmëria dhe qasja

- Siguroni qasje dhe jini në gjendje të përdorni makina dhe aksesore për raportimin e çdo forme të dhunës kundër grave dhe vajzave (p.sh. komplete të krimit, komplete të grumbullimit të provave të sulmeve seksuale, etj.);
- Sigurohuni që gratë dhe vajzat me lloje të ndryshme aftësish të kufizuara të kenë qasje fizike në komisariatet e policisë dhe të sigurojnë të gjitha mjetet e nevojshme të komunikimit për viktimat/të mbijetuarat me dëmtime të dëgjimit/të folurit, siç është përkthyesi i gjuhës së shenjave.²⁶

Komunikim efektiv dhe pjesëmarrje nga palët e interesuara në hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e shërbimeve:

- Informoni në mënyrë adekuate viktimën/të mbijetuarën, pa kërkuar tarifë ose kosto, në mënyrë që ajo të marrë vendime të informuara se si të përfshijë procesin e drejtësisë penale;
- Komunikoni me viktimat/të mbijetuarat në një mënyrë jo gjyquese, jo të parëndësishme dhe empatike në mënyrë që të siguroni shqyrtim të plotë të pretendimeve të tyre;
- Të sigurohet fleksibiliteti për të përdorur ambientet dhe burimet e policisë, të tilla si automjetet e transportit në një mënyrë të orientuar drejt nevojave të viktimës/të mbijetuarës, për të siguruar konfidencialitetin, shmangur stigmatizimin dhe viktimizimin dytësor;
- Siguroni udhëzime të qarta mbi përmbajtjen nga ndërmjetësimi joformal në rastet e DHGV duke siguruar që policia e vijës së parë të jetë e trajnuar plotësisht në protokollet e *Përgjigjes së parë*.

²⁶ Kjo duhet të përfshijë përpjekje proaktive për të hequr barrierat fizike, të qëndrimit dhe të komunikimit që zakonisht balfaqohen gratë dhe vajzat me lloje të ndryshme aftësish të kufizuara dhe që këto të adresohen përmes trajnimit specifik të ofruar për oficerët.

Fleksibiliteti

- Aplikoni protokollet e *Përgjigjesit të parë* përmes një qasjeje të individualizuar (rast pas rasti) në mënyrë që të njihni nevojat e ndryshme të sigurisë dhe mbështetjes së viktimës/të mbijetuarës.

Jepini përparësi sigurisë

- Lidhni njohuritë e marra lokale me profilin e viktimës/të mbijetuarës për të ndihmuar në identifikimin e boshllëqeve të përbashkëta të mbrojtjes.

Përshtatshmëria

- Ndërveproni me viktimat/të mbijetuarat në mënyra që minimizojnë traumatizimin dhe dëmtimin e mëtejshëm të tyre dhe oficerit (ve) ndërhyrës;
- Regjistroni ankesën dhe siguroni mundësinë që një viktimë/e mbijetuar të dëgjohet nga një oficer policie femër, nëse ato dëshirojnë; një avokat aty ku lejohet; dhe qasje në përkthyes të pavarur dhe kompetent, kur kërkohet.

Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera përmes referimit dhe koordinimit

- Mobilizohuni për të ruajtur vendin e krimit, edhe kur incidenti ka ndodhur në një juridiksion tjetër policor, siç është referimi me kohë në agjencinë e duhur policore;
- Identifikoni përbërësit e shërbimeve thelbësore, siç janë ekspertët psikosocialë dhe/ose specialistët e shëndetit të fëmijëve dhe si sjellën me njëri-tjetrin;
- Mobilizoni menjëherë në përgjigje të nevojave mjekësore dhe të sigurisë, përfshirë edhe ndalimin e agresorëve të supozuar;

“Afati kohor i raportimit të viktimës (d.m.th. disa ditë pas incidentit) nuk pakëson ashpërsinë e incidentit dhe nuk duhet të ndikojë në reagimin e policisë”

Forcimi i parandalimit të krimit dhe përgjigja e drejtësisë penale ndaj dhunës kundër grave (UNODC, 2014)

Kutia 7

Fëmijët ose anëtarët e familjes nuk duhet të përdoren si përkthyes *

Asnjëherë nuk duhet të pritët që fëmijët të interpretojnë informacione të ndjeshme ose të tepërta në lidhje me nevojat e kujdesit shëndetësor dhe social që janë të papërshtatshme për moshën e tyre ose që një anëtar i familjes mund të dëshirojë t'i mbajë konfidencial.

Fëmijët e përdorur si përkthyes për një anëtar të familjes mund të ndikojnë lehtësisht në përmbajtjen e mesazheve që ata përkthejnë, të cilat nga ana e tyre mund të ndikojnë në vendimet e anëtarëve të familjes së tyre.

Gjithashtu mund të shkaktojë ankth ose stres tek fëmijët në lidhje me çështjet shëndetësore të prindërve të tyre pas një ngjarje traumatike dhe/ose të shkaktojë zhgënjim dhe siklet për fëmijën dhe anëtarin e familjes.

Përdorimi i fëmijëve si përkthyes mund të vendosë mbi ta barrë shtesë, siç janë përgjegjësitë në vendimmarrje. Mund të krijojë tension dhe përmbysje të roleve brenda strukturës së familjes, ndoshta duke çuar në abuzim të fëmijëve pasi i rrituri ndjen pakënaqësi ose zhgënjim për një humbje të perceptuar të autoritetit brenda familjes.

* Burimi: *Shoqëria e fëmijëve në Mbretërinë e Bashkuar*

- Mobilizoni përkthyes të trajnuar, përfshirë gjuhën e shenjave kur është e nevojshme, duke shmangur me çdo kusht përdorimin e fëmijëve ose të tjerë të familjes si përkthyes, për arsye konfidencialiteti. Për të njëjtën arsye, policia duhet të shmangë përdorimin e përkthyesve të trajnuar ose të pa trajnuar nga i njëjti komunitet, veçanërisht komunitetet autoktone.²⁷

Mbledhja e të dhënave dhe menaxhimi i informacionit

- Qëndroni të azhurnuar me ligjet në fuqi dhe politikat kombëtare të DHGV, përfshirë atë që konsiderohet krim, dhe kush është kompetent për të mbledhur prova dhe/ose të dëshmojë si dëshmitar profesionist ose ekspert në rastet e DHGV, siç është përdhunimi.

Pëlqimi i informuar dhe konfidencialiteti

- Ndani informacion me agjencitë e tjera përkatëse, duke respektuar kërkesat e zbatueshme të privatësisë dhe konfidencialitetit. Në përgjithësi, agjencitë mund të

zbulojnë informacionin për qëllimin për të cilin janë marrë ose përpiluar, ose për një përdorim në përputhje me atë qëllim. Pëlqimi i informuar duhet të përdoret sa herë që është e mundur;

- Merrni pëlqimin e viktimës/të mbijetuarës para se të bëni fotografi të plagëve të saj.

TREGUESIT E REFERENCËS PËR POLICINË QË OFRON SHËRBIME THELBËSORE: KONTAKTI FILLESTAR

UNODC (2014) pohon se kontakti i parë me policinë është hapi i parë për të siguruar qasjen në drejtësi për viktimat/të mbijetuarat. Kontakti i parë është gjithashtu një mundësi kryesore për parandalimin e dëmtimeve të mëtejshme kur veprohet për zbulimin e hershëm.

Meqenëse policia është, në shumë raste, *Përgjigjëse e parë* në DHGV, ajo i vendos ato në pozitën unike për të qenë një burim kritik për mbledhjen e saktë të të dhënave mbi incidentet e raportuara.

Këto të dhëna fillestare të kontaktit, nëse mblidhen me saktësi, mund të japin një pasqyrë të rëndësishme se si policia i përgjigjet DHGV në përgjithësi dhe nëse

²⁷ Sara Ferro Ribeiro dhe Danaé van der Straten Ponthoz, 'Protokolli ndërkombëtar mbi dokumentimin dhe hetimin e dhunës seksuale në konflikt - Praktika më e mirë mbi dokumentimin e dhunës seksuale si krim ose shkelje të ligjit ndërkombëtar' (Zyra e Jashtme dhe Komonuelthit në Mbretërinë e Bashkuar, edicioni i dytë, mars 2017).

ndërhyrja dhe strategjitë e tyre proaktive janë efektive në parandalimin dhe zvogëlimin e një dhune të tillë. Një informacion i tillë gjithashtu forcon cilësinë operacionale të treguesve të paralajmërimit të hershëm të dobishëm për parandalimin.

Sidoqoftë, aftësia e policisë për të mbledhur të dhëna cilësore varet nga aftësia e tyre për të identifikuar dhe lidhur përvojën e larmishme të viktimave/të mbijetuarave të DHGV me shkaktarët e zakonshëm të dhunës, siç janë modelet e sjelljes shtrënguese nga agresori (ët).

Siç u diskutua në Kapitullin 2, PSHTH propozon që të gjitha shërbimet e drejtësisë dhe mbështetjes për viktimat dhe të mbijetuarës duhet të ndajnë një sërë karakteristikash të përbashkëta dhe aktivitete të përbashkëta për të siguruar ndikimin maksimal. Ato janë të zbatueshme pavarësisht nga 'sektori' specifik që mund t'u përgjigjet grave dhe vajzave që përjetojnë dhunë.

Lista e mëposhtme është frymëzuar nga karakteristikat e përbashkëta dhe aktivitetet e përbashkëta të PSHTH; ai propozon shembuj të treguesve referues për aktivitetet e policisë kur kërkon të aftësojë gratë dhe vajzat të raportojnë me besim krimet e DHGV duke demonstruar në mënyrë efektive një angazhim për mirëqenien e viktimës/të mbijetuarës dhe duke mbështetur qasjen e saj në drejtësi, pa anshmëri diskriminuese ose paragjykimet. Këta janë tregues që menaxherët e policisë mund t'i referojnë nëse ekzistojnë, por gjithashtu inkurajojnë përfshirjen e tyre në nivelet e larta kur nuk ekzistojnë:

- **Disponueshmëria dhe qasja:** *Përqindja e stacioneve të policisë lokale me objekte të përqendruara tek viktimat/e mbijetuara, me aftësi të kufizuara dhe miqësore për fëmijët*²⁸ që ofrojnë një angazhim pa kosto, konfidencial dhe të sigurt me policinë 24 orë në ditë/365 ditë në vit dhe në një gjuhë ose shenjë të kuptueshme për viktimat/të mbijetuarës. Aty ku nuk janë të arritshme gjeografikisht, duhet të ekzistojnë mekaniz-

²⁸ Kjo mund të përfshijë veçoritë e sigurisë që lejojnë privatësinë dhe konfidencialitetin (p.sh., kabinete të sigurt të dosjeve për regjistrime); objektet ndihmëse në vende brenda një udhëtimi një ditor (p.sh., për gratë dhe vajzat që jetojnë në zona të thella dhe rurale) dhe qasje në telefona, faks ose internet për të lejuar që gratë të raportojnë në mënyrë të sigurt dhe të marrin urdhra mbrojtjeje.

“Strategjitë që ndryshojnë qëndrimet e shoqërive, viktimave dhe profesionistëve të drejtësisë penale kontribuojnë në zbulimin e hershëm të këtyre krimeve”

Forcimi i parandalimit të krimit dhe përgjigja e drejtësisë penale ndaj dhunës kundër grave (UNODC, 2014).

ma që u mundësojnë viktimave/të mbijetuarve të kontaktojnë dhe të kenë qasje të sigurt në shërbimet e policisë në mënyrë diskrete dhe konfidenciale. Këta mekanizma duhet të jenë të arritshëm për viktimat/të mbijetuarat e çdo moshe dhe me lloje të ndryshme (mos) aftësish.

- **Fleksibiliteti:** *Raporti (për frymë) i stafit që bëhet i specializuar dhe i certifikuar në përgjigjen ndaj dhunës me bazë gjinore në komunë.* Këta oficerë duhet të llogariten si shembullorë kur sigurohen që kontakti fillestar me viktimat/të mbijetuarat të kryhet në një mënyrë jo-gjyqësore, empatike, moshe, gjinie dhe aftësie të kufizuara, dhe mbështetëse. Menaxherët e policisë duhet të njohin dhe shpërblejnë veprimet që marrin parasysh dhe parandalojnë viktimizimin dytësor dhe u përgjigjen shqetësimeve të viktimës/të mbijetuarës.
- **Përshtatshmëria dhe pëlqimi i informuar dhe konfidencialiteti:** *Përqindja e stafit që merr trajnim mbi hetimet e informuara nga trauma,* përfshirë këtu traumat nën ndikimin e ofruesve të shërbimeve thelbësore, duke mbështetur ekspertët vendas. Këta oficerë duhet të llogariten si shembullorë kur sigurohen që viktimat/e mbijetuara të ketë mundësinë të tregojë historinë e saj, të dëgjohej dhe të regjistrohej me saktësi historia e saj, si dhe të jenë në gjendje të informojnë sesi dhuna ka ndikuar tek ajo.
- **Jepini përparësi sigurisë:** *Sasia dhe cilësia e reagimeve nga oficerët e stafit përgjigjës për zbatueshmërinë e mjeteve të vlerësimit të rrezikut gjatë kontaktit fillestar.* Ky informacion duhet kërkuar në mënyrë aktive nga menaxherët e policisë për të siguruar një praktikë të qëndrueshme të dokumentimit të të gjitha incidenteve të DHGV, pavarësisht nëse janë krim apo jo.

- **Komunikim efektiv dhe pjesëmarrje nga palët e interesuara në hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e shërbimeve:** Numri i përgjigjeve të koordinuara me ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore në lidhje me numrin e incidenteve të raportuara të DHGV. Kjo duhet të përfshijë vetëm rastet e referuara, ku protokollin e koordinimit është respektuar dhe rishikuar nga menaxherët e linjës.
- **Mbledhja e të dhënave dhe menaxhimi i informacionit:** Përqindja e incidenteve të raportuara të DHGV që u kategorizuan me saktësi nga policia përgjigjëse, sipas menaxhimit të linjës së stacionit. Ky informacion do të lejojë menaxherin e lartë të përcaktojë

nëse personeli në të gjitha nivelet operacionale ka një kuptim të qëndrueshëm dhe të përbashkët të DHGV. Sidoqoftë, kjo praktikë mund të kërkojë shumë burime për shkak të ekzaminimit manual të përshkrimeve të incidenteve.

- **Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera përmes koordinimit:** Përqindja e reagimeve pozitive nga partnerët e shërbimeve thelbësore mbi cilësinë e reagimit të parë të policisë në lidhje me numrin e referimeve. Sondazhet ose diskutimet për kënaqësinë me shërbimet duhet të pyesin gjithashtu për përshtatshmërinë e pyetjeve/intervistave aktuale të bëra nga zyrtari (ët) e parë që përgjigjen.

STUDIMI I RASTIT I PRAKTIKËS SË MIRË: HETIMET E POLICISË TË INFORMUAR PËR TRAUMA

Në vitin 2019, Departamenti i drejtësisë në Kanada lëshoi një studim mbi ndikimin e traumave në viktimat e sulmeve seksuale të rritur. Raporti theksoi se trauma e lidhur me sulmet seksuale shumë shpesh ka ndikim neurobiologjik - që do të thotë se ndikon në trurin dhe sistemin nervor të viktimave/të mbijetuarave dhe se kjo reflektohet në dëshmitë e viktimave/të mbijetuarave gjatë proceseve standarde të intervistimit, veçanërisht kur kryhen nga policia.²⁹

Raporti thekson më tej se për të trajtuar rastet e sulmeve seksuale në mënyrë më efektive dhe për të marrë prova në këto raste në mënyrë më të drejtë dhe të paanshme, profesionistët e drejtësisë penale siç është policia duhet të kenë një vlerësim bazë të efekteve dhe ndikimit të traumës tek viktimat/të mbijetuarat.

Disa nga gjetjet kryesore nga raporti:

Mitet e pabaza për gratë dhe dhunën seksuale kontribuojnë në besimin e gabuar se dëshmisë viktimë-dëshmitar i mungon besueshmëria. Disa shembuj të miteve të tilla të cituara në raport përfshijnë:

²⁹ Haskell, L. dhe Randell, M., 'Ndikimi i traumës në viktimat e rritura të sulmeve seksuale' (2019). Raporti i dorëzuar: Drejtësia Kanada (2019).

- Një grua që është 'e pavlerë' ose 'jo e nderuar' është e pabesueshme dhe ka më shumë gjasa të ketë dhënë pëlqimin për aktet seksuale në fjalë;
- Gratë që nuk zbulojnë ose raportojnë menjëherë sulmet seksuale gënjejnë, ose gratë që nuk duan të bëjnë seks do të luftojnë fizikisht dhe/ose do të përpiqen të ikin nga situata për të "provuar" se vërtet nuk kanë dhënë pëlqimin.

Këto mite kontribuojnë në krijimin e një stereotipi të rremë se si duken viktimat e vërteta ose 'ideale' dhe se gratë që sulmohen seksualisht pritet të bëjnë sa më poshtë:³⁰

- Ofrojnë rezistencë fizike dhe/ose verbale ndaj seksit të padëshiruar;
- Shprehin një mospajtim të qartë dhe eksplicit për kontakt seksual të padëshiruar;

³⁰ Shih Randall, M (2010), 'Ligji për sulmet seksuale, besueshmëria dhe viktimat ideale': pëlqimi, rezistenca dhe fajësimi i viktimës', Revista Kanadeze e grave dhe ligjit, 22 (2), 397-43 në Haskell, L dhe Randell, M., 'Ndikimi i traumës në viktimat e rritura të sulmeve seksuale' (2019). Raporti i dorëzuar: Drejtësia Kanada (2019).

- Ndërpresin kontaktin me personin me të cilin ajo ka qenë ‘e papërshtatshme’ seksualisht ose që e ka sulmuar atë; dhe
- Demonstronjë kujtim të përsosur ose gati të përsosur, duke përfshirë një rrëfim të qëndrueshëm dhe linear të ‘asaj që ndodhi.’

Raporti tregon se këto karakteristika ‘ideale’ të viktimave nuk përfaqësojnë se si shumica e grave të sulmuara seksualisht në të vërtetë përballen dhe reagojnë. Kjo do të thotë se këto mite, paragjykime, supozime dhe pritshmëri ndikojnë negativisht në mënyrën se si viktimat/të mbijetuarat japin dëshmi gjatë procesimit të çështjes së tyre dhe se si aktorët, siç është policia, vlerësojnë besueshmërinë e tyre.

Raporti identifikoi edhe sjellje të tjera të zakonshme të viktimave/të mbijetuarave të ekspozuara si rezultat i një përvoje traumatike, dhe veprimet dëmtuese të policisë që i përkeqësuan këto:

- Violence trauma has a neurobiological impact on victims/survivors, resulting in fragmented memories of sexual assault, thus making it difficult for victims/survivors to remember many details of a sexual assault in a complete or linear way;
- Trauma e dhunës ka një ndikim neurobiologjik tek viktimat/të mbijetuarat, duke rezultuar në kujtime të fragmentuara të sulmit seksual, duke e bërë kështu të vështirë për viktimat/të mbijetuarat të mbajnë mend shumë detaje të një sulmi seksual në mënyrë të plotë ose lineare;
- Kur një viktimë/e mbijetuar intervistohet në një mënyrë stresuese, p.sh., nëse ata nuk trajtohen me dhembshuri; nëse dëshmia e tyre ndërpritet; nëse dyshohet në atë që ata po raportojnë, ato nuk do të jenë në gjendje të kujtojnë informacione potencialisht vendimtare që ruhen në tru;
- Nuk është as realiste, as racionale, të presësh që viktimat/të mbijetuarat e sulmit seksual të kujtojnë të gjitha aspektet e përvojave të tyre traumatike me saktësi të detajuar nga fillimi në fund. Truri përgjigjet në kundërshtim me këtë pritje të kujtimit të saktë,

për shkak të mbrojtjeve neurologjike të aktivizuara në përgjigje të traumës;

- Besimi se deklaratat jokonsistente nënkuptojnë që viktimat/e mbijetuarat gënjen ka rezultuar në një besim të tepërt në teknikat që fokusohen në zbulimin e gënjeshtres. Këto qasje i shkaktojnë stres të mëtejshëm viktimës/të mbijetuarës dhe shpesh pengojnë atë kujtesë që viktimat/e mbijetuarat mund ta kujtojë;
- Gabime të shpeshta janë bërë nga policia si rezultat i zbatimit të praktikave tradicionale ose standarde të marrjes në pyetje (për të marrë në pyetje autorët/të dyshuarit kriminelë) ndaj viktimave të krimit, duke çuar në mbylljen e informacionit të nevojshëm për të hetuar sulmin. Disa shembuj të intervistimit të pahijshëm të viktimave/të mbijetuarave të cituara nga raporti përfshijnë:
  - duke kërkuar nga viktimat/të mbijetuarat e sulmeve seksuale që të përsërisin rrëfimin e tyre nga pika të ndryshme të sekuencës, për shembull, duke kërkuar që një viktimë/e mbijetuar të fillojë historinë nga fundi dhe ta tregojë atë mbrapsht;
  - bërja e pyetjeve viktimave/të mbijetuarave të krijuara për të ngatërruar ose testuar rrëfimin e tyre (si një mënyrë për të vlerësuar vlefshmërinë e tij).
- Pyetjet e intervistës të konsideruara si kundërproduktive në raport buronin nga përdorimi i gjuhës/pyetjeve dhe supozimeve për fajësimin e viktimave, të tilla si ‘Pse e bëtë ...’
- Intervistat tradicionale të policisë përfshijnë shumë ndërprerje kur viktimat/të mbijetuarat japin deklarata për përvojat e tyre të sulmit seksual. Ndërprerjet janë një e metë fatale në qasjen hetimore dhe pengojnë marrjen e kujtesës.

Sipas shumë ekspertëve, qëndrimi i përcjellë nga zbatimi i ligjit është “faktor i vetëm më i rëndësishëm në përcaktimin e suksesit të intervistës së viktimave, dhe për këtë arsye i gjithë hetimi”.

Një studim mbi ndikimin e traumave tek viktimat e sulmeve seksuale të rritur (Departamenti i drejtësisë, Kanada, 2019)

Kutia 8

Kur viktimat e sulmeve seksuale ndjejnë:

1. Që dikush po i dëgjon;
2. Që dëgjuesi mund të tolerojë atë që ka për të thënë;
3. Që dëgjuesi kupton atë që ka për të thënë;
4. Që dëgjuesi të imagjinojë historinë e tyre të jetë e vërtetë.

Ato do të ndihen më rehat kur zbulojnë përvojën e tyre dhe do të ndihen më rehat duke ofruar informacion në lidhje me të.

Një studim mbi ndikimin e traumave tek viktimat e rritura të sulmeve seksuale (Departamenti i drejtësisë, Kanada, 2019)

Cila është rruga përpara

Raporti identifikon disa veprime dhe teknika pozitive që policia mund të ndërmarrë dhe zbatojë, në mënyrë që të jetë më e informuar për traumat në qasjen e saj ndaj DHGV:

- Institucionalizimi i trajnimit në hetimet e traumatizuar për punonjësit e policisë si pjesë integrale e praktikës së intervistimit të policisë;
- Trajnimi duhet të promovojë kompetencën emocionale, e cila kërkon zhvillimin e aftësive thelbësore shoqërore për të njohur, interpretuar dhe reaguari në mënyrë konstruktive ndaj emocioneve tek vetja dhe të tjerët. Kjo nënkupton zhvillimin e aftësisë për të intervistuar viktimat/të mbijetuarat në mënyra që i fuqizojnë dhe qetësojnë ato, në mënyrë që ato të jenë në gjendje të ofrojnë tregime më të sakta, koherente, të qëndrueshme dhe bindëse;
- Intervista fillestare me një viktimë/të mbijetuar e cila e para raporton një sulm seksual duhet të jetë i shkurtër, pastaj i ndjekur nga një intervistë më e plotë disa ditë më vonë kur viktimat/e mbijetuara ka pasur kohë për të fjetur dhe konsoliduar kujtimet e saj të përvojës traumatike.³¹ Kjo do të lejojë kujtime më të konsoliduara që priren të jenë më të qëndrueshme,

³¹ Disa shërbime policore në Shtetet e Bashkuara dhe Kanada lejojnë konsolidimin e kujtesës pas dy cikleve të gjumit të plotë para se të intervistojnë oficerët e policisë të cilët janë përfshirë në të shtënat. Kjo praktikë mund të zbatohet në procesin e intervistimit me viktimat/të mbijetuarat e VAWG. Shih Haskell, L. dhe Randell, M., 'Ndikimi i traumës në viktimat e rritur të sulmeve seksuale' (2019). Raporti i dorëzuar: Drejtësia Kanada (2019).

më të besueshme dhe më të qëndrueshme të kujtuara, dhe kështu më të dobishme për deklaratat e holësishme të viktimave të marra nga policia.³²

- Gjatë intervistës në polici të një viktime/të mbijetuarare të sulmit seksual, fokusi duhet të jetë në kujtimet shqisore, emocionale që viktimat/e mbijetuara ka koduar dhe kujtuar në vend që të presë që viktimat/e mbijetuara të japë një tregim me një kronologji.
- Është e rëndësishme që punonjësit e policisë të pranojnë se zbulimi është një proces, jo një ngjarje e njëhershme. Është gjithashtu e rëndësishme që policia të pranojë se zbulimi i incidenteve të sulmeve seksuale, të cilat viktimat/të mbijetuarat shpesh i përjetojnë si poshtëruese dhe të pafuqishme, është veçanërisht i vështirë. Kjo është veçanërisht e vërtetë në një shoqëri ku mitet e përdhunimit ende ekzistojnë.
- Efekti i qëndrimit të hetuesit policor ndaj një viktime/të mbijetuarare, veçanërisht një viktime/të mbijetuarare të sulmit seksual, është një ndryshore shumë domethënëse në një takim të parë (dhe në të vërtetë çdo takim). Viktimat/të mbijetuarat shpesh ndihen të frikësuar, të turpëruara ose të frikësuar kur policia u përgjigjet atyre me shkëputje, ashpërsi, mosbesim ose pushim nga puna.
- Shpesh qasjet tradicionale të policisë ndaj intervistave

³² McCaugh, J. L. 'Konsolidimi i kujtesës dhe amigdala: një perspektivë e sistemeve', Trends Neurosci. (2002) shtator; 25 (9):456.

të viktimave/të mbijetuarave në rastet e sulmeve seksuale janë fokusuar në detajet periferike, të cilat nuk kujtohen lehtë dhe mund të mos jenë as të rëndësishme. Në vend të kësaj, policia duhet të përqëndrohet në detajet qendrore të cilat viktimat/të mbijetuarat i kujtojnë më shpesh dhe më lehtë.

SHËNIME DHE LEXIM TË SUGJERUAR

1. Moduli 3: Paketa e shërbimeve themelore të drejtësisë dhe policimit për gratë dhe vajzat që i nënshtrohen dhunës: elementet themelore dhe udhëzimet për cilësinë (Programi i përbashkët global i Kombeve të Bashkuara për shërbimet thelbësore për gratë dhe vajzat që i nënshtrohen dhunës, 2015), shih: <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2015/essential-services-package-module-3-en.pdf?la=en&vs=3520>
2. Udhëzime mbi drejtësinë në çështjet që përfshijnë fëmijët viktime dhe dëshmitarë të krimit (rezoluta ECOSOC 2005/20).
3. Anketa e Drejtuar nga OSBE mbi Dhunën ndaj grave: Raporti kryesor. (Organizata për sigurinë dhe bashkëpunimin në Evropë (Vjenë, 2019), shih: <https://www.osce.org/secretariat/413237?download=true>
4. Kodi i sjelljes për zyrtarin e zbatimit të ligjit miratuar nga rezoluta e Asamblesë së përgjithshme 34/169 e 17 dhjetorit 1979
5. Huhtanen, H., Lonsway, K.A., Archambault, J., 'Paragjykimi gjinor në përgjigjen dhe hetimin e sulmeve seksuale', Seria e buletinit të trajnimit: Pjesa 1. Fundi ndërkombëtar i dhunës kundër grave (EVAWI, 2017)
6. Huhtanen, H., Lonsway, K.A., Archambault, J., 'Paragjykimi gjinor në përgjigjen dhe hetimin e sulmeve seksuale', Seria e buletinit të trajnimit: Pjesa 2. Fundi ndërkombëtar i dhunës kundër grave (EVAWI, 2017).
7. Huhtanen, H., Lonsway, K.A., Archambault, J., 'Paragjykimi gjinor në përgjigjen dhe hetimin e sulmit seksual' Seria e buletinit të trajnimit: Pjesa 3. Fundi ndërkombëtar i dhunës kundër grave (EVAWI, 2017).
8. Huhtanen, H., Lonsway, K.A., Archambault, J., 'Paragjykimi gjinor në përgjigjen dhe hetimin e sulmeve seksuale', Seria e buletinit të trajnimit: Pjesa 4. Fundi ndërkombëtar i dhunës kundër grave (EVAWI, 2017).
9. 'Manuali i trajnimit të dhunës me bazë gjinore për oficerët gjyqësorë në Uganda', (Gratë e KB, 2019 i pabotuar).
10. Guerette, R.T. & Bowers, K.J. (2009), 'Vlerësimi i shtrirjes së zhvendosjes së krimit dhe përhapja e përfitimeve: Rishikimi i vlerësimeve të parandalimit të krimit të situatës' *kriminologjia*, 47 (4), fq.1331-1368.
11. Paketa e mjeteve të një praktikuesi për programimin e qasjes së grave në drejtësi. (Gratë e KB etj., 2018), shih: <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2018/waaj-complete-toolkit-en.pdf?la=en&vs=2654>
12. Deklarata mbi eliminimin e dhunës ndaj grave, 23 shkurt 1994, shih: <https://undocs.org/en/A/RES/48/104>
13. Forcimi i parandalimit të krimit dhe reagimi i drejtësisë penale ndaj dhunës kundër grave (UNODC, 2014).
14. 'Integrimi i perspektivës gjinore në udhëzimet dhe praktikën e hetimeve për të drejtat e njeriut'. Zyra e OKB -së e Komisionit të lartë për të drejtat e njeriut (Nju Jork dhe Gjenevë, 2018). <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/Publications/GenderIntegrationintoHRInvestigations.pdf>
15. 'Biznesi i të gjithëve: Përmirësimi i reagimit të policisë ndaj abuzimit në familje' (HCIM 2014). <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmicfrs/wp-content/uploads/2014/04/improving-the-police-response-to-domestic-abuse.pdf>
16. Kodi i sjelljes për zyrtarët e zbatimit të ligjit, miratuar me rezolutën e Asamblesë së përgjithshme 34/169 të 17 dhjetorit 1979, shih: <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/LawEnforcementOfficials.aspx>
17. Haskell, L. dhe Randell, M., 'Ndikimi i traumës në viktimat e sulmeve seksuale të të rriturve (2019). Raporti i dorëzuar në: Drejtësia Kanada (2019), shih: https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/jr/trauma/trauma_eng.pdf
18. Randall, M. (2010), 'Ligji për sulmet seksuale, besueshmëria dhe "Viktimat ideale": Pëlqimi, rezistenca dhe fajësimi i viktimës', *Revista Kanadeze e grave dhe ligji*, 22 (2), 397-43.
19. McGaugh, J. L. (2002), 'Konsolidimi i kujtesës dhe amigdala: Perspektivë e sistemeve'. *Trendet Neurosci* (2002) shtator; 25 (9): 456.
20. Tanner, H., 'Filloni duke besuar në përmirësimin e përgjigjeve ndaj sulmeve seksuale dhe parandalimit të paragjyqimeve gjinore' (2017), shih: <https://www.evaw-intl.org/Library/DocumentLibraryHandler.ashx?id=919>
21. Sara Ferro Ribeiro dhe Danaé van der Straten Ponthoz, 'Protokolli ndërkombëtar mbi dokumentimin dhe hetimin e dhunës seksuale në konflikt. Praktika më e mirë mbi dokumentimin e dhunës seksuale si krim ose shkelje e Ligjit ndërkombëtar' (Zyra e jashtme dhe e Komonuelthit në Mbretërinë e Bashkuar, Edicioni i dytë, mars 2017), shih: <https://assets.publishing>

[service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598335/International_Protocol_2017_2nd_Edition.pdf](https://www.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598335/International_Protocol_2017_2nd_Edition.pdf)

22. 'Fëmijët dhe interpretimi joformal: Shumë fëmijë të marrin një rol interpretimi ose përkthimi joformal për familjen e tyre', (Shoqëria e fëmijëve në Mbretërinë e Bashkuar), shih: <https://www.chil-drenssociety.org.uk/youngcarer/refugee-toolkit/children-and-informal-interpreting>
23. 'Akuza të rreme', (Kriza e përdhunimit në Skoci), shih: <https://www.rapecrisisscotland.org.uk/false-allegations/>
24. 2013 QPS 57 Konkluzionet e dakorduara u bëjnë thirrje shteteve të marrin masat e nevojshme legjislative dhe/ose masa të tjera për të ndaluar proceset e detyrueshme dhe të detyruara të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve, përfshirë ndërmjetësimin dhe pajtimin e detyruar, në lidhje me të gjitha format e dhunës kundër grave dhe vajzave (E/2013/27 - E/CN.6/2013/11, para (g).
25. Grupi ndërkombëtar për të drejtat e pakicave, shih: <https://minorityrights.org/2019/12/10/marginalized-and-violated-gbv/>
26. *Parimet dhe udhëzimet*, të mbështetura nga udhëzimet praktike, për mbrojtjen e të drejtave të njeriut të migrantëve në situata të cenueshme (OHCHR dhe Grupi global i migrimit), shih: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Migration/PrinciplesAndGuidelines.pdf>
27. *Paketa e veglave* të UNPOL -it për praktikën më të mira mbi integrimin gjinor në ruajtjen e paqes: Përmbledhje e mjeteve të projektit (2015), shih: <http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/387374/United%20Nations%20Police%20Gender%20Toolkit%20Compendium%20of%20Project%20Tools.pdf?sequence=55&isAllowed=y>

HETIMI

“Përgjegjësia kryesore për fillimin e hetimeve dhe ndjekjet penale bie mbi policinë dhe autoritetet e prokurorisë dhe nuk bie mbi gratë që i nënshtrohen dhunës, pavarësisht nga niveli ose forma e dhunës.”

Asambleja e Përgjithshme e KB -së në Strategjitë Model të Përditësuara me 2010 dhe Masat Praktike mbi Eliminimin e Dhunës ndaj Grave në Fushën e Parandalimit të Krimit dhe Drejtësisë Penale (2011, rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 65/228, shtojcë).

QËLLIMI I KAPITULLIT

Policia po i plotëson në mënyrë efektive kërkesat dëshmuese dhe hetimore kur i përgjigjet DHGV -së duke kryer hetime në kohën e duhur dhe në mënyrë profesionale, dhe në këtë proces, duke shteruar të gjitha mjetet në dispozicion për të siguruar llogaridhënien e autorit (kryesit) dhe për të parandaluar ri-shkeljen e ligjit.

Mesazhet Kryesore dhe Pikat e Mësimit

- Autoritetet e policisë dhe prokurorisë kanë përgjegjësinë kryesore për fillimin e hetimit - e jo viktimat/e mbijetuara;
- Nuk ka hierarki dhune kur përcaktohet cilësia e reagimit të policisë;
- Hetimi që është i ancoruar në fuqizimin e viktimës/të mbijetuarës përmes një qasjeje të përqendruar tek viktimat/e mbijetuara rrit kënaqësinë dhe besimin tek policia;
- Etika e “Mos Bëj Dëm” duhet të jetë qendrore për çdo vendim ose veprim të ndërmarrë gjatë hetimit;
- Tregues i një hetimi të kryer profesionalisht dhe të përgjegjshëm gjinor është kur mirëqenia e viktimës/të mbijetuarës është e balancuar me plotësimin e kërkesave hetimore;
- Mbledhja e provave mjeko/mjekësoro-ligjore duhet të jetë edhe ndjeshme ndaj gjinisë dhe e zellshme në përputhje me protokollet;
- Kujdes i veçantë kërkohet kur viktimat/e mbijetuara është e moshuar, shumë e re ose personi me aftësi të kufizuara, pasi ata mund të kenë nevoja specifike;
- Njohja e fazave të sjelljes shtrënguese(detyruese) dhe kontrolluese në dhunën ndërpersonale mund të përcaktojë rezultatin e një hetimi;
- Parandalimi i akteve të DHGV-së që lidhen me dhunën/abuzimin me bazë nderi dhe praktikatat e dëmshme kërkon zgjidhje të bazuara në komunitet dhe hetues të ndjeshëm në kontekst.

HYRJJE

Çdo hetim është i ndryshëm dhe mund të kërkojë një strategji ose qasje të ndryshme hetimi. Pa varësisht nga strategjia/qasja e përdorur, normat ndërkombëtare që përcaktojnë standardet minimale kërkojnë që policia të reagojë me zell, në mënyrë efektive në kohë, duke përdorur të gjitha burimet në dispozicion pa diskriminim.

Foto me mirësjellje nga OKB/Martine Perret (Timor-Leste)

Në rastet e DHGV- së, ESP shton se tregues i hetimi të kryer profesionalisht dhe të përgjegjshëm gjinor është kur hetuesit me mjeshtri gjejnë ekuilibrin e duhur midis të siguruarit që siguria dhe dinjiteti i viktimës/ të mbijetuarës të ruhet gjatë gjithë procesit dhe përm-bushjes së kërkesave dëshmuese dhe hetimore për të vërtetuar veprën penale dhe/ose të dhunshme.¹

Çelësi për gjetjen e këtij ekuilibri të duhur do të jetë aftësia e hetuesit (ve) për të inkurajuar pjesëmarrjen domethënëse të viktimës/të mbijetuarës, duke aplikuar qasjen e përqendruar te viktimat/e mbijetuara, duke bashkëpunuar me ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore dhe palët e interesit të bazuara në komunitet,

1 Paketa e Shërbimeve Thelbësore për Gratë dhe Vajzat që i nënshtrohen Dhunës: Elementet Themelore dhe Udhëzimet për Cilësinë (Programi i Përbashkët Global i Kombeve të Bashkuara mbi Shërbimet Thelbësore për Gratë dhe Vajzat që i nënshtrohen Dhunës, 2015).

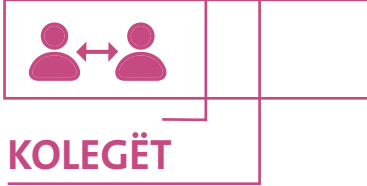
si formale² ashtu edhe joformale³ dhe për të kryer punë në mënyrë profesionale që zbut kundër anshmërive të dëmshme dhe viktimizimit dytësor.

Shih Kapitullin 2: ‘Bërja e Dallimit si Menaxher dhe Udhëheqës i Ekipit’ për më shumë informacion mbi qasjen e përqendruar te viktimat/e mbijetuara.

Po aq i suksesshëm për hetimin e DHGV-së do të jetë të kuptuarit e oficerit hetues se çfarë përbën DHGV-në dhe se si sjellje dhe paragjykime të caktuara e shtojnë atë. Kjo do të mundesojë oficerëve hetues të identifikojnë modelet (rregullat) e sjelljes abuzive nga autori i dyshuar dhe variablat e ndryshëm mjedisorë që ndikojnë në natyrën e dhunës që ka përjetuar viktimat/e mbijetuara, si dhe sjelljen dhe reagimet e viktimës/të mbijetuarës.

2 Për shembull, klinikat mjekësore të komunitetit, strehimoret e viktimave/të mbijetuarave të mbështetura nga shteti dhe OJQ -të lokale që ofrojnë mbështetje për viktimat/të mbijetuarat që hyjnë në sistemin formal të drejtësisë.

3 Për shembull, udhëheqëset e komuniteteve femra, këshillat fetare ose autoritetet fetare ose zbatuesit e drejtësisë tradicionale.

UDHËZIME NGA KOLEGËT

Ky informacion do të jetë vendimtar gjatë planifikimit të masave të sigurisë dhe mbrojtjes për të siguruar mos përsëritjen e dhunës (shih Kapitullin 6: «Siguria dhe Mbrojtja») pasi ai do të ndihmojë në vendosjen e sjelljes abuzive dhe shtrënguese (detyruese) të autorit të supozuar brenda një cikli të modelit të dhunës të krijuar nga ekspertë në këtë fushë.

Shih Kapitullin 11: 'Sfidat dhe Strategjitë për Zbatimin e Punës Policore të Përgjegjshme Gjimore' në zbatimin e ciklit të modeleve të dhunës në strategjitë e reagimit të DHGV-së.

Vendosja e modelit (rregullës) të sjelljes abuzive të autorit të dyshuar në një cikël të modelit të dhunës do të ofrojë informacionin e nevojshëm për të kryer një hetim efektiv të fokusuar tek autorët. Ky fokus hetimor do të ndihmojë për të hedhë dritë mbi mënyrën se si të ndalohet dhe sanksionohet sjellja abuzive dhe ndoshta si të mbështetet autori i dyshuar nga përsëitja e shkeljes ligjore, një skenar që zakonisht preferohet nga viktimat/ të mbijetuarat e dhunës në familje ose nga partneri intime (DhPI).

Ne kapitullin vijues do të diskutohet mjedisi i përshtatshëm i nevojshëm për të kryer një hetim mbi DHGV-në që është efektiv në përmbushjen e kërkesave dëshmuese dhe hetimore dhe paralelisht, sigurimi i pjesëmarrjes kuptimplote të viktimës/të mbijetuarës në procesin e vendimmarrjes.

Udhëzimet e dhëna për menaxherët e mesëm të policisë do të bazohen në hulumtimet dhe praktikat aktuale mbi policimin (Punën Policore) e paanshëm dhe të përgjegjshëm ndaj gjinisë dhe se si kjo qasje mund të mbështesë efektivitetin e hetimeve në DHGV. Për më tepër, kapitulli do të ndjekë nga afër kornizën ESP-se dhe do t'i rekomandojë lexuesit të vështroje udhëzimet kornizë të dhëna në Modulin 3 të ESP-se për Drejtësinë dhe Policimin (Punën Policore), veprimin thelbësor numër 3 për «Hetimin». Paralelisht, lexuesit gjithashtu duhet t'i referohen udhëzimeve kornizë të dhëna në Modulin 2 të ESP-se për Shëndetësinë, veçanërisht në veprimin thelbësor numër 6 mbi «Dokumentacionin (Mjekësi-Ligjore)».

Si udhëheqës, është thelbësore të siguroni që stafi juaj të ofrojë një shërbim efektiv policor për viktimat/të mbijetuarit e DHGV-së, dhe ndërsa njihet ju do të keni kërkesa konkurruese për shërbimet tuaja dhe burimet që keni në dispozicion, mesazhet që u jepni si stafit tuaj ashtu edhe komunitetit lokal janë vendimtare. Duhet të bëhet shumë e qartë se **DHGV-ja nuk do të tolerohet**, se ju dhe stafi juaj do të respektoni ligjin dhe autorët e supozuar do të ndiqen në mënyrë rigorozë me qëllim që të vendosen ata para gjykatës së ligjit. A i keni bërë të qartë të gjithë stafit tuaj se çfarë pritet prej tyre dhe a i monitoroni dhe mbani përgjegjes individë për performancën e tyre?

Për të siguruar që stafi juaj po plotëson standardet që pritet prej tyre nga organizata juaj, ata do të duhet të dinë përmbajtjen e çdo politike ose Procedure Standarde të Operimit (PSO) për luftimin/reagimin ndaj DHGV-së.

Nëse një dokument i tillë nuk ekziston brenda organizatës suaj, ju mund të konsideroni të hartoni një komplet (set) vendor udhëzimesh për stafin tuaj të cilit ata duhet t'i përmbahen. Ju gjithashtu mund t'i nxisni eprorët tuaj që të llojnë për krijimin (hartimin) e PSO-së për organizatën tuaj (bazuar në kontributin dhe përvojat nga ekipi/njësia juaj).

Pavarësisht nëse ka një politikë organizative/PSO apo jo, ju duhet të identifikoni sfidat me të cilat përballeni ju dhe stafi juaj në trajtimin e incidenteve të tilla dhe çfarë zbrastësish ka në burime ose njohuri që duhet të adresohen ose që keni nevojë për ndihmë qoftë nga komuniteti, ofruesit tjerë të shërbimeve ose nga dikush tjetër brenda organizatës suaj.

Ju do të duhet të bindeni se stafi juaj është në dijeni dhe i përditësuar për çdo dispozitë ligjore përkatëse që ka të bëjë me DHGV-në. Ata duhet të jenë të vetëdijshëm për rolet dhe përgjegjësitë e tyre në respektimin (mbështetjen) si të ligjeve kombëtare ashtu edhe të çdo ligji, konvente ose protokollit ndërkombëtar, për të cilin Qeveria juaj mund të jetë nënshkruese.

Dhuna kundër grave dhe vajzave (DHGV) është “çdo akt dhune me bazë gjinore që rezulton, ose ka të ngjarë të rezultojë në dëmtime ose vuajtje fizike, seksuale ose psikologjike ndaj grave, duke përfshirë kërcënimet e akteve të tilla, detyrimin ose privimin arbitrar të lirisë, kudo që ndodhin ato qofshin në jetën publike ose private”

Deklarata mbi Eliminimin e Dhunës ndaj Grave, rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 48/104 (1993).

Një shembull i mirë do të ishin dispozitat mbi të drejtat e njeriut të përfshira në Kushtetutë ose traktatet ndërkombëtare të ratifikuara nga vendi juaj, të cilat zbatohen jo vetëm për viktimat/të mbijetuarit, por edhe për autorët e supozuar. A është stafi juaj i vetëdijshëm për përgjegjësinë e tyre për të ofruar siguri dhe mbrojtje për të gjithë njerëzit që janë përgjithmonë ose përkohësisht brenda kufijve të vendit tuaj? Kjo do të përfshijë çdo refugjat, azilkërkues dhe emigrant, qofshin ata të dokumentuar apo të padokumentuar.

Nëse keni ndonjë kamp refugjatësh të vendosur brenda zonës tuaj të policisë, a është stafi juaj i vetëdijshëm se ata që jetojnë në kampe kanë ende të drejtë të jetojnë atje të sigurt dhe të trajtohen me dinjitet dhe respekt? Siguria dhe mbrojtja e tyre nuk është përgjegjësi e vetme e policisë. Të gjitha agjencitë e përfshira në kampet dhe përreth kanë një rol për të luajtur, por njësoj policia nuk mund të heqë veten nga çdo përgjegjësi vetëm sepse kampi drejtohet nga Zyra e Kombeve të Bashkuara e Komisionerit të Lartë për Refugjatët (UNHCR)⁴ ose organizata të tjera ndërkombëtare.

Ekziston një rol i qartë për policinë në parandalimin, hetimin dhe mbështetjen dhe aktivitetet e asistencës dhe, për të qenë efektive, duhet të ketë një qasje

4 Zyra e Komisarit të Lartë për Refugjatët e Kombeve të Bashkuara u krijua më 14 dhjetor 1950 nga Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara. Agjencia është e mandatuara të udhëheqë dhe koordinojë veprimet ndërkombëtare për të mbrojtur refugjatët dhe për të zgjidhur problemet e refugjatëve në mbarë botën, shih: <https://www.un.org/youthenvoy/2013/09/office-of-the-united-nations-high-commissioner-for-refugees/>

bashkëpunuese dhe të koordinuar midis policisë dhe të gjitha agjencive të tjera dhe palëve të interesit.

Për më shumë informacion mbi punën bashkëpunuese shih Kapitullin 3: ‘Parandalimi’, Kapitullin 7: Mbështetje dhe Ndihmë’ dhe Kapitullin 8: ‘Koordinimi midis Agjencive të Drejtësisë’.

Pasi të keni përcaktuar nëse stafi juaj është plotësisht i përditësuar për çdo legjislacion në lidhje me DHGV-në, duhet të jeni të sigurt se ata janë të vetëdijshëm për rolet dhe përgjegjësitë e tyre individuale në luftimin e krimeve të tilla. I gjithë stafi duhet të jetë i vetëdijshëm për përgjegjësitë e tyre specifike që nga ai që ka kontaktin e parë me viktimën/të mbijetuarën - qoft ai që merr telefonatën, oficer për informata ose oficer patrulle (Reaguesi i Parë), ekspertë të vendngjarjes ose mjeko-ligjorë - deri tek hetuesit e përgjithshëm os specialist, menaxherët e rasteve, mbikëqyrësit dhe menaxherët e linjës.

Mënyra në të cilën reagon personi i parë që vjen në kontakt me viktimën/të mbijetuarën do të ketë ndikimin më të madh dhe të qëndrueshëm në besimin dhe sigurinë e viktimës/të mbijetuarës në polici. Kjo pastaj do të përkthehet në besimin dhe sigurinë që kanë familja dhe miqtë e tyre dhe komuniteti në polici.

Për më shumë informacion mbi trajtimin e viktimave/të mbijetuarve, shih Kapitullin 4: ‘Kontakti fillestar’ dhe Kapitullin 9: ‘Komunikimet’.

Çdo reagim ndaj incidenteve të raportuara të DHGV-së duhet të jetë e menjëhershëm, në mënyrë që të demonstron angazhimin për të luftuar kundërvatjet e tilla dhe të dërgohet mesazhi i qartë se të gjitha viktimat/të mbijetuarët janë të rëndësishme, dhe se ata dhe ankesat e tyre po merren seriozisht. Reagimet e menjëhershme janë me shumë rëndësi për të siguruar sigurinë dhe mbrojtjen e tyre dhe të çdo familjeje ose bashkëpunëtori tjetër që mund të jenë në rrezik. Viktima/e mbijetuarara mund të ketë nevojë për kujdes mjekësor për çdo dëmtim fizik ose psikologjik dhe marrja e këtij trajtimi në mundësinë më të hershme jo vetëm që përmbush nevojat e viktimës/të mbijetuarës, por përmirëson edhe perspektivën e marrjes së dëshmimeve të mundshme drejtpërdrejt prej tyre.

Kutia 1

A jeni duke siguruar që po monitorohet performanca e Reaguesve tuaj të Parë ndaj krimeve të DHGV-së?

Më poshtë është një listë e thjeshtë kontrolluese për mbikëqyrësit e Reaguesve të Parë, bazuar në këshillat e Kolegjit të Policimit (Punës Policore) në Mbretërinë e Bashkuar:

1. Viktimat/të Mbijetuarat u bënë të ndihen të sigurt, Reaguesi i Parë duke demonstruar ndjeshmërinë
2. Reaguesi i parë nuk bën gjykime mbi zgjedhjet e jetës së viktimës/të mbijetuarës ose mekanizmave të përballimit
3. Është kryer procesi i Vlerësimit të Riskut
4. Kontrolloni mirëqenien e fëmijëve dhe sigurinë që u ofrohet fëmijëve në vendin e ngjarjes
5. Planifikimi i sigurisë me viktimën/të mbijetuarën dhe fëmijët
6. Sigurimi i intimitetit gjatë ndarjes së viktimës/të mbijetuarës dhe autorit të supozuar
7. Informimi i viktimës/të mbijetuarës se atyre u besohet dhe se ata kanë marrë vendimin e duhur për të kërkuar ndihmë
8. Demonstron të kuptuarit se pse disa viktimat/të mbijetuarat mund të jenë jo bashkëpunuese
9. Ruajtja sipas nevojës individuale
10. Trajtimi i duhur me nevojat e viktimave/të mbijetuarve me prejardhje të ndryshme
11. Identifikimi, mbrojtja dhe ruajtja e vendit të krimit
12. Identifikimi, ruajtja dhe, aty ku është e përshtatshme, mbledhja e provave
13. Marrja e veprimeve pozitive dhe shpjegimi i këtyre viktimës/të mbijetuarës
14. Adresimi i kundër supozimeve

Edhe nëse një hetues ose oficer posaçërisht i trajnuar nuk është në dispozicion në kohën e raportimit, viktimat/e mbijetuara nuk duhet të lihet kurrë në pritje të një reagimi, prandaj është jetike që GJITHE stafi të ketë, së paku, vetëdije të përgjithshme për atë se si të sillen me viktimat/të mbijetuarat e DHGV-së, përfshirë edhe ata që janë më të cenueshëm. Në fund të fundit, që nga momenti i raportimit të një incidenti, stafi duhet të kuptojë etosin (karakterin) e «**Mos Bëj Dëm**»⁵ në lidhje me çdo vendim ose veprim.

Është mëse e rëndësishme që gjithçka të bëhet për të parandaluar që viktimat/e mbijetuar që të pësojnë trauma të mëtejshme nga nxitja e çdo procesi ose procedure policore që mund të arrijë në viktimizimin dytësor. Ata duhet të kuptojnë se sa e vështirë mund

të ketë qenë për viktimën/të mbijetuarën të raportojë në polici në radhë të parë dhe çdo rrezik shtesë me të cilin ata mund të përballen nga familja e tyre ose komuniteti më i gjerë si rezultat i raportimit.

Sipas Doracakut të UNODC-ut mbi *‘Reagimet Efektive të Policisë ndaj Dhunës kundër Grave’* (2010), hetimi është një ushtrim metodik në zgjidhjen e problemeve që përfshin identifikimin e kundërvajtjes duke shqyrtuar faktet ose rrethanat e një incidenti dhe identifikimin e opsionit të zbatimit të përshtatshëm për faktet ose rrethanat. Ndërsa kompleksiteti dhe natyra dinamike e DHGV-së janë unike nga hetimet e tjera, qëllimi dhe parimet udhëzuese mbeten kryesisht të njëjta.

Bazuar në [Doracakun e UNODC-ut](#), më poshtë janë listat kontrolluese me qëllim të hetimit dhe, përveç kësaj, se çfarë e bën një hetim efektiv:

⁵ Parimi “mos bëj dëm” i referohet sigurimit të veprimeve dhe komunikimeve që nuk përforcojnë pa dashje stereotipet negative për burrat dhe gratë që kontribuojnë në dhunën kundër grave dhe vajzave.

Kutia 2

Qëllimi i hetimit është:

- Të përcaktojë nëse është kryer një veprë penale ose të hedh poshtë një pretendim;
- Të identifikojë viktimën/të mbijetuarën dhe dëshmitarët;
- Të mbledh dhe ruaj dëshmitë e çdo lloji që mund të jenë të rëndësishme;
- Të zbulojë shkakun, mënyrën dhe vendndodhjen e një veprë penale;
- Të vërtetojë identitetin e autorit të dyshuar ose personit (ave) përgjegjës;
- Aty ku është e përshtatshme, të formulojë bazat mbi të cilat mund të ngrihet një akuzë;
- Të dokumentojë hetimin dhe provat dhe të përgatit për të paraqitur prova në gjyq;
- Të parandalojë viktimizimin e mëtejshëm (përfshin si viktimën/të mbijetuarën ashtu edhe të tjerët që mund të preken, siç janë fëmijët).

Hetimi efektiv, në përgjithësi, është ai ku hetuesi:

- Ka vepruar në mënyrë profesionale, të paanshme, gjithëpërfshirëse dhe objektive;
- Ishte i zellshëm në mbledhjen e dëshmive dhe deklaratave fizike ose jo-fizike;
- Në çdo kohë i trajtoi me respekt dhe dinjitet çdo/të gjithë viktimë(ët)/të mbijetuar(ët), dëshmitarë(ët) dhe autorët(ët) e supozuar;
- Ka siguruar që, nëse ka një veprë, e cila çoi në identifikimin e autorit (ave) të supozuar, të mblidhte prova të mjaftueshme cilësore, për të siguruar një perspektivë realiste të një dënimi në gjykatë;
- Ka konsideruar mbrojtjen dhe sigurinë e viktimës/të mbijetuarës, dëshmitarit(ëve) dhe autorit(ëve) të supozuar; Ka kryer vlerësimin e rrezikut, identifikimin e rrezikut dhe procesin e menaxhimit të rrezikut.

Ju gjithashtu duhet të jeni të sigurt se të gjitha raportet e DHGV-së regjistrohen me saktësi dhe në detaje të mjaftueshme për të mundësuar një hetim të plotë. Për shembull, a regjistrohen fjalët aktuale të viktimës/të mbijetuarës? Do të dobësojë komplet rastin nëse, në gjykatë, viktimat/e mbijetuara ose dëshmitari deklarojnë me fjalët e tyre atë që ka ndodhur, e cila nuk korrespondon me raportin fillestar të policisë ose deklaratën e tyre.

Mos regjistrimi në detaje të sakta i asaj që është bërë ose thënë mund të rezultojë gjithashtu që rasti të mos arrij në sistemin gjyqësor. Nëse keni përmbledhur ose përdorur terminologji më 'të sjellshme', kjo dobëson peshën e veprës së paraqitur prokurorit ose ofruesit të tjerë të drejtësisë. Regjistrimi i saktë i të gjitha incidenteve, të vërtetuara (validuara) si krim apo jo, është e rëndësishme për ju që të krijoni të dhëna mbi mbizotërimin dhe llojin e krimeve të DHGV-së, të cilat do t'ju mundësojnë të drejtoni burimet, aty ku është e përshtatshme, për të parandaluar incidente të ngjashme ose të përsëritura.

Shih Kapitullin 3: 'Parandalimi', Kapitullin 6: 'Siguria dhe Mbrojtja', Kapitullin 7 'Mbështetja dhe Ndihma' dhe

Kapitullin 8: 'Kordinimi midis Agjencive të Drejtësisë' për më shumë detaje mbi kapjen dhe përdorimin e të dhënave.

Nevojat e menjëhershme të viktimës/të mbijetuarës duhet të përcaktohen që në fillim për t'ju mundësuar të kuptoni se çfarë mbështetje dhe ndihme shtesë mund të kërkohet. Ju dhe stafi juaj do të keni nevojë për ndihmë nga ofruesit e tjerë të shërbimeve për të mbështetur hetimin tuaj, kështu që bashkëpunimi është tepër i rëndësishëm. Duke punuar me ofruesit e tjerë të shërbimeve për të mbështetur viktimën/mbijetuarën, stafi juaj mund të fokusohet në rolin e tyre kryesor të mbledhjes së provave për të identifikuar faktet e rastit për të paraqitur gjetjet të tyre tek prokurori ose gjykatat.

Shih Kapitullin 7: 'Mbështetja dhe Ndihma' për informacione të mëtejshme dhe shembuj të praktikës së mirë siç janë qendrat e krizave të viktimave/të mbijetuarave dhe qendrat e referimit të sulmeve seksuale.

Gjatë fazës së reagimit të menjëhershëm të hetimit, çdo autor i supozuar që është i pranishëm ose mund të identifikohet shpejt, duhet të trajtohet në mënyrë efektive.

Kutia 3

Të gjitha raportet e incidenteve të DHGV-së duhet të kenë(përmbajnë) së paku këto të dhëna:

- Kush është i përfshirë në hetim dhe si mund të kontaktohen ata? - Numrin e dosjes/incidentit të policisë, Ankuesin/viktimën, Dëshmitarët, Autorin e pretenduar(supozuar), Reaguesit fillestarë të policisë, Oficerin (ët) hetues.
- Çfarë ndodhi? - Çdo/të gjitha veprë/at penale e(të) kryer/a; marrëdhëniet midis viktimës dhe autorit të supozuar; lëndime (të dukshme ose të tjera); çfarë dëshmish janë në dispozicion; gjendja dhe vendndodhja e tij; çdo veprim i ndërmarrë dhe veprimi i mëtejshëm i nevojshëm; cilat dëshmi të dëshmitarëve janë në dispozicion dhe çfarë hetimesh janë bërë për të gjetur dëshmitarët. Asistenca mjekësore e ofruar dhe nga kush/në cilin institucion mjekësor është dërguar viktimë - detajet e personelit mjekësor dhe detajet e kontaktit.
- Kur ka ndodhur secila ngjarje - Koha (fillimi/mbarimi), data, dita. Data/Koha e raportuar nëse është e ndryshme.
- Ku ka ndodhur secila ngjarje - Identifikimi i vendit/eve të krimit; vendndodhja e saktë; vendndodhjen e ankuesit/viktimës; vendndodhjen e autorit të supozuar; vendndodhjen e dëshmitarëve. Përshkruani skenën e krimit, apartamentin, shtëpinë (cila dhomë), kat, ndërtesën publike, parkun, rrugicën, udhën ose rrugën. Përshkruani se çfarë veprimi u ndërmor për të mbrojtur dhe ruajtur vendin/et e krimit nga ndotja ose ndotja e tërthortë, p.sh., si i parandaluat njerëzit që të kenë qasje në vendngjarje dhe të shkatërrojnë provat fizike dhe/ose mjekoligjore; qasja/kontrolli i dokumentuar p.sh., cili/cilët oficer(ë) specialist dhe staf hynë në vendngjarje - dhe pse - datën dhe orën e hyrjes së tyre dhe datën dhe orën e daljes së tyre.
- Detajet e secilës ngjarje - A janë përdorur armët, nëse po ku janë ato tani? Pse ndodhi ngjarja? Historinë e autorit të supozuar; historinë e gjykatës dhe/ose urdhrave kufizues; historinë e dhunës që përfshin autorin/viktimën e supozuar.
- Siguria e viktimës/të mbijetuarit - veprimet e ndërmarra për të ruajtur dhe mbrojtur ankuesin/viktimën, çdo anëtar tjetër të familjes, përfshirë fëmijët dhe individët e tjerë të cenusëshëm dhe dëshmitarin(ët).d on the UNO-DC- Handbook on Effective Police Responses to Violence Against Women (2010).

Eshtë e rëndësishme që stafi juaj të veprojë në mënyrë etike dhe profesionale ndaj çdo autori të supozuar (pretenduar), pavarësisht nga pikëpamjet e tyre personale.

Përveç marrjes parasysh se çfarë rreziqe autori i supozuar mund të paraqesë për viktimën/të mbijetuarën, ju gjithashtu keni “detyrën e kujdesit” ndaj autorit të pretenduar, i cili duhet të supozohet i pafajshëm derisa të vërtetohet fajësia nga gjykata.

Kjo do të thotë që ju gjithashtu duhet të merrni parasysh rreziqet ndaj çdo autori të pretenduar nëse natyra e asaj për të cilën akuzohen dhe identiteti i tyre bëhet i njohur. Ky është një aspekt tjetër i privatësisë dhe konfidencialitetit që duhet të respektohet, dhe çdo veprim i policisë në lidhje me dhënien e informacionit për publikun duhet të ndjekë procesin ligjor që ka të bëjë me ligjet kombëtare.

Në disa vende, për shembull, identiteti i autorit të pretenduar mbrohet derisa akuzë formale e krimit të jetë dorëzuar me një datë të mëvonshme të gjykatës të specifikuar. Edhe kur akuzohen zyrtarisht dhe brenda procesit të drejtësisë, autori i pretenduar dhe familja e tyre mund të jenë ende në rrezik nga raprezaljet, kërcënimet apo edhe dëmtimet fizike, të shkaktuara nga të tjerët ose nga vetëvetja. Kjo shpesh mund të ndodhë kur autori i pretenduar është dikush që zakonisht konsiderohet me respekt të lartë brenda shoqërisë, siç është një mësues, udhëheqës tradicional ose i bazuar në besim, ose mjek.

Për informacion të mëtejshëm mbi konsideratat pas arrestimit, akuzës dhe dënimit, shih Kapitullin 6: ‘Siguria dhe Mbrojtja.’

Ju duhet të siguroni pajtueshmërinë me çdo masë të aplikuar për të mbrojtur viktimën/të mbijetuarën, siç

janë urdhrat e mbrojtjes, dhe për çdo raport të shkeljeve të fillojë reagimi i menjëhershëm i policisë. Kjo vlen jo vetëm pasi autori i pretenduar është kapur, pasi urdhrat e mbrojtjes dhe masat e tjera mund të jenë lëshuar në një fazë të hershme.

Shih Kapitullin 6: 'Siguria dhe Mbrojtja' për informacion më të detajuar.

Një aspekt kyç i hetimit është dëshmia e ofruar nga viktimat/e mbijetuara, kjo duhet të regjistrohet përmes një deklarate të detajuar të incidentit, duke përfshirë çdo informacion që mund të ndihmojë në sigurimin e një sfondi të dhunës. Jo vetëm që fjalët dhe veprimet aktuale të përdorura kundër viktimës/të mbijetuarës duhet të regjistrohen, por është gjithashtu e dobishme të përfshihen informacione periferike të tilla si përbërja e familjes dhe historia e mëparshme e dhunës. Arsyeja e mos raportimit më parë, siç është frika nga ana e viktimës/të mbijetuarës, gjithashtu duhet të regjistrohet.

Çdo intervistë e viktimës/të mbijetuarës, dëshmitarëve ose të dyshuarit duhet të kryhet nga një hetues i special-

izuar i trajnuar në aftësitë e intervistimit hetues, dhe në rastin e viktimave/të mbijetuarve dhe dëshmitarëve, ose fëmijëve të dyshuar për kryerjen e veprës, pasi kryerjes së trajnimit të specializuar për intervistimin e viktimave/të mbijetuarve të cënueshem dhe dëshmitarëve/fëmijëve (sipas rastit). Ndjekja e kësaj metode do t'i lejojë hetuesit të mbledhë provat dhe deklaratat më të dobishme dhe të shmangë përsëritjen e intervistës, duke parandaluar intervistimin me dhunë dhe viktimizimin dytësor.⁶ Një intervistë e tillë duhet të planifikohet me kujdes dhe të zhvillohet në një mjedis të përshtatshëm.

Regjistrimi i një deklarate është veçanërisht i rëndësishëm në rastet e IPV-së, pasi viktimat/të mbijetuarat mund të kenë vuajtur në shumë raste para se të raportojnë një incident në polici. Në rastin e kontrollit detyrues, mund të ketë pasur një ngritje graduale të dominimit të viktimës/të mbijetuarës nga autori i pretenduar me kalimin e kohës.

⁶ Shih "Protokollin mbi Intervistimin Efektiv të Mbledhjes së Informacionit me Ekspertizë Shkencore, Praktikë të Bazuar në Dëshmi, Standardet e të Drejtave të Njeriut dhe Etikën Profesionale" ('Protokolli Mendez').

Kutia 4

Viktimave/të mbijetuarve dhe autorëve(kryesve) të supozuar duhet patjetër t'u garantohen të drejta të caktuara

- Këto përfshijnë të drejtën për t'u trajtuar me respekt dhe dinjitet nga policia; t'ju tregohet menjëherë për arsyen e arrestimit/ndalimit; të supozohen të pafajshëm; të mbrohen nga dhuna e panevojshme e kryer nga Shteti (pra praktikat abuzive të policisë) për të mos inkriminuar veten; për privatësinë dhe konfidencialitetin; qasje në këshilltar juridik; për të apeluar çdo urdhër ndalimi dhe për një gjykim të drejtë.
- Është gjithashtu e rëndësishme që oficerët të jenë të vetëdijshëm për atë që NUK duhet të kenë parasysh kur përcaktojnë nëse arrestimi është i përshtatshëm:
  - Statusin martesor; pronësinë ose të drejtat e qiramarrjes; garancitë verbale se dhuna do të ndalet; statusin emocional i viktimës/të mbijetuarës; lëndimet e dukshme ose të padukshme; mohimin e dhunës në familje nga secila palë; besimin se arrestimi nuk mund të çojë në dënim; pasojat financiare të një arrestimi për secilën palë; statusin racor, kulturor, social, politik ose profesional ose orientimin seksual të viktimës/të mbijetuarës ose autorit të supozuar; përdorimin e alkoolit ose drogës ose të dyjat nga secila ose të dyja palët; ose perceptimin e gatishmërisë së çdo pale për të dëshmuar ose marrë pjesë në një proces gjyqësor.
  - Mënyrën se si ishte veshur viktimat/e mbijetuara; nëse ajo ishte e angazhuar në punë seksuale ose lloje të tjera të sjelljes që mund të gjykohen si 'të rrezikshme' nga të tjerët; duke qenë jashtë e vetme; vendndodhjen ku ajo ishte ose kohën e ditës apo natës kur ajo ishte jashtë, etj.

Based on: UNODC- Handbook on Effective Police Responses to Violence Against Women 2010

Ndjeshmëria gjinore merr parasysh nevojat dhe perspektivat unike të viktimës/të mbijetuarës, respekton dinjitetin dhe integritetin e saj dhe minimizon ndërhyrjen (imponimin) duke respektuar standardet për mbledhjen e provave mjeko -ligjore.

Programi i Përbashkët Global i OKB -së për Shërbimet Thelbësore për Gratë dhe Vajzat që i Nënshtrohen Dhunës (2015)

Deklarata e viktimës/të mbijetuarës duhet të kapë sesi ata ndihen si fizikisht ashtu edhe emocionalisht, ndikimin e dhunës dhe abuzimeve që ata i janë nënshtruar dhe anëtarët e tjerë të familjes, veçanërisht kur fëmijët, kanë qenë dëshmitarë. Mund të duhet pak kohë për të përfunduar një deklaratë të detajuar.

Mund të mos jetë e mundur, për shkak të ndonjë traume që vuan viktimat/e mbijetuara ose trajtimit mjekësor që u duhet, për të marrë deklaratën në një seancë. Durimi dhe ndjeshmëria janë aftësitë kryesore që duhet të ketë stafi juaj, dhe sa më shumë kohë të kalojnë me viktimën/të mbijetuarën duke ndërtuar besim dhe raport, aq më shumë informacion do të marrin prej tyre.

Është më mirë që stafi juaj të marrë kohën e tij për të marrë një deklaratë të saktë dhe të detajuar nga viktimat/e mbijetuara vetëm një herë, sesa të shpenzon kohë duke intervistuar përsëri viktimën/të mbijetuarën deri sa më shumë informacion del në dritë. Duke vepruar kështu, vetëm sa do të shtoni traumat e viktimave/të mbijetuarve pasi ata do ta përjetojnë incidentin çdo herë, pasi ata duhet ta kujtojnë atë. Ky është një shembull i 'viktimizimit dytësor' nga policia. Nëse kërkohet një intervistë tjetër, atëherë arsyet specifike për mbajtjen e saj duhet të shpjegohen me kujdes viktimës/të mbijetuarës, ose ata mund të mendojnë se ju nuk i besoni, duke shtuar traumat e tyre. Nëse viktimat/e mbijetuara ka barriera komunikimi, ndoshta për shkak të një aftësie të kufizuar siç është shurdhësia, mund të nevojitet më shumë kohë për të mbledhur deklaratën e tyre.

Nëse viktimat/i mbijetuarit është fëmijë, është edhe më e rëndësishme të regjistrohen fjalët aktuale që përdorin. Fëmijët kanë më pak gjasa të përdorin ose, në disa raste, të kuptojnë termat e të rriturve ose ligjorë dhe kështu

oficerët tuaj nuk duhet të tundohen të ndryshojnë atë që u thonë atyre në «gjuhën e të rriturve». Fëmijët viktimat/e mbijetuar gjithashtu duhet të intervistohen nga hetuesit specialistë.

Kur oficerët tuaj punojnë me vajza që mund të jenë viktimat/mbijetuese, është e rëndësishme që ata të njohin nevojat e tyre unike bazuar në moshën e tyre dhe të përshkruajnë reagimin e tyre në përputhje me rrethanat. Ata duhet të sigurojnë që mjedisi në të cilin flasin me vajzën të jetë miqësorë për fëmijët, dhe që prindi, kujdestari, përfaqësues ligjor etj. i cili nuk është i përfshirë në incidentin që po hetohet, të jetë i pranishëm dhe i përfshirë në mënyrë aktive në proces. Ata gjithashtu duhet të sigurojnë që fëmijëve t'u jepen të njëjtat konsiderata si të rriturve në lidhje me konfidencialitetin dhe privatësinë, dhe se shërbimet mjekësore, psiko-sociale dhe mbështetjen e viktimave/të mbijetuarve janë të përshtatshme për moshën.

Kur merrni një deklaratë nga një viktimë/e mbijetuar, veçanërisht nëse ata kanë pësuar trauma të rëndësishme, të tilla si gjatë një sulmi serioz seksual, është praktikë e mirë të dëgjoni rrëfimin e tyre të parë, ndoshta duke marrë shënime të shkurtra në mënyrë që një hetim të fillojë sa më shpejt sa të jetë e mundur. Mos harroni se trauma mund të ndikojë tek viktimat/të mbijetuarit në mënyra të ndryshme, dhe ata fillimisht mund të mos mbajnë mend gjithçka që u ndodhi atyre, ose në një mënyrë kronologjike. Ata mund të mos u duken stafiu tuaj se kanë vepruar në mënyrë racionale gjatë incidentit, por kjo nuk do të thotë se ata nuk po thonë të vërtetën.

Përfshirja e arsyeve për të vepruar ose mos vepruar ashtu siç vepruan kur iu nënshtruan dhunës është gjithashtu dëshmi e dobishme në deklaratë. Lejimi i kohës për viktimën/të mbijetuarën nuk do të thotë që marrja e deklaratës duhet të vonohet në mënyrë të padrejtësishtme; megjithatë, qasja me viktimën/të mbijetuarën në qendër kërkon që stafi juaj të marrë parasysh nevojat e saj në çdo kohë, duke ndihmuar në drejtimin e hetimit, veçanërisht gjatë fazave të hershme.

Shih Kapitullin 4: 'Kontakti fillestar' për informacion më të detajuar mbi traumën dhe Kapitullin 9: 'Komunikimi' për udhëzime se si të ndërtohet besimi dhe raporti me viktimat/të mbijetuarat.

Kutia 5

Udhëzimet e OBSH-së/UNODC-ut për Mbledhjen e Mostrave Mjeko-Ligjorë

Sfondi/ arsyeshmëria::

Pëlqimi për grumbullimin duhet të merret nga të gjithë individët. Mostrat mund të vërtetojnë kontaktin midis individëve ose midis një individi dhe vendndodhjes; dëshmia e kontaktit ndodh në kohën e veprës, por zhduket shpejt. Vetëm prova që është mbledhur, ruajtur dhe analizuar në mënyrë të duhur duhet të përdoret në hetimet/procedurat gjyqësore. Rezultatet e analizës duhet të interpretohen me kujdes, objektivisht dhe në kontekstin e hetimit; është jashtëzakonisht e rrallë që rasti të procedohet mbi një provë të vetme, p.sh. ADN, gjurmë gishtash.

Pikat kryesore:

- Pëlqimi për mbledhjen dhe lëshimin e mostrave (për hetuesit) duhet të merret nga viktimat/e mbijetuara. Ndikimi i grumbullimit të mostrave tek viktimat/e mbijetuara (si fizikisht ashtu edhe psikologjikisht) duhet të merret parasysh me kujdes;
- Rrëfimi i ofruar nga viktimat/e mbijetuara (ose dëshmitarët), dhe koha midis sulmit të pretenduar dhe ekzaminimit, do të diktojë nëse duhet të bëhet grumbullimi dhe çfarë lloj mostrash të mblidhen;
- Grumbulloni mostra nga vendet ku materiali biologjik mund të jetë depozituar: lëkura, flokët dhe hapjet orale, vaginale dhe anale;
- Kushtojini vëmendje të veçantë detajeve në etiketimin dhe regjistrimin e mostrave të mbledhura;
- Lejoni që çdo mostër e lagur të thahet. Mos përdorni media kulturash për mostra mjeko -ligjore;
- Mblidhni mostra të gjakut dhe urinës për analiza toksikologjike nëse ka pretendime për administrim të fshehtë ose jo të drogës;
- Transferimi i dokumenteve të mostrave (zinxhiri i kujdestarisë): çfarë, kujt dhe kur ka ndodhur transferimi. Përndryshe, sigurohuni që mostrat të ruhen në mënyrë të përshtatshme;
- Merrni masa paraprake kundër ndotjes: kufizoni qasjen në objektet e ekzaminimit, sigurohuni që objektet të pastrohen midis rasteve dhe ndëroni dorashka shpesh.

Burimi: ' Paketa e Veglave për Forcimin e Reagimit mjekësor-ligjor ndaj Dhunës Seksuale' (OBSH/UNODC, 2015).

Çdo ekzaminim mjeko/mjekësor-ligjor duhet të organizohet menjëherë, përsëri, për të siguruar që viktimat/e mbijetuara nuk i nënshtrohet viktimizimit dytësor, duke shtuar kështu traumat e tyre. **Ndjeshmëria gjinore**⁷ është parësore, dhe gratë viktimat/të mbijetuarat duhet patjetër të shoqërohen (përcillen) vetëm gjatë ekzaminimit nga anëtare femër e stafit.

7 Ndjeshmëria gjinore synon të kuptojë dhe të marrë parasysh faktorët shoqërorë dhe kulturorë të përfshirë në përfshirjen dhe diskriminimin me bazë gjinore në sferat më të ndryshme të jetës publike dhe private (Instituti Evropian për Barazi Gjinore, 2019), shih: https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1218?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=how_gender_equal_is_your_parliament&utm_term=2019-11-27

Imshhtë e domosdoshme që të siguroheni që oficeri është plotësisht i vetëdijshëm për të gjitha kërkesat provuese dhe se si të trajtojë, shënojë dhe ruajë çdo provë materiale që mund të dorëzohet atyre nga ekzaminuesi mjekësor.

Paketa e veglave të OBSH-së/UNODC-ut për Forcimin e Reagimit Mjekësor-Ligjor ndaj Dhunës Seksuale (2015) ofron udhëzime për mbledhjen e mostrave nga individët që pretendojnë dhunë seksuale dhe mund të ofrojë hetuesve (dhe gjykatës) informacion për të mbështetur ose mohuar pretendimet (shih Kutinë 7) Paketa e veglave të OBSH-së/UNODC-ut thekson nevojën që të gjithë individët të japin pëlqimin e tyre të informuar kur mblidhin mostra.

Një çështje e zakonshme në stacione, veçanërisht në zonat rurale, është mungesa e hetuesve femra ose stafit femra të cilët nuk janë të trajnuar për të marrë deklaratat ose për të trajtuar provat materiale në rastet e DHGV-së, por thjesht përdoruren si përcjellëse. Nëse kjo vlen për ju, atëherë duhet të merrni parasysh trajnimin e të gjitha oficerëve femra nën komandën tuaj për atë se si të merrni deklaratat nga të gjitha viktimat/të mbijetuarat e DHGV-së, përfshirë ato me aftësi të kufizuara.

Fokus i veçantë duhet t'i kushtohet marrjes së deklaratave nga viktimat/të mbijetuarat e dhunës seksuale, si dhe ndërgjegjësimin e provave mjeko-ligjore dhe trajtimin e provave materiale. Kjo më pas do t'ju sigurojë që ju të mund t'i siguronit viktimës/të mbijetuarës përgjigjen më të përshtatshme të ndjeshme, për të cilën ajo ka nevojë, duke e trajtuar atë me dinjitet dhe respekt, dhe në të njëjtën kohë duke marrë dëshmi kritike për t'iu mundësuar hetuesve tuaj meshkuj të përmbushin rolin e tyre.

Reaguesit e parë dhe kushdo tjetër që merr pjesë në vendngjarje duhet patjetër të shmangë tundimin për të lëvizur në një zonë ose për të prekur çdo gjë të pranishme që nuk është e nevojshme, pasi të jetë trajtuar çdo rrezik për jetën, siç është kujdesi për një viktimë/të mbijetuar të plagosur rëndë.

Ju duhet të siguroheni që oficerët tuaj të kuptojnë se askujt nuk duhet t'ju lejohet qasja në vendin e ngjarjes, përveç nëse ata kanë rol kritik brenda hetimit ose ofronjë trajtim mjekësor për këdo që përndryshe nuk mund të largohet në mënyrë të sigurt.

A janë në dijeni *Reaguesit* tuaj të *Parë* se në rastin e krimeve të rënda si vrasja dhe përdhunimi, vendi i ngjarjes duhet të sigurohet dhe të fillohet me marrjen e shënimeve të kujtdo që përipiqet të ketë qasje, madje edhe të oficerëve me gradë më të lartë?

Gjatë reagimit fillestar, dhe gjatë gjithë hetimit, stafi juaj duhet të qëndrojë me mendje të hapur dhe të lejojë që provat të udhëheqin vendimmarrjen e tyre në vend se të paragjykojnë çdo situatë.

Mbrojtja e vendit të krimit është kritike në ruajtjen e çdo dëshmie të mundshme nga dëmtimi, shkatërrimi, humbja e ndryshuar në çfarëdo mënyre nga gjendja e tij

origjinale. Kjo lejon që hetuesit e vendit të krimit të regjistrojnë gjithçka në detaje dhe të marrin sa më shumë prova të mundshme.

Mbledhja e provave është çelësi në çdo hetim. Në rastet e DHGV-së, prova e krimit mund të mos jetë gjithmonë e dukshme. Prandaj është e rëndësishme që oficerët të marrin parasysh të gjitha mundësitë kur marrin pjesë në incidente. Kjo gjithashtu duhet të shtrihet në situatat ku flisni me viktimat/të mbijetuarat, dëshmitarët dhe gjithashtu gjatë intervistimit të autorit të pretenduar. Udhëheqësit tradicionalë, të bazuar në besim dhe të komunitetit mund të jenë në gjendje po ashtu të japin dëshmi përkatëse, veçanërisht nëse janë femra.

Parimi i Rëndësishëm i Hetimit

Transferimi i materialit ndërmjet personit dhe sendeve me të cilët ata vijnë në kontakt do të ndodhë gjithmonë, kjo bazohet në Parimin e Shkëmbimit të Locard-iy - *"Çdo veprim i individit, dhe padyshim veprimi i dhunshëm që përbën një krim, nuk mund të ndodhë pa lënë gjurmë."*

Çdo "ndotje e tillë e kryqëzuar" mund të ketë një ndikim katastrofik në hetimin e mëvonshëm dhe besueshmërinë e çdo dëshmie, veçanërisht provave kriminalistike të paraqitura në gjykatë.

Jane Townsley, Ish Kryeinspektore, Policia Britanike e Transportit, MB dhe Drejtoreshë Ekzekutive aktuale e Shoqatës Ndërkombëtare të Policisë së Grave (ShNPG).

Gjate identifikimit të provave të mundshme, është e rëndësishme të kërkonit atë që nuk shihet, jo vetëm atë që është e qartë. Kjo mund të jetë veçanërisht e dobishme në rastet e IPV ku kontrolli shtrëngues (detyruet) është një tipar, shpesh i manifestuar si incidente të vogla individuale të kryera nga autori i pretenduar për një periudhë të gjatë kohore. Të marra në mënyrë të izoluar, ato mund të shihen si të parëndësishme, por së tërësi, mund të japin dëshmi vendimtare në lidhje me kontrollimin e viktimës/të mbijetuarës. Shih Kutinë 9 për 'Shembuj të Dëshmive në Dhunën në familje/partnerë intimë.'

Ndërsa oficerët nuk do të vërejnë gjithmonë shenja të abuzimit, vlen të dihen këto faza dhe çfarë mund të

Kutia 6

Shembuj të Dëshmime në Dhunën në Familje/në Partnerë Intimë

- Viktimat/të mbijetuarat rrefenë se çfarë ka ndodhur dhe si është jeta për ta
- Regjistrimet telefonike, në veçanti dëshmitë e «linjave të hapura telefonike» të kërkuara nga autori i pretenduar
- Mesazhe me tekst, kopje të postave elektronike, shënime që përmbajnë rregulla ose kërkesa
- Dëshmi të abuzimit përmes internetit, teknologjisë dixhitale dhe platformave të mediave sociale
- Dëshmi për sulm
- Historia e mëparshme e policisë për thirrjet për adresim
- Historia e policisë në lidhje me autorin e pretenduar
- Deklaratat e oficerëve, të përfshihen vëzhgimet pas mbërritjes
- Kirurg rasti për qëllime ekzaminimi nëse nuk ka kujdes mjekësor të menjëhershëm
- Dëshmitë kriminalistike brenda pronës: shenja gjaku, armë të përdorura.
- Dëshmitë kriminalistike nga viktimat/e mbijetuara dhe/ose autori i pretenduar: gërvishtjet/shtupat e thonjve
- Fotografitë e lëndimeve të tilla si: dëmtimet mbrojtëse në parakrah, kapje latente të krahut të sipërm, mavijosje të kokës, grumbuj flokësh të munguar, shenja të shtrëngimit
- Veshje
- Shiritat ose transkriptet e numrit të thirrjeve të urgjencës
- Televizion me qark të mbyllur ose CCTV në shtëpi/hapësirë publike/vende të tjera, d.th vende pune/restorante
- Mënyra e jetesës dhe familja, përfshirë dëshmitë fotografike në vendngjarje
- Regjistrimet e ndërveprimit me shërbime të tilla si shërbimet mbështetëse, (edhe nëse pjesë të atyre të dhënave lidhen me ngjarjet që kanë ndodhur para se vepra e re të hyjë në fuqi, përmbajtja e tyre ende, në rrethana të caktuara, mund të mbështetet në prova)
- Të dhënat mjekësore
- Dëshmia e dëshmitarit, për shembull, familja dhe miqtë e viktimës/të mbijetuarës mund të jenë në gjendje të japin dëshmi në lidhje me efektin dhe ndikimin e izolimit të viktimës/të mbijetuarës nga familja dhe/ose miqtë
- Dëshmi nga kolegët e punës
- Marrja e informatave lokale nga: fqinjët, dërgesat e rregullta, posta, shpërndarja e qumështit, pastruesi i dritareve etj.
- Të dhënat bankare për të treguar kontrollin financiar
- Kërcënimet e mëparshme të bëra ndaj fëmijëve ose anëtarëve të tjerë të familjes
- Ditari i mbajtur nga viktimat/e mbijetuara
- Dëshmia e izolimit siç është mungesa e kontaktit midis familjes dhe miqve, tërheqja e viktimës/mbijetuarës nga aktivitetet dhe gjithashtu nëse shtëpia e viktimës/të mbijetuarës është në një vend të izoluar
- Kontaktoni me agjenci të tjera; Agjencitë e specializuara të DA, si brenda me Policinë ashtu edhe jashtë
- Shiritat/transkriptet e intervistës
- Marrja në konsideratë e intervistës(ave) të fëmijëve
- ADN nga autori i pretenduar
- Ruajtja/rikuperimi i dëshmimeve të mediave dixhitale
- Të dhënat e strehimit për të konfirmuar zënien

paraqitet nga viktimat/e mbijetuara kur i përgjigjet një thirrjeje. Më poshtë është një listë e fazave të njohura të sjelljes shtrënguese (detyruese) dhe kontrolluese brenda një marrëdhënieje të zhvilluar nga Graham Goulden, në *'Cultivating Minds'* MB⁸:

- Pastrimi (Zbukurimi)
- Menaxhimi i situatës
- Shtrembërimi i perspektivës
- Përkufizimi i abuzimit
- Rivlerësimi i marrëdhënies
- Përfundimi i marrëdhënies
- Përfundimi i abuzimit

Ju lutemi referojuni Shtojcës 1 për më shumë detaje mbi "Fazat e Njohura të Sjelljes Shtrënguese dhe Kontrolluese brenda një Marrëdhënie" të Goulden-it.'

Ju duhet të përforconi mesazhin për stafin tuaj se roli i policisë është të mbledhë dhe analizojë provat për të vërtetuar faktet dhe nëse pretendimi është i besueshëm; ai NUK duhet të përqëndrohet në 'besueshmërinë' e viktimës/të mbijetuarës. Policia është atje për të ndihmuar dhe hetuar, jo për të gjykuar.

Disa krime kanë tregues specifikë që oficerët duhet të kërkojnë, kështu që ata mund të identifikojnë atë që përbën 'provën më të mirë' në raste specifike dhe më komplekse. Disa praktika kulturore dhe tradicionale mund të përbëjnë një krim, jo vetëm në vende të caktuara, por edhe brenda bashkësive me origjinë të ndryshme nga vendi pritës. Disa shembuj të krimeve të tilla përfshijnë dhunën/abuzimin me bazë nderi dhe praktikatat e dëmshme p.sh., Gjymtimi Gjenital i Femrave (GGF) dhe Martesa e Hershme dhe e Detyruar e Fëmijëve (MHDF). Informacion shtesë mbi këto, së bashku me treguesit e tyre, përmbahen në **Shtojcën 2 mbi 'Dhunën/Abuzimin e bazuar në nder dhe Praktikatat e Dëmshme.'**

Dëshmitarët mund të japin dëshmi të vlefshme dhe, si me të gjitha dëshmitë, ata mund të konfirmojnë apo

edhe të hedhin poshtë një pretendim. Roli i stafit tuaj është të paraqesë të gjitha provat, dhe i takon gjykatave të vendosin fajësinë ose pafajësinë. Prandaj është e domosdoshme të identifikohen dëshmitarët e mundshëm sa më shpejt të jetë e mundur, dhe Reaguesit e Parë në çdo incident ose vendnin e krimit duhet të bëjnë çdo përpjekje për të marrë të dhënat e çdo personi të pranishëm ose në afërsi, edhe nëse ata thonë se nuk kanë parë asgjë.

Sapo informacioni i ri të del në dritë gjatë hetimit, njerëz të tillë mund të ri-vizitohen nëse besohet se ata mund të jenë në gjendje të japin prova për diçka që nuk ishte e qartë në atë kohë. Marrja e detajeve nga ta duhet të kryhet me dinjitet dhe respekt dhe brenda parametrave ligjorë, duke siguruar që të drejtat e tyre mbrohen. Disa dëshmitarë gjithashtu mund të kenë nevojë për mbështetje dhe/ose strehim specifik për t'u siguruar që ata mund të japin dëshmi të vlefshme. Kjo mund të jetë rasti për dëshmitarët me lloje të ndryshme të aftësisë së kufizuar ose dëshmitarët të cilët janë të moshuar ose shumë të rinj. Vajzat kanë nevojë unike bazuar në moshën e tyre, qofshin ato viktimat/të mbijetuara apo dëshmitare.

Shih Kapitullin 4 mbi 'Kontaktin Fillestar' dhe Kapitullin 9 mbi 'Komunikimet' për këshilla për të folur me fëmijët, të moshuarit, gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara dhe individët e tjerë me nevojë të veçanta. Shih gjithashtu Kapitullin 2 për përkufizimin e 'Ndërthurshmërisë.'

Kujdes i veçantë nevojitet kur ose viktimat/e mbijetuara ose dëshmitari është i moshuar, shumë i ri ose person me aftësi të kufizuara, pasi ata mund të kenë nevojë të veçanta. Për shembull, nëse viktimat/e mbijetuara ose dëshmitari është i moshuar, ata mund të kenë vështirësi në dëgjim. Në këtë rast sigurohuni që stafi juaj të flasë me ta diku në heshtje me zhurmë të kufizuar në sfond. Nëse janë me shiqim të shkurtër, me ata duhet të flitet në një dhomë të ndriçuar mirë, ndoshta diku me ndriçim shtesë.

Ata gjithashtu mund të kenë probleme me kujtesën për shkak të moshës së tyre dhe kjo mund të përkeqësohet nga ndikimi i traumës, kështu që stafi juaj duhet të jetë i durueshëm dhe të kuptojë nevojat e tyre shtesë. Stafi juaj duhet të sigurojë që të marrin parasysh çdo paaftësi që viktimat/mbijetuesit mund të ketë për të siguruar që

8 Graham Goulden, Kryeinspektor (në pension), Njësia për Reduktimin e Dhunës, Policia e Skocisë; tani Drejtor i **'Cultivating Minds'** në MB <https://grahamgoulden.com/cultivating-minds-uk/about/>

Kutia 7

Lista Kontrolluese e Standardeve minimale për reagimin fillestar

- Të ndahet menjëherë viktimat/e mbijetuarat nga autori i pretenduar dhe të ofrohet siguria e viktimës/mbijetuarës. Meqenëse shpesh është një situatë fuqie dhe kontrolli, është detyrë e oficerëve të sigurojnë që palët të jenë jashtë shikimit dhe dëgjimit të njëri-tjetrit, duke mbajtur oficeri gjithmonë sigurinë si prioritet;
- Të identifikohen dhe sigurohen çdo armë që mund të jetë në dorë, në mënyrë që të mbrohen të gjithë personat e pranishëm;
- Nëse është i pranishëm, të izolohet, kontrollohet dhe sigurohet autori i pretenduar - të largohet ai nga vendi i ngjarjes;
- Të aranzhohet trajtimi mjekësor për çdo person të dëmtuar;
- Të konstatohen faktet fillestare të asaj që ka ndodhur dhe të identifikohet vepra;
- Të fillohet identifikimi dhe grumbullimi i të gjitha provave të mundshme të veprës;
- Të kryhet intervista fillestare e viktimës/mbijetuarës (një intervistë e thelluar mund të bëhet më vonë, përfshirë deklaratën zyrtare me shkrim);
- Të intervistohen të gjithë dëshmitarët dhe të mirren deklaratat me shkrim sipas nevojës;
- Të aranzhohet çdo përcjellje e kërkuar/hetim dytësor (p.sh., kriminalistika, ekzaminimi mjekësor);
- Të kontaktohen shërbimet e viktimës/mbijetuarës (nëse ka) për të ndihmuar me kujdesin dhe mbështetjen e viktimës/mbijetuarës;
- Të fillohet dokumentimi i hetimit, provave dhe deklaratave.

Burimi: Doracak mbi Reagimet Efektive të Policisë ndaj Dhunës Kunder Grave (UNODC, 2010).

nevojat specifike të secilës viktimë/të mbijetuar të merren parasysh dhe që të bëhen rregullimet (përshtatjet) përkatëse.

Gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara që përballen me dhunën dhe diskriminimin gjithashtu hasin në pengesa për qasjen në drejtësi, për shkak të stereotipeve të dëmshme, qëndrimeve diskriminuese dhe mungesës së lehtësirave procedurale dhe të arsyeshme, të cilat mund të çojnë në dyshimin e besueshmërisë së tyre dhe hedhjen poshtë të akuzave të tyre.⁹

Udhëzime të mëtejshme të dobishme për intervistimin e viktimave/të mbijetuarve të pretenduar me aftësi të kufizuara mund të jenë *'Masat e Hetimit, Mbrojtjes dhe Mbështetjes për Viktimat e DhBGJ-së - Libri i Burimeve: Përvoja dhe Udhëzimet e Policisë Koreane'* (2019) e UNDP-

së.¹⁰ Në lidhje me intervistimin e personave (përfshirë fëmijët) me aftësi të kufizuara, libri i burimeve jep udhëzime të përgjithshme mbi: 1) caktimin e intervistës; 2) komu-

nikim verbal dhe jo verbal; dhe 3) atributet e aftësisë së kufizuar për të ndihmuar oficerët e policisë të kuptojnë konsideratat e kërkuara në procesin e intervistimit.

Libri i Burimeve të UNDP-ë thotë në mënyrë specifike se fëmijët duhet të trajtohen sipas moshës së tyre, pasi ata zhvillohen në faza të ndryshme, fëmijët nën 10 vjeç janë veçanërisht të prekshëm.

⁹ Lisa Adams dhe Yumi Sera, 'Udhëzimet Gjineses'. *Fondi për të Drejtat e Aftësisë së Kufizuar & Fondi i Mbrojtjes së të Drejtave të Aftësisë së Kufizuar* (2018)

¹⁰ Masat e Hetimit, Mbrojtjes dhe Mbështetjes për Viktimat e DhBGJ-së Libri i Burimeve: Përvoja dhe Udhëzimet e Policisë Koreane (Qendra e Politikave të UNDP Seoul, 2019).

Akomodimi i arsyeshëm dhe aranzhimet e tjera të veçanta kërkohen kur menaxhohen rastet kur viktimat/e mbijetuara ose dëshmitari është një person me aftësi të kufizuara, duke adresuar barrierat me të cilat përballen viktimat/të mbijetuara me aftësi të kufizuara gjatë gjithë procesit të drejtësisë.¹¹

Si shembull, programi SAVE i kryer nga Cape Mental Health në Afrikën e Jugut synon të mbështesë viktimat/të mbijetuara me aftësi të kufizuara intelektuale.¹² Udhëzime të mëtejshme mund të gjenden në Udhëzimet e UNFPA-se dhe 'Women Enabled International' mbi ofrimin e te drejtave dhe shëndetit seksual

Kutia 8

Demonstrimi i Dinjitetit dhe Dhembshurisë ndaj Fëmijëve Viktima/të Mbijetuar dhe Dëshmitarëve të Krimit

Siguria	Zgjidhni një mjedis të sigurt dhe të rehatshëm për të takuar dhe/ose intervistuar fëmijën. Nëse një mjedis i tillë nuk është në dispozicion, zgjidhni një vend sa më të rehatshëm dhe sa më të ndjeshëm ndaj fëmijëve.
Jo në telashe	Sigurojeni fëmijën, veçanërisht nëse ai ose ajo është shumë i/e ri/e, se ai ose ajo nuk ka bërë asgjë të keqe dhe nuk është "në telashe". Fëmijët e vegjël viktimat/të mbijetuar dhe dëshmitarë shpesh mendojnë se mund të fajësohen për problemet dhe/ose të ndjehen llogaridhënës për atë që kanë pësuar. Shpjegojini qartë fëmijës se personi që i ka shkaktuar dëm atij ose asaj ka shkelur ligjin. Fëmija nuk është dhe nuk duhet të ndihet përgjegjës për sjelljet dhe keqbërjet e të tjerëve.
Besimi dhe raporti	Merrni kohë për të krijuar besim dhe raport para se të diskutohen specifikat e rastit ose incidentit. Kjo bëhet më së miri duke dëgjuar fëmijën dhe duke i dhënë atij/asaj mundësinë për të bërë pyetje dhe të ndajë gjithçka që ai/ajo dëshiron. Fëmijët viktimat/të mbijetuarit dhe dëshmitarët zakonisht kanë shumë pyetje, shqetësime dhe frikë. Ata kanë më shumë gjasa të jenë bashkëpunues dhe të rehatshëm nëse mendojnë se profesionistët i dëgjojnë shqetësimet dhe idetë e tyre.
Ndjeshmëria	Mbani qëndrim jo-gjykses dhe bashkendjeni me fëmijën.
Respect	Si rezultat i viktimizimit të tyre, fëmijët viktimat/të mbijetuar dhe dëshmitarë mund të jenë shumë të ndjeshëm ndaj çdo aluzioni të mosrespektimit. Fjalët duhet të zgjidhen me shumë kujdes.
Veçantia	Trajtojeni fëmijën si një individ me nevojat, dëshirat, ndjenjat dhe shqetësimet e tij/saj. Asnjëherë mos e krahasoni fëmijën me fëmijët e tjerë - edhe për të dhënë një shembull.
Ndjeshmëria ndaj moshës	Kuptoni që fëmijët viktimat/të mbijetuar dhe dëshmitarë piren të përkeqësohen emocionalisht gjatë stresit. Ata mund të sillen si më të rinj se moshja e tyre aktuale. Për shembull, një viktimë/e mbijetuar 8-vjeçare mund të thithë përsëri gishtin e tij/saj të madh.
Gjuhë e përshtatshme	Përdorni gjuhë të ndjeshme ndaj fëmijës të përshtatshme për moshën e fëmijës. Shmangni bisedit "fëminore".
Luaj	Lejoni viktimat/të mbijetuarit dhe dëshmitarët e vegjël, dhe aty ku është e përshtatshme, edhe fëmijët më të mëdhenj, të luajnë. Inkurajoni ata të shpjegojnë atë që ndodhi në mënyrë lozonjare, për shembull, me ndihmën e një kukulle ose kafshë të mbushur ose përmes vizatimit ose pikturës.
Marrja e kohës për të dëgjuar	Merrni kohë të mjaftueshme për të Përfshijeni fëmijën, kurdo që të jetë e mundur, në diskutimet për vendimmarrje dhe zgjidhjen e problemeve. Identifikoni dhe përgjigjuni me durim të gjitha pyetjeve të tij/saj, në mënyrë që ai/ajo të mund t'i shpreh pikëpamjet dhe shqetësimet e informuara. Dëgjuar fëmijën dhe për të kuptuar se çfarë i ka ndodhur atij/asaj. Nëse fëmija mund të thotë gjithçka që dëshiron, situata mund të trajtohet në mënyrë adekuate.
Marrja e pikëpamjes	Përfshijeni fëmijën, kurdo që të jetë e mundur, në diskutimet për vendimmarrje dhe zgjidhjen e problemeve. Identifikoni dhe përgjigjuni me durim të gjitha pyetjeve të tij/saj, në mënyrë që ai/ajo të mund t'i shpreh pikëpamjet dhe shqetësimet e informuara.

¹¹ Parashtrimi tek Raportuesi Special për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara: Praktika të Mira për Rritjen e Qasjes Efektive në Drejtësi për Gratë dhe Vajzat me Aftësi të Kufizuara, 9 Gusht 2019, *Women Enabled International*.

¹² Shih <https://www.westerncape.gov.za/facility/cape-mental-health>

riprodhues dhe dhunës së bazuar në të drejta dhe me përgjegjesi gjinore.¹³

Më shumë informacion se si të komunikoni me fëmijët viktimat/të mbijetuar dhe dëshmitarë mund të gjenden në Kapitullin 9: 'Komunikimet'.

Më poshtë në Kutinë 8, janë disa sugjerime¹⁴ sesi stafi juaj mund të demonstrojë dinjitet dhe dhembshuri ndaj fëmijëve viktimat/të mbijetuar dhe dëshmitarëve të krimit:

Roli juaj edhe si menaxher dhe udhëheqës është të siguroni që hetimet e incidenteve të DHGV-së të fillojnë dhe të mbeten në qendër të viktimave/të mbijetuarve, dhe kjo do të kërkojë mbikëqyrje të procesit të hetimit dhe menaxhimit të rastit duke siguruar se bëhet mbikëqyrje efektive dhe të përshtatshme. Mbikëqyrje kërkohet për të siguruar që hetimi po kryhet sipas standardeve etike dhe të integritetit. Si udhëheqës, ju duhet të inkurajoni, të jeni mbështetës dhe të afrueshëm, por prapëseprapë të jeni në gjendje t'i mbani individët përgjegjës kur është e nevojshme.

- How do you ensure your staff are working according to your expectations and those of your organization?
- How do you ensure privacy and confidentiality is being maintained?

For more information on what constitutes a 'victim/survivor-centred' approach, see Chapter 2: 'Making a Difference as a Manager and Team Leader'.

Merrni parasysh keto:

- Si e siguroni mbikëqyrjen e dosjeve të rasteve para se të parashtroni në fazën tjetër të procesit të drejtësisë?

13 'Gratë dhe të Rinjtë me Aftësi të Kufizuara: Udhëzime për Ofrimin e Shërbimeve të Bazuara në të Drejta dhe me Përgjegjësi Gjinore për të Adresuar Dhunën me Bazë Gjinore dhe Shëndetin dhe të Drejtat Seksuale dhe Riprodhuese', (UNFPA-WEI, 2018), shih: <https://www.womenenabled.org/wei-unfpa-guidelines.html>

14 'Programi i Trajnimit mbi Trajtimin e Fëmijëve Viktimat/të Mbijetuar dhe Dëshmitarëve Fëmijë të Krimit' (UNODC, 2015), shih: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Training_Programme_on_the_Treatment_of_Child_Victims_and_Child_Witnesses_of_Crime_-_Law_Enforcement.pdf f. 44.

- A jeni në dijeni se çfarë, nëse ka ndonjë mangësi që mund të ketë brenda një hetimi që mund të rezultojë në ndërprerjen e ndjekjes penale ose lirim nga akuzat në gjykatë?

- Sa mirë punon stacioni ose departamenti juaj policor në krahasim me kolegët tuaj?

- A takoheni ju ose dikush nga stafi juaj rregullisht me prokurorët ose zyrtarët e gjykatës për të diskutuar nevojat dhe pritjet tuaja përkatëse? Është praktikë e mirë të përfshini agjencitë tjera të drejtësisë në rastin më të parë (hershëm) në përgatitjen e dosjeve të rasteve. Në disa vende, policia dhe prokurorët që punojnë në rastet e DHGV-së janë me një vend bashkë, duke siguruar kështu një mundësi për dialog të vazhdueshëm mes tyre dhe duke forcuar aftësitë specialiste që çojnë në më pak lirime në gjykatë. Ndihmon gjithashtu në zvogëlimin e numrit të intervistave të cilave iu nënshtrohen viktimat/të mbijetuarët, duke zvogëluar kështu mundësinë e viktimizimit dytësor dhe duke nxitur një ndjenjë besimi dhe sigurie tek viktimat/të mbijetuarët në sistemin e drejtësisë;

- Si siguroheni që ka 'mësime të nxjerra' nga te gjitha rastet që nuk plotësojnë kriteret e ndjekjes penale?

- Cila është shkalla e konsumimit (shterjes) të rasteve të DHGV-së që shkojnë në gjykatë?

- Cilat janë arsytet e konsumimit (shterjes)?

- Për t'ju mundësuar t'i përgjigjeni këtyre pyetjeve, do t'ju duhet të analizoni të dhënat, të cilat mund t'i kërkonin nga prokurorët ose zyrtarët e gjykatave përmes koordinimit dhe bashkëpunimit. **(Shih Kapitullin 8: 'Koordinimi mes Agjencive të Drejtësisë').**

Derisa të analizohen të dhënat e skedarit, sa të sigurt mund të jeni që hetimi i policisë ishte i fuqishëm pa boshllëqe në prova? Mund të ketë disa ndryshime të thjeshta që mund të bëhen nga ju, siç është dhënia e udhëzimeve të reja stafit tuaj; megjithatë, nëse nuk i keni ekzaminuar të dhënat, mund të mos jeni të vetëdijshëm për ndonjë çështje.

Për të siguruar zhvillimin e vazhdueshëm profesional, duhet të jeni të vetëdijshëm se cilat dobësi ka brenda fushës suaj të përgjegjësisë dhe marrja dhe trajtimi i ankesave publike është një mekanizëm për marrjen e atij informacioni. Përsëri, duke kuptuar çështjet, ju jeni në pozitë më të mirë për të dhënë udhëzime të qarta për stafin tuaj, për të bërë ndryshime pozitive aty ku është e rëndësishme, me qëllimin përfundimtar të ndërtimit të besimit dhe sigurisë brenda komunitetit tuaj lokal.

- What procedures do you have in place to enable victims/survivors to make a formal complaint about any police action or inaction in relation to their report?
- How accessible is the process, and has it been communicated to communities within your locality?

Menaxhimi dhe mbikëqyrja e hetimeve nuk ka të bëjë me mikro-menaxhimin e stafit tuaj, por ju i jepni llogari menaxherëve tuaj të lartë, si dhe komunitetit lokal për rezultate. Ju duhet të demonstroi udhëheqje të dukshme, duke fuqizuar dhe mundësuar stafin tuaj duke u stërvitur, mentoruar dhe, kur është e nevojshme, duke i mbajtur ata përgjegjës për veprimet e tyre, ose mungesë veprimi. Duke e bërë këtë, ju do të dërgoni një mesazh të qartë të fortë në lidhje me pritjet tuaja dhe ata do të kuptojnë se çfarë kërkohet prej tyre.

BALLAFAQIMI ME SFIDAT NË REAGIMIN NDAJ DHGV-SE FILLON ME IDENTIFIKIMIN E BOSHLLËQEVE NË PERFORMANCËN E EKIPIT TUAJ

Më poshtë është një listë e frymëzuar nga një hartëzim i gjerë global i praktikave të mira dhe boshllëqeve të kapaciteteve të organizatave policore gjatë reagimit ndaj rasteve të DHGV-së. Ky hartëzim përfshinte shtrirjen, ndër të tjera, në disa oficerë policie në shërbim dhe në pension, dhe stafin e OKB-së me përvojë në punën me policinë dhe organizatat joqeveritare të specializuara në adresimin e DHGV-së. Titujt e kategorive kanë për qëllim të ndihmojnë lexuesin të lidhet me çështjen kryesore që ka të bëjë me hendekun e kapacitetit të identifikuar;

megjithatë, ato janë të gjitha të zbatueshme dhe/ose plotësuese për secilën pikë:

Qëndrimi

- Një perceptim i përgjithshëm se është shumë e vështirë të hetosh përdhunimin ose se është një detyrë e specializuar;¹⁵
- Njerëzit me aftësi të kufizuara shpesh portretizohen si fëminor, të varur dhe të paaftë për të marrë vendimet e tyre, duke shtuar stigmën dhe frikën.

Anshmëria Gjinore

- Besimi në mitet që rrethojnë DHGV-në, p.sh., se oficerët komandues janë në dijeni për pretendimet e dhunës seksuale të kryer nga policia, por kjo nuk adresohet (shih më poshtë mbi rezultatet e zakonshme të anshmërisë gjinore nga forcat e policisë, të identifikuar nga Departamenti i Drejtësisë i Shteteve të Bashkuara);
- Mitet që lidhen me ‘sjelljen ideale të viktimës/të mbijetuarës, veçanërisht në krimet e dhunës seksuale ndaj grave dhe vajzave, që prekin oficerët e policisë’ dhe kështu edhe cilësinë e hetimit;
- Oficerët e policisë mund të fajësojnë viktimat/të mbijetuarat, duke besuar se ata provokuan një sulm nga mënyra se si u veshën ose si u sollën.

Viktimizimi Dytësor

- Viktimat/të mbijetuarat merren në pyetje në mënyrë të përsëritur shumë herë nga policët meshkuj dhe trajtohen pa respekt kur japin deklaratat.

Keqpërdorimi

- Hetuesit e policisë shpesh vendosin barrën e provës mbi viktimën/të mbijetuarën për të provuar nëse ajo ishte kërcënuar ose nënshtruar dhunës (dmth. nuk

¹⁵ Erin Gallagher, ‘Planifikimi i Hetimeve të SDhBGJ-së’, *Instituti për Hetimet Penale Ndërkombëtare (IHPN) dhe Reagimin e Shpejtë të Drejtësisë* (2015).

Kutia 9

Rezultatet e Përbashkëta të Anshmërive Gjimore nga Forcat Policore *

- Ofron më pak mbrojtje për disa viktime /të mbijetuara në bazë të gjinisë;
- Dështon t'u përgjigjet krimeve që dëmtojnë në mënyrë disproporcionale njerëzit e një gjinie të caktuar;
- Ofron shërbime të reduktuara ose më pak të fuqishme në dispozicion për shkak të mbështetjes në stereotipet gjimore;
- Keq klasifikon ose raporton mangët rastet e sulmeve seksuale ose të dhunës në familje;
- Përfundon në mënyrë të papërshtatshme se rastet e sulmeve seksuale janë të pabazuara;
- Dështon në testimin e kompleteve(pajisjeve) të sulmit seksual;
- Merr në pyetje në vend që të intervistojë viktimat/të mbijetuarat dhe dëshmitarët;
- Trajton dhunën në familje si çështje familjare dhe jo si krim;
- Dështon në zbatimin e urdhrave të mbrojtjes;
- Dështon ta trajtojë dhunën në familje të të njëjtit seks si krim;
- Pengon aftësinë për të konstatuar faktet, për të përcaktuar nëse incidenti është krim dhe për të zhvilluar një rast që mbështet ndjekjen penale efektive dhe të mbaj përgjegjës kryesin.

* Burimi: Departamenti i Drejtësisë së SHBA- së, 2015

dha pëlqimin) në një rast sulmi seksual në vend që të përqëndrohen në veprimet e autorit të pretenduar për të provuar se ai kishte marrë pëlqimin prej saj

- Keq klasifikimi ose raportimi i mangët i rasteve të sulmeve seksuale ose dhunës në familje, ose duke konkluduar në mënyrë të papërshtatshme se rastet e sulmeve seksuale janë të pabazuara. Për shembull, në rastet e raportuara të grave të humbura dhe vajzave adoleshente, policia shpesh pret konfirmimin se një krim është kryer në të vërtetë para se të reagojnë;
- Burime të joadekuate, të tilla si transporti për të çuar viktimat/të mbijetuarat në destinacionet e duhura, duke rezultuar në atë që policia kërkon para nga viktimat/të mbijetuarat për të kryer në thelb rolet e tyre në parandalimin dhe hetimin e DHGV-së;
- Sistemet e menaxhimit të rasteve nuk janë të integruara në mënyrë adekuate, të azhuruara vazhdimisht dhe lehtësisht të qasshme për agjencitë e drejtësisë penale përgjegjëse për përcjelljen e viktimeve/të mbijetuara;
- Oficerët mund t'i japin përparësi hetimit mbi mirëqenien e viktimës/të mbijetuarës duke përdorur krye-

sisht viktimën/të mbijetuarën si burim informacioni ose dëshmie;¹⁶

- Protokollet për ndarjen e informacionit me agjencitë e tjera të drejtësisë penale për të siguruar ndarjen në kohë të informacionit përkatës, në përgjithësi nuk monitorohen për pajtueshmëri dhe mësim.

Diskriminimi

- Viktimat/të mbijetuarat me aftësi të kufizuara ose që janë analfabetë shpesh nuk mbështeten në mënyrë adekuate kur raportojnë DHGV-në, veçanërisht kur nënshkruajnë deklarata që kanë implikime serioze ligjore.¹⁷

Boshllëqet në trajnim dhe arsim

- Policia ka njohuri të kufizuara sesi të mbështeten të mbijetuarit e përdhunimit në kohën e zakonshme të reagimit prej 72 orësh (parandalimi i HIV -it,

¹⁶ Nathan Birdsall, Stuart Kirby & Michelle McManus (2017), 'Angazhimi polici -viktimitë në ndërtimin e qasjes së fuqizimit të viktimeve në rastet e dhunës së partnerëve intim', *Praktika dhe Kërkime Policore*, 18:1, 75-86, DOI: 10.1080/15614263.2016.1230061.

¹⁷ Pajoja e Mjeteve të Praktikuesit për Programimin e Qasjes së Grave në Drejtësi' (UN Women et al., 2018).

Kutia 10

Shembuj e të Mos Bërit Dëm *

Policia duhet të marrë parasysh nëse veprimet dhe komunikimet e tyre padashur përforcojnë stereotipet tradicionale të padobishme për burrat dhe gratë që kontribuojnë në dhunën kundër grave dhe vajzave.

Policia gjithashtu duhet të jetë e ndërgjegjshme për të gjeneruar pa qëllim qëndrime të tjera diskriminuese gjinore (të tilla si burrat që mendojnë se kanë nevojë t'i 'mbrojnë' gratë duke kufizuar lëvizshmërinë e tyre, lirinë ose privatësinë e tyre) ose perspektivat kundër barazisë (të tilla si homofobia) që lindin ndonjëherë.

Si të shmangët mosberja e dëmit:

- Sigurohuni që ndërhyrjet të përqëndrohen në ruajtjen e sigurisë dhe mirëqenies së viktimës/të mbijetuarës, të informuar nga përvojat e ndryshme të grave dhe vajzave në komunitet dhe ekspertë në fushën e DHGV-se;
- Siguroni përshtatshmërinë kulturore të qasjeve dhe veprimeve duke përfshirë organizatat dhe individët lokalë - burra dhe gra - të cilët kanë njohuri si për kontekstin ashtu edhe për rezultatet e ndërhyrjeve të kaluara;
- Përfshini djem dhe burra në zhvillimin e mesazheve të fushatës, materialeve të komunikimit dhe produkteve ose ndërhyrjeve të tjera të rëndësishme;
- Testoni të gjitha materialet për shtrirje në terren me audiencën specifike të synuar (për shembull, sipas nën-grupit të moshës, grupit gjuhësor, grupit etnik ose karakteristikave të tjera të rëndësishme të grupit);
- Monitoroni dhe vlerësoni vazhdimisht ndërhyrjet;
- Përfshini informata kthyes nga gratë në vlerësimet (për shembull, në konfirmimin e ndryshimeve të qëndrimit ose të sjelljes të vetë-raportuara të burrave).

*Adapted from 'Do No Harm' UN Women (2010)

shtatzënësisë etj.), të cilat tashmë janë në dispozicion në një spital;

- Trajnimi mbi ndërhyrjet e informuara nga traumat shpesh nuk përfshihet në trajnimin dhe edukimin e të gjithë oficerëve që potencialisht do të angazhohen me viktimat/të mbijetuarat e DHGV-së;
- Mungesa e përgjithshme e të kuptuarit të ligjeve kombëtare për mbrojtjen e të dhënave personale nga oficerët.

PËRKUFIZIMI DHE KORNIZAT

ESP e përshkruan procesin e hetimit policor të incidentit të DHGV-së, i cili përfshin aktivitetet e mëposhtme:

- Vlerësimin e rastit dhe hetimit, të kryer përgjithësisht në sistemin e drejtësisë penale;

- Menaxhimin e skenës;
- Planifikimin e hetimit;
- Intervistimin e viktimës/të mbijetuarës dhe dëshmitarit;
- Identifikimin, vlerësimin dhe menaxhimin e rrezikut;
- Mbledhjen, përpunimin dhe analizën e dëshmive;
- Ekzaminimet mjeko-ligjore;
- Inteligjencën në lidhje me autorët e pretenduar dhe vendet e përsëritura;
- Identifikimin e autorit të pretenduar, intervistimin, arrestimin dhe përpunimin; dhe
- Dokumentimin e gjetjeve dhe veprimeve të ndërmarra.

Tepër e rëndësishme për këtë proces është të bëhet dallimi në mes të asaj se kush është autori i pretenduar dhe kush është viktimat/e mbijetuara, pastaj për ta trajtuar atë

marrëdhënie në përputhje me rrethanat.¹⁸ Kjo praktikë do t'i vendosë zyrtarët hetues në rrugën drejt identifikimit të dimensioneve të ndryshme të vuajtjeve të përjetuara nga viktimat/e mbijetuara dhe nevojat e mbrojtjes që dalin nga kjo; një hap i rëndësishëm kur fillohet me qasjen që ka në qendër viktimën/të mbijetuarën.¹⁹ Ajo gjithashtu duhet t'i drejtojë hetuesit drejt identifikimit të modeleve të sjelljes abuzive të përdorura kundër viktimës/të mbijetuarës dhe variablave mjedisore që ndikojnë në natyrën e dhunës.

Të armatosur (pajisur) me këtë informacion, policia mund të përcaktojë proporcionalitetin e reagimit së saj për të siguruar balancën e duhur midis ofrimit të sigurisë dhe dinjitetit të viktimës/të mbijetuarës gjatë gjithë procesit dhe përmbushjes së kërkesave dëshmuese dhe hetimore për të provuar veprën kriminale dhe/ose të dhunshme. Çelësi për këtë do të jetë zbatimi i parimit “mos bëni dëm”. Shihni më poshtë për shembuj se si policia mund të ‘mos bëjë dëm’, kur i përgjigjet DHGV-së:

Reagimi i ndjeshëm dhe vëzhgues i policisë që punon me shpejtësi mbi parimet e ‘mos bëni dëm’, objektivitetit dhe pa diskriminim do të jetë çelësi për të aplikuar qasjen e përqendruar te viktimat/e mbijetuara në **hetim të fokusuar tek autori (kryesi)**.

Hetimi i përqendruar tek viktimat/e mbijetuara dhe i fokusuar tek autori ka tre veprime kryesore:

1. Fillon duke besuar viktimën/të mbijetuarën (hetoni sipas detyrës zyrtare);
2. Siguron që nuk ka dëm tjetër për viktimën/të mbijetuarën dhe anëtarët e tjerë të familjes, si dhe mundësinë e dëmit (ose vetë-dëmtimit) për autorin e pretenduar;

18 Doracaku pranon se shumë autorë të dhunës janë ose kanë qenë vetë viktimat të dhunës.

19 Sipas kornizës së ESP-së, një qasje e përqendruar mbi viktimat/e mbijetuarat vendos të drejtat, nevojat dhe dëshirat e grave dhe vajzave si qendrën e fokusit të ofrimit (kryerjes) të shërbimeve. Kjo kërkon marrjen parasysh të nevojave të shumta të viktimave dhe të mbijetuarve, rreziqet dhe cenueshmëritë e ndryshme, ndikimin e vendimeve dhe veprimeve të ndërmarra dhe siguron që shërbimet të jenë të përshtatura për kërkesat unike individualisht secilës grua dhe vajze. Shërbimet duhet t'i plotësojnë nevojat e saj.

“Llogaridhënia e kryerësit kërkon shërbime thelbësore, aty ku është e përshtatshme, për të mbajtur përgjegjës në mënyrë efektive kryerësit, duke siguruar drejtësi në përgjigjet e drejtësisë. Shërbimet thelbësore duhet të mbështesin dhe lehtësojnë pjesëmarrjen e viktimës/të mbijetuarës në procesin e drejtësisë, të promovojnë aftësinë e saj për të vepruar ose ushtruar perfaqësimin e saj, duke siguruar që barra ose përgjegjësia e kërkimit të drejtësisë nuk është mbi të, por mbi shtetin.”

Programi i Përbashkët Global i OKB -së për Shërbimet Thelbësore për Gratë dhe Vajzat që i Nënshtrohen Dhunës (2015)

3. Mbështetet në mbledhjen e provave materiale²⁰ dhe biologjike/mjeko-ligjore për të vërtetuar elementet ose faktet e rastit, duke përdorur të gjitha mjetet në dispozicion dhe në kohën e duhur;²¹
4. Kërkon të krijojë (ndërtojë) një rast të fortë që nuk e ngarkon ekskluzivisht viktimën/të mbijetuarën si burimin e vetëm të provës, as nuk i mbështet provat në dëshmitë e bëra nën detyrim, përfshirë edhe nga autorët e pretenduar ose dëshmitarët.

Për shembull, në rastet e dhunës seksuale kundër grave dhe vajzave, hetimi i fokusuar tek kryesi kërkon të përqëndrojë vëmendjen tek kryesi (autori) i dyshuar, në mënyrë që të përcaktojë objektivisht nëse pëlqimi është marrë në të vërtetë nga viktimat/e mbijetuara, për dallim nga vendosja e barrës së provës mbi të për të provuar se ajo ishte e kërcënuar ose nënshtruar dhunës (dmth. nuk dha pëlqimin).

Në një rast të tillë, përcaktimi se si modeli i sjelljes abuzive të autorit të pretenduar përshtatet brenda një modeli

20 Provat materiale nuk duhet të kufizohen në provat fizike, por gjithashtu të përfshijnë efektin e dhunës dhe traumës mbi viktimën/të mbijetuarën dhe sjelljen e saj, siç është qëndrimi në një marrëdhënie me autorin e dhunës nga partneri intim.

21 Shih: Nathan Birdsall, Stuart Kirby & Michelle McManus (2017), ‘Angazhimi i policisë-viktimës në ndërtimin e një qasjeje të fuqizimit të viktimave ndaj rasteve të dhunës së partnerëve intimë’, *Praktika dhe Kërkime Policore*, 18:1, 75-86, DOI: 10.1080/15614263.2016.1230061 dhe Ellison, L. (2002), ‘Ndjekja penale e dhunës në familje pa pjesëmarrjen e viktimës’, *Rishikimi i së Drejtës Moderne*, 65, 834-858.

të ciklit të dhunës të sanksionuar nga ekspertët, do të jetë në përputhje me një qasje hetimore të paanshme dhe objektive, siç promovohet nga praktika më e mirë ndërkombëtare.

Pëlqimi përkufizohet si kur një individ bën një zgjedhje të informuar për të bërë lirisht dhe vullnetarisht diçka. Nuk ka pëlqim nëse merret me përdorimin e, ose kërcënimeve, forcës, shtrengimit, mashtrimit, dinakërisë ose shtrembërimit.²²

Me këtë përkufizim në mendje, policia duhet të jetë veçanërisht e kujdesshme kur vërteton faktet rreth pëlqimit në një rast të dhunës seksuale - nëse viktimë/e mbijetuara e pretenduar ka pësuar, në kohën e aktit, ndonjë defekt mendor ose fizik që do të ndikonte në aftësinë(mundësinë) për të dhënë pëlqimin.

Për më tepër, pëlqimi nuk duhet të konsiderohet kurrë si një faktor kur moshë e viktimës/të mbijetuarës është nën moshën minimale ligjore kombëtare, në të cilën një individ konsiderohet ligjërisht aq i vjetër sa të japë pëlqimin për pjesëmarrjen në aktivitetin seksual.

Sipas UNICEF-it, standardet ndërkombëtare nuk tregojnë një moshë minimale për pëlqimin seksual.²³ Sidoqoftë, Komiteti për të Drejtat e Fëmijëve ('KDF') ka konsideruar moshën 13 vjeqare si "shumë të ulët."

Për më tepër, KDF u kërkon Shteteve Anëtare të respektojnë kapacitetet në zhvillim të fëmijës dhe për këtë moshë minimale të mos vendoset shumë lartë. Shtetet duhet të marrin parasysh, si kriter, diferencën e moshës midis partnerëve të përfshirë si një tregues të ekuilibrit të fuqisë mes tyre dhe gjithashtu të adresojnë rastet në të cilat përfshihen dy adoleshentë të mitur.²⁴

22 'Paketa e Burimeve të Dhunës me bazë Gjinore: Një Mjet i Trajnimit të Standardizuar për Bartësit e Detyrës, Palët e Interesuara dhe Mbajtësit e të Drejtave (UN Women, 2019).

23 'Moshat minimale ligjore dhe realizimi i të drejtave të adoleshentëve' (UNICEF), shih: <https://www.unicef.org/lac/media/2806/file>

24 Shih komentin e Përgjithshëm nr. 4 të Konventës për të Drejtat e Fëmijëve (CRC/GC/2003/4 të 2003) dhe Komentin e Përgjithshëm Nr. 21 të Komitetit për Eliminimin e Diskriminimit ndaj Grave (CEDAW/C/GC/21, të 1994).

"Objektivi i moshës minimale të pëlqimit seksual është të mbrojë adoleshentët nga abuzimi seksual dhe nga pasojat e aktivitetit të hershëm seksual në të drejtat dhe zhvillimin e tyre."

Moshë minimale e pëlqimit seksual (UNICEF)

Referoju Kapitullit 9: 'Komunikimet' për shembuj të asaj se çfarë përbën dhe nuk përbën pëlqimin.

Mbledhja proaktive e dëshmimeve të tilla është jetike në sigurimin e bashkëpunimit të viktimës/të mbijetuarës me policinë, pasi ka efektin e shtuar të lehtësimit të barrës së provës mbi viktimën/të mbijetuarën nëpërmjet dëshmimeve mbështetëse, duke i dhënë besueshmëri dhunës së cilës ajo iu nënshtrua dhe të sigurohet që policia të hetojë rastet me një perspektivë reale të ndjekjes penale që nga fillimi.²⁵

Grafiku i mëposhtëm ilustron sekuencën nga qasja e përqëndruar tek viktimë/e mbijetuara, deri tek hetimi i fokusuar tek autori në DHGV:

Për fat të keq, studimet tregojnë se anshmëritë eksplicite dhe të nënkuptuara nga zyrtarët e policisë të përfshirë në reagimet e DHGV-së kanë dhe vazhdojnë të luajnë një rol të rëndësishëm në përcaktimin se si ata do t'i menaxhojnë rastet.²⁶ Jo vetëm që disa oficerë policie dhe akterë të tjerë të drejtësisë do të mbajnë pikëpamje diskriminuese, por ata mund të jenë vetë autorë të DHGV-së ose përndryshe ta lejojnë atë.

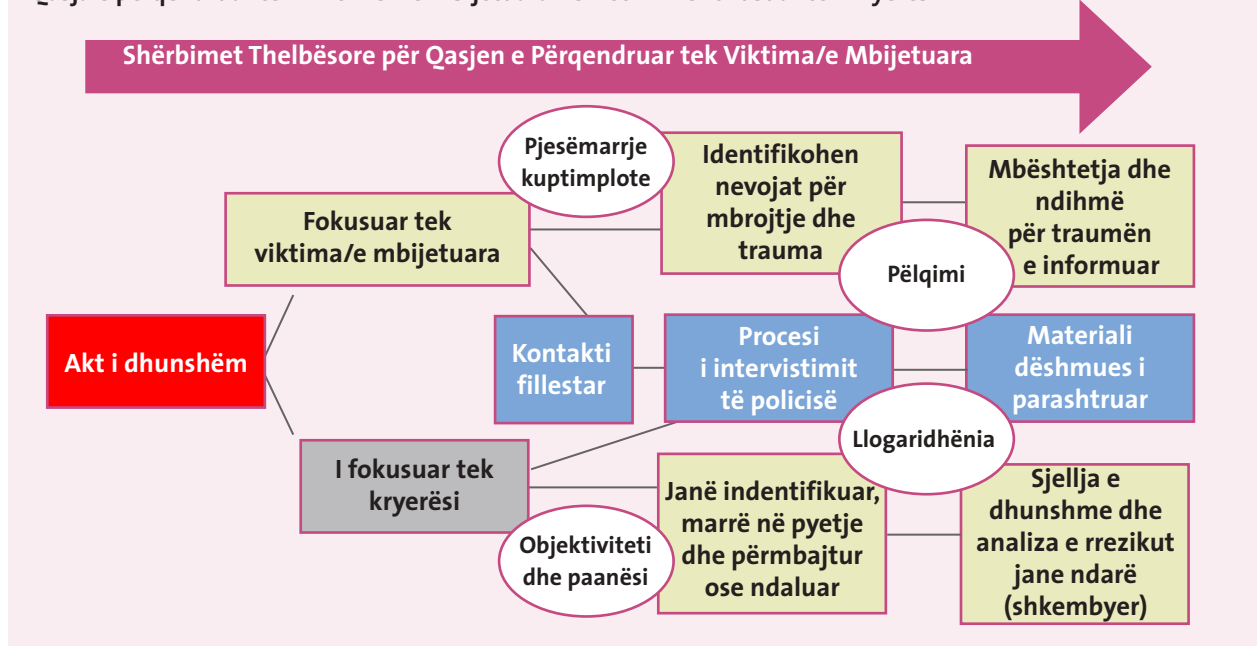
Në disa raste, anshmëritë gjinore, veçanërisht ato në lidhje me stereotipet rreth roleve gjinore, sulmit seksual dhe dhunës në familje kanë rezultuar në atë që policia ka turbulluar apo edhe ka ndryshuar klasifikimet ose statusin e autorit me viktimën.

25 Shih Nathan Birdsall, Stuart Kirby & Michelle McManus (2017), 'Angazhimi i policisë-viktimës në ndërtimin e një qasjeje të fuqizimit të viktimave në rastet e dhunës së partnerëve intim', Praktika dhe Kërkime Policore, 18:1, 75-86, DOI: 10.1080/15614263.2016.1230061

26 Huhtanen, H., Lonsway, K.A., Archambault, J. (2017), 'Njëanshmëria Gjinore në Reagimin dhe hetimin e Sulmeve Seksuale'; Seria e Buletinit të Trajnimit: Pjesa 1-4. *End Violence Against Women International* (EVAWI).

Figura 1:

Qasja e përqëndruar tek Viktimën/e Mbijetuara në Hetimin e fokusuar tek Kryerësi

Në raste të tilla, oficerët ragues mund të fillojnë të vënë në dyshim besueshmërinë e viktimës/të mbijetuarës, madje edhe ta fajësojnë atë për vetë dhunën, kur ndihen te pasakte ose iu është ofruar informacioni jokonsistent. Si rezultat, oficeri hetues i deleguar i policisë ka tendencë të humbasë fokusin nga hetimi i sjelljes dhe veprimtarive të autorit të pretenduar, duke zhvendosur në mënyrë kundërproduktive vëmendjen në sjelljen e viktimës/të mbijetuarës, duke minimizuar në të njëjtën kohë përgjegjësinë e autorit të pretenduar dhe kriminalitetin për dhunën e pretenduar.

Për të zbutur ndikimin destruktiv të anshmërive gjinore në punën e policisë, organizatat policore duhet të bëjnë një përkushtim institucional të mbështetur nga politika të informuara dhe mekanizma të llogaridhënies që nxisin një ndryshim në të menduarit dhe qëndrimet e DHGV-së. Ky ndryshim i të menduarit dhe qëndrimeve duhet të bazohet në njohjen se DHGV është: a) shkelje e të drejtave të njeriut dhe: b) sfidë sistemike që izolon dhe marginalizon grupe të caktuara të shoqërisë dhe pengon kohezionin social, integrimin dhe zhvillimin e qëndrueshëm.²⁷

27 'Masat e Hetimit, Mbrojtjes dhe Mbështetjes për Viktimat e DhBGJ, Libri i Burimeve: Përvoja dhe Udhëzimet e Policisë Koreane (Qendra e Politikave të UNDP Seul, 2019).

Strategjitë e Modelit të Përditësuar të vitit 2010 rekomandojnë zhvillimin e standardeve të zbatueshme të praktikës dhe sjelljes dhe kodeve të sjelljes dhe të sigurohet që zyrtarët e policisë të mbahen përgjegjës për çdo shkelje të këtyre, përmes mekanizmave të duhur të mbikëqyrjes dhe llogaridhënies.²⁸

Shih Kapitullin 10: «Ndërtimi i institucioneve për Reagimin Efektiv dhe Llogaridhënës të Policisë ndaj DHGV-se» dhe Kapitullin 11: «Sfidat dhe Strategjitë për Zbatimin e Punës Policore të Përgjegjshme Gjinore», për udhëzime mbi zhvillimin dhe zbatimin e politikave dhe mekanizmave për të siguruar punën policore të përgjegjshme gjinore.

Veçanërisht në rastet e DhPI-se, mund të ketë kundër-pretendime të bëra kundër personit që bën ankesën fillestare në polici. Situata të tilla duhet të trajtohen me kujdes, dhe pa rënë në kurthin e të besuarit të të dy individëve se janë «aq të këqij sa njëri -tjetri», dhe për këtë arsye të hedhin poshtë ankesat në tërësi.

28 'Strategjitë Model të Përditësuar dhe Masat Praktike mbi Eliminimin e Dhunës ndaj Grave në Fushën e Parandalimit të Krimit dhe Drejtësisë Penale '(2011, rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 65/228, shtojcë).

Në këtë situatë të «një fjale kundër tjetrës», oficerët mund të kërkojnë indikacione të tjera se kush mund të jetë viktimat/mbijetuesi dhe kush është autori i pretenduar, në mënyrë që të identifikohen dinamikat e fuqisë së abuzimit në familje. Më poshtë janë shembuj të indikacioneve të sjelljes së viktimës/të mbijetuarit:

- **Frika** - viktimat/i/e mbijetuarit/a ka më shumë të ngjarë të ketë frikë ose nga partneri i tyre ose nga pasojat e përfshirjes së policisë, duke e shprehur atë qoftë verbalisht ose përmes komunikimit jo-verbal, të cilin oficeri duhet ta kërkojë.
- **Përgjegjësia** - Viktimat/të mbijetuarat(it) shpesh justifikojnë partnerët e tyre me sjellje të dhunshme ose abuzive dhe ose marrin përgjegjësinë për të kundërshtuar situatën ose të mos e bëjnë atë që pritej prej tyre. Autorët e pretenduar mund të pranojnë sjellje të dhunshme ose abuzive dhe t'i justifikojnë ato.
- **Detajet e Incidentit** - Autorët e pretenduar ka më shumë të ngjarë të jenë të paqartë kur bëhet fjalë për detajet e asaj se çfarë ndodhi ndërsa viktimat/të mbijetuarit kanë më shumë gjasa, me kusht që të mos jenë shumë të traumatizuar, që të përshkruajnë në detaje atë që ndodhi.

Duke marrë parasysh këta tregues të thjeshtë, menaxherët operacionalë duhet të vlerësojnë në mënyrë kritike sfondin, deklaratat, skenën, dëmtimet dhe mekanizmin e mundshëm të atyre dëmtimeve për të identifikuar 'Agresorin Parësor.' Pyetja 'kush është Agresori Parësor' është e mirë për t'u përdorur në rastet e DhPI-së ku linjat mund të duken të paqarta me deklaratat 'tha ai/ajo' dhe dëmtimet për të dyja palët.

Menaxherët e policisë dhe ekipet e tyre duhet të ndërhyjnë menjëherë në rastet e DHGV-seë duke kuptuar se përgjegjësia kryesore për fillimin e hetimeve dhe ndjekjeve penale i takon autoriteteve të policisë dhe prokurorisë dhe jo viktimave/të mbijetuarve dhe se nuk ka hierarki dhune gjatë përcaktimit të cilësisë së reagimit.²⁹

29 Në fakt, aktet e DHGV-së nuk mund të çojnë në dëmtim fizik, prandaj nuk lëjnë prova fizike, por janë ende një formë dhune dhe duhet të adresohen në mënyrë efektive.

Në vend të kësaj, policia duhet të shikojë DHGV-në si fenomene ciklike me sjellje të caktuara që nxisin çdo fazë. Duke ndërhyrë në mënyrë efektive më afër 'fillimit' të ciklit në një pikë që tregon formën më pak të rëndë të dhunës, policia mund të parandalojë dhunën e mëtejshme.

Kjo do të ishte një mënyrë më efektive për policinë që të hetojë DHGV-në, por kërkon të kuptuarit e ciklit të dhunës dhe sjelljeve të pretenduara të autorit të lidhura në çdo fazë të ciklit.

Zbatimi i cikleve të modeleve të dhunës në hetimet e DHGV-se është strategjia kryesore që mbështet hetimin e fokusuar tek autori. Figurat 2 ilustrojnë sesi këta elementë bashkohen për të përfituar reciprokisht nga hetimi efektiv dhe efikas të fokusuar kah autori në DHGV (Fernandez-Townsley 'Model me Katër Pika').

Fernandez-Townsley 'Modeli me Katër Pika' është i zbatueshëm për të gjitha format e hetimit të DHGV-se nga dhuna në familje deri tek ngacmimi kibernetik deri te trafikimi i qenieve njerëzore dhe është i rëndësishëm si për kontekstin e konfliktit ashtu edhe për atë pa konflikte. "Modeli me Katër Pika" i Fernandez-Townsley duhet të shihet si një ilustrim i elementeve kryesore të nevojshëm për qasjen e përqendruar të viktimat/mbijetuarit për të ndikuar në aplikimin e protokollit organizativ dhe praktikën e hetimeve të policisë në DHGV.

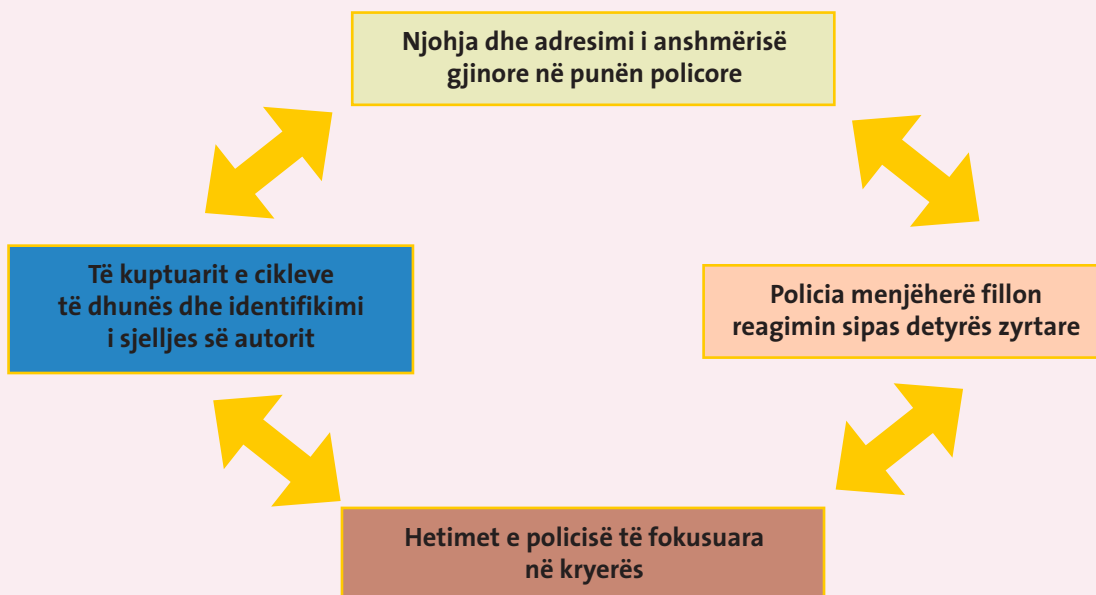
Strategjia ose qasja hetimore, qoftë reaktive ose proaktive³⁰, do të varet nga vetë krimi dhe elementët e nevojshëm për ndjekjen penale. Në këtë drejtim, *Strategjia Model të Përditësuar* e vitit 2010 rekomandojnë zhvillimin e teknikave hetimore që nuk

30 Sipas Kolegjit i Punës Policore në MB, fillimi i hetimit policor mund të klasifikohet në dy qasjet e mëposhtme: 1) **qasje reaktive**, ku informacioni mblidhet kryesisht nga raportet nga publiku i gjerë, referimi nga agjencitë e tjera, lidhjet e inteligjencës me krimet e tjera (seri të lidhura), ri-hetim si rezultat i informacionit të ri ose si pasojë e veprimeve të tjera të policisë; ose 2) **qasje proaktive**, e cila në përgjithësi vjen nga burimet e inteligjencës, të tilla si analiza e modeleve të krimet, analiza e rrjetit, vlerësimi operacional i inteligjencës, profilet e problemeve ose vlerësimi taktik, ndër të tjera. Shih: 'Procesi i Hetimit', *Kolegji i Punës Policore* në MB.

Figura 2:

Fernandez-Townsley 'Model me Katër Pika'

degradojnë gratë që i'u janë nënshtruar dhunës dhe të minimizojnë ndërhyrjen, duke ruajtur standardet për mbledhjen e dëshmive më të mira.³¹

Është e rëndësishme të theksohet se të kuptuarit e sjelljes së kryesit dhe ciklit (ave) të dhunës, pavarësisht nëse rezultojnë në dhunë fizike apo jo, gjithashtu do të luajë një rol kyç në parandalimin e dëmit për viktimë/të mbijetuarin, të afërmit e saj të ngushtë ose miqtë, madje mund ndihmojë në parandalimin e autorit të pretenduar nga vetë-shkaktimi i dëmit. Ndërhyrjet e shpejta dhe të informuara për traumën nga policia ndihmojnë në parandalimin e DHGV-së dhe krimeve të lidhura me to.

Shih Kapitullin 11: 'Sfidat dhe Strategjitë për Zbatimin e Punës Policore të Përgjegjshme Gjinore' për udhëzime mbi të kuptuarit e cikleve të fuqisë dhe kontrollit/dominimit.

³¹ 'Strategjitë Model të Përditësuar dhe Masat Praktike mbi Eliminimin e Dhunës ndaj Grave në Fushën e Parandalimit të Krimit dhe Drejtësisë Penale' (2011, rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 65/228, shtojcë).

KOMPETENCAT KRYESORE MENAXHERIALE PËR HETIMIN E FOKUSUAR KAH KRYERËSI NË DHGV

Duke qenë se anshmëritë eksplicite dhe të nënkuptuara gjinore janë ngulitur në kulturën tonë, është shumë sfiduese për menaxherët e policisë të zbusin supozimet dhe stereotipet negative dhe kundër-produktive për viktimat/të mbijetuarit që kërkojnë qasje në drejtësi si rezultat i përjetimit të dhunës.

Do të kërkojë gatishmëri nga ana e oficerëve të policisë për t'u përballur me mundësinë e një prirjeje të pavetëdijshme për të pritur që viktimat/të mbijetuarit të veprojnë në një mënyrë të krahasueshme me atë që ata e perceptojnë me qenë "viktima e mirë", duke përfshirë edhe atë nëse ka karakterin "e nderuar" dhe në gjendje të ofrojë dëshmi të prekshme dhe logjike lehtësisht të paraqitshme për ndjekjen penale.

Adresimi i anshmërisë gjinore do të kërkojë gjithashtu një ndërgjegjësim të shtuar për studimet aktuale në shkencat e policisë, të cilat kanë treguar se në rastet e

Kutia 11

Parimet për punën policore të paanshme

Në British Columbia, Kanada, qeveria provinciale prezantoi parimet udhëzuese në lidhje me punën policore të paanshme. Kjo pasoi me një proces të angazhimi publik, ku zyrtarët qeveritarë u takuan me palët e interesuara dhe organizatat e komunitetit përballë akuzave për punën policore të njëanshme. Rekomandimet* nga hetimi i policisë u përkthyen në parime dhe u përdorën për të promovuar standardet e paanshme të punës policore në provincë. Ato përfshijnë:

- Pranimi i njëanshmërisë është një hap i rëndësishëm në adresimin e efekteve negative të tij;
- Publiku duhet të ketë besim tek policia që puna policore të jetë efektive, e drejtë dhe e sigurt;
- Besimi i njerëzve në polici rritet kur njerëzit janë të sigurt se puna policore është e drejtë dhe e paanshme;
- Puna policore e bazuar në stereotipe ose praktika diskriminuese të punës policore është joefektive, e padrejtë dhe e pasigurt;
- Politikat dhe praktikat duhet të informohen duke kuptuar historinë dhe gjendjen aktuale të marrëdhënieve polici-komunitet, dhe shkaqet rrënjësore të marginalizimit;
- Disa grupe janë edhe në rrezik të shtuar për t'u prekur nga dhuna dhe kanë më pak gjasa ta raportojnë atë;
- Policia ka për detyrë të sigurojë barazi në ofrimin e shërbimeve dhe qasje në drejtësi;
- Sigurimi i barazisë përfshin marrjen e hapave për t'u mbrojtur nga njëanshmeria dhe përshtatjen e proceseve, sipas nevojës, për të kompensuar barrierat.

*Burimi: Puna Policore e Paanshme. Qeveria Provinciale e Kolumbisë Britanike.

DHGV-së, metodat konvencionale të hetimit, veçanërisht praktikat e intervistimit në përgjithësi nuk janë ideale nga pikëpamja e provave, as ato nuk janë domosdoshmërisht të përqendruara në viktima/të mbijetuar (**referojuni Kapitullit 4: 'Kontakti Fillestar' për informacion mbi hetimet e informuara nga trauma**).

Në shumë raste, anshmëritë e nënkuptuara dhe eksplicite gjinore mund t'i pengojnë hetuesit të ndjekin praktikat e mira, apo edhe të fillojnë fare hetimin.

Për të kapërcyer anshmëritë gjinore, menaxherët e policisë mund të prezantojnë dhe promovojnë parimet hetimore, kundër të cilave anëtarët e ekipit mund të vlerësohen. Për shembull, në British Columbia, Kanada, qeveria provinciale lëshoi një sërë parimesh udhëzuese mbi punën policore të paanshme, bazuar në procesin e angazhimit me palët e interesuara dhe organizatat e komunitetit, pas një sërë akuzash për sjellje të njëanshme të policisë, veçanërisht kundër

komuniteteve autoktone ose anëtarët e komunitetit të Kombeve të Parë.

Këto akuza për njëanshmërinë nga ana e Forcave të Policisë Provinciale të Kolumbisë Britanike buruan gjithashtu nga dështimi i tyre për të hetuar në mënyrë adekuate raportet e grave të zhdukura në provincë, shumica e të cilave kishin një përvojë të Kombeve të Parë.³² Kutia 16 përshkruan parimet që nënvizojnë

³² Nga 1997 deri në 2002, 67 gra u zhdukën nga rajoni Metro Vancouver i British Columbia, Kanada. Shumë prej këtyre grave u gjetën të vrara, ndërsa të tjerat mbeten të zhdukur. Gratë që u zhdukën i përkisnin një grupi shumë të marginalizuar dhe të cënueshëm të grave në British Columbia. Komisioni i Hetimit të Grave të Zhdukura ('KHGZh') u krijua në vitin 2010 për të shqyrtuar reagimet e sistemit të drejtësisë ndaj grave të raportuara të zhdukura gjatë kësaj kohe. KHGZh zbuloi se aspektet e vendimeve dhe strategjive të punës policore reflektonin stereotipe të përhapura brenda komunitetit në lidhje me gratë e cënueshme dhe të marginalizuara. Raporti përfundimtar, i publikuar në vitin 2012, përfshiu disa rekomandime për të adresuar këto çështje. Shih: 'Puna Policore e paanshme nga Qeveria Provinciale e (British Columbia)Kolumbisë Britanike' për informacione të mëtejshme, në <https://engage.gov.bc.ca/unbiasedpolicing/missing-women-commission-of-inquiry/>

standardet nga Forcat Policore të Provincës British Columbia për punën policore të paanshme:³³

Menaxherët e policisë duhet patjetër të jenë njësoj të vetëdijshëm se cilat kompetenca kryesore, (p.sh. aftësi të vëzhgueshme, shkathtësitë, njohuritë, motivimet ose tiparet), janë të nevojshme për t'u siguruar që parimet respektohen dhe se hetimet kryhen në mënyrë objektive dhe me kohë.

Për shembull, posedimi i vetëdijes teknike në rastet e dhunës seksuale për të kuptuar se, në këto raste, hapësira e caktuar për viktimën/të mbijetuarit për të marrë trajtim mjekësor, për të folur me policinë, për të ndrruar rrobat duke ruajtur provat dhe për të marrë mbështetje psikologjike mund të bëjë një dallim pozitiv për viktimën/të mbijetuarin dhe hetimin, është kritik (tepër e rëndësishme).

Ekspertët në kriminologji, shkencat e punës policore dhe shkencat e sjelljes kanë qenë vazhdimisht duke demonstruar se kur një filozofi e punës policore për të reaguar ndaj DHGV-së ancorohet në fuqizimin e viktimës/të mbijetuarës - nëpërmjet pjesëmarrjes së saj kuptimplote në qasjen e përqendruar tek viktimat - kjo rrit kënaqësinë dhe besimin e viktimës/të mbijetuarës.³⁴ Kjo, nga ana tjetër, inkurajon bashkëpunimin e viktimës/të mbijetuarës.³⁵ Për më tepër, fuqizimi i viktimës/të mbijetuarës rrit gjithashtu krijimin e rrjetit efektiv mbështetës,³⁶ pasi viktimat/e mbijetuarat do të ketë gjithnjë e më shumë gjasa të perceptojë policinë si më legjitime dhe të besueshme.³⁷

Birdsall et al. (2017) shtuan se kjo përvojë bie në kontrast ndjeshëm me përvojat e viktimave/të mbijetuarve të

33 Shih mëtej në: <https://engage.gov.bc.ca/unbiasedpolicing/work-to-date/>

34 Wilson, S., & Jasinski, J. (2004), 'Kënaqësia e publikut me policinë në rastet e dhunës në familje: Rëndësia e arrestimit, pritjet dhe kontakti i pavullnetshëm, 28, 235-254

35 Nathan Birdsall, Stuart Kirby & Michelle McManus (2017), 'Angazhimi i policisë-viktimës në ndërtimin e qasjes për fuqizimin e viktimave ndaj rasteve të dhunës nga partneri intim', *Praktika dhe Kërkime Policore*, 18:1, 75-86, DOI: 10.1080/15614263.2016.123006

36 Hohl, K., Bradford, B., & Stanko, E. (2010), 'Ndikimi i besimit dhe sigurisë në policinë metropolitane të Londrës: Rezultatet nga një eksperiment që teston efektin e pikave të fletëpalosjeve në opinionin publik', *British Journal of Criminology*, 50, 491-513

37 Tyler, T. (2004), 'Rritja e legjitimitetit të policisë', *Analet e Akademisë Amerikane të Shkencave Politike dhe Sociale*, 59, 84-99.

tjerë, ku akuza penale rrëzohet për shkak të mungesës së provave, ose kur sistemi i drejtësisë penale po shtyn për ndjekjen penale të autorit të pretenduar dhe që punon në mënyrë aktive kundër shprehjes së dëshirave të viktimës/të mbijetuarës.³⁸

Më poshtë është një listë jo shteruese e kompetencave kryesore të performancës, të cilave menaxherët e policisë mund t'i referohen dhe të promovojnë zbatimin e hetimit efektiv dhe të paanshëm ndaj DHGV-së. Menaxherët duhet të sigurojnë që zyrtarët reagues janë në gjendje të:

Disponueshmëria dhe qasja

- Demonstronjë të menduarit strategjik afatgjatë mbi parandalimin e DhNGGV-se, duke shkuar përtej qëllimeve personale dhe duke marrë parasysh se si sukcesi i hetimit ndikon në mjedisin më të gjerë shoqëror dhe ekonomik;
- Kuptojnë se si angazhimi i oficerëve me viktimat/të mbijetuarat kontribuon në shërbimin më të gjerë policor;
- Vendosin masa që do t'i lejojnë oficerët e tjerë të marrin përgjegjësi efektive kur delegohet vendimarrja, dhe në të njëjtën kohë të ndihmojnë vartësit të përmirësojnë performancën e tyre;
- Inkurajojnë dhe mbështesin aktivisht mësimin nga hetimi brenda ekipeve dhe kolegëve.

Komunikim efektiv dhe pjesëmarrje nga palët e interesuara në hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e shërbimeve:

- Kuptojnë dhe komunikojnë dallimin midis parandalimit të rasteve të DHGV-së dhe rasteve që zgjidhen;

38 Nathan Birdsall, Stuart Kirby & Michelle McManus (2017), 'Angazhimi polici-viktimë në ndërtimin e qasjes të fuqizimit të viktimave në rastet e dhunës së partnerëve intim', *Praktika dhe Kërkime Policore*, 18:1, 75-86, DOI: 10.1080/15614263.2016.1230061. Also, see Harris-Short, S., & Miles, J. (2011), *E DREJTA Familjare* (Bot. i dytë.), Oxford: Oxford University Press; and Payne, D., & Wermeling, L. (2009), 'Dhuna në familje dhe viktimat femër: Arsyeja e vërtetë pse gratë qëndrojnë!', *Gazeta e Studimeve Multikulturore, Cjinore dhe të Pakicave*, 3, 1-6.

- komunikojnë se si lidhet vizioni i përgjithshëm me planet dhe objektivat e hetimit, në mënyrë që oficerët reagues të jenë të motivuar dhe të kuptojnë qartë qëllimet e hetimit të fokusuar tek autori;
- Ofrojnë siguri në lidhje me procesin, përfshirë pritjet e qarta, se çfarë të presin në proces, me sa më shumë siguri të jetë e mundur dhe në një mënyrë të kuptueshme për viktimën/të mbijetuarën³⁹;
- Njohin modelet, temat dhe lidhjet e DHGV-se midis shumë burimeve të ndryshme të informacionit dhe dëshmitave më të mira në dispozicion.

Përshtatshmëria

- Njohin mënyrën se si njëanshmerite gjinore dhe të aftësisë së kufizuar, të tilla si supozimet dhe stereotipet për viktimat/të mbijetuarit dhe si ndikojnë këto në vendimmarrjen e përditshme.

Përshtatje

- Largojnë mitet dhe keqkuptimet që rrjedhin nga njëanshmeria gjinore që rrethojnë viktimat/të mbijetuarit e DHGV-së, më së shumti në lidhje me pretendimet e rreme;
- Identifikojnë arsyet kryesore, motivet ose incidentet pas akteve të dhunshme, p.sh., njohja e punës me modelet e ciklit të dhunës, dinamikat e fuqisë dhe sjelljet e zakonshme të lidhura me akte të ndryshme të DHGV-së që përfshijnë si viktimën/mbijetuarin ashtu edhe autorin e pretenduar;
- Kuptojnë kuptimin e ‘ndjeshmërisë ndaj fëmijëve’ dhe “të drejtës për t’u trajtuar me dinjitet dhe dhembshuri’, veçanërisht që kanë të bëjnë me fëmijët viktimat/të mbijetuar dhe dëshmitarë.⁴⁰

39 Training Programme on the Treatment of Child Victims and Child Witnesses of Crime for Law Enforcement Officials (UNODC, 2015).

40 Ibid.

Kutia 12

Hetimet e Policisë të Ndjeshme ndaj Fëmijëve *

Më poshtë janë faktorët specifikë që zyrtarët e zbatimit të ligjit duhet të marrin parasysh kur kanë të bëjnë me një fëmijë viktimë/dëshmitar të veçantë, të cilët ata mund t’i justifikojnë si të ndjeshëm (të njohur edhe si “trajtim diferencial”) janë:

- Faktorët që lidhen me rrethanat personale të fëmijës: moshë, dëshirat, mirëkuptimi, gjinia, orientimi seksual;
- Faktorët që lidhen me nevojat e veçanta të fëmijës: shëndeti, aftësitë, kapacitetet, nevoja të tjera të veçanta;
- Faktorët që lidhen me mjedisin shoqëror të fëmijës: prejardhja etnike dhe kulturore, prejardhja fetare, prejardhja gjuhësore dhe sociale, kasta;
- Faktorët që lidhen me gjendjen socio -ekonomike të familjes së fëmijës: gjendja socio -ekonomike, statusin e imigrimit, statusi i refugjatit.

* Burimi: Programi i Trajnimit për Trajtimin e Fëmijëve Viktima dhe Dëshmitarëve Fëmijë të Krimin për Zyrtarët e Zbatimit të Ligjit (UNODC, 2015)

Jepini përparësi vlerësimit të rrezikut të sigurisë dhe planifikimit të sigurisë

- Kërkojnë dhe lidhin informacion në lidhje me karakteristikat e profilit të viktimave/të mbijetuarve, të tilla si gjinia, seksualiteti, aftësia e kufizuar, përkatësia etnike, feja dhe moshë, me ciklet e DHGV-së dhe modelet e sjelljes së kryesit;
- Me të marrë informacion nga viktimat/të mbijetuarit e DHGV-se, të zbatojnë parimet e paanësisë dhe proporcionalitetit për të siguruar reagimin e menjëhershëm dhe adekuat ndaj nevojave të mbrojtjes;⁴¹
- Sigurojnë përdorimin efikas të burimeve për të siguruar mbrojtje dhe bashkëpunim adekuat nga viktimat/e mbijetuarat.⁴²

41 Në rastet e grave dhe vajzave të raportuara të zhdukura, policia nuk duhet të presë për konfirmimin se një krim ka ndodhur në të vërtetë para se të reagojë.

42 ‘Më shumë sesa thjesht një devijim: Udhëzuesi për refugjatët gra për të zhvilluar plane veprimi për aktin e diskriminimit të aftësisë së kufizuar’, Gratë me Aftësi të Kufizuara Australi (GMA) (2007).

Kutia 13

Roli i Mbikëqyrësit në Rastet e dhunës Seksuale *

- Nëse kërkohet nga oficeri, ose kur shihet e nevojshme, reagimi për të ndihmuar oficerët që hetojnë incidentet e sulmeve seksuale;
- Oficerët duhet patjetër të përgjigjen në mënyrë objektive, profesionale, jo gjykuese; mbikëqyrësit duhet patjetër të sigurojnë që zyrtarët e linjës të jenë të vetëdijshëm për këto pritshmëri.
- Ndihmon si në gjetjen e burimeve të agjencisë ashtu edhe të komunitetit për të hetuar në mënyrë efektive sulmin e ndodhur;
- Inkurajon partneritetet për zgjidhjen e problemeve midis departamentit dhe organizatave të komunitetit, të tilla si qendrat e krizës së përdhunimit dhe programet e ekzaminimit mjeko-ligjor, për të nxitur bashkëpunimin dhe mbështetur më mirë viktimat;
- Shqyrton të gjitha raportet e sulmeve seksuale të policisë për saktësinë, qëndrueshmërinë dhe reagimin e përqëndruar tek viktimat/e mbijetuara;
- Inkurajon oficerët që të kërkojnë krime të bashkë-ndodhura dhe të ndërlidhura kur reagojnë ndaj sulmeve seksuale;
- Siguron që oficerët dhe hetuesit të kuptojnë kodimin e rasteve dhe të kodojnë në mënyrë të përshtatshme rastet e sulmeve seksuale;
- Kryen rishikimet e pas veprimit dhe auditimet e rasteve të sulmeve seksuale për të siguruar që oficerët dhe hetuesit po kryejnë hetime gjithëpërfshirëse, të përqendruara te viktimat/e mbijetuara, të fokusuar tek autori;
- Krijon mundësi trajnimi të vazhdueshme për anëtarët e departamentit për të përmirësuar aftësitë e nevojshme për të hetuar siç duhet sulmet seksuale. Punon për të rritur komunikimin midis zbatimit të ligjit dhe prokurorëve për të lehtësuar tranzicionin për viktimat/të mbijetuara, ndërsa ata kalojnë nga faza e hetimit në ndjekje penale;
- Përfshin çështje të shërbimit të viktimave dhe përgjigjet ndaj viktimave të sulmit seksual në vlerësimet e performancës, dhe rekomandimeve për shpërblime dhe promovimin e pjesëtarëve të departamentit;
- Mban përgjegjësi pjesëtarët kur sillen në mënyrë që nuk është në përputhje me vlerat dhe misionin e departamentit në lidhje me hetimet e sulmeve seksuale;
- Ndan rregullisht informacionin e shërbimeve të viktimave/të mbijetuara në thirrjet e zakonshme dhe njoftimet e stafit. Ky edukim dhe trajnim duhet të jetë i vazhdueshëm dhe gjithashtu mund të bëhet në terren me oficerët kur nuk u përgjigjen thirrjeve për shërbim;
- Njeh dhe shpërblen oficerët për ofrimin e shërbimeve efektive të viktimave/të mbijetuara.

* Burimi: Shoqata Ndërkombëtare e Drejtuesve të Politikave të Reagimit ndaj Sulmeve Seksuale të Policisë dhe Udhëzime për Përmbytjen e Trajnimit (2015).

Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera përmes referimit dhe koordinimit

- Rregullojnë metodologjitë e hetimit të DHGV-së, të tilla si intervistimi i viktimës/të mbijetuarës dhe mbështetja e rekomanduar e viktimës/të mbijetuarës, për të akomoduar përvojën traumatike të pësuar dhe për të siguruar pjesëmarrjen kuptimplote të viktimës/të mbijetuarës gjatë hetimit.

Mbledhja e të dhënave dhe menaxhimi i informacionit

- sillen në mënyrë objektive, të paanshme dhe të plotë, sipas protokollit kur plotësojnë dokumentacionet e kërkuara të raportit të rastit, përfshirë klasifikimin e duhur të aktit të dhunës;
- Sigurojnë transparencën e procedurave të raportimit, përfshirë në lidhje me marrjen e raporteve, marrjen fillestare dhe përgjigjen ndaj raporteve.⁴³

⁴³ Këto procedura duhet të publikohen dhe të jenë lehtësisht në dispozicion për publikun, të gjithë sektorët në qeveri dhe agjenci të tjera të drejtësisë penale. Për rekomandime të mëtejshme mbi menaxhimin e rasteve, ju lutemi referojuni “Forcimi i Parandalimit të Krimit dhe Reagimi i Drejtësisë Penale ndaj Dhunës kundër Grave” (UNODC, 2014).

- Të marrin përgjegjësinë personale për ta parë hetimin përmes një përfundim të kënaqshëm dhe për të korrigjuar çdo problem, si menjëherë ashtu edhe hapur.

Pëlqimi i informuar dhe konfidencialiteti

- Identifikojnë pikat e zakonshme të hyrjes për format dytësore të viktimizimit të viktimës/të mbijetuarit gjatë hetimit;
- Të përfaqësojnë mendimet e viktimave/të mbijetuarve në mënyrë të saktë dhe të qëndrueshme, që do të thotë se janë vendosur (krijuar) procese adekuate për të mbledhur mendimin e viktimës/të mbijetuarit, madje edhe kur viktimat/i mbijetuarit përballet me barrierat komunikimi ose i mungon aftësia ligjore.

Në vitin 2015, Shoqata Ndërkombëtare e Shefave të Policisë ('ShNSHP') krijoi *Politikën e Reagimit ndaj Sulmeve Seksuale dhe Udhëzime për Përmbajtjen e Trajnimit*, të cilat synonin të ofronin zbatimin e ligjit me çështjet, procedurat dhe rekomandimet që duhen marrë parasysh gjatë zhvillimit të një politike të lidhur me sulmet seksuale si si dhe përmbajtje shoqëruese të trajnimit.⁴⁴

Në Udhëzimet, ShNSHP-ja theksoi rolin kyç që luan mbikëqyrja efektive në sigurimin e përgjigjeve dhe hetimit gjithëpërfshirës të krimeve të DHGV-së, të tilla si sulmet seksuale. ShNSHP-ja rekomandon që mbikëqyrësit e linjës së parë të demonstrojnë një kuptim të plotë të çështjeve të viktimave/të mbijetuarve dhe përgjigjen e duhur nga vartësit.⁴⁵ Për të përforcuar rekomandimet, ShNSHP-ja i ka ofruar zbatimin të ligjit një listë të veprimeve kryesore që duhet të ndërmerren mbikëqyrësit në rastet e dhunës seksuale, të cilat mund të jenë të zbatueshme, në një farë mase, për të gjitha format e DHGV-se:

44 Shih më tej: <https://www.theiacp.org/resources/sexual-assault-response-policy-and-training-content-guidelines>

45 Ibid.

REFERENCE INDICATORS FOR THE POLICE PROVIDING TREGUESIT E REFERENCËS PËR POLICINË QË OFRON SHËRBIME THELBËSORE: HETIMI

Siç u diskutua në Kapitullin 2, ESP propozon që të gjitha shërbimet e drejtësisë dhe mbështetjes për viktimat/të mbijetuarit duhet të ndajnë një sërë karakteristikash dhe aktivitete të përbashkëta për të siguruar ndikimin maksimal. Ato janë të zbatueshme pavarësisht nga 'sektori' specifik që mund t'i përgjigjet nevojave të grave dhe vajzave që po përjetojnë dhunë.

Lista e mëposhtme është frymëzuar nga karakteristikat dhe aktivitetet e përbashkëta të ESP-së; ajo propozon shembuj të treguesve referues për aktivitetet e policisë, kur synon të përmbushë në mënyrë efektive kërkesat dëshmuese dhe hetimore kur reagon ndaj rasteve të DHGV-së. Kjo përfshin kryerjen e hetimeve në kohën e duhur dhe në mënyrë profesionale, dhe në proces, shterimin e të gjitha mjeteve në dispozicion për të siguruar llogaridhënien e autorit dhe parandalimin e kryerjes së sërishme të veprës. Këta janë tregues që menaxherët e policisë mund t'i referojnë nëse ekzistojnë, por gjithashtu inkurajojnë përfshirjen e tyre nga nivelet e larta nëse ato nuk ekzistojnë.

1. Disponueshmëria dhe mundësia e qasjes: Përqindja ose proporcioni i reagimeve pozitive nga viktimat/të mbijetuarit dhe/ose përfaqësuesit e tyre në lidhje me mundësinë e qasjes në shërbimet e policisë, si në aspektin e cilësisë ashtu edhe të sasisë. Reagimet duhet të synojnë të përfshijnë atë sesi policia po i informon viktimat/të mbijetuarit për statusin e hetimit, gjatë gjithë procesit. Nga kjo, menaxherët mund të vlerësojnë shkallën në të cilën stafi i tyre po mbledh dhe menaxhon siç duhet detajet e kontaktit të viktimës/të mbijetuarve.

2. Përshtatshmëria dhe mundësia e qasjes: Përqindja ose proporcioni i raporteve të rasteve të DHGV-së që integrojnë analizën e sjelljes së kryesit, në përputhje me ciklin e rekomanduar të modeleve të dhunës. Kjo analizë duhet të informojë fokusin e autorit të

“Cilësia e hetimit dhe mënyra se si dokumentohet, së bashku me vendimet e hetuesit janë kritike për një rezultat të suksesshëm. Për shembull, trajtimi i zinxhirit të provave veçanërisht kur lidhet me provat mjeko-ligjore është i një rëndësie jetike dhe është një nga të parët fushat që do të sfidohen në sistemin e drejtësisë.”

Gerry Campbell, ish Kryeinspektori i Detektivit,
Scotland Yard

hetimit, si dhe nevojat për mbrojtjen e viktimës/të mbijetuarit.

3. Përshtatja dhe mundësia e qasjes: Përqindja ose proporcioni i anëtarëve të ekipit të trajnuar për të reaguuar ndaj fëmijëve viktimat/të mbijetuarve të dhunës. Kjo duhet të përfshijë si trajnimin e specializuar për ekipe të veçanta, ashtu edhe trajnimin e përgjithshëm të vazhdueshëm për të gjithë oficerët. Trajnimi duhet të ofrojë përditësime mbi kontaktet e referimit të viktimës/të mbijetuarit; ligje të reja, përfshirë dhunën dhe krimin e lidhur me kibernetikën; dhuna e lidhur me shkollën dhe roli i mediave sociale; dhe aktivitetet kriminale që prekin grupet e cënueshme siç janë emigrantët.

4. Jepini përparësi sigurisë: Përqindja ose proporcioni i urdhrave të mbrojtjes të rekomanduara dhe zbatuara nga policia në rastet e DHGV-së, kur autori i pretenduar është i njohur. Po aq e rëndësishme do të jetë përqindja ose proporcioni i rasteve të DHGV-se ku urdhrat e mbrojtjes nuk rekomandohen dhe/ose rekomandohen, por nuk ekzekutohen. Ky tregues duhet të merret parasysh në shoqëri me numrin e arrestimeve të bëra në raste të tilla.

5. Pëlqimi i informuar dhe konfidencialiteti dhe mundësia e qasjes: Përqindja ose proporcioni i oficerëve të trajnuar në qasjet e punës policore të informuara nga traumat. Trajnimi gjithashtu duhet të përfshijë trauma të përjetuara dhe të inkorporohet në trajnime të specializuara për ekipe të veçanta, si dhe trajnime të përgjithshme të vazhdueshme për të gjithë oficerët.

6. Komunikim efektiv dhe pjesëmarrje nga palët e interesuara në hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e shërbimeve: Numri i viktimave/të mbijetuarve me të cilët është folur dhe deklaratat e marra. Edhe pse ky tregues nuk jep informacion mbi cilësinë e komunikimit midis oficerit të policisë dhe viktimës/të mbijetuarit ose dëshmitarit në vetvete, ai është thelbësor në plotësimin e reagimeve cilësore të dhëna nga viktimat/të mbijetuarit.

7. Mbledhja e të dhënave dhe menaxhimi i informacionit: Përqindja ose proporcioni i rasteve të regjistruara dhe të ruajtura në mënyrë adekuate, sipas protokollit ose procedurës së menaxhimit të dosjes së çështjes. Regjistrimi i këtij informacioni demonstroi llogaridhënien dhe integritetin e procesit hetimor. Kjo përfshin të dhënat që viktimat/të mbijetuarit morën, me rastin e raportimit të krimit, një njohje me shkrim të ankesës së tyre nga policia, duke treguar elementet themelore të krimit, të tilla

Kutia 14

Udhëheqja Efektive e Policisë: Dhuna në Familje

Sipas Ministrisë së Punëve të Brendshme të MB-se, udhëheqje efektive për të luftuar dhunën në familje ose dhunën e partnerëve intim në këtë fushë do të thotë*:

- Duke e bërë abuzimin në familje një përparësi, me zyrtarët që kuptojnë se çfarë do të thotë kjo në praktikë;
- Duke qenë të qartë se abuzimi në familje është punë e të gjithëve, nuk është vetëm për njësitë e specializuara;
- Përforsimi i një kulture dhe qëndrimi pozitiv;
- Shpërblimi dhe njohja e njerëzve që mbështesin viktimat/të mbijetuarat e abuzimit në familje, me stimuj nga lavdërimet deri në perspektivat për promovim. Ne kemi “shpërblime për trimërinë e policisë” - a duhet të ketë “shpërblime për kujdesin ndaj viktimave”?
- Duke siguruar se ekziston fokusi dhe menaxhimi efektiv i performancës në këtë fushë; dhe
- Duke siguruar se ekziston një mbikëqyrje efektive për të përforcuar qasjen profesionale dhe kompetente.

* Burimi: ‘Puna e të gjithëve: Përmirësimi i reagimit të policisë ndaj abuzimit në familje’ (Inspektorati i Komandës së Madhërisë së saj (HMIC, 2014).

si lloji i krimit, koha, vendi dhe çfareëdo dëm i shkakuar nga krimi. Kjo njohje duhet të përfshijë numrin e dosjes, datën, stacionin policor dhe emrin e zyrtarit që ka marrë raportin. Kjo duhet të shërbejë si dëshmi se krimi është raportuar (për shembull, në lidhje me kërkesat për kompensim).⁴⁶

8. Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera përmes koordinimit: Përqindja ose proporcioni i rasteve të DHGV-së që iu referuan agjencive dhe partnerëve të jashtëm. Është po aq e rëndësishme të dokumentohet përqindja ose proporcioni i rasteve kur viktimat/i mbijetuarit refuzoi një ofertë për mbështetjen e referimit.

---

⁴⁶ Për rekomandime të mëtejshme mbi menaxhimin e rasteve, ju lutemi referojuni “Forcimi i Parandalimit të Krimit dhe Përgjigja e Drejtësisë Penale ndaj Dhunës ndaj Grave” (UNODC, 2014).

SHTOJCA 1

FAZAT E NJOHURA TË DHUNËS BRENDA NJË MARRËDHËNIEJE

Nga Graham Goulden, Krye Hetuesi (në pension) i Policisë, Scotland Yard

Ndërsa oficerët nuk do të vërejnë gjithmonë shenja të abuzimit, vlen të dihen këto faza dhe çfarë mund të paraqitet nga një viktimë/e mbijetuar kur i përgjigjet një thirrjeje.

Zbukurimi – Shumë abuzues do të jenë të hijshëm gjatë fazave të hershme të një marrëdhënieje. Ata mund të jenë ‘partneri perfekt’. Kjo shpesh do të shihet nga miqtë dhe familjet e një viktime/të mbijetuare.

Gjatë fazave të hershme, taktikat e përdorura nga një kryes do të jenë; të izolojë viktimën/të mbijetuarën nga familja dhe miqtë. Kjo mund të shihet si kujdes dhe dashuri.

Procesi i zbukurimit të një viktime/të mbijetuare është shpesh gradual dhe e vë abuzuesin në një pozitë më të mirë për të filluar të zbatojë abuzime më të rënda dhe dhunë fizike.

Oficerët e policisë mund të marrin thirrje nga anëtarët e familjes ose miqtë që janë të shqetësuar për një individ.

Shenjat dëshmuese - Flamujt e Kuq

- **Shenja dëshmuese - Flamujt e Kuq**
- **Izolimi nga familja dhe miqtë**
- **Varësia e hershme financiare - huatë e marra në emër të viktimës/të mbijetuarës**
- **Shtatzënia e hershme në një lidhje**
- **Lëvizja së bashku në një lidhje të hershme**
- **Autori mund të përshkruhet nga miqtë si partneri i përsosur**

Shënim: Është pranuar se flamujt e kuq të mësipërm nuk do të jenë gjithmonë shembuj të zbukurimit. Gjatë hetimit të abuzimit në familje, një oficer duhet të marrë parasysh të pyesë për fazat e hershme të marrëdhënieve.

Menaxhimi i Situatës - Kur fillon abuzimi më i shpeshtë dhe/ose dhuna fizike, disa viktime/të mbijetuara

mund të largohen nga lidhja. Shumë nuk e bëjnë këtë, për shkak të nivelit të kontrollit të vendosur gjatë fazës së zbukurimit. Viktimat/të mbijetuarat ka të ngjarë të përpiqen të gjejnë shpjegime për abuzimin për të lënë të hapur mundësinë se gjërat do të përmirësohen.

Viktima/e mbijetuara do të zhvillojë strategji për të menaxhuar autorin dhe situatat specifike, më shpesh duke ndryshuar sjelljen e tyre. Në këtë mënyrë, standartet e kryesit imponohen në marrëdhënie dhe abuzimi bëhet pjesë e marrëdhënies.

Nëse thirret policia, ka të ngjarë të jetë si një strategji për menaxhimin e abuzimit në kuadër të marrëdhënies. Nëse viktimat/e mbijetuara nuk dëshiron të angazhohet në këtë pikë, ata nuk po bëhen pengues ose jo-bashkëpunues qëllimisht - ata thjesht po e menaxhojnë situatën në një mënyrë që i bën ata të ndihen më të sigurt.

Është e rëndësishme që në këtë fazë oficerët të bëjnë pyetje që i mundësojnë viktimës të shohë se si ata mund të ndryshojnë dhe kufizojnë sjelljen e tyre për të përshatur sjelljen e autorit.

Shenjat dëshmuese - Flamujt e Kuq

- **Shenjat dëshmuese - Flamujt e Kuq**
- **Izolimi nga miqtë dhe familja**
- **Vetë-fajësimi nga ana e viktimës/të mbijetuarës**
- **Tërheqja nga puna për shkak të lëndimeve**
- **Grup i identifikuar i rregullave të ngurtë të kërkuara nga një kryerës (p.sh., darka, pastrimi, pastërtia e viktimës/të mbijetuarës, veshjet që duhen veshur, etj.)**
- **Kryerësi kontrollon lëvizjet e viktimës/të mbijetuarës. Oficerët gjithashtu duhet të kenë parasysh se autorët mund të përdorin teknologji për të vendosur kontrollin.**
- **Dëmtimi i pronës**

Shtrembërimi i Perspektivës/Realitetit - Sjellja kontrolluese me forcë përfshin shumë taktika të ndryshme dhe të mbivendosura. Të kombinuara, këto rezultojnë në atë që viktimat/e mbijetuara të jeton në frikë. Ata ka të ngjarë të jenë të shqetësuar dhe të frikësuar.

Autorët do të përpiqen të transferojnë fajin dhe përgjegjësinë për abuzimin mbi viktimën/të mbijetuarën. Disa viktimat/e mbijetuar do të luftojnë dhe do të rezistojnë. Alkooli dhe substanca të tjera përdoren shpesh si mekanizma përballues, dhe të cilët mund të turbullojnë gjykimin dhe të bëjnë të duket se viktimat/e mbijetuara nuk po ndihmon, ose se 'të dy janë aq të këqij sa njëri-tjetri.'

Përgjigjet kryesore nga policia në këtë fazë janë të përpiqen dhe të sfidojnë çështjen e fajit, duke theksuar se viktimat/e mbijetuara nuk është për t'u fajtuar, dhe duke u përpjekur përsëri për t'i bërë ata të shohin se si po ndryshojnë sjelljen e tyre për të provuar dhe akomoduar autorin.

Shenjat dëshmuese - Flamujt e Kuq

Oficerët duhet të marrin në konsideratë që të pyesin se si ndihen viktimat/të mbijetuarat në një lidhje, në vend që të pyesin thjesht se "çfarë ndodhi?"

Kur telefonatat merren, oficerët duhet të flasin vetë me viktimën/të mbijetuarën dhe të jenë të vetëdijshëm se sjelljet kontrolluese madje mund të ndodhin në praninë tuaj.

- **Frika e vazhdueshme në marrëdhënie për shkak të sjelljes kontrolluese**
- **Vetë-fajësimi**
- **Abuzimi me alkoolin/substancat**
- **Deklarata nga miqtë/familja/punëdhënësi**
- **Kritikat në publik**
- **Kryesi kthehet në fazën e zbulimit (pastrimit) pasi kanë frikë se viktimat/e mbijetuara mund të jetë duke menduar të largohet**
- **Kryesi duke qëndruar me viktimën/të mbijetuarën gjatë takimeve mjekësore dhe të tjera**
- **Skena nuk është ajo që e prisnit**

Kur marrin pjesë në thirrje, oficerët duhet të kërkojnë shenja delikate të kontrollit shtrëngues. Këto mund të përfshijnë:

- **Kur marrin pjesë në thirrje, oficerët duhet të kërkojnë shenja delikate të kontrollit shtrëngues. Këto mund të përfshijnë:**
- **Gjestet e dorës për të heshtur një viktimë/të mbijetuar**
- **Autori fajëson viktimën/të mbijetuarën**
- **Autori që pretendon statusin e viktimës/të mbijetuarës.**

Një rast i raportuar në Shtetet e Bashkuara vuri në dukje se si një viktimë/e mbijetuar do të ndalonte së foluri kur autori i pretenduar hynte në dhomë. Vetëm më vonë oficerët zbuluan se kjo ndodhi kur autori i pretenduar hyri duke mbajtur një peshqir të bardhë. Pas marrjes në pyetje, viktimat/e mbijetuara më vonë tha se ky peshqir shpesh përdorej për t'ja marr frymën (mbytur) viktimën.

Përkufizimi i Abuzimit - Shpesh vetëm pas një periudhe kohore viktimat/e mbijetuara përkufizon atë që po ndodh si abuzim, veçanërisht nëse ka pasur pak dhunë fizike, ose nëse dhuna është 'e nivelit të ulët', por detyrim.

Kjo mund të jetë një fazë e vështirë për viktimën/të mbijetuarën, pasi ata do të duhet të pranojnë statusin e tyre si të viktimës/të mbijetuarës dhe se personin që ata kanë dashur është një abuzues. Kjo fazë gjithashtu do të përfshijë, të paktën në një farë mase, njohjen e abuzimit si të vazhdueshëm në krahasim me incidentet 'e njehershme'.

Mund të ndihmojë nëse reaguesi e ndihmon viktimën/të mbijetuarën të sfidojë stereotipet në lidhje me 'viktimat' dhe 'autorët' e pretenduar. Është e rëndësishme që oficerët të validojnë përvojën e viktimës/të mbijetuarës dhe të heqin fajin prej tyre. Të thuash diçka si "Ky nuk ishte faji yt" viktimes/te mbijetuares mund të jetë shumë fuqizuese për ta.

Shenjat dëshmuese - Flamujt e Kuq

- **Deklaratat e hollësishme nga viktimat/e mbijetuara me abuzimin e identifikuar të komunikuar nga viktimat/e mbijetuara**

- **Pranimi i statusit të viktimës/të mbijetuarës**
- **Pranimi se partneri është kryesi**
- **Thirrjet nga viktimat/e mbijetuara në lidhje me abuzimin**

Rivlerësimi i Marrëdhënies - Pasi që viktimat/e mbijetuara të ketë pranuar atë që po i ndodh si abuzim, ajo mund të fillojë të rivlerësojë të gjithë marrëdhënien e tyre.

Strategjitë e saj ekzistuese për menaxhimin e abuzimit mund të vazhdojnë. Largimi, qoftë përkohësisht ose përgjithmonë, dhe përfshirja e sistemeve formale të mbështetjes do të bëhet më realiste.

Ndërhyrja në këtë fazë mund të kërkojë eksplorimin se çfarë barrierash praktike ka për të lënë marrëdhënien.

Përsëri, oficerët duhet të kërkojnë të vërtetojnë (validojnë) përvojën e viktimës/të mbijetuarës.

Shenjat dëshmuese - Flamujt e Kuq

- **Vetë-reflektim nga viktimat/e mbijetuara**
- **Planifikimi i sigurisë**
- **Komunikimi me shërbimet e viktimës/të mbijetuarës**
- **Duke qëndruar me autorin e krimit derisa bëhet e sigurt për t'u larguar**
- **Duke folur me shokun/familjen/policinë për largimin**

Përfundimi i Marrëdhënies - Është thelbësore të kihet parasysh se shumë viktimat/të mbijetuar bëjnë përpjekje të shumta për të lënë një partner abuziv para se ta bëjnë në të vërtetë.

Arsyet për të mos i dhënë fund një marrëdhënieje shpesh do të jenë praktike dhe përfshijnë: sjellje dhe taktika të shumta kontrolluese dhe premtime për të ndryshuar; strehim; mbështetje ekonomike; dhe fëmijët; presioni nga familja dhe frika se ata nuk mund të garantojnë sigurinë e tyre.

Reaguesit e parë duhet të jenë të vetëdijshëm për kërkesat e menjëhershme të planifikimit të sigurisë dhe të sigurojnë që viktimat/të mbijetuarat të referohen në shërbimet mbështetëse të specializuara që mund t'i ndihmojnë ata të përballen me vendime të vështira për të ardhmen.

Krijimi i 'hapësirës për veprim' është thelbësor dhe reaguesit mund të luajnë një rol vendimtar në krijimin e asaj hapësire duke hequr autorin dhe duke i arrestuar ata nëse ka arsye për ta bërë këtë.

Shenjat dëshmuese

- **Planet e sigurisë**
- **Diskutime me shërbimet e viktimës/të mbijetuarës**
- **Duke qëndruar me autorin e krimit derisa bëhet e sigurt për t'u larguar**

Përfundimi i Abuzimit - Është e rëndësishme të theksohet se përfundimi i marrëdhënies nuk do të thotë gjithmonë përfundimi i dhunës dhe abuzimit. Periudha pas ndarjes në fakt mund të jetë më e rrezikshme. Shumë viktimat/të mbijetuar vuajnë nga abuzimi pas ndarjes dhe reaguesit duhet të jenë të vetëdijshëm për rritjen e rrezikut. Kontakti me fëmijët mund të jetë një çështje domethënëse pas ndarjes. Shumë abuzues vazhdojnë të përpiqen dhe të ushtrojnë kontroll përmes kontaktit me fëmijët, dhe viktimat/të mbijetuarat dhe fëmijët janë abuzuar dhe vrarë gjatë vizitave të kontaktit të urdhëruara nga gjykata.

Shenjat dëshmuese

- **Kontakti i vazhdueshëm me autorin ku përfshihen fëmijët**
- **Kontaktoni nga kryesi përmes telefonit celular, në punë, ose përmes miqve dhe familjes**

SHTOJCA 2

DHUNA/ABUZIMI DHE PRAKTIKAT E DËMSHME TË BAZUARA NË NDERIN P.SH., FËMIJËT, MARTESA E HERSHME DHE E DETYRUAR DHE GJYMTIMI GJENITAL I FEMRËS

Nga Gerry Campbell MBE FCMI AFHEA, Kryeinspektor Detektiv (në pension), Scotland Yard

Çfarë është dhuna/abuzimi i bazuar në nder?

Për të përcaktuar abuzimin e bazuar në nder, është e rëndësishme të kuptohet se çfarë nënkuptohet me fjalën 'nder'. Mund të argumentohet se të gjitha kulturat në të gjithë globin përdorin një kod nderi të një përshkrimi.

Në mënyrë të pandryshueshme, ka të bëjë me rregullat e vendosura në shoqëritë tona që përcaktojnë se cilat janë sjelljet e pranueshme dhe të papranueshme, 'Po-jat dhe Jo-jat'. Për disa kultura, kodi i nderit është më shumë një mënyrë jetese.

Nderi i referohet respektit të lartë ose vlerësimit të lartë dhe është si një tipar pozitiv i lidhur me integritetin dhe karakterin e mirë moral. Individët me cilësi të tilla përshkruhen si "të nderuar"⁴⁷, e cila jep karakteristika të tjera pozitive të tilla si besimi dhe respekti dhe gjithashtu lidhet me statusin dhe reputacionin.⁴⁸ Ekziston rëndësia që nderi ka në sytë e një personi, por edhe në sytë e shoqërisë së tij/saj.

Gerry Campbell MBE FCMI AFHEA - Kryeinspektor Detektiv (në pension), Scotland Yard

Ky aspekt i rëndësisë në kulturat e nderit është i lidhur në thelb me reputacionin e një individi dhe për këtë arsye me statusin brenda komunitetit. Mund të jetë jashtëzakonisht dëmtuese kur ka pasur një shkelje të perceptuar të nderit, e cila mund të çojë në një "ndëshkim të dhunshëm" të kryer për të mbrojtur nderin e një individi ose të familjes.⁴⁹ Një ndëshkim i tillë i dhunshëm mund të jetë i shpejtë dhe të shohë përdorimin e forcës së paimagjinueshme që çon në humbjen e jetës.

⁴⁷ Vandello, J. A. & Cohen, D. (2003), 'Nderi mashkullor dhe besnikëria femërore: Skriptet e nënkuptuara kulturore që përjetësojnë dhunën në familje', *Revista e Personalitetit dhe Psikologjisë Sociale*, 84, në f. 997.

⁴⁸ Julian Pitt-Rivers, 'Nderi dhe Statusi Social', tek *Nderi dhe Turpi: Vlerat e Shoqërisë Mesdhetare* (red. J. G. Peristiany, Weidenfeld dhe Nicolson, 1965), f21.

⁴⁹ Ibid.

STUDIMI I RASTIT: VRASJA E ZONJËS SË NDJERË BANAZ MAHMUD (2006)

“Ky ishte një krim barbar dhe i pashpirt .... Për të rikthyer të ashtuquajturin nder familjar, u vendos nga babai dhe xhaxhai i saj që ajo të vdiste dhe kujtesa e saj të fshihej” (Gjykatësi Brian Barker).

Zonja e ndjerë Banaz Mahmud lindi në Kurdistanin Iraikian më 16 dhjetor 1985. Në moshën 10 vjeçare, Banaz u transferua në MB me familjen e saj, ku ata kërkuan azil.

Kur ishte 17 vjeç, Banaz hyri në një martesë të aranzhuar me një burrë 10 vjet më të madh se ajo. Dy vjet më vonë dhe pas abuzimit seksual dhe fizik, Banaz e la atë dhe u kthye për të jetuar me prindërit e saj në Mitcham, Londër, me pëlqimin e tyre. Pas kësaj ndarje, Banaz krijoi një marrëdhënie të re me një burrë tjetër, i cili u konsiderua nga anëtarët meshkuj të familjes së saj si “i papërshtatshëm”. Banaz dhe i dashuri i saj po ndiqeshin dhe vëzhgoheshin nga anëtarët e komunitetit dhe me sa duket u puthën jashtë një stacioni nëntokësor në Londër.

Në Dhjetor 2005, Xhaxhai nga babai i Banazit thirri një takim ose këshill familjar në një apartament në Londër, i cili vulosi fatin e Banaz, pasi ajo konsiderohej se kishte sjellë turp në familjen e saj.

Midis shtatorit 2005 dhe janarit 2006, Banaz ra në kontakt me oficerë policie nga Shërbimi Policor Metropolitan (Londër) dhe Policia e West Midlands (Birmingham, MB) në pesë raste, gjatë të cilave u bënë akuza serioze, përfshirë sulme seksuale dhe kërcënime për vrasje. Komisioni i Pavarur i Ankesave të Policisë (tani Zyra e Pavarur e Sjelljes Publike) më vonë do të konstatonte se kishte mangësi në mënyrën sesi disa policë i hetuan këto pretendime (KPAP, Nëntor 2008).

Në një rast më 31 dhjetor 2005, fqinji i gjyshes së Banaz njoftoi policinë se panelet e xhamit të derës së saj ishin thyer. Banaz kishte thyer xhamin në një përpjekje të dëshpëruar për të shpëtuar nga babai i saj, ndërsa ai e lyente me raki. Banaz u iku në një kafene aty pranë dhe stafi dhe klientët panë që ajo ishte e shqetësuar dhe se duart i kishte me gjak. Banaz u tha atyre se ishte detyruar të pinte alkool, se njerëzit ishin “duke e ndjekur atë” dhe se asaj i duhej të thyente një dritare për të shpëtuar. Shërbimi i ambulancës dhe policia u dërguan në vendngjarje. Banaz i tha ekipit të ambulancës se ajo kishte thyer një

dritare dhe se babai i saj e kishte detyruar të pinte alkool dhe po përpiqej ta vriste. Ajo tha gjithashtu se “ata” do të vrisnin të dashurin e saj - z. Rahmat Suleimani.

Rahmat deklaroi se Banaz u tha policëve se ajo besonte se babai dhe xhaxhai i saj donin ta vrisnin.

Gjatë mbrëmjes së 22 janarit 2006, të dashurit të Banazit iu afruan katër burra. Ata i kërkuan të shkonte me ta dhe kur ai refuzoi, u kërcënua si për jetën e tij ashtu edhe për jetën e Banazit. Ai e raportoi këtë në polici. Më 23 janar, Banaz shkoi në një stacion policie për të raportuar kërcënimin. Ajo i tha një oficeri policie emrat e burrave që kishin kërcënuar të dashurin e saj. Banaz u zhduk menjëherë pas kësaj. Ajo ishte përdhunuar, shtrënguar (mbytur) për vdekje dhe vendosur në një valixhe.

Më 25 janar 2006, Banaz u raportua e zhdukur nga Rahmat dhe jo nga ndonjë anëtar i familjes së saj. Shërbimi Policor Metropolitan (Londër) filloi një hetim tre-mujor të personave të zhdukur me rrezik të lartë. Më 29 Prill 2006, trupi i dekompozuar i Banaz u gjet në valixhen e varrosur në një kopsht të një prone pranë Birmingham, 200 milje nga shtëpia e familjes së saj në Londër.

Më 11 qershor 2007, babai i Banazit, Mahmud Mahmud, xhaxhai i saj nga babai, Ari Mahmud dhe një i afërm tjetër, Mohammed Hama, u dënuan për vrasjen e saj dhe u dënuan me burgim të përjetshëm. Anëtarët e tjerë të komunitetit Kurdistan nga Iraku janë të dënuar për krime të lidhura me vrasjen e Banazit p.sh. dëshmi e rreme dhe parandalimi i varrimit të ligjshëm dhe të denjë të Banaz.

Në Mars 2016, Rahmat Suleimani, i cili kishte qenë në mbrojtjen e policisë gjatë 10 viteve të fundit, vdiq në spital pasi me sa duket i mori jetën vetvetës. Shtë raportuar se ai kishte bërë dy përpjekje të mëparshme për vetëvrasje.

Rahmat u citua të thoshte, “Jeta ime varej nga ajo. Ajo ishte e tashmja ime, e ardhmja ime, shpresa ime. Ajo ishte gjëja më e mirë që më kishte ndodhur ndonjëherë. Jeta ime u zhduk kur Banaz vdiq. Nuk ka jetë. E vetmja gjë që po më mbante në këmbë ishte momenti për të parë drejtësinë për Banazin.”

Rahmat është një tjetër viktimë e vrasjes së nderit të Banaz.

Për më tepër, çështjet e nderit dhe reputacionit [‘Izzat’ (Nderi) dhe ‘Sharam’ (Turp) brenda bashkësive të Azisë Jugore, si dhe shumë versione të tjera gjuhësore të këtyre fjalëve] është gjithashtu një ndikim i dukshëm në nocionet e nderit. Nderi dhe turpi janë emocione të fuqishme, të cilat mund të vetë-imponohen dhe imponohen nga të tjerët dhe janë ndikime të fuqishme në veprimet individuale. Ndërsa abuzimi i bazuar në nder është një reagim negativ ndaj të turpëruarit ose një perceptim i të turpëruarit, ai gjithashtu kryhet për të parandaluar ose shmangur turpërimin. Ndërsa gratë, fëmijët dhe burrat janë viktimat të dhunës dhe abuzimit të bazuar në nder, gratë dhe vajzat kanë më shumë gjasa të viktimizohen, duke e bërë këtë ofendim një formë të dhunës me bazë gjinore.

Në shkallën e dëmit, shkeljet e pretenduara të kodit të nderit të një kulture ose komuniteti mund të përfshijnë A - Z të veprave penale të tilla si vrasje, rrëmbim, burg të rremë, përdhunim, sulme serioze fizike (përfshirë sulmet me acid, përdorimi i armëve), kërcënime për të vrarë, ngacmim, përndjekje, frikësim dhe shumë vepra të tjera. KB vlerëson se 5000 femra vriten në emër të nderit çdo vit.⁵⁰ Realiteti është se shumë më tepër femra zhduken, dhe ato nuk raportohen asnjëherë si të zhdukura, dhe/ose gjetura ose nuk regjistrohen nga autoritetet.⁵¹ Përveç kësaj, ka nga ato viktimat që vdesin si rezultat i ‘vetëvrasjes së detyruar’; të cilët vdesin nga vetë-djegia, plagët me thikë dhe shkaqe të tjera.

Një studim i vitit 2018 nga UNODC ka gjetur se në vitin 2017, 87,000 gra në mbarë botën u vranë qëllimisht.⁵² Më shumë se gjysma e viktimave (58%) ose 50,000 u vranë nga partnerët intim ose anëtarët e familjes. Kjo përkthehet në 137 gra në të gjithë botën që vriten nga një anëtar i familjes së tyre çdo ditë. Më shumë se një e treta (30,000) e grave të vrara me dashje në vitin 2017 u vranë nga partneri i tyre intim aktual ose i dikurshëm. Kjo është në përputhje të gjerë me studimin e përhapjes së Organizatës Botërore të Shëndetit 2018. Ky studim njeh gjithashtu vrasjet e nderit dhe vrasjet e grave që

50 Lajmet e OKB -së (4 Mars 2010) qasja nëpërmjet <https://news.un.org/en/story/2010/03/331422>

51 Studim Global mbi Vrasjet, Vrasja e grave dhe vajzave lidhur me gjininë (UNODC, 2018).

52 Ibid.

lidhen me prikën, si dhe vrasjet e grave dhe vajzave të lidhura me magjinë⁵³; një formë tjetër e praktikave të dëmshme.

Praktika të dëmshme

Dhuna dhe abuzimet e tilla ndaj grave janë të shumëanshme dhe bashkë-ekzistojnë në një vazhdimësi të temave të ndërsjella të shumëfishta dhe të ndërlidhura me kontekst të ndryshëm shoqëror, ekonomik, kulturor dhe politik.⁵⁴ Dhuna ndaj grave është një shkak dhe një pasojë e pabarazisë dhe diskriminimit⁵⁵ gjinor dhe është një nga pengesat më të mëdha për arritjen e barazisë gjinore.⁵⁶

Traditat janë modele të vendosura prej kohësh të veprimeve ose sjelljeve, të cilat shpesh jepen brenda familjeve dhe komuniteteve, gjatë shumë brezave. Këto zakone bazohen në besimet dhe vlerat e mbajtura. Traditat shpesh mbrohen nga tabutë, të cilat janë ndalime të forta shoqërore që lidhen me veprimtarinë njerëzore ose zakonet shoqërore të bazuara në gjykimin moral dhe besimet fetare. Kjo do të thotë se traditat nuk janë të lehta për tu ndryshuar, sepse njerëzit i përmbahen këtyre modeleve të sjelljes, duke besuar se ato janë gjërat e duhura për të bërë.

Traditat kanë një ndikim pozitiv tek individët, familjet dhe komunitetet; megjithatë, ato gjithashtu mund të jenë të dëmshme. KB-ja i është referuar shkeljeve të mëposhtme të të drejtave të njeriut si praktika të dëmshme, të cilat ndikojnë seriozisht dhe në mënyrë shkatërruese në shëndetin e grave dhe vajzave, mirëqenien dhe të drejtat e njeriut: gjymtimi gjenital femëror (GjGjF); ushqyerja e detyruar e grave; martesat të hershme dhe të detyruara të fëmijëve; preferenca për djalin; vrasje e foshnjave femra; shtatzënia e hershme; dhe çmimi i prikës.⁵⁷ Praktika të

53 Ibid.

54 Ibid.

55 Studimi i thelluar i Sekretarit të Përgjithshëm të KB-së për të gjitha format e dhunës kundër grave, (A/61/122/Add.1 (2006), para 65, p.27).

56 Studimi i thelluar i Sekretarit të Përgjithshëm të KB-së për të gjitha format e dhunës kundër grave, (A/61/122/Add.1 (2006), para 1, p.9).

57 KB, Fletë Fakti Nr. 23, Praktika të Dëmshme Tradicionale që Ndikojnë në Shëndetin e Grave dhe Fëmijëve të qasshme përmes <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet-23en.pdf>

tjera të dëmshme përfshijnë krimet e nderit, çmimin e nuses, rrëmbimin e nuses, gjakmarrjen, 'hekurosjen' e gjirit/majmërinë dhe plagët.

Gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara gjithashtu i nënshtrohen të njëjtave praktika të dëmshme të kryera kundër grave dhe vajzave pa aftësi të kufizuara, me pasoja që ndonjëherë përkeqësojnë aftësitë e kufizuara ekzistuese, krijojnë të reja, ose që rrisin cenueshmërinë e tyre ekzistuese dhe përjashtimin social.⁵⁸

Martesa e detyruar

Një martesë e detyruar është një martesë në të cilën një ose të dy bashkëshortët (burrë dhe grua) nuk japin pëlqimin e informuar për martesën, por sulmohen, kërcënohen, mashtrohen ose detyrohen ndryshe në të. Detyrimi i përdorur për të detyruar dikë në martesë mund të marrë shumë forma dhe mund të përfshijë presion fizik, psikologjik, financiar, seksual dhe emocional.⁵⁹

Martesa e detyruar, si një formë tjetër e dhunës kundër grave dhe vajzave, është formë e abuzimit të fëmijëve dhe të rriturve, është një abuzim themelor i të drejtave të grave dhe vajzave dhe është një vepër penale në shumë vende dhe juridiksione.

Ndërsa njihet se si gratë ashtu edhe burrat detyrohen të martohen, gratë dhe vajzat janë kryesisht viktima ose janë të prekshme nga kjo praktikë e dëmshme. Pasi detyrohen të martohen, viktimat ekspozohen, përballen dhe përjetojnë një mori krimesh të tjera të rënda, dhunë fizike dhe seksuale, abuzime psikologjike dhe emocionale dhe servilitet në familje gjatë gjithë jetës së tyre me pasoja të mëdha shëndetësore.

Martesa e fëmijëve, domethënë martesa para moshës 18 vjeçare bëhet në shumë vende të globit, përfshirë SHBA dhe Mbretërinë e Bashkuar.

58 Një Parashtrim që Thekson Praktikën e Dëmshme që Synojnë Personat me Aftësi të Kufizuara, dhe Veçanërisht Gratë dhe Vajzat me Aftësi të Kufizuara, (Aleanca Ndërkombëtare e Aftësisë së Kufizuar, 2017).

59 Udhëzimet e praktikës së shumë agjencive të Qeverisë HM, *Trajtimi i rasteve të Martesës së Detyruar* (qershor 2014).

Kishte shumë motive të ndryshme dhe variacione rajonale në arsyet e martesave të detyruara që përdodhin, duke përfshirë ruajtjen dhe/ose sigurimin e pasurisë dhe statusit, varfërinë, sigurinë, parandalimin e izolimit të komunitetit, sigurimin e një kujdestari për një fëmijë të sëmurë, si dhe lidhjen me forma të tjera të praktikave të dëmshme siç është rrëmbimi i nuses.

Kutia 15

Martesa e detyruar - Dosja e fakteve

- 700 milionë gra të gjalla sot u martuan para ditëlindjes së tyre të 18-të. Nga këto, 250 milionë u martuan para moshës 15 vjeç.
- Në vitin 2019, 1 në 5 gra, të moshës 20-24 vjeç, u martuan para moshës 18 vjeç.¹
- Nëse nuk ka reduktim të martesës së hershme dhe të detyruar të fëmijëve, deri në vitin 2030, 950 milionë gra dhe vajza do të martohen para ditëlindjes së tyre të 18 -të. Kjo shifër do të arrijë në afro 1.2 miliardë deri në vitin 2050.²
- Globalisht, gati një në tre vajza adoleshente të moshës 15 - 19 vjeç (84 milionë) ka qenë viktimë e dhunës emocionale, fizike dhe/ose seksuale të kryer nga burri ose partneri i tyre.³
- Komplikimet e shtatzënisë dhe lindjes janë ndër shkaqet kryesore të vdekjes tek vajzat e moshës 15-19 vjeç në vendet me të ardhura të ulëta dhe të mesme.⁴
- 115 milion meshkuj u martuan para 18 vjetësh; 23 milionë prej të cilëve u martuan para moshës 15 vjeç.⁵

1 Kombet e Bashkuara, Departamenti i Çështjeve Ekonomike dhe Sociale, Divizioni i Statistikave (2020). Achieve gender equality and empower all women and girls.

2 GirlsNotBrides, qasur përmes <https://www.girlsnotbrides.org/700-million-women-married-children-reveals-new-uncif-data/>

3 Organizata Botërore e Shëndetit (OBSh), Adoleshentët: rreziqet dhe zgjidhjet shëndetësore (13 Dhjetor 2018) qasur përmes <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/adolescents-health-risks-and-solutions>

4 Ibid.

5 115 milion djem dhe burra në të gjithë botën u martuan si fëmijë - UNICEF Mbretëria e Bashkuar qasur përmes <https://www.unicef.org.uk/press-releases/115-million-boys-and-men-around-the-world-married-as-children-uncif/>

Kutia 16

Konventa e KB -së për të Drejtat e Fëmijëve¹

Neni 2 thotë:

1. Shtetet Palë do të respektojnë dhe sigurojnë të drejtat e përcaktuara në këtë Konventë për secilin fëmijë brenda juridiksionit të tyre pa asnjë diskriminim të çfarëdo lloji, pavarësisht nga raca, ngjyra, gjinia, gjuha, feja, mendimi politik ose tjetër, prejardhjes kombëtare, etnike ose shoqërore, prona, paaftësia, lindja ose statusi tjetër i fëmijës ose i prindërve të tij ose të saj ose kujdestarit ligjor.

2. Shtetet Palë do të marrin të gjitha masat e duhura për të siguruar që fëmija të mbrohet nga të gjitha format e diskriminimit ose ndëshkimit në bazë të statusit, aktiviteteve, opinioneve të shprehura ose bindjeve të prindërve të fëmijës, kujdestarëve ligjorë ose anëtarëve të familjes.

¹ Konventa e Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Fëmijëve (1990), e qasur përmes: https://downloads.unicef.org.uk/wp-content/uploads/2010/05/UNCRC_PRESS-200910web.pdf?_ga=2.16687990.170076905.1577836147-1551955756.1577836147

Martestat e Aranzhuara

Tradita e martesës së aranzhuar festohet në të gjithë botën ku anëtarët e familjes, veçanërisht prindërit, marrin një rol udhëheqës në organizimin e martesës. Sidoqoftë, është e rëndësishme që të bëhet dallimi midis martesës të aranzhuar dhe martesës së detyruar. Që një martesë të jetë me të vërtetë e aranzhuar, ajo duhet të bazohet në **pajtueshmërinë, zgjedhjen dhe pëlqimin e informuar** të të dy palëve në bashkim.

Festuesit e martesës, policia, profesionistë të tjerë të zbatimit të ligjit, anëtarët e familjes së gjerë dhe komunitetit duhet të jenë të gjithë vigjilentë për faktin se një martesë e detyruar mund të «vishet» për t'u dukur si një martesë e aranzhuar me konsensus. Prandaj është jetike që përkundër mbështetjes së komunitetit për praktikatat e dëmshme, të cilat shkelin të drejtat e njeriut dhe ligjet kombëtare dhe ndërkombëtare, kujdesi

Kutia 17

Bea* 14 vjeç

Bea ishte një vajzë katërmëdhjetë vjeçare që jetonte në Kenia, e cila u detyrua t'i nënshtrohej GjGJF-së gjatë pushimeve të shkollës. Ajo duhej të martohej me një burrë 67-vjeçar pasi prindërit e saj e shitën për 2 kg gjethe çaji dhe 10 kg sheqer, domethënë çmimi i saj si nuse.

Jo çuditërisht, ditën kur burri i saj i synuar erdhi për ta marrur atë, Bea bërtiti se ajo nuk do të shkonte me të dhe nuk do të martohej me të. I moshuari u largua pasi i tha babait të 'B' se kur ajo të qetësohej, ai do të kthehej për të. Kur burri i synuar i Beas u largua nga fermë-shtëpia, babai i saj me sa duket u ndje aq i turpëruar dhe i zemëruar sa Bea e kishte çnderuar atë duke mos iu bindur dhe duke refuzuar të martohej.

Ndëshkim i Beas për mos dëgjimin e tij përfshiu vëllezërit e saj duke e shtrënguar në tokë dhe babai i saj i preu lobet e veshit me një hanxhar.

Pasi plagët e saj ishin shëruar, Bea u martua me burrin 67-vjeçar. Bea u shpëtua më pas dhe po jeton e sigurtë në një qendër shpëtimi së bashku me shumë vajza të tjera që u shpëtuan nga martestat e detyruara në pritje ose u përballën me fatet e ngjashme.

* emri jo i vërtetë i viktimës

i duhur ushtrohet nga shtetet kombëtare dhe qeveritë rajonale, organet mbikëqyrëse dhe organet e zbatimit të ligjit për të mbrojtur fëmijët nga të gjitha format e diskriminimit.

Ndërkombëtarisht, organizatat policore dhe ato të zbatimit të ligjit, prandaj edhe oficerët dhe zyrtarët e tyre, kanë qëllimet kryesore: **Mbrojtjen e jetës, Parandalimin dhe Zbulimin e Krimin dhe Ruajtjen e Rendit dhe Sigurisë.**

Në Udhëzimet e saj Shumë Agjencore për Martestat e Detyruara, Qeveria e Mbretërisë së Bashkuar mbron konceptin e «Rregulli i një rasti» për policët dhe profesionistët e tjerë në trajtimin e rasteve të martesës së

Kutia 18

FGM/C - Fakte Kryesore¹

- Gjymtimi/prerja gjenitale femërore (FGM/C) përfshin procedura që me dashje ndryshojnë ose shkaktojnë dëmtim të organeve gjenitale femërore për arsye jo mjekësore.
- Procedura nuk ka përfitime shëndetësore për vajzat dhe gratë.
- Procedurat mund të shkaktojnë gjakderdhje të rëndë dhe probleme me urinimin, dhe cista të mëvonshme, infeksione, si dhe komplikime në lindje dhe rritje të rrezikut të vdekjeve të të porsalindurve.
- Më shumë se 200 milionë vajza dhe gra të gjalla sot janë prerë në 30 vende në Afrikë, Lindjen e Mesme dhe Azi, ku është përqendruar FGM/C.
- FGM/C kryhet kryesisht tek vajzat e reja midis foshnjërisë dhe moshës 15 vjeç.
- FGM/C është një shkelje e të drejtave të njeriut të vajzave dhe grave.
- Ekzistojnë katër lloje të FGM/C (shih më poshtë).

¹ Ibid.

detyruar.⁶⁰ Ky koncept nënvizon se profesionistët kanë, në terma realë, «një shans» për të ruajtur, mbrojtur dhe shpëtuar një individ nga viktimizimi ose viktimizimi i mëtejshëm. Bëhet fjalë për motivimin e profesionistëve për të ndërmarrë veprime pozitive për të ruajtur dhe mbrojtur viktimat/të mbijetuarat dhe viktimat/mbijetuarat e mundshme nga dëmtimi.

Ndërsa është zhvilluar për martesë të detyruar, «Rregulli i një shansi» mund të përkthehet në të gjithë spektrin e fushave të lëndës së DHGV-së.

Gjymtimi gjenital i femrës (FGM)/Prerja (FGM/C)

Gjymtimi/prerja gjenitale femërore (FGM/C) mbetet një sfidë e dukshme për hetuesit policorë dhe prokurorët në shumë prej juridiksioneve në të gjithë globin ku është kriminalizuar.⁶¹

Organizata Botërore e Shëndetit (OBSh) përkufizon FGM/C si i përbërë nga të gjitha procedurat që përfshijnë

*heqjen e pjesshme ose të plotë të organeve gjenitale të jashtme femërore, ose dëmtime të tjera të organeve gjenitale femërore për arsye jo mjekësore.*⁶²

FGM/C është një abuzim i tmerrshëm i të drejtave të grave dhe vajzave dhe ka ndikime të rënda në shëndetin dhe mirëqenien e tyre, madje çon në vdekje.⁶³

Është e rëndësishme që oficerët e policisë dhe udhëheqësit e tyre të pranojnë se FGM/C shkakton dëmtime serioze trupore dhe psikologjike për viktimat/të mbijetuarat. Këto lëndime fizike janë të ngjashme me lëndimet me thikë/goditje me thikë.

Në 1997, OBSh klasifikoi gjymtimin/prerjen gjenitale femërore në katër lloje kryesore:

- **Lloji 1:** Shpesh i referuar si **klitoridektomi**, kjo është heqja e pjesshme ose e plotë e klitorisit (një pjesë e vogël, e ndjeshme dhe erektilë e organeve gjenitale femërore), dhe në raste shumë të rralla, vetëm prepuca (palosja e lëkurës që rrethon klitorisin)
- **Lloji 2:** Shpesh i referuar si **prerje**, kjo është heqja e pjesshme ose e plotë e klitorisit dhe labia minora (palosjet e brendshme të vulvës), me ose pa heqje të labia majora (palosjet e jashtme të lëkurës së vulvës).

⁶⁰ Udhëzimet e praktikës së shumë agjencive të Qeverisë HM:

Trajtimi i rasteve të Martesës së Detyruar, (qershor 2014), f.16.

⁶¹ Fondacioni Thomson Reuters dhe 28TooMany, 'Ligji dhe FGM, Një Përmbledhje e 28 Vendeve Afrikane', (Shtator 2018).

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

*Gerry Campbell MBE FCMI
AFHEA- Detective Chief
Superintendent (Retired)
Scotland Yard*

- **Lloji 3:** Shpesh i referuar si **infibulim**, ky është ngushtimi i hapjes vaginale përmes krijimit të një vulë që mbulon. Vula formohet duke prerë dhe ripozicionuar labia minora, ose labia majora, ndonjëherë përmes qepjes, me ose pa heqjen e klitorisit (klitoridektomi).
- **Lloji 4:** Kjo përfshin të gjitha procedurat e tjera të dëmshme për organet gjenitale femërore për qëllime jo-mjekësore, p.sh. shpimi, mprehja, prerja, gërvishtja dhe kauterizimi i zonës gjenitale.

De-infibulimi i referohet praktikës së prerjes së hapjes vaginale të mbyllur në një grua që është infibuluar, e cila shpesh është e nevojshme për të përmirësuar shëndetin dhe mirëqenien, si dhe për të lejuar marrëdhënie ose për të lehtësuar lindjen e fëmijëve.⁶⁴

Ka shumë arsye dhe motivime pse FGM/C praktikohet nga familjet dhe komunitetet duke përfshirë kontrollin e autonomisë seksuale të grave, dhe «shpesh motivohet nga besimet në lidhje me atë që konsiderohet sjellje e pranueshme seksuale.»⁶⁵

Hetimi dhe/ose ndjekja penale e FGM/C është më e vështirë si rezultat i një kombinimi të faktorëve që përfshijnë:⁶⁶

- Koha kur ndodh FGM/C - o - 15 vjeç. Viktima/e mbijetuara nuk mban mend nëse, ose kur ka ndodhur FGM/C, dhe ekziston gjithashtu problemi i shtuar i datimit të plagëve me gjurmë;
- Përfshirja e nënave dhe të afërmeve të tjerë femra ndonjëherë ndikon në vendimmarrjen e viktimave/të mbijetuarve në lidhje me policinë, prokurorët dhe autoritetet e tjera me familjen;

- Për një viktimë/të mbijetuar që përfshin aktivisht policinë ose autoritetet e tjera, kjo mund të çojë në izolim komunitar dhe social;
- Viktimat/të mbijetuarat që nuk dëshirojnë të kriminalizojnë ose demonizojnë fenë e tyre. Megjithatë asnjë shkrim fetar nuk e përshkruan praktikën, praktikuesit shpesh besojnë se praktika ka mbështetje fetare;
- Strukturat lokale të pushtetit dhe autoritetit, të tillë si udhëheqësit e komunitetit, udhëheqësit tradicionalë dhe të bazuar në besim, rrethprerësit, madje edhe disa personel mjekësor mund të kontribuojnë në ruajtjen e praktikës, e cila shton presionet me të cilat përballen viktimat/të mbijetuarat.

Faktorët e mësipërm nxjerrin në pah rëndësinë e menaxherëve të mesëm të policisë dhe të tjerëve që punojnë në partneritet dhe krijojnë marrëveshje partneriteti me anëtarët e komunitetit, udhëheqësit e komunitetit, avokatët, udhëheqësit tradicionalë dhe të bazuar në besim, prokurorët, profesionistët e kujdesit shëndetësor dhe social. Komunikimi dhe angazhimi me komunitetet e prekura dhe me profesionistë të tjerë është thelbësor për rritjen e ndërgjegjësimit dhe krijimin e besimit dhe besimit për të ndërmarrë veprime pozitive për të raportuar rastet e FGM dhe për të parandaluar që kjo të ndodhë në shkallën e parë.

Është roli i menaxhereve të mesëm të policisë që të:

- Negociojnë dhe të ndikojnë me organizatat dhe partnerët e tjerë në zhvillimin e protokolleve p.sh. hetimi dhe ndjekja penale, marrëveshjet për ndarjen (shkëmbimin) e informacionit (MNI) etj.;
- Informojnë udhëheqjen e organizatës së tyre për aranzhimet;
- Komunikojnë dhe rrisin ndërgjegjësimin për gamën e protokolleve dhe marrëveshjeve me oficerët dhe stafin e tyre;
- Sigurojnë burime për të mundësuar që protokollet dhe MNI-të të ndodhin në mënyrë efektive;
- Sigurojnë që protokollet dhe MNI-të të zbatohen në mënyrë efektive.

64 Ibid.

65 Ibid.

66 Ibid.

Praktikë e mirë në partneritet që funksionon në hetimin dhe ndjekjen penale të praktikave të dëmshme

Shembujt kryesorë të marrëveshjeve të partneritetit në hetimin e abuzimit të bazuar në nderin, martesën e detyruar dhe gjymtimin gjenital femëror që të çohen përpara nga menaxherët e mesëm të policisë gjenden në udhëzimet e Këshillit Kombëtar të Shefave të Policisë të MB-se (KKShP)⁶⁷ dhe Shërbimit të Prokurorisë së Kurorës (ShPK) [Angli dhe Uells],⁶⁸ të cilat përfshijnë protokollet e mëposhtëm për hetim dhe ndjekje penale:

(1) Protokoll i Hetimit dhe Ndjekjes Penale i KKShP dhe ShPK GjGjF

- Protokoll për trajtimin e veprave penale të Gjymtimit Gjenital të Femrave (GjGjF) midis Këshillit Kombëtar të Shefave të Policisë dhe Shërbimit të Prokurorisë së Kurorës.⁶⁹

(2) Protokoll i KKShP-se dhe ShPK-se për Hetimin dhe Ndjekjen Penale të Abuzimit të Bazuar në Nderin dhe Martesën e Detyruar

- Protokoll për trajtimin e “të ashtuquajturës” dhunës/abuzimit të bazuar në nderin dhe veprat e martesës së detyruar midis Këshillit Kombëtar të Shefave të Policisë dhe Shërbimit të Prokurorisë së Kurorës.⁷⁰
- Abuzimi me bazë nderi, Martesa e Detyruar dhe Gjymtimi Gjenital Femëror; Strategji e Politikës për Anglinë, Uellsin dhe Irlandën e Veriut - Çrrënjësja e Abuzimit të Bazuar në Nder, Martesës së Detyruar dhe Gjymtimi Gjenital Femëror Së bashku.⁷¹

Kutia 19

Praktikë e mirë në hetimet individuale të Praktikave të Dëmshme

Më poshtë janë disa ‘Bëj-at dhe Mos-at’ në hetimin e praktikave të dëmshme, që menaxherët e mesëm të policisë të miratojnë, promovojnë dhe përforcojnë me reaguesit dhe hetuesit e vijës së parë.

Fushat e mëposhtme rrjedhin nga praktika e mirë:

BEJ-at	MOS-at
Mbroni viktimën/të mbijetuarën dhe parandaloni kryerjen e krimeve të tjera	Bëni gjykime subjektive për viktimën/të mbijetuarën, stilin e jetës së saj/tij, kulturën ose fenë/besimin, etj.,
Sigurojeni dhe empatizoni me viktimën/të mbijetuarën	Intervistoni viktimën/të mbijetuarën në prani të autorëve dhe dëshmitarëve. Në vendin e ngjarjes, ndani palët - viktimën/të mbijetuarën, dëshmitarët dhe autorin(ët)
Mbroni, ruani dhe siguroni vendet e krimit dhe dëshmitë e dëshmitarëve për të maksimizuar rikuperimin e provave	Mos bëni asgjë
Menaxhoni rastin në mënyrë profesionale, të ndjeshme dhe me konfidencialitet	Afrohuni familjes së viktimës/të mbijetuarës ose kërkoni që të përfshihen në çdo formë të ndërmjetësimit (pasi kjo mund të ofrojë një rrezik të shtuar)

67 Këshilli i Shefave të Policisë Kombëtare (MB), shih: <https://www.npcc.police.uk>

68 Shërbimi i Prokurorisë së Kurorës (MB), shih: <https://www.cps.gov.uk>

69 Protokoll për trajtimin e veprave të Gjymtimit Gjenital të Femrave (FGM) midis Këshillit të Shefave të Policisë Kombëtare dhe Shërbimit të Prokurorisë së Kurorës (2016), Këshilli i Shefave të Policisë Kombëtare (MB).

70 Ibid.

71 ‘Abuzimi me bazë nderi, Martesa e Detyruar dhe Gjymtimi Gjenital i Femrave: Strategji e Punës Policore për Anglinë, Uellsin dhe Irlandën Veriore - Çrrënjësja e Abuzimit të Bazuar në Nder, Martesës së Detyruar dhe Gjymtimi Gjenital Femëror Së bashku’, Këshilli i Shefave të Policisë Kombëtare (MB).

BEJ-at	MOS-at
Rishikoni çështjet e vlerësimit të rrezikut dhe menaxhimit që prekin viktimën/të mbijetuarin dhe njerëzit e tjerë p.sh. fëmijë, të rritur të prekshëm dhe njerëz që kanë qenë duke e mbështetur viktimën/të mbijetuarën. Zhvilloni një plan të menaxhimit të rrezikut ose sigurisë, i cili përfshin një plan shpëtimi dhe metoda të sigurt kontakti	Zbuloni detajet e rastit kujtdo jashtë hetimit ose “rrethit të besimit”. Rrethi i besimit do të përfshinte IDVA, specialistë të rasteve - JO këshilltari lokal, kryetar komune, udhëheqës komuniteti, politikan i zgjedhur dhe njerëz të tjerë në jetën publike dhe/ose pozita e autoriteti.
Trajtoni, ruani dhe transferoni të dhënat personale të viktimës/të mbijetuarës me kujdes dhe konfidencialitet	deklaroni kurrë se dhuna ndaj grave dhe vajzave NUK është punë për shërbimin policor
Menaxhoni rastin në bazë të “nevojës për të ditur”	përdorni kurrë një anëtar të familjes (veçanërisht një fëmijë), anëtar të komunitetit, mik apo ndonjë person tjetër të paautorizuar për të përkthyer
Sigurojeni dhe mbështesni viktimën/të mbijetuarën duke siguruar që të ofrohen përditësime në kohë dhe të rregullta, duke përdorur metodën e preferuar të kontaktit të viktimës/të mbijetuarës	Bëni kontakte të drejtpërdrejta me agjencitë e huaja të zbatimit të ligjit ose zyrtarë qeveritarë kur ndodh një vepër në një juridiksion të huaj. Bëni këtë vetëm duke përdorur burime të besuara dhe procese autorizimi
Jini të singertë, të hapur dhe transparentë me viktimën / të mbijetuarën	Vendosni barrën mbi viktimën/të mbijetuarën për të mbrojtur atë ose fëmijët e saj pa mbështetjen e policisë, agjencive të tjera të zbatimit të ligjit ose organizatave mbështetëse të specializuara
Siguroni mundësinë e qasjes së plotë të shërbimeve tuaja dhe mundësoni praktika gjithëpërfshirëse gjatë menaxhimit të rasteve	
Sigurohuni që menaxheri të informohet për të ofruar këshilla, udhëzime dhe mbështetje të burimeve, p.sh. Këshilltar Taktik, Zyrtar për Ndërlidhje me Familjen, Këshilltar i Intervistave, Menaxher i Mjekësisë Ligjore (në varësi të seriozitetit dhe kompleksitetit të veprës)	
Rishikoni veprimet e reaguesit të parë. Nëse infrastruktura mbështet - merrni gjurmët e gishtërinjve, ADN -në dhe një fotografi nga viktimat/e mbijetuara me pëlqimin e informuar dhe krijoni një pemë familjare	
Drejtojini viktimën/të mbijetuarën në organizate e shoqërisë civile e besuar nga ana kulturore	
Referojini rastin në njësi të specializuar të hetimit të policisë dhe/ose prokurorit specialist	
Merrni parasysh përdorimin e ekspertëve kulturorë dhe të tjerë për të këshilluar gjatë hetimit. Gjithmonë ushtroni kujdesin e duhur në kontrollimin e kredencialeve të ekspertëve dhe përkthyesve të punësuar	
<ul style="list-style-type: none"> sigurohuni që përdorni ekspertin e duhur për arsyen e duhur 	
Zhvilloni një kuadër këshilltarësh policorë specialistë për të këshilluar mbi qasjet strategjike dhe/ose operacionale për të trajtuar abuzimin me bazë gjinore	
Drejtoni dhe zhvilloni sesione të përbashkëta trajnimi me reaguesit e parë të policisë/hetuesit fillestarë, hetimet e specializuara dhe oficerët e tyre mbikëqyrës, në mënyrë që të gjithë të dinë se si ata përshtaten në modelin e reagimit dhe hetimit.	
Zgjeroni këto sesione trajnimi për partnerë me shumë agjenci.	

SHËNIME DHE LEXIMI I SUGJERUAR

1. Procesi i Hetimit (Kolegji i Punës Policore), shih: <https://www.app.college.police.uk/app-content/investigations/investigation-process/>
2. Huhtanen, H., Lonsway, K.A., Archambault, J. (2017), 'Njëanshmëria Gjinore në Reagimin dhe Hetimin e Sulmeve Seksuale. Seria e Buletinit të Trajnimit: Pjesa 1', End Violence Against Women International (EVAWI).
3. Puna Policore e paanshme (Qeveria Provinciale e Kolumbisë Britanike), shih: <https://engage.gov.bc.ca/unbiasedpolicing/work-to-date/>
4. Malcolm K. Sparrow (2015), 'Matja e Performancës në një Organizatë Policore Moderne në Perspektiva të Reja në Punën Policore' (Instituti Kombëtar i Drejtësisë), shih: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/248476.pdf>
5. Erin Gallagher, Planifikimi i Hetimeve SGBV (2015), Instituti për Hetimet Penale Ndërkombëtare (IICI) dhe Reagimi i Shpejtë i Drejtësisë.
6. Nathan Birdsall, Stuart Kirby & Michelle McManus (2017), 'Angazhimi policor-viktimë në ndërtimin e një qasjeje për fuqizimin e viktimave në rastet e dhunës së partnerëve intim', *Praktika dhe Kërkime Policore*, 18:1, 75-86, DOI: 10.1080/15614263.2016.1230061
7. Programi i Trajnimit mbi Trajtimin e Fëmijëve Viktima / të mbijetuar dhe Fëmijë Dëshmitarë të Krimin për Zyrtarët e Zbatimit të Ligjit (UNODC, 2015), shih: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Training_Programme_on_the_Treatment_of_Child_Victim/survivors_and_Child_Witnesses_of_Crime_-_Law_Enforcement.pdf
8. Kutia e veglave gjinore të Policisë së Kombeve të Bashkuara (KB. Departamenti i Operacioneve të Paqes - DOP/DPET/Shërbimi i Trajnimit të Integruar, 2015).
9. 'Doracak për Reagimin e Policisë ndaj Dhunës në Familje: Promovimi i Komuniteteve më të Sigurta duke Integruar Kërkimin dhe Praktikën', shih: https://www.lfcc.on.ca/publication/handbook-for-police-responding-to-domestic-violence-2004/a-handbook-for-police-responding-to-domestic-violence_-_promoting-safer-communities-by-integrating-research_-_practice_toc/
10. Programi i Trajnimit mbi Trajtimin e Fëmijëve Viktima/ të mbijetuar dhe Fëmijë Dëshmitarë të Krimin (UNODC, 2015), shih: <file:///C:/Users/User/Documents/UNWomenGVA/Resources/Secondary/2015%20UNODC%20UNICEF%20Training%20Programme%20Treatment%20of%20Child%20Victim/survivors%20and%20Child%20Witnesses.pdf>
11. Manuali i Trajnimit për Programin e Forcimit të Oficerëve të Policisë për Sigurinë e Grupeve të Cënueshme, (UNODC në partneritet me Qeverinë e Meksikës, 2017), shih: http://www.policia-mas.org/manuales/Manual_Policias_INGLES_PREVIO_090817.pdf
12. Udhëzimet e OBSH-së për Kujdesin Mjekësor-Ligjor për Viktimat/të Mbijetuarat e Dhunës Seksuale (2003), shih: https://www.who.int/violence_injury_prevention/publications/violence/med_leg_guidelines/en/
13. Roberts, Campbell dhe Lloyd, 'Dhuna e Bazuar në Nderin: Puna Policore dhe Parandalimi' CRC Press (Taylor dhe Francis Group), 2013
14. Politika e Reagimit ndaj Sulmeve Seksuale dhe Udhëzime për Përmbajtjen e Trajnimit. Shoqata Ndërkombëtare e Shefave të Policisë (2015), Nisma Kombëtare e Lidershit për Zbatimin e Ligjit mbi Dhunën ndaj Grave <https://www.theiacp.org/resources/sexual-assault-response-policy-and-training-content-guidelines>
15. Udhëzimet për Kujdesin Mjekësor-Ligjor për Viktimat/ të Mbijetuarat e Dhunës Seksuale (Organizata Botërore e Shëndetit (2003), shih: https://www.who.int/violence_injury_prevention/publications/violence/med_leg_guidelines/en/
16. Programi i Trajnimit mbi Trajtimin e Fëmijëve Viktima/ të mbijetuar dhe Fëmijë Dëshmitarë të Krimin për Zyrtarët e Zbatimit të Ligjit (UNODC, 2015), shih: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Training_Programme_on_the_Treatment_of_Child_Victim/survivors_and_Child_Witnesses_of_Crime_-_Law_Enforcement.pdf
17. 'Mos bëj dëm' (UN Women, 2010), shih: <https://end-violence.org/en/articles/200-do-no-harm.html>
18. 'Paketa e Burimeve të Dhunës me bazë Gjinore - Mjeti i Standardizuar Trajnimi për Bartësit e Detyrës, Palët e Interesuara dhe Mbajtësit e të Drejtave (UN Women, 2019)
19. Lisa Adams dhe Yumi Sera, 'Udhëzimet Gjinore' (2018), Fondi për të Drejtat e Aftësisë së Kufizuar dhe Fondi i Mbrojtjes së të Drejtave të Aftësisë së Kufizuar, shih: <http://disabilityrightsfund.org/wp-content/uploads/DRF-DRAF-Gender-Guidelines-Print.pdf>
20. 'Më shumë sesa thjesht një devijim: Udhëzues për Refugjatët e Grave për të zhvilluar Planet e Veprimt të Aktit të Diskriminimit të Aftësisë së Kufizuar' (2007), Gratë me Aftësi të Kufizuara Australi (WWDA), shih: http://wwda.org.au/wp-content/uploads/2013/12/More_Than_Just_A_Ramp.pdf

21. KB, Fleta e Fakteve Nr.23, mbi Praktikrat e Dëmshme Tradicionale që Ndikojnë në Shëndetin e Grave dhe Fëmijëve, e qasur përmes <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet23en.pdf>
22. Parashtrimi që Thekson Praktikrat e Dëmshme që Synojnë Personat me Aftësi të Kufizuara, dhe veçanërisht Gratë dhe Vajzat me Aftësi të Kufizuara, Aleanca Ndërkombëtare e Aftësisë së Kufizuar (2017), shih: <http://www.internationaldisabilityalliance.org/resources/submission-highlighting-harmful-practices-targeted-persons-disabilities-and-particular>
23. Nathan Birdsall, Stuart Kirby & Michelle McManus (2017), 'Angazhimi Polici - viktimë në ndërtimin e një qasjeje për fuqizimin e viktimave në rastet e dhunës nga partneri intim', *Praktika dhe Kërkimi i Policisë*, 18:1, 75-86, DOI: 10.1080/15614263.2016.1230061.
24. Ellison, L. (2002), 'Ndjekja penale e dhunës në familje pa pjesëmarrjen e viktimave', *Modern Law Review*, 65, 834-858
25. Vandello, J. A. & Cohen, D., 'Nderi mashkullor dhe besnikëria femërore: Skriptet e nënkuptuara kulturore që përjetësojnë dhunën në familje', [2003] *Gazeta e Personalitetit dhe Psikologjisë Sociale* 84 në f. 997.
26. Julian Pitt-Rivers, "Nderi dhe Statusi Social," në *Nder dhe Turp: Vlerat e Shoqërisë Mesdhetare* (ed. J. G. Peristiany, Weidenfeld dhe Nicolson, 1965), f 21.
27. Lajmet e OKB -së (4 Mars 2010) qasja nëpërmjet <https://news.un.org/en/story/2010/03/331422>
28. Studimi Global mbi Vrasjet, Vrasja e grave dhe vajzave lidhur me gjininë (UNODC, 2018), e qasur përmes https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18_Gender-related_killing_of_women_and_girls.pdf p.31.
29. Studimi i thelluar i Sekretarit të Përgjithshëm të KB-së për të gjitha format e dhunës ndaj grave, A/61/122/Add.1 (2006), para 65, f27.
30. Studimi i thelluar i Sekretarit të Përgjithshëm të KB-së për të gjitha format e dhunës ndaj grave, A/61/122/Add.1 (2006), para 1, fg.
31. Fleta e Fakteve e KB-se Nr. 23 mbi Praktikrat e Dëmshme Tradicionale që Ndikojnë në Shëndetin e Grave dhe Fëmijëve, e qasur përmes <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet23en.pdf>
32. Parashtrimi që Thekson Praktikrat e Dëmshme që Synojnë Personat me Aftësi të Kufizuara, dhe Veçanërisht Gratë dhe Vajzat me Aftësi të Kufizuara (Aleanca Ndërkombëtare e Aftësisë së Kufizuar, 2017).
33. Udhëzimet e praktikës së shumë agjencive të Qeverisë HM, Trajtimi i rasteve të Martesës së Detyruar (qershor 2014)
34. GirlsNotBrides, qasur përmes <https://www.girlsnotbrides.org/700-million-women-married-children-reveals-new-unicef-data/>
35. Organizata Botërore e Shëndetit (OBSh), Adolehentët: rreziqet dhe zgjidhjet shëndetësore, 13 Dhjetor 2018 e qasur përmes <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/adolescents-health-risks-and-solutions>
36. 115 milion djem dhe burra në të gjithë botën u martuan si fëmijë - UNICEF Mbretëria e Bashkuar, e qasur përmes <https://www.unicef.org.uk/press-releases/115-million-boys-and-men-around-the-world-married-as-children-unicef/>
37. Konventa e Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Fëmijëve, e qasur përmes https://downloads.unicef.org.uk/wp-content/uploads/2010/05/UNCRC_PRESS200910web.pdf?_ga=2.16687990.170076905.1577836147-1551955756.1577836147
38. Udhëzimet e praktikës së shumë agjencive të Qeverisë HM, Trajtimi i rasteve të Martesës së Detyruar, f.16, Qershor 2014, e qasur përmes https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/322307/HMG_MULTI_AGENCY_PRACTICE_GUIDELINES_v1_180614_FINAL.pdf
39. Fondacioni Thomson Reuters dhe 28TooMany, "Ligji dhe FGM, Një përmbledhje e 28 Vendeve Afrikane" (shtator 2018) e qasur përmes [https://www.28toomany.org/static/media/uploads/Law%20Reports/the_law_and_fgm_v1_\(september_2018\).pdf](https://www.28toomany.org/static/media/uploads/Law%20Reports/the_law_and_fgm_v1_(september_2018).pdf)
40. Organizata Botërore e Shëndetit (OBSh), Fletë Fakti mbi Gjymtimin gjenital të Femrës, 31 Janar 2018, qasur përmes <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/female-genital-mutilation>
41. Këshilli i Shefave të Policisë Kombëtare (MB), shih: <https://www.npcc.police.uk>
42. Shërbimi i Prokurorisë së Kurorës (MB), shih: <https://www.cps.gov.uk>
43. Protokollin midis Këshillit të Shefave të Policisë Kombëtare dhe Shërbimit të Prokurorisë së Kurorës (Këshilli i Shefave të Policisë Kombëtare në Mbretërinë e Bashkuar) për trajtimin e veprave të Gjymtimit Gjenital të Femrave (FGM), shih: https://www.cps.gov.uk/sites/default/files/documents/legal_guidance/hbv_and_fm_protocol_nov_16.pdf
44. 'Abuzimi me Bazë Nderi, Martesa e Detyruar dhe Gjymtimi Gjenital i Femrave: Strategjia e Punës Policore për Anglinë, Uellsin dhe Irlandën e Veriut - Çrrenjosja e Abuzimit të Bazuar në Nder, Martesa e Detyruar dhe Gjymtimi Gjenital Femëror Së bashku' (Këshilli i Shefave të Policisë Kombëtare në Mbretërinë e Bashkuar), shih: <https://www.npcc.police.uk/Publication/Final%20NPCC%20HBA%20strate-gy%202015%202018December%202015.pdf>

SIGURIA DHE MBROJTJA

“Dhuna nga partneri intim (IPV) është forma më e zakonshme e dhunës ndaj grave në nivel global, me pasoja të mëdha shëndetësore për gratë dhe kosto të konsiderueshme sociale dhe ekonomike për familjet, komunitetet dhe qeveritë.”

Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, 2006

QËLLIMI I KAPITULLIT

Policia ka fuqizuar viktimat/të mbijetuarit e VAWG që të vazhdojnë qasjen e tyre në drejtësi duke siguruar në mënyrë efektive masat e mirë-informuara të mbrojtjes të cilat janë në dispozicion dhe të pavarura nga çdo inicim i një çështjeje penale, civile ose familjare dhe u mundëson atyre të qëndrojnë të sigurt duke qenë të angazhuar në procesin e drejtësisë.

Porositë Kryesore dhe Pikat e të Mësuarit:

- IPV përfaqëson një komponent thelbësor të punës të policisë dhe, si i tillë, të gjithë oficerët që përgjigjen duhet të jenë kompetent në zbatimin e parimit 'mos bëj dëm';
- Siguria dhe mbrojtja e viktimave/të mbijetuarve duhet të jetë kryesore në vendim-marrje;
- Vlerësimi i rrezikut, planifikimi dhe rishikimi i sigurisë duhet të jetë një proces i vazhdueshëm që nga koha kur viktimat/i mbijetuarit përfshihen në procesin e drejtësisë;
- Planet e sigurisë janë mjete parandaluese, nuk janë parashikuese, e të cilat duhet të zhvillohen së bashku me viktimën/të mbijetuarin, prandaj ato janë specifike për rrethanat;
- Masat mbrojtëse duhet të monitorohen dhe zbatohen në mënyrë proporcionale me kërcënimin dhe për të siguruar fuqizimin e viktimës/të mbijetuarit;
- Rishikimet ose vlerësimet e mjeteve të vlerësimit të rrezikut janë kritike për identifikimin e nënformancës dhe promovimin e profesionalizimit;
- Aftësitë dhe kompetencat e buta që pasqyrojnë dëgjimin aktiv, veprimin në mënyrë jo-gjyquese dhe respektimin e dinjitetit të të tjerëve kontribuojnë për policimin e suksesshëm;
- Lidhshmëria e natyrës joproporcionale të akteve të veçanta të dhunës dhe diskriminimit me mjedisin kontekstual është thelbësore për zbatimin e masave mbrojtëse.

PREZANTIMI

Strategjitë Model të Përditësuar dhe Masat Praktike për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave në Fushën e Parandalimit të Krimit dhe Drejtësisë Penale të vitit 2010 kërkon që zyrtarët e drejtësisë penale, si policia dhe avokatët e viktimave/të mbijetuarve, të bëjnë vlerësimin e rrezikut të cilat e paraqesim nivelin ose shkallën e dëmit që viktimat/të mbijetuarit mund t'i nënshtrohen, bazuar në pozitën e tyre të cenueshmërisë, kërcënimet ndaj të cilave ata janë të ekspozuar, praninë e armëve dhe faktorëve të tjerë përcaktues.

Foto e çastit UN Women/ Jashim Salam (Bangladesh)

Në këtë masë, Komisioni i KB për Parandalimin e Krimit nxjerr në pah disa faktorë rreziku që mund të lidhen me dhunën në bazë gjinore ('DhBGJ').¹

“Dhuna në bazë gjinore ose DhBGJ është një term ombrellë për secilin veprim të dëmshëm që kryhet kundër vullnetit të një personi dhe që bazohet në dallimet shoqërore (gjinore) ndërmjet femrave dhe meshkujve. Natyra dhe shtrirja e llojeve të veçanta të GBV ndryshojnë në kultura, vende dhe rajone.”

Burimi: UNICEF, UNFPA, UNDP, UN Women

Këto përfshijnë analfabetizmin; pabarazitë ekonomike; normat kulturore dhe praktikat socio-zakonore;

¹ Shembuj të dhunës në bazë gjinore përfshijnë: dhunën seksuale, përfshirë shfrytëzimin/abuzimin seksual dhe prostitucionin e detyruar; dhunën në familje; trafikimin e grave dhe vajzave; praktikat e dëmshme të si gjymtimi/prerja gjenitale femërore; Vrasjet 'për nder'; dhe fëmijë, martesën e hershme dhe të detyruar.

mungesën e qasjes të grave në shtëpi të sigurta dhe të përbalueshme dhe trashëgiminë e pronës; mungesën apo joefektivitetin e shërbimeve dhe burimeve për gratë; mungesën apo joefektivitetin e politikave të barazisë gjinore; normat shoqërore të cilat e mbështesin dhunën, pabarazinë gjinore dhe të drejtën e meshkujve; sanksionet e dobëta të komunitetit ndaj dhunës; një sistem joefektiv të drejtësisë; infrastrukturë të dobët urbane; dhe abuzimin me alkool dhe drogë.²

Faktorë të tjerë i përfshijnë format diskriminuese institucionale dhe/ose të pranura shoqërisht në bazë të përkatësisë etnike, orientimit seksual, origjinës kombëtare dhe/ose paaftësisë që i vendosin gratë dhe vajzat në pozita të cenueshmërisë lartë.

² Shih UN-HABITAT dhe Komisionin Huairou, 'Vlerësimi Global mbi Sigurinë e Grave. Rezultatet e Anketës Preliminare', draft dokumenti i punës, shtator 2007, f. 8. në Aspektet e Dhunës ndaj Grave që i përkasin drejtpërdrejtë Komisionit për Parandalimin e Krimit dhe Drejtësisë Penale (Komisioni për Parandalimin e Krimit dhe Drejtësisë Penale V.08-52191 (E) * o852191 * Mbledhja e Shtatëmbëdhjetë) Vjenë, 14-18 prill 2008.

Kapitulli vijues do t'i përqendrojë elementet kryesore të masave mbrojtëse të kërkuara në një ndërhyrje efektive dhe adekuate të policisë në DHGV kur kryerësi i pretenduar është i njohur në një farë mase për viktimën/të mbijetuarin dhe/ose policinë.

Varësisht nga korniza ligjore vendore, policia do të ketë mjete dhe procedura të ndryshme të cilat mund t'i përdorë gjatë ndërhyrjes për të mbrojtur në rastet e DHGV, siç është kompetenca për të lëshuar urdhra për ndërhyrje ose për mbrojtje në emër të viktimave/të mbijetuarve. Zbatimi proaktiv i mjeteve dhe procedurave të tilla mund të bëjë një ndryshim thelbësor për gratë dhe vajzat që kërkojnë mbrojtje.

Një rishikim kombëtar nga Departamenti i Shërbimeve Sociale i Qeverisë Australiane se si shërbimet thelbësore po i mbanin përgjegjës kryerësit në të gjitha sistemet, theksoi se kompetenca e policisë për të lëshuar urdhra për ndërhyrje në emër të viktimave/të mbijetuarve është e një rëndësie thelbësore. Departamenti pranoi nevojën për t'i mbrojtur gratë dhe fëmijët e tyre nga dëmtimet e mëtejme që burojnë nga aplikimi i vetë urdhrave për ndërhyrje, si hakmarrja nga kryerësit, dhe për të zvogëluar barrën dhe përgjegjësinë mbi viktimat/të mbijetuarit për t'u vetë-mbrojtur.³ Si rezultat, raporti i përcaktoi standardet e mëposhtme për t'i aplikuar masat e mbrojtjes dhe sigurisë të zbatuara nga ofruesit e shërbimeve thelbësore:⁴

- Siguria e grave dhe fëmijëve të tyre duhet të jetë në thelb të të gjitha ndërhyrjeve të kryerësve;
- Kryerësit t'i marrin ndërhyrjet e duhura në kohën e duhur;
- Kryerësit të përballen me drejtësinë dhe pasojat ligjore kur kryejnë dhunë;
- Kryerësit marrin pjesë në programe dhe shërbime që u mundësojnë atyre t'i ndryshojnë sjelljet dhe qëndrimet e tyre të dhunshme;

3 Shih Standardet Kombëtare të Rezultateve për Ndërhyrjet e Kryerësit ose Raportin Bazë të NOSPI (2015-2016), (Departamenti Australian për Shkenca Shoqërore, 2017), në: https://plan4womenssafety.dss.gov.au/wp-content/uploads/2015/04/nospi_coag_paper.pdf

4 *Ibid.*

- Ndërhyrjet e kryerësve nxiten me dëshmi të besueshme për t'u përmirësuar vazhdimisht;
- Personat të cilët punojnë në sistemet e ndërhyrjes të kryerësit janë të aftësuar për t'iu përgjigjur dinamikës dhe ndikimeve të dhunës në familje dhe dhunës seksuale.

Ky kapitull do të përqendrohet në promovimin e atyre standardeve të rishikimeve të sponsorizuara nga qeveria, së bashku me parimet kryesore mbi masat e mbrojtjes të policisë siç paraqitet në ESP, në mënyrë që ato të mund të hartohen posaçërisht për secilën viktimë/të mbijetuar dhe t'u japin atyre një ndjenjë kontrolli mbi procesin.

Është e rëndësishme të theksohet se policia duhet t'i sigurojë në mënyrë të barabartë masat mbrojtëse për viktimat/të mbijetuarat e DHGV që zgjedhin të mos shkojnë përmes sistemit të drejtësisë.

Përveç këtij kapitulli, policisë i rekomandohet që ta shqyrtojë *Nenin 8: Siguria dhe Mbrojtja e Modullit 3: Drejtësia dhe Policimi i ESP*.

Ky kapitull mbi sigurinë dhe mbrojtjen është unik nga të tjerët pasi që do të fokusohet kryesisht në rastet e Dhunës të Partnerëve Intim ("IPV") ku, në shumicën dërrmuese të rasteve, kryerësi i pretenduar i dhunës tanimë është i njohur ose është bërë i njohur për viktimën/të mbijetuarin si rezultat drejtpërdrejtë i veprimit. ESP përshkruan IPV-në si:

“formën më të zakonshme të dhunës të përjetuar nga gratë në nivel global.... dhe përfshin një sërë aktesh detyruese seksuale, psikologjike dhe fizike të përdorura ndaj grave të rritura dhe adoleshente nga një partner aktual ose ish partner intim, pa pëlqimin e saj. Dhuna fizike përfshin përdorimin e qëllimshëm të forcës fizike, forcës ose armës për ta dëmtuar ose lënduar gruan. Dhuna seksuale përfshin kontakt seksual abuziv, duke e bërë një grua të përfshihet në një akt seksual pa pëlqimin e saj, dhe tentuar ose kryer akte seksuale me një grua të sëmurë, me aftësi të kufizuara, nën presion

Konfidencialiteti

ose nën ndikimin e alkoolit ose substancave të tjera. Dhuna psikologjike përfshin kontrollin ose izolimin e gruas dhe poshtërimin ose turpërimin e saj. Dhuna ekonomike përfshin mohimin e një gruaje në qasje dhe kontroll mbi burimet bazë.”⁵ Raporti i Sekretarit të Përgjithshëm të OKB-së (2006).

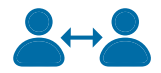
IPV përfaqëson një komponent thelbësor të punës të oficerëve që përgjigjen dhe, si i tillë, të gjithë policët që përgjigjen duhet të jenë kompetent në zbatimin e **parimit të mos-dëmtimit** i cili fillon me respektimin e të drejtave të viktimës/të mbijetuarit, duke përfshirë privatësinë e saj dhe nevojën për konfidencialitet⁶. “Mos dëmto” mund të kuptohet gjithashtu se do të thotë që ndërhyrjet nuk duhet të përshkallëzojnë situatën ose problemin që është në shqyrtim dhe nuk duhet të paraqesin rrezik për familjet dhe komunitetet në fjalë⁷. Mbajtja e të gjitha bisedave, vlerësimeve dhe intervistave me viktimat/të mbijetuarit në një mjedis të sigurt është një shembull i pajtueshmërisë me parimin e të bërit asnjë dëm.

5 Raport i Sekretarit të Përgjithshëm, studim i thellë mbi të gjitha format e dhunës ndaj grave, Kombet e Bashkuara, A/61/122/Shtojc.1, (6 korrik 2006) para. 111- 112.

6 Ekzistojnë përjashtime të mundshme nga parimi i konfidencialitetit. *Pakoja Gjinore* e UNPOL-it jep shembuj, përfshirë dyshimin për abuzim ose neglizhencë ndaj fëmijëve, situata kërcënuese për jetën, dyshime për tendenca vetëvrasëse ose kërcënim serioz për dëmtim të të tjerëve. Sipas UNPOL, në raste të tilla, policia mund të veprojë nëse ka arsye të bazuar për t'i dëshmuar këto situata dhe të kërkojë këshilla nga punonjësit e kujdesit shëndetësor dhe këshilltarët. Shih: *Pakon Gjinore të Policisë të OKB (OKB Departamenti i Operacioneve të Paqes - DPO/ DPET/ Shërbimi i Trajnimit të Integruar, 2015).*

7 *Pakoja Gjinore e një Praktikanti mbi Programimin e Qasjes të Grave në Drejtësi (UN Women et al., 2018).*

Siguria e Grave të OKB -së, Pëlqimi dhe trekëndëshi Konfidencial (më poshtë) është një ilustrim i mirë që duhet marrë parasysh kur kërkoni të siguron siguri dhe mbrojtje për një viktimë/të mbijetuar të DHGV. Trekëndëshi i promovon autoritetet si akterë kryesorë për t'i mbrojtur gratë dhe vajzat të cilat përjetojnë dhunë në shtëpi; duke theksuar rëndësinë e kërkimit të pëlqimit të tyre para se të ndërmarrin veprime dhe të ruajnë konfidencialitetin e identitetit dhe përvojave të tyre. Është thelbësore që ata të veprojnë vetëm me lejen e tyre, përveç nëse jeta iu rrezikohet.

UDHËZIMET E BASHKË-VEPRUESVE

Policia është një partner kyç brenda sistemit të drejtësisë kur bëhet fjalë për sigurimin dhe mbrojtjen fillestare dhe të vazhdueshme të viktimave/të mbijetuarve, kështu që ju keni një rol jetik për të luajtur në punën me agjencitë e tjera dhe ofruesit e shërbimeve.

Duke bashkëpunuar me partnerë të tjerë, roli juaj në hetimin e krimeve të DHGV do të fuqizohet dhe mbështetet, ndërsa viktimat/të mbijetuarit do të marrin siguri dhe mbrojtje të përshtatshme për nevojat e tyre specifike. Për t'i identifikuar nevojat e sigurisë dhe mbrojtjes të viktimës/të mbijetuarit, së pari do të duhet të identifikoni rreziqet specifike për atë. Një vlerësim i tillë i rrezikut do të jetë specifik për secilën viktimë/të mbijetuar, në varësi të rrethanave të saj individuale dhe ajo duhet të jetë në qendër të procesit të vlerësimit të rrezikut.

Shtojca 1 Vlerësimi Standard i Riskut dhe Rrezikut: Vlerësimi i Rrezikut Vdekshmërisë dhe Rrezikut të Dhunës së Përsëritur ofron një listë të faktorëve të rrezikut nga Manuali i UNODC dhe UN Women mbi 'Përgjigjet efektive të Prokurorisë në Dhunë ndaj Grave dhe Vajzave.' Është e rëndësishme të kuptohet se prania e ndonjërit prej rreziqeve mund të tregojë një rrezikshmëri më të lartë të lëndimit serioz ose fatalitetit; gjithashtu, mungesa e këtyre faktorëve nuk do të thotë se nuk ka rrezik fataliteti.

Rezultati i çdo vlerësimi të rrezikut duhet të jetë një plan i sigurisë i cili është pronësi të përbashkët e juaj,

Kutia 1

Çfarë mund të bëni ju dhe stafi juaj për t'i ulur rreziqet me të cilat përballen viktimat dhe bashkëpunëtorët e tyre?

Masat përfshijnë:

- Kërkimin e urdhrave për mbrojtje nga gjykata, asnjë urdhër kontakti, etj.;
- Punën me viktimat/të mbijetuarit për t'i identifikuar faktorët e rrezikut dhe për të krijuar një plan të personalizuar të sigurisë;
- Referimin e grave ose shoqërimin e tyre në strehimore;
- Miratimin e një politike të detyrueshme të arrestimit në të gjitha rastet e dhunës në familje të pretenduar ose të dyshuar;
- Kërkimin, sipas nevojës, të kushteve të rrepta të liritimit të kryerësve, duke përfshirë orën policore, urdhrat për të mos pasur kontakt, abstenimin nga alkooli, ndalimin e armëve dhe kërkimin dhe duke marr pjesë në këshillim;
- Monitorimin dhe zbatimin e kushteve të liritimit me kusht/liritimit dhe kushteve të liritimit pas shqyrtimit gjyqësor, njoftimet e viktimës/të mbijetuarve para liritimit të një kryerësi;
- Kryerjen e vlerësimeve të rrezikut dhe miratimin e planeve të menaxhimit të kërcënimit për të zvogëluar rrezikun e sulmeve të ardhshme.

Source: Handbook on Effective Police Responses to Violence Against Women (UNODC, 2010).

oficerëve tuaj dhe viktimës/të mbijetuarit. Roli juaj është që të mundësoni zhvillimin e planit dhe derisa një plan i sigurisë nuk do të parasheh se kur mund të ndodhë ndonjë dhunë në të ardhmen, ai është krijuar duke pasur parasysh parandalimin dhe duke zvogëluar rrezikun dhe duke e ngritur sigurinë ndaj një viktime/të mbijetuarë.

Plani i sigurisë duhet të përqëndrohet në zbutjen e çdo rreziku të identifikuar, dhe kjo mund të arrihet në partneritet me ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore, të cilët shpesh mund të ofrojnë shërbime shtesë mbështetëse që ju nuk i keni në dispozicion. Ashtu si me vlerësimin e rrezikut, një plan i sigurisë do të jetë specifik për secilën viktimë/të mbijetuar pasi kompleksiteti i rrethanave të tyre individuale do të jetë i ndryshëm. Kutia 1 më poshtë paraqet shembuj të masave zbutëse të rrezikut në rastet e DHGV:

Ashtu sikur me të gjitha aspektet e përgjigjes ndaj viktimave/të mbijetuarve të DHGV, përmbajtja e vlerësimit të rrezikut dhe e planit të mëvonshëm të sigurisë duhet të mbahen personale dhe konfidenciale, vetëm me ata të cilët janë të angazhuar në mbrojtjen e viktimës/të mbijetuarit nga ofruesit e shërbimeve të ndryshme që kanë qasje në ato.

Më lartë është një [Grafikon](#) i dobishëm e [Vlerësimit të Rrezikut](#) marrë nga MBROJTJA II 'Ndërtimi i Kapaciteteve në Vlerësimin e Rrezikut dhe Menaxhimit të Sigurisë për t'i Mbrojtur Viktimat me Rrezik të Lartë - Një Burim i Mësimi', (Vjenë, 2012), f.105.

Në lidhje me çdo veprim specifik të policisë:

- Si garantoni që siguria e viktimës/të mbijetuarit është kryesore në vendim-marrjen tuaj?
- Si siguroheni që kushdo që është vendimmarrës, për shembull stafi i kujdestarisë, t'i ketë të gjitha informatat në dispozicion për të marrë një vendim të informuar, p.sh., arrestimin, lirimimin ose ndalimin e vazhdueshëm të një kryerësi të pretenduar?
- Si siguroheni që vlerësimi i rrezikut është rishikuar kur është lëshuar një urdhër për mbrojtje apo jeni njoftuar mbi shkeljen e një urdhri ekzistues për mbrojtje dhe, kur është relevante, që plani i sigurisë është i përditësuar?
- Cilat janë mekanizmat tuaj të rishikimit?
- Si i monitoroni planet e sigurisë dhe pajtueshmërinë me urdhrat e gjykatës?

Figura 1

Grafikoni i Vazhdës së Vlerësimit të Rrezikut (MBROJTJA II, 2012)

Kutia 2

Dhuna në Familje, Përndjekja dhe Dhuna e Bazuar në 'Nder' (DASH) Identifikimi dhe Vlerësimi i Rrezikut dhe Modeli i Menaxhimit

Në mars të vitit 2009, Këshilli i Shoqatës të Oficerëve të Lartë të Policisë (ACPO) akreditoi modelin DASH që të zbatohet në të gjitha shërbimet policore në MeB. Lista e plotë DASH u siguron oficerëve dhe stafit një mjet praktik për të ndihmuar në identifikimin e hershëm të rrezikut. Ai përbëhet prej 27 pyetjeve. Me trajnimin e duhur, aplikimi i listës të plotë të DASH u mundëson oficerëve dhe stafit që t'i identifikojnë rastet me rrezik të lartë, dhe t'i identifikojnë kryerësit e rrezikshëm dhe serik. Pas identifikimit dhe vlerësimit fillestar të rrezikut, rastet do të klasifikohen në tri nivele të rrezikut:

- **Standard** – provat aktuale nuk paraqesin gjasat për të shkaktuar dëmtimit të rëndë;
- **Mesatar** – ekzistojnë tregues të identifikueshëm të rrezikut të dëmtimit të rëndë; Kryerësi ka potencialin për të shkaktuar dëm të rëndë, por nuk ka gjasa ta bëjë këtë nëse nuk ka ndonjë ndryshim në rrethanë, për shembull, dështimi për të marr ilaçe, humbje të akomodimit, dobësim të marrëdhënies dhe keqpërdorim të drogës ose alkoolit;
- **E Lartë** – ekzistojnë tregues të identifikueshëm të rrezikut të dëmtimit të rëndë. Ngjarja e mundshme mund të ndodhë në çdo kohë dhe ndikimi do të ishte i madh.

Rreziku i dëmtimit të rëndë përkufizohet si: 'Një rrezik që është kërcënues për jetën dhe/ose traumatik, dhe nga i cili shërimi, qoftë fizik apo fizikologjik, mund të pritet të jetë i vështirë ose i pamundur' (Burimi: Zyra Qendrore 2002 dhe Sistemi i Vlerësimit të Kryerësve, 2006).

Source: Everyone's Business: Improving the Police Response to Domestic Violence – HMIC (2014)

Secili ndryshim në rrethanat e një viktime/të mbijetuarit ose kryerësi të pretenduar duhet të jetë pjesë e një procesi të vazhdueshëm të vlerësimit të rrezikut dhe do të kërkojë monitorim të vazhdueshëm të planit të sigurisë. Kutia 2 më poshtë është një shembull i një procesi të vlerësimit të Rrezikut nga shembulli i Abuzimit, Përndjekjes dhe Ngacimit në Familje ('DASH'):

Modele të Përbashkëta të vlerësimit të rrezikut siç janë DASH⁸ (MeB) dhe B-SAFER⁹ (Kanada) synojnë të sigurojnë një kuadër sistematik, të standardizuar dhe praktikisht të dobishëm për grumbullimin dhe marrjen parasysh të informatave kur merren vendimet lidhur me rrezikun e dhunës. Ato mund të përshkruhen si një listë e plotë ose udhëzues për të ndihmuar policinë dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore të cilët përgjigjen të parët, për të vlerësuar rrezikun dhe për të identifikuar IPV si në cilësimet penale ashtu edhe në ato civile.

Këto modele dhe korniza janë të informuara mbi IPV nga literaturat shkencore dhe profesionale, mbi vlerësimin e rrezikut dhe planifikimin e sigurisë të viktimave/të mbijetuarve¹⁰ dhe konsiderohen gjerësisht si të dobishme nga vetë oficerët e policisë. Për shembull, menjëherë pas prezantimit të tij në praktikë standarde në vitin 2014, Policia e Shtetit të Maryland (SHBA) raportoi një rënie prej 30% të vdekjeve në IPV.¹¹

Është e rëndësishme të theksohet se modeli DASH është vazhdimisht nën shqyrtim nga bashkëvepruesit, me rezultate të ndara në internet. Pasi që asnjë model nuk është i përkryer, procese të tilla të rishikimit janë thelbësore për identifikimin e nënformancës të modelit dhe promovimin e profesionalizimit të përdoruesve të tij. Për më tepër, fakti që rezultatet e atij rishikimi - në këtë rast DASH - ndahen në internet (online) paraqet një angazhim për transparencë dhe llogaridhënie. Shihni Studimin

8 Dhuna në Familje, Përndjekja dhe Dhuna e Bazuar në 'Nder' (DASH, 2009) Identifikimi dhe Vlerësimi i Rrezikut dhe Modeli i Menaxhimit, shih: <https://www.dashriskchecklist.co.uk/>

9 Formulari i Shkurtër i Sulmit Bashkëshortor për Vlerësimin e Rrezikut (B-SAFER), shih: https://www.justice.gc.ca/eng/tp-pr/fl-lf/famil/rros_vf1-rros_vf1/index.html

10 Shih: Pakon Gjinore të Policisë të OKB (OKB Departamenti i Operacioneve të Paqes - DPO/ DPET/ Shërbimi i Trajnimit të Integruar, 2015).

11 Shih 16 pyetje të përdorura për të identifikuar viktimat e dhunës në familje që ka të ngjarë të vriten, në <https://www.cbsnews.com/news/16-questions-used-to-id-domestic-abuse-victims-likely-to-be-killed/>

Kutia 3

Krijimi i një Plani për Siguri Personale

Në krijimin e një plani për siguri personale, duke marrë parasysh faktorët mbështetës të sigurisë, mund të përfshijnë:

- Nivelin e mbështetjes personale në dispozicion për viktimën/të mbijetuarin;
- Gjendjen e tyre personale të jetesës;
- Nivelin e frikës;
- Barrierat ndaj sigurisë të krijuara nga qëndrimet dhe besimet personale, dhe qëndrimet dhe besimet e familjes së gjeruar, komunitetit ose kulturës;
- Ndikimet shëndetësore të keqtrajtimit;
- Statusin e punësimit ose problemet financiare;
- Shqetësimet që lidhen me fëmijët;
- Çështjet të përdorimit/abuzimit personal të substancave (alkooli dhe/ose droga, të ligjshme dhe të kundërligjshme);
- Qasjen dhe disponueshmërinë e shërbimeve lokale dhe përgjigja e tyre ndaj nevojave të viktimës/të mbijetuarve;
- Qasjen dhe disponueshmërinë e informtave të nevojshme;
- Koordinimin e shërbimeve mbështetëse.

Burimi: Doracaku mbi Përgjigjet Efektive të Policisë në Dhunën Ndaj Grave (UNODC, 2010).

e Rastit të Instrumentit për Vlerësimin e Rrezikut të Mbretërisë së Bashkuar në fund të këtij kapitulli.¹²

Për të siguruar që stafi juaj është duke i mbrojtur në mënyrë efektive viktimat/të mbijetuarit e DHGV, ju gjithashtu do të duhet të merrni parasysh si në vijim:

- Çfarë roli keni ju (policia) në urdhrat për mbrojtje civile dhe/ose penale aty ku ato janë në dispozicion?
- Sa shpejt mund të merren urdhrat për mbrojtje?
- Çfarë probleme po hasni ju ose stafi juaj gjatë procesit të aplikimit të urdhrat për mbrojtje, pavarësisht nëse aplikimi është apo jo nga ndonjë agjenci tjetër?
- Çfarë nevojitet për t'i mposhtur dhe identifikuar problemet?
- Cilat janë kompetencat, nëse janë, për të nxitur urdhra për mbrojtje emergjente? Cilat janë kërkesat për t'u përmbushur dhe a keni dijeni ju dhe stafi juaj për ato?

Nëse ju ose stafi juaj nuk jeni në dijeni mbi përgjigjet të pyetjeve të mësipërme, si mund t'i siguronit informatat e detajuara dhe të sakta viktimave/të mbijetuarve në mënyrë që t'i menaxhojnë pritjet e tyre dhe të lejojnë, si pjesë e një qasjeje të përqendruar tek viktimat/mbijetuesit, në mënyrë që ata të marrin vendime të informuara se si duket drejtësia për ata? Nëse një viktimë/i mbijetuar është në rrezik ose ka frikë, do t'ju kërkohet që të garantoni sigurinë e tyre para se ata të jenë të gatshëm të bëjnë një ankesë ndaj kryerësit të pretenduar, veçanërisht në rastet e dhunës në familje/IPV.

Një shembull i praktikës së mirë të punës me ofruesit e tjerë të shërbimeve për t'i ulur rreziqet ndaj viktimave/ të mbijetuarve dhe familjeve të tyre mund të gjeni në MeB, ku praktika e mbajtjes së **Konferencës së Vlerësimit të Rrezikut nga Agjencitë e Shumta** ('MARAC') tani është e zakonshme.¹³ IPV MARAC është një takim ku agjencitë diskutojnë çdo rrezik të dëmtimit të ardhshëm për ata që përjetojnë IPV dhe, kur është e nevojshme, fëmijët e tyre, duke e ndjekur krijimin e një plani të sigurisë për të

12 Për një përmbledhje kolektive të MARAC, shihni Rachel Robbins, Hugh McLaughlin, Concetta Banks, Claire Bellamy, Debbie Thackray (2014), 'Konferenca e Dhunës në Familje dhe vlerësimit të rrezikut nga Agjencitë e Shumta (MARACs): Revista mbi Mbrojtjen e të Rriturve', Vëllimi 16, Numër 6, faqe 389 - 398., Një Përmbledhje e Fushëveprimit'

13 Për një përmbledhje kolektive të MARAC, shihni Rachel Robbins, Hugh McLaughlin, Concetta Banks, Claire Bellamy, Debbie Thackray (2014), 'Konferenca e Dhunës në Familje dhe vlerësimit të rrezikut nga Agjencitë e Shumta (MARACs): Revista mbi Mbrojtjen e të Rriturve', Vëllimi 16, Numër 6, faqe 389 - 398., Një Përmbledhje e Fushëveprimit'

ndihmuar në menaxhimin e rrezikut.¹⁴ Kutia 3 më poshtë paraqet shembuj të faktorëve që duhet marrë parasysh kur krijohet një plan i sigurisë në rastet e DHGV:

Për informata të mëtejme mbi përqëndrimin e qasjes të viktimave/i mbijetuarin, shih Kapitullin 2: “Të bësh një Ndryshim si Menaxher dhe Udhëheqës i Ekipit”

Policia duhet të njoftohet kur lëshohen urdhrat për mbrojtje, si në zonat ku jeton viktimave/i mbijetuarin dhe kryerësi i pretenduar, nëse janë në zonat e ndryshme të policisë.

- Si e pranoni këtë informatë?
- Ku mund të jetë i qasshëm dhe sa shpesh monitorohet mbi pajtueshmërinë? Për shembull, nëse kryerësi i kërkohet që të banojë në një adresë të caktuar, a kontrollohet rregullisht vendndodhja e tij nga stafi juaj për të siguruar pëlqimin?
- Si siguroheni që viktimave/i mbijetuarin mbahet i informuar? Mos harroni, kontakti duhet të mbahet me viktimave/i mbijetuarin gjatë tërë procesit të drejtësisë.
- Sa gjerësisht janë shpërndarë detajet e çdo urdhri për mbrojtje të stafi juaj, kështu që secila shkelje mund të identifikohet menjëherë? Sigurisht që është praktikë e mirë që të sigurohet që stafi i kujdestarisë të jetë në dijeni mbi detajet, nëse kryerësi i pretenduar kthehet në mbajtje lidhur apo jo me një incident.

Ju duhet të jeni pro-aktiv në marrjen e informatës përkatëse në lidhje me masat ose urdhrat për mbrojtje të vendosura nga gjykata ose agjencitë e tjera të drejtësisë duke bashkëpunuar dhe koordinuar me partnerët tuaj të sistemit të drejtësisë.

Si garantoni që stafi juaj ‘i përgjigjet menjëherë çdo shkeljeje të raportuar të urdhrave për mbrojtje dhe se ata ndërmarrin veprime pozitive për ta mbrojtur viktimave/i mbijetuarin? Ju duhet të jepni udhëzime të qarta mbi pritjet tuaja nga stafi në lidhje me ato raporte. Ndarja e inteligjencës dhe informatës ndërmjet ofruesve të shërbimeve është një element kyç i sigurisë dhe mbrojtjes të viktimave/i mbijetuarve.

Një pasqyrë më e gjerë e një rasti mund të krijohet nëse secili ofrues i shërbimit ndan informata mbi çdo ndërveprim me viktimave/i mbijetuarin ose kryerësin. Shëndeti, arsimit dhe shërbimet sociale, për shembull, mund të kenë informatat jetësore dhe inteligjencë që mund të ndihmojnë hetimin, si dhe garantimin e sigurisë dhe mbrojtjes të viktimave/i mbijetuarin. Çfarë informata dhe/ose protokolle të shkëmbimit të inteligjencës keni në dispozicion me ofruesit e tjerë të shërbimeve? Nëse nuk ekziston asnjë, duhet të merrni parasysh që t’i zhvilloni ato.

Për më shumë informata shihni Kapitullin 9: ‘Komunikimet’ dhe Kapitullin 8: ‘Koordinimi ndërmjet Agjencive të Drejtësisë.’

Plotësues i procesit MARAC dhe kornizës të DASH të Vlerësimit të Rrezikut, Shërbimi Policor Metropolitan aplikohet si pjesë e Modelit të Vlerësimit të Rrezikut të Dhunës në Familje (MeB), Opsionit të Rrezikut dhe Qëndrimit ndaj Rrezikut¹⁵ apo modelet e menaxhimit të rrezikut RARA janë opsione se si të menaxhohet rreziku.

Kutia 4 më poshtë është një fragment nga Richards, L. 2003, ‘Model i Vlerësimit të Rrezikut të Shërbimit Policor Metropolitan mbi Dhunën në Familje’, ku Policia Metropolitane përshkruan opsionet kryesore të rrezikut dhe veprimet përkatëse:

¹⁴ Një prezantim i dobishëm mbi rolin e një MARAC është bërë nga SafeLives dhe mund ta gjeni në: <https://safelives.org.uk/sites/default/files/resources/MARAC%20FAQs%20General%20FINAL.pdf>

¹⁵ Shih Richards, L. (2003), MPS Modeli i Vlerësimit të Rrezikut të Dhunës në Familje (Shërbimi Policor Metropolitan, Londër).

Kutia 4

Modeli i Menaxhimit të Rrezikut RARA

Opsioni i Rrezikut	Veprimi Përkatës
Largo rrezikun:	duke e arrestuar kryerësin e pretenduar dhe duke marrë masën e mbajtjes të paraburgimit
Shmang rrezikun:	duke strehuar sërish viktimën/të mbijetuarën ose dëshmitarët ose vendosjen e tyre në një strehimore/akomodim të sigurt në një vend të panjohur për kryerësin e pretenduar.
Zvogëlo rrezikun:	përmes ndërhyrjes së përbashkët/ planifikimit të sigurisë të viktimës/ të mbijetuarit, me synim fuqizimin dhe përdorimin e legjislacionit mbrojtës
Prano rrezikun:	referencë në vazhdim mbi vlerësimin e rrezikut, planifikimin e vazhdueshëm të ndërhyrjes të agjencive të shumta, mbështetjen dhe pëlqimin e shënjestrimit të viktimës/të mbijetuarit dhe targetimin e kryerësit

PËRBALLJA ME SFIDAT NË PËRGJIGJEN NDAJ DHGV FILLON ME IDENTIFIKIMIN E ZBRAZËTIRAVE NË PERFORMANCËN E EKIPIT TUAJ

Sipas Logar (2005), në raportin e saj në Divizionin për Avancimin e Grave të Kombeve të Bashkuara, një nga gabimet më të rënda që bëhet në ndërhyrjet në fushën e dhunës ndaj grave është nënvlerësimi i rrezikut të përfshirë.¹⁶

Në po të njëjtin raport, Logar shton se përkundër disa instrumenteve për të vlerësuar rrezikun e përdorur nga policia, instrumenti më i rëndësishëm është të dëgjohen viktimat/të mbijetuarit, t'iu besohet dhe ata të merren me seriozitet.¹⁷

Logar cekë se, çelësi për të shmangur nënvlerësimin e rrezikut me të cilin përballen viktimat/të mbijetuarit e DHGV nga policia, është të filloni duke i aplikuar baziket në marrëdhëniet ndërnjerëzore kur përfshihen viktimat/

16 Logar, Rosa., 'Dhuna kundër grave: Praktika të mira në luftimin dhe eliminimin e dhunës ndaj grave: Modeli Austriak i Ndërhyrjes në Rastet e Dhunës në Familje. Raportoni në Takimin e Grupit të Ekspertëve në Divizionin e Kombeve të Bashkuara për Avancimin e Grave në bashkëpunim me Zyrën e OKB -së për Droga dhe Krime (Vjenë, Austri, 2005).

17 Logar (2005) bazuar në hetimin afatgjatë të Gondolf (1999) të programeve për meshkujve të dhunshëm. Shih: Golding JM., 'Dhuna e Partnerit Intim si një faktor R për Çrregullimet Mendore: Një Meta-Analizë.' Revista mbi Dhunën në Familje, 1999; 14:99-132.

“Një nga gabimet më të mëdha i cili bëhet në ndërhyrjet në fushën e dhunës ndaj grave është të nënvlerëmi i rrezikut të përfshirë..”

Përvojat e marra nga Modeli Austriak i Ndërhyrjes në Rastet e Dhunës në Familje

të mbijetuarit: **respekt dhe dëgjim në mënyrë efektive.**

Fatkeqësisht, këto cilësi ndërpersonale shpesh janë cituar si rëndom që mungojnë në polici ose nuk aplikohen në mënyrë të vazhdueshme kur angazhohen viktimat/të mbijetuarit e DHGV. Udhëheqësit e policisë duhet të bëjnë të ditur ekipin (t) e tyre se sa të rëndësishme janë aftësitë e buta si dëgjimi aktiv, veprimi në mënyrë jo-gjyquese dhe respektimi i dinjitetit të të tjerëve në policimin e suksesshëm. **Shih Kapitullin 9: ‘Komunikimet.’**

Përveç kësaj, dhe veçanërisht në lidhje me gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuar, aplikimi i aftësive të buta do të jetë thelbësor kur nevojat specifike janë të kuptuara mbi kërkesat adekvate (të sigurisë) të akomodimit që janë të përshtatshme. Pa aftësinë e plotë për të komunikuar në një mënyrë të përshtatshme me oficerët që përgjigjen, grupi i fundit nuk do të mund të vlerësojë rrezikun dhe të reagojë në përputhje me rrethanat. Më poshtë është një listë e frymëzuar nga një hartë e gjerë globale e praktikave të mira dhe mangësive të kapaciteteve të organizatave policore kur sigurohen masat mbrojtëse dhe të sigurisë për viktimat/të

Shërbimet e duhura esenciale për gratë dhe vajzat janë ato që ofrohen në një mënyrë që është e pëlqyeshme për ato: respekton dinjitetin e saj; garanton konfidencialitetin e saj; është e ndjeshme ndaj nevojave dhe perspektivave të saj; dhe minimizon viktimizimin dytësor.

mbijetuarit e DHGV. Hartimi përfshinte shtrirjen në punë të disa oficerëve të policisë në shërbim dhe në pension, shoqërisë civile dhe stafit të OKB-së me përvojë pune me policinë dhe organizatat jo-qeveritare të specializuara në adresimin e DHGV.

Titujt e kategorive kanë për qëllim që ta ndihmojnë lexuesin që të lidhet me një çështje kyçe të zbrazëtirës së kapacitetit të identifikuar; megjithatë, ato janë të gjitha të zbatueshme dhe/ose plotësuese për secilën pikë:

Neglizhencë

- Përgjigja ndaj interpretimit dhe regjistrimit të incidentit nga policia nuk është gjithmonë në përputhje me legjislacionin vendor. Kjo përfshin përfundimin e vlerësimeve të rrezikut pa dijeninë e viktimës/të mbijetuarit; Oficerët dhe stafi i policisë priren të përqëndrohen në dhunën fizike dhe lëndimet për t'i identifikuar veprat penale, si dhe gjatë fazave fillestare dhe dytësore të vlerësimit të rrezikut;¹⁸
- Mjetet e vlerësimit të rrezikut për të mbështetur oficerët e vijës së parë nuk i kushtojnë vëmendje të mjaftueshme në modelet e sjelljes keqtrajtuese;
- Tendencë që policia të dokumentojë dhunën fizike dhe atë që ka ndodhur në incident, por jo format jo-fizike të dhunës duke përfshirë detyrimin dhe kontrollon drejtimin e tyre. Ky vlerësim fillimisht i kufizuar në përgjithësi ka një ndikim negativ në vlerësimet e mëvonshme të rrezikut të bërë;

- Policia ka tendencë t'i plotësojë mjetet e vlerësimit të rrezikut disa orë pasi ka lënë një incident IPV, sesa në vendin e ngjarjes dhe kjo praktikë ka një ndikim në cilësinë e informatës, pasi ngrit probabilitetin e mos konsultimit me viktimën/të mbijetuarit;¹⁹
- Në rastet se janë përfshirë krimet e rënda, të tilla si trafikimi i grave për shfrytëzim seksual që përfshijnë grupe të organizuara kriminale, policia sfidohet që të sigurojë se urdhrat për mbrojtje janë gjithashtu në dispozicion për anëtarët e familjes të viktimës/të mbijetuarit të cilët mund të ekspozohen ndaj masave hakmarrëse;
- Policia shpesh përfundon duke hetuar secilën ngjarje veçmas, në krahasim me marrjen parasysh të gjithë marrëdhëniet abusive.

Zbrazëtitrat e Trajnimit dhe Edukimit

- Përgjigja e policisë ndaj DHGV, veçanërisht IPV, është tepër i nxitur nga procesi. Zyrtarët që përgjigjen shpesh nuk e kuptojnë arsyeshmërinë për identifikimin dhe vlerësimin e rrezikut, dhe si rezultat ata nuk mund të identifikojnë gamën e indikatorëve të rrezikut dhe/ose të regjistrojnë informata në mënyrë të saktë dhe të qëndrueshme;
- Policia e cila reagon në përgjithësi nuk ka një kuptim të kontrollit detyrues, ose i kupton, por nuk i përfshin ato në një qasje të drejtuar nga rreziku në mënyrë mjaft efektive;²⁰
- Oficerët të cilët përgjigjen ngurrojnë të përdorin format e vlerësimit të rrezikut sepse ata mendojnë se procesi kërkon që ata të bëjnë “vlerësime dhe supozime” mbi kryerësin dhe viktimën/të mbijetuarin e që shkon përtej rolit të një oficeri policor;²¹
- Policia është veçanërisht e sfiduar kur kupton rreziqet me të cilat përballen gratë emigrante kur janë viktimë/mbijetuese të IPV. Në shumë raste, gratë emigrante janë të varura shoqërisht dhe ekonomikisht nga partneri i tyre intim, kështu që një plan i sigurisë nga policia duhet të parasheh një leje të qëndrimit dhe leje të punës në mënyrë të pavarur nga partnerët e tyre intim, në mënyrë që viktimë/e mbijetuarë të largohet nga marrëdhënia keqtrajtuese;

“Një plan i sigurisë për viktimat/mbijetuarat gra dhe vajza emigrante të VAWG duhet të ketë parasysh që gjuha e saj e parë nuk është gjuha e vendit ku ajo jeton/ viktimizohet, ajo mund të ketë një status emigranti të pasigurt dhe nga një komunitet pakicë.”

Gerry Campbell, C ish Hetues Mbikqyrës Scotland Yard

- Programet e trajnimit për policinë shpesh nuk i llogarisin rreziqet dhe nevojat specifike lidhur me gratë me aftësi të kufizuar dhe gratë e tjera nga grupet e rrezikuara, të mbijetuarat e dhunës. Këto përfshijnë nevojën për të kërkuar informimin mbi pëlqimin, çështjen e konfidencialitetit kur komunikimi mbështetet tek një i afërm dhe rolin potencial obligativ të kujdestarit, i cili ndonjëherë mund të jetë kryerësi. Oficerët policor shpesh anashkalojnë sesi gratë me aftësi të kufizuar varen nga të afërmit ose kujdestarët e tyre dhe kjo i vë ato në rrezik. Kjo, nga ana tjetër, i pengon ata për raportim dhe rrezikon çdo riintegrim shoqëror.

PËRKUFIZIMI DHE KORNIZAT

ESP cekë se **masat mbrojtëse** për gratë dhe vajzat të cilat kanë përjetuar IPV dhe forma të tjera të dhunës seksuale janë thelbësore për ndalimin e dhunës dhe parandalimin e përsëritjes, përshkallëzimit dhe kërcënimeve të dhunës në të ardhmen.

Kjo do të thotë që pavarësisht nga konteksti ose kategoria e krimit të kryer, policia duhet të ndërhyjë menjëherë dhe në mënyrë proporcionale (ndaj kërcënimit) për të siguruar mbrojtjen dhe sigurinë e një viktime/të mbijetuarit. Për më tepër, masat e mbrojtjes duhet të jenë të disponueshme të pavarura nga fillimi i një çështjeje penale, civile ose familjare.

ESP gjithashtu pohon se masat e mbrojtjes duhet të hartohen për të fuqizuar një viktimë/të mbijetuar drejt qasjes së tyre në drejtësi dhe t'i mundësojë asaj të qëndrojë e lidhur në mënyrë të sigurt me procesin e

drejtësisë.²²

Me ndërhyrjen fillestare dhe të menjëhershme, policia ka në dispozicion disa mjete, të tilla si Formularët e Vlerësimit të Rrezikut nga i Padituri i Parë²³ dhe, nëse e disponueshme, informata mbi sjelljen abuzive në të kaluarën për të ndihmuar në përcaktimin e proporcionalitetit të masave të kërkuara për mbrojtje si ato emergjente apo urgjente.

Upon initial and immediate intervention, the police have several tools at their disposal, such as First Respondent risk assessment forms and, if available, information on past abusive behaviour to help determine the proportionality of the required protection measures as either emergency or urgent.

Sipas ESP:

- **Masat emergjente** i referohen atyre masave të cilat mund të merren pa paralajmërim për kryerësin e pretenduar, duke mos kërkuar mbledhjen e provave të plota dhe të vendoset mbi një barazim të probabiliteteve. Këto masa janë përgjithësisht mbi mbrojtjen afatshkurtër.

- **Masat urgjente** janë ato të cilat shkojnë në gjykatë pa vonesë, p.sh., përmes procedurave të shpejta, por vendimet bazohen në një dëgjim të plotë të provave. Masat urgjente të mbrojtjes janë zakonisht për një periudhë më të gjatë kohore. Për një shembull të Formularit të Vlerësimit të Rrezikut IPV, shihni pjesën e Këshillave nga Bashkë-Vepuesit për policimin të drejtuar nga rreziku dhe përdorimin e Modelit të Rrezikut DASH në Mbretërinë e Bashkuar.²⁴

²² Shi Modulin 3 mbi *Drejtësinë dhe Policimin, Paketa e Shërbimeve Thelbësore për Gra dhe Vajzat të cilat i nënshtrohen Dhunës*: Elementet Thelbësore dhe Udhëzimet mbi Cilësinë (Programi i Përbashkët Global i Kombeve të Bashkuara për Shërbimet Thelbësore për Gratë dhe Vajzat të cilat i nënshtrohen Dhunës, 2015), në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/essential-services-package-for-women-and-girls-subject-to-violence> p. 28.

²³ Për një shembull të Formularit të Vlerësimit të Rrezikut IPV, shihni pjesën e Këshillave nga Bashkë-Vepuesit për policimin të drejtuar nga rreziku dhe përdorimin e Modelit të Rrezikut DASH në Mbretërinë e Bashkuar.

²⁴ Shih n. 24.

Pavarësisht nga klasifikimi i tij dhe pavarësisht nëse është sipas drejtës civile apo penale, përbërësi kryesor i masave efektive dhe adekvate të mbrojtjes është njohuria se cilat elementë informojnë proporcionalitetin dhe efektivitetin e masave mbrojtëse për të siguruar që ato të **ndalojnë menjëherë dhunën** ndaj së cilës gruaja i nënshtrohet dhe, paralelisht, lejojnë viktimën/të mbijetuarën **t'i kërkojë të drejtat e saj dhe të fillojë, sipas ligjit, një hetim të plotë dhe të paanshëm për aktin (et) e dhunës.**

Për të siguruar që ndërhyrjet mbrojtëse janë efektive dhe të përafuara me standardet ndërkombëtare të **kujdesit të duhur**,²⁵ llogaritja e proporcionalitetit ²⁶ e përdorur nga policia për rekomandimin dhe zbatimin e masave të mbrojtjes duhet të jetë më e gjerë sesa ajo e bazuar në rrethanat e menjëhershme (përfshirë dhunën psikologjike, terrorizimin ose përndjekjen) të bëra të dukshme nga akti (et) e dhunës të cilat janë nën hetim.

Normat ndërkombëtare kërkojnë që ndërhyrjet e policisë, veçanërisht masat mbrojtëse për viktimat/të mbijetuarit e DHGV, t'i kenë informatat në mënyrë

²⁵ Koncepti i kujdesit të duhur mund të përshkruhet si një mekanizëm i cili përcakton një standard të detyrës së kujdesit, ose një standard të kujdesit të përdorur për të përcaktuar nëse një shtet i ka përmbushur në mënyrë efektive detyrimet e tij në fushën e të drejtës vendore dhe ndërkombëtare. Është përgjegjësi e Shtetit që të parandalojë dëmtimin e të tjerëve dhe të sigurojë një mjet efektiv në përputhje me detyrimet e traktatit të tij kur shkaktohet dëmi. Shih R. Higgins, Problemet dhe Procesi, (Clarendon Press, Oxford, 1994.), f. 153-54, në, f. 153. Shteti duhet t'i largojë pengesat të cilat e pengojnë qasjen efektive të viktimave/të mbijetuarve në drejtësi, të marrë masa të cilat i ndihmojnë ato që t'i kërkojnë të drejtat e tyre dhe të vlerësojë ndikimin e veprimeve të zbatuara në emër të viktimave/të mbijetuarve. Shih gjithashtu: Manuali i Trajnimit për Programin e Fuqizimit të Oficerëve Policor mbi Sigurinë e Grupeve të Cenuara (UNODC, në partneritet me Qeverinë e Meksikës 2017).

²⁶ Shih parimet e domosdoshmërisë dhe proporcionalitetit, Parimi 5: Parimet Bazike mbi Përdorimin e Forcës dhe Armëve të Zjarrit nga Zyrtarët e sundimit të ligjit (1990), miratuar nga Kongresi i Tetë i Kombeve të Bashkuara mbi Parandalimin e Krimit dhe Trajtimin e Kryerësve, Havana, Kubë (27 Gusht - 7 Shtator 1990).

Shtetet duhet të dënojnë dhunën ndaj grave dhe nuk duhet të përdorin ndonjë zakon, traditë apo konsideratë fetare për t'i shmangur detyrimet e tyre lidhur me eliminimin e saj. Shtetet duhet të ndjekin me të gjitha mjetet e duhura dhe pa vonesë një politikë të eliminimit të dhunës ndaj grave dhe, për këtë qëllim, duhet:

c) Ushtruar me kujdesin e duhur, në përputhje me legjislacionin vendor, për të parandaluar, hetuar dhe, ndëshkuar aktet e dhunës ndaj grave, pavarësisht nëse ato akte janë kryer nga Shteti ose nga persona privatë;

Neni 4: Deklarata mbi Eliminimin e Dhunës ndaj Gruas (1993)

tojë dhe faktorizojë në mënyrë të barabartë kulturat e dhunës dhe diskriminimit të cilat i përtejtojnë gratë dhe vajzat, së bashku me sjelljen detyruese dhe agresive të kryerësit të pretenduar, pasi t'i vlerësojnë rreziqet e sigurisë për viktimën/të mbijetuarin gjatë gjithë rrjedhës së hetimit.

Shih Shtojcën 1 në Kapitullin 5: 'Hetimet' për shembujt e detajuar të sjelljes kontrolluese detyruese.

Informata kontekstuale, e shoqëruar me ngjarjet që shkaktuan ndërhyrjen e policisë, gjithashtu duhet të shtrihet për të përfshirë sigurinë e familjeve të viktimave/të mbijetuarve për t'i mbrojtur ato nga kërcënimet dhe hakmarrjet.

Kjo informatë e kombinuar gjithashtu duhet t'iu komunikohet të gjithë atyre që punojnë brenda sistemit të drejtësisë, si gjyqtarët, prokurorët, policia dhe agjencitë e tjera të zbatimit të ligjit, për të siguruar se rreziqet të cilat ndikojnë në sigurinë e viktimës/të mbijetuarit merren parasysh në vendimet lidhur me lirin e kryerësit (sve) dhe se janë marrë masa adekvate

²⁷ *Shih Maria da Penha v. Brazil*, Komisioni Ndër-Amerikan për të Drejtat e Njeriut (2000), Gonzalez et al. (Fusha e Pambukut) vs. Meksikë Gjykata Ndër-Amerikane e të Drejtave të Njeriut (2009), Opuz v. Turqi, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (2009), A.T. v. Hungari, Komiteti CEDAW (2003), Osman v. Gjykatës Evropiane e të Drejtave të Njeriut e Mbretërisë së Bashkuar (1998), Jessica Lenahan v. Shtetet e Bashkuara (2011), Komisioni Ndër-Amerikan për të Drejtat e Njeriut, dhe Fatima Yildirim v. Austri, Komiteti CEDAW (2007), ndër të tjera.

Kutia 5

Fakti Kontekstual 1

Në përgjithësi, poligamia dhe martesë e fëmijëve janë dy faktorë që shkaktojnë incidente të dhunës në familje. Vajzat që martohen në moshë të hershme kanë më shumë të ngjarë të jenë viktimë të dhunës në familje, pasi ato janë të pafuqishme duke pasur parasysh varësinë e tyre financiare nga bashkëshorti, nivelet e ulëta arsimore që i bëjnë ato të përshtatshme për punë, emocionalisht të papjekura për sa i përket përballimit të keqtrajtimit dhe mosha e tyre e njomë riprodhuese.

Gjetjet nga 'Përgjigja Multi-Sektoriale e Dhunës me Bazë Gjinore në Nivelin e Qarkut në Nepal' (Raporti i Vlerësimit të Projektit të Përfunduar, 2009).

për të mundësuar dhënien e dëshmimeve të viktimave/ të mbijetuarve në procedurat penale. Masat mund të jenë në formë të ngritjes së vizitave në vendbanimin e viktimës/të mbijetuarit nga patrullat e policisë lokale, vizitat e monitoruara të fëmijëve nga kryerësi i krimit ose dispozita më të rrepta në urdhrat për ndalim, ndër të tjera.

Duke i respektuar standardet e kujdesit të duhur, policia po përgjigjet në përputhje me detyrimet pozitive të të drejtave të njeriut kur vepron "në përpjesëtim me seriozitetin e veprës" dhe kur ndjek "objektivin legjitim i cili duhet të arrihet".²⁸

Pabarazia gjinore mundëson akte joproporcionale të dhunës dhe diskriminimit specifik ndaj grave dhe vajzave brenda një shoqërie (shih Prezantimin). Secili mjedis kontekstual në shoqëri do të ketë manifestimet e veta të dhunës dhe diskriminimit që përjetojnë gratë dhe vajzat, i cili është i ngjashëm dhe unik në të njëjtën kohë.

Shih kutitë kontekstuale të fakteve (5-11) për shembuj të formave të dhunës dhe diskriminimit joproporcional të përjetuar nga gratë dhe vajzat.

²⁸ Parimi 5 i Parimeve Themelore mbi Përdorimin e Forcës dhe Armëve të Zjarrit nga Zyrtarët e Sundimit të Ligjit (1990); miratuar nga Kongresi i Tetë i Kombeve të Bashkuara për Parandalimin e Krimit dhe Trajtimin e Kryerësve (Havana, Kubë, 27 gusht - 7 shtator 1990).

Kutia 6

Fakti Kontekstual 2

Praktikat e dëmshme, si fëmija, martesë e hershme dhe e detyruar dhe gjymtimi gjenital femëror (FGM) janë shpesh të padukshme. Policia nuk duhet ta nënvlerësojë dhunën fizike dhe mendore lidhur me praktikat e tilla. UNICEF vlerëson se rreth 750 milionë vajza dhe gra në tërë botën sot janë martuar si fëmijë dhe mbi 200 milionë kanë pësuar FGM.

UNICEF

Aftësia e një oficeri policor për të lidhur natyrën joproporcionale të akteve të veçanta të dhunës dhe diskriminimit brenda mjediseve kontekstuale nuk është e dhënë.

Si rezultat, ndërgjegjësimi kontekstual për oficerët policor duhet të jetë i bazuar në dëshmi dhe reflektues i të dhënave të mbledhura dhe statistikave zyrtare nga ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore që demonstrojnë mbizotërimin e formave të ndryshme të DHGV dhe modelet e sjelljes të kryerësve.

Kjo do të luajë një rol kyç në parandalimin e përgjithshëm të krimit; gjithashtu do të luajë një rol të rëndësishëm mbi informimin e aktiviteteve të synuara, si hartimi dhe zbatimi i masave të mbrojtjes, kështu që ato i plotësojnë në mënyrë adekuate nevojat në zhvillim të sigurisë të viktimave/të mbijetuarve dhe zbusin dhunën e mëtejme ndaj tyre.

Një skenar tjetër sfidues me të cilin përballet policia është sigurimi i masave adekuate të mbrojtjes për viktimat/të mbijetuarat e DHGV lidhur me internetin, si ngacmimi online ose të bërit dhëndër me qëllim të eksploatit seksual.

Në raste të tilla, afërsia e kryerësit të krimit me viktimat/të mbijetuarit është fillimisht virtual, por me qëllim të arritjes së një forme të afrimit personal.

Sjelljet detyruese dhe psikikisht të dhunshme janë modelet mbizotëruese të ekspozuara nga kryerësi. Këto forma jo-fizike të dhunës janë gjithashtu të identifikuar në ciklet e modeleve të dhunës të dobishme për policinë për zbutjen e dhunës së mëtejme dhe sigurimin e masave adekuate të mbrojtjes.

Kutia 7

Fakti Kontekstual 3

VAWG dhe prania e SALW -ve në shtëpi. Prania e SALW -ve në shtëpi siguron një mjet bazë për abuzuesit që të sigurojnë kontroll të plotë dhe të mbajnë pushtet mbi partnerin e tyre intim - që është qëllimi i IPV. Vetë prania e SALW -ve në shtëpi, edhe nëse nuk përdoret, mund të zvogëlojë më tej gjasat që gratë ta raportojnë dhunën dhe dobëson kapacitetin e tyre për rezistencë. Për më tepër, studimet kanë treguar një korrelacion pozitiv ndërmjet pranisë së SALW -ve në shtëpi dhe feminicitit (vrasjen e një gruaje ose vajze). Sipas Clearinghouse të Evropës Juglindore dhe Lindore për Kontrollin e Armëve të Vogla dhe të Lehta (SEESAC), një vrasje e kryer nga një anëtar i familjes është forma më e zakonshme e feminicitit në Evropën Juglindore me armë zjarri e që shpesh janë arma e përzgjedhur. SEESAC ka raportuar se, në këtë rajon, 61% e të gjitha grave që u vranë, u vranë nga një anëtar i familjes, krahasuar me 12.4 përqind të të gjithë meshkujve të vranë (nga një anëtar i familjes). Dallimi është edhe më i lartë në lidhje me dhunën e kryer nga një partner intim: 38.6 % e të gjitha grave të vrara nga një partner intim kundrejt 1.2 % të të gjithë burrave të vranë (nga një partner intim).

Statistikat e tilla mund të përkeqësohen lehtësisht nga parafiliacioni i SALW -ve si rezultat i konfliktit të armatosur në vend ose në shtetin fqinj.

Burimi: Bozanic, D, Pandemia e Fshehur: Armët e Zjarrit dhe Dhuna e Partnerëve Intimë që Vrasin Gratë ' (UNDP SEESAC, 2020)

Shih: Kapitullin 11 'Sfidat dhe Strategjitë për Zbatimin e Policimit në Përgjegje të Çështjeve Gjimore' për më shumë informata mbi ciklet e modeleve të dhunës në rastet e DHGV.

Moduli 12 i UNODC -së mbi Edukimin për Drejtësi mbi Krimin Kibernetik²⁹ ofron një pasqyrë në shtrirjen e DHGV lidhur me internetin, ndikimin dhe pasojat e saj disproporcionale tek gratë dhe vajzat:

²⁹ Krimi kibernetik ndërpersonal i bazuar në gjini (UNODC), shih: <https://www.unodc.org/e4j/en/cybercrime/module-12/key-issues/gender-based-interpersonal-cybercrime.html>. Gjithashtu, shih Raportin 2018 të Raportuesit Special mbi dhunën ndaj gruas, shkaqet dhe pasojat e saj në dhunën në internet ndaj gruas dhe vajzave nga perspektiva e të drejtave të njeriut (A/HRC/38/47) dhe 'Amnesty zbulon ndikimin alarmues të abuzimit online ndaj gruas (2017), në: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/11/amnesty-reveals-alarming-impact-of-online-abuse-against-women/>

“Gratë në mënyrë disproporcionale i nënshtrohen formave të ndryshme të abuzimit online në pjesë të ndryshme të botës, veçanërisht gratë e religjioneve të veçanta, grupet etnike ose racore, orientimit seksual, statusit ekonomik dhe ato me aftësi të kufizuar. Një sondazh i Amnesty International (2017) zbuloi se afërsisht një e katërta e 4,000 grave të anketuara në Shtetet e Bashkuara, Mbretërinë e Bashkuar, Danimarkë, Suedi, Spanjë, Itali dhe Poloni përjetuan një formë abuzimi në internet (p.sh., ngacmim kibernetik) për të paktën një herë. Për më tepër, 41% e këtyre grave që përjetuan abuzim në internet kishin frikë për sigurinë e tyre personale për shkak të këtij abuzimi dhe ngacmimi (Amnesty International, 2017). Gratë kanë pranuar porosi frikësuese, kërcënime për dhunë dhe porosi me tekst seksuale, email, imazhe dhe video përmes takimeve, mediave sociale dhe platformave të tjera online, si dhe në dhomat e bisedave dhe shërbimet e porosive të drejtpërdrejta.”

DHGV-ja lidhur me konfliktin, veçanërisht dhunën seksuale, gjithashtu paraqet sfidat e veta unike të mbrojtjes për policinë. Në kontekste të tilla, policia dhe forcat e tjera të sigurisë shtetërore shpesh nuk e kanë kapacitetin për të siguruar mbrojtje adekvate për viktimat/të mbijetuarit dhe/ose dëshmitarët e DHGV -së, ose ata vetë janë të vetëkënaqur apo edhe bashkëpunëtorë në veprimet e pretenduara të dhunës. Prandaj është thelbësore që vëmendje

Kutia 8

Fakti Kontekstual 4

Zhvendosja e brendshme rrit rrezikun e IPV për gratë dhe vajzat. Qendra e Monitorimit të Zhvendosjes së Brendshme* raporton se disa studime në vend tregojnë se IPV rritet pas zhvendosjes. Për shembull, në Kolumbi, më shumë se gjysma e grave të zhvendosura kanë përjetuar një formë IPV, krahasuar me 41 % të grave jo të zhvendosura. Në Afganistan, dy të tretat e grave të zhvendosura raportuan dhunë në familje. Më shumë se 12 % deklaruan se kjo ndodhte më shpesh sesa para zhvendosjes së tyre.

*Burimi: Dokument përmbledhës: 'Çështjet e seksit-Një perspektivë gjimore mbi zhvendosjen e brendshme' (Qendra e Monitorimit të Zhvendosjes të Brendshme 2019).

e veçantë t'i kushtohet përhapjes së armëve të vogla dhe të lehta ('SALW'), e cila përkeqëson më tej rreziqet me të cilat ballafaqohen gratë dhe vajzat, por gjithashtu paraqet rrezik për oficerët policor të cilët reagojnë.

Për më tepër, përhapja e refugjatëve që kërkojnë mbrojtje nga konflikti i armatosur ose forma të tjera në vendet fqinje, gjithashtu paraqet sfida të rëndësishme për policinë dhe partnerët e tyre të shërbimeve thelbësore pasi lëvizjet pa dokumente të popullsisë, përfshirë atë të viktimave/të mbijetuarve dhe kryerësve të pretenduar, kufizojnë ndikimin e masave të mbrojtjes të policisë. Mbrojtja dhe siguria e viktimave/të mbijetuarve të DHGV-së lidhur me konfliktin do të diskutohet në **Kapitullin 13: 'Çështjet në Zhvillim në Hetimin e DHGV-së'.**

KOMPETENCAT KYÇE MENAXHERIALE PËR ZBATIMIN E STRATEGJIVE TË SIGURISË DHE MBROJTJES QË PËRFSHIJNË KRIMET E DHGV

Për sa i përket mbrojtjes dhe sigurisë, dhe pasi të jetë kryer një vlerësim fillestar i rrezikut, policia duhet të mendojë gjerësisht kur ofron informata të sakta mbi opsionet e dëmshpërblimit për një viktimë/të mbijetuar të DHGV. Këtu, ata mund t'i marrin parasysh **shkaktarët e përgjithshëm** për dhunë të mëtejme dhe/ose krime të kryera ndaj tyre pas raportimit të dhunës dhe/ose krimeve të tilla si (por pa u kufizuar në):

- Veprim hakmarrës nga kryerësi (it) e parë që mund të shfaqet fizikisht, psikikisht (të tilla si kërcënimi i femijëve ose marrja e tyre), financiarisht, madje edhe në aspektin social dhe kulturor, përmes përjashtimit nga komuniteti ose rrjetet sociale;
- Dhuna e vazhdueshme e kryer nga kryerësit e shumtë të motivuar dhe palët e interesuara në rajone të prekurra nga konflikti;
- Dhuna e kryer nga një agresor tjetër si rezultat i dobësive të ekspozuara nga akti (et) e para të dhunës, përfshirë edhe nga vetë policia;

- Dëmi i kryer ndaj një viktime/të mbijetuarit si rezultat i veprimit (ve) të para.

Në shumë raste, policia ose njësitë e specializuara thirren në mbështetje dhe marrin sipër kompetencën mbi raste ose incidente. Këta oficerë specialist janë zakonisht më të trajnuar për të hyrë në sistemin e rrjetit të referimit të viktimave/të mbijetuarve dhe lidhen më mirë me ekspertizën e partnerëve të shërbimit esencial. Këto njësi të specializuara gjithashtu kanë tendencë të kenë më shumë zyrtare police femra sesa njësi të tjera, të cilat për viktimat/të mbijetuarit, mund të jenë të rëndësishme për ndërtimin e raportit fillestar me policinë.

Megjithatë, siç u përmend në kapitujt e mëparshëm, njësitë e specializuara nuk janë gjithmonë të disponueshme dhe nuk kanë burime të mjaftueshme për të menaxhuar në mënyrë efektive të gjitha rastet e DHGV. Kështu, të kuptuarit se çfarë do të thotë të fuqizosh viktimat/të mbijetuarit e DHGV për të marrë pjesë me kuptim në vendimet lidhur me sigurinë dhe mbrojtjen e tyre duhet të jetë një kompetencë kryesore që pritët nga të gjithë oficerët pavarësisht gradës.

“Personat me aftësi të kufizuar të cilët nuk mund të tregojnë historinë e tyre mund të jenë gjithashtu në rrezik më të lartë. Ky problem lind, veçanërisht për personat me aftësi të kufizuara intelektuale ose psikosociale, dhe personat që kanë vështirësi në komunikim.”

Udhëzime mbi Përfshirjen e Personave me Aftësi të Kufizuar në Veprimet Humanitare (2019)

Përdorimi i modeleve të vlerësimit të rrezikut (siç u cekë më lart) dhe kornizat për oficerët e policisë kur përcaktohen nevojat e sigurisë dhe mbrojtjes të viktimave/të mbijetuarve të DHGV po bëhet më i përhapur pasi oficerët policor që përgjigjen, në përgjithësi, po e përvetësojnë dobinë e tyre.

Megjithatë, siç është identifikuar nga UNPOL në *Pakon Gjimore* (2015), këto instrumente nuk janë një zëvendësim për diskrecionin profesional. Kjo është një deklaratë

e rëndësishme e UNPOL -it, pasi nxjerr në pah nevojën që oficerët e policisë të kenë kompetencat e duhura kur vlerësojnë rrezikun dhe të transmetojnë në mënyrë efektive vëzhgimet e tyre në mënyrë të paanshme dhe të shpejtë tek ofruesit e tjerë të shërbimeve esenciale në *justice continuum* (vazhdimësinë e drejtësisë). Shqyrtimet e instrumentit DASH të diskutuar në këtë kapitull gjithashtu mbështesin këtë vëzhgim nga UNPOL.

Prandaj, udhëheqësia e policisë, përfshirë menaxherët e mesëm, luajnë një rol themelor në sigurimin e oficerëve që përgjigjen t'i kenë kompetencat e duhura dhe aftësitë e buta të përcaktuara për të vlerësuar rrezikun në mënyrë efektive dhe për të transmetuar vëzhgimet e tyre në një mënyrë të paanshme dhe të shpejtë.

Për të ndihmuar në sigurimin e një ndërhyrjeje më të rrezikuar nga policia, e cila është e përafuar me praktikën më të mira të përqëndruara në viktimat dhe me përgjegjësi ndaj çështjes gjinore, të cilat përfshijnë llogaritjen e faktorëve ndërlidhës si etnia, analfabetizmi, paaftësia dhe orientimi seksual (ndër të tjera), kjo pjesë do të sigurojë një listë të kompetencave të sjelljes për menaxherët e policisë si mund t'i referohen kur udhëzojnë dhe e mbikëqyrin stafin e tyre kur i përgjigjen DHGV, veçanërisht incidenteve të IPV.

Ngjashëm me kapitujt e mëparshëm, kompetencat e rekomanduara janë frymëzuar nga dokumentet e tjera të OKB -së, siç është Plani për Veprim i UNODC: një Plan Zbatimi për Sistemet e Drejtësisë Penale për Parandalimin dhe Përgjigjen në Dhunën ndaj Grave (të përfshira në publikimin me titull Fuqizimi i Parandalimit të Krimin dhe Përgjigja e Drejtësisë Penale në Dhunën ndaj Grave) (2015) dhe *Pakaja* Gjinore e UNPOL -it (2015), ndër të tjera. Kjo është një listë jo shteruese e cila është krijuar për të ofruar shembuj kryesor të pritjeve që burojnë nga standardet ndërkombëtare,³⁰ dhe në të njëjtën kohë plotësoni dhe përforconi politikën e organizatës tuaj të policisë vendore mbi vlerat, etikën dhe integritetin. Menaxherët duhet të sigurojnë që oficerët të cilët përgjigjen janë duke i dhënë japin përparësi vlerësimit të rrezikut të sigurisë dhe planifikimit të sigurisë duke demonstruar se mund të:

30 Shih: 'Kodin e Sjelljes për Zyrtarët e Zbatimit të Ligjit', miratuar me rezolutën e Asamblesë së Përgjithshme 34/169 të 17 dhjetorit 1979.

Disponueshmëria:

- Kërkoni dhe zbatoni masat e mbrojtjes në dispozicion pavarësisht aftësisë ose gatishmërisë të viktimës/të mbijetuarit për të marrë pjesë në procesin e drejtësisë penale;
- Grumbulloni provat e nevojshme për t'i mbështetur masat e mbrojtjes të urdhëruara nga gjykata pavarësisht nga fillimi i një çështjeje penale ose procedura civile kundër kryerësit;
- Zbatoni mjetet e vlerësimit të rrezikut sipas protokolli duke marrë sa më shumë informata të jetë e mundur në lidhje me situatën dhe individët e përfshirë.

Komunikimi efektiv dhe pjesëmarrja e palëve të interesuara në hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e shërbimeve:

- Jepni konsideratë të veçantë në secilën fazë të procesit të drejtësisë penale për sigurinë dhe mbrojtjen e viktimave/të mbijetuarve. Kjo përfshin, por nuk kufizohet në, monitorimin dhe zbatimin e kushteve të lirit me kusht/ kushteve të lirit pas shqyrtimit gjyqësor dhe njoftimit të viktimave/të mbijetuarve para lirit të një kryerësi;
- Njohja e dimensioneve transnacionale të nevojave për mbrojtje dhe theksimi i nevojës për të vendosur mekanizma dhe procese të duhura për të siguruar njohjen dhe zbatimin e urdhrave të mbrojtjes dhe për të siguruar harmonizimin e praktikave të policisë në të gjithë juridiksionet, si dhe kufinj të rajonal kombëtar dhe ndërkombëtar;
- Zbatoni teknikën hetimore e cila nuk e degradon jetën dhe vajzat të cilat i janë nënshtruar dhunës dhe që minimizojnë ndërhyrjen në jetën e tyre, duke i ruajtur standardet për grumbullimin e dëshmimeve më të mira³¹. Kjo përfshin aftësinë për të marrë deklaratat nga një viktimë/të mbijetuar të regjistruar me fjalët dhe saktësinë e thënë, si dhe kontaktimin me ofruesit e shërbimeve të përfshira në incidentet e mëparshme të dhunës;
- Mbikëqyrësi, më pas përgatit përmbledhjen e provave dhe ia përcjell shkresat e lëndës Prokurorit dhe i shton si në vijim: deklaratat e viktimës/të mbijetuarit, deklaratat e dëshmitarëve dhe deklaratat e kryerësve të pretenduar.

31 Marr nga "Fuqizimi i Parandalimit të Krimin dhe Përgjigja e Drejtësisë Penale në Dhunën ndaj Grave" (UNODC, 2014).

Përshtatshmëria:

- Identifikoni cenueshmërinë e viktimave/të mbijetuarve kur i përgjigjeni DHGV dhe ndërlidhni ato me vendimet e rrezikut dhe menaxhimit që rezultojnë në shpërndarjen dhe koordinimin e burimeve të cilat i pasqyrojnë nevojat e viktimës/të mbijetuarit. Kjo përfshin, por nuk kufizohet në, urdhrat për mbrojtje të gjykatës, urdhrat për mos kontaktim, kushtet strikte të lirimit të kryerësve, duke përfshirë orën policore, urdhrat për mos kontaktim, abstenimin nga alkooli, ndalimin e armëve dhe kërkimin dhe marrjen pjesë në këshillim, etj;
- Demonstroni një kuptim solid se cilat grupe të grave mund të jenë më të cenueshme, ose në rrezik më të madh të formave të veçanta të dhunës, dhe cilët janë faktorët e cenueshmërisë që mund të kenë ndikim në sigurinë dhe cilësinë e jetës së këtyre grave. Për shembull, merrni parasysh nëse ngacmimet seksuale dhe praktikant ngacmuese të tilla si “mesazhet e seksit” ose rritja e rrezikut të lëndimeve serioze ose vdekjes të punëtorëve të tregtisë të seksit janë probleme në vend;³²
- Miratoni dhe/ose përforconi masat të cilat mund të merren, kur është e nevojshme, për të siguruar sigurinë e familjeve të viktimave/të mbijetuarve dhe për t’i mbrojtur ata nga kanosjet;
- Miratoni dhe/ose përforconi masat për të siguruar mbështetje dhe mbrojtje të plotë për gratë dhe vajzat më të rrezikuara, të tilla si ato që janë të pa shkolluara, me aftësi të kufizuara, ose të sajua ekonomike, mes të tjerave;
- Sigurohuni që planet e sigurisë t’i plotësojnë urdhrat e gjykatës (të tilla si urdhrat “për mos kontaktim”) në çështjet penale ose civile, të jenë të personalizuar, të mbështetura nga komuniteti dhe të jenë reale dhe holistike.

Përshtatshmëria:

- Përgjigjuni me përpikëri, me ndjeshmërinë më të lartë, kur keni një raport të DHGV, dhe merrni masa të menjëhershme për të garantuar sigurinë dhe shëndetin e viktimave/të mbijetuarve dhe anëtarëve të tyre të ngushtë të familjes, nëse është e nevojshme.

³² *Ibid.*

Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera përmes referimit dhe koordinimit:

- Koordinimi me ofruesit e shërbimeve esenciale mbi monitorimin e ndryshimeve në mjedisin e jashtëm që mund të ndikojë negativisht në sigurinë e viktimave/të mbijetuarve nën masa mbrojtëse;
- Përfshini grupet adekvate të ndihmës për viktimat/të mbijetuarit ose avokatët e tyre kur hartoni planet e sigurisë ose bëni referime të duhura për këto grupe për të ndihmuar viktimat/të mbijetuarit me planifikimin e sigurisë. Kjo duhet të përfshijë shërbimet e grave të specializuara, përfshirë ato që kanë ekspertizë në adresimin e formave të veçanta të DHGV dhe/ose udhëhiqen nga dhe për grupet e marginalizuara, p.sh. shërbimet e specializuara të udhëhequra nga dhe për gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara.

Mbledhja e të dhënave dhe menaxhimi i informatave:

- Identifikoni dhe raportoni kur mjetet aktuale të rrezikut dhe praktikant reale të policisë në vijën e parë nuk janë të harmonizuara, kështu që ato mund të rregullohen dhe personeli përkatës të trajnohet më tej, për të përmirësuar efektivitetin dhe për të qenë më miqësor ndaj përdoruesit;
- Zbatoni mjetet e vlerësimit të rrezikut, sipas protokolleve, duke marrë sa më shumë informata të jetë e mundur në lidhje me situatën dhe individët e përfshirë.

Pëlqimi dhe konfidencialiteti i të informuarit:

- Ofroni viktimave/të mbijetuarve një ndjenjë kontrolli mbi procesin duke u siguruar atyre sa më shumë të jetë e mundur informata dhe duke i lejuar ata të kontrollojnë pjesën e tyre në procedurë.
- Zhvilloni një plan të sigurisë me viktimat/të mbijetuarit për të identifikuar opsionet dhe burimet në dispozicion për të pajisur dhe mundësuar viktimave/të mbijetuarve që mbrojnë veten, fëmijët e tyre dhe anëtarët e tjerë të familjes në një sërë mjedisesh dhe rrethanash.³³

INDIKATORËT E REFERENCËS PËR

POLICINË QË OFRON SHËRBIME THELBËSORE: SIGURIA DHE MBROJTJA

Ashtu si në rastin e mbledhjes të të dhënave të përgjithshme mbi statistikën e krimit dhe performancën e policisë, informata e policisë mbi DHGV është po aq e mirë sa informata e kapur në sistemet e policisë në përgjigje dhe shërbimeve të tjera thelbësore.

Kur informata e kapur në mënyrë korrekte, objektive dhe me takt nga oficeri (t) policor i cili përgjigjet, ai mund të informojë jo vetëm operacionet dhe strategjitë, por gjithashtu mund të ndihmojë në shpërndarjen e miteve të paragjykuara gjinore rreth DHGV, përfshirë ato që kanë të bëjnë me IPV të cekura në kapitujt e mëparshëm.

Informata cilësore e marr nga policia mund të ofrojë një pasqyrë të ndikimit pozitiv që viktimat/të mbijetuarit e fuqizuar mund të kenë kur mbështeten nga oficerët në përgjigje. Shembull, gjurmimi i numrit të formave të plotësuara dhe të konsultuara të vlerësimit të rrezikut të përdorura në një ndërhyrje IPV nga policia mund të pasqyrojë një marrëdhënie efektive ndërmjet oficerit që përgjigjet dhe viktimës/të mbijetuarit.

Kjo informatë, e ekzaminuar drejt sondazheve të perceptimit të ofrimit të shërbimit policor në rastet e IPV (kur perceptimi pozitiv është rritur), mund të tregojë raportim më të lartë të rasteve të IPV për shkak të grave dhe vajzave që ndihen mjaft të sigurta për t'iu drejtuar policisë, sesa një përhapje në rritje të DHGV.

Formularët e vlerësimit të rrezikut të kompletuar duhet, në teori, të ndihmojnë në zvogëlimin e rasteve kur viktimat/e mbijetuara ka nevojë të tregojë historinë e saj, si dhe numrin ose personat me të cilët ajo do të duhet të merret dhe të sigurohet se mbështetet nga profesionistët e duhur. Për më tepër, kjo masë mund të ofrojë një pasqyrë në praktikën e referimit të viktimave/të mbijetuarve nga policia në ndërmjetësim, në krahasim me sistemin formal të drejtësisë penale, duke pranuar kështu që oficerët e policisë nuk duhet të veprojnë si ndërmjetësues.

Instituti Evropian për Barazinë Gjinore ('EIGE') ofron rekomandime të dobishme për përmirësimin e qasjeve të bazuara në dëshmi mbi menaxhimin e rrezikut (shih më poshtë në Kutinë 9):

Me një vlerësim më të madh të rrezikut me të cilin përballen viktimat/të mbijetuarit, oficerët në përgjigje

Kutia 9

Rekomandime për Përmirësimin e Qasjeve të bazuara në Dëshmi mbi Menaxhimin e Rrezikut³⁴

Në Udhëzuesin e tyre mbi Vlerësimin e Riskut dhe Menaxhimin e Riskut të IPV ndaj Grave për Policinë (2019), EIGE propozon që monitorimi i menaxhimit të rrezikut duhet të përfshijë të dhëna nga burimet administrative dhe të zërthejë të dhënat në përputhje me kornizat ligjore Evropiane si më poshtë:

- Numri dhe lloji i krimeve të raportuara;
- Numri, moshë dhe gjinia e viktimave/të mbijetuarve;
- Numri i rasteve të hetuara;
- Numri i personave të ndjekur penalisht;
- Numri i personave të dënuar.

Për më tepër, duhet të përfshijë zërbërthimin e mëposhtëm minimal të kërkuar të të dhënave:

- gjinia e viktimës/të mbijetuarit dhe e kryerësit;
- moshë e viktimës/të mbijetuarit dhe e kryerësit;
- lloji i dhunës;
- marrëdhënia e kryerësit me viktimën/të mbijetuarin;
- vendndodhja gjeografike;
- faktorët e tjerë përkatës, si raca, aftësia e kufizuar dhe karakteristikat e tjera

³⁴ Shih: 'Vlerësimi i rrezikut dhe menaxhimi i rrezikut nga Policia' (Instituti Evropian për Barazi Gjinore), në: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/risk-assessment-risk-management/principle-3-establishing-evidence-based-approach>

duhet të jenë më të prirur të përdorin sistemin formal të drejtësisë për të zbutur dëmet e mëtejme dhe të kërkojnë sanksione proporcionale për aktet e dhunës.

Rollings dhe Taylor (2008) japin një shembull tjetër të informatave të dobishme referuese duke propozuar që një reduktim i numrit të kryerësve të cilët vazhdojnë të kryejnë dhunë në familje ose IPV pasi që policia është thirrur në incidente do të ishte një tregues se ndërhyrja e mëparshme e policisë ka pasur ndikim në sjellje ofenduese të mëtejme.³⁵

Siç u diskutua në kapitujt e mëparshëm, ESP propozon që të gjitha shërbimet e drejtësisë dhe mbështetjes për viktimat/të mbijetuarit duhet të ndajnë një sërë karakteristikash të përbashkëta dhe aktivitete të përbashkëta për të siguruar ndikimin maksimal. Ato janë të zbatueshme pavarësisht nga 'sektori' specifik që mund t'u përgjigjet grave dhe vajzave të cilat përjetojnë dhunë. Lista e mëposhtme është frymëzuar nga karakteristikat e përbashkëta të ESP dhe aktivitetet e përbashkëta; ai propozon disa shembuj të treguesve referues për mbrojtjen efektive të policisë dhe masat e sigurisë që kanë fuqizuar viktimat/të mbijetuarit e DHGV që të ndjekin qasjen e tyre në drejtësi dhe t'u mundësojnë atyre të qëndrojnë të sigurt të përfshira në procesin e drejtësisë.

Këta janë tregues që menaxherët e policisë mund t'i referojnë nëse ekzistojnë, por gjithashtu inkurajojnë përfshirjen e tyre nga nivelet e larta në rastet kur ato nuk ekzistojnë:

- **Përshtatshmëria dhe qashshmëria:** Numri i trajnimeve ose konsultimeve të zyrtarizuara me komunitetet lokale, por të ndryshme. Kjo duhet t'i përfshijë grupet të cilat i përfaqësojnë personat me aftësi të kufizuar, personat e zhvendosur brenda vendit dhe komunitetet pakicë për kontributin mbi faktorët kontekstual dhe kulturor që vlerësimet e rrezikut të policisë duhet të marrin parasysh. Duhet të bëhen përpjekje për të siguruar që trajnimi për pjesëtarët e stafit të ekipit të reflektojë gamën e dallimeve kulturore rajonale dhe nevojat e tyre përkatëse të sigurisë.

35 Kiah Rollings dhe Natalie Taylor, 'Matja e performancës të policisë në dhunën në familje' për Trendet dhe Çështjet në Krime dhe Drejtësi Penale Nr. 367 dhjetor 2008 (Qeveria Australiane/Instituti Australian i Kriminologjisë, 2008).

"Sipas vëzhgimeve tona, trajnimet mbi vetëdijësimin janë më efektive nëse ato kryhen nga personat nga grupet e nën-përfaqësuar, të cilët flasin për përvojën e tyre të jetës."

Elena Ratoi,
Menaxhere e Programit (UN Women, Moldavi)

- **Përshtatshmëria dhe qashshmëri:** Raporti i formularëve të vlerësimit të rrezikut të plotësuar në mënyrë korrekte nga stafi lidhur me numrin e ndërhyrjeve në DHGV nga pjesëtarët e ekipit (veçanërisht në rastet e IPV). Ky tregues gjithashtu duhet të ofrojë një depërtim në masën në të cilën policia është duke komunikuar në një gjuhë të kuptueshme për një viktimë/të mbijetuar.
- **Jepini përparësi sigurisë:** Raporti i masave mbrojtëse dhe planet e sigurisë aktivizohen dhe zbatohen deri në përfundim siç rekomandohet nga ofruesit e shërbimeve thelbësore sociale, shëndetësore dhe të drejtësisë dhe në konsultim me një viktimë/të mbijetuar, drejt masave të mbrojtjes të rekomanduara dhe/ose të kërkuara për aktivizim. Kjo masë do të lejojë depërtimin në praktikën e policisë për të vlerësuar rregullisht dhe në mënyrë të qëndrueshme sigurinë e grave dhe vajzave.
- **Informata mbi Pëlqimin dhe Konfidencialitetin dhe Qashshmërinë:** Përqindja e masave mbrojtëse dhe planet e sigurisë të aktivizuara nga oficerët e stafit në lidhje me numrin e rasteve me përsëritje/shkelje të përsëritura ose shkelje të masave nga agresori.³⁶ Përndryshe, raporti i masave mbrojtëse të zbatuara deri në përfundimin e rënë dakord me një viktimë/të mbijetuar në lidhje me numrin e rasteve me recidiv-

36 Rollings and Taylor (2008) propozojnë që policia të përdorë një indikator për zvogëlimin e frekuentimeve të përsëritura në të njëjtën adresë si një mundësi, pasi ndërhyrja e mëparshme e policisë këtu ka pasur një ndikim pozitiv. Autori shtoi se kjo masë e performancës do të duhet të gjurmohet me kalimin e kohës për të monitoruar nëse përpjestimet e familjeve me frekuentime të përsëritura po zvogëlohen dhe mund të maten duke i përdorur të dhënat statistikore ekzistuese të mbajtura nga policia. 'Shihni' Matja e Performancës të Policisë mbi Dhunën në Familje (2008).

izëm/ shkeljen e përsëritur nga agresori dhe ose arrestimet. Kjo masë do të ofrojë një pasqyrë të ndikimit të masave të mbrojtjes kur zbatohen në tërësi kundrejt atyre pjesërisht ose të pa zbatuara. Masa supozon se pjesëmarrja kuptimplote e viktimës/të mbijetuarës në planifikimin e sigurisë dhe mbrojtjes së saj do të rrisë probabilitetin e zbatimit të masave të mbrojtjes nga policia në përfundimin e tyre të rënë dakord.

- **Komunikim efektiv dhe pjesëmarrja e palëve të interesuara në hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e shërbimeve:**

Sondazhet e ofrimit të shërbimit policor lokal të kryera me zyrtarët e strehimoreve të sigurta për plotësimin e viktimës/të mbijetuarit me përgjigjen e policisë. Sondazhe të tilla mund të inicohen në nivel stacionar dhe duhet të kërkojnë t'i harmonizojnë metodologjitë e bashkëpunimit, në mënyrë që ato të pasqyrojnë qëllimet strategjike kombëtare, rajonale ose lokale të parandalimit të DHGV. Kjo masë do të sigurojë një pasqyrë në sjelljet dhe qëndrimet e policisë pasi që ata i informojnë viktimat/të mbijetuarit për opsionet e mbrojtjes dhe angazhohen me partnerët e tyre të sigurt të strehimit. Këto sondazhe duhet të kërkojnë informata mbi masën në të cilën policia demonstroi ndjeshmëri, për shembull, për të qenë në gjendje të ofrojë informatë të saktë në lidhje me atë që ndodh me fëmijët kur një nënë është në strehimore, si dhe çfarë masash të përditshme mbrojtëse do t'u jepen fëmijëve që duhet qëndrojnë me të afërmit dhe të vazhdojnë të vijnë shkollën.

- **Grumbullimi i të dhënave dhe menaxhimi i informative:**

Numri i arrestimeve të DHGV në lidhje me numrin e viktimave/të mbijetuarve të konsultuar për perceptimin e rrezikut personal dhe referimet tek agjencitë e jashtme për masat mbrojtëse. Kjo informatë duhet të konsiderohet minimumi sa i përket mbledhjes të të dhënave dhe duhet të merret në nivel stacioni për t'u përfshirë në një sistem vendor të grumbullimit të të dhënave.

- **Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera përmes koordinimit:** Ngritje vjetore në perceptimin pozitiv të zbatimit të policisë për masat mbrojtëse nga sondazhet e kryera me ofruesit ose partnerët e tjerë të shërbimeve vendore.

- Kjo masë duhet të ofrojë një pasqyrë nga burimet e jashtme në zotësinë e policisë për të respektuar dhe respektuar protokollin e koordinimit të referimit dhe praktikën më të mirë. Dowling et al. (2018) raporton se, në përgjithësi, plotësimi i viktimës/të mbijetuarit me vlerësimin e rrezikut nuk ka marr vëmendje të konsiderueshme. Sidoqoftë, studimet e kufizuara në dispozicion paraqesin se viktimat/të mbijetuarit kanë tendencë të shprehin zhgënjimin me mjetet e vlerësimit të rrezikut, të cilat ata i perceptuan si të përbëra nga pyetjet kryesisht të parëndësishme, dhe mënyrën jopersonale, të përsëritur në të cilën ata u pyetën nga policia, veçanërisht kur ata e kontaktojnë policinë herë pas herë.³⁷ Dowling et al. shtoi se frustrimi i viktimave/të mbijetuarve me këto mjete mund të burojë nga mungesa e të kuptuarit edhe pse ato ishin të rëndësishme për të garantuar sigurinë e tyre; kështu që, policia dhe operatorët e tjerë të shërbimeve esenciale duhet të sigurojnë që viktimat të kuptojnë dhe mbështesin procesin.³⁸

37 Dowling, C., Morgan, A., Boyd, C., Voce, I., 'Policimi i Dhunës në Familje: Një Përmbledhje e Dëshmive', Instituti Australian i Kriminologjisë, Raport Hulumtues 13 (2018).

38 *Ibid.*

STUDIM I RASTIT

RISHIKIMI I INSTRUMENTIT TË MEB MBI VLERËSIMIN E RREZIKUT TË DASH

Shpesh është sfiduese për forcat policore të sigurojnë që të gjithë oficerët që përgjigjen ndaj krimeve të DHGV t'i kenë kompetencat e duhura për t'i bërë vlerësimet e rrezikut të harmonizuara me standardet dhe protokollet në mënyrë që mjetet e tilla si B-SAFER dhe DASH, për shembull, të aplikohen me potencial të plotë.

Në fakt, një përmbledhje e vitit 2016 e modelit DASH³⁹ e përdorur gjerësisht nga forcat policore në MeB i vëzhguan disa sfida me të cilat ballafaqohet policia e vijës të parë gjatë ndërhyrjeve në incidentet IPV kur përipiqeni të zbatoni modelin. Ato përfshijnë si vijon⁴⁰:

- Edhe pse kishte një mbështetje të gjerë për vlerësimin e rrezikut si nga policia ashtu edhe nga partnerët, instrumenti i rrezikut DASH nuk ishte aplikuar në mënyrë të vazhdueshme në vijën e parë të frontit;
- Oficerët ndonjëherë përdornin diskrecionin e tyre për të mos paraqitur një formular, pyetjet specifike ndryshoheshin ose hiqeshin, dhe informatat ndonjëherë regjistroheshin në mënyrë jokonsistente ose jo të plotë;
- Nuk është e nevojshme që të kërkoni të gjitha informatat aktualisht brenda instrumentit DASH me 27 artikuj gjatë përgjigjes fillestare. Në formën e tij aktuale, DASH po anashkalohet në praktikë dhe ofron të dhëna të paqëndrueshme për vlerësuesit dytësor të rrezikut;
- Oficerët dhe stafi policor dukej se i jepnin përparësi veprave penale dhe veçanërisht dhunës fizike dhe lëndimeve që rezultojnë nga incidenti në fjalë, si në fazat fillestare ashtu edhe në ato dytësore të vlerësimit të rrezikut;

Bazuar në këto vëzhgime, rishikimi dha disa implikime

mbi përditësimin e ardhshëm të DASH, të cilat mund të jenë të zbatueshme për shumicën, nëse jo të gjitha, modelet dhe kornizat e vlerësimit të rrezikut. Më poshtë është një listë e rekomandimeve mbi praktikën e vlerësimit të rrezikut në polici, veçanërisht implikimet për përdorimin e ardhshëm të DASH, të cilat janë frymëzuar nga rishikimi i DASH:⁴¹

- **Nevojitet një qasje e rrezikut e bazuar në dëshmi që shpie në policim:** duhet të mbështetet me trajnime të cilat lidhen veçanërisht me vlerësimin, identifikimin dhe menaxhimin e rrezikut. Forcat policore duhet të përipiqen të minimizojnë mësimin joformal në punë që tenton të zhvillohet në mungesë të trajnimit. Mbikëqyrja dhe reagimet që mund të përforcojnë çdo mësim duhet të jenë më të përhapura.

- **Kuptimi i kontrollit detyrues duhet të ngulitet brenda një qasje të udhëhequr nga rreziku:** Aspektet e dhunës në familje duhet të njihen më mirë nga oficerët reagues të cilët marrin pjesë në incidente. Pavarësisht hulumtimit i cili paraqet se kontrolli detyrues përfshin një faktor të rëndësishëm të rrezikut për vrasje në familje, policia shpesh nuk e njeh tërësisht rëndësinë e kontrollit të detyrueshëm gjatë vlerësimit të rrezikut.

- **Një instrument i rrezikut i rishikuar për oficerët e vijës së parë duhet të vendos një theks më të madh në modelet e sjelljes abuzive:** Një instrument më i fokusuar në vijën e parë të frontit mund t'i nxjerrë në mënyrë më efektive oficerët nga një grup mendësish i nxitur nga incidenti, drejt identifikimit të modeleve të sjelljes abuzive, përfshirë kontrollin e detyruar.

- **Një vlerësim më i plotë i rrezikut/nevojave ndërmerret më plotësisht nga ata që kanë trajnim specialistik:** Specialistët e DHGV-së janë të nevojshëm për t'i lokalizuar faktorët potencialisht të rrezikut të lartë (të tilla si ndarja nga kryerësi) në kontekstin e një kryerësi jashtëzakonisht kontrollues. Ato janë të vendosura më mirë për të kryer një vlerësim më të plotë të rrezikut/nevojave si bazë adekvate për të vendosur mbi veprimet pasuese në

39 Modeli i Identifikimit, Vlerësimit dhe Menaxhimit të Rrezikut, Dhuna në Familje, Përndjekja dhe Dhuna e Bazuar në Nder (DASH 2009) janë zbatuar në të gjitha shërbimet policore në MB nga muaji mars 2009, pasi ishte akredituar nga Këshilli ACPO, i njohur tani si Këshilli Kryesor i Policisë Kombëtare (NPCC). Shih DASH Modelin e Rrezikut <https://www.dashrisk-checklist.co.uk/>

40 Policimi i drejtuar në rrezikun e dhunës në familje dhe modeli i rrezikut DASH. Amanda L. Robinson, Andy Myhill, Julia Wire, Jo Roberts dhe Nick Tilley mbi Kolegjin e Policimit (2016) <https://pdf4pro.com/amp/view/risk-led-policing-of-domestic-abuse-and-the-dash-risk-model-48ocfg.html>

41 *Ibid.*

rastet kur ka abuzim të vazhdueshëm. Rolet dhe strukturat e policisë duhet të mbështesin rishikimet në kohë dhe të fuqishme të vlerësimeve fillestare të rrezikut dhe referimeve në kohë të shërbimeve mbështetëse të specializuara.

Ngjashëm me referencën e UNPOL -it mbi rëndësinë

e diskrecionit profesional në vlerësimin e rrezikut IPV, rekomandimet e rishikimit të DASH jo vetëm që përforcojnë rëndësinë e oficerëve policor që i kanë kompetencat e nevojshme për vlerësimin e rrezikut në rastet e IPV, por që trajnimi dhe monitorimi adekvat duhet të investohen në mënyrë që për të mos minuar përpjekjet me koston e sigurisë të viktimës/të mbijetuarit dhe të të afërmeve të tyre të ngushtë.

Trajnimi dhe monitorimi gjithashtu duhet të zgjerohen në përdorimin dhe përhapjen e armëve të zjarrit, të ligjshme dhe të kundërligjshme, në rastet e DHGV. Ndërsa, keqpërdorimi i armëve të vogla dhe të lehta mund

të mos jetë i përhapur në MeB, në shumë shtete dhe rajone të tjera, abuzuesit janë duke i keqpërdorur rëndë armët e zjarrit për të ushtruar pushtet dhe kontroll mbi viktimat/të mbijetuarit - gjë që kërkon një përgjigje të veçantë institucionale.

Rritja e ndërgjegjësimit të kontekstualizuar për lidhjet ndërmjet armëve të vogla dhe armëve të lehta duhet të jetë pjesë e të kuptuarit të informuar brenda një organizate policore mbi natyrën e dhunës, shkaqet dhe pasojat e saj, dhe mënyrën se si ajo ndikon në gra dhe vajza ndryshe dhe në mënyrë disproporcionale. Prania e armëve të zjarrit në kontekstin IPV rrit ndjeshëm rrezikun e një rezultati vdekjeprurës për viktimën (at).

Në këtë aspekt, *Clearinghouse* e Evropës Juglindore dhe Lindore për Kontrollin e Armëve të Vogla dhe të Lehta (SEESAC) ka ofruar udhëzime rajonale në botimin e tyre mbi *Keqpërdorimin e Armëve të Zjarrit në Dhunën në Familje në Evropën Juglindore: Fakte të Shpejta* (2019), të cilat u mbështetën nga Bashkimi Evropian, përmes Vendimit të Këshillit të BE-së (CFSP) 2016/2356 në mbështetje të SEESAC të çarmatimit dhe aktiviteteve të kontrollit të armëve në Evropën Juglindore.⁴²

SHTOJCA 1

UNODC (2014) Vlerësimi Standard i Riskut dhe Rrezikut:

Vlerësimi i rrezikut Vdekjeprurës dhe Rrezikut të Dhunës së Përsëritur:⁴³

Viktimizimi paraprak	<ul style="list-style-type: none"> • Lloji, ashpërsia dhe shpeshtësia e sulmit • Data e sulmit më të fundit • Lëndim i rëndë në sulmet e mëparshme • Historia dhe natyra e dhunës në të kaluarën ndaj kësaj viktime/të mbijetuarit • A ekziston ndonjë lloj kërcënimi, detyrimi dhe dhune të vazhdueshme? • Kush po e kryen një strukturë të tillë dhe kundër kujt? • Cila është ashpërsia e dhunës? • Kush është lënduar dhe si? • Kush ka frikë dhe në çfarë mënyra? • A është sulmuar viktimat/e mbijetuara gjatë shtatzënisë ose menjëherë pas lindjes? • Urdhrat e tanishme ose të mëparshme për mbrojtje • Hudhen poshtë akuzat e mëparshme për dhunën në familje, kontaktet e mëparshme të dhunës në familje me policinë ose prokurorinë
Problemet e drogës dhe alkoolit të kryerësit	<ul style="list-style-type: none"> • Abuzimi me alkool ose drogë
Sjellja obsesive/posesive e kryerësit dhe xhelozia e tepruar	<ul style="list-style-type: none"> • Sjellja xheloze ose kontrolluese e kryerësit; • Frikësimi i viktimës/të mbijetuarës nëse ajo kërkon ndihmë; • Natyra e sjelljes kontrolluese: kërcënimet për lëndime ose vdekje në të ardhmen (sa më specifike të jetë kanosja, aq më i madh është rreziku), kërcënimet për përdorimin e armës, kërcënimet e rrëmbimit të fëmijëve ose mohimi i të drejtave të vizitës, kërcënimet e bëra hapur dhe në prani të të tjerëve; • Çfarë lloj kanosjeje ose detyrimi janë përdorur për të penguar viktimën/të mbijetuarën nga pjesëmarrja në ndjekje penale? • Kush është më i cenuar ndaj kërcënimeve dhe detyrimit të vazhdueshëm?

43 Doracaku mbi Përgjigjet Efektive të Prokurorisë në Dhunën ndaj Grave dhe Vajzave (UNDOC dhe UN Women, 2014), shih: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Handbook_on_effective_prosecution_responses_to_violence_against_women_and_girls.pdf

E kaluara e shëndetit mendor të kryerësit (p.sh. idetë vetëvrasëse, planet, kanosjet dhe përpjekjet e kaluara)	<ul style="list-style-type: none"> • Kanosjet për vrasje ose vetëvrasje nga kryerësi • Dëshmia e depresionit të kryerësit • Dëshmi të të menduarit paranoik të kryerësit • E kaluara e shëndetit mendor të kryerësit ose problemeve emocionale
Kërcënimet e kryerësit për të vrarë viktimën/të mbijetuarën ose fëmijët e saj	<ul style="list-style-type: none"> • Kërcënimi për të lënduar viktimën/të mbijetuarin ose fëmijët • A i ka lënduar kryerësi fëmijët, nëse po, në çfarë mënyra? • A ka kanosur kryerësi i dhunës fëmijët? Në çfarë mënyre? • A ka frikë viktimën/e mbijetuarën se kryerësi do t'i marrë fëmijët si hakmarrje për bashkëpunim me prokurorinë? • A janë fëmijët dëshmitarë të veprës penale ose dhunës apo kanosjeve të tjera?
Përdorimi i dhunës nga kryerësi në mjedise jashtë shtëpisë?	<ul style="list-style-type: none"> • Historia e mëparshme penale e kryerësit, dhe nëse ka akuza të tjera të pazgjithura? • Historiku dhe natyra e dhunës së kaluar ndaj të tjerëve (pra historiku i dhunës në marrëdhëniet e mëparshme)
Dëshmi të përshkallëzimit të dhunës ose kanosjes	<ul style="list-style-type: none"> • Sjellja e përndjekjes; përdorimi i armës; abuzim seksual; abuzim me kafshët; dëme të pronës ose kërcënime për dëme të ardhshme pronësore; pengmarrje; rritja e cenueshmërisë të viktimës/të mbijetuarit për shkak të moshës, paaftësisë, shtatzënisë
Posedimi i kryerësit, qasja, njohja dhe shkalla e magjepsjes me armë	<ul style="list-style-type: none"> • Qasja në riarmatosje/disponueshmëria e armëve
Prirja e kryerësit për të respektuar rregullat e gjykatës	<ul style="list-style-type: none"> • Regjistrim i shkeljes të urdhrave të gjykatës • Regjistrim i dështimit për të ndjekur rregullat e lirimt paraprak ose të provave • Pjesëmarrja e mëparshme në programin e trajtimit të dhunuesit
Statusi i lidhjes	<ul style="list-style-type: none"> • A janë viktimën/i mbijetuarin dhe kryerësi i i krimin të ndarë ose duke u ndarë, në largim? • A është viktimën/i mbijetuarin në proces të ikjes? • Cili është statusi i ndonjë familje apo proces tjetër gjyqësor? • Ndarja ose shkurorëzimi i shpejtë i inicuar nga viktimën/mbijetuesin; ndryshimi i menjëhershëm në kujdestarinë ndaj fëmijës dhe/ose ndryshimi i menjëhershëm i vendbanimit të viktimës/të mbijetuarit

SHËNIME DHE LEXIM I SUGJERUAR

1. Raporti i Sekretarit të Përgjithshëm, 'Studim i thelluar mbi të gjitha format e dhunës ndaj grave', Kombet e Bashkuara, A/61/122/Add.1, (6 korrik 2006) para. 111-112
2. Standardet Kombëtare të Rezultateve për Ndërhyrjet Kryesore (NOSPI) Raporti Bazë 2015-2016; Departamenti Australian për Shkencat Sociale, shih: <https://plan4womenssafety.dss.gov.au/wp-content/uploads/2018/08/nationaloutcomestandardsreportweb.pdf>
3. Haskell, L. adhe Randell, M., 'Ndikimi i Traumës në Viktimat e Sulmeve Seksuale të Rriturit', Raport i Dërguar: *Drejtësisë Kanada* (2019), shih: https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/jr/trauma/trauma_eng.pdf
4. 'Pse se disa Burra përdorin Dhunë ndaj Grave dhe si Mund ta Parandalojmë Atë? Gjetjet Sasiore nga Studimi i Kombeve të Bashkuara mbi Vendet mbi Burra dhe Dhunën në Azi dhe 'Partnerët Pacifik për Parandalim (2013), shih: https://www.undp.org/content/dam/rbap/docs/Research%20&%20Publications/womens_empowerment/RBAP-Gender-2013-P4P-VAW-Report.pdf 'Partnerët Pacifik janë UNDP, UNFPA, UN Women dhe UNV programi i përbashkët rajonal për Parandalimin e Dhunës me bazë Gjinore në Azi dhe Pacifik.
5. Ellsberg, M., H. A. F. M. Jansen, L. Heise, C. H. Watts and C. García Moreno (2008), 'Dhuna nga partneri intim dhe shëndeti fizik dhe mendor i grave në studimin e disa vendeve të OBSH-së mbi shëndetin e grave dhe dhunën në familje: Një studim vëzhgues *The Lancet*, vëll. 371, pp. 1165-1172.
6. Rekomandimet Etike dhe të Sigurisë për Intervistimin e Grave të Trafikuara (OBSH, 2003), shih: https://www.who.int/mip/2003/other_documents/en/Ethical_Safety-GWH.pdf
7. Udhëzimet mbi Mbrojtjen e Fëmijëve Viktima të Trafikimit (UNICEF, 2006) https://www.unicef.org/protection/Unicef_Victims_Guidelines_en.pdf
8. R. Higgins., 'Problemet dhe Procesi (Clarendon Press, Oxford, 1994.), pp. 153-54, at, fq. 153.
9. Parimet Themelore mbi Përdorimin e Forcës dhe Armëve të Zjarrit nga Zyrtarët për Zbatimin e Ligjit (1990), miratuar nga Kongresi i Tetë i Kombeve të Bashkuara mbi Parandalimin e Krimin dhe Trajtimin e Kryerësve, Havana, Kubë, 27 gusht - 7 shtator 1990, shih: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/useofforceandfirearms.aspx>
10. Pakoja Gjinore e Policisë të Kombeve të Bashkuara (Departamenti i Operacioneve Paqësore i Kombeve të Bashkuara - DPO/ DPET/ Shërbimi i Trajnimit të Integruar, 2015)
11. Pakoja Praktikantit mbi Programimin e Qasjes të Grave në Drejtësi (UN Women et al., 2018). <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2018/wa2j-complete-toolkit-en.pdf?la=en&vs=2654>
12. 'Përgjigje Multi-Sektoriale e Dhunës me Bazë Gjinore në Qarkun e Nepalit', Përfundimi i Raportit mbi Vlerësimin e Projektit (gusht 2009 gusht-korrik 2013) i mbështetur nga Fondi i Mirëbesimit i OKB-së për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave, shih: <https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20unwomenu/publications/2018/evaluation%20digital%20library/3%20nplunctfecompressed.pdf?la=en&vs=832>
13. Dokument Udhëzues: 'Çështjet Gjinore- Një perspektivë gjinore mbi zhvendosjen e brendshme' (2019), Qendra e Monitorimit të Zhvendosjes së Brendshme, shih: <http://www.internal-displacement.org/sites/default/files/publications/documents/201902-gender-dimension.pdf>
14. Quintero dhe Culler, Shëndeti i të Zhvendosurve në Kolumbi: Nevojat dhe Sfidat," *Rishikimi i Migrimit të Detyruar* (2009).
15. Bozanic, D., 'Pandemia e Fshehtë: Armët e Zjarrit dhe Dhuna e Partnerëve Intim Vrasës të Grave (UNDP SEESAC, 2020), shih: <https://www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/blog/2020/hidden-pandemic-firearms-killing-women.html>
16. 'Sfidat e Mbrojtjes së PZHB - Studim kërkimor mbi mbrojtjen e personave të zhvendosur brenda vendit në Afganistan (Shërbimi i Përbashkët i Profilizimit të PZHBV -ve, nëntor 2012).
17. Kiah Rollings dhe Natalie Taylor, 'Matja e Performancës të Policisë në Dhunën në Familje', *Tendencat dhe Çështjet në Krime dhe Drejtësi Penale*, Nr. 367 dhjetor 2008, (Qeveria Australiane/Instituti Australian i Krimnologjisë), shih: <https://aic.gov.au/publications/tandi/tandi367>
18. Loger, Rosa, 'Dhuna ndaj Grave: Praktikat r mira në luftimin dhe eliminimin e dhunës ndaj grave: Modeli Austriak i Ndërhyrjes në Rastet e Dhunës në Familje. Raportimi në Takimin e Grupit të Ekspertëve në Divizionin për Avancimin e Grave të Kombeve të Bashkuara, në bashkëpunim me Zyrën e OKB -së për Drogat dhe Krimin, Vjenë, Austri, 2005).

19. Golding JM., 'Dhuna nga partneri intim si një faktor i rrezikut për çrregullimet mendore: një meta-analizë e "Ditarit mbi Dhunën në Familje", 1999; 14:99–132.
20. Dowling, C., Morgan, A., Boyd, C., Voce, I., 'Policimi i Dhunës në Familje: Një përmbledhje e dëshimive (Raporti i Kërkimit 13). Instituti Australian i Kriminologjisë, 2018), shih: https://aic.gov.au/file/6650/download?token=CgV_eGo
21. Manuali i Trajnimit mbi Programin e Fuqizimit të Oficerëve të Policisë për Sigurinë e Grupeve të Cenueshme (UNODC në partneritet me Qeverinë e Meksikës 2017), shih: http://www.policia-mas.org/manuales/Manual_Policias_INGLES_PREVIO_090817.pdf
22. Udhëzime mbi Përfshirjen e Personave me Aftësi të Kufizuara në Veprimet Humanitare (Grupi Punues i Komitetit të Përhershëm Ndër Agjencor (IASC) për Përfshirjen e Personave me Aftësi të Kufizuar në Veprim Humanitar. Komiteti i Përhershëm Ndër-Agjencor, 2019), shih: <https://interagencystandingcommittee.org/iasc-task-team-inclusion-persons-disabilities-humanitarian-action/documents/iasc-guidelines>
23. 'Aktiviteti i të gjithëve: Përmirësimi i reagimit të policisë ndaj abuzimit në familje (2014). Inspektorati i Kontabularit të Madhërisë së Saj (HMIC). <https://www.gov.uk/government/news/major-review-of-police-response-to-domestic-violence>
24. 'Doracak mbi përgjigjet efektive të prokurorisë në dhunën ndaj grave dhe vajzave (UNODC në partneritet me UN Women 2014), shih: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/14-02565_Ebook_new.pdf
25. 'Ndërtimi i Kapaciteteve në Vlerësimin e Rrezikut dhe Menaxhimin e Sigurisë për Mbrojtjen e Viktimat me Rrezik të Lartë' - Një Burim Mësimi, (MBROJTJA II, Vjenë 2012)
26. Pyetjet e shpeshta në Konferencat Shumë Agjencor (MARAC) të Vlerësimit të Rrezikut *Shpëto Jetë*, shih: <http://www.safelives.org.uk/sites/default/files/resources/MARAC%20FAQs%20General%20FINAL.pdf>
27. DASH Modeli i Rrezikut, në: <https://www.dashrisk-checklist.co.uk/>
28. Një Udhëzues mbi Vlerësimin e Rrezikut dhe Menaxhimin e Rrezikut të Dhunës së Partnerëve Intim ndaj Grave për Policinë (Instituti Evropian për Barazi Gjinore, 2019), shih: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/20191701_mho119277enn.pdf
29. Raport i Raportuesit Special për dhunën ndaj grave, shkaqet dhe pasojat e saj në dhunën në internet ndaj grave dhe vajzave nga perspektiva e të drejtave të njeriut (A/HRC/38/47), në: http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/38/47
30. Rachel Robbins Hugh McLaughlin Concetta Banks Claire Bellamy Debbie Thackray, (2014), 'Konferenca për vlerësimin e rrezikut të dhunës në familje dhe shumë agjencor (MARAC): Një Përmbledhje e Fushëveprimit «, *Revista e Mbrojtjes të të Rriturve*, Vëll. 16 Iss. 6 fq. 389 - 398n qasje në: https://www.researchgate.net/publication/280194675_Domestic_violence_and_multi-agency_risk_assessment_conferences_MARACs_A_scoping_review
31. Emily Turner, Juanjo Medina, Gavin Brown, 'Shpresat e Gjalla? Saktësia Parashikuese e Vlerësimit të Rrezikut të Abuzimit në Familje nga Policia', *Revista Britanike e Kriminologjisë, Vëllimi 59, Botimi 5*, shtator 2019, Faqet 1013–1034, qasje në: <https://doi.org/10.1093/bjc/azy074>
32. Vlerësimi i rrezikut dhe menaxhimi i rrezikut nga Policia (Instituti Evropian për Barazi Gjinore), në: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/risk-assessment-risk-management/principle-3-establishing-evidence-based-approach>
33. Amnistia shpaloj ndikimin alarmant të abuzimit online ndaj grave (2017), shih: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/11/amnesty-reveals-alarming-impact-of-online-abuse-against-women/>
34. 'Keqpërdorimi i Armëve të Zjarrit ndaj Dhunës në Familje në Evropën Juglindore: Fakte të Shpejta', *Clearinghouse* për Evropën Juglindore dhe Lindore për Kontrollin e Armëve të Vogla dhe të Lehta (SEESAC) (2019), shih: https://www.seesac.org/f/docs/News-SALW/Misuse-of-firearms-in-SEE_ENG_WEB_FINAL.pdf
35. Përndjekja, Ngacmimi, Abuzimi në Familje dhe Dhuna me bazë të "Nderit" (DASH) (2011). Veprim i Koordinuar kundër Dhunës në Familje ose 'CAADA' MB (tani *Shpëto Jetë* MB)
36. Hart, S. D. (2008) 'Parandalimi i dhunës: Roli i vlerësimit dhe menaxhimit të rrezikut në A. C. Baldry & F. W. Winkel (Eds.), *Parandalimi dhe ndërhyrja e dhunës nga partneri intim: Vlerësimi i rrezikut dhe qasja e menaxhimit* (pp. 7-18). Hauppauge, NY: Nova Botuesit e Shkencës.

MBËSHTETJA DHE ASISTENCA

“Nëse pranojmë se dhuna ndaj grave dhe vajzave është e rrënjosur në pabarazinë, e cila është e ngulitur në shoqëritë tona dhe vazhdon globalisht, ne gjithashtu duhet të kemi parasysh se të gjitha format e dhunës ndaj grave dhe vajzave janë në fakt ‘praktika të dëmshme’, pra praktika që dëmtojnë. Nëse ne zgjedhim t’i lidhim këto praktika të dëmshme me traditat, së pari duhet të pyesim veten “çfarë mund të jetë më” tradicionale “sesa pabarazia e përhapur dhe e ngulitur?”

Marai Larasi (Përfundimi i dhunës kundër grave dhe vajzave avokate, aktiviste, konsulente dhe edukatore)

QËLLIMI I KAPITULLIT

Policia ka fuqizuar viktimat/të mbijetuarat e DHGV të marrin vendimet e tyre të informuara duke u siguruar atyre informacion mbi të drejtat dhe opsionet e tyre të drejtësisë në një mënyrë praktike, të saktë, të arritshme dhe gjithëpërfshirëse.

Mesazhet kryesore dhe pikat mësimore:

- Policia duhet t'u shpjegojë viktimave/të mbijetuarave procesin e hetimit dhe t'i mbajë ata të informuar në çdo fazë të procesit të drejtësisë;
- Bashkëpunimi me ofruesit e tjerë të shërbimeve është kyç për të ofruar mbështetje dhe ndihmë efektive për viktimat/të mbijetuarat, si dhe për të siguruar që policia të mund të përqëndrohet në rolin e tyre kryesor të hetimit. Prioriteti i çdo bashkëpunimi duhet të jetë plotësimi i nevojave të një viktime/të mbijetuarë;
- Roli i policisë nuk është të gjykojë viktimat/të mbijetuarat, kështu që oficerët që përgjigjen nuk duhet të ndikohen nga asnjë paragjykim apo stereotip;
- Kur policia i sheh shërbimet e asistencës dhe mbështetjes gjerësisht, ajo fuqizon viktimat/të mbijetuarat e DHGV të bashkëpunojnë;
- Pjesëmarrja kuptimplote e viktimave/të mbijetuarave gjatë gjithë procesit është sinonim i ndërtimit të besimit me komunitetet;
- Policia dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore duhet t'i shikojnë viktimat/të mbijetuarat si partnerë për t'u fuqizuar në vend që të shohin cenueshmërinë e tyre si sinonim të dobësisë fizike ose mendore;
- Të qenit i informuar në mënyrë kontekstuale është kritike për policinë kur kupton nevojat për mbështetje dhe ndihmë të viktimave/të mbijetuarave të DHGV;
- RPSHTHekti dhe dinjiteti duhet të shtrihet për të gjithë autorët e dyshuar, veçanërisht për gratë dhe vajzat që janë viktimizuar vetë dhe/ose në margjinat e ligjit.

HYRJJE

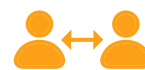
Mbështetja dhe ndihma policore për viktimat/të mbijetuarat e DHGV është një pjesë integrale e procesit të hetimit dhe fillon në njoftimin fillestar të incidentit dhe vazhdon gjatë gjithë procesit të drejtësisë. Është në këtë pikë fillestare ku policia duhet të planifikojë në mënyrë aktive pjesëmarrjen kuptimplote të viktimave/të mbijetuarave në hetim. Nga oficerët e policisë që u japin viktimave/të mbijetuarave informacion të saktë dhe në kohë në lidhje me të drejtat dhe opsionet e tyre ligjore në një mënyrë të kuptueshme, të arritshme dhe me respekt, studimet¹ tregojnë se ato do të jenë më të prirur për të ndjekur mjete juridike formale për të parandaluar dhunën e mëtejshme dhe për të sanksionuar agresorin.

Foto mirësjellje nga UNMIT/Bernardino Soares (Timor-Leste)

Kapitulli vijues fokusohet në dhënien e udhëzimeve për drejtuesit e policisë që kërkojnë të forcojnë kapacitetin e ekipit të tyre për të siguruar pjesëmarrjen kuptimplote të viktimave/të mbijetuarave në hetimin e aktit të supozuar, si dhe parandalimin e akteve të mëtejshme të dhunës kundër viktimës dhe të tjerëve pranë saj, familjen e saj dhe dëshmitarët.

¹ Për shembull, shikoni rolin e policëve femra Nepaleze që reagojnë ndaj dhunës me bazë gjinore në Fundi i raportit të vlerësimit të projektit të Projektit "Përgjigja e dhunës me bazë gjinore shumë-sektoriale në nivelin e qarkut në Nepal" periudha e projektit: 2009 gusht-2013 korrik mbështetur nga Fondi i mirëbesimit i eliminimit të dhunës kundër grave. Shih gjithashtu Wilson, S., & Jasinski, J. (2004). Kënaqësia e publikut me policinë në rastet e dhunës në familje: Rëndësia e arrestimit, pritjet dhe kontakti i pavullnetshëm. *Gazeta Amerikane e drejtësisë penale*, 28, 235–254. Nathan Birdsall, Stuart Kirby & Michelle McManus (2017) Angazhimi i policisë- viktimës në ndërtimin e një qasjeje të fuqizimit të viktimave në rastet e dhunës nga partneri intim, *Praktika dhe kërkimi policor*, 18: 1, 75- 86., Hohl, K., Bradford, B., & Stanko, E. (2010). Ndikimi në besimin në policinë metropolitane të Londrës: Rezultatet e një eksperimenti që teston efektin e rënies së fletëpalosjeve në opinionin publik. *British Journal of Criminology*, 50, 491-513 dhe Tyler, T. (2004). Rritja e legjitimitetit të policisë. *Analet e akademisë amerikane të shkencave politike dhe sociale*, 593, 84–99.

Udhëzimet e ofruara do të eksplorojnë në mënyrë specifike se çfarë do të thotë pjesëmarrje domethënëse për viktimat/të mbijetuarat e DHGV dhe si fuqizimi i tyre në procesin e vendimmarrjes në lidhje me mbështetjen dhe ndihmën që ata marrin mund të përkthehet në rezultate më të mira për të gjithë të përfshirë. Ashtu si në kapitujt e tjerë, lexuesit i rekomandohet të shikojë, në lidhje me këtë kapitull, Shërbimin thelbësor 9 mbi 'Mbështetjen dhe ndihmën' në Modulin 3: Drejtësia dhe policimi i PSHTH.

UDHËZIMI I BASHKËPUNËTORËVE

Ju dhe stafi juaj duhet të merrni parasysh se çfarë mbështetje dhe ndihme mund të ofroni për të përbushur nevojat individuale të secilës viktimë/të mbijetuar që nga momenti kur jeni njoftuar për një incident të DHGV.

Kutia 1

Oficeri i ndërlidhjes me familjen ('ONF') për Qasje të përqendruar te viktimave/e mbijetuara (MB)

Oficeri i ndërlidhjes me familjen (ONF) është pjesë përbërëse e ekipit të hetimit, duke mbështetur familjen gjatë gjithë procesit të hetimit deri në përfundimin e procesit gjyqësor. Roli i tij/saj është të mbështesë oficerin e lartë hetues ('OLH') dhe ta mbajë familjen të informuar për ecurinë e hetimit.

Roli u zhvillua fillimisht në përgjigje të mungesës së ndërlidhjes me familjet e viktimave/të mbijetuarave, gjë që çoi në boshllëqe në hetim, duke çuar në raporte negative të mediave dhe madje edhe informacionet thelbësore, ndonjëherë ende subjekt i nën-gjykimit, u siguroheshin mediave sesa policisë.

Një oficer i mirë ndërlidhës me familjen duhet të ketë një aftësi për të dëgjuar dhe empatizuar, por të ruajë një shkëputje të mjaftueshme për të vëzhguar parametrat e rolit, siç është të kesh një strategji të qartë daljeje, dhe kjo duhet shpjeguar që në fillim. Ai/ajo duhet të tregojë ndershmëri dhe integritet në lidhje me rolin e tij/saj duke qenë pjesë e hetimit. Për shembull, në vend që t'i thotë "nuk e di" familjes, ai/ajo do të thotë diçka të tillë si "Unë nuk jam në gjendje ta jap atë informacion në këtë kohë." Është bërë e qartë për familjen që në fillim se, megjithëse ONF është atje për të mbështetur familjen, ata janë ende kryesisht një oficer policie dhe pjesë e ekipit hetimor.

Oficerët ndërlidhës të familjes pritet të marrin pjesë në shumicën e informimeve në lidhje me hetimin, por duhet të jenë të kujdesshëm që të mos i thonë asgjë viktimës/të mbijetuarës që mund të komprometojë rastin. Nëse është e nevojshme, ata duhet të qëndrojnë prapa nga njoftimi, ndonjëherë është më mirë të mos dini detaje të caktuara për të ruajtur një nivel integriteti me familjen. Sidoqoftë, ONF pritet të lidhet drejtpërdrejt me OLH, kjo është veçanërisht e rëndësishme nëse familja e viktimës/të mbijetuarës janë të dyshuar.

ONF NUK janë këshilltar dhe pritet që ata të drejtojnë familjen në agjenci të tjera mbështetëse kur është e përshtatshme. Ata gjithashtu do të ofrojnë udhëzime dhe mbështetje për familjen me njoftime dhe intervista në media.

Për shkak të marrëdhënies së tyre me familjen, ONF është në gjendje të sigurojë informacion thelbësor për familjen në ekipin hetimor dhe kështu të ndihmojë me hetimin. Ato janë kryesore për sigurimin e një linje vendimtare komunikimi të dyanshme midis OLH, hetuesve dhe familjes.

Një ONF i mirë mund të krijojë besim dhe të mbajë një marrëdhënie të mirë me familjen, e cila ka një ndikim pozitiv në pjesën tjetër të komunitetit lokal.

Sipas Kolegjit të Policimit në Mbretërinë e Bashkuar, qëllimi kryesor i një Oficeri Ndërlidhës Familjar (ONF) është ai i një hetuesi. Roli i tyre është të mbledhin prova dhe informacione nga familja për të kontribuar në hetim dhe për të ruajtur integritetin e tij. ONF gjithashtu siguron mbështetje dhe informacion, në një mënyrë të ndjeshme dhe të dhembshur, duke siguruar besimin dhe besimin e familjeve të viktimave të krimit.

Burimi: Oficeri i Ndërlidhjes me Familjen (Kolegji i Policisë në Mbretërinë e Bashkuar në: <https://profdev.college.police.uk/professional-profile/family-liaison-officer-flo/#role-purpose>)

Një qasje e përqendruar mbi viktimën/të mbijetuarën kërkon që viktimave/e mbijetuarave të mbahet e informuar ndërsa hetimi përparon. Për ta mundësuar këtë, është praktikë e mirë të caktohet një oficer i përkushtuar për të kryer këtë rol. Kjo siguron vazhdimësinë e informacionit dhe vazhdon ndërtimin e besimit midis viktimës/të mbijetuarës dhe policisë. Ndërsa mar-

rëdhënia zhvillohet, informacioni dhe të dhënat mund të grumbullohen nga oficeri i caktuar për të mbështetur viktimën/mbijetuarën, të cilat mund të jetë shumë të dobishme për oficerin hetues. Në MB, ky rol kryhet nga Oficerë ndërlidhës të familjes të trajnuar posaçërisht ('ONF') dhe njihen si praktika të mira ndërkombëtarisht (shih Kutinë 1).

Për më shumë informacion mbi atë që përbën një qasje 'e përqëndruar në viktimë/të mbijetuar', shih Kapitullin 2: 'Të bësh një ndryshim si menaxher dhe udhëheqës i ekipit'

Në mënyrë që të jetë e qartë për stafin tuaj, duhet të keni marrë parasysh dhe t'u keni komunikuar atyre me sa vijon:

- Çfarë informacioni prisni që stafi juaj të ndajë me viktimën/të mbijetuarën dhe si ata sigurojnë që ajo po mbahet e informuar mbi hetimet?
- Si sigurojnë mbajtjen e komunikimit me viktimat/të mbijetuarat të cilët janë veçanërisht të cenueshëm?

Duhet të siguroheni që gratë dhe fëmijët e akuzuar për krime që i janë nënshtruar dhunës të identifikohen gjithashtu si viktimat/të mbijetuarat dhe të trajtohen si të tilla, p.sh., gratë dhe vajzat që janë trafikuar, ato që janë shfrytëzuar nga të tjerët, madje edhe ato që mund të kenë kryer një akt të dhunshëm, pasi kjo mund të jetë si rezultat i traumave afatgjata të shkaktuara nga abuzimi me vite.

Ju dhe stafi juaj jeni atje për të ndihmuar, jo për të gjykuar, prandaj është e rëndësishme që çdo paragjykim, stereotipe dhe mendime apo besime të tjera që ju ose stafi juaj mbani të mos përkthehen në fjalë ose sjellje ndaj viktimës/të mbijetuarat.

Është e njohur që policia mund të mos ketë të gjitha resurset për të përmbushur nevojat individuale të viktimës/të mbijetuarës, të tilla si mbështetja emocionale ose

psikologjike, strehimi për personat me lloje të ndryshme të aftësisë së kufizuar (p.sh., interpretimi i gjuhës së shenjave), shëndeti, sigurimi i mirëqenies mjekësore dhe sociale strehimet etj., dhe kështu bashkëpunimi juaj me ofruesit e tjerë të shërbimeve mbështetëse brenda zonës tuaj do të jetë i dobishëm jo vetëm për viktimën/të mbijetuarën, por edhe për pozicionimin efektiv të stafit tuaj. Kjo do t'ju mundësojë të përqendroheni në rolin kryesor të hetimit të policisë për të siguruar që argumenti më i fortë të jetë i përgatitur për fazën tjetër të procesit të drejtësisë penale.

Për të përfituar nga i agjencia e përbashkët e cila ofron mbështetje dhe ndihmë për viktimat/të mbijetuarat, së pari duhet:

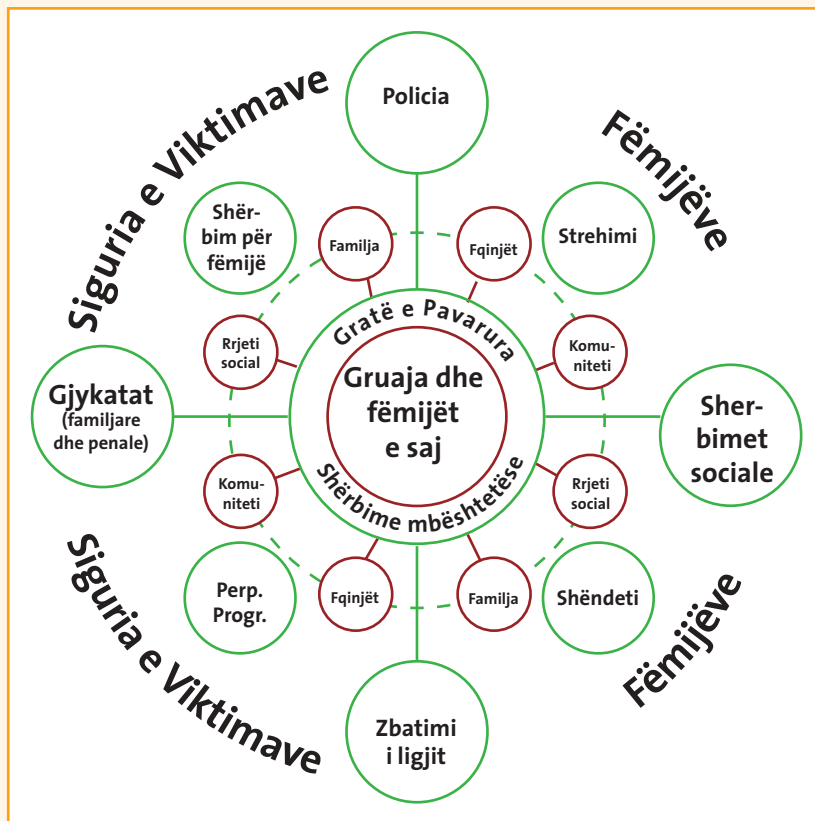
- Identifikoni cilat shërbime mbështetëse janë në dispozicion brenda zonës tuaj të policisë;
- Si mund t'ju mbështesin ata në plotësimin e nevojave të viktimave/të mbijetuarave;
- Çfarë, nëse ka, marrëdhënie keni tashmë me të identifikuar ato?

Nëse aktualisht nuk ekziston asnjë, duhet të jeni aktiv në kultivimin/zhvillimin e marrëdhënieve të mira të punës.

Zhvillimi i një ofrimi të shërbimit me shumë agjenci nuk duhet të jetë i shtrenjtë, aspekti kryesor është se të gjithë ata që janë përfshirë janë duke punuar drejt një qëllimi të përbashkët për të mbështetur viktimat/të mbijetuarat.

Figura 1:

Rrota e partneritetit (Protect II 2012²)

Një mjet i dobishëm (model i të dhënave) për t'ju ndihmuar në hartëzimin e shërbimeve të disponueshme në zonën tuaj mund të gjendet në faqen 15 të dokumentit të mëposhtëm: 'Hartëzimi i shërbimeve mbështetëse për viktimat e dhunës ndaj grave në përputhje me Standardet e konventës së Stambollit: Metodologjia dhe mjetet.'³

Në Mbretërinë e Bashkuar, koncepti i Qendrave të

referimit të sulmeve seksuale ('QRSS') u zhvillua nga Shërbimi shëndetësor kombëtar (SHSHK) dhe policia, për të sjellë së bashku në një vend, shërbimet thelbësore për viktimat/të mbijetuarat e sulmit seksual. Sipas SHSHK Angli⁴ 'QRSS kontribuojnë në arritjen e një sërë prioritetesh dhe politikash vendore dhe kombëtare për të përmirësuar shëndetin dhe mirëqenien, për të trajtuar dhunën dhe abuzimin, për të zvogëluar pabarazitë dhe për të trajtuar diskriminimin.'

2 Rrota e partneritetit - Protect II - Ndërtimi i kapaciteteve në vlerësimin e rrezikut dhe planifikimi i sigurisë për të mbrojtur viktimat e rrezikut të lartë, (Vjenë, 2012), http://files.wave-network.org/trainingmanuals/PROTECTII_Risk_Assessment_and_Safety_2012_English.pdf p.47

3 Kelly, L., Chair, R., (2018), 'Hartëzimi i shërbimeve mbështetëse për viktimat e dhunës ndaj grave në përputhje me Metodologjinë dhe mjetet e standardeve të konventës së Stambollit, (Universiteti Metropolitan Londër). Manuali gjithashtu rekomandon dokumentin "Lufta kundër dhunës kundër grave: standardet minimale për shërbimet mbështetëse" Nga Kelly, L., Chair, R., dhe Dubois, L. (Universiteti Metropolitan Londër, 2008) për Drejtorinë e përgjithshme të të drejtave të njeriut dhe Këshilli i çështjeve ligjore i Evropës Strasburg, në: [https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF\(2007\)Study%20rev.en.pdf](https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF(2007)Study%20rev.en.pdf)

Kuadri model për QRSS-të⁵ mbështetet në bashkëpunimin midis agjencive partnere për të siguruar kujdes të sigurt dhe efektiv. Kjo nuk është listë gjithëpërfshirëse e partnerëve që përfshihen në MB:

4 Kuadri i komisionit për Qendra e referimit për sulme seksuale të të rriturve dhe fëmijëve (SARC), (SHSHK Angli, 2015).
5 Aktualisht, Instituti kombëtar i Mbretërisë së Bashkuar për kërkime shëndetësore ('IKKSH') po investon 1.3 milionë GBP për të vlerësuar punën e qendrave të referimit të sulmeve seksuale (QRSS) në Angli. Vlerësimi po udhëhiqet nga Universiteti Coventry, në partneritet me disa universitete të tjera dhe qendra referimi për sulme seksuale.

- Shërbimi policor
- Komisioneri i policisë dhe krimi
- Komisioneri/ët kryesorë të shëndetësisë
- Autoritetet vendore
- SHSHK Angli, Grupet e komisioneve klinike
- Shëndeti publik Anglez
- Shërbimet pediatrike lokale
- Shërbimet e Shëndetit mendor të fëmijëve dhe adoleshentëve
- Shërbimet e Shëndetit mendor të të rriturve
- Shërbimi i prokurorisë së kurorës
- Ofruesit e shërbimeve të forenzikës
- Organizatat e sektorit të tretë, përfshirë ato që përkrahin veçanërisht personat me aftësi të kufizuara.
- Shërbimet e shëndetit seksual
- Agjencitë e kujdesit social
- Palët e tjera të interesit, përfshirë Ministrinë e Drejtësisë (MD) dhe Home Office, të cilët ofrojnë grante për të mbështetur QRSS dhe mbështetje terapeutike të sektorit të tretë.

Megjithëse palët e interesuara dhe ndërvarësitë mund të ndryshojnë nga ato të identifikuar më lart në vendet jashtë MB, QRSS-të kanë qenë dhe janë në proces të krijimit në një numër vendesh, veçanërisht brenda Evropës dhe Amerikës së Jugut.

Shih Studimi i rastit 1 mbi zhvillimin e QRSS -ve në Bullgari.

Qëllimi i angazhimit të QRSS është t'u sigurojë klientëve:

- Kujdes shëndetësor akut dhe përkrahje në mjedise të përshtatshme për moshën;
- Ekzaminim gjithëpërfshirës forenzik;
- Shërbimet përcjellëse të cilat adresojnë nevojat mjekësore, psikosociale dhe të vazhdueshme të klientit;

- Qasje ose referim i drejtpërdrejtë tek një Këshilltar i pavarur i sulmit seksual ('KPSS').

Nëse nuk ka asnjë qendër krize /një ndalesë viktime në zonën tuaj, atëherë pse të mos krijoni një të tillë? Do të demonstronte lidhshimin dhe angazhimin tuaj për të ofruar një përgjigje cilësore për viktimat/të mbijetuarat e DHGV dhe do të ishte një shembull për kolegët tuaj dhe menaxherët tuaj të lartë.

Shih Studimin e rastit 2 në fund të kapitullit mbi krijimin e Qendrës të mbështetjes së viktimave me një ndalesë ('QMV') të parë në Daka, Bangladesh.

Ndërsa mund të mos jeni në gjendje të krijoni një qendër me një ndalesë me gamën e plotë të shërbimeve në fillim, zbuloni se çfarë do të duhej për të krijuar një të tillë, e cila do të siguronte shërbimet bazë, të cilat më pas mund të zhvillohen dhe të tjerat të shtohen kur qendra dhe partneriteti themelohen. Mund të ketë OJQ dhe/ose OSHC që mund t'ju ndihmojnë për të lehtësuar krijimin e një partneriteti me ofruesit e tjerë të shërbimeve, në formën e një projekti, me dispozita të përshtatshme për monitorimin dhe vlerësimin për të përcaktuar se çfarë funksionon më mirë dhe që mund të përsëritet diku tjetër.

Ndërsa mund të marrë disa përpjekje nga ana juaj në afat të shkurtër dhe afatmesëm, përfitimet afatgjata mund të jenë të mëdha. Për viktimat/të mbijetuarat, ajo mund të ofrojë disa nga shërbimet e nevojshme për të përmbushur nevojat e tyre individuale, duke ofruar mbështetje dhe ndihmë përkatëse për t'i ndihmuar ato përmes traumave dhe efektit të dhunës.

Për ju dhe stafin tuaj, mund të mbështesë hetimin nëse viktimat/e mbijetuarat ka qasje në shërbimet që ju nuk jeni në gjendje të ofroni, por që mund ta mbështesin atë si fizikisht ashtu edhe emocionalisht gjatë procesit hetimor për të parandaluar viktimizimin dytësor nga ana e policisë, për shkak të mungesës së burimeve në dispozicion. Bashkëpunimi me Organizatat e personave me aftësi të kufizuara, për shembull, gjithashtu do t'ju ndihmojë të siguroni që viktimat/të mbijetuarat me lloje të ndryshme të aftësisë së kufizuar të marrin të gjithë mbështetjen që

Foto mirësjellje nga Gratë e KB/Allison Joyce (Bangladesh)

u nevojitet për të ndihmuar drejtësinë.⁶

Duke siguruar që një viktimë/e mbijetuar të marrë mbështetje dhe ndihmë të vazhdueshme përmes bashkëpunimit me ofruesit e tjerë të shërbimeve, oficerët tuaj mund të mbajnë fokusin e tyre në mbledhjen e provave për të ndërtuar një argument të fortë kundër autorit të dyshuar dhe të kërkojnë drejtësi për viktimën/të mbijetuarën. Ai gjithashtu do të ndërtojë besimin e viktimës/të mbijetuarës, familjes dhe miqve dhe komuniteteve në polici, me rezultat pozitiv që më shumë viktima/të mbijetuara do të kenë besimin për të dalë përpara për të raportuar krime të tilla.

Shumë gra dhe vajza me aftësi të kufizuara kanë tendencë të mos raportojnë dhunë sepse janë të vetëdijshme për mungesën e mbështetjes së arritshme, që ato mund të marrin këtë në stacione policore. Ofrimi

⁶ Shih nenin 13 të Konventës për të drejtat e personave me aftësi të kufizuara (CRPD) mbi qasjen në drejtësi, në: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/article-13-access-to-justice.html>.

i mbështetjes së arritshme do të rezultojë në rritjen e besimit të policisë tek gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara.

Si rezultat, mund të merret më shumë informacion potencial dhe të dhëna nga komunitetet, duke ju mundësuar juve dhe stafit tuaj të analizoni krime të tilla dhe të identifikoni ndërhyrjet parandaluese, në partneritet me agjencitë e tjera dhe vetë komunitetet.

Për më shumë informacion mbi masat parandaluese, shihni Kapitullin 3: 'Parandalimi.'

Gjatë krijimit të një Qendre QRSS/Kujdesi për viktimat ('KV'), do t'ju duhet të zhvilloni protokolle të ndryshme midis agjencive/ofruesve të shërbimeve, dhe këto mund të jenë joformale ose formale në varësi të niveleve të bashkëpunimit. Protokollet formale sigurojnë që do të nevojiten për shkëmbimin e të dhënave dhe zbulimit/informacionit midis partnerëve dhe marrëveshjet do të kërkojnë për të përcaktuar se çfarë shërbimesh ose resurse secili partner është në gjendje të ofrojë.

Ju mund të keni nevojë të siguronit autoritet nga menaxherët tuaj të lartë për t'ju mundësuar që të angazhoni ndonjë resurs policor në projekt, kështu që do t'ju duhet t'u jepni atyre shembuj të përfitimeve të mundshme afatgjata si për aktivitetet tuaja policore lokale, ashtu edhe kur është e nevojshme, policisë kombëtare në ofrimin e sigurisë për qytetarët e vendit.

Gjithashtu do të duhet të bini dakord me ofruesit e tjerë të shërbimeve se çfarë mekanizmash referimi ka ose do të ketë për viktimat/të mbijetuarat, si do të komunikohet dhe, kur është e përshtatshme, si do të ndahen shpenzimet. Gjithashtu mund të keni nevojë të krijoni besim dhe sigurim me dhe midis ofruesve të tjerë të shërbimeve, duke u siguruar që ju i referoheni ndonjë strategjie kombëtare në DHGV - veçanërisht çdo politike që përshkruan mekanizmat e referimit dhe koordinimit.

Nëse atyre u mungon kuptimi i rolit të policisë, fuqitë që keni dhe sfidat me të cilat përballeni, mund të hezitoni të inkurajoni viktimat/të mbijetuarat që t'ju bëjnë raport sa më herët të jetë e mundur, nëse ka fare.

Si mund të inkurajoni raportimin e hershëm në polici për të shmangur çdo humbje të mundshme të provave qoftë nga një viktimë/e mbijetuar, dëshmitarë, vengjarja apo edhe autori i dyshuar? Duhet të konsideroni se çfarë hapash praktikë mund të ndërmerren për të siguruar dhe ruajtur provat në rastin më të parë, edhe nëse viktimat/e mbijetuarat nuk dëshiron të bëjnë një ankesë në polici, në mënyrë që nëse ajo vendos më vonë për të bërë një raport, dëshmitë vendimtare mund të jetë ende në dispozicion. Një mënyrë e thjeshtë mund të jetë ndërgjegjësimi i agjencive të tjera/ofruesve të shërbimeve për::

- Llojet e provave;
- Identifikimi dhe mbrojtja e dëshmive të mundshme;
- Çfarë përbën një skenë krimi;
- Rëndësia e mbrojtjes dhe ruajtjes së çdo skene;
- Si të ruhen dëshmitë, veçanërisht provat e mundshme forenzike përfshirë lëngjet trupore.

Ndërsa dëshironi që këto aspekte kryesore të një hetimi të kontrollohen nga policia, me një vetëdije të shtuar

për atë që kërkohet nga ju, ofruesit e tjerë të shërbimeve do të jenë më në gjendje t'ju mbështesin në përpjekjet tuaja për të fituar drejtësi për viktimën/të mbijetuarën.

Mbani në mend se konsiderata numër një për çdo qasje të përbashkët duhet të jetë plotësimi i nevojave të viktimës/të mbijetuarës.

Nuk është mirë të kesh, për shembull, një qendër krize me një ndalesë në një spital, nëse Reaguesit e parë e nuk e dinë se është atje ose se mund të ndihmojnë viktimat/të mbijetuarat të kenë qasje në të, prandaj merrni parasysh me sa vijon:

- Aty ku shërbimet mbështetëse tashmë ekzistojnë, sa të arritshme⁷ dhe të përshtatshme⁸ janë ato për gra dhe vajza?
- A janë ata në gjendje të mbështesin si fëmijët ashtu dhe të rriturit?
- A janë të gjithë stafi i juaj në dijeni se cilat shërbime të tjera janë në dispozicion, dhe ku ndodhen ose ku mund të arrihen?⁹

Ballafaqimi me sfidat në përgjigjen ndaj DHGV fillon me identifikimin e boshllëqeve në performancën e ekipit tuaj

Në vijim është një listë e frymëzuar nga një hartë e gjerë globale e praktikave të mira nga dhe boshllëqet e kapaciteteve në institucionet e policisë kur reagojnë ndaj incidenteve të DHGV. Kjo hartë përfshinte shtrirjen në punë të disa policëve në shërbim dhe në pension, dhe stafit të OKB-së dhe organizatave të shoqërisë civile me përvojë të drejtpërdrejtë pune me policinë dhe organizatat joqeveritare të specializuara në adresimin e DHGV.

Boshllëqet e kapaciteteve të listuara më poshtë janë të pafavorshme për përpjekjet e policisë në të gjitha pikat e procesit të hetimit, por në këtë rast, ato janë veçanërisht kundërproduktive për mbështetjen dhe strategjitë e ndihmës së policisë për viktimat/të mbijetuarat.

Lista ka për qëllim të ndihmojë menaxherët e policisë të identifikojnë dhe korrigojnë sjelljet, veprimet dhe qëndrimet që do të kufizojnë policinë nga fuqizimi i viktimave/të mbijetuarave të DHGV për të marrë vendimet e tyre të informuara, duke u ofruar atyre informacion mbi të drejtat dhe opsionet e drejtësisë në mënyrë praktike, të saktë, mënyrë të arritshme dhe gjithëpërfshirëse. Titujt e kategorive kanë për qëllim të ndihmojnë lexuesin të lidhet me një çështje kryesore të boshllëkut të kapacitetit të identifikuar; megjithatë, ato janë në fakt të gjitha të zbatueshme dhe/ose komplimentuese për njëra-tjetrën:

Paragjykimi gjinor

- Policia do t'i referohet ndërmjetësimit si një shmangie nga drejtësia formale, shpesh sepse beson se është një zgjidhje e përshtatshme për të gjithë.

Viktimizimi dytësor

- Dështimi për të ndarë informacionin ose bërja në mënyrë të papërshtatshme mund të vendosë viktimën/të mbijetuarat e DHPI dhe fëmijët e tyre në rrezik serioz. Një qasje e qëndrueshme për ndarjen e informacionit personal nga të gjitha agjencitë mund të përmirësojë shumë cilësinë e shërbimeve thelbësore për viktimat/mbijetuarat e DHPI në drejtim të parandalimit të përsëritjes së panevojshme të historisë shqetësuese të rasteve për profesionistë të ndryshëm dhe kursimit të kohës së konsiderueshme. Mbi të gjitha, siguria dhe pjesëmarrja kuptimplote e viktimave/të mbijetuarave duhet të ndërtohet si një parim udhëzues;¹⁰
- Besimi i krijuar nga policia kur siguron mbështetje dhe ndihmë mund të minohet lehtë kur viktimat/të mbijetuarat ndjejnë se gjatë intervistave po merren në pyetje.

Pakujdesia

- Policia përpjeket për t'i mbajtur viktimat/të mbijetuarat e DHGV të informuar për statusin e rastit të tyre,

10 Frymëzuar nga 'Aspektet e dhunës kundër grave që i përkasin drejtpërdrejt Komisionit për parandalimin e krimit dhe drejtësisë penale' (Komisioni për parandalimin e krimit dhe drejtësinë penale V.08-52191 (E) * 0852191 * Sesioni i shtatëdhjetë Vjenë, 14-18 Prill 2008).

përfshirë statusin e autorit të dyshuar;

- Policia shpesh anashkalon koordinimin me grupet e pakicave, grupet e aftësisë së kufizuar, grupet e të rinjve ose me gratë në konflikt me ligjin për të përmirësuar cilësinë e shërbimeve thelbësore;
- Ekspertët e policisë nuk marrin pjesë në gjykimet në vijim, edhe kur janë të mandatuar;
- Policia përpjeket për të ndjekur vazhdimisht vlerësimet fillestare të rrezikut, veçanërisht kur bëhet fjalë për autorin e dyshuar. Policia në përgjithësi është jokonsistente në kërkimin e kushteve të lirimit të rreptë (d.m.th. me kusht) që kërkojnë që autori të qëndrojë larg viktimës dhe dëshmitarëve përfshirë shtëpinë, punën dhe familjen e gjerë të viktimës/të mbijetuarës, si dhe mbikëqyrjen e ngushtë të kushteve;¹¹
- Mungesa e pronësisë së problemit nga menaxherët e policisë çon në alokimin jokonsistent të menaxhimit të kohës të nevojshme për hetuesit që të bëjnë punën e tyre në mënyrë efektive dhe adekuate. Si rezultat, «lodhja e hetuesit» bëhet më e përhapur, duke ndikuar në cilësinë e përgjithshme të hetimit për rastet e DHGV.¹²

Boshllëqet në trajnim dhe arsim

- Policia duhet të jetë më e kujdesshme se si mblidhen dhe mirëmbahen provat, siç është marrja e celularit të viktimës/të mbijetuarës;
- Policia shpesh mendon se nuk ka kohë, ekspertizë apo vullnet për t'u marrë me nevojat për mbështetje të viktimave/të mbijetuarave të dhunës në familje.¹³

11 Frymëzuar nga "Forcimi i parandalimit të krimit dhe përgjigja e drejtësisë penale ndaj dhunës ndaj grave" (UNODC, 2014).

12 Frymëzuar nga Wally i nderuar T. Oppal, 'I BRAKTISUR. Raporti i komisionit të grave të zhdukura të hetimit VËLLIMI IIB Askush: Si dhe pse ne dështuam gratë e zhdukura dhe të vrara Pjesa 3, 4 dhe 5 '(2012).

13 Gemma Hamilton, Lisa Harris & Anastasia Powell (2019): 'Policimi i përsëritur dhe dhuna në familje me rrezik të lartë: perceptimet e policisë dhe sektorit të shërbimit të një modeli të koordinuar', Praktika dhe kërkimi policor, DOI: 10.1080/15614263.2019.1697267

PËRKUFIZIMI DHE KORNIZAT

PSHTH e karakterizon *viktimizimin dytësor* që ndodhë jo si rezultat i drejtpërdrejtë i aktit, por përmes reagimit joadekuat të institucioneve dhe individëve ndaj viktimës/të mbijetuesës.¹⁴ Viktimizimi dytësor mund të ndodhë gjatë gjithë procesit të drejtësisë.

Policia luan një rol themelor në fuqizimin e grave dhe vajzave duke i lejuar ato të marrin vendimet e tyre të informuara bazuar në njohuritë për të drejtat e tyre dhe opsionet e drejtësisë.

Kjo mund të fillojë me sigurimin e policisë për viktimat/të mbijetuarat e DHGV se, sipas standardeve ndërkombëtare,¹⁵ përgjegjësia për ndjekjen e akuzave dhe ndjekjen e autorëve të dyshuar nuk i takon vetëm atyre, por policisë dhe prokurorisë.

Kjo duhet të pasohet nga informimi i viktimës/të mbijetuarës për shërbimet dhe mjetet juridike në dispozicion, pavarësisht nga statusi i tyre (emigrant, refugjat, pa shtetësi ose të trafikuar) dhe prejardhjes (gjinia, përkatësia etnike, orientimi seksual, origjina kombëtare dhe/ose paaftësia) pa kosto financiare, dhe në një gjuhë të kuptueshme për të.

Sipas PSHTH, një element thelbësor në garantimin e qasjes në drejtësi për të gjitha viktimat/të mbijetuarat e DHGV është që ofrimi i shërbimeve të mbështetjes dhe ndihmës të jetë praktik, i saktë, i arritshëm dhe gjithëpërfshirës.¹⁶ PSHTH shton se aktorët e drejtësisë, siç është policia, duhet t'i shohin shërbimet e asistencës dhe mbështetjes gjerësisht, si ndër të tjera përfshirë specialistë në shëndetësi, strehimore, shërbime sociale dhe këshillim.

Një qasje e tillë gjithëpërfshirëse dhe e koordinuar për mbështetjen dhe ndihmën do të ndihmojë në fuqizimin e viktimave/të mbijetuarave të DHGV që të marrin pjesë

14 Shihni gjithashtu Strategjitë model të përditësuar 2010 dhe Masat praktike mbi eliminimin e dhunës ndaj grave në fushën e parandalimit të krimit dhe drejtësisë penale (2011, rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 65/228, shtojcë).

15 Shihni Strategjitë model të përditësuar dhe masat praktike mbi eliminimin e dhunës ndaj grave në fushën e parandalimit të krimit dhe drejtësisë penale (2011, rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 65/228, shtojcë).

16 Shihni më tej Paketën e Shërbimeve Thelbësore.

“Hetuesit do të bashkëpunojnë me viktimat gjatë procesit hetimor dhe respektojnë të drejtën e viktimës për të kërkuar që disa hapa hetuesorë të mos kryhen. Hetimet penale duhet të kryhen me një ritëm të përcaktuar nga viktimat, jo nga oficeri i zbatimit të ligjit.”

Politika e reagimit ndaj sulmeve seksuale dhe udhëzimet e përmbajtjes së trajnimit (2015), Shoqata Ndërkombëtare e Shefave të Policisë.

me kuptim në vendimet komplekse që ndikojnë në të drejtat dhe opsionet e tyre të drejtësisë, duke përfshirë nivelin e mbrojtjes dhe sigurisë që ata dhe të afërmit e tyre të ngushtë do të kërkojnë nga policia. Duke siguruar që viktimat/të mbijetuarat janë të mirë informuar, policia jo vetëm që fuqizon pjesëmarrjen e tyre kuptimplotë në procesin e hetimit, por gjithashtu ndërton besimin tek viktimat/të mbijetuarat e DHGV dhe komunitetet e tyre mbështetëse, çelës për bashkëpunim efektiv dhe rezultate pozitive. Me fjalë të tjera, sigurimi i pjesëmarrjes kuptimplotë të viktimave/të mbijetuarave të DHGV është sinonim i ndërtimit të besimit me komunitetet në përgjithësi. Gjatë ndërtimit të strategjisë ose qasjes së hetimit, pjesëmarrja kuptimplotë duhet të shihet si një objektivi, si dhe një mjet, kur sigurohet një qasje e përqendruar te viktimat ose e përqendruar tek të mbijetuarat.¹⁷

Marrë nga Organizata botërore e shëndetësisë (OBSH)¹⁸, **pjesëmarrja kuptimplotë** kërkon që individët të kenë të drejtë të marrin pjesë në vendimet që ndikojnë drejtpërdrejt tek ata, përfshirë në hartimin, zbatimin dhe monitorimin e ndërhyrjeve. Për shembull, viktimat/të mbijetuarat e DHGV kanë të drejtë të paraqesin deklaratat ligjore në lidhje me incidentin (tet) që do të

17 Qasja e përqendruar në viktimë/të mbijetuar synon të krijojë një mjedis mbështetës në të cilin respektohen të drejtat e viktimës/të mbijetuarës dhe në të cilin ajo trajtohet me dinjitet dhe respekt. Qasja ndihmon për të promovuar shërimin e viktimës/të mbijetuarës dhe aftësinë e saj për të identifikuar dhe shprehur nevojat dhe dëshirat, si dhe për të përforcuar kapacitetin e saj për të marrë vendime në lidhje me ndërhyrjet e mundshme. Shih 'Programi i kujdesit për komunitetet: Transformimi i jetëve dhe parandalimi i dhunës', (UNICEF, Nju Jork, 2014.), në: https://www.unicef.org/protection/files/Communities_Care_Overview_Print.pdf

18 Pjesëmarrja: Gjinia, barazia dhe të drejtat e njeriut. Organizata botërore e shëndetit, në: <https://www.who.int/gender-equity-rights/understanding/participation-definition/en/>

merren parasysh gjatë gjithë procesit dhe të marrin vendime të informuara që prekin të drejtat e tyre.

Kjo mund të përfshijë çdo vendim të viktimës/të mbijetuarës t'i drejtohen (ose jo) zgjidhjeve alternative të mosmarrëveshjeve ose sistemeve joformale, vendimin e saj për të përdorur një mjet ligjor specifik mbi tjetrin.¹⁹ Për më tepër, pjesëmarrja kuptimplote mund të marrë një numër formash të ndryshme, përfshirë por pa u kufizuar në, duke u informuar në mënyrë adekuate me informacion të balancuar, të arritshëm dhe objektiv, në mënyrë që të ruhet kontrolli intim mbi vendimet kryesore që ndikojnë në mirëqenien, si dhe të konsultoheni për procesin e vendimmarrjes për zhvillimin e alternativave dhe identifikimin e zgjidhjeve.²⁰

Në thelb, pjesëmarrja kuptimplote për një viktimë/të mbijetuar të DHGV në procesin e hetimit bëhet fuqizuese kur ajo është në gjendje të veprojë për dhe në emër të saj në pretendimin e të drejtave të saj. Byroja ligjore dhe e të drejtave të njeriut e grave ('BLG') dhe Gratë e KB rekomandojnë tre mënyra në të cilat mund të matni pjesëmarrjen kuptimplote të një viktime/të mbijetuarës ndërsa ajo kërkon të ketë qasje në drejtësi²¹:

- Nëse viktimat/e mbijetuarat është në dijeni të të drejtave të saj sipas ligjit të brendshëm dhe ndërkombëtar;
- Nëse sistemi juridik dhe bartësit e detyrave²² lejojnë pjesëmarrje aktive, kuptimplote dhe të dukshme nga ana e viktimës/të mbijetuarës në rastin e saj;
- Nëse, procesi, në tërësi, angazhon viktimën/të mbijetuarën me sistemin.

Planifikimi i policisë për pjesëmarrjen kuptimplote të viktimave/të mbijetuarave të DHGV duhet të marrë parasysh faktorët e ndryshëm kryqëzues dhe mbiven-

19 'Hartëzimi dhe analiza e mjeteve juridike në familje për çështjet e dhunës kundër grave (DHKG), (Byroja ligjore dhe e të drejtave të grave të dhe Gratë e KB, 2010).

20 Shihni 'Pjesëmarrja: Gjinia, barazia dhe të drejtat e njeriut' (OBSh) në: <https://www.who.int/gender-equity-rights/understanding/participation-definition/en/>

21 'Hartëzimi dhe analiza e mjeteve juridike në familje për çështjet e dhunës ndaj grave (DHKG)' (Byroja ligjore dhe e të drejtave të njeriut të grave (BLG) dhe Gratë e KB, 2010).

dosës²³ të profilit të viktimës/të mbijetuarës dhe se si identiteti shoqëror dhe rrethanat e situatës mund të konvergojnë (ndërpriten) për të ndikuar në pjesëmarrjen kuptimplote të grave dhe vajzave, siç përshkruhet në tre pikat e mësipërme.

Kjo mund të përfshijë të ashtuquajturën dhunë kriminale 'nderi'²⁴ që burojnë nga pabarazitë gjinore të lidhura me besimet ose interpretimet kulturore ose fetare. Shembuj të tjerë të faktorëve ndërlidhës janë paaftësia, përfshirë aftësitë e kufizuara mendore dhe psikosociale, varësia nga droga, të qenit në konflikt me ligjin dhe/ose të qenit pjesë e një grupi të minoritizuar²⁵.

Kur identifikohen aktet e DHGV si dhunë 'e bazuar në nder', është e rëndësishme të theksohet se ky term mund të kundërshtohet, sepse synon komunitete specifike në mënyrë disproporcionale, ndoshta duke rezultuar në mbikëqyrje dhe kontroll të shtuar të komuniteteve, pasi ato i lidhin komunitetet me agjendat që nuk lidhen me një

23 Koncepti i ndërlidhshmërisë u krijua për herë të parë në 1989 nga aktivistja feministe dhe profesore akademike e zezë Kimberlë Crenshaw. Që atëherë është përdorur për të kuptuar përvojat e grave në ndërlidhjen e një numri të shtypjeve të njëkohshme duke përfshirë (por pa u kufizuar në) racën, klasën, kastën, gjininë, etninë, seksualitetin, paaftësinë, kombësinë, statusin e imigrimit, vendndodhjen gjeografike dhe fenë. Shih: Hill Collins, P., 'Mendimi i feministes se zezë: Njohuria, vetëdija dhe politika e fuqizimit' (Routledge, Nju Jork, 1990); cituar në Imkaan dhe Gratë e KB (2019), 'Vlera e ndërlidhshmërisë në kuptimin e dhunës ndaj grave dhe vajzave' në: <https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20oca/attachments/publications/2019/10/the%20value%20of%20intersectionality%20in%20understanding%20violence%20against%20women%20and%20girls.pdf?la=en&vs=3339>

24 DHGV me 'bazë nderi' në përgjithësi pasqyron tre elementë bazë: 1) kontroll, ose dëshirë për të ushtruar kontroll, mbi sjelljen e një gruaje; 2) ndjenja e turpit të një mashkulli për humbjen e kontrollit, ose humbjen e perceptuar të kontrollit, mbi sjelljen e një viktime/të mbijetuarës dhe; 3) përfshirja e komunitetit ose familjes në shtimin dhe adresimin e këtij turpi. Shih 'Barker, N., Gregware, P.R., Cassidy, MA (1999), 'Fushat e vrasjes së familjes: Arsyetimet e nderit në vrasjen e grave'.

25 Imkaan, një organizatë e grave me qendër në Mbretërinë e Bashkuar, e dedikuar për të adresuar dhunën kundër grave dhe vajzave të zeza dhe të minoritizuara, e përshkruan "minoritizimin" si një si një proces që krijon dhe ruan kushtet shoqërore, politike, ekonomike dhe të tjera që çojnë në trajtimin dhe përcaktimin e grupeve të njerëzve si pakica p.sh. 'pakica etnike' dhe 'etni pakicë'. Për më tepër, minoritizimi si një proces i vazhdueshëm, aktiv i cili marginalizon grupe të veçanta në bazë të 'racës', përkatësisë etnike dhe arsyeve të tjera. Shih 'Nga mbijetesa në qëndrueshmëri: Çështje kritike për sektorin specialistë zezakë dhe anëtarët e grupeve 'etnike pakicë' që i japin fund dhunës kundër grave dhe vajzave në MB' (Imkaan, 2018).

Foto mirësjellje e UNMIL Foto/Christopher Herwig (Liberi)

përgjigje efektive të DHGV.²⁶ Rekomandohet që kur policia t'i përgjigjet dhunës 'të bazuar në nder', ajo duhet të jetë e kujdesshme ndaj stereotipeve dhe kategorizimeve të tjera diskriminuese që synojnë individët dhe komunitetet.²⁷

Faktorë të ndryshëm ndërlidhës dhe mbivendosës do të ndikojnë shumë në cenueshmërinë e një personi ose grupi ndaj dhunës, veçanërisht nëse ato përfaqësojnë dukshëm një grup të minorituar në një shoqëri të caktuar.

Për qëllimet e këtij doracak, autorët do t'i referohen përkufizimit të mëposhtëm²⁸ të **grupeve të cenueshme** e cila thotë se:

"Njerëzit e cenueshëm përkufizohen si ata që, për shkak të moshës, gjinisë, gjendjes fizike ose mendore, ose për shkak të rrethanave shoqërore, ekonomike, etnike dhe/ose kulturore, e kanë veçanërisht të vështirë të ushtrojnë plotësisht të drejtat e tyre para sistemit të drejtësisë siç u njihet atyre me ligj. Më poshtë mund të përbë-

²⁶ Po aty.

²⁷ Po aty.

²⁸ Shih 'Rregulloret e Brazilit në lidhje me Qasjen në drejtësi për personat e cenuar', në dispozicion në: <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2018/11/Brasilia-rules-vulnerable-groups.pdf> cituar në një Dokument për çështjen mbi "Abuzimi me pozicionin e cenueshmërisë dhe "Mjetet "e tjera në Përkufizimin e trafikimit" (UNODC, 2013) në dispozicion në: https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2012/UNODC_2012_Issue_Paper_-_Abuse_of_a_Position_of_Vulnerability.pdf

jnë shkaqe të cenueshmërisë: moshë, aftësia e kufizuar, përkatësia në komunitetet autoktone ose pakicat, viktimizimi, migrimi dhe zhvendosja e brendshme, varfëria, gjinia dhe privimi i lirisë. Përkufizimi specifik i njerëzve të cenueshëm në secilin vend do të varet nga karakteristikat e tyre specifike, madje edhe nga niveli i tyre i zhvillimit shoqëror ose ekonomik."

Sipas Organizatës për siguri dhe bashkëpunim ('OSBE'), një emërues i përbashkët për të gjitha grupet e cenueshme është se ata, në një masë të madhe, janë të ekspozuar ndaj krimit bazuar në atë që janë'.²⁹

OSBE shton se grupe të veçanta viktimizohen për shkak të preferencave të tyre seksuale ose ngjyrës së lëkurës, ose sepse nuk mund të mbrohen, ta bëjnë veten të kuptuar ose të ushtrojnë të drejtat e tyre. Prandaj, këto krime nuk përfshijnë vetëm një krim kundër një individi, por shpesh përbëjnë një krim kundër historikut, kulturës, trashëgimisë dhe identitetit të individit (krimet e urrejtjes).³⁰

Sidoqoftë, është e domosdoshme që policia dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore të mos e shohin cenueshmërinë si sinonim të dobësisë fizike ose mendore.

Gratë dhe vajzat shpesh etiketohen si një grup 'i cenueshëm' në lidhje me krime të caktuara siç është shfrytëzimi i detyruar seksual. Kjo është për shkak të përfaqësimit joproporcional të tyre si viktimat/mbijetueset të krimeve dhe dhunës së tillë në krahasim me burrat dhe djemtë. Shpesh, ato vendosen në një pozitë të cenueshme si rezultat i diskriminimit që buron nga pabarazia gjinore.³⁰

Për shembull, në disa vende është e paligjshme që gratë të trashëgojnë tokën drejtpërdrejt, kështu që është e vështirë për to që të vendosin pavarësinë dhe të lënë një marrëdhënie intime abuzive. Në një shembull tjetër, punët që konsiderohen femërore si puna shtëpiake ose kujdesi për fëmijët shpesh paguhen dobët, kanë orë të gjata dhe gjenden më larg në pjesë më të pasura të

²⁹ Lindgren, M dhe Nikolić-Ristanović, V, Viktimat e krimit: Perspektiva ndërkombëtare dhe serbe. Organizata për sigurinë dhe bashkëpunimin në Evropë, Misioni në Serbi, Departamenti i zbatimit të ligjit (2011).

³⁰ Po aty.

qyteteve. Puna me orë më të gjata, e kombinuar me udhëtimet e gjata, shpesh rezulton që gratë dhe vajzat të kenë nevojë të marrin transport publik gjatë orëve të errësirës (domethënë herët në mëngjes ose vonë natën), duke rritur kështu ndjeshmërinë e tyre ndaj përjetimit të krimit, përfshirë dhunën seksuale.

Kur merren parasysh nevojat e grupeve të cenueshme ose të minoritizuara në ofrimin e ndihmës dhe mbështetjes, policia duhet të investojë resurset e saj në të kuptuarit se si identiteti social dhe rrethanat e situatës (duke reflektuar se si njerëzit reagojnë ndaj mjediseve të ndryshme) në një mjedis të caktuar mund të vendosin gra dhe vajza në pozicione të cenueshmërisë se sa të bazojë masat në mbledhjen e informacionit që përqendrohen në sjelljen e saj dhe/ose sjelljen e perceptuar. Shih Kutinë 2 më poshtë për këshilla për të punuar me grupet e cenueshme.

Kështu, aftësia për të qëndruar i informuar në kontekst³¹ dhe të aplikoj analiza të ndërlidhura me ndërhyrjet, përfshirë analizën e rrezikut dhe vlerësimet e nevojave, bëhen kompetenca kritike për policinë kur kërkojnë të japin në përgjithësi një DHGV të përgjegjshme efektive.

Për më shumë informacion mbi përgjigjet proporcionale të policisë ndaj DHGV shihni Kapitullin 6: 'Siguria dhe mbrojtja' dhe për shembuj specifike të sjelljes së policisë që pasqyrojnë zellin e duhur ndaj parimit të proporcionalitetit shih Kapitullin 5: 'Hetimet.'

Manuali inkurajon policinë dhe partnerët e tyre esencial të shërbimit që t'i referohen Deklaratës së parimeve themelore të drejtësisë për viktimat e krimit dhe abuzimit me pushtetin për udhëzime kur angazhohen viktimat/të mbijetuarat.

³¹ Organizatat lokale të shoqërisë civile përfaqësojnë një resurs të madh në forcimin e të kuptuarit të policisë për kontekstin lokal dhe se si rrethanat e caktuara të situatës janë në të vërtetë

Kutia 2

Këshilla për të punuar me grupe të cenueshme

Në Politikën e Përgjigjes ndaj sulmeve seksuale dhe udhëzimet për përmbajtjen e trajnimit (2015)*, Shoqata ndërkombëtare e shefave të policisë (SHNSHP) ofron një listë këshillash për të punuar me anëtarët e grupeve të cenueshme në rastet e dhunës seksuale:

- Jo të gjitha aftësitë e kufizuara janë të dukshme. Viktimat/të mbijetuarat mund të kenë paaftësi fizike, shqisore ose mendore, ose një kombinim të aftësive të kufizuara;
- Qëndrime të ndryshme mbi "Sulmet seksuale" dhe ndjenja për zbatimin e ligjit. Jini të vetëdijshëm se besimet në lidhje me gjininë, seksualitetin, orientimin seksual, racën, fenë, etj. mund të ndryshojnë shumë midis kulturave;
- Pyetjet rreth sulmeve seksuale janë shumë intime dhe mund të jenë të vështira për t'u diskutuar. Një dëmtim i tillë personal mund të krijojë ndjenja siklet dhe turp. Këto ndjenja mund të intensifikohen në disa kultura, përfshirë ato ku humbja e virgjërisë para martesës mund të jetë shkatërruese nga ana shoqërore;
- Disa komunitete mund të kenë ligjet e tyre në lidhje me sulmet seksuale përveç ose në vend të ligjeve përkatëse shtetërore ose federale;
- Nëse viktimat/e mbijetuarat nuk flet gjuhën tuaj, ofroni të organizoni një përkthim të paanshëm dhe të pavarur; Mos u mbështetni tek anëtarët e familjes, fëmijët, i dyshuari ose ndonjë palë tjetër e lidhur për të shërbyer si përkthyes;
- Ata që janë LGBTQI mund të kenë nevoja specifike të privatësisë, varësisht nga orientimi seksual i individit është i njohur për të tjerët në jetën e tyre. Ndjeshmëria dhe vetëdija për të njëjtat çështje.

* Burimi: [Politika për reagimin ndaj sulmeve seksuale dhe udhëzimet për përmbajtjen e trajnimit](#) (Shoqata ndërkombëtare e shefave të policisë, 2015).

tendenca të vazhdueshme.

Këto parime themelore shtrihen edhe tek autorët e dyshuar, veçanërisht në rastet kur ata vetë janë viktimizuar. Përveç viktimave/të mbijetuarave në margjinat e ligjit, të tilla si ato të detyruara në skllavëri seksuale për qëllime tregtare, grupet e cenueshme përfshijnë edhe migrantë pa dokumente të trafikuar dhe madje edhe individë që kanë kryer sulme serioze ose vrasje si rezultat i viteve me abuzim.

Kjo përfshin të drejtën për: të trajtohen me respekt dhe dinjitet nga policia; t'ju tregohet një herë arsyeja e arrestimit/ndalimit; të supozohet i pafajshëm; të mbrohen nga dhuna e panevojshme e kryer nga shteti (pra praktikata abuzive të policisë) ose aktorët jo-shtetërorë; të mos inkriminojnë veten; privatësia dhe konfidencialiteti; qasje në këshilla juridike; dhe të apeloj çdo urdhër ndalimi dhe për një gjykim të drejtë.³² Kjo duhet të përfshijë gratë dhe vajzat që janë të ndaluara/të mbajtura në mjedise administrative, të tilla si gratë migrante të parregullta të ndaluara e në pritje për t'u dëbuar, gratë e ndaluara në objektet e detyrueshme të trajtimit të drogës ose objektet e shëndetit mendor.³³

Në lidhje me *Parimet themelore për viktimat e krimit dhe abuzimit me pushtetin*, lidhshipi i policisë duhet të sigurojë në mënyrë të barabartë që oficerët që përgjigjen t'i përmbahen parimeve që kanë të bëjnë me përdorimin e forcës siç është e përshkruar nga ligji kombëtar, protokollit (et) institucional dhe standardet ndërkombëtare siç janë *Parimet themelore mbi përdorimin e forcës dhe armëve të zjarrit nga zyrtarët e zbatimit të ligjit*³⁴ kur angazhohen autorët e supozuar.

Parimet themelore mbi përdorimin e forcës dhe armëve të zjarrit nga Zyrtari i zbatimit të ligjit, për shembull, përcakton si më poshtë si parime kryesore që mbështesin përdorimin e forcës:

- Proporcionaliteti;
- Ligjshmëria;

32 "Forcimi i parandalimit të krimit dhe përgjigja e drejtësisë penale ndaj dhunës ndaj grave" (UNODC, 2014).

33 Po aty.

34 *Parimet themelore mbi përdorimin e forcës dhe armëve të zjarrit nga zyrtarët e zbatimit të ligjit* (miratuar nga Kongresi i Tetë i OKB -së mbi Parandalimin e krimit dhe trajtimin e shkelësve, Havana, Kubë, 27 gusht deri më 7 shtator 1990).

Deklarata e parimeve themelore të drejtësisë për viktimat e krimit dhe abuzimit me pushtetin

Miratuar nga rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 40/34 e 29 nëntorit 1985

Victims are:

"personat që, individualisht ose kolektivisht, kanë pësuar dëmtime, përfshirë lëndime fizike ose mendore, vuajtje emocionale, humbje ekonomike ose dëmtim të konsiderueshëm të të drejtave të tyre themelore, përmes veprimeve ose mosveprimeve që janë në shkelje të ligjeve penale që veprojnë brenda Shteteve anëtare, përfshirë ato ligje që ndalojnë abuzimin kriminal të pushtetit."

- Përgjegjshmëria;
- Domosdoshmëria.

Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet sigurimit të përdorimit të mekanizmave të kontrollit të forcës, kështu që mbledhja e provave nga oficerët që përgjigjen (ose Përgjegjësit e tjerë të parë, si personeli ushtarak) nuk përfshin dëshmi ose rrëfime nga autori (ët) e dyshuar ose të dyshuarit e ndërlidhur të bërë me detyrim.

Trajtimi i personave të hetuar me respekt dhe dinjitet rrit shanset për bashkëpunim, kur informacioni i arritur me anë të detyrimit është kundërproduktiv në drejtim të parandalimit të krimit, pasi është jo i besueshëm në përgjithësi, dhe bie ndesh me të drejtat themelore të njeriut në kohë paqeje dhe lufte, siç përcaktohet nga ligji ndërkombëtar për të drejtat e njeriut³⁵ dhe e drejta humanitare ndërkombëtare³⁶ respektivisht.

Sipas Shoqatës për parandalimin e torturës ose SHPT me bazë në Gjenevë, hulumtimet tregojnë se nën torturë, apo edhe nën kërcënimin e torturës, një person do të thotë ose të bëjë gjithçka vetëm për të shmangur dhimbjen. Si rezultat, nuk ka asnjë mënyrë për të ditur nëse deklarata

35 Për shembull, shih Konventën kundër torturës dhe trajtimeve ose ndëshkimeve të tjera mizore, çnjerezore ose poshtëruese (miratuar dhe hapur për nënshkrim, ratifikim dhe aderim me rezolutën e Asamblesë së Përgjithshme 39/46 të 10 dhjetorit 1984 hyrja në fuqi 26 qershor 1987, në përputhje me nenin 27.1).

36 Shih nenin e përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës të vitit 1949 dhe Protokollin e tyre shtesë.

që rezulton është apo jo në të vërtetë e vërtetë.³⁷

Për të parandaluar keqpërdorimin e forcës nga oficerët që përgjigjen në hetimet e rasteve të DHGV, SHPT rekomandon udhëheqjen e policisë të heqë çdo stimulim që do t'i çonte oficerët reagues në keqpërdorimin e forcës. Masat e tjera më praktike të rekomanduara nga SHPT përfshijnë:³⁸

- Përfshijto të gjitha rrëfimet e bëra nga oficerë jo-gjyqësorë, ose pa praninë e avokatit të ndaluarit;
- Përfshijto provat nga çdo marrje në pyetje që nuk janë regjistruar ose regjistruar me video;
- Ndalo përdorimin e kapuçit ose mbylljen e syve gjatë marrjes në pyetje;
- Garanto të drejtën kundër vetë-inkriminimit dhe siguro që i akuzuari të jetë i informuar për këtë të drejtë;
- Prano një procedurë të qartë për të testuar një rrëfim për shenja torture.

Për më tepër, në rastet e DHPI, viktimat/e mbijetuara mund të mbajnë një lidhje emocionale me autorin e dyshuar, personalisht ose si rezultat i të qenit prind ose kujdestar tjetër i fëmijëve të përbashkët. Në raste të tilla, keqtrajtimi i autorit të dyshuar duke iu përgjigjur policisë mund të bëjë që viktimat/e mbijetuara të mbyllet, dhe të mos bashkëpunojë me policinë ose të kërkohet mbrojtjen e tyre në rast se kryesi do të rifajësojë.

KOMPETENCAT KRYESORE MENAXHERIALE PËR ZBATIMIN E STRATEGJIVE TË MBËSHTETJES DHE NDIHMËS PËR KRIMET E DHGV

Përvoja nga Modeli Austriak i Ndërhyrjes në Rastet e

37 Përfshijtoimi i provave të marra përmes torturës, Shoqata për parandalimin e torturës, në: <https://apt.ch/en/evidence-obtained-through-torture/>

38 Po aty.

Dhunës në Familje³⁹ ka gjetur se mbështetja vetëm në ligje nuk është e mjaftueshme për të ofruar mbështetje dhe ndihmë për gratë në mënyrë efektive. Ekspertët nga ajo përvojë treguan se qasja në masa ligjore është shpesh një sfidë për shumë viktimat/të mbijetuara dhe se nevojitet mbështetje e gjerë në mënyrë që ata të qëndrojnë para një partneri të dhunshëm ose të ndahen nga një autor i dyshuar.

Varësia ekonomike është një faktor kaq sfidues në shumë raste, pasi gratë që janë të varura ekonomikisht nga abuzuesi ose autori, për strehim, strehim, para etj. Për veten dhe fëmijët e tyre, vazhdojnë të durojnë abuzimin.

Në rrethana të tilla, policia duhet të ketë kompetencat për të qenë në gjendje të identifikojë kompleksitetet të tilla dhe të përshtatë përgjigjet e tyre në mënyrë proporcionale dhe në koordinim me shërbimet sociale. Një kompetencë kritike e kërkuar në asistencën e policisë ndaj viktimave/të mbijetuarave të DHGV, është aftësia për të **dëgjuar në mënyrë aktive** me objektivin e ofrimit të shërbimeve, në bashkëpunim me institucionet e tjera, dhe sipas nevojave dhe dëshirave të viktimës/të mbijetuarës.

Çdo rast është i ndryshëm. Jo të gjitha gratë dhe vajzat e shikojnë policinë në të njëjtën mënyrë, jo të gjitha gratë dhe vajzat përjetojnë cenueshmërinë në të njëjtën mënyrë dhe jo të gjitha gratë dhe vajzat ndihen mjaft të sigurta për t'u drejtuar policisë ose për t'u besuar atyre.

Në Nepal, Gratë e KB kanë vërejtur se viktimat/të mbijetuarat në përgjithësi preferojnë t'i afrohen familjes dhe/ose anëtarëve të komunitetit për mbështetje dhe këshilla fillestare në trajtimin e incidenteve të dhunës të kryera kundër tyre.⁴⁰ Në raste të tilla, është e zakonshme që anëtarët e komunitetit të mblidhen dhe të përipiqen të zgjidhin problemin mes tyre, para se ta marrin atë tek autoritetet lokale.

39 Shih punimin e ekspertëve nga Rosa Logar të paraqitur në takimin e grupit të ekspertëve të OKB -së: 'Dhuna kundër grave: Praktikë e mirë në luftimin dhe eliminimin e dhunës kundër grave, Vjenë, 17–20 maj 2005.

40 Përfundimi i Raportit të vlerësimit të projektit të 'Përgjigjes multi-sektoriale të dhunës me bazë gjinore në nivelin e qarkut në Nepal' (gusht 2009-korrik 2013) mbështetur nga Fondi i mirëbesimit i OKB-së për t'i dhënë fund dhunës kundër grave.

“Dëgjimi aktiv është një mënyrë për të dëgjuar dhe përgjigjur ndaj një personi tjetër që përmirëson mirëkuptimin reciprok. Ëhtë një hap i parë i rëndësishëm për të zbutur situatën dhe për të kërkuar zgjidhje për problemet.”

Çfarë është dëgjimi aktiv? (Instituti i paqes i shteteve të bashkuara)

Sipas UN Women në Nepal, vetëm kur çështja kërkon shqetësim më serioz, anëtarët e komunitetit sugjerojnë dhe ndihmojnë viktimën/të mbijetuarën të kërkojë dëmshpërbim formal. Ka raste kur viktimat/e mbijetuarat mendon se nuk po merr lehtësimet e duhura nga këto grupe joformale, në këtë rast ajo do t'i drejtohet policisë drejtpërdrejt.⁴¹

Kur planifikoni të ofroni ndihmë në një skenar të tillë, policia duhet të marrë parasysh me kujdes se si komuniteti i viktimës/të mbijetuarës do të reagojë ndaj saj kur ajo kërkon opsione alternative. Në mënyrë të barabartë, policia duhet të marrë parasysh rolin pozitiv që komuniteti i viktimës/të mbijetuarës mund të luajë në planin afatgjatë kur planifikon masa mbështetëse dhe ndihmuese (duke marrë parasysh çdo rrezik potencial të dëmtimit të tyre në proces).

Çelësi për përfshirjen e rolit që komuniteti do të luajë në mbështetjen dhe ndihmën e viktimave/të mbijetuarave të DHGV duhet të vendoset përfundimisht nga vetë viktimat/e mbijetuarat dhe kjo mund të arrihet vetëm kur pjesëmarrja e saj në procesin e hetimit është vërtet kuptimplotë.

Për të ndihmuar policinë të mbështesë dhe ndihmojë viktimat/të mbijetuarat e DHGV, në vijim është lista e kompetencave të sjelljes të cilave menaxherët e policisë mund t'u referohen kur krijojnë ekipe për të siguruar pjesëmarrjen kuptimplote të viktimave/të mbijetuarave në procesin e hetimit.

Ngjashëm me kapitujt e mëparshëm, lista e mëposhtme jo shteruese e kompetencave të rekomanduara është frymëzuar nga standardet dhe normat përkatëse të OKB-së, siç janë Strategjitë e modelit të përditësuar

⁴¹ Po aty.

(2010) dhe Deklarata e parimeve themelore të drejtësisë për viktimat e krimit dhe abuzimit me pushtetin (1985). Lista gjithashtu plotëson dhe përforcon politikat e organizatave policore kombëtare mbi vlerat, etikën dhe integritetin. Menaxherët duhet të sigurojnë që zyrtarët reagues janë në gjendje të:

Disponueshmëria

- Sigurojnë që raportet të jenë në dispozicion të vikti-

Cenueshmëria e një viktime/të mbijetuarë mund të shtohet nga çështje të tilla si analfabetizmi, një ose më shumë aftësi të kufizuara, statusi i emigrantit - qoftë i ligjshëm ose i paligjshëm - dhe çdo barrierë gjuhësore që mund të përfshijë, të qenit i moshuar ose fëmijë.

mave/të mbijetuarave për t'i ndihmuar ato në ndjekjen e urdhrave të mbrojtjes, mjeteve juridike civile, peticioneve të emigracionit, përfitimeve të sigurimit dhe kërkesave për kompensim.

Komunikim efektiv dhe pjesëmarrje nga palët e interesuara në hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e shërbimeve

- Inkurajojnë dhe ndihmoni gratë dhe vajzat që i nënshtrohen dhunës në paraqitjen dhe ndjekjen e ankesave formale duke siguruar mbrojtje dhe duke i këshilluar ato që përgjegjësia për ndjekjen e akuzave dhe ndjekjen e autorëve i takon policisë dhe prokurorisë;
- Japin grave dhe vajzave që i janë nënshtrohuar dhunës informacionin përkatës mbi: të drejtat, mjetet juridike dhe shërbimet mbështetëse të viktimave dhe mënyrën e marrjes së tyre, përveç informacionit në lidhje me rolin dhe mundësitë e tyre për të marrë pjesë në procedurat penale dhe planifikimin; përparimin dhe zgjidhjen përfundimtare të procedurës, si dhe çdo urdhër kundër shkelësit;
- Përcjellin dhe përforcojnë normën që oficerët dhe/ose hetuesit nuk do të kërkojnë që viktimat/të mbijetuarat e sulmit seksual t'i nënshtrohen testit poligrafik ose pajisjeve të tjera të tregimit të së vërtetës.

Përshtatshmëria

- Pranojnë që fëmijët që kanë qenë dëshmitarë të dhunës ndaj një prindi ose një personi tjetër me të cilët kanë një lidhje të ngushtë janë gjithashtu viktimat/mbijetues të dhunës dhe kanë nevojë për mbrojtje, kujdes dhe mbështetje;
- Përmbahen dhe dekurajojnë të tjerët nga penalizimi i viktimave/të mbijetuarave të cilët janë trafikuar për shkak se kanë hyrë ilegalisht në vend ose janë përfshirë në veprimtari të paligjshme që janë detyruar ose detyruar të kryejnë;
- Sigurohen që të merren parasysh të drejtat e të akuzuarve për dhunë dhe nevojat e tyre për mbështetje, me kuptimin se efektiviteti i masave të mbrojtjes së viktimës/të mbijetuarës do të rritet nëse merret parasysh një gjë e tillë.⁴²

Përshtatshmëria

- Marrin masat e duhura për të parandaluar vështirësitë

“Mbikëqyrja efektive luan një rol kyç në sigurimin e përgjigjeve dhe hetimit të gjithanshëm të sulmeve seksuale.”

Shoqata ndërkombëtare e shefave të policisë (2015)

gjatë procesit të zbulimit, hetimit dhe ndjekjes penale, në mënyrë që të sigurojnë që viktimat/të mbijetuarat trajtohen me dinjitet dhe respekt, pavarësisht nëse marrin pjesë në procedurat penale;

- Identifikojnë kur një grua apo vajzë nuk mund t'i njohë plotësisht të drejtat e veta ligjore dhe ndihmon përmes lehtësimit të qasjes në shërbimet e ndihmës juridike që mund të ndihmojnë në rritjen e sigurisë së tyre personale, veçanërisht kur viktimat/të mbijetuarat mund të kërkojnë ndihmë në kërkimin dhe paraqitjen e urdhrave të gjykatës për të frenuar një kryes;
- Janë të vetëdijshëm për zakonet specifike të ndjekura nga komunitetet lokale.

Japin përparësi vlerësimit të rrezikut të sigurisë dhe planifikimit të sigurisë

- Sigurojnë që masat për të frenuar autorët e dyshuar dhe për t'i larguar ata nga shtëpia e tyre shoqërohen me aranzhime shtesë për të siguruar që autorët e DHGV të mos lihen vetë pa strehë ose ndihmë.

Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera përmes referimit dhe koordinimit

- Marrin qasje në shërbime dhe masa shtesë, p.sh. strehimore dhe strehim të sigurt, përfshirë ato të ofruara/drejtuar nga OJQ-të, organizatat për personat me aftësi të kufizuara, organizatat e grave ose të besimit dhe aktorë të tjerë të shoqërisë civile.

Pëlqimi dhe konfidencialiteti i informuar

- Punojnë vazhdimisht në një mënyrë konfidenciale me informacionin e marrë (p.sh. regjistrimet digjitale, fotografitë dhe raportet që lidhen me të gjitha viktimat/të mbijetuarat, dëshmitarët dhe shkelësit) përveç nëse kryerja e detyrës ose nevojat e drejtësisë kërkojnë

rreptësisht ndryshe;

- Sigurojnë që masat për të mbrojtur privatësinë dhe konfidencialitetin e të gjitha viktimave/të mbijetuarave dhe dëshmitarëve, përfshirë fëmijët dhe gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara, miratohen, për të zvogëluar traumën e përjetuar dhe për të parandaluar viktimizimin e mëtejshëm.

TREGUESIT E REFERENCËS PËR POLICINË QË OFRON SHËRBIME THELBËSORE: MBËSHTETJA DHE ASISTENCA

Siç u diskutua në kapitujt e mëparshëm, PSHTH propozon që të gjitha shërbimet e drejtësisë dhe mbështetjes për viktimat/të mbijetuarat duhet të ndajnë një sërë karakteristikash të përbashkëta dhe aktivitete të përbashkëta për të siguruar ndikimin maksimal. Ato janë të zbatueshme pavarësisht nga 'sektori' specifik që mund t'u përgjigjet grave dhe vajzave që përjetojnë dhunë. Lista e mëposhtme është frymëzuar nga karakteristikat e përbashkëta dhe aktivitetet e përbashkëta të PSHTH;

Kutia 3

Kur gjërat funksionojnë: Çfarë veprimesh policia tha ishin efektive

Në një sondazh të sponsorizuar nga Departamenti Amerikan i drejtësisë zyra e shërbimeve të policimit të orientuar në komunitet (2006),* e cila u krijua për të mbledhur të dhëna përshkruese nga departamentet e policisë në të gjithë Shtetet e Bashkuara që kanë partnerizuar me komunitetin për të trajtuar dhunën në familje, u vunë re elementët kryesorë të mëposhtëm të një përgjigje efektive të policisë ndaj dhunës në familje:

- Trajtoni dhunën në familje si çdo krim tjetër, d.m.th., përgjigjeni me zell për të kryer një hetim solid (që përfshin mbledhjen e provave të mira), dhe bëni arrestime;
- Jini të gatshëm të bashkëpunoni me komunitetin për të adresuar problemin së bashku. Këto partneritete mund të përfshijnë përpjekje për ndërhyrje të hershme me shkollat, ofruesit e strehimoreve dhe agjencitë këshilluese. Partneritetet me agjencitë e komunitetit dhe vullnetarët janë të nevojshëm sepse agjencia e zbatimit të ligjit nuk mund ta trajtojë këtë problem vetëm. Partneritetet me zyrën e prokurorit të rrethit lokal dhe gjykatën, janë gjithashtu të rëndësishme.
- Përqëndrohuni dhe jini të vetëdijshëm për viktimat/të mbijetuarat dhe situatat në të cilat ndodhen. Oficerët duhet të jenë të ndjeshëm ndaj kësaj situate dhe të tregojnë empati dhe dhembshuri për viktimat/të mbijetuarat. Ky fokus tek viktimat/të mbijetuarat përfshin gjithashtu një fokus në sigurinë e tyre.
- Zhvilloni njohuri të mjaftueshme për atë që shkakton dhunën në familje, se si dhuna në marrëdhënie mund të jetë ciklike dhe pse disa partnerë nuk do të lënë lehtësisht marrëdhëniet abuzive. Kjo njohuri mund të nënvizojë si domosdoshmërinë e arrestimit ashtu edhe kompleksitetin se pse arrestimi nuk mund të jetë gjithmonë përgjigja më efektive.
- Ofroni mundësi të mjaftueshme për t'i komunikuar një sërë opsionesh viktimës/të mbijetuarës. Kjo është e rëndësishme në mënyrë që viktimat/e mbijetuarat ta dijë se diçka është duke u bërë dhe se ajo ka zgjedhje.
- Përqëndrohuni në bindjen e zyrtarëve për vlerën e politikave dhe procedurave që ata përdorin për t'iu përgjigjur thirrjeve të dhunës në familje.

*Burimi: Reuland, M., Schaefer-Morabito, M., Preston, C., Cheney, J. 'Partneritetet policore-komunitare për të adresuar dhunën në familje' (Departamenti Amerikan i drejtësisë, Zyra e shërbimeve të policimit të orientuar në komunitet, 2006).

ajo propozon disa shembuj të treguesve referues për policinë kur kërkon të fuqizojë viktimat/të mbijetuarat e DHGV që të marrin vendimet e tyre të informuara duke u siguruar atyre informacion në lidhje me të drejtat dhe opsionet e tyre të drejtësisë, në një mënyrë praktike, të saktë, të arritshme dhe gjithëpërfshirëse.

Këta janë tregues që menaxherët e policisë mund t'i referojnë nëse ekzistojnë; megjithatë, menaxherët e lartë gjithashtu mund të inkurajohen t'i marrin parasysh ato në rastet kur ato nuk janë duke u përdorur aktualisht: :

1 Disponueshmëria dhe qasja: Anketimi i punonjësve të policisë mbi njohuritë e tyre për sistemet mbështetëse të disponueshme për viktimat/të mbijetuarat e DHGV në stacionin e tyre të punës. Ky studim duhet të kryhet dy herë në vit nga një ekip multidisiplinar që përfshin resurset njerëzore, trajnimin dhe arsimin dhe zyrtarët e inspektoratit.

2 Përshtatshmëria dhe qasja: Numri i bashkëpunimeve të përbashkëta me institucionet vendore dhe/ose organizatat joqeveritare lokale që ofrojnë mbështetje dhe ndihmë për gratë dhe vajzat në konflikt me ligjin. Kjo duhet të përfshijë subjektet që punojnë në çështjet e trafikimit të qenieve njerëzore, shfrytëzimit seksual, kontrabandimit të njerëzve dhe shërbimeve të burgut dhe provës. Qëllimi i kësaj mase është të sigurojë informacion mbi numrin e mundësive që policia ka në dispozicion për të marrë vendime të informuara kur përshtat përkrahjen dhe asistencën për një viktimë/të mbijetuar në një situatë potencialisht shumë të rrezikshme.

3 Përshtatshmëria dhe komunikimi efektiv dhe pjesëmarrja e palëve të interesuara në hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e shërbimeve: Të dhënat që tregojnë numrin mesatar të intervistave (përfshirë deklaratat) ose kërkesa për informacion nga viktimat/të mbijetuarat për të dhënat personale dhe llogaritë e incidenteve nga anëtarët e së njëjtës njësi policore ose stacion për secilin rast të raportuar të DHGV. Informacioni duhet të ndahet sipas gjinisë si për viktimën/të mbijetuarën ashtu edhe për punonjësit e policisë që ndërhyjnë. Ky informacion duhet të sigurojë një pasqyrë në efektivitetin e praktikës së intervistës në polici, duke përfshirë rreziqet për viktimizimin sekondar, veçanërisht kur

identiteti i viktimës/të mbijetuarës është faktorizuar gjithashtu si një variabël.⁴³

4 Jepini përparësi sigurisë: Përqindja e viktimave/të mbijetuarave të DHGV në rastet e raportuara në policinë e stacionit që kanë marrë vizita shtesë ose kanë qenë në komunikim të drejtpërdrejtë përcjellës me policinë për qëllimin specifik të përditësimit të situatave të tyre të sigurisë. Ky informacion duhet të përfshijë masën përkatëse të sigurisë për vlerësimin e rrezikut të bërë nga policia ndërhyrëse në intervale të ndryshme të angazhimit me viktimën/të mbijetuarën. Për këtë tregues referues, do të jetë e rëndësishme të theksohet se në cilin rast policia e informoi në mënyrë adekuate viktimën/të mbijetuarën për statusin aktual të rastit të saj dhe statusin e autorit të dyshuar.

5 Pëlqimi i informuar dhe konfidencialiteti: Përqindja ose raporti i rasteve kur hetuesit e stacioneve kanë kërkuar mbështetjen e komunitetit, duke përfshirë, për shembull, udhëheqësit tradicionalë dhe të bazuar në besim, organizatat e grave dhe organizatat për personat me aftësi të kufizuara, për të përqafuar viktimat/të mbijetuarat e dhunën seksuale me kërkesën e tyre. Ky numër duhet parë në lidhje me numrin e rasteve të raportuara të DHGV seksuale, ku kjo kërkesë është ofruar, por është refuzuar nga viktimat/e mbijetuarat. Dërgimi i një mesazhi që i përkasin dhe pranohen në komunitet, mund të jetë një hap shumë i rëndësishëm në shërimin e viktimave/të mbijetuarave dhe të filloni të flisni dhe zbuloni atë që kanë duruar.⁴⁴ Kjo masë do

43 Siç është cekur në Kapitullin 4: Kapitulli i kontaktit fillestar, analiza e të dhënave të mbledhura nga ndërhyrjet e policisë DHGV të kujdeset që të mos bëjë supozime se ri-intervistimi i viktimave/të mbijetuarave do të jetë një formë dytësore e viktimizimit. UNHCHR (2018) ka vënë në dukje se kur intervistat zhvillohen mirë, vetë procesi mund të jetë shërues dhe fuqizues. Shihni më tej 'Integrimi i një perspektive gjinore në hetimet e të drejtave të njeriut: udhërrëfyes dhe praktikë' (Zyra e OKB -së e komisionit të lartë për të drejtat e njeriut, Nju Jork dhe Gjenevë, 2018).

44 Sipas UNHCHR (2018), në disa raste, udhëheqësit tradicionalë dhe të bazuar në besim mund të mbështesin viktimat/të mbijetuarat femra që ishin të pamartuara në kohën e krimit të supozuar, duke siguruar një hapësirë ku ato ende mund të marthohen brenda besimit të tyre dhe, ku ato që janë të martuar kur iu nënshtruan dhunës ka më shumë të ngjarë të pranohen dhe mbështeten nga burrat e tyre dhe familjet e zgjeruara. Shih shembullin e efekteve të angazhimit të komunitetit në procesin e mbështetjes dhe ndihmës në "Ata erdhën për të shkatërruar": Krimet e ISIS kundër Yazidis. Këshilli i të drejtave të njeriut agjenda e sesionit të tridhjetë e dytë, pika 4, Situatat e të drejtave të njeriut (A/HRC/32/CRP.2 Shpërndarja e versionit të avancuar, 2016).

Kutia 4

Këshilla për menaxherët e policisë që mbikëqyrin përgjigjen e DHGV

Në *Politikat e përgjigjes ndaj sulmeve seksuale dhe udhëzimet e përmbajtjes së trajnimit (2015)*,* të tyre, Shoqata ndërkombëtare e shefave të policisë ofron udhëzime për të siguruar pajtueshmërinë me politikën e departamentit dhe llogaridhënien për çështjet e viktimave/të mbijetuarve dhe përgjigjen e duhur nga oficerët vartës. Mbikëqyrësit duhet:

- Nëse kërkohet nga oficeri, ose kur konsiderohet e nevojshme, përgjigjen oficerëve ndihmës që hetojnë incidentet e sulmeve seksuale;
- Oficerët duhet të përgjigjen në mënyrë objektive, profesionale, jo gjykuese; mbikëqyrësit duhet të sigurojnë që zyrtarët e linjës të jenë të vetëdijshëm për këto pritshmëri;
- Ndihmoni në gjetjen e burimeve të agjencisë dhe komunitetit për të hetuar në mënyrë efektive sulmin e ndodhur;
- Inkurajojnë partneritetet për zgjidhjen e problemeve midis departamentit (policisë) dhe organizatave të komunitetit, të tilla si qendrat e krizës së përdhunimit dhe programet e ekzaminimit forenzik, për të nxitur bashkëpunimin dhe për të mbështetur më mirë viktimat/të mbijetuarat;
- Shqyrtojnë të gjitha raportet e sulmeve seksuale të policisë për saktësinë, qëndrueshmërinë dhe përgjigjen në qendër të viktimës/të mbijetuarës;
- Inkurajojnë oficerët që të kërkojnë krime të përbashkëta dhe të ndërlidhura kur reagojnë ndaj sulmeve seksuale;
- Sigurojnë që oficerët dhe hetuesit të kuptojnë kodimin e rasteve dhe të kodojnë në mënyrë të përshtatshme rastet e sulmeve seksuale;
- Kryejnë rishikime pas veprimeve dhe auditime të rasteve të sulmeve seksuale për të siguruar që oficerët dhe hetuesit po kryejnë hetime gjithëpërfshirëse, të përqendruara te viktimat/të mbijetuarat, të fokusuar tek autorët;
- Krijojnë mundësi trajnimi të vazhdueshme për anëtarët e departamentit për të përmirësuar aftësitë e nevojshme për të hetuar siç duhet sulmet seksuale;
- Punojnë për të rritur komunikimin midis zbatimit të ligjit dhe prokurorëve për të lehtësuar tranzicionin për viktimat/të mbijetuarat duke kaluar nga faza e hetimit në prokurori;
- Përfshirja e çështjeve të shërbimit të viktimës/të mbijetuarës dhe përgjigja ndaj viktimave/të mbijetuarave të sulmit seksual në vlerësimet e performancës, dhe shpërblimet dhe rekomandimet e promovimit të anëtarëve të departamentit;
- Mbajnë përgjegjësi anëtarët kur sillen në një mënyrë që nuk është në përputhje me vlerat dhe misionin e departamentit në lidhje me hetimet e sulmeve seksuale;
- Ndajnë rregullisht informacionin e shërbimeve të viktimave/të mbijetuarave në thirrjet telefonike dhe njoftimet e stafit. Ky edukim dhe trajnim duhet të jetë i vazhdueshëm dhe gjithashtu mund të bëhet në terren me oficerët kur nuk u përgjigjen thirrjeve për shërbim;
- Njohin dhe shpërblejnë oficerët për ofrimin e shërbimeve efektive të viktimave/të mbijetuarave.

* Burimi: [Politika për reagimin ndaj sulmeve seksuale dhe udhëzimet për përmbajtjen e trajnimit](#) (Shoqata ndërkombëtare e shefave të policisë, 2015).

të sigurojë një pasqyrë të rolit që policia mund të luajë (në bashkëpunim me komunitetet, dhe veçanërisht me drejtueset e komuniteteve femra), në mbështetje të viktimave/të mbijetuarave të DHGV.

6 Mbledhja e të dhënave dhe menaxhimi i informacionit:

Rishikimi vjetor i menaxhimit të dosjeve të rasteve të DHGV në nivel stacioni. Ky rishikim duhet të shikojë cilësinë dhe sasinë e informacionit në lidhje me menaxhimin e një hetimi mbi DHGV, duke përfshirë trajtimin e tij konfidencial. Ky rishikim duhet të përfshijë koordinimin e mbledhjes së provave, intervistave të viktimave/të mbijetuarave dhe dëshmitarëve, ndjekjen, identifikimin e autorit dhe kapjen. Rishikimi duhet të kërkojë të sigurojë njohuri për çështjet praktike që adresojnë çështjen kritike të menaxhimit të kohës, të tilla si 'lodhja e hetuesve', konsistenca e vlerësimit të menaxherit

dhe përputhshmëria me ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore.

Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera përmes koordinimit:

Numri vjetor i rasteve me veprime të koordinuara me agjenci të ndryshme të zbatimit të ligjit dhe ofruesve të shërbimeve thelbësore të përfshira në programet e mbrojtjes së dëshmitarëve në lidhje me DHGV. Ky numër duhet të korrespondojë me numrin e rasteve të konsideruara me rrezik të lartë duke iu përgjigjur policisë dhe/ose ofruesve të shërbimeve thelbësore për dhunë të mëtejshme. Një rishikim më cilësor i këtyre rasteve duhet të kërkojë të verifikojë nëse ekspertiza në fushat e mirëqenies së fëmijëve, strehimit social, shërbimeve dënuese, dhe menaxhimit të kufirit, ndër të tjera, është qasur nga policia në kohën e duhur.

RAST STUDIMI 1

RAST STUDIMI: MBËSHTETJE DHE ASISTENCË

QENDËR REFERIMI PËR SULME SEKSUALE (QRSS) NË BURGAS, BULLGARI

Nga Alison Eaton⁴⁵ (Kryeinspektori detektiv KID - tani në pension)

Ambasada Britanike me seli në Sofje, Bullgari, punoi me Shoqatën OJQ Demetra dhe fitoi mbështetjen e Bashkisë lokale të Burgasit, policisë rajonale të Burgasit, Drejtorit rajonal të Ministrisë së punëve të brendshme dhe spitalit shtetëror në Burgas, për të krijuar një QRSS i modeluar sipas MB, i cili që atëherë ka kontribuar në mënyrë të konsiderueshme në mbështetjen dhe sigurimin e viktimave/të mbijetuarave të përdhunimit të sulmeve seksuale në territor.

Projekti u fillua në vitin 2013, me objektivat për të zhvilluar një QRSS për të ofruar ndihmë mjekësore, mbështetje krize dhe ndihmë për viktimat/të mbijetuarat gjatë hetimit dhe ndjekjes penale të dhunës seksuale. Iniciativa filloi me një Punëtor të Ambasadës Britanike-Policisë Bullgare mbi 'punën efektive me viktimat/të mbijetuarat e sulmit seksual.' Punëtorja përfshiu një prezantim mbi Modelin QRSS të MB nga KID Alison Eaton, eksperte dhe këshilltare e çështjeve të policisë në Mbretërinë e Bashkuar. Policia bullgare dhe Demetra morën pjesë në konferencë dhe ishin të interesuar të organizonin një punëtor për personelin mbështetës të shërbimeve thelbësore në Bullgari, me qëllim të ndërgjegjësimit për modelin.

⁴⁵ Alison Eaton është një ish -kryeinspektore detektive që ka shërbyer në Policinë e Sussex për tridhjetë vjet. Ajo punoi si Officer i lartë hetues (OLH), e specializuar në ruajtjen dhe hetimin e dhunës dhe abuzimit në familje, abuzimit të fëmijëve dhe dhunimit/dhunës seksuale. Ajo gjithashtu ka punuar me Home Office (MB) në udhëzimet kombëtare të shumë agjencive për procesin ligjor të Rishikimit të vrasjeve në familje (RVF). Ajo vazhdon të punojë me Ambasadën Britanike në Bullgari në zgjerimin e ofrimit të SARC dhe tani mbështet Rumaninë, Ugandën dhe Perunë me projekte të ngjashme

Në vitin 2014, Ambasada Britanike në Bullgari, e mbështetur nga Alison Eaton, organizoi një vizitë për dy zyrtarë të Ministrisë së brendshme për të vizituar Qendrën Saturn, q QRSS në Sussex, MB. Në vitin 2015, një punëtor QRSS u zhvillua në Bullgari me aktorët kryesorë të shërbimit

Punëtori SARC në Bullgari. Fotografia mirësjellje nga Alison Eaton.

thelbësor, me qëllim krijimin e QRSS të parë në Burgas, Bullgari. Vselena QRSS u hap zyrtarisht në korrik 2016.

Që nga hapja e QRSS, Ambasada Britanike në Bullgari vazhdon të ofrojë mbështetje për policinë dhe partnerët lokalë, duke organizuar një numër punëtorish dhe programe trajnimi për policinë, prokurorët dhe agjencitë e tjera partnere. Kjo përvojë ka treguar se si policia dhe partnerët me sukses punojnë së bashku. U krijua gjithashtu një Bord Drejtues i QRSS.

QRSS 'Vselena' ndodhet pranë spitalit kryesor në Burgas.

QRSS 'Vselena' është një vend i sigurt ku viktimat/të mbijetuarat e sulmit seksual mund të vijnë dhe të flasin në konfidencë për përvojën e tyre dhe të marrin kujdesin, mbështetjen dhe mirëkuptimin e nevojshëm nga profesionistët, për të ndihmuar në rimëkëmbjen e tyre. Ai gjithashtu rrit hetimin dhe ndjekjen penale të këtyre krimeve. Shërbimi mbështet viktimat/të mbijetuarat nga Bullgaria dhe jashtë saj.

Që nga hapja e Vselena QRSS, partnerë shtesë kanë nënshkruar një marrëveshje për zhvillimin e mëtejshëm të QRSS, dhe këto përfshijnë Prokurorinë e Rrethit Burgas, komnatat Sozoplo, Karnobat, Pomorie, Nessebar dhe Primorsko.

Qëndrueshmëria, pronësia lokale dhe mbikëqyrja

Suksesi i QRSS 'Vselena' tani ka tërhequr shumë vëmendje në të gjithë Bullgarinë dhe kjo është zgjeruar edhe në Rumani. Dy konferenca të suksesshme u mbajtën Tetor 2018 në Burgas dhe Plovidiv, duke u fokusuar në paran-

Fotografia mirësjellje nga Alison Eaton. Fazat e hershme të SARC Bullgare

dalimin, mbrojtjen dhe ndjekjen e dhunës seksuale, me qëllim të rritjes së ofrimit të QRSS në të dy vendet.

Për sa i përket financimit, fillimisht rajoni i Burgas siguroi financimin për QRSS; megjithatë, më shumë partnerë janë bashkuar nga Prokuroria e Qarkut dhe komnatat e tjera.

QRSS i Burgasit i është nënshtuar tre kontrolleve të Sigurimit të cilësisë të udhëhequr nga Alison Eaton duke përdorur Veglën e auditimit QRSS në Mbretërinë e Bashkuar. Bordi drejtues i QRSS ndërmerr një rishikim vjetor të QRSS.

KËSHILLA DHE UDHËZIME PËR ZHVILLIMIN E NJË QRSS

Vendndodhja:

Është e rëndësishme të vizualizoni QRSS si një koncept, se sa një ndërtesë;

- QRSS-të kanë përfitime kur ndodhen në spitale dhe ambiente të tjera të autoriteteve shëndetësore. (p.sh. të integruar në shërbimet e shëndetit seksual).

Qasja në QRSS:

- Shenjat e jashtme dhe të brendshme duhet të jenë të qarta (merrni parasysh gjuhë të ndryshme);
- Një hartë e QRSS duhet të jetë e disponueshme në internet dhe për email;
- Parkimi për policinë, stafin dhe viktimat/të mbijetuarat duhet të jetë aty pranë, i shënuar dhe i disponueshëm 24/7;
- Zonat e hyrjes duhet të jenë të pastra dhe të ndriçuara mirë;

Fazat e hershme të SARC Bullgare. Fotografia mirësjellje e Alison Eaton.

- Telefonat me video-hyrje/CCTV do të lehtësojnë qasjen për viktimat/të mbijetuarat duke siguruar sigurinë e stafit gjatë natës.

Lokalet:

- Hyrja në QRSS duhet të kufizohet, p.sh. tastiera ose kartela rrëshqitëse;
- QRSS duhet të përmbajë të paktën një ose më shumë dhoma për përdorim forenzik, dhe gjithashtu mund të përmbajë objekte përcjellëse;
- Privatësia përmirësohet duke mundësuar qasje të drejtpërdrejtë në QRSS, në vend që të kalojë nëpër mjedisë të tjera;
- Siguria e lokaleve dhe stafit është një pjesë e rëndësishme e planifikimit të një QRSS, p.sh. sistemet e alarmit.

Objektet e QRSS duhet të përfshijnë:

- Recepcioni i mirëseardhjes;
- Dhoma e pritjes forenzike;
- Dhoma e ekzaminimit forenzik;
- Tualeti dhe dushi;
- Dhoma e intervistimit për policinë.

Objektet për përcjellje:

- Terminet mund të bëhen në kohën e ekzaminimit forenzik
- Hyrje e veçantë në dhomën përcjellëse për të shmangur përvojën fillestare të pjesëmarrjes në ekzaminimin forenzik;

- Objektet përcjellëse duhet të përfshijnë:
  - Recepcioni i mirëseardhjes;
  - Zona e pritjes me ulëse të rehatshme;
  - Dhoma e këshillimit;
  - Dhoma e hetimit;
  - Tualet dhe dush;
  - Dhoma për intervista për përdorim nga policia/psikologu.

Objektet/integriteti kriminalistik

- Dhoma e pritjes forenzike (karrige dhe dysheme të pastrueshme);
- Të gjitha dhomat duhet të etiketohen qartë në lidhje me përdorimin e tyre, p.sh. ekzaminimi mjekësor, dhoma e pritjes, banjo;
- Dhoma forenzike duhet të ketë dyer të kyçura dhe të mbahen të kyçura kur nuk janë në përdorim për të ruajtur integritetin e procedurës së pastrimit;
- Ngjitëset e laminuara reverzibile duhet të vendosen në pjesën e jashtme të të gjitha dyerve të dhomave forenzike;
- Vendosni nëse nevojitet një frigorifer/frigorifer brenda dhomës mjekësore për të ruajtur mostrat;
- Protokoll i pastrimit për zonat forenzike.

Regjistrimi i detajeve të secilës viktimë/të mbijetuar që merr pjesë në QRSS:

- Një regjistër i përgjithshëm për regjistrim si më poshtë duhet të jetë i disponueshëm dhe të kompletohet sa herë që bëhet një vizitë në QRSS:
  - Numri për hyrje;
  - Data dhe koha e prezencës;
  - Emri;
  - Intervista e kryer nga policia;
  - Ndërmarrja e forenzikës;
  - Kërkesa për pastrim;
  - Pastrimi i ndërmarrë (koha, data, emri);
  - Rimbushja e stoku të kërkuar;
  - Stoku i rimbushur nga (koha, data, emri);

- Dosja e referimit që përmban udhëzime për protokollet e pastrimit, heqjen e rrobave të ndotura nga banjo, këshilla për asgjësimin e gjilpërave;
- Detajet e prokurimit në lidhje me rimbushjen e pajisjeve të dhomës mjekësore dhe banjës.

Kujdesi për viktimat/të mbijetuarat:

- Siguroni produkte higjienike për një përdorim për çdo viktimitë/të mbijetuar të sulmit seksual, për shembull, gel dushi, pastë dhëmbësh, furçë dhëmbësh dhe krehër;
- Disa rroba të pakthyeshme, të brendshme, këpucë, si veshje zëvendësuese kur viktimat/e mbijetuara nuk ka veshje për ndërrim me vete;
- Fletëpalosje që jep këshilla për viktimat/të mbijetuarat që janë sulmuar seksualisht, për të përfshirë detajet e organizatave përkatëse mbështetëse;
- Jepni informacion që përmban detajet e kontaktit të QRSS, duke përfshirë emrat e stafit që iu drejtuan viktimës/të mbijetuarës dhe çdo ilaç të dhënë;
- Jepni viktimës/të mbijetuarës fletëpalosje për kontracëpsionin emergjent.

Stafi:

- Shtirirja e numrit të mundshëm të viktimave që do të shihen në QRSS nëse kjo është e mundur për të informuar stafin e kërkuar.

Rolet kryesore:

- Menaxheri i QRSS - me kohë të plotë;
- Administratori QRSS - me kohë të plotë;
- Punonjësi/psikologu/infermierja për mbështetjen e krizës - me kohë të plotë;
- Drejtori klinik - dy ditë në javë;
- Ekzaminues(ë) forenzik (Hulumtimet nga Mbretëria e Bashkuar sugjerojnë se shumica e viktimave/të mbijetuarave të përdhunimit preferojnë të shqyrtohen nga një EML femër);
- Policia - Trajnuar në Hetimin e veprave seksuale;
- Bordi drejtues.

Kompetencat kryesore për Punëtorin e mbështetjes në krizë:

- Infermier i kualifikuar ose këshilltar shëndetësor me përvojë ose këshilltarë me përvojë/të kualifikuar;
- Kuptimi i nevojave të një individi që është sulmuar seksualisht;
- Aftësi të mira komunikimi verbale dhe me shkrim;
- Aftësi për të punuar si pjesë e një ekipi shumë-profesional.

Nevojat e trajnimit:

- Trajnimi i shkeljeve seksuale;
- Trajnimi në gjykatë;
- Trajnim i hershëm i provave;
- Përgjigja e parë;
- Policia do të ketë nevojë për informacion/trajnim të qartë për punën me QRSS.

Komunikimi:

- Komunikimi efektiv është një përbërës thelbësor për drejtimin e suksesshëm të një QRSS:
  - Emëroni një oficer ndërlidhës policie i cili mund të jetë rruga qendrore e komunikimit me policinë;
  - Emëroni një oficer ndërlidhës shëndetësor i cili mund të jetë poashtu rruga qendrore e komunikimit me autoritetin shëndetësor;
  - Themeloni Bordin menaxhues me anëtarët përkatës të shumë agjencive;
  - Protokollet e dakorduara për shkëmbimin e informacionit;
  - Politikat dhe procedurat specifike operacionale që do të krijohen dhe dakordohen.

Auditimi dhe cilësia:

- Thelbësore që auditimet të kryhen dhe statistikave të mbledhen mbi aspektet e ndryshme të ofrimit të shërbimeve në QRSS, për shembull:
  - Disponueshmëria e ekzaminimit forenzik;
  - Sondazhe të kënaqësisë së përdoruesit;
  - Informacioni i menaxhimit;
- Këto do të ofrojnë dëshmi për efektivitetin e tij dhe do të ndihmojnë në marrjen e financimit afatgjatë.

RAST STUDIMI 2

QENDRA PËR MBËSHTETJEN E VIKTIMAVE: PORTA E DREJTËSISË NË BANGLADESH

Nga Shamima Begum PPM, Addl.DIG⁴⁶ Policia e Bangladeshit,

Qendra për mbështetjen e viktimave. Foto mirësjellje policisë së Bangladeshit në Facebook

Dhuna ndaj grave dhe fëmijëve është një plagë kundër shoqërisë. Në Bangladesh, policia bashkoi forcat me OJQ-të lokale për t'iu përgjigjur kolektivisht rasteve të DHGV përmes modelit të **Qendrës për mbështetjen e viktimave** ('QMV'). QMV-ja e parë u krijua për herë të parë në 2009 si pjesë e një projekti të reformës së policisë të UNDP-së dhe u bë një nismë novatore për policinë e Bangladeshit dhe OJQ-të.

Si?

QMV fokusohet në dhënien e përgjigjes së shpejtë dhe riintegrimin e viktimave/të mbijetuarave në komunitet. Me staf dhe e mbështetur tërësisht nga gra profesioniste si police, juriste, këshilltare dhe mjeket, qendra ofron mbështetje të integruar, duke përfshirë strehim, këshillim, ndihmë juridike, trajtim urgjent dhe ndërmjetësim. Së bashku me 10 OJQ partnere, ajo siguron kujdes gjatë gjithë kohës për (24 orë/ditë) për gratë dhe fëmijët që janë viktimat/të mbijetuarat të DHGV.

⁴⁶ 'Addl DIG' është një Zëvendës inspektor i përgjithshëm shtesë. Shamima Begum është Nënkryetare aktuale e Rrjetit të grave të policisë në Bangladesh ('RRGPB') dhe Koordinatore e rajonit 22, Shoqata ndërkombëtare e policisë së grave (SHNPG).

Qendra për mbështetjen e viktimave. Foto mirësjellje nga Policia e Bangladeshit në Facebook

QMV gjithashtu mban një bazë të dhënash për të mbrojtur gratë dhe fëmijët nga riviktimizimi dhe ofron numër telefoni për ndihmë, lidhje në Facebook për Policinë Metropolitane të Daka dhe faqe në internet (www.dmpwsid.gov.bd) për të mbështetur policinë në përgjigjen e tyre ndaj viktimave/të mbijetuarave në mënyrë më efektive.

Aktivitete të tjera të përbashkëta që përfshijnë policinë dhe QMV përfshijnë:

- Fushata në institucionet arsimore që inkurajojnë zhvillimin e programeve të ndërgjegjësimit për ngacmimin seksual, shfrytëzimin dhe format e tjera të DHGV për studentët;
- Ditë e hapur në stacionet e policisë;
- Organizimi i stendës në panaire lokale, për ngritjen e vetëdijes me komunitetet;
- Shpërndarja e fletëpalosjeve dhe broshurave.

Nga 2009 - 2014, QMV e Policisë Metropolitane të Dakës ofroi mbështetje për mbi 3,000 viktimat/të mbijetuarat.

Cilat shërbime po bëjnë një ndryshim?

QMV krenohet me pritjen e grave dhe fëmijëve dhe trajtimin e tyre me dinjitet dhe respekt duke siguruar një mjedis të përshtatshëm në të cilin personeli i policisë regjistron ankesat dhe kujdeset për nevojat e tyre të menjëhershme. Më konkretisht, QMV:

- Ndhmon me 'Raportin e parë të informacionit' ('RPI'), u siguron viktimave/të mbijetuarave informacion në lidhje me proceset e drejtësisë, ndihmën urgjente mjekësore dhe, në rrethanat e përshtatshme, lehtëson vizitat në një qendër mjekësore për trajtim;
- Ndhmon në proceset e hetimit, informon viktimat/të mbijetuarat për proceset, përfshirë dhënien e informacionit në telefon (nëse është e nevojshme) dhe këshillimin psikosocial;
- Ofron referime si për organizatat qeveritare ashtu edhe për ato joqeveritare për ndihmë afatgjatë si rehabilitimi, ndihma juridike, mbështetje shtesë mjekësore dhe psikologjike dhe riintegrimi në familje, në mënyrë që të parandalohen viktimat/të mbijetuarat nga viktimizimi i përsëritur.

'Çfarë funksionoi': Hapa proaktivë të ndërmarrë nga Udhëheqja e policisë e QMV

Sigurimi i stabilitetit financiar: Menaxheri i lartë i policisë QMV lobi në Qeveri dhe krijoi një propozim për financim që u përcoll përmes selisë kryesore të policisë së Dakës në Ministrinë e financave. Kjo rezultoi në ndarjen e fondeve nga një buxhet tjetër i qeverisë, i cili më pas lejoi që QMV të ofrojë trajtim mjekësor, ushqim dhe veshmbathje dhe të mbulojë kostot e tjera që lidhen me menaxhimin e rasteve. Financimi shtesë gjithashtu mbështeti rekrutimin e më shumë grave policore, të cilat tani janë të përfshira në hetimin e rasteve dhe menaxhimin e viktimave.

Zhvilloi strategji të qartë: Një nga strategjitë e prezantuara nga Policia Metropolitane e Dakës ('QMV') ishte krijimi i Ekipit të reagimit të shpejtë ('ERSH') që mund

Qendra për mbështetjen e viktimave. Foto mirësjellje nga policia e Bangladeshit në Facebook.

t'i përgjigjet shpejt një incidenti dhe të ofrojë ndihmë. ERSH përbëhet nga një Nën-Inspektor si shef i ERSH, dhe Nën-Inspektor ndihmës dhe dy policë si anëtarë të ekipit. Të gjithë anëtarët e ekipit janë police femra.

Siguroi që të përfshihen njësitë e duhura të policisë:

Menaxhmenti i policisë së QMV mbledhi stafin me të gjitha aftësitë dhe profesionalizmin e duhur nga Njësia për mbështetjen e viktimave, Njësia e hetimit dhe Ekipi i reagimit të shpejtë, për të siguruar që ofrohet një gamë e gjerë e grupeve të aftësive dhe mbështetjes për viktimat/të mbijetuarat.

Ndikimi i QMV që nga viti 2009

QMV ka qenë një nismë revolucionare si në Bangladesh ashtu edhe në Rajonin e Azisë Jugore dhe tani konsiderohet si pioniere në promovimin e qasjes në drejtësi për gratë dhe fëmijët që kanë përjetuar dhunë. Që kur QMV e parë u prezantua nga Policia Metropolitane e Dakës, tani janë krijuar 8 qendra të tjera mbështetëse për të siguruar mbështetje për viktimat/të mbijetuarat në Bangladesh.

SHËNIME DHE LEXIM TË SUGJERUAR

1. 'Pjesëmarrja: Gjinia, barazia dhe të drejtat e njeriut (OBSh) në: <https://www.who.int/gender-equity-rights/understanding/participation-definition/en/>
2. 'Praktika të mira në mbështetjen e viktimave të terrorizmit brenda Kornizës së drejtësisë penale '(UNODC, 2015) në: https://www.unodc.org/documents/terrorism/Publications/Good%20practices%20on%20victims/good_practices_victims_E.pdf
3. Strategjitë model të përditësuar dhe masat praktike për eliminimin e dhunës ndaj grave në fushën e parandalimit të krimit dhe drejtësia penale (2011, rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 65/228, shtojcë)
4. Paketa e shërbimeve thelbësore për gratë dhe vajzat që i nënshtrohen dhunës: Elementet themelore dhe udhëzimet për cilësinë (Programi i përbashkët global i Kombeve të Bashkuara për shërbimet thelbësore për gratë dhe vajzat subjekte të dhunës, 2015) në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/essential-services-package-for-women-and-girls-subject-to-violence>
5. Hartëzimi dhe analiza e mjeteve juridike në familje për çështjet e dhunës kundër grave (DHKG), (Byroja ligjore dhe e të drejtave të grave dhe Gratë e KB, 2010).
6. Hill Collins, P., 1990. Mendimi feminist i zi: dituria, vetëdija dhe politika e fuqizimit. Routledge, Nju Jork; cituar në Imkaan dhe Gratë e KB (2019), Vlera e ndërsektoritetit në kuptimin e dhunës ndaj grave dhe vajzave, në: <https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20eca/attachments/publications/2019/10/the%20value%20of%20intersectionality%20in%20understanding%20violence%20against%20women%20and%20girls.pdf?la=en&vs=3339>
7. 'Abuzimi i pozicionit të cenueshmërisë dhe «mjeteve» tjera brenda përkufizimit të trafikimit të njerëzve, Dokumenti i çështjes (UNODC, 2013), në: https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2012/UNODC_2012_Issue_Paper_-_Abuse_of_a_Position_of_Vulnerability.pdf
8. Deklarata e primeve themelore të drejtësisë për viktimat e krimit dhe abuzimit me pushtetin (miratuar me rezolutën e Asamblesë së Përgjithshme 40/34 të 29 nëntorit 1985)
9. Forcimi i parandalimit të krimit dhe përgjigja e drejtësisë penale ndaj dhunës ndaj grave, (UNODC, 2014).
10. Dowling, C., Morgan, A., Boyd, C., Voce, I., 'Policimi i dhunës në familje: Një përmbledhje e dëshimive' (Instituti Australian i kriminologjisë, raporti i kërkimit 13, 2018) në: https://aic.gov.au/file/6650/download?token=CgV_eGo
11. Politika e reagimit ndaj sulmeve seksuale dhe udhëzimet e përmbajtjes së trajnimit (Shoqata ndërkombëtare e shefave të policisë 2015) në: <https://www.theiacp.org/sites/default/files/all/i-j/IACP%20Sexual%20Assault%20RPSHTHorse%20Policy%20and%20Training%20Content%20Guidelines.2017.3.23.pdf>
12. Lindgren, M dhe Nikolić-Ristanović, V., (2015), 'Viktimat e krimit: Perspektiva ndërkombëtare dhe serbe' (Organizata për sigurinë dhe bashkëpunimin në Evropë, Misioni në Serbi, departamenti i zbatimit të ligjit), në: <https://www.osce.org/serbia/85268?download=true>
13. Logar, Rosa, 'Modeli Austriak i ndërhyrjes në rastet e dhunës në familje', Punim i paraqitur në Takimin e grupit të ekspertëve të OKB -së mbi dhunën ndaj grave: Praktika të mira në luftimin dhe eliminimin e dhunës ndaj grave (Vjenë, 17–20 maj 2005).
14. Reuland, M., Schaefer-Morabito, M., Preston, C., Cheney, J., 2006) 'Partneritetet policore-komunitare për të adresuar dhunën në familje', Departamenti Amerikan i drejtësisë zyra e shërbimeve të policimit të orientuar në komunitet, në: <https://cops.usdoj.gov/RIC/Publications/cops-p091-pub.pdf>
15. 'Rrota e partneritetit - Protect II - Ndërtimi i kapaciteteve në vlerësimin e rrezikut dhe planifikimin e sigurisë për të mbrojtur viktimat e rrezikut të lartë ', (Vjenë, 2012), at: http://files.wave-network.org/trainingmanuals/PROTECTII_Risk_Assessment_and_Safety_2012_English.pdf
16. 'Hulumtimi do të rishikojë mbështetjen e ofruar për viktimat e sulmeve seksuale '(Universiteti i Birmingham, 2018) në: <https://www.birmingham.ac.uk/university/colleges/mds/news/2018/08/Research-sex-assault-victims-support.aspx>
17. Barker, N., Gregware, P.R., Cassidy, MA, (1999), 'Fushat e vrasjes së familjes: Arsyetimet e nderit në vrasjen e grave.'
18. 'Nga margjina në qendër: Adresimi i dhunës ndaj grave dhe vajzave: fatura alternative (Imkaan, tetor, 2018), në: https://829ef90d-0745-49b2-b404-cbea85f15fda.file-susr.com/ugd/2f475d_91a5eb3394374f24892ca1e1eb-feeaze.pdf
19. Oficeri i ndërlidhjes me familjen (Kolegji i policimit, MB), në: <https://profdev.college.police.uk/professional-profile/family-liaison-officer-flo/#role-purpose>
20. Çfarë është dëgjimi aktiv? (Instituti i paqes i Shteteve të Bashkuara) në: <https://www.usip.org/public-education/educators/what-active-listening>
21. 'Parimet themelore mbi përdorimin e forcës dhe armëve të zjarrit nga zyrtarët e zbatimit të ligjit

'(miratuar nga Kongresi i tetë i OKB -së mbi parandalimin e krimit dhe trajtimin e shkelësve, Havana, Kubë, 27 gusht deri më 7 shtator 1990).

22. Përfashtimi i dëshmime të marra përmes torturës (Shoqata për parandalimin e torturës), në: <https://SHPT.ch/en/evidence-obtained-through-torture/>

KOORDINIMI NDËRMJET AGJENCIVE TË DREJTËSISË

“Koordinimi është një rrugë e mundshme për zgjidhjen e këtij problemi, nëse kjo i bashkon në një platformë të përbashkët, organizatat që vijnë nga baza, avokuesit për të drejtat e viktimave, ofruesit e shërbimeve dhe punonjësit e sistemit të drejtësisë penale.”

Pasqyrë e praktikave më të mira në botë për parandalimin e përdhunimit dhe për të ndihmuar gratë viktime të përdhunimit (Parlamenti Evropian, 2013)

QËLLIMI I KAPITULLIT

Policia po ofron shërbime esenciale cilësore në mënyrë efektive që mundëson rezultatet më të mira për viktimat/të mbijetuarat. Kjo është arritur duke përmbushur në mënyrë aktive standardet dhe pritjet e agjencive të ndryshme të drejtësisë dhe të ofruesve të shërbimeve në një përgjigje të koordinuar që përqendrohet në viktimat/të mbijetuara dhe me përgjigje të ndjeshme nga aspekti gjinor ndaj DHNGV-së.

Mesazhet kryesore dhe pikat e nxjerra si mësim:

- Përfshirja e hisedarëve të jashtëm në mbikëqyrjen e bashkëpunimit të shërbimeve esenciale është me rëndësi për transparencën dhe legjitimitetin;
- Koordinimi mund të ndihmojë në shmangien e duplikimit ose kundërthënies nga agjenci të ndryshme të drejtësisë ose të pengojë agjencitë e tjera të drejtësisë, si dhe të zvogëlojë rrezikun nga viktimizimi për së dyti për viktimën/të mbijetuarën;
- Informacioni që u ofrohet viktimave/të mbijetuarave duhet të jetë konsistent në të gjitha agjencitë e drejtësisë për të siguruar që pritjet e tyre mund të menaxhohen në mënyrë efektive;
- Balancimi i mbikëqyrjes së hisedarëve të jashtëm në proceset e koordinimit të hetimeve të DHNGV-së me ruajtjen e integritetit të vetë hetimit është me rëndësi kritike;
- Drejtuesit e nivelit të mesëm të policisë mund të jenë të rëndësishëm në krijimin dhe/ose zbatimin e kornizave të mbikëqyrjes për mekanizmat koordinues;
- Parimi i mos dëmtimit të zbatohet në procesin e zgjedhjes së partnerëve në përgjigjen ndaj krimit, pasi kjo mund t'u japë status grupeve, dhe, nënkuptohet, t'ua mohojë atyre që nuk njihen aq shumë.

HYRJE

Si rezultat i detyrave të tyre kryesore dhe i pranisë territoriale, policia dhe zyrtarët e tjerë të zbatimit të ligjit në përgjithësi janë vija e parë e drejtësisë për viktimat/të mbijetuarat e krimit dhe dhunës. Megjithatë, pavarësisht se është më e dukshme nga aktorët e drejtësisë, organizata policore nuk është dhe nuk duhet të jetë asnjëherë, shërbimi i vetëm ku mund të mbështetet një viktimë/e mbijetuar e DHGV-së kur kërkon drejtësi.

Fotografia me lejen e MINUSTAH/Logan Abassi (Haiti)

Ruajtja e rendit dhe e drejtësisë në një territor të caktuar mbi të cilin ka kontroll efektiv, është përgjegjësi e shtetit dhe e organizatave të tij të ndryshme, që mes tjerash, përfaqësojnë sektorët e drejtësisë, shëndetësisë dhe të mirëqenies sociale. Si rezultat i kësaj, organizatat policore dhe agjencitë e drejtësisë duhet t'i kenë disa mundësi bashkëpunimi dhe mekanizma koordinues për të vënë në zbatim një kornizë të përbashkët teorike mbi DHGV-në që kërkon të nxjerrë rezultatet më të mira për viktimat/të mbijetuarat.

Këto mundësi dhe mekanizma koordinimi mund të gjenden në nivel kombëtar, rajonal¹, dhe në nivelet lokale të qeverisjes komunale, dhe normalisht mbështeten në një kornizë të gjerë qasjesh shumë sektoriale me secilin aktor, përfshirë policinë, që luan rol të koordinuar sipas fushës së vet të kompetencës në kuadër të tërësisë së drejtësisë.

¹ Varësisht nga vendi, këtij niveli sub-nacional mund t'i referohemi si nivel rajoni, departamenti, territorial, kantonal ose krahinor.

Normalisht, agjencitë plotësuese të zbatimit të ligjit kanë protokolle ose memorandume mirëkuptimi për bashkëpunimin ndërmjet agjencive dhe takohen rregullisht me agjenci të tjera të sigurisë dhe ofrues të tjerë të shërbimeve esenciale në nivel kombëtar, rajonal dhe lokal për t'u përshtatur strategjikisht përmes këshillave ose komiteteve të sigurisë në nivel kombëtar, rajonal ose komunal.

Si drejtues të nivelit të mesëm të policisë, mundësitë për të siguruar kontributet për një përgjigjeje të integruar dhe të koordinuar të ndjeshme nga aspekti gjinor ndaj DHGV-së do të gjenden në përgjithësi në nivelin lokal komunal dhe atë komunitar. Forumet që drejtohen nga puna policore në komunitet dhe/ose këshillat lokale (komunale) të sigurisë ofrojnë shumë pika hyrëse në këtë nivel, dhe suksesi i tyre varet nga ajo se sa mirë policia lokale, partnerët e tyre në sistemin e drejtësisë (tërësia) dhe hisedarët lokal kanë pikëpamje të përbashkët për atë se çfarë paraqet DHGV-ja, si dhe veprimet e nevojshme strategjike për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive mbi-zotërimit të saj.

Fotografia me lejen e UNMIT/Martine Perret (Timor-Leste)

Po ashtu në këto hapësira të përbashkëta, forume ose këshilla, ku policia dhe partnerët e tyre në sistemin e drejtësisë mund të kërkojnë në mënyrë pro aktive partneritete me hisedarët e jashtëm për forcimin e sistemeve mbështetëse. Këto partneritete mund të japin informata se si të mësohet kolektivisht për sa i përket bashkëpunimit më efektiv ndërmjet ofruesve të shërbimeve esenciale, përfshirë policinë dhe agjencitë tjera të drejtësisë.

Duke përfshirë hisedarë të jashtëm, lokalë dhe kompetentë në mbikëqyrjen e koordinimit të shërbimit të tyre esencial, policia dhe partnerët e tyre në tërësinë e drejtësisë, do të sjellin transparencën dhe legjitimitetin shumë të nevojshëm në një proces shumë teknik dhe të ndërlikuar, të cilit shpesh i mungon rishikimi, monitorimi dhe vlerësimi i rregullt.

Në kapitullin e mëposhtëm jepen udhëzime për drejtuesit e policisë në rolet e tyre koordinuese në nivel lokal me agjencitë e tjera të drejtësisë, me kontributin nga **hisedarët** me bazë në komunitet për ofrim efektiv të shërbimeve esenciale që u përgjigjen nevojave gjinore. Udhëzimi do ta orientojë lexuesin kah praktikatat më të mira në përpjekjet e koordinimit që kontrollohen nga policia ku kërkohen rezultatet më të mira për viktimat/të mbijetuarat, si dhe t'i plotësojnë standardet dhe pritjet e agjencive të ndryshme të drejtësisë dhe ofruesve të shërbimeve kur reagojnë ndaj DHGV-së.

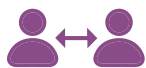
Në këtë kapitull do t'i hulumtojmë më tej kompetencat dhe aftësitë e policisë qendrore për angazhim dhe koordinim efektiv me agjencitë e drejtësisë dhe hisedarët, si brenda, dhe jashtë vazhdës së drejtësisë, për qasje të bashkërenduar ndaj DHGV-së të përqendruar te viktimat/e mbijetuara. Meqenëse ky kapitull fokusohet në çfarë policia mund dhe duhet të kontrollojë sa i përket koordinimit, këtu nuk do të trajtohen rolet koordinuese të aktorëve të tjerë të drejtësisë, pasi që kjo do të diskutohet në mënyrë më të detajuar në Kapitullin 12: *Tërësia e Drejtësisë*.

Ky kapitull do të bazohet mbi supozimin se mekanizmat për qasje të koordinuar ndërmjet agjencive të drejtësisë për t'iu përgjigjur DHGV-së tashmë ekzistojnë në një shtet në nivele të ndryshme qeverisjeje, secila me protokollet dhe procedurat e veta të përcaktuara. Në këtë kapitull ofrohet edhe udhëzimi mes kolegësh në radhët e policisë, ku do të kërkohet plotësimi i instrumentet kombëtare ekzistuese duke përfunduar karakteristikat dhe parimet e përbashkëta të pakos së shërbimeve esenciale (PSHE) për koordinimin ndërmjet aktorëve të drejtësisë.

Ngjashëm me kapitujt e kaluar, lexuesit i rekomandohet ta shikojë këtë kapitull në lidhje me *Seksionin 11: Koordinimi mes aktorëve të drejtësisë* të Modullit 3 të PSHE mbi *Drejtësinë dhe Punën Policore* dhe Modulin 5 të PSHE mbi *Koordinimin dhe Qeverisjen e Koordinimit*. Lexuesit gjithashtu i rekomandohet të shikojë, në lidhje me këtë kapitull, *Planin për Veprim* të UNODC 2014: *Plani i Zbatimit për Sistemet e Drejtësisë Penale për Parandalimin dhe Përgjigjen kundër Dhunës ndaj Grave* (i përfshirë në botimin me titull *Forcimi i Parandalimit të Krimin dhe Përgjigja e Drejtësisë Penale kundër Dhunës ndaj Grave*); *Udhëzimet për Integrimin e Ndërhyrjeve të Dhunës me Bazë Gjinore në Veprimin Humanitar* (2015) nga Komiteti i Përhershëm Ndërmjet-Agjencive², ku në mënyrë specifike përmendet qasja e bazuar në komunitet që ajo promovon; *studimi* i UNODC 2015 për Krijimin e një Mekanizmi të Reagimit Shumë disiplinor kundër Dhunës ndaj Grave në Egjipt për përvojat globale

2 'Udhëzime për Integrimin e Ndërhyrjeve të Dhunës me Bazë Gjinore në Veprimin Humanitar: Reduktimi i rrezikut, promovimi i qëndrueshmërisë dhe ndihma në rikuperimi', (Komiteti i Përhershëm Ndër-Agjencive, 2015).

në gjetjen e zgjidhjeve të koordinuara për DHGV; dhe *studimi tematik i UNHCHR mbi çështjen e dhunës ndaj grave dhe vajzave dhe aftësisë së kufizuar për udhëzime* në të gjitha aspektet që kanë të bëjnë me qasjen në drejtësi për gratë me aftësi të kufizuara.³

UDHËZIME MES KOLEGËSH

Për hetim efektiv është e domosdoshme që të ketë koordinim ndërmjet agjencive të drejtësisë, ashtu që të mos duplikohen përpjekjet, ose veprimet e ndërmarra që mund të jenë kundërthënëse ose që i pengojnë agjencitë e tjera të drejtësisë. Koordinimi është shumë i rëndësishëm për sigurimin e qasjes që përqendrohet te viktima/e mbijetuara në hetimin, ndjekjen dhe dënimin e krimeve të DHGV, si dhe zvogëlimin e rrezikut të viktimizimit për së dyti, duke rritur kështu potencialin e marrjes së drejtësisë për viktimat/të mbijetuarat.

Nëse koordinimi ndërmjet agjencive të drejtësisë ende nuk ekziston, ose nuk është mjaft i fuqishëm brenda zonës tuaj të punës policore, ju duhet të merrni rol prijës për të sjellë ndryshime pozitive. Sigurimi i drejtësisë është përpjekje ekipore, dhe asnjë agjenci e drejtësisë si e vetme nuk mund ta arrijë qëllimin përfundimtar të mbrojtjes dhe zbatimit të ligjit dhe t'u sigurojë viktimave drejtësi të arritshme, efektive dhe të ndershme pa secilën prej agjencive që punon me ndjeshmëri, etikë, respekt dhe dinjitet, dhe, mbi të gjitha, së bashku si partnerë.

Për fillim, ju duhet të identifikoni se **kush** saktësisht janë partnerët tuaj në agjencitë e drejtësisë (hisedarët), aty mund të hyjnë p.sh. avokatët ligjorë, juristët, prokurorët, magjistratët, gjyqtarët dhe, aty ku është relevante, pleqtë e komunitetit dhe mbrojtësit dhe mbështetësit e ligjeve ose besimeve lokale. Pasi t'i keni përcaktuar partnerët hisedarë, ju duhet të identifikoni sesi secili prej tyre kon-

tribuon në procesin e drejtësisë, cilat janë kërkesat dhe pritjet e tyre nga policia dhe, nga ana tjetër, cilat janë kërkesat dhe pritjet tuaja prej tyre. Është ide e mirë t'i tuboni përfaqësuesit nga secila agjenci për të diskutuar se si i kuptojnë ata rolet e njëri-tjetrit dhe t'i shkëmbeni pritjet, nevojat dhe sfidat e tyre përkatëse ndërmjet agjencive. Duke vepruar kështu, ju do të arrini nivel më të lartë të vetëdijesimit ndërmjet agjencive dhe siguroni platformë për të ndërtuar marrëdhënie bashkëpunimi.

Për shembull, nëse ju dhe stafi juaj i kuptoni plotësisht kërkesat dhe nevojat e prokurorëve, ashtu që ata të mund të paraqesin një rast të fortë para gjykatës, ju keni gjasa ta zvogëloni numrin e rasteve 'të rrëzuara' nga prokurorët madje edhe para se ato të shkojnë në sistemin gjyqësor. Njësoj edhe prokurorët kanë nevojë t'i kuptojnë kërkesat dhe nevojat e gjykatës për të nxjerrë dënime të suksesshme dhe këto informata mund t'u vijnë 'nga lart' juve, që ju të mund ta informoni stafin tuaj.

Duke qenë të pajisur me njohuritë më të mira për atë se çfarë kërkohet për të nxjerrë dënim të suksesshëm në gjykatë, kjo do ta fuqizonte stafin tuaj për të identifikuar dhe siguruar provat më të mira sa më parë që të jetë e mundur.

Për t'ju ndihmuar që t'i kuptoni pritjet mes policisë dhe shërbimit të prokurorisë, UN Women ka dhënë këshilla të dobishme dhe koncize:

³ 'Studim tematik mbi çështjen e dhunës ndaj grave dhe vajzave dhe aftësisë së kufizuar, Raport i Zyrës së Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut', (A/HRC/20/5, 30 mars 2012).

Rubrika 1

Këshilla të shpejta: Pritjet e Policisë dhe të Prokurorisë⁴

Aktori	Pritjet
Policia pret që Zyra e Drejtorit të Prokurorisë Publike të:	<ul style="list-style-type: none"> • Informojë nëse fletëpagesa është hartuar siç duhet; • Informojë nëse deklaratat shtesë duhet të regjistrohen; • Informojë nëse duhen të kryhen hetime shtesë; • Paraqesë në gjykatë të dhënat policore të kryesit të krimit; • Aty ku është e nevojshme, të kundërshtojë lirimin me kusht/dorëzani të kryesit të veprës penale/t'u jep përparësi rasteve të DHGV-së, sidomos kur e mbijetuara është në gjykatë; • Marrë në pyetje dëshmitarët në gjykatë; • Lehtësojë lidhjet me Agjencinë e Mbrojtjes së Dëshmitarëve.
Zyra e Drejtorit të Prokurorisë Publike pret që Policia të:	<ul style="list-style-type: none"> • Kryejë hetime të duhura mbi incidentet e DHGV; • Arrestojë të dyshuarin; • Regjistrojë deklarata gjithëpërfshirëse nga të mbijetuarat, dëshmitarët dhe të dyshuarit; • Shoqërojë të mbijetuarat dhe të dyshuarit në spital për ekzaminim mjekësor; • Hartojë fletën e akuzës, me deklaratën e duhur për veprën penale dhe veçoritë e akuzës; • Mirëmbajë zinxhirin e duhur të ruajtjes së provave; • Mbledh dhe ruajë siç duhet provat; • Paraqesë të dyshuarit në gjykatë brenda 24 orëve; • Prezantojë dhe paraqesë provat në gjykatë; • Prangosë dhe paraqesë dëshmitarët për të marrë pjesë në gjykatë; • Kryejë hetime shtesë aty ku kërkohet një gjë e tillë; • Informojë për regjistrimin e mëtejshëm të deklaratës; • Gjurmojë të dyshuarit dhe/ose garantuesit kur është e nevojshme; • Shpëtojë të mbijetuarat e cenueshme. Paraqesë dosjet e mëparshme të të dyshuarit; • Paraqesë dosjet e rasteve të policisë në prokurori të paktën tri ditë para datës së secancës; • Dëshmojë në gjykatë; • Sigurojë dëshmi me betim për përdorim në kundërshtimin e kërkesave për lirim me kusht dhe dorëzani.

4 'Pakoja e Resurseve të Dhunës me bazë Gjinore. Mjet i standardizuar trajnimi për mbajtësit e detyrave, palët e interesuara dhe mbajtësit e të drejtave (UN Women, 2019), ff. 92-93,

Fotografia me lejen e UNMIT/Martine Perret (Timor-Leste)

Koordinimi mes agjencive të drejtësisë mund ta minimizojë potencialin për viktimizimin për herë të dytë të viktimës/të mbijetueses, duke zvogëluar numrin e herëve që ajo duhet ta tregojë historinë e saj - ideale do të ishte, që ajo ta bëjë këtë vetëm një herë. Koordinimi do të krijojë besim dhe konfidencë të, dhe ndërmjet, të gjitha agjencive të drejtësisë, duke çuar në rritje të shkëmbimit të informacionit dhe informatave të zbulimit. Kështu mundësohet kapja e të dhënave më të sakta dhe si rrjedhojë mund të ketë më shumë mundësi parandalimi.

Procesi i vlerësimit të rrezikut duhet të koordinohet ndërmjet agjencive. Nëse secila agjenci e përgatit vlerësimin e vet të rrezikut, shtohet mundësia e që informacioni thelbësor të mund të humbasë, dhe çdo plan i mëvonshëm i sigurisë të mund të ketë boshllëqe brenda masave të tij lehtësuese.

Koordinimi efektiv mbështetet në një kornizë të dakorduar dhe transparente të praktikave të punës, me përgjegjësi të përbashkëta dhe masa të përbashkëta të performancës të hartuara në bashkëpunim me të

gjithë aktorët. Një punë e tillë e koordinuar do të kërkojë gjithashtu hartimin e protokolleve që përshkruajnë fushat e përgjegjësisë së secilës agjenci, dhe atë se ku qëndrojnë përgjegjësitë individuale dhe të përbashkët të agjencive dhe hisedarëve.

Një aspekt themelor i strukturës dhe i procesit të koordinimit është përmbushja e kërkesave të privatësisë dhe konfidencialitetit ligjor, dhe, mbi të gjitha, kujdesi ndaj nevojave të një viktime/të mbijetuarit mbetet pikë kryesore për çdo tregues të performancës. Qëllimi i përgjithshëm duhet të jetë gjithmonë nxjerrja e rezultatit më të mirë për viktimat/të mbijetuarat, çfarëdo që të duket kjo.

Me një koordinim efektiv në të gjitha agjencitë e drejtësisë, çdo informacion që u jepet viktimave/të mbijetuarave duhet të jetë konsistent, duke hequr potencialin për mesazhe të përziera, që shpijnë në konfuzion. Menaxhimi i pritjeve të viktimës/të mbijetuarës dhe i të gjithë atyre që janë të përfshirë në procesin e drejtësisë do të bëhet më i lehtë përmes një koordinimi efektiv.

Viktimizimi për herë të dytë ndodh jo si rezultat i drejtpërdrejtë i një vepre penale, por nëpërmjet reagimit joadekuat të institucioneve dhe individëve ndaj viktimës/të mbijetuarës

Koordinimi ndërmjet agjencive të drejtësisë mund të përfshijë edhe çështje ndër-juridiksionale në radhët e organizatave policore. Nëse një viktimë/e mbijetuar vjen tek ju ose stafi juaj për të raportuar një incident të DHGV-së, por incidenti ka ndodhur në kuadër të një stacioni policor, shtabi rajonal ose zone tjetër rajonale të përgjegjësive, viktimë/e mbijetuara duhet të trajtohet nga ju dhe stafi juaj, sikur incidenti të kishte ndodhur brenda zonës tuaj të juridiksionit. Çdo transferim i mëvonshëm i të dhënave të krimit ose hetimit duhet të jetë vetëm pjesë e një procesi administrativ dhe viktimë/e mbijetuara nuk duhet të dërgohet në një stacion ose zonë tjetër policie, gjë që vetëm do të shtonte traumën e përjetuar tashmë. Ky do të ishte viktimizim për së dyti dhe nuk do të përmbushte kriteret e qasjes që përqudrohet tek viktimë/e mbijetuara ose të një shërbimi policor të përgjegjshëm nga aspekti gjinor.

BALLAFAQIMI ME SFIDAT NË REAGIMIN NDAJ DHGV-SË FILLON ME IDENTIFIKIMIN E BOSHLLËQEVE NË PERFORMANCËN E EKIPIT TUAJ

Kriminelët nuk respektojnë juridiksionin territorial të organizatave të veçanta të policisë; përkundrazi, ata mund t'i shmangen qëllimisht zbulimit, duke i kryer aktivitetet e tyre përtej kufijve dhe duke i shfrytëzuar boshllëqet në proceset tradicionale hetimore të zbatimit të ligjit. Hetimet shumë-juridiksionale mund të lëkunden, edhe në rastet kur organizatat policore kanë marrëdhënie të gjithanshme bashkëpunimi dhe linja të përgjithshme komunikimi.⁵

5 I nderuari Wally T. Oppal., 'FORSAKEN Raporti i Komisionit Hetues të Grave të Zhdukura: VËLLIMI IIB "Askushet": Si dhe Pse Dështuam me Gratë e Zhdukura dhe të Vrra, Pjesët 3, 4 dhe 5' (2012).

Siç u përshkrua më lart, mangësitë në përpjekjet e koordinuara nga ofruesit e shërbimeve esenciale janë burim i përbashkët i viktimizimit për së dyti për viktimat/të mbijetuarat, pasi përgjegjësia për dështimet është e vështirë të parashikohet, e madje edhe më e vështirë të përcaktohet.

Koordinimi i shkëmbimit të informacionit ndërmjet policisë dhe agjencive të tjera të zbatimit të ligjit dhe agjencive të drejtësisë është proces strategjik që mund të jetë sfidues për të funksionalizuar, për arsye burokratike.

Një sfidë e veçantë është tendenca që mekanizmat e kontrollit të brendshëm të policisë t'i anashkalojnë proceset e koordinimit të jashtëm, për shkak të kompleksitetit teknik në harmonizimin e sistemeve dhe ndjeshmërive që përfshihen në menaxhimin e rasteve.

Si rezultat, ata që kanë më shumë për të humbur si pasojë e boshllëqeve të koordinimit ndërmjet agjencive të zbatimit të ligjit janë viktimat/mbijetueset të krimit dhe dhunës, pasi ato nuk kanë kontroll mbi këtë proces dhe faji normalisht u ngarkohet agjencive të ndryshme kompetente, në vend që të merret përsipër kolektivisht.

Se si koordinohet policia në rastet e DHGV-së me aktorët e drejtësisë, përfshirë agjencitë e tjera të zbatimit të ligjit, varet ndjeshëm nga korniza qeverisëse e vendit. Kjo vlen njësoj si për mënyrën sesi proceset e tilla të koordinimit kontrollohen me qëllim të përmirësimit të cilësisë dhe të performancës.

Për shembull, në organizatat policore, si ato në Honduras dhe Rusi, që kanë një agjenci të centralizuar policore,

Shkëmbimi i informacionit në hetimet e dhunës në familje ka dy funksione të rëndësishme:

- Të mundësojë monitorimin efektiv të incidenteve të dhunës në familje për të dhënë informata për reagimet e shërbimeve dhe ndarjen e burimeve;
- Zgjidhjen efektive të disa rasteve të dhunës në familje, ku kërkohet reagim urgjent nga shumë agjenci.

Komisioni i OKB-së mbi Parandalimin e Krimit dhe Drejtësinë Penale (2008)

Fotografia me lejen e Force International (Bangladesh)

kontrolli i cilësisë për performancën, përfshirë edhe për koordinimin me aktorët e jashtëm të drejtësisë, i mbetet ngushtësisht menaxherit tjetër të linjës, me rrezikun që normalisht nuk ndahet ndërmjet agjencive partnere me kompetenca të ngjashme.⁶ Si rezultat i kësaj, drejtuesit e nivelit të mesëm të policisë varen në mënyrë të konsiderueshme nga mbështetja e kolegëve dhe e nivelit të lartë, për të siguruar koordinimin efikas dhe efektiv ndërmjet njësive të policisë, të agjencive të tjera të zbatimit të ligjit, kriminalistikës civile ose ekspertëve mjeko-ligjorë dhe aktorëve të tjerë të drejtësisë.

Kjo do të thotë që nëse mekanizmat e centralizuar të kontrollit të cilësisë nuk janë vendosur sa i përket rrugës së koordinimit, ose nuk rishikohen në mënyrë rigoroze dhe periodike nga drejtuesit e policisë të nivelit të lartë, atëherë efikasiteti dhe efektiviteti i koordinimit të informacionit ose reagimeve me agjencitë e tjera të drejtësisë varet nga personaliteti i drejtuesit, në vend se të drejtohet nga organizata. Kjo jep hapësirë për shumë dështime ose boshllëqe mbrojtëse, në dëm të të gjitha viktimave/të mbijetuarave të krimit dhe dhunës, jo vetëm të viktimave/të mbijetuarave të DHGV-së.

Në modelet më të decentralizuara të policisë, ekziston një pritje në rritje që policia të kërkojë marrëdhënie pune me qeveritë lokale, komunitetet dhe aktorët e tjerë të nivelit lokal me rëndësi që paraqiten⁷ për të për-

6 Po aty.

7 Hisedarët e nivelit lokal me rëndësi gjithnjë e më të madhe mund të përfshijnë kompani private të sigurisë që veprojnë në zona me prani të kufizuar shtetërore ose ndërmarrje të mëdha private biznesi me ndikim të konsiderueshëm në komunitete, siç janë kompanitë e mëdha të minierave.

forcuar tërësinë e drejtësisë, pasi që ata punojnë për të parandaluar dhe hetuar krimet e DHGV-së. Në teori, kjo do të thotë që rrugët e koordinimit të policisë, përfshirë atë ndërmjet agjencive të tjera të drejtësisë, duhet të vendosen nën një kontroll më të gjerë.

Si rezultat i kësaj, informata për kontrollin e cilësisë për sistemet e koordinimit të policisë mund të jepen nga disa burime, në varësi të marrëdhënies që policia ka ndërtuar me aktorët lokalë që shpesh angazhohen me ofruesit e shërbimeve esenciale.

Nëse policia nuk ka krijuar marrëdhëniet e nevojshme me aktorët kryesorë, siç parashikohet zakonisht në një model të policisë së decentralizuar (përfshirë strategjitë e Punës Policore në Komunitet), atëherë boshllëqet sistemore që minojnë koordinimin efikas dhe efektiv të policisë me aktorët e tjerë të drejtësisë bëhen praktikë e zakonshme, dhe jo ngjarje të izoluar.

Gjetja e ekuilibrit të duhur ndërmjet zgjerimit të fushës së hisedarëve vendorë (përfshirë ofruesit e tjerë të shërbimeve esenciale), që duhet të përfshihen në kontrollin e cilësisë së proceseve të koordinimit të hetimit të DHGV-së, ndërsa ruajtja e integritetit të vetë hetimit është sfiduese, por me rëndësi kritike.

Duke gjetur këtë ekuilibër, drejtuesit e policisë jo vetëm që do ta zvogëlojnë rrezikun e viktimizimit për herë të dytë me të cilin normalisht përballen viktimat/të mbijetuarit gjersa kalojnë në tërësinë e drejtësisë, por gjithashtu do të rrisë dukshmërinë e policisë në përgjithësi si një agjenci legjitime e zbatimit të ligjit.

Në vijim është dhënë një listë e dështimeve emblematike të koordinimit ndërmjet policisë dhe agjencive të tjera të drejtësisë kur reagojnë në rastet e DHGV-së. Kjo në masë të madhe është frymëzuar nga *'FORSAKEN, Raporti i Komisionit të Hetimit të Grave të Zhdukura'* nga qeveria provinciale e Kolumbisë Britanike ('BC') në Kanada që shqyrtoi përgjigjen e përgjithshme të koordinuar nga Forcat Policore të BC-së në rastet e grave të humbura, shumica e viktimave/të mbijetuarave janë gra dhe vajza me origjinë indigjene.⁸

8 I nderuari Wally T. Oppal, „FORSAKEN Raporti i Komisionit Hetues të Grave të Zhdukura: VËLLIMI IIB "Askushet": Si dhe Pse Dështuam me Gratë e Zhdukura dhe të Vrra, Pjesët 3, 4 dhe 5' (2012).

“Përgjegjësia i mbetet para së gjithash Komandantit të Ekipit, i cili do të ishte autoriteti përfundimtar, përgjegjësia/llogaridhënia për [ekipin e hetimit], burimet e tij (njerëzore dhe fizike) dhe mandati i tij. Komandanti i Ekipit duhet të qëndrojë i shkëputur nga përgjegjësitë themelore të hetimit për të qenë në gjendje të menaxhojë nismën e përgjithshme. Normalisht nuk ndodh kështu, dhe Komandanti i Ekipit shpesh duhet të manovrojë me disa prioritete të tjera konkurruese, duke vënë kështu në rrezik kontrollin e cilësisë të koordinimit të përpjekjeve të policisë.”

I nderuari Wally T. Oppal, në 'FORSAKEN Raporti i Komisionit të Hetimit të Grave të Zhdukura' (2012).

Lista është plotësuar edhe me reagimet nga një hartë e gjerë globale e praktikave të mira dhe boshllëqet në kapacitetet e institucioneve policore që i koordinojnë reagimet ndaj DHGV-së. Hartëzimi përfshinte kontaktimin me disa prej oficerëve të policisë në shërbim dhe atyre në pension, shoqërisë civile dhe stafit të organizatave ndërkombëtare si OKB të cilët kanë përvojë në punën me policinë dhe organizatat joqeveritare të specializuara në adresimin e DHGV-së.

Lista ka për qëllim t'i ndihmojë drejtuesit e policisë në identifikimin e shpejtë të boshllëqeve në kapacitete në fazën sa më të hershme të mundshme, para se të shkaktohej dëm i mëtejshëm ndaj viktimave/të mbijetuarave të DHGV-së. Titujt e kategorive kanë për qëllim ta ndihmojnë lexuesin të lidhet me një çështje kryesore të boshllëkut në kapacitetin e identifikuar, por, në fakt, ato të gjitha vlejné dhe/ose janë plotësuese për secilën pikë:

Qëndrimi

- Qeverisja e mekanizmave koordinues është sfidë për ofruesit e shërbimeve esenciale, pasi agjencitë tentojnë t'i shmangin përballjet me njëra-tjetrën në rast dështimesh.

Viktimizimi për së dyti

- Policia lufton për të siguruar që viktimat/e mbijetuarat të mbetet në qendër të procesit kundrejt presioneve konkurruese nga proceset e brendshme burokratike dhe kërkesat e agjencive të tjera të drejtësisë.

Praktika e keqe

- Përpjekjet e koordinuara nga ofruesit e shërbimeve esenciale shpesh vënë shumë theks mbi kriminalizimin, duke çuar në humbjen e fokusit në interesat e viktimave/të mbijetuarave;
- Boshllëqet e koordinimit mes prokurorisë dhe policisë ndikojnë në cilësinë e menaxhimit të rasteve të DHGV-së;
- Në rastet e krimeve të rënda që përfshijnë DHGV-në (si personat e zhdukur), ekipet hetimore zakonisht nxjerren nga seksione të ndryshme të një agjencie policore dhe prandaj mund të qëndrojnë jashtë kanaleve normale të raportimit. Nevoja për raportim të qartë dhe marrëdhënie mbikëqyrëse është veçanërisht e rëndësishme në hetimet multi-juridiksionale;⁹
- Mungesa e bashkëpunimit brenda agjencisë çon në gabime në menaxhim të të dhënave, shqyrtim të pamjaftueshëm të dosjeve për sistemin e vlerësimit të rrezikut/raportimit; hapa hetuesorë të pa dokumentuar në mënyrë standarde, duke shkaktuar vështirësi në procesin e rishikimit dhe mungesë të vazhdimësisë së hetimit të DHGV-së;
- Pikat kryesore të koordinimit shpesh nuk kanë një strukturë të duhur raportimi dhe praktika komunikimi dhe këto veprime joadekuate kanë ndikim të dëmshëm në hetime;
- Pamundësia e adresimit të plotë të çështjeve ndër-juridiksionale nga agjencitë e policisë mund të jetë një dështim shumë i rëndësishëm i policisë, duke kufizuar kështu ndjeshëm efektivitetin e hetimeve. Policisë shpesh i mungojnë letrat e qëndrueshme të marrëveshjes ndërmjet forcave që mund të aktivizo-

⁹ Po aty.

hen menjëherë, dhe, në vend të kësaj, shpesh humbet kohë e çmuar e hetimit në aranzhimet e hollësishme administrative ndërmjet forcave;¹⁰

- Komunikimi dështon kur shfaqen mosmarrëveshjet ndërmjet hetuesve lidhur me besueshmërinë e informatorëve.¹¹ Edhe ndarja e tepruar e informatave mund t'i vë viktimat/dëshmitarët në rrezik.

PËRKUFIZIMI DHE KORNIZAT

PSHE-ja e konsideron **koordinimin** si element kryesor të reagimit ndaj DHGV-së. Ekzistojnë tri nivele të koordinimit që duhet të harmonizohen kur sigurohet që shërbimet esenciale po ofrohen në mënyrë cilësore dhe efektive për viktimat/të mbijetuarat e DHGV-së.

Këto tri nivele koordinimi ndodhin në nivelet kombëtare, rajonale/të departamentit, dhe lokale komunale të qeverisjes. Çdo nivel llogarit mandatet e ndryshme të secilës agjenci të drejtësisë, duke përfshirë kompetencat e mbivendosura të agjencive të zbatimit të ligjit (varësisht nga dhuna dhe krimet e identifikuar) dhe rolin në rritje të hisedarëve të jashtëm të cilët mund të ndikojnë në reagimet e koordinuara ndaj DHGV-së.

Në nivel kombëtar, ekzekutivi dhe niveli i lartë i policisë janë të përfshirë me kolegët hisedarë nga tërë sistemi i drejtësisë në planifikimin strategjik të reagimit të koordinuar të shërbimeve esenciale për viktimat/të mbijetuarat.¹² Pikërisht në këtë nivel, fillimisht kërkohet të kuptuarit e përbashkët e DHGV-së dhe pastaj hartohet një kornizë filozofike mbi reagimin ndaj DHGV-së në radhët e ofruesve të shërbimeve esenciale.

¹⁰ Po aty.

¹¹ Po aty.

¹² Bashkimi Evropian thekson se planet kombëtare të veprimit për adresimin e DHNGV-së dhe mekanizmat koordinues përcjellës konsiderohen si elementë kryesorë në zbatimin e ligjeve dhe të politikave. Për më tepër, Doracaku i OKB -së i vitit 2010 mbi Legjislacionin mbi Dhunën ndaj Grave, i konsideron planet e veprimit kombëtar si rrugën kryesore në të cilën mund të garantohet një qasje gjithëpërfshirëse dhe e koordinuar për zbatimin e legjislacionit përkatës. Shih: 'Pasqyrë e praktikave më të mira botërore për parandalimin e përdhunimit dhe për të ndihmuar gratë viktime të përdhunimit' (Drejtorja e Përgjithshme për Politikën e Brendshme, Departamenti i Politikave C: Të Drejtat e Qytetarëve dhe Çështjet Kushtetuese, Barazia Gjinore, Parlamenti Evropian, 2013).

Bazuar në këtë, marrëveshjet për shkëmbimin e informatave krijohen dhe/ose përditësohen ndërmjet ofruesve të shërbimeve esenciale të nivelit të lartë, përfshirë ato mes aktorëve ekzekutivë të zbatimit të ligjit që janë me kompetenca të ndryshme, por plotësuese. Produktet kryesore nga marrëveshjet për shkëmbimin e informatave përfshijnë **memorandumet e mirëkuptimit** ndërmjet aktorëve, **udhëzimet e kontrollit të cilësisë**¹³ dhe **komunikimet e përbashkëta** të zotimit për t'u përgjigjur DHGV-së. Këto produkte të shkëmbimit të informatave bëhen instrumente esenciale, madje shumë të rëndësishme, për drejtuesit e mesëm me ekipet që veprojnë në vijën e parë.

Drejtuesit e mesëm, stafi i të cilëve po angazhon viktimat/të mbijetuarat të DHGV-së, dhe/ose që janë të përfshirë në hetimin e DHGV-së, luajnë role kyçe në efektivitetin e **udhëzimeve të kontrollit të cilësisë**. Në varësi të gradës dhe modelit të punës policore, drejtuesit e mesëm të policisë mund të jenë të rëndësishëm në krijimin dhe/ose forcimin e kornizave të mbikëqyrjes për mekanizmat koordinues.

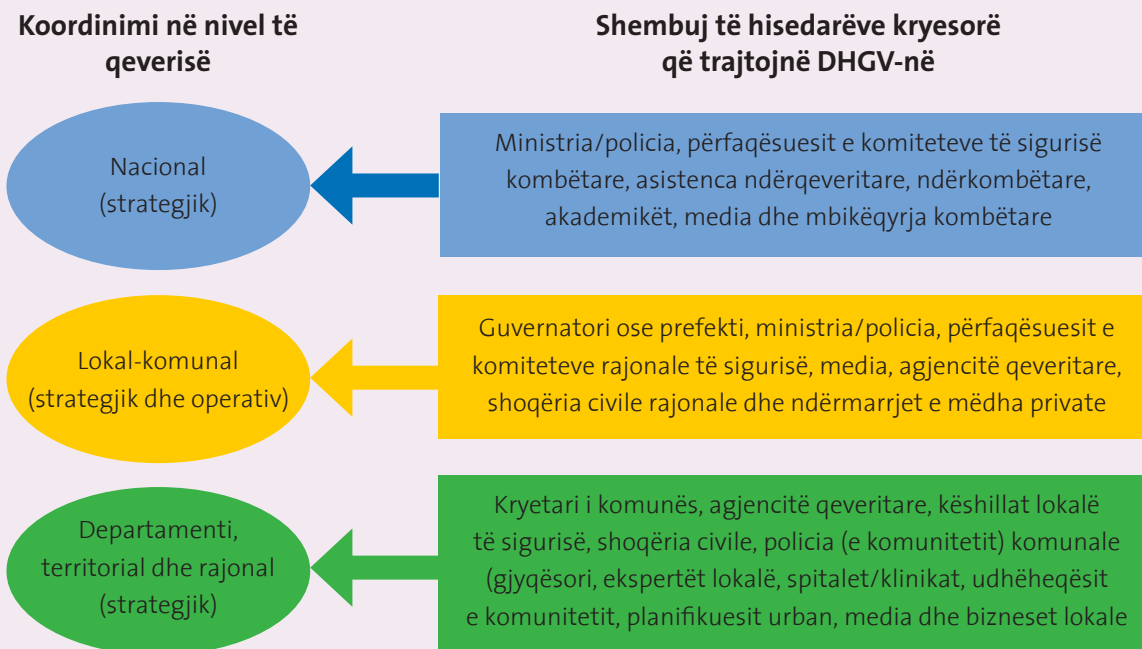
Kur krijohen mekanizma për të siguruar përgjigje të koordinuara ndaj DHGV-së përfshirë kornizën e tij të kontrollit të cilësisë, PSHE i rekomandon policisë që të kërkojë të përfshijë **ekipe shumë disiplinore**. PSHE shton se ekipe të tilla shumë-disiplinore duhet të përfshijnë një gamë të gjerë të **hisedarëve** që kanë hyrë në marrëveshje pune ose që kanë ndikim pozitiv kur sigurojnë një përgjigje të koordinuar në rastet kur ka DHGV me policinë dhe akterët e tjerë të drejtësisë. Shih Rubrikën 10 Nismat premtuese për koordinim në Illinois dhe Oromina për shembuj të ekipit shumë-disiplinor që përfshin hisedarë.

PSHE-ja rekomandon që policia t'i shikojë hisedarët në koordinimin e shërbimeve esenciale si të përmbledhur: viktimat/të mbijetuarat dhe përfaqësuesit e tyre, shërbimet sociale, sektorin e kujdesit shëndetësor, ofruesit e

¹³ Sipas PSHE-së, udhëzimet mbi cilësinë, e mbështesin ofrimin dhe zbatimin e elementeve bazë të shërbimeve esenciale për të siguruar që ato janë efektive dhe me cilësi të mjaftueshme për të adresuar nevojat e grave dhe të vajzave. Udhëzimet mbi cilësinë ofrojnë 'se si të bëhet' që shërbimet të ofrohen brenda një qasjeje të bazuar në të drejtat e njeriut, të vetëdijshme për kulturën dhe fuqizimin e grave. Ato bazohen në dhe i plotësojnë standardet ndërkombëtare dhe i pasqyrojnë praktikën më të mira të njohura në përgjigjen ndaj DHNGV-së.

Figura 1:

Nivelet koordinimit qeveritar dhe hisedarët

ndihmës juridike, policinë, prokurorët, gjyqtarët, agjencitë për mbrojtjen e fëmijëve dhe sektorin e edukimit, mes tjerash.¹⁴ Përfshirja e hisedarëve, e OSHC-ve, të afta për të sjellë ekspertizë në menaxhimin e rasteve kur viktimat/e mbijetuarat u përket grupeve të rrezikuara si gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara, do të siguronte cilësi në shërbimet e ofruara dhe do të mundësonte qasje në drejtësi.¹⁵

Si një mjet për të instrumentalizuar kornizën e kontrollit të cilësisë për të ndihmuar në sigurimin e reagimit të koordinuar efektiv dhe efikas ndaj DHGV-së me

agjencitë e tjera të drejtësisë dhe palët e interesuara, drejtuesit e mesëm mund t'i shfrytëzojnë mekanizmat e qeverisjes vendore, si këshillat lokale të sigurisë në nivel komunal ose KLS-të.¹⁶

KLS-të janë platforma të dialogut ku agjenci të ndryshme me interes për sigurinë publike mund të konsultohen me njëra-tjetrën, t'i identifikojnë problemet dhe të pajtohen për një plan lokal për parandalimin e pasigurisë.¹⁶ Bazuar në këtë, KLS-të kanë potencialin të marrin kompetenca për kontrollin e cilësisë së veprimeve të koordinuara, përfshirjen e policisë dhe partnerëve të tyre në tërësinë e drejtësisë, përfshirë kur reagimin ndaj DHGV-së.

14 PSHE po ashtu deklaron se këta hisedarë mund dhe duhet të përfaqësohen në të gjitha organet koordinuese në të gjitha nivelet e qeverisjes, në mënyrë që të sigurojnë që ligjet, strategjitë, protokollet dhe marrëveshjet kombëtare për një përgjigje efektive ndaj DHNGV-së po zbatohen, implementohen dhe/ose respektohen. Shih Modulin 5: Koordinimi dhe Qeverisja e Koordinimit, Pakoja e Shërbimeve Esenciale për Gratë dhe Vajzat që i nënshtrohen dhunës: Elementet Themelore dhe Udhëzimet mbi Cilësinë, (Programi i Përbashkët Global i Kombeve të Bashkuara mbi Shërbimet Esenciale për Gratë dhe Vajzat që i nënshtrohen Dhunës, 2015)

15 Për shembull, Cape Mental Health drejton programin SAVE për t'u siguruar të mbijetuarave me aftësi të kufizuara intelektuale mbështetje psikologjike për të dëshmuar në gjykatë. Shih: <https://www.westerncape.gov.za/facility/cape-mental-health>

“Hisedarë kryesorë janë të gjitha agjencitë qeveritare dhe organizatat e shoqërisë civile që kanë një rol në reagimin ndaj DHNGV-së në të gjitha nivelet e qeverisë dhe të shoqërisë civile.”

-Pakoja e Shërbimeve Esenciale e OKB-ve

16 ‘Kuptoni këshillat lokalë të sigurisë në dy minuta’, Coginta për Reformën Policore, shih: https://www.youtube.com/watch?v=7fGFO_nteGA

“Gratë nuk janë grup homogjen. Për të siguruar veprim efektiv kundër DHNGV-së, nevojat specifike të grupeve të caktuara duhet të merren parasysh. Gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara që përballen me dhunën dhe diskriminimin po ashtu hasin në pengesa për qasjen në drejtësi për shkak të stereotipeve të dëmshme, qëndrimeve diskriminuese dhe mungesës së lehtësirave procedurale dhe të arsyeshme, që mund të çojnë deri në vënien në dyshim të besueshmërisë së tyre dhe në hedhjen poshtë të akuzave të tyre. Pengesat për raportimin e krimeve dhe/ose rastet e diskriminimit fillojnë në komunitet ku qëndrimet e anëtarëve të familjes, përfaqësuesve të komunitetit dhe të gjyqësorit lokal mund t’i frikësojnë viktimat ose t’i dekurajojnë ato nga ndjekja e drejtësisë.”

Udhëzimet Gjinore (Fondi për të Drejtat e Aftësisë së Kufizuar dhe Fondi për Mbrojtjen e të Drejtave të Aftësisë së Kufizuar 2018)

Meqenëse KLS-të normalisht përfshijnë autoritetet komunale, agjencitë e qeverisjes lokale, zyrtarët e drejtësisë e nganjëherë përfaqësues të shoqërisë civile së bashku me policinë, ato mund të gjenerojnë kontribute shumë të rëndësishme kolektive për procesin e mësimin të reagimit të koordinuar ndaj DHGV-së.¹⁷ Kjo mund të përfshijë porositjen e rishikimeve dhe vlerësimeve të jashtme të reagimeve të koordinimit në rastet e DHGV-së, për shembull.

Një proces i tillë konsultativ i hapur dhe transparent për kontrollin e cilësisë që përfshin mandatet e policisë, kontribuon ndjeshëm në legjitimitetin e tyre të përgjithshëm në sytë e popullatës të cilës ata i shërbejnë dhe e mbrojnë.

¹⁷ Mekanizmat e tipit KLS ekzistojnë në çdo kontinent. Në Francë dhe Republikën e Guinesë, ato quhen këshilla lokale të sigurisë për parandalimin e delikuencës (KLSPD); në Republikën Demokratike të Kongos (RDK), ato njihen si këshilla të sigurisë të komunitetit lokal ose KSKL; në Ekuador, ato njihen si këshilla komunale të sigurisë ose ‘KKS’. Në varësi të modelit dhe madhësisë së popullsisë së komunës, zyrtarët e lartë të policisë në komunitet mund të jenë përfaqësuesit kryesorë të policisë në KLS-të. Shih: Fernandez, M., Piaget, K., Hernandez, T., and Berthoud, S., ‘Decentralizimi i Qeverisjes së Sigurisë: Lehtësues i Qasjes të bazuar në të Drejtat e Njeriut (HRBA) në SSR?’, Dokumenti i Grupit Punues të ISSAT HRBA 3 (2017) dhe ‘Guide pratique conseil local de sécurité et de prévention de la délinquance en république de guinée’ (Cognita for Police Reform, 2017).

Për informacion më të detajuar mbi KLS-të referojuni rastit studimor mbi Këshillat Lokale të Sigurisë: Kongo, Ekuador dhe Meksikë në Kapitullin 3: ‘Parandalimi’.

Rubrika 2

Kriteret e BE-së për praktikën më të mira për koordinim

Në studimin e tyre mbi praktikën më të mira botërore për parandalimin e përdhunimit dhe për të ndihmuar gratë viktime të përdhunimit, BE -ja ka identifikuar pesë kriteret esenciale për koordinimin efektiv të shërbimeve për viktimat/ të mbijetuarat e përdhunimit. Aty hyjnë:

- Përfshirja kundrejt agjencive përkatëse, e aktorëve të drejtësisë penale dhe e avokatëve të të drejtave të grave ose të viktimave;
- Prononcimi i përbashkët i të kuptuarit të dhunës me bazë gjinore, përfshirë përdhunimin;
- Puna bashkëpunuese për hartimin e politikave, të udhëzimeve, referimeve dhe mekanizmave të mbledhjes së të dhënave;
- Të udhëhequrit nga ekspertiza gjinore dhe përvojat e të mbijetuarave;
- Mekanizmat e llogaridhënies dhe njëfarë pavarësie nga shteti.

Burimi: Pasqyrë e praktikave më të mira botërore për parandalimin e përdhunimit dhe për të ndihmuar gratë viktime të përdhunimit (Parlamenti Evropian, 2013).

KOMPETENCAT KRYESORE DREJTUESE PËR KOORDINIM ME AGJENCITË E DREJTËSISË PËR NJË PËRGJIGJE EFEKTIVE NDAJ DHGV-SË

Interesit publik i shërbehet më së miri kur policia ndan informata dhe koordinohet në mënyrë efektive me ofruesit e shërbimeve esenciale për t’i identifikuar dhe ndjekur objektivat e përbashkëta në përgjigje ndaj DHGV-së.

Standardet ndërkombëtare kërkojnë që koordinimi ndërmjet policisë dhe ofruesve të shërbimeve esenciale, përfshirë partnerët në agjencitë e drejtësisë të jetë gjithëpërfshirës, shumë disiplinuar, i koordinuar, sistematik dhe i qëndrueshëm.¹⁸

Proceset e drejtësisë mund të jenë të natyrës komplekse dhe burokratike. Pa koordinim efektiv ndërmjet këtyre proceseve komplekse, të mbijetuarat/viktimat mund të bien nëpër të çara dhe t'i nënshtrohen viktimizimit për së dyti.

Viktimave/të mbijetuarave me nevoja të veçanta duhet t'u kushtohet vëmendje e veçantë, dhe, në mënyrë që atyre të mos u mohohet koordinimi i drejtësisë, duhet të adresohen barrierat me të cilat përballen viktimat/të mbijetuarat me aftësi të kufizuara gjatë procedurave gjyqësore.¹⁹

Viktimizimi për së dyti ndodh përgjatë vijimësisë së drejtësisë. Lista e mëposhtme (Rubrika 3) parasheh boshllëqe emblematike në koordinim dhe shembuj të ndikimeve të tyre në aspektin e viktimizimit për së dyti:

Rubrika 3

Boshllëqet në koordinim	Efeksi i viktimizimit për së dyti
Policia shpesh i kushton shumë rëndësi ndjekjes penale dhe jo interesave të viktimave/të mbijetuarave.	Viktima/e mbijetuara e ndërpret bashkëpunimin nga frika e humbjes së të ardhurave nga babai i fëmijëve të saj ose bashkë-kujdestari që rezulton nga akuzat e mundshme penale. Viktima/e mbijetuara e vendos mirëqenien e perceptuar të fëmijëve të saj mbi të mirëqenien e saj.
Mjekët, gjyqtarët dhe policia që nuk janë të trajnuar për të trajtuar raste të tilla, ndërhyjnë	Praktikat e dëmshme të intervistimit të përsëritur ose detyrimi për dhënie të dëshmisë që e ritraumatizojnë viktimën, duke ndikuar në aftësinë e saj për t'i kujtuar ngjarjet në mënyrë kronologjike të pritshme ose çojnë në heqjen dorë nga përvoja e saj për të shmangur çdo angazhim të mëtejshëm të dëmshëm me ofruesit e pa trajnuar të shërbimeve esenciale.
Mungesa e bashkëpunimit brenda agjencisë çon në gabime sa i përket menaxhimit të të dhënave, shqyrtim të pamjaftueshëm të dosjeve për vazhdimin e sistemit të vlerësimit të rrezikut/raportimit.	Mungesa e vazhdimin të angazhimit nga policia dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve esenciale me viktimën/të mbijetuarën çon në frikë për sigurinë personale dhe sigurinë e anëtarëve të tjerë të familjes.
Qeverisja e funksionit të mekanizmave koordinues është sfidë për ofruesit e shërbimeve esenciale pasi që agjencitë tentojnë t'i shmangin konfrontimet me njëra-tjetrën në rast dështimesh.	Gjyqtarët kërkojnë prova shtesë të cilat është e vështirë të paraqiten, duke e bërë policinë të ushtrorë presion të panevojshëm mbi viktimën/të mbijetuarën për informata, ose që policia thjesht të ndërmjetësojë për ta bindur viktimën/të mbijetuarën që të heqë dorë ose të tërheqë ankesën e saj.
Policia lufton për të siguruar që viktimat/e mbijetuarat të mbetet në qendër të procesit përballë presioneve konkurruese nga procesi i brendshëm burokratik dhe kërkesat e agjencive të tjera të drejtësisë.	Viktimat/të mbijetuarat detyrohen të paguajnë për shërbimet mjekësore, ligjore, policore etj., për të qenë në gjendje të ndjekin penalisht rastin e vet ose detyrohen të qëndrojnë në streha "të sigurta" që janë të papërshtatshme për to. ²⁰

18 Shih: Moduli 1: *Hyrje 'Pakoja e shërbimeve esenciale për gratë dhe vajzat që i nënshtrohen dhunës' (Programi i Përbashkët Global i Kombeve të Bashkuara mbi Shërbimet Esenciale për Gratë dhe Vajzat që i Nënshtrohen Dhunës, 2015). Po ashtu, shih pjesën mbi bashkëpunimin dhe koordinimin ndërmjet agjencive dhe shërbimeve përkatëse në Strategjitë Model të Përditësuar (2011).*

19 Parashtrimi tek Raportuesi Special për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara: Praktikat e mira për rritje të qasjes efektive në drejtësi për gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara, (International Enabled International Women, 9 gusht 2019)

20 Është e rëndësishme të theksohet se kostoja e oportunitetit bëhet më e lartë kur gratë janë të vetmet që e fitojnë bukën për familjen/fëmijët e tyre, dhe shkuarja në gjyq paraqet vështirësi; kështu, ato mund të zgjedhin të mos e mbështesin ndjekjen penale të çështjeve të tyre.

Për më tepër, vëmendje e veçantë në formën e *parimit të mos dëmtimit* duhet t'i kushtohet procesit të zgjedhjes së partnerëve kur bëhet koordinimi për të reaguar krimin dhe dhunës, pasi mund t'u japë status grupeve, dhe, nënkuptohet, t'ua mohojë atyre që nuk janë të njohur.²¹ Departamenti i OKB -së për Operacionet e Paqes ('DOP i OKB') vëren se puna me komunitetet ose koordinimi me OSHC-të që përfaqësojnë komunitetet mund të jetë jashtëzakonisht e dobishme për policinë; megjithatë, policia duhet të jetë e ndjeshme ndaj ndikimit të shtrirjes së tyre në komunitete.

Në doracakun e tyre mbi punën policore të orientuar kah komuniteti, DOP i OKB-së rekomandon që policia t'i angazhojë të gjitha shtresat e komuniteteve ose përndryshe një ose më shumë grupe mund ta akuzojnë policinë për diskriminim dhe që kanë një marrëdhënie shumë të ngushtë me shtresat e tjera të të njëjtit komunitet.²² Lista kontrolluese e UNPOL-it duhet të zbatohet në mënyrë të barabartë ndaj OSHC-ve që përfaqësojnë komunitetet sa herë që policia kërkon partnerë në koordinimin e përgjigjeve ndaj DHGV-së.

Në këtë drejtim, DOP-ja e OKB-së siguron një listë kontrolli të dobishme për përfshirjen e partnerëve të komunitetit dhe hisedarëve²³ (shih Rubrikën 4 më poshtë):

Në PSHE theksohet se një përgjigje e koordinuar ndërmjet agjencive të drejtësisë është e rëndësishme sepse është më efektive në mbajtjen e viktimave/të mbijetuarave të sigurta nga dhuna dhe mbajtjen llogaridhënës të kryesit të veprave sesa kur sektorë të ndryshëm të shoqërisë punojnë të izoluar për ta trajtuar çështjen.²⁴

Tregues i përbashkët i koordinimit efektiv ndërmjet agjencive të drejtësisë është ndarja sistematike e informatave mbi rrezikun dhe kornizat e përcaktuara për të siguruar përgjegjësinë kolektive për shërbime esenciale cilësore dhe efektive.

Në Mbretërinë e Bashkuar, janë prezantuar veprimet e mëposhtme për të përmirësuar koordinimin ndërmjet agjencive të drejtësisë që reagojnë ndaj DHGV:²⁵

- Qeveria e Shkëlqesisë së Saj ka hartuar një numër dokumentesh udhëzuese strategjike, të cilat kanë për qëllim të rrisin qasjen e shumë agjencive në fushat lëndore, duke përfshirë Martesën e Detyruar (MD), Gjymtimin Gjenital Femëror (GJGJF) dhe Shfrytëzimin Seksual të Fëmijëve. Këto dokumente u japin praktikuesve të vijës së parë informata shumë të vlefshme në lidhje me ato që duhet të 'Bëhen dhe ato që Nuk Duhet të Bëhen' se çfarë duhet bërë, si dhe 'Shenjat

Rubrika 4

Lista kontrolluese e UNPOL-it për përfshirjen e partnerëve të komunitetit dhe hisedarëve

- A i kemi identifikuar partnerët e komunitetit dhe hisedarët (dhe mënyrën më të mirë që ata mund të kontribuojnë në aktivitetet e projektit) sipas burimeve të tyre?
- A kemi komunikuar qartë dhe jemi dakorduar për përfshirjen e partnerëve të komunitetit dhe hisedarëve, rolet e tyre dhe si t'i menaxhojmë pritjet?
- A kemi krijuar një sistem koordinimi dhe reagimi, siç janë takimet e rregullta dhe raportet e aktiviteteve?
- A kemi krijuar një sistem komunikimi efektiv në terren për t'i informuar partnerët e komunitetit, hisedarët, vendim-marrësit, donatorët dhe të tjerët mbi progresin e aktiviteteve të projektit, sfidat dhe sukseset?

21 Doracaku i Punës Policore të Orientuar kah Komuniteti në Operacionet e Paqes të OKB-së (Departamenti i OKB-së për Operacione Paqësore, 2018).

22 Po aty.

23 Udhëzuesi Gjiner i Policisë së OKB-së: Praktikat më të mira të standardizuara për integrimin gjinor në ruajtjen e paqes: Përmbledhje e instrumenteve të projektit (2015).

24 Moduli 5: *Koordinimi dhe Qeverisja e Koordinimit*, Pakoja e Shërbimeve Esenciale për Gratë dhe Vajzat që i Nënshtrohen Dhunës - Elementet Themelore dhe Udhëzimet për Cilësinë (Programi i Përbashkët Global i Kombeve të Bashkuara mbi Shërbimet Esenciale për Gratë dhe Vajzat që i Nënshtrohen Dhunës, 2015).

25 Doracaku mbi ligjin në lidhje me dhunën ndaj grave, Angli dhe Uells, Greqi, Irlandë, Itali, Irlandë Veriore, Poloni dhe Spanjë (Fondacioni Evropian i Juristëve, 2018).

• Sistemi i drejtësisë është themeli i koordinimit, koherencës dhe relevancës ndërmjet viktimave/të mbijetuarave dhe të gjitha agjencive të drejtësisë.

dhe Simptomat' për t'u mundësuar praktikuesve të identifikojnë viktimat;

- Për të arritur atë që u cek më lartë, Shërbimi i Prokurorisë së Kurorës, Këshilli i Shefit të Policisë Kombëtare dhe Forcat e Policisë kanë kryer sesione të përbashkëta shumë të vlefshme të trajnimit dhe kanë zhvilluar protokolle të përbashkëta, veçanërisht në hetimin dhe ndjekjen penale të përdhunimit, abuzimit të bazuar në nder, martesën e detyruar dhe GJGJF.

Për ta ndihmuar policinë që të ofrojë shërbimet esenciale që mundësojnë rezultatin më të mirë për viktimat/të mbijetuarat, ky seksion do të sigurojë një listë të aftësive të sjelljes të cilave mund t'u referohen drejtuesit e policisë kur kërkojnë të koordinojnë një reagim që përqendrohet tek viktimat/e mbijetuarat dhe që të jetë i ndjeshëm në aspektin gjinor ndaj DHGV-së me agjencitë e tjera të drejtësisë. Këto aftësi mund të barten edhe tek partneritetet polici-publik, duke përfshirë aktorët lokalë, për zgjidhje të koordinuara ndaj DHGV-së që bazohen në komunitet.

Ngjashëm me kapitujt e mëparshëm, këto aftësi janë frymëzuar nga dokumentet e OKB-së siç janë *Strategjitë e Modelit të Përditësuar* (2011), praktikat e mira në ndërtime të partneriteteve polici-publik nga Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE) dhe *Korniza Strategjike Udhëzuese për Policinë Paqeruajtëse Ndërkombëtare* (KSU)²⁶, mes tjerash. Kjo është një listë jo shteruese dhe ka për qëllim t'i plotësojë dhe përforcojë politikën dhe protokollin organizativ kombëtar të policisë për koordinim me agjencitë e tjera në sistemin e drejtësisë. Drejtuesit duhet të sigurojnë që punonjësit e policisë në pozicionet koordinuese të jenë në gjendje:

²⁶ Korniza Strategjike Udhëzuese për Policinë Paqeruajtëse Ndërkombëtare (KSU) synon të rrisë efektivitetin e paqeruajtjes policore të OKB-së përmes qasjeve më të qëndrueshme, të harmonizuara për sigurimin e sigurisë publike, reformën policore dhe mbështetjen për shërbimet policore të shtetit pritës. Shiko: <https://police.un.org/en/sgf>

Disponibiliteti dhe qasshmëria (nga perspektiva e qeverisjes, mbikëqyrjes dhe e llogaridhënies)

- Të luajnë rol në koordinimin e lidhjes ndërmjet aktorëve të drejtësisë dhe avokuesve nga radhët e komunitetit. Avokuesit plotësojnë punën e punonjësve të policisë, japin reagime dhe ofrojnë trajnime. Duke ndërtuar partneritete me të drejtat e njeriut,²⁷ avokuesit e të drejtave të grave dhe të aftësisë së kufizuar, policia mund ta forcojë besueshmërinë e vet me komunitetin.

Komunikim efektiv dhe pjesëmarrje nga hisedarët në hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e shërbimeve:

- Inkurajoni dhe ndihmoni gratë dhe vajzat që kanë përjetuar dhunë në paraqitjen dhe përcjelljen e ankësive formale, duke siguruar mbrojtje për viktimat/të mbijetuarat dhe duke i këshilluar ato se përgjegjësia për ngritjen e akuzave dhe ndjekjen penale të kryesve i takon policisë dhe shërbimeve të prokurorisë. Ofrojeni mbështetjen e duhur grave dhe vajzave me nevoja të veçanta.

“Qëllimi kryesor i koordinimit duhet të jetë gjithmonë shtimi i sigurisë së viktimave. Koordinimi i përgjigjeve pa u fokusuar në sigurinë e viktimave, në fakt, mund të jetë i dëmshëm për viktimat.”

Përfitimet e Koordinimit - Ndalni Dhunën ndaj Grave: Projekt i Avokuesve për të Drejtat e Njeriut

Përshtatja

- Promovoni dhe avokoni për rregullore dhe politika të rrepta dhe të qarta në fushat e koordinimit, për t'u marrë me dilemat e mundshme etike ose ndikimet negative në marrëdhëniet e ngushta komunitet-policie, të cilat mund t'i shtyjnë viktimat/të mbijetuarat e DHGV-së që të mos raportojnë ose të mos bashkëpunojnë me policinë dhe agjencitë e tjera të drejtësisë;

²⁷ Kjo përfshin avokatët e personave me aftësi të kufizuara dhe variabla të tjera personale që i vënë njerëzit në pozita të cenueshme.

- Kërkoni mundësi për të ndarë kolektivisht arritjet, për të identifikuar mangësitë dhe për të zhvilluar dhe zbatuar strategji për të përmirësuar shtrirjen dhe reagimin.

Përshtatshmëria

- Orientoni përpjekjet e koordinimit ashtu që ato t'i mbajnë interesat e grave dhe vajzave në qendër të dhunës me bazë gjinore dhe ndërhyrjeve ndaj përdhunimit.²⁸

Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera përmes referimit dhe koordinimit

- Punoni me agjencitë e drejtësisë dhe aktorët e komunitetit për të arritur një konsensus dhe angazhim të gjerë në lidhje me pjesën e tyre të përgjegjësisë dhe nevojën për bashkëpunim të ngushtë;
- Ndiqni një qasje të zgjidhjes së problemeve kur bashkëpunoni me hisedarët për të siguruar që viktimat/të mbijetuarat e DHGV-së të ndjejnë se mund të marrin pjesë në mënyrë domethënëse në të gjitha aspektet e hetimit. Për shembull, së bashku me aktorët e tjerë të drejtësisë, krijoni një proces bashkëpunimi përfshirës me drejtuesit e komunitetit dhe mediat lokale si pjesë e përpjekjeve për të mos stigmatizuar ose marginalizuar në aspektin social viktimat/të mbijetuarat e dhunës seksuale dhe komunikojeni këtë angazhim publikisht;
- Koordinoni monitorimin e ndërhyrjeve ndaj dhunës në familje ose rishikimin e qasjeve të veçanta (mbledhja e të dhënave) dhe mjeteve me aktorët e tjerë të drejtësisë dhe hisedarët e komunitetit. Identifikimi i boshllëqeve në shërbim, përfshirë ngritjen e vetëdijes. Kërkesa për përmirësim të shërbimit në mënyrë bashkëpunuese duhet të jetë një nga objektivat e koordinimit për policinë.²⁹

²⁸ Pasqyrë e praktikave më të mira botërore për parandalimin e përdhunimit dhe për të ndihmuar gratë viktimat të përdhunimit, (Drejtorja e Përgjithshme për Politikën e Brendshme Departamenti i Politikave C: Të Drejtat e Qytetarëve dhe Çështjet Kushtetuese Barazia Gjinore, Parlamenti Evropian, 2013).

²⁹ Logar, Rosa, 'Modeli austriak i ndërhyrjes në rastet e dhunës në familje', Dokument i paraqitur në Takimin e Grupit të Ekspertëve të OKB -së: Dhuna kundër grave: Praktikë e mirë në luftimin dhe eliminimin e dhunës ndaj grave' (Vjenë, 17–20 maj 2005).

Mbledhja e të dhënave dhe menaxhimi i informacionit

- Koordinohuni me agjencitë e drejtësisë për ndarjen në mënyrë etike të informacionit të ndjeshëm për strategjitë e parandalimit, me një gamë të gjerë të aktorëve që bazohen në komunitet, si shërbimet private të sigurisë, për kontrollet e historikut kriminal, veçanërisht në rastet e kryesve të veprave të dhunës seksuale.³⁰

Pëlqimi si rezultat i informimit dhe konfidencialiteti

- Krijoni dhe mbani marrëdhënie pune me një gamë të gjerë hisedarësh drejt një rezultati hetimor, duke qenë të kujdesshëm në gjykim për të balancuar integritetin e hetimit, përfshirë të drejtën e viktimave/të mbijetuarave për trajtim dinjitoz dhe konfidencial;
- Kujdesuni që në procesin e kërkimit të pëlqimit si rezultat i informimit të arrihet pajtimi dhe të njihet mirë nga të gjithë aktorët në procesin gjyqësor, veçanërisht në rastet kur grave u mohohet zotësia e tyre ligjore për të vendosur për veten e tyre.

Treguesit relevantë për policinë që ofron shërbime esenciale: Koordinimi ndërmjet agjencive të drejtësisë

Koordinimi merr forma të ndryshme, disa më të formalizuara dhe me më shumë implikime në zhvillimin e politikave; të tjerët më pak të formalizuara dhe të orientuara drejt një angazhimi më efikas me individë viktimat/të mbijetuarat. Një përgjigje e koordinuar është e rëndësishme sepse është më efektive në mbajtjen e viktimave/të mbijetuarave të sigurta nga dhuna dhe mbajtjen llogaridhënës të shkelësve sesa kur sektorët të ndryshëm të shoqërisë punojnë të izoluar për ta trajtuar çështjen. Me koordinim sigurohen përfitime për viktimat/të mbijetuarat, e po ashtu për agjencitë dhe institucionet që reagojnë kundër dhunës ndaj grave, si dhe për komunitetet e tyre.³¹

³⁰ Udhëzime për Ofruesit Privatë të Sigurisë për Parandalimin dhe Adresimin e Shfrytëzimit dhe Abuzimit Seksual (Shoqata Ndërkombëtare e Kodit të Sjelljes për Ofruesit Privatë të Shërbimeve të Sigurisë, 2019).

³¹ Shih Moduli 5: *Koordinimi dhe Qeverisja e Koordinimit*, PSHE (2015).

Siç u diskutua në Kapitullin 2, në PSHE propozohet që të gjitha shërbimet e drejtësisë dhe të mbështetjes për viktimat/ të mbijetuarat duhet t'i kenë një sërë karakteristikash dhe aktivitete të përbashkëta për të siguruar efektin maksimal. Ato janë të zbatueshme pavarësisht nga 'sektori' specifik që mund t'u përgjigjet grave dhe vajzave që po përjetojnë dhunë. Lista e mëposhtme është frymëzuar nga karakteristikat dhe aktivitetet e përbashkëta të PSHE-së; aty propozohen disa tregues relevantë për aktivitetet e policisë kur synohet të ofrohen shërbime esenciale në një përgjigje të koordinuar që përqendrohet në viktimat/mbijetuarat dhe në ndjeshmëri nga aspekti gjinor ndaj DHGV-së.

Këta janë treguesit të cilëve mund t'u referohen drejtuesit e policisë, nëse ekzistojnë, por po ashtu të inkurajojnë përfshirjen e tyre nga nivelet e larta në rastet kur ata nuk ekzistojnë:

- **Disponibiliteti dhe qasshmëria:** Përqindja e stafit të policisë së stacionit që merr pjesë rregullisht ose ka marrë pjesë në proceset e koordinimit formal dhe/ose joformal me agjencitë e drejtësisë në rastet e DHGV. Ky tregues duhet të kategorizojë personelin e policisë sipas gjinisë, gradës, njësisë dhe të verifikojë nëse ata janë trajnuar në mënyrë adekuate për të pasur qasje në ofruesit e tjerë të shërbimeve esenciale, përfshirë agjencitë e drejtësisë. Ky tregues do t'u japë informata edhe për masën në të cilën policia e stacionit gjendet në pozicionet e *Reaguesit të Parë* në incidentet e DHGV.
- **Përshtatja dhe qasshmëria:** Përqindja e proceseve të koordinimit që përfshijnë ekipet e policisë lokale të cilat llogarisin në pjesëmarrjen domethënëse të një organizate të shoqërisë civile ('OSHC') siç është një organizatë për të drejtat e grave. Këta mekanizma duhet t'i përfshijnë në mënyrë aktive organizatat e grave, pavarësisht përkatësisë etnike, moshës së tyre,³² fesë, paaftësisë, gjuhës dhe orientimit seksual, pasi që diversiteti në përfaqësim mund të japë një përshkrim më të saktë të çështjeve. Përqindja e ulët e pjesëmar-

³² Mekanizmat koordinues duhet të sigurojnë që zërat e grave dhe vajzave të reja të dëgjohen, duke u kushtuar vëmendje cenueshmërive me të cilat ato përballen. Ngjashëm, mekanizmat e koordinimit duhet të sigurojnë trajtimin e nevojave dhe pengesave specifike me të cilat ballafaqohen gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara gjatë qasjes në drejtësi.

rjes domethënëse nga OShC-të, mund të nënkuptojë mungesë besimi, ose mungesë të planifikimit logjistik ose një kombinim të të dyjave.

- **Përshtatshmëria dhe qasshmëria:** Përqindja e proceseve të koordinimit që përfshijnë ekipet e policisë lokale të cilat llogarisin në ekspertizën gjinore. Ekspertiza gjinore duhet të luajë një rol të madh në kontekstualizimin e DHGV-së me ofruesit e shërbimeve esenciale, përfshirë policinë, dhe t'i ndihmojë ata që të sigurohen se ata dhe komuniteti, e kuptojnë dhe reagojnë ndaj DHGV-së. Ekspertiza gjinore mund të ndihmojë edhe për të siguruar një kornizë të përbashkët filozofike të DHGV-së ndërmjet ofruesve të shërbimeve esenciale.
- **Vendoseni si prioritet sigurinë:** Përqindja e proceseve të koordinimit që përfshijnë ekipe të policisë lokale që kanë përcaktuar një zyrtar kryesor kontaktues ose një pikë kontaktimi që mbikëqyr protokollet për sigurinë dhe mbrojtjen e viktimave/të mbijetuarave (shih Rubrikën 10 mbi rolin mbikëqyrës të KKDHF-ve). Zyrtari kontaktues ose pika kontaktuese duhet të jetë rol që ndërrohet me rotacion ndërmjet ofruesve të specializuar të shërbimeve esenciale me qëllim sigurimin e qarkullimit të informatave, veçanërisht sa i përket vlerësimit të rrezikut, dhe koordinimin e masave të sigurisë dhe mbrojtjes përmes hetimeve të ndryshme. Në këtë rol duhet të përfshihet edhe përforsimin i të kuptuarit të përbashkët të roleve që luhen nga aktorë të ndryshëm dhe të kuptuarit e përditësuar të boshllëqeve në sistem.³³
- **Pëlqimi si rezultat i informimit, konfidencialiteti dhe qasshmëria:** Përqindja e proceseve të koordinimit që përfshijnë ekipe të policisë lokale që i rishikojnë politikën, procedurat dhe protokollet e tyre të standardizuara për ndërhyrje ndaj DHGV-së. Duhet të vendoset një theks i fortë në respektimin e pëlqimit dhe etikës së konfidencialitetit nga policia dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve esenciale - për të gjitha gratë dhe vajzat - përfshirë ato me aftësi të kufizuara intelektuale, ato

³³ E frymëzuar nga 'Përmbledhja e praktikave më të mira botërore për parandalimin e përdhunimit dhe për të ndihmuar gratë viktimat të përdhunimit (Drejtorja e Përgjithshme për Politikën e Brendshme Departamenti i Politikave C: Të Drejtat e Qytetarëve dhe Çështjet Kushtetuese Barazia Gjinore, Parlamenti Evropian, 2013).

me vështirësi në të nxënë ose me aftësi të kufizuara shqisore.

- **Komunikim efektiv dhe pjesëmarrje nga hisedarët në hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e shërbimeve:**

Numri/në vit i trajnimeve të përbashkëta të agjencive mbi proceset e koordinimit që përfshijnë stafin e policisë së stacionit. Kjo duhet të përfshijë përforsimin e të kuptuarit të përbashkët të DHGV-së, definicionet e përbashkëta, riafirmimin e pritjeve dhe të praktikave më të mira, si dhe mënyra se si ndërhyrjet nga secili sektor kontribuojnë në rritjen e sigurisë së viktimave/ të mbijetuarave.

- **Mbledhja e të dhënave dhe menaxhimi i informacionit:**

Përqindja e ekipeve të policisë që kanë kryer studime bazike për të dhënë informata për planifikimin operativ dhe për t'i identifikuar pengesat në koordinimin e suksesshëm. Monitorimi dhe vlerësimi ofrojnë mundësi për të kuptuar dhe mësuar se si funksionojnë sistemet e koordinuara. Ndarja e gjetjeve të monitorimit dhe vlerësimit mundëson që reagimet e koordinuara të përmirësohen dhe hisedarët të marrin pjesë dhe të marrin vendime për përmirësimet

- **Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera përmes koordinimit:**

Numri i vlerësimeve ose i rishikimeve të paravara (por konfidenciale) të partneriteteve policore që përfshijnë ekipe të policisë lokale që synojnë strategjitë e reagimit ndaj DHGV-së. Këto vlerësime ose rishikime mund të japin informata për efektivitetin e koordinimit ndërmjet agjencive ose qasjeve ndaj DHGV-së. Ato mund të vlerësohen nga:

- kryerja e anketave të perceptimit publik dhe intervistave të fokus grupeve mbi performancën e policisë dhe situatën e sigurisë në komunitet;
- kryerja e raporteve të mbikëqyrjes së brendshme dhe publike mbi policinë; analizimi i raporteve të mediave;
- mbajtja e shënimeve për aktivitetet polici-komunitet;
- analizimi i qëndrueshmërisë së forumeve publike formale dhe joformale, etj.³⁴

---

34 Shih "Praktika të mira në ndërtimin e Partneriteteve Polici-Publik nga Këshilltari i Lartë Policor i Sekretarit të Përgjithshëm të OSBE-së (Organizata për Sigurinë dhe Bashkëpunimin në Evropë, 2008).

Rubrika 5

Nismat premtuese për koordinim në Illinois dhe Oromina

Këshillat Koordinues kundër Dhunës në Familje ('KKDHFI') Illinois, SHBA

Këshillat Koordinues kundër Dhunës në Familje të Illinois (KKDHFI) nisën punën e tyre nën kujdesin e Gjykatës Supreme të Illinois në 1990, si për nivelin shtetëror, ashtu edhe atë lokal/të qarkut. KKDHFI-të thirren dhe kryesohen nga shefat dhe gjyqtarët e qarkut dhe përbëhen nga vendim-marrës të nivelit të politikave të cilët përfaqësojnë agjencitë dhe shërbimet që ndërhyjnë dhe parandalojnë dhunën në familje. Në këto këshilla marrin pjesë policia, agjencitë e drejtësisë dhe OSHC-të.

KKDHFI-të ofrojnë forum për të përmirësuar reagimin institucional, profesional dhe komunitar ndaj dhunës në familje. Ato ofrojnë edukim dhe parandalim profesional; koordinojnë ndërhyrjet dhe shërbimet për viktimat/të mbijetuarat dhe kryesit, dhe kontribuojnë në përmirësimin e sistemit ligjor dhe administrimin e drejtësisë.

Për ta lehtësuar koordinimin, organizohen takime të rregullta të komitetit drejtues, me pjesëmarrjen e gjyqësorit, shërbimit të prokurorisë, policisë së shtetit, departamenteve përkatëse qeveritare dhe OSHC-ve.

Grupet e punës që përbëhen nga anëtarët e Komitetit Këshillëdhënës, stafi i KKDHFI-së së Illinois, koordinatorët e Këshillit Lokal dhe anëtarët e Këshillit Koordinues kundër Dhunës në Familje i rishikojnë protokollin, i përditësojnë statutet dhe krijojnë resurse të reja për protokollin e koordinimit dhe të reagimit. Për shembull, në vitin 2018, KKDHFI mori pjesë në rishikimin e Protokollit të Prokurorit për Reagimin ndaj Viktimave me Aftësi të Kufizuara dhe të rriturve të moshuar që përjetojnë sulme seksuale, dhunë në familje, abuzim, neglizhim ose shfrytëzim.

Burimi: Këshillat Koordinues kundër Dhunës në Familje (KKDHFI) dhe Protokollin e Prokurorit për Reagimin ndaj Viktimave me Aftësi të Kufizuara dhe të rriturve të moshuar të cilët përjetojnë sulme seksuale, dhunë në familje, abuzim, neglizhim ose shfrytëzim, (Shteti i Illinois, Autoriteti Informativ i Drejtësisë Penale në Illinois).

Qendrat me një ndalesë, Etiopi

Qendrat me një ndalesë në rajonin e Oromisë u prezantuan për herë të parë në qytetin Adama nga Qeveria në 2013 me mbështetjen e UNICEF-it. Qendra ofron shërbime mjekësisë-ligjore (mjeko-ligjore) dhe psiko-sociale për viktimat/të mbijetuarat e dhunës seksuale të cilët po ashtu mund të marrin shërbime të koordinuara nga policia dhe prokurori të gjitha në një vend.

Më vonë, dy qendra të tjera u krijuan në qytetet Shashamane dhe Jimma. Që atëherë qeveria i ka standardizuar këto qendra përmes hartimit të procedurave operative standarde dhe të strategjive.

Në Adama, Oromia *, Qendra me një ndalesë ka një punonjës social të trajnuar dhe të përkushtuar, prokuror, zyrtarë policor, një infermiere, një nëpunës, një mjek dhe një psikiatër profesionist. Qendra është e lidhur me Byronë për Çështjet e Grave, të Fëmijëve dhe të Rinisë, Zyrën e Prokurorit të Përgjithshëm, policinë, Gjykatën e Lartë Speciale dhe OJQ-të lokale.

Mbikëqyrja sigurohet nga Zyra e Prokurorit të Përgjithshëm përmes një komiteti drejtues shumë-sektorial. Komiteti e drejton dhe koordinon ofrimin e shërbimeve kryesore si hetimet policore, këshillimin, trajtimin mjekësor dhe ndihmën juridike falas.

Qendrat me një ndalesë kontribuojnë në organin kombëtar koordinues për parandalimin dhe reagimin ndaj DHNGV-së, që udhëhiqet nga Prokurori i Përgjithshëm Federal. Ky organ mbështetet me mjete operative si strategjia kombëtare pesëvjeçare dhe plani i veprimit.

Aktualisht, nismat e Qeverisë, me mbështetjen e UN Women, përfshijnë tubimin e tre sektorëve të drejtësisë (policia, prokurorët publikë dhe gjyqtarët) për një trajnim të standardizuar se si të koordinohen dhe reagojnë ndaj DHNGV-së. Kjo nismë filloi në vitin 2016 në një nga shtetet rajonale, me qëllim forcimin e koordinimit dhe rritjen e shkallës së ndjekjes së rasteve të DHNGV-së në rajon.

Burimi: Kifete*, K. 'Sigurimi i një përgjigje të koordinuar për të mbijetuarat e dhunës seksuale në Rajonin Oromia, Etiopi' (UNICEF, 2019)

SHËNIME DHE REKOMANDOHEN PËR LEXIM

1. Praktikat e mira në ndërtimin e partneriteteve polici-publik nga këshilltari i lartë i policisë i Sekretarit të Përgjithshëm të OSBE-së (Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë, 2008), shih: <https://www.osce.org/secretariat/32547?download=true>
2. Anneke Osse, Kuptimi i Policimit: Një Burim për Aktivistët e të Drejtave të Njeriut (Amnesty International, 2006)
3. Manuali i Operacioneve të Paqes të Kombeve të Bashkuara për policimin e orientuar nga komuniteti (UN DPO, 2018), shih: <https://police.un.org/sites/default/files/manual-community-oriented-policing.pdf>
4. Udhëzime për Integrimin e Ndërhyrjeve të Dhunës me Bazë Gjinore në Veprimet Humanitare: Reduktimi i rrezikut, promovimi i qëndrueshmërisë dhe ndihma për rimëkëmbjen (Komiteti i Përhershëm Ndër-Agjencior, 2015), shih: https://gbvguidelines.org/wp/wp-content/uploads/2015/09/2015-IASC-Gender-based-Violence-Guidelines_lo-res.pdf
5. Moduli 5: Koordinimi dhe Qeverisja e Koordinimit, Pako Esenciale e Shërbimeve për Gratë dhe Vajzat që i nënshtrohen Dhunës: Elementet Themelore dhe Udhëzimet e Cilësisë (Programi i Përbashkët Global i Kombeve të Bashkuara mbi Shërbimet Thelbësore për Gratë dhe Vajzat Subjekt i Dhunës, 2015), shih: <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2015/essential-services-package-module-5-en.pdf?la=en&vs=3759>
6. Praktika të mira në ndërtimin e partneriteteve polici-publik nga këshilltari i lartë i policisë i Sekretarit të Përgjithshëm të OSBE-së (Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë, 2008).
7. 'Të kuptojmë këshillat vendore të sigurisë në dy minuta' Coginta për Reformat e Policisë, shih: https://www.youtube.com/watch?v=7fGfo_nteGA
8. Qu'est ce qu'un CLSPD - CISPD? (Qeveria e Francës), shih: <http://www.isere.gouv.fr/Politiques-publiques/Securites/Securite-publique/Prevention-de-la-delinquance2/Qu-est-ce-qu-un-CLSPD-CISPD>
9. 'Guide pratique conseil local de sécurité et de prévention de la délinquance en république de' <http://94.23.195.75/uploads/documents/cedd246fbc7d-133bcf29135bec8a66d561202ae4.pdf>
10. Fernandez, M., Piaget, K., Hernandez, T., dhe Berthoud, S., "Decentralizimi i qeverisjes së sigurisë: Lehtësues i një qasje të bazuar në të drejtat e njeriut (HRBA) ndaj RSS?' Dokument i Grupit të Punës të ISSAT HRBA 3 (2017), shih: <https://issat.dcaf.ch/download/111714/2027474/HRBA%20Working%20Group%20Paper%203.pdf>
11. 'Aspekte të dhunës ndaj grave që i përkasin drejtpërdrejt Komisionit për Parandalimin e Krimit dhe Drejtësinë Penale', Komisioni për Parandalimin e Krimit dhe Drejtësinë Penale V.08-52191 (E) *0852191* (Sesioni i shtatëmbëdhjetë, Vjenë, 14-18 prill 2008).
12. UN Women: Iniciativat kryesore të Programit, shih: <https://www.unwomen.org/en/how-we-work/flagship-programmes>
13. Përfitimet e Koordinimit. Stop dhunës kundër grave: Një projekt i Avokatëve për të Drejtat e Njeriut, shih: http://www.stopvaw.org/Benefits_of_Coordination.html
14. Një studim për krijimin e një mekanizmi multidisiplinar RPSHEonse për dhunën kundër grave në Egjipt (UNODC, 2015).
15. Manual mbi ligjin në lidhje me dhunën ndaj grave, Angli dhe Uells, Greqi, Irlandë, Itali, Irlandë Veriore, Poloni, Spanjë (Fondacioni i Avokatëve Evropian, 2018), shih: <https://elf-fae.eu/wp-content/uploads/2018/06/Manual-on-the-law-relating-to-violence-against-women.pdf>
16. Studim tematik mbi çështjen e dhunës ndaj grave dhe vajzave dhe aftësisë së kufizuar, Raport i Zyrës së Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut, 30 mars 2012, (A/HRC/20/5) në: <https://www2.ohchr.org/english/issues/women/docs/A.HRC.20.5.pdf>
17. Dorëzimi për Raportuesin Special për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara: Praktika të mira për rritjen e qasjes efektive në drejtësi për gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara, (Women Enabled International, 9 gusht 2019) në: <https://www.womenenabled.org/pdfs/WEI%20Access%20to%20Justice%20Good%20Practices%20Submission%20to%20UN%20Special%20Rapporteur%20on%20Persons%20with%20Disabilities,%20Aug%209,%202019.pdf>
18. Manuali mbi Policimin e Orientuar nga Komuniteti në Operacionet e Paqes të Kombeve të Bashkuara (UN DPO, 2018), shih: <https://police.un.org/en/manual-community-oriented-policing-in-peace-operations>
19. Pako e Instrumenteve Gjinore e Policisë së OKB-së: Praktikat më të mira të standardizuara mbi integrimin gjinor në ruajtjen e paqes: Përmbledhja e Mjeteve të

Projektit (2015), shih: <http://repository.un.org/bit-stream/handle/11176/387374/United%20Nations%20Police%20Gender%20Toolkit%20Compendium%20of%20Project%20Tools.pdf?sequence=55&isAllowed=y>

20. Protokollit i Prokurorit për reagimin ndaj viktimave me aftësi të kufizuara dhe të rriturve të moshuar që përjetojnë sulme seksuale, dhunë në familje, abuzim, neglizhencë ose shfrytëzim (Shteti i Illinois, Autoriteti i Informacionit për Drejtësinë Penale të Illinois), në: http://www.icjia.state.il.us/assets/ifvcc/Model%20Protocols/PWD_OA_Prosecutor_Protocol_113018.pdf
21. Këshillat Koordinuese të Dhunës Familjare (IFVCC), Illinois, shih: <http://www.icjia.state.il.us/ifvcc>
22. Protokollit i Prokurorit për reagimin ndaj viktimave me aftësi të kufizuara dhe të rriturve të moshuar që përjetojnë sulme seksuale, dhunë në familje, abuzim, neglizhencë ose shfrytëzim, (Shteti i Illinois, Autoriteti i Informacionit të Drejtësisë Penale të Illinois), në: http://www.icjia.state.il.us/assets/ifvcc/Model%20Protocols/PWD_OA_Prosecutor_Protocol_113018.pdf
23. Kefetew, K., Sigurimi i reagimit të koordinuar për të mbijetuarit e dhunës seksuale në Rajonin e Oromisë, Etiopi (UNIFEF, 2019), shih: <https://www.unicef.org/ethiopia/stories/providing-coordinated-rPSHEonse-survivors-sexual-violence-oromia-region>

KOMUNIKIMI

“Komunikimi është çelësi për ndërtimin e besimit dhe arritjen e qëllimeve në mënyrë efektive.”

Paketa e Veglave Gjinore të UNPOL-it (2015).

KAPITULLI QËLLIMI

Policia ka fuqizuar viktimat/të mbijetuarat e DHGV në të gjithë sistemin e drejtësisë duke komunikuar dhe dëgjuar në një mënyrë që ofron një ndjenjë sigurie, kap nevojat e saj të ndryshueshme të drejtësisë, mundëson një marrëdhënie të bazuar në konfidencialitet dhe privatësi.

Mesazhet Kryesore dhe Pikat e Mësimit

- Identifikimi dhe trajtimi i çdo gjinie dhe anshmërive tjera të dëmshme të ndërlidhura të komunikuar nga stafi i tyre është pjesë e përgjegjësisë komanduese të menaxherit/drejtuesit të ekipit;
- Përdorimi i aftësive të dëgjimit 'Aktiv' është një pjesë vitale e komunikimit me viktimat/të mbijetuarit, duke siguruar që ata të mos gjykohen nga 'dëgjuesi' teksa tregojnë historinë e tyre;
- Ndërtoni besim dhe raport me viktimën/të mbijetuarën për të siguruar që ajo ndihet e sigurt në historinë e saj, vërtetoheni atë dhe sigurojeni që ajo nuk është fajtores;
- Shpjegoni plotësisht procesin e hetimit dhe drejtësisë dhe mbani kontakte për të siguruar informacion të përditësuar dhe të koordinuar;
- Aftësitë e dobëta të komunikimit ndaj viktimave/të mbijetuarve të DHGV -së ka ndikime traumatike të qëndrueshme dhe nxit raportimin e pamjaftueshëm në përgjithësi;
- Anshmëria gjinore nxitet nga mungesa e të kuptuarit të diskriminimit që prek gratë dhe vajzat në mënyrë disproporcionale;
- Mungesa e pëlqimit është një pararendëse e dhunës seksuale dhe krimeve të bazuara në seks.

HYRJE

Përveç angazhimit të përditshëm me komunitetet dhe viktimat/të mbijetuarit e dhunës dhe krimit, policia duhet të angazhohet me një gamë të gjerë të agjencive të drejtësisë dhe hisedarët lokalë për të siguruar ofrimin e shërbimeve thelbësore. Si rezultat, një gamë e gjerë e aftësive ndërpersonale për t'i mundësuar policisë të komunikojë në mënyrë efektive janë ndoshta më vendimtare se kurrë.

Foto me mirësjellje nga UNIFIL/Pasqual Gorris (Liban)

Nga jashtë, policia e vijës së parë angazhohet me viktimat/të mbijetuarit dhe qytetarët e shqetësuar të të gjitha prejardhjeve. Kjo kërkon një ndjenjë të fortë ndjeshmërie, dhembshurie, komunikimi jo verbal dhe dëgjimi aktiv së bashku me aftësinë për të përshtatur stilin e komunikimit me nevojat e bashkëbiseduesve të ndryshëm sipas moshës, nivelit të arsimit, aftësisë për të dëgjuar dhe/ose kuptuar.

Në nivel individual, aftësi të tilla janë kyçe për të siguruar viktimat/të mbijetuarit, për të qetësuar njerëzit, për të përshkallëzuar dhunën, për të siguruar qartësi gjatë transmetimit të informacionit në lidhje me rolet

dhe proceset (të përshtatura për personin me të cilin po angazhohen), dhe zhvillimin e një marrëdhënie pune ose bashkëpunimi për të adresuar çështjet e sigurisë publike.

Anshmëria gjinore është një prirje drejt, ose anshmëria ndaj një gjinie kundrejt tjetrës (ve). Anshmëria gjinore, qoftë i nënkuptuar (i pandërgjegjshëm) apo i qartë (i ndërgjegjshëm) - formësohet dhe informohet nga stereotipet dhe qëndrimet e bazuara në gjini që u caktojnë karakteristika, role dhe sjellje të ndryshme burrave kundrejt grave - dhe kjo përfshin rolet dhe sjelljet seksuale.

“Komunikimi përfshin bashkëveprimin me komunitetet, dëgjimin e pikëpamjeve dhe ideve të tyre dhe veprimin mbi to në një mënyrë që përmirëson performancën e policisë dhe ofrimin e shërbimeve.”

Kolejji i Policimit në Mbretërinë e Bashkuar

Institucionalisht, të gjithë oficerët e policisë, pavarësisht nga grada duhet të jenë të përgatitur për t'u angazhuar në mënyrë efektive me përfaqësuesit e komunitetit, shoqërinë civile, përfaqësuesit e tjerë të zbatimit të ligjit dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore. Gjatë këtyre angazhimeve, komunikimet e policisë

duhet të synojnë të jenë transparente, të qarta për pritjet dhe rolet, të qëndrueshme, të drejtuara kah zgjidhja, gjithëpërfshirëse dhe bashkëpunuese.

Brenda organizatës, komunikimet ndërpersonale të policisë diktohen nga kodet e sjelljes, kornizat e integritetit (sipas doktrinës) dhe pritshmëritë e lidershit përpara i përket përgjegjësisë komanduese. Menaxherët e policisë pritet të përforcojnë këto kode, korniza dhe pritshmëri në baza ditore dhe në një mënyrë verbale të aftë me stafin e tyre për të siguruar disiplinë dhe integritet që mbështet efektivitetin dhe efikasitetin operacional.

Kjo duhet të përfshijë sigurimin e qartësisë kur një polic tjetër koleg ose një grup oficerësh nuk i kuptojnë apo madje vënë në dyshim politikat kombëtare ose vendimet institucionale. Adresimi i DHGV dhe formave të tjera të DBGJ është një çështje që thirret në shumë anshmëri të nënkuptuara dhe eksplicite të dëmshme pasi është e lidhur në mënyrë të natyrshme me normat e perceptuara shoqërore dhe kulturore që janë patriarkale dhe të natyrës diskriminuese.

Meqenëse shumë oficerë policie mund të mos kenë një vetëdije adekuate për dëmin që anshmëria e nënkuptuar dhe eksplicit mund të ketë në polici, nuk është e pazakontë që ata të vënë në dyshim rëndësinë dhe/ose zbatueshmërinë e politikave dhe strategjive që rezultojnë në lidhje me barazinë gjinore që kërkojnë ndryshime të sjelljes nga ato.

Menaxherët e policisë duhet të udhëheqin me shembull dhe të jenë të përgatitur për të identifikuar çdo gjini dhe anshmeritë tjera ndër lidhëse të dëmshme¹ dhe të adresojnë pyetje të tilla ose qëndrime shqetësuese kur ato lindin duke komunikuar qartë kornizat, objektivat e politikave ose kodit ndaj sigurisë publike, përfitimet për komunitetet dhe policimin në përgjithësi, si dhe pasojat kur ndodh pa-pajtueshmëria.

Kjo bëhet e domosdoshme që programet për trajnimin e oficerëve dhe sistemet organizative mbështetëse (të tilla

¹ Anshmëritë që ndikojnë në qëndrimin dhe sjelljen janë të lidhura me faktorë të ndryshëm të kryqëzimit si gjinia, moshja, paaftësia fizike, përkatësia etnike, orientimi seksual dhe prapavija social-ekonomike ndër të tjera.

Ndjeshmëria gjinore merr parasysh nevojat dhe perspektivat unike të viktimës/të mbijetuarës, duke respektuar dinjitetin dhe integritetin e saj dhe duke minimizuar ndërhyrjen duke respektuar standardet për mbledhjen e provave mjeko -ligjore.

si skemat e mentorimit) të sigurojnë mjetet dhe aftësitë ndërpersonale të komunikimit kur bëhet përgatitja e zyrtarëve policor për përgjegjësi komanduese në mënyrë që ata të jenë të vendosur më mirë për të zbutur ndikimin nga anshmëritë e dëmshme që dëmtojnë hetimin dhe përpjekjet e parandalimit të policisë për DHGV.

Sisteme të tilla trajnimi dhe mbështetjeje kanë nevojë për politika dhe strategji institucionale që të krijohen dhe të përforcohen nga lidershipi i lartë i përkushtuar, të cilët janë të përgatitur të japin përparësi në aftësitë komunikuese të **ndjeshme ndaj gjinisë**, si kompetenca kryesore për policimin e përditshëm. Kjo është veçanërisht e rëndësishme duke pasur parasysh numrin e incidenteve të lidhura me DHGV që policia i përgjigjet çdo ditë, dhe faktin që IPV nuk është një ngjarje e vetme e kufizuar në kohë, kështu që policia shpesh do të ri-angazhohet me të njëjtat viktimat/të mbijetuar dhe autorë(kryesit).

Kjo shtohet më tej nga nevoja e përditshme që policia e vijës së parë të komunikojë në mënyrë efektive me njerëz me prapavija të ndryshme në kushte të ndryshueshme dhe shpesh të paparashikueshme.

Politika dhe strategji të tilla duhet të jenë transformuese në natyrë dhe të kenë një qëllim të qartë të krijimit të ndryshimit institucional, kështu që policia, si një entitet publik dhe bartës i detyrës, bëhet më e përgjegjshme ndaj gjinisë.² Ndërtimi i kompetencave dhe aftësive të përgjegjshme ndaj gjinisë, siç janë aftësitë e komunikimit të ndjeshme ndaj gjinisë, janë në qendër të procesit të transformimit.

² Drejtësia penale e përgjegjshme ndaj gjinisë do të thotë që ligjet, institucionet e drejtësisë penale, proceset e drejtësisë penale dhe rezultatet e drejtësisë penale nuk diskriminojnë askënd në bazë të gjinisë. Shih: Skinnider, Eileen, 'Drejt Drejtësisë Penale të Përgjegjshme Gjinore: Praktika të Mira nga Azia Juglindore në përgjigjen ndaj dhunës kundër grave (Instituti i Drejtësisë në Tajlandë, 2018).

Foto me mirësjellje nga UNMIT/Martine Perret (TimorLeste)

Si rezultat, politikat dhe strategjitë transformuese duhet të pasqyrohen në formulimin e misionit dhe vizionit të organizatës policore, dhe më pas në objektivat e saj strategjike në nivelet më të larta. Kjo do të jetë baza që menaxherët e mesëm të jenë në gjendje të kontribuojnë me ndikim në transformimin e dëshiruar, duke promovuar aftësitë komunikuese të ndjeshme ndaj gjinisë në proces. Shih Kapitullin 10: *‘Ndërtimi i Institucioneve për një Përgjigje Efektive dhe të Përgjegjshme ndaj DHGV’* dhe Kapitullin 11: *‘Sfidat dhe Strategjitë për Zbatimin e Policimit të Përgjegjshëm Gjikor’* për më shumë diskutime mbi krijimin e ndryshimit institucional të nevojshëm për transformimin policor.

“Policia duhet të sigurojë që grave t’u ofrohen informacione që janë në kohë, relevante, të besueshme dhe të ndershme. Informacioni i pwrcejellu në këtë mënyrë mund të ndihmojë në uljen e krimit. Në të kundërt, nëse komuniteti ose policia nuk ndajnë informacion, zvogëlimi i krimit mund të ndikohet negativisht.”

Paketa e Veglave Gjimore e Policisë së OKB -së, 2015

Kapitulli i mëposhtëm synon të japë udhëzime për menaxherët e policisë kur komunikojnë në një mënyrë të ndjeshme ndaj gjinisë me viktimat/të mbijetuarit e DHGV, në mënyrë që ata të ndihen dhe veprojnë të fuqizuar për të marrë pjesë në një hetim policor në një mënyrë kuptimplote.

Udhëzimi gjithashtu do të adresojë sfidat me të cilat përballen menaxherët e policisë kur promovojnë brenda tyre aftësitë e komunikimit të ndjeshme ndaj gjinisë për angazhimin me viktimat/të mbijetuarit dhe komunitetet e tyre ose avokatët.

Komunikimi me agjencitë e tjera të drejtësisë nuk do të mbulohet në këtë kapitull pasi kjo do të diskutohet në mënyrë më të detajuar në Kapitullin: *‘Kordinimi mes Agjencive të Drejtësisë’* dhe Kapitullin 12: *Vazhdimësia e Drejtësisë*. Ngjashëm me kapitujt e kaluar, lexuesit i rekomandohet ta shikojë këtë kapitull në lidhje (shoqëri) me *Shërbimin Thelbësor 10: Komunikimet në Modulin 3: Drejtësia dhe Policimi i ESP*.

Lexuesit gjithashtu i rekomandohet që të shikojë në lidhje (shoqëri) me këtë Kapitull Manualin e Operacioneve të

Paqes të OKB -së, Kornizën e Udhëzimit Strategjik për Paqeruajtjen Ndërkombëtare të Policisë dhe Përforcimin e Parandalimit të Krimit dhe Përgjigjen e Drejtësisë Penale të Dhunës ndaj Grave të UNODC -it (2014).

UDHËZIM NGA KOLEGËT

Komunikimi efektiv është ndoshta një nga aspektet më kritike të trajtimit të viktimave/të mbijetuarve dhe dëshmitarëve të DHGV. Gjuha e trupit - Komunikimet jo verbale (“KJV”), kanë një rol kyç për të luajtur në dhënien e një mesazhi qoftë pozitiv ose negativ për viktimat/të mbijetuarit dhe dëgjimi “aktiv” është një aftësi që të gjithë ata që vijnë në kontakt me viktimat/të mbijetuarit dhe dëshmitarët e DHGV duhet ta zhvillojnë.

Shpërndarja efektive e çdo mesazhi varet nga fjalët e përdorura, toni i zërit dhe gjuha e shfaqur e trupit. Hulumtimet na tregojnë se është raporti në të cilin komunikohen këta tre elementë ai që ka ndikimin më të madh në atë që dëgjuesi thith (absorbon) nga mesazhi.

Raporti mund t’ju befasojë, pasi një mesazh i suksesshëm jepet kur vetëm 7% është nga fjalët e përdorura, 38% nga toni i zërit dhe 55% nga gjuha e trupit. Kjo ka implikime për ju dhe stafin tuaj nëse nuk jeni në dijeni të gjuhës tuaj të trupit, ose nëse nuk po tregoni ndjeshmëri ose dhembshuri në tonin tuaj të zërit.

Për të mundësuar që besimi dhe raporti të krijohet me një viktimë/të mbijetuar në mënyrë që ajo të tregojë historinë e saj të plotë, stili i komunikimit me të do të jetë i rëndësishëm së veçantë. Mos harroni se ajo mund të jetë e frikësuar, duke pasur frikë nga pasojat e raportimit në polici, duke vuajtur nga ndikimi i traumave, ose të ketë dobësi ose nevoja specifike. Përdorimi i gjuhës është gjithashtu i rëndësishëm, gjuha pozitive identifikon mundësitë, zgjedhjet dhe mundësitë, ndërsa gjuha negative identifikon atë që nuk mund të arrihet.

Dëgjimi aktiv është një aftësi e vlefshme dhe mbështetet nga përdorimi pozitiv i gjuhës së trupit si kontakti me sy, tundja e kokës, shfaqja e një qëndrimi pozitiv të afrueshëm me viktimën/të mbijetuarën.

“Fëmijët nuk janë të rritur të vegjël. Ata përjetojnë ngjarje, mendojnë, flasin dhe sillen në mënyrën e tyre, në një mënyrë që reflekton moshën e tyre dhe aftësitë në zhvillim. Nëse duam që fëmijët të jenë në gjendje të marrin pjesë në një mënyrë kuptimplote në proceset e drejtësisë dhe të mbrohen nga dëmtimet e mëtejshme, ne duhet të përshtatim gjuhën dhe sjelljen tonë kur komunikojmë me ta.”

Doracak mbi Përgjigjet Efektive të Policisë ndaj Dhunës kunder Grave (UNODC, 2015)

Kjo duhet të menaxhohet me kujdes në kontekste të caktuara kulturore dhe nëse viktimat/e mbijetuarat nuk është në gjendje të mbajnë kontaktin me sy për shkak të normave kulturore dhe/ose ndonjë traume që mund të ketë pësuar, ose është duke pësuar, kjo nuk do të thotë se ajo nuk po thotë të vërtetën.

Let’a vendosë stafi juaj veten në vendin e viktimës/të mbijetuarit/ës. Si ndihen ata kur përpiqen t’i tregojnë dikujt diçka që është e rëndësishme për ta kur personi tjetër nuk duket se po dëgjon? Për shembull, ata mund të mos i shikojnë ata ose mund të shpërqendrohen nga diçka tjetër siç është një telefonatë ose mesazhi i radios?

Shih Kapitullin 4 ‘Kontakti fillestar’ për më shumë informata mbi të folurit me viktimat/të mbijetuarit.

Stafi juaj duhet të dëgjojë me mendje të hapur atë që viktimat/e mbijetuarat po u thotë dhe të sigurojë që çdo anshmëri apo gjykim që ata mund të kenë, të mos i përcillet viktimës/të mbijetuarës në asnjë mënyrë. **Mos harroni se ata nuk janë aty për të gjykuar një viktimë/të mbijetuar dhe duke e lejuar atë të flas do të krijojë besimin e saj.** Ndërtimi i besimit dhe raportit me viktimën/të mbijetuarën do të marrë kohë, në varësi të faktorëve të tillë si niveli i traumave që mund të kenë pësuar ose frika që po përjetojnë.

Është shumë e rëndësishme që stafi juaj të vërtetojë atë që ka përjetuar viktimat/i mbijetuarit, pasi ne e dimë se viktimat/të mbijetuarit shpesh fajësojnë veten për atë që ka ndodhur. Duke përdorur një tregim që ndihmon për të hequr fajin nga viktimat/i mbijetuarit, ju gjithashtu do të ndihmoni në ndërtimin e besimit. Një

Kutia 1

Këshilla për të folur me Fëmijët*

Praktika e mirë dikton që një fëmijë i cili është sulmuar nuk duhet të miret ose të bëhet ndonjë kontakt fizik nga oficeri i policisë/hetuesi. Si një i huaj i rritur, ju mund të jeni duke shtuar traumën dhe mund të kritikoheni në gjykatë si ushtrues ndikimi të panevojshëm. është e këshillueshme të përdorni një dhomë me pak shpërqendrim (p.sh. lodra dhe zhurmë), shmangni parfumin e fortë ose solucion pas rrojes dhe merni parasysh përdorimin e kukullave anatomikisht të sakta për të ndihmuar në demonstrim dhe mirëkuptim.

Moreover, as a child speaks to you while in a lower level be sure to be on the same level with the child and make horizontal eye contact (e.g. sit or go down on your knees).

Sigurohuni që të mësoni gjuhën e fëmijës (pyesni prindërit) dhe angazhoheni me fëmijën në atë mënyrë, sikur me përdorimin e gjuhës së të rriturve, veçanërisht në lidhje me organet gjenitale mashkullore dhe femërore. Konstatoni nëse ata e dallojnë të mirën nga e gabuara, a e dinë se është e gabuar të thuan një gënjeshtër? A do të premtojnë ata të thonë të vërtetën? Çfarë i bën ata të lumtur? Çfarë i trishton...? kjo adreson pretendimin se ishte lojë dhe fëmija nxiti aktivitetet.

Shmangni	Shmangni
Fjali të gjata	Fjali të shkurtra
Fjali të ndërlikuara	Fjali të thjeshta
Zë dembel ose të irrituar	Zë të qetë dhe dinamik
Fjali negative ('A nuk i tregove dikujt?')	Fjali pozitive ('I tregove dikujt?')
Pyetje me më shumë se një kuptim ("Çfarë ndjetë pastaj?")	Pyetje me vetëm një kuptim ('Ishe zemëruar pastaj?')
Shprehjet negative të fytyrës ose gjuhës së trupit	Shprehjet pozitive të fytyrës ose gjuhës së trupit

* Përshtatur nga Doracaku për Përgjigjet Efektive ndaj Dhunës Kundër Grave dhe Vajzave (UNODC, 2010)

nga gjërat më të fuqishme që stafi juaj mund t'i thotë viktimës/të mbijetuarit është 'ti nuk je fajtor për atë që ka ndodhur'.

Stafi juaj duhet të pranojë atë që thotë viktimë/i mbijetuari dhe pastaj të mbledhë provat ashtu siç do të bënte me çdo krim tjetër, duke kujtuar se raportimi i rremë është në të vërtetë shumë i rrallë. Ju duhet të përqendroheni në faktin se, globalisht, DHGV është shumë pak i raportuar.

Ju duhet të siguroheni që stafi juaj të plotësojë këto standardet bazë:

- Zgjidhni një vend të përshtatshëm për të folur me viktimën/të mbijetuarin që siguron privatësinë dhe konfidencialitetin e tyre dhe nuk përkeqëson asnjë frikë apo traumë që ata po përjetojnë;

- Prezantoni ata dhe shpjegoni proceset që ka të ngjarë të ndodhin, të tilla si siguria e viktimës/të mbijetuarit, konfidencialiteti i informacionit, shërbimet mbështetëse nëse janë të disponueshme, ekzaminimi mjeko -ligjor/mjekësor, etj;
- Lejoni që ata të ofrojnë 'narracionin e tyre të lirë' pa ndërprerje;
- Përdorni pyetje të hapura - kush çfarë, kur, ku dhe si - për t'i inkurajuar ata që të japin informacion të mëtejshëm pas 'narracionit të lirë.' Kini shumë kujdes të bëni pyetjen 'Pse?', Pasi një viktimë/e mbijetuar e traumatizuar ka të ngjarë të ia ketë bërë vetes atë pyetje shumë herë tashmë dhe ju mund të shtoni në traumat e tyre dhe ndjenjën e vetëfajësimit.
- Filloni procesin e vlerësimit të rrezikut dhe merrni parasysh elementet e hershme të një plani sigurie me viktimën/të mbijetuarin.

Ndërmjetësimi mund të jetë jashtëzakonisht problematik dhe me të vërtetë i rrezikshëm në rastet e VAWG për arsyt e mëposhtme:

- Rastet e dhunës ndaj grave përfshijnë raporte të pabarabarta të fuqisë midis palëve, të bazuara në akte sulmi, kanosje të dhunshme dhe/ose sjellje kontrolluese, abuzive ose poshtëruese;
- Ndërmjetësimi supozon se palët i qasen procesit me burime dhe fuqi të barabarta - gjë që shpesh nuk ndodh në këto situata.

Për më shumë informacion mbi bisedimin me fëmijët shih Kapitullin 5: 'Hetimi.'

Pasi viktimat/e mbijetuara të ketë hyrë në procesin e drejtësisë duke bërë ankesën e saj në polici, është jetike që të mbahet komunikimi i vazhdueshëm me të. Ajo duhet të pajiset me informacion të azhurnuar deri sa rasti përparon, duke përfshirë ndalimin e ndonjë autori të dyshuar dhe çdo kusht lirimi ose shkelje të njohur të çfarëdo kushti.

Ajo duhet të dijë se çfarë të bëjë dhe si të kontaktojë policinë nëse ka frikë për sigurinë e saj. Komunikimi me viktimën/të mbijetuarin gjithashtu duhet të mbahet në mënyrë që të bëhen rishikime të rregullta të vlerësimit të rrezikut dhe planit të sigurisë.

Shih Kapitullin 7 'Mbështetje dhe Ndihmë' për shembullin e praktikës së mirë të mbajtjes së kontakteve me viktimat/të mbijetuarit dhe familjet e tyre - Oficerët Ndërlidhës të Familjes ('ONF')

Kontakti i vazhdueshëm me viktimat/të mbijetuarit duhet të koordinohet me agjencitë e tjera të drejtësisë për të siguruar që mesazhet të jenë konsistente. Komunikimet midis agjencive të drejtësisë ka të ngjarë të kërkojnë që protokollet të jenë në vend (ekzistojnë) pasi mund të përfshijë ndarjen e informacionit të ndjeshëm ose privat në lidhje me viktimën/të mbijetuarin.

Një protokoll i dakorduar do të sigurojë konfidencialitetin e informacionit, duke lejuar që ai të jetë i arritshëm për ata që janë të përfshirë drejtpërdrejt me rastin. Para se të ndani çdo informacion në lidhje me viktimën/të mbi-

jetuarën, do t'ju duhet të siguroheni që personeli juaj të ketë marrë pëlqimin e saj të informuar. Ajo do kërkojë siguri se pse kërkohet ndarja e një informacioni të tillë me partnerët e drejtësisë dhe si do të mbrohet dhe ruhet ky informacion. Qasje e përqendruar tek viktimat/e mbijetuara do të thotë që viktimat/e mbijetuara duhet të mbahet plotësisht e informuar dhe pikëpamjet e saj duhet patjetër të merren parasysh për çfarëdo vendim që merret në rastin e tyre.

A keni të krijuar ndonjë protokoll për të dhëna ose shkëmbim të informacionit midis partnerëve të drejtësisë? Nëse jo, merrni parasysh që t'i kërkonit ato për të siguruar që procesi i drejtësisë në fushën tuaj është më efektiv. Të dhënat, informacionet ose inteligjenca nga agjencitë e tjera të drejtësisë mund të ndihmojnë stafin tuaj për të siguruar një hetim të plotë dhe komplet, duke rritur kështu perspektivat e një rezultati të suksesshëm për viktimën/të mbijetuarën, duke rezultuar përfundimisht në rritjen e besimit dhe fshehtësisë së policisë brenda komunitetit tuaj lokal.

Për më shumë informacion mbi koordinimin dhe protokollet shih Kapitullin 7: 'Mbështetje dhe Asistencë', Kapitullin 8: 'Koordinimi mes Agjencive të Drejtësisë' dhe Kapitullin 12: 'Vazhdimësia e Drejtësisë'.

Ballafaqimi me sfidat në përgjigjen ndaj DHGV fillon me identifikimin e boshllëqeve në performancën e ekipit tuaj

Siç u diskutua në Kapitullin 2, anshmëritë e qarta dhe të nënkuptuara janë ngulitur në kulturat tona, por kur bëhet fjalë për policimin, anshmëria gjinore dhe anshmëria tjetër ndërlidhëse e dëmshme, ka forma të diskriminimit që mund të ndikojnë lehtësisht në cilësinë e shërbimeve thelbësore të ofruara për viktimat/të mbijetuarat e DHGV dhe çojnë në forma dytësore të viktimizimit.³ Kjo

3 Viktimizimi dytësor është përkufizuar në Strategjitë Modele të Përditësuara dhe Masat Praktike të OKB –së për të qenë viktimizim që ndodh jo si rezultat i drejtpërdrejtë i aktit, por nëpërmjet reagimit joadekuat të institucioneve dhe individëve ndaj viktimës/të mbijetuarës.

zakonisht fillon me komunikimin e dobët midis policisë që përgjigjet dhe viktimave/të mbijetuarve në kontaktin fillestar dhe mund të vazhdojë gjatë gjithë angazhimit të saj me policinë dhe akterët e tjerë të drejtësisë.

Motivet që nxisin anshmëri të dëmshme të qartë dhe të nënkuptuar ndryshojnë nga personi në person, por ato të dyja mund të jenë të dëmshme për viktimat/të mbijetuarat e DHGV. Për shembull, një oficer që ndërhyr dhe ndërmmjetëson në një rast të dhunës në familje ose ndër-familjare pa bërë një raport zyrtar, mund të besojë se ai ose ajo po vepron në interesin më të mirë të viktimës/të mbijetuarit (dhe fëmijëve të tyre) në një afat të gjatë. Sidoqoftë, kjo në të vërtetë komunikon mesazhin e gabuar se ekziston toleranca për krime të tilla, duke i hapur derën partnerit intim për të shkelur prapë ligjin.

Në raste të tjera më ekstreme, anshmëria e dëmshme nga reagimi i policisë mund të jetë më eksplicite duke çuar në turp, fajësim dhe poshtërim, madje edhe duke akuzuar viktimën/të mbijetuarin për raportim të rremë ose tradhti ndaj normave kulturore ose shoqërore. Aftësi të tilla të dobëta komunikimi ndaj viktimave/të mbijetuarve të DHGV ka ndikime traumatike të qëndrueshme dhe shtyn në raportim të pamjaftueshëm në përgjithësi. Raportimi i pamjaftueshëm paraqet një mundësi të humbur për të:

- Identifikuar dhe ofruar mbështetje të specializuar për viktimat, viktimat e përsëritura dhe familjet e tyre;
- Identifikuar autorët e rrezikshëm dhe të dhunshëm të përsëritur;
- Identifikuar vendet dhe lokacionet e rrezikshme të përsëritura.

Interseksionaliteti na bën thirrje ta kuptojmë këtë identitetet dhe pozitat sociale të grave dhe vajzave janë formuar në mënyrë unike nga disa faktorë në të njëjtën kohë, duke krijuar përvoja unike dhe perspektivat.

Anshmëritë e dukshme dhe të nënkuptuara gjinore gjithashtu manifestohen së brendshmi midis kolegëve meshkuj dhe femra të policisë, gjë që shpesh rezultojnë që kolegja femër e policisë të ndryshojë sjelljen e saj (siç është shmangia që të punojë brenda njërive të caktuara) për të shmangur ballafaqimin me gjuhën seksiste, madje edhe mizogjiniste. Gjuha e pakontrolluar seksiste dhe e njëanshme dekurajon në fund policet femra nga përmbushja e potencialit të tyre profesional dhe ndikon negativisht në mënyrën se si policia angazhon viktimat/mbijetueset femra të dhunës dhe krimin.

Shih Kapitullin 2: ‘Bërja e Dallimit si Menaxher dhe Udhëheqës i Ekipit’ dhe Kapitullin 5: ‘Hetimi’ për më shumë informacion mbi anshmërinë gjinore.

Vrasja e grave nga partnerët intimë ose anëtarët e familjes po rritet

“Rreth 87,000 gra dhe vajza u vranë qëllimisht në vitin 2017, një rënie nga 2012. Pjesa e grave të vrara nga partnerët intimë ose anëtarët e tjerë të familjes, megjithatë, u rrit nga 47 përqind e të gjitha viktimave të vrasjeve femra në 2012 në 58 përqind në 2017, dhe numri i përgjithshëm që humbi jetën nga kjo lloj vrasjeje u rrit nga 48,000 viktimat në 2012 në 50,000 në 2017. Shtëpia mbetet vendi më i rrezikshëm për gratë, të cilat vazhdojnë të mbajnë barrën më të rëndë të viktimizimit vdekjeprurës si rezultat i pabarazisë dhe stereotipeve gjinore.”

Studimi i UNODC për Vrasjet (2019)

Në shumë raste, anshmëria e dëmshme siç është anshmëria gjinore nxitet nga mungesa e të kuptuarit të çështjeve që prekin në mënyrë disproporcionale gratë dhe vajzat. Kjo mund të shpie në atë që punonjësit e policisë të pyesin, madje edhe të sfidojnë hapur ligjet, politikat dhe/ose strategjitë specifike që synojnë të rrisin mbrojtjen për gratë dhe vajzat kur ato janë të shënjestruar në mënyrë disproporcionale për dhunë ose krim si rezultat i “vendosjes” së gjinisë së tyre nga shoqëria në pozitë të cenueshmërisë. Aktet e tilla të dhunës që prekin në mënyrë disproporcionale gratë dhe vajzat përfshijnë, por nuk kufizohen vetëm në, vrasjet e grave dhe vajzave që lidhen me gjininë

Kutia 2

“Është jetike që ju, si menaxherë të policisë, të jeni në gjendje të demonstroi në mënyrë efektive mbështetjen personale për parandalimin dhe trajtimin e të gjitha formave të dhunës dhe abuzimit, përfshirë DHBGJ. Ju duhet të demonstroi udhëheqje të dukshme në atë që fjalët tuaja të përdorura në trajtimin e dhunës dhe abuzimit të tillë duhet patjetër të plotësohen me veprimet dhe sjelljet tuaja. Nëse nuk ‘ecni në bisedë’, atëherë nuk do të keni besim nga stafi juaj i cili ka të ngjarë të humbasë besimin tek ju.”

Jane Townsley, Ish Kryeinspektore, Policia Britanike e Transportit, MB dhe Drejtoreshë Ekzekutive aktuale e Shoqatës Ndërkombëtare të Policisë së Grave (ShNPG).

(të njohura edhe si ‘femicid’ ose ‘feminicid’), të tilla si vrasja nga partneri intim ose me motiv të ‘bazuar në nder’⁴. Vrasja e partnerit intim është forma më e vëzhguar dhe e dokumentuar e vrasjeve të lidhura me gjininë e grave dhe vajzave sipas Studimit të Vrasjeve të UNODC 2019.⁵

Shumë oficerë të policisë mund të mendojnë se ligje, politika dhe/ose strategji të tilla që adresojnë në mënyrë specifike nevojat e sigurisë së grave dhe vajzave përfundojnë duke diskriminuar ndaj burrave të cilët ata i shohin si grup i prekur në mënyrë disproporcionale nga krimi dhe dhuna në përgjithësi, e veçanërisht nga vrasja.⁶

Kur anshmëria gjinore në organizatat policore rezulton në perceptimin e të qenit viktimë e një forme të kundërt diskriminimi dhe kjo nuk adresohet dhe as nuk informohet nga eprorët e tyre, qëndrimet dhe sjelljet negative do të ndikojnë në efektivitetin dhe efikasitetin e punës së policisë, veçanërisht kur i përgjigjeni DHGV dhe forma të tjera të GBV.

Në fakt, një studim nga Harvard Business Review (2016)

4 Rekomandohet që kur policia t’i përgjigjet ‘dhunës së bazuar në nder’, ajo duhet të jetë e kujdesshme për t’u mbështetur në stereotipet dhe kategorizimet e tjera diskriminuese që synojnë individët dhe komunitetet.

5 Shih Studimin Global mbi Vrasjen (UNODC, 2019).

6 The police cannot know whether a personal opinion is right for the victim/survivor, so it is better to give them the information they need to make their own decisions. It also shows that you respect and trust the victim’s/survivor’s own opinions and judgment. See: UN Police *Gender Toolkit* (UN. Department of Peace Operations - DPO/ DPET/Integrated Training Service, 2015).

mbi *Pse Më shumë Burra Amerikanë Ndihen të Diskriminuar* arriti në përfundimin se edhe nëse burrat janë përgjithësisht të privilegjuar në shoqëri, vetë besimi se ata nuk janë është mjaftueshëm për të krijuar një reagim të ashpër që i çon ata të **rrisin identifikimin e grupit të tyre gjinor, të përjetojnë vetëvlerësim më të ulët, të zemërohen dhe madje të sulmojnë grupin që ata e konsiderojnë se është duke bërë shtypje.**⁷

Të kesh një strategji të komunikimit të brendshëm që përfshin të gjithë udhëheqjen e policisë dhe kërkon të adresojë me përparësi perceptimet negative të ligjeve, politikave dhe/ose strategjive që promovojnë barazinë gjinore është një pikënisje e mirë. Strategjia e komunikimit duhet, në teori, të shënjestrohet në të gjitha nivelet e hierarkisë së organizatës, përfshirë nivelet më të ulëta në mënyrë që të ketë njëtrajtmëri në praktikë si dhe përgjegjshmëri. Po me aq rëndësi, programet e trajnimit dhe edukimit të policisë duhet të reflektojnë dhe përforcojnë strategjinë e komunikimit të brendshëm për të siguruar qëndrueshmërinë e saj.

Kur një strategji e tillë komunikimi mungon në organizatën policore, drejtuesit ose menaxherët e ekipit/njësisë mund të zbatojnë me lehtësi një qasje të nivelit ekipor për zgjidhjen e pyetjeve, dyshimeve ose skepticizmit në momente të përshtatshme, veçanërisht kur sjellje të tilla si ato të identifikuar në artikullin e Harvard Business Review fillojnë të shfaqen.

7 Cassino, D., ‘Pse më shumë Burra Amerikanë Ndihen të Diskriminuar’, Harvard Business Review, 29 shtator 2016, në: <https://hbr.org/2016/09/why-more-american-men-feel-discriminated-against>

Zbatimi i një sistemi të tillë komunikimi, qoftë i drejtuar nga organizata apo pjesë e një qasjeje të nivelit të ekipit, gjithashtu mund të jetë i rëndësishëm për zbatimin e tolerancës zero ndaj ngacmimit seksual dhe sjelljeve të tjera seksiste brenda ekipit.

Më poshtë është një listë jo shteruese e mangësive të policisë gjatë komunikimit me viktimat/të mbijetuarit e DHGV. Lista ka për qëllim të japë shembuj të frymëzuar nga hartëzimi i gjerë global i praktikave të mira dhe boshllëqeve të kapaciteteve të institucioneve të policisë gjatë reagimit me DHGV. Hartëzimi ka përfshirë një shtrirje tek disa oficerë policie që janë në shërbim dhe në pension, shoqërinë civile dhe stafin e OKB-së me përvojë në punën me policinë dhe organizatat joqeveritare të specializuara në adresimin e DHGV.

Lista ka për qëllim të rrisë ndërgjegjësimin për boshllëqet e përbashkëta të komunikimit të brendshëm dhe të jashtëm në polici gjatë reagimit me DHGV. Titujt e kategorive kanë për qëllim të ndihmojnë lexuesin të lidhet me çështjen kryesore të hendekut të kapacitetit të identifikuar; megjithatë, ato janë të gjitha të zbatueshme dhe/ose plotësuese për secilën pikë:

Qëndrimi

- Policia që nuk është pjesë e njësive të specializuara shpesh u mungon simpatia ose ndjeshmëria për viktimën/të mbijetuarën. Për shembull, ata nuk pranojnë aspektet më të vështira të shpjegimit dhe as nuk shpjegojnë pse këto detaje janë të nevojshme - nëse janë. Menaxherët e policisë duhet të marrin parasysh sjelljen e oficerëve specialistë për të ndihmuar në avansimin e njohurive brenda ekipit(eve) të tyre;
- Ngacmimi seksual verbal nuk merret mjaft seriozisht;
- Barazia gjinore referohet negativisht ose refuzohet, madje karakterizohet si një axhendë politike që synon të diskriminojë, tjetërsojë, madje edhe të dëmtojë burrat.

“Disa studime kombëtare tregojnë se deri në 70 përqind të grave kanë përjetuar dhunë fizike dhe/ose seksuale nga një partner intim gjatë jetës së tyre.”

Faktet dhe shifrat e UN Women:
Përfundimi i Dhunës ndaj Grave

Anshmëria Gjinore

- Viktimave/të mbijetuarve u bëhet presion që të mos bëjnë ankesë zyrtare për përdhunimin bashkëshortor (‘Ti do t’ia shkatërrosh jetën e tij, djalit të mjerë, nuk është me të vërtetë një punë e madhe, mendo për fëmijët e tu.’);
- Policia beson se, duke i dhënë këshilla viktimës/të mbijetuarit, kjo po i ndihmon ata kur në të vërtetë ata janë duke futur mendimin e tyre personal duke u thënë viktimave/të mbijetuarve se çfarë duhet të bëjnë dhe si duhet ta bëjnë;⁸
- Arsyetimi më problematik i ofruar nga oficerë të ndryshëm policie për të mos lëshuar një paralajmërim për agresorët specifikë të DHGV për komunitetet lokale është se nuk do të kishte ndryshuar sjelljen e një gruaje.⁹

Viktimizimi Dytësor

- Gjatë intervistave me policinë, viktimat/të mbijetuarat shpesh mund të ndërpriten dhe/ose të vështrohen, bëhen supozime për atë që ajo dëshiron të thotë, diskutimet nxitohen, ose bëhen për të përsëritur historinë e saj të abuzimit tek njerëz të ndryshëm;

8 Policia nuk mund të dijë nëse një mendim personal është i duhuri për viktimën/të mbijetuarën, kështu që është më mirë t’i jepni informacionin e duhur që ata të marrin vendimet e tyre. Gjithashtu tregon se ju respektoni dhe besoni opinionet dhe gjykimin e vetë viktimës/të mbijetuarit. Shih: Paketën e Veglave Gjinore të Policisë së KB-se (KB. Departamenti i Operacioneve të Paqes - DOP/ DPET/ Shërbimi i Trajnimit të Integruar, 2015).

9 Frymëzuar nga The Honorable Wally T. Oppal, ‘I BRAKTISURI. Raporti i Komisionit Hetimor të Grave të Zhdukura VELLIMI IIB Askush: Si dhe Pse Ne Dështuam me Gratë e Zhdukura dhe te Vrara Pjesa 3, 4 dhe 5 (2012) ’në: https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/law-crime-and-justice/about-bc-justice-system/inquiries/forsaken-vol_2b.pdf

- Mendimet, besimet, kujtimet dhe emocionet e viktimeve/të mbijetuarve shpesh nuk respektohen (viktimeve/të mbijetuarve u thuhet të ndalojnë së qari ose të qetësohen);
- Nuk ofrohen mundësi të mjaftueshme duke përfshirë hapësirat fizike që viktimen/te mbijetuarin që të tregojë plotësisht historinë e saj, të dëgjohej dhe të regjistrohet me saktësi historia e saj dhe të jetë në gjendje të shprehë nevojat dhe shqetësimet e saj sipas aftësive, moshës, pjekurisë intelektuale dhe kapacitetit të saj në zhvillim.¹⁰

Keqpërdorim (veprim i ndaluar)

- Informacioni hetimor që identifikon tendencat e krimeve të rënda të DHGV shpesh nuk ndahet me oficerët në nivel komuniteti që angazhojnë gra dhe vajza vendore.¹¹ Merrni parasysh t'i pyesni analistët/specialistët vendor që të ndajnë trendet e krimit të DHGV;
- Në rastet e grave dhe vajzave të zhdukura, dështimet e komunikimit të brendshëm kontribuojnë në vonesat në vlerësimin e duhur të lidhjeve midis rasteve. Ky lloj verbimi i lidhjes është i zakonshëm në rastet me shumë juridiksion.¹²

Diskriminimi

- Gjuha seksiste shpesh tolerohet në detyrë, madje inkurajohet në prani të grave dhe vajzave.

Boshllëqet në trajnim dhe arsim

- Policisë që nuk është pjesë e njësive të specializuara shpesh i mungon ndjeshmëria. Për shembull, ata nuk e dinë kur të ndalojnë së bërëi pyetje të caktuara ose të ndrojnë temën;
- Policia nuk i kushton vëmendje të mjaftueshme komunikimit jo verbal të tyre ose të viktimës/të mbijetuarit;

¹⁰ Gratë dhe vajzat duhet patjetër të kenë mundësinë të tregojnë historinë e tyre, të dëgjohej, të regjistrohet me saktësi historia e tyre dhe të jenë në gjendje të shprehin nevojat dhe shqetësimet e tyre sipas aftësive, moshës, pjekurisë intelektuale dhe aftësive në zhvillim.

¹¹ Shih n. 9.

¹² Ibid.

“Përgjegjësitë e përbashkëta të të gjithë departamenteve dhe komunikimi dhe bashkëpunimi i avancuar midis departamenteve, si dhe midis oficerëve të vijës së parë dhe mbikëqyrësve të tyre çojnë në një përmirësim të përgjithshëm të klimës së punës në agjencitë policore.”

Organizata për Sigurinë dhe Bashkëpunimin në Evropë (OSBE)

- Gjatë intervistave, gjuha e qartë e thjeshtë nuk përdoret mjaftueshëm dhe nuk bëhen përpjekje për të sqaruar ndonjë term të panjohur.
- Policia nuk i kushton vëmendje të mjaftueshme ose nuk është e trajnuar për të identifikuar dhe adresuar sfidat/barrierat me të cilat mund të përballen viktimat/të mbijetuarit për të kuptuar udhëzimet/pyetjet e stafit dhe për t’iu përgjigjur atyre, dhe që ata duhet të përshtatin nevojat e tyre të komunikimit në përputhje me rrethanat;
- Policia nuk është aq e hapur sa duhet kur bëhet fjalë për ndarjen e informacionit me gratë dhe anëtarët e tjerë të komunitetit në lidhje me hetimet e krimeve të rënda të lidhura me DHGV; Pavarësisht nga kjo, hetuesit duhet të përmbahen nga disa informacione në mënyrë që të avancojnë hetimin. Sidoqoftë, duhet të merret parasysh ekuilibri i duhur midis qëllimeve të dyfishta për kapjen e autorit dhe parandalimin e një gruaje tjetër që të jetë viktimë/mbijetuese e një krimi të rëndë.¹³

Si një veteran me përvojë mbi tridhjetë vjet me Policinë në Skoci, Kryeinspektori në pension Graham Goulden vëzhgoi kulturën e burrave, përfshirë kolegët, që nuk flisnin kur vëzhgonin sjellje të papërshtatshme ndaj grave ose vajzave. Shpesh, gjatë intervistimit të njerëzve që kishin qenë dëshmitarë të abuzimit dhe dhunës, Graham u ndesh me fjalët, ‘E dija se diçka do të ndodhte.’ Si rezultat, Kryeinspektori në pension Graham Goulden hartoi

¹³ Ibid.

nisma për të zhvilluar qasje, të tilla si 'qasja vëzhguese',¹⁴ si dhe programe që ndihmojnë në krijimin e kushteve ku njerëzit e mirë mund të ndërmarrin veprime pozitive kur përballen me situata sfiduese. Shih Kutinë 3 më poshtë për informacion mbi Qasjen Vëzhguese nga Kryeinspektori në pension Graham Goulden.

PËRKUFIZIMI DHE KORNIZAT

Komunikimi është një temë kryesore në të gjithë vazhdimësinë e drejtësisë. ESP thotë se për viktimën/të mbijetuarën, ofrimi i shërbimeve thelbësore fillon duke e dëgjuar atë dhe duke kuptuar nevojat e saj për ndryshimin e drejtësisë në mënyrë që ato të mund të adresohen në mënyrë efektive.

Sigurimi i informacionit të qartë dhe të arritshëm në mënyrë empatike, të paanshme dhe gjithëpërfshirëse mund të fuqizojë viktimën/të mbijetuarën të marrë vendime të informuara në lidhje me angazhimin e saj me sistemin e drejtësisë. Kjo përfshin sigurimin e saj se konfidencialiteti dhe privatësia janë përparësi kur ndahen informacione dhe komunikohet me agjenci të ndryshme të shërbimit të drejtësisë dhe sektorëve jo të drejtësisë.

Një kulturë komunikimi parimore dhe e përqendruar tek viktimat/mbijetuesit midis viktimës/të mbijetuarve dhe policisë mund të kontribuojë në minimizimin e rreziqeve me të cilat përballen viktimat/të mbijetuarit kur kërkojnë drejtësi.¹⁵

Duke ndihmuar organizatat policore të komunikojnë më mirë me viktimat/të mbijetuarit e krimit dhe dhunës, OKB -ja ka rekomanduar që parimet e përshkruara në *Deklaratën e Parimeve Themelore të Drejtësisë për Viktimat e Krimit dhe Abuzimit me Pushtetin* (1985) të promovohen dhe respektohen nga zbatimi i ligjit.

Për të ndihmuar në këtë proces, UNODC ofron mjete të shumta për organizatat policore kur kërkojnë të

14 Për më shumë informacion mbi "Qasjen Vëzhguese" nga Kryeinspektori në pension Graham Goulden dhe Drejtori aktual i *Cultivating Minds në MB* shih: www.grahamgoulden.com

15 Paketa e shërbimeve thelbësore për gratë dhe vajzat që i nënshtrohen dhunës: Elementet Themelore dhe Udhëzimet për Cilësinë (Programi i Përbashkët Global i Kombeve të Bashkuara mbi Shërbimet Thelbësore për Gratë dhe Vajzat që i Nënshtrohen Dhunës, 2015).

Komunikimi efektiv ndërton besim, krijon transparencë dhe nxit një atmosferë respekti reciprok dhe empatie, qoftë në zyrë, në rrugë apo në sallën e gjyqit.

komunikojnë me viktimat/të mbijetuarit në mënyrë të ndjeshme ndaj gjinisë. Për shembull, sa i përket komunikimit me viktimat/të mbijetuarit gjatë intervistave, shih *Doracakun mbi Reagimet Efektive të Policisë ndaj Dhunës kundër Grave*¹⁶ të vitit 2010 dhe *Doracakun për Përgjigjet Efektive të Prokurorisë ndaj Dhunës kundër Grave dhe Vajzave*¹⁷ të vitit 2014.

Për sa i përket komunikimit me fëmijët viktimat/të mbijetuar të DHGV, doracaku i përbashkët për *Programin e Trajnimit të UNODC-UNICEF-it mbi Trajtimin e Viktimave të Fëmijëve dhe Dëshmitarëve të Fëmijëve të Krimit për Zyrtarët e Zbatimit të Ligjit* (2015)¹⁸ ofron udhëzime të qarta për zbatimin e ligjit në funksionimin e *Deklaratës së Parimeve Themelore të Drejtësisë për Viktimat e Krimit dhe Abuzimit me Pushtetin* kur angazhohen fëmijë viktimat të krimit dhe dhunës. Ai gjithashtu ofron ndërgjegjësim për *Udhëzimet plotësuese mbi Drejtësinë në Çështjet që përfshijnë Fëmijët Viktimat dhe Dëshmitarët e Krimit*.¹⁹

Ky doracak dhe kompleti i udhëzimeve janë shumë të dobishëm pasi ofrojnë përkufizime të qarta të viktimave dhe fëmijëve viktimat sipas standardeve ndërkombëtare (shih Tabelën 1 më poshtë). Ky qartësim lejon që agjencitë e zbatimit të ligjit dhe organizatat policore të kuptojnë se me kë janë duke u angazhuar, dhe për këtë arsye se si duhet ta strukturojnë komunikimin e tyre me ta.

Për shembull, nëse një vajzë e re besohet të jetë viktimë/mbijetuese e abuzimit seksual, është e zakonshme që

16 Shih pjesën për intervistat dhe deklaratat e viktimave në 'Doracakun mbi Reagimin Efektiv të Policisë ndaj Dhunës kundër Grave' (UNODC, 2010).

17 Shih pjesën mbi udhëzimet e përditësuara për intervistimin e viktimave në 'Doracakun mbi Reagimin Efektiv të Prokurorisë ndaj Dhunës kundër Grave dhe Vajzave' (UNODC, UN Women, 2014).

18 Programi i Trajnimit i UNODC për Trajtimin e Fëmijëve Viktimat dhe Dëshmitarëve të Fëmijëve të Krimit për Zyrtarët e Zbatimit të Ligjit (2015)

19 Këshilli Ekonomik dhe Social i Kombeve të Bashkuara miratoi në rezolutën e tij 2005/20 të 22 Korrikut 2005 Udhëzimet mbi Drejtësinë në Çështjet që përfshijnë Fëmijët Viktimat dhe Dëshmitarët të Krimit.

Kutia 3

Çfarë është Qasja Vëzhguese për Parandalimin?

Tradicionalisht, qasjet ndaj dhunës dhe abuzimit fokusohen në aktet e autorëve dhe viktimave/të mbijetuarve. Qasje vëzhguese së pari heq këtë qasje binare duke identifikuar individët si miq, shokë klase, fqinjë, shokë skuadre, kolegë pune ose anëtarë të familjes me një rol në parandalimin e abuzimit që kryhet ndaj tyre/ose nga të tjerët.

Në lidhje me DHGV, kjo qasje për parandalimin e dhunës fokusohet tek djemtë dhe burrat, jo si autorë ose kryes të mundshëm, por si vëzhgues të fuqizuar të cilët mund të përballen me moshatarët abuzues dhe të mbështesin ata të abuzuar. Po ashtu, modeli fokusohet tek vajzat dhe gratë, jo si viktima ose objektiva të mundshëm të ngacmimit, përdhunimit dhe abuzimit, por si vëzhgues të fuqizuar që mund të mbështesin bashkëmoshatarët e abuzuar dhe të përballen me ata abuzues. Seancat, pa gjykim, do të detyrojnë një formë të “vetë-inspektimit” duke ndihmuar individët të reflektojnë mbi sjelljet e tyre.

Qëllimi i kësaj qasjeje nuk është thjesht të mësojë njerëzit se si të ndërhyjnë në vendin e sulmit. Ajo është një strategji për të ndryshuar normat shoqërore në kulturat e bashkëmoshatarëve në të gjitha nivelet. Për ta bërë këtë, qasja inkurajon njerëzit të flasnin përballë sjelljes abuzive para, gjatë ose pas një incidenti. Kjo ndihmon në krijimin e një kulture të bashkëmoshatarëve ku abuzimi seksist dhe sjellja tjetër abuzive shihet si e gabuar dhe e papranueshme. Për djemtë dhe burrat në veçanti, ky abuzim shihet si një shkelje kundër - sesa një miratim - i normave shoqërore të mashkullorësisë.

Filozofia edukative në qasje është e rrënjësor në drejtësinë sociale bazike që mëson se të gjithë kanë një rol për të luajtur në sfidimin dhe ndryshimin e normave shoqërore që kontribuojnë në sjellje abuzive, veçanërisht anëtarët e grupeve dominuese ose të privileguara. Filozofia njih gjithashtu të drejtat që individët kanë të drejtë të presin brenda shoqërisë.

Qasja mbështet diskutimet rreth normave të shëndetshme që ekzistojnë në shoqërinë tonë. Thjesht ofrimi i mundësisë për diskutim do t'u mundësojë individëve të identifikojnë se të tjerët në rrejtin e tyre të bashkëmoshatarëve më shpesh ndajnë sesa jo qëndrimet dhe pikëpamjet e tyre të shëndetshme. Parandalimi i abuzimit është përgjegjësi për të gjithë ne.

Qasja është veçanërisht e dobishme në angazhimin e djemve dhe burrave në parandalimin e dhunës duke u ofruar atyre një diskutim të strukturuar që merr leje nga burrat e tjerë për të vepruar. Djemve dhe burrave u jepet një mundësi për të përsëritur dhe praktikuar ndërhyrjen në një mjedis ku ata marrin mbështetjen e bashkëmoshatarëve dhe inkurajim nga burrat e tjerë.

Një qëllim shtesë është për të ndihmuar njerëzit të kalojnë nga të qenurit vëzhgues pasivë në vëzhgues të fuqizuar dhe aktivë, dhe kështu të kontribuohet në një ndryshim në pranueshmërinë shoqërore të ngacmimit, abuzimit ose dhunës.

Shih www.mvpstrat.com për lidhje me faqen e internetit të Dr Jackson Katz. **Programi Mentorët në Parandalimin e Dhunës** ('MPD') është një program prijës botëror vëzhgues i bazuar në dëshmi që ndjek përshkrimin e mësipërm të programit vëzhgues. Ai është duke u përdorur me sukses në Shtetet e Bashkuara, Mbretërinë e Bashkuar dhe në Suedi.

Programi MPD përdoret në mjediset e Shkollës dhe Universitetit për të ndihmuar në parandalimin e DHGV, si dhe formave tjera të dhunës në këto dhe mjediset tjera.

ata t'i nënshtrohen një interviste mjeko-ligjore në mënyrë ideale me një profesionist i cili ka kryer trajnim të specializuar në intervistimin e fëmijëve.

Mesazhi i përbashkët i promovuar nga këto dy dokumente të sanksionuara nga OKB të përmendura më

sipër është se viktimat/të mbijetuarit duhet të trajtohen me dhembshuri dhe respekt për dinjitetin e tyre. Ata kanë të drejtë të kenë qasje në mekanizmat e drejtësisë dhe dëmshpërblim të shpejtë, siç parashikohet nga legjislacioni kombëtar, për dëmin që kanë pësuar.²⁰

Tabela 1:

Përkufizimi i Viktimave sipas udhëzimit të KB -së

Përkufizimet e Viktimës²¹

Sipas Deklaratës së Parimeve Themelore të Drejtësisë për Viktimat e Krimit dhe Abuzimit me Pushtetin (1985) 'viktimat' janë:	Sipas Udhëzimeve mbi Drejtësinë në Çështjet që përfshijnë Fëmijët Viktima dhe Dëshmitarë të Krimit (2005) 'Fëmijët viktima dhe dëshmitarë' janë:
<p>Personat të cilët, individualisht ose kolektivisht, kanë pësuar dëme, përfshirë lëndime fizike ose mendore, vuajtje emocionale, humbje ekonomike ose dëmtim të konsiderueshëm të të drejtave të tyre themelore, përmes veprimeve (akteve) ose lëshimeve që janë në kundërshtim me (shkelin) ligjet penale që veprojnë brenda Shteteve Anëtare, përfshirë ato ligje që ndalojnë abuzimin kriminal me pushtetin.</p> <p>Personi mund të konsiderohet viktimë sipas kësaj Deklarate, pavarësisht nëse autori (kryesi) është identifikuar, kapur, ndjekur penalisht ose dënuar dhe pavarësisht nga marrëdhënia familjare midis autorit dhe viktimës.</p> <p>Termi "viktimë" përfshin gjithashtu, aty ku është e përshtatshme, familjen e ngushtë ose vartësit e viktimës direkte dhe personat që kanë pësuar dëme duke ndërhyrë për të ndihmuar viktimat në nevojë ose për të parandaluar viktimizimin.</p>	<p>Nën moshën 18 vjeç, kush janë viktimat të krimit ose dëshmitarë të krimit pavarësisht rolit të tyre në veprën penale ose në ndjekjen penale të shkelësit të pretenduar ose grupeve të shkelësve.</p>

Një element kyç për të siguruar dhembshuri dhe respekt për dinjitetin e viktimave/të mbijetuarve të DHGV është komunikimi se si qendërsia e tyre e procesit do të mundësojë një ofrim më efektiv të shërbimeve. Një praktikë e qëndrueshme e kërkimit të **pëlqimit** në menyrë të mirëfilltë nga viktimat/e mbijetuara do të luajë një rol kyç në vendosjen e viktimës/të mbijetuarës në zemër të

hetimit dhe do ta bëjë atë të ndihet e respektuar dhe e përfshirë në mënyrë kuptimplote.

Është e rëndësishme për raguesit e policisë ndaj akteve të DHGV të kuptojnë se duke hequr fuqinë e pëlqimit të viktimës/të mbijetuarës e vendos atë në rrugën e drejtpërdrejtë për t'iu nënshtuar viktimizimit dytësor. Vlen gjithashtu të theksohet se heqja e fuqisë së saj të pëlqimit ndoshta luajti një faktor të madh në dhunën të cilës ajo iu nënshtua fillimisht.

Pëlqimi është kur një individ bën një zgjedhje të informuar për të bërë lirisht dhe vullnetarisht diçka. Nuk ka pëlqim nëse merret me përdorimin e/ose kërcënimet, forcën, detyrim, mashtrimin, dinakëri ose paraqitjen e rrejshme.

²⁰ Shih n. 18.

²¹ Ibid.

“Viktimat kanë të drejtë në informata. Viktima duhet të marrë informacionin dhe përditësimet e duhura për rastin e tyre për të lejuar vendimmarrjen e informuar dhe vlerësimin e rrezikut. Duke përfshirë viktimën në vendimmarrje, ata fuqizohen dhe kontrollojnë jetën e tyre.”

Paketa e Veglave Gjimore e Policisë së OKB -së, 2015

Eshtë po aq e rëndësishme që policia të ketë qartësi absolute kur mungesa e pëlqimit është pararendëse e dhunës seksuale dhe krimeve të bazuara në seks. **Dhuna seksuale është çdo aktivitet seksual ku pëlqimi nuk jepet lirshëm.** Kjo duhet të zbatohet në të gjitha rrethanat, përfshirë mes një çifti të martuar. Marrëdhëniet seksuale konsensuale janë kur të dy njerëzit bien dakord për atë që po ndodh me zgjedhje dhe kanë lirinë dhe aftësinë për të bërë atë zgjedhje.²³

Të kuptuarit se si sigurimi i pëlqimit luan një rol kyç në komunikimin e respektit për dinjitetin njerëzor, gjithëpërfshirjen dhe transparencën është thelbësore në punën policore (policim).²²

UN Women ofron një sërë udhëzimesh shumë të dobishme (Kutia 4) për të kuptuar se si duket dhe tingëllon pëlqimi në marrëdhëniet seksuale:

Kutia 4

UN Women: Kur bëhet fjalë për pëlqimin, nuk ka linja të turbullta²⁴

Entuziast	<ul style="list-style-type: none"> • Pëlqimi vjen nga një vend entuziazmi. Në vend që të kërkon një “jo”, sigurohuni që ka një “po” aktive.’ • Nëse partneri juaj pajtohet, por duket i shqetësuar ose i pasigurt, ai nuk po jep pëlqimin. • ‘Jo’, ose ‘nuk e di’, dhe heshtja nuk janë pëlqim.
I dhënë lirshëm	<ul style="list-style-type: none"> • Pëlqimi duhet patjetër të jepet pa presion. Nuk është në rregull të mashtroni, detyroni ose kërcënoni dikë që të thotë po. • Ju nuk mund të jepni pëlqimin nëse jeni të pavetëdijshëm ose në një gjendje mendore të ndryshuar, siç është duke qenë i dehur ose në qejf.
I informuar	<ul style="list-style-type: none"> • Ju mund të jepni pëlqimin për diçka nëse i keni të gjitha faktet. Për shembull, nëse një partner thotë se do të përdorë mbrojtje gjatë seksit, por nuk e bëjnë, kjo nuk është seks konsensual. • Pëlqimi nuk mund të jetë i lirshëm dhe i plotë nëse ndonjë palë e përfshirë është e/i mitur. Prandaj, martesë e fëmijëve është një akt jo konsensual.
Specifik	<ul style="list-style-type: none"> • Pëlqimi lejon specifikën. • Ju keni të drejtën et pëlqimit për gjë dhe jo për një tjetër. Ju mund të jepni pëlqimin për t’u puthur ose prekur një ditë dhe jo ditën tjetër. Për çfarë jeni dakord varet nga ju, dhe lejohet të ndryshoni mendimin.
I kthyesëm	<ul style="list-style-type: none"> • Pëlqimi mund të revokohet. Ju mund të ndryshoni mendje në çdo kohë. Dhe pëlqimi është i rëndësishëm edhe në mesin e çifteve që kanë bërë seks më parë.

Duke pasur të kuptuarit e fortë se çfarë përbën dhe çfarë nuk përbën pëlqimin në marrëdhëniet seksuale, policia do të jetë në një pozitë më të fortë për të komunikuar në mënyrë efektive me viktimat/të mbijetuara të dhunës seksuale të supozuar. Më konkretisht, kjo do t’i

ndihmonte policisë të ketë ndjeshmërinë për të qenë në gjendje të identifikojë probabilitetin e një akti seksual jokonsensual të kryer ndaj një personi pa pasur nevo-

²² Shihni Manualin e Operacioneve të Paqes të Kombeve të Bashkuara për Policimin e Orientuar në Komunitet. Korniza Strategjike e Udhëzimit për paqeruajtjet e Policisë Ndërkombëtare (Departamenti i Kombeve të Bashkuara për Operacionet Paqeruajtëse Departamenti i Mbështetjes në Terren, 2018).

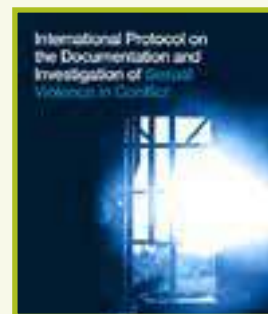
²³ ‘Çfarë është përdhunimi dhe sulmi seksual?’ Policia Metropolitane në MB, në <https://www.met.police.uk/advice/advice-and-information/rsa/rape-and-sexual-assault/what-is-rape-and-sexual-assault/>

²⁴ “Kur bëhet fjalë për pëlqimin, nuk ka linja të turbullta”, UN Women, 18 Nëntor, 2019 <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2019/11/feature-consent-no-blurred-lines>

Kutia 5

Komunikimet Bëjat dhe Mos²⁵

Bëj	Mos
<ul style="list-style-type: none"> • Kushtojini vëmendje të plotë të intervistuarit dhe tregojeni këtë duke përdorur një qëndrim aktiv të dëgjimit: mbani kontakt me sy me respekt, tundni me kokë ose thoni 'Mmm hmm' për të mbajtur raport dhe për të inkurajuar viktimën/dëshmitarin që të vazhdojë të flasë; • Lejo që viktimat/dëshmitari të flasë lirshëm pa ndërprerje; • Mbani qetësinë dhe mos lejoni që emocionet tuaja të ndërhyjnë në procesin e intervistës; lejoni që viktimat të kontrollojnë ritmin e zbulimit dhe shtrirjen e asaj që zbulohet; • Jini ngushëllues dhe mbështetës dhe ofroni siguri; • Pyesni pyetje të thjeshta të thjeshta të hapura; bëni një pyetje në të njëjtën kohë; • Përdorni një gjuhë të qartë të thjeshtë dhe sigurohuni që të sqaroni çdo term të panjohur; • Pranoni aspektet më të vështira të llogarisë dhe shpjegoni pse këto detaje janë të nevojshme - nëse janë; • Kushtojini vëmendje komunikimit jo verbal; dini kur të ndaloni së bërë pyetje të caktuara ose të ndryshoni temën; • Respektoni mednimet, bindjet, kujtimet dhe emocionet e viktimës/dëshmitarit - mos i thoni asaj/asaj të ndalojë së qari ose të qetësohet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ndërprisni viktimën/dëshmitarin; • Beni presion dhe mos i përsërisni pyetjet pa pushim; • E bëni viktimën/dëshmitarin të përsërisë historinë e saj të abuzimit me njerëz të ndryshëm; • u zemëroni ose mos i detyroni viktimat/dëshmitarët të flasin; • la ngul sytë viktimës/dëshmitarit; • Shpreh mosbesim, neveri, mosmiratim, zemërim ose tronditje; • Supozoni se e dini se çfarë dëshiron të thotë viktimat/dëshmitari; • Nxitoni intervistën ose fazën përfundimtare të intervistës.

jën për tu futur në shumë detaje gjatë intervistës. Kjo do të ndihmojë në zbutjen e përvojës negative me të cilën përballen viktimat/të mbijetuarat (viktimizimi dytësor) kur bëjnë një ankesë zyrtare.²⁵

Protokolli Ndërkombëtar mbi Dokumentimin dhe Hetimin e Dhunës Seksuale në Konflikt: Praktika më e mirë mbi Dokumentimin e Dhunës Seksuale si Krim ose Shkeljes të së Drejtës Ndërkombëtare (2017), ofron shembuj të tjerë të praktikave të mira që përfshijnë komunikim të ndjeshëm me viktimat (shih Kutinë 5):

²⁵ Shih Kutinë 1 në Kapitullin 11 'Intervistimi' i Protokollit Ndërkombëtar mbi Dokumentimin dhe Hetimin e Dhunës Seksuale në Konflikt. Praktika më e Mirë mbi Dokumentimin e Dhunës Seksuale si Krim ose Shkelje e Ligjit Ndërkombëtar Botimi i dytë: Sara Ferro Ribeiro dhe Danaë van der Straten Ponthoz në emër të Zyrës së Jashtme dhe Komonuelthit të MB-së, Mars 2017.

Kompetencat kryesore menaxheriale për komunikim efektiv gjatë reagimit me DHGV

Siç u diskutua më lart, aftësitë ndërpersonale janë të nevojshme për të komunikuar në mënyrë efektive me viktimat/të mbijetuarit, oficerët kolegë, vartësit, eprorët e rangut, anëtarët e komunitetit, departamentet dhe juridiksionet e tjera, dhe sistemet e gjykatave janë të rëndësishme së veçantë për policimin efektiv. Sipas Kolegjit të Policimit të MB-së komunikimi përfshin bashkëveprimin me komunitetet, dëgjimin e pikëpamjeve dhe ideve të tyre dhe veprimin mbi to në atë mënyrë që përmirëson performancën e policisë dhe ofrimin e shërbimeve.²⁶

²⁶ Komunikimi: Angazhimi dhe komunikimi. Kolegji i Policimit të MB-së, në: <https://www.app.college.police.uk/app-content/engagement-and-communication/communications/>

“Komunikimi efektiv formëson ofrimin e shërbimit drejt nevojave të publikut. Mënyrat e ndryshme që komunikon policia duhet të jenë proporcionale me nevojat dhe kërkesat e komuniteteve të ndryshme të cilave u shërbejnë.”

Kolegji i Policimit të MB-së

Ngjashëm me kapitujt e kaluar, kompetencat janë frymëzuar nga dokumentet e OKB-së siç janë Paketa e Veglave Gjinore e UNPOL-it (2015), praktikat e mira në ndërtimin e partneriteteve polici-publik nga Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE), Korniza Udhëzuese Strategjike për Paqeruajtjen Policore Ndërkombëtare (KUS)²⁷ dhe Udhëzimet për Integrimin e Ndërhyrjeve të Dhunës me Bazë Gjinore në Veprimin Humanitar (2015).²⁸

Më poshtë është një listë jo shteruese e kompetencave kryesore të performancës të cilave mund t'u referohen menaxherët e policisë kur kërkojnë të sigurojnë personelin reagues për të fuqizuar viktimat/të mbijetuarit e DHGV duke komunikuar dhe dëgjuar në atë mënyrë që siguron një ndjenjë sigurie, kap nevojat e saj për ndryshimin e drejtësië, mundëson një marrëdhënie të bazuara në konfidencialitetin dhe privatësinë. Menaxherët duhet të sigurojnë që zyrtarët reagues të jenë në gjendje të:

Disponueshmëria dhe qasja (nga perspektiva e qeverisjes, mbikëqyrjes dhe llogaridhënies)

- Siguroni raportim të rregullt për komunikimet dhe raportet e DHGV për palët e interesuara vendore, përfshirë ato që mbështeten në situata humanitare duke përdorur formate dhe gjuhë të shumta për të siguruar qasjen (p.sh. Braille; shtypi i madh; gjuha e shenjave; gjuhë e lehtë për t'u lexuar, mesazhe të thjeshtuara siç janë piktogramet dhe fotografitë; etj.).

²⁷ Korniza Udhëzuese Strategjike për Paqeruajtjen Ndërkombëtare të Policisë (SGF) synon të rrisë efektivitetin e paqeruajtjes policore të KB-së përmes qasjeve më të qëndrueshme, të harmonizuara për ofrimin e sigurisë publike, reformës policore dhe mbështetjen për shërbimet policore të Shtetit pritës.

²⁸ Udhëzime për Integrimin e Ndërhyrjeve të Dhunës me Bazë Gjinore në Veprimin Humanitar: Reduktimi i rrezikut, promovimi i qëndrueshmërisë dhe ofrimi i ndihmës për rimëkëmbje (Komiteti i Përhershëm Ndër-Agjencor, 2015).

Komunikim efektiv dhe pjesëmarrje nga palët e interesuara në hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e shërbimeve:

- Mbani komunikim efektiv me grupet e grave dhe fëmijëve me qëllim të ndërtimit dhe ruajtjes së besimit. Kjo duhet të përfshijë kalimin e kohës me grupe të tilla dhe komunitetet e tyre të afërta, patrullime të rregullta në këmbë, takime të rregullta, kërkimi i informatave kthyesë, kryerja e sondazheve, organizimin e forumeve të komunitetit, marrjen e mbështetjes së rangut të lartë dhe reagime të përshtatura;
- Identifikoni dhe përgjigjuni rolit tuaj në fushatat e komunikimit për të informuar popullatat e prekura rreth trendeve dhe reagimeve të DHGV.

“Të gjitha strategjitë e komunikimit duhet t'i përmbahen standardeve të konfidencialitetit dhe mbrojtjes së të dhënave gjatë përdorimit të historive, imazheve ose fotografive të të mbijetuarve për qëllime avokimi.”

Paketa e Veglave Gjinore e Policisë se KB-se 201

Përshtatshmëria

- Kuptoni dhe kushtojini vëmendje gjuhës së trupit, duke shmangur shpërqendrimet e tilla si zhurma, duke lënë mënjanë çdo anshmëri dhe gjykimin tuaj për këtë çështje, duke bërë pyetje vetëm për të sqaruar informacionin pasi ajo ka treguar historinë e saj të plotë, dhe duke parafrazuar ose rishprehur për të kontrolluar nëse informacioni ishte kuptuar saktë;²⁹
- Kuptoni dhe përshtatuni pasi anëtarët e komunitetit reagojnë ndryshe ndaj policëve meshkuj dhe femra, veçanërisht në varësi të llojeve të krimeve që kanë pësuar;
- Kuptoni dhe përshtatni dinamikat e komunikimit në forumeve të komunitetit ose të ngjashme në mënyrë që të dëgjohen të gjithë zërat. Kjo përfshin të qenit të vetëdijshëm se në tubime të mëdha vetëm njerëzit nga grupe

²⁹ Paketa e Veglave Gjinore e Policisë se KB-se 2015. KB. Departamenti i Operacioneve të Paqes - DOP/ DPET/Shërbimi i Trajnimit të Integruar, në: <http://repository.un.org/handle/11176/387374>

“Kur policia u jep këshilla grave për ate se si te ruhen, ekziston nevoja për t’u siguruar që kjo të jetë shtruar në një mënyrë që nuk sugjeron se ata janë fajtor”

Raporti i Vlerësimit të Misogjinisë së Krimit të Urrejtjes financiar nga Zyra e Policisë së Nottinghamshire dhe Komisionerit per Krime (2018)

të veçanta mund të flasin, ndërsa të tjerët, veçanërisht grupet e cenueshme, të tilla si gratë dhe fëmijët, mund të heshtin. Mund të kërkojnë qasje të ndryshme në varësi të mjedisit.³⁰

Përshtatje

- Dëgjoni në mënyrë aktive. Kjo do të thotë të fokusoheni në folësen dhe të përpiqeni të kuptoni përvojën e saj para se të interpretoni dhe vlerësoni atë që thuhet.³¹ Interpretimi i asaj që thotë një person në vend të dëgjimit dhe të kuptuarit mund të jetë kundërproduktiv pasi ka të ngjarë që dëgjuesi do të “interpretojë” bazuar në anshmëritë/përvojat e veta.
- Ndani informacionin me fëmijët në atë mënyrë që ata e kuptojnë, veçanërisht versionet miqësore për fëmijët e rrugëve referuese dhe informacione të tjera kryesore;

Kutia 6

Bëj-at dhe Mos-at për Angazhimin e Viktimave/Të Mbijetuarve të DHGV me Aftësi të Kufizuara³²

MOS	DO
Mos flisni me përkthyesin ose me personelin e tyre ndihmës, kujdestarin tjetër ose anëtarët e familjes.	Flisni drejtpërdrejt me personin duke i parë në fytyrë, edhe nëse personi ka dëmtime të shikimit.
Mos prekni pajisjet e lëvizshmërisë së personit pa kërkuar më parë leje.	Sa herë që flisni me një person me dëmtim të shikimit, paraqiteni së pari veten (d.m.th. “po flet oficeri X”).
Mos e nënvlerësoni një person me aftësi të kufizuara për aftësi komunikimi. Një person me dëmtim të dëgjimit gjithashtu mund të komunikojë në mënyrë efektive me stilolaps/laps dhe letër.	Kur bëhet fjalë për një person me dëmtim të dëgjimit dhe komunikimit, pyesni nëse personi ka një përkthyes në gjuhën e shenjave të cilit ajo/ ai i beson dhe do të donte të përfshihej.
Referojuni personit si “me aftësi të kufizuara”. Mos përdorni fraza “njerëz si ju” ose lloje të tjera frazash që mund të konkludojnë se ju e kategorizoni personin si të kategorisë tjetër.	Referojuni personit me emrin e tij.
Tregoni padurim.	Kuptoni nevojat e njerëzve të tjerë.
Bëni pyetje negative si “Çfarë nuk shkon me ju?” ose “A keni qenë gjithmonë kështu?”	Bëni pyetje pozitive të tilla si “A përballemi me ndonjë vështirësi me aktivitete të ndryshme?” ose “A keni nevojë për ndonjë strehim për të marrë pjesë plotësisht?”
Supozoni se të gjithë personat me aftësi të kufizuara nuk mund të shtrëngojnë duart.	Ofroni dorën tuaj për të shtrënguar. Mund të pyesni së pari nëse është në rregull, ose të informoni dikë me shikim të dobësuar që nuk mund ta shohë dorën tuaj.
Supozoni se të gjithë personat me aftësi të kufizuara kanë nevojë për ndihmë dhe se ju dini si të ndihmoni.	Pyesni nëse personi do të donte ndihmë për diçka dhe si mund të ndihmoni atë.

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

³² Frymëzuar nga Elena Ratoi, Menaxhere e Programit të Grave të OKB -së në Moldavi dhe Humanitet dhe Përfshirje <https://www.hi-us.org/>

- Angazhoni (veçmas kur është e nevojshme) gratë, vajzat, burrat dhe djemtë vendorë në zhvillimin e mesazheve dhe në strategjitë për përhapjen e tyre në mënyrë që ato të jenë të përshtatshme për moshën, gjininë dhe nga ana kulturore;
- Tregoni ndjeshmëri ndaj viktimave/të mbijetuarve dhe anëtarëve të komunitetit, veçanërisht ndaj atyre që shpesh janë të marginalizuar në aspektin shoqëror. Në rastin e viktimave/të mbijetuarve, trajtimi empatik do t'i bëjë ata të ndihen më lehtë dhe do t'u mundësojë hetuesve të rindërtojnë situatën që çon në ngjarjen traumatike.

Jepini përparësi vlerësimit të rrezikut të sigurisë dhe planifikimit të sigurisë

- Rrisni ndërgjegjësimin brenda komuniteteve të ndryshme për sigurinë e përgjithshme dhe zvogëlimin e rrezikut të DHGV;
- Vendosni dhe mirëmbani kanalet e ndryshme të komunikimit me viktimat/të mbijetuarat deri në përfundimin e çështjes(rastit) dhe sigurimin e mirëqenies së saj;

Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera përmes referimit dhe koordinimit

- Përfshini mesazhet themelore të parandalimit të DHGV në aktivitetet e shtrirjes dhe ngritjes së ndërgjegjësimit të komuniteteve specifike për sektorin;
- Sigurohuni që ngritja e vetëdijësimit përfshijn informacionin mbi parandalimin, të drejtat e viktimave/të mbijetuarve (përfshirë konfidencialitetin në ofrimin e shërbimeve dhe nivelet e komunitetit), ku të raportohet rreziku dhe si ti qasen kujdesit për DHGV;
- Inkurajoni burrat dhe djemtë vendor që të përfshihen në mënyrë aktive në diskutimet për të folur kundër DHGV.

Mbledhja e të dhënave dhe menaxhimi i informacionit

- Kërkoni dhe përfshini informata kthyesë nga gratë police dhe gratë në komunitet nëse veprimet e propo-

Foto me mirësjellje nga Foto e KB-së/Martine Perret (Timor Leste)

zuara të policisë për DHGV janë ato që pritet të bëjë policia;

- Mblidhni dhe mbani informacion të azhurnuar mbi kapacitetet lokale të reagimit të DHGV dhe rrugët e referimit dhe ndani këtë në mënyrë proaktive me palët kryesore të interesit në mënyrë që ata të mund t'i referojnë çdo viktimë/të mbijetuar në kanalet e duhura për mbështetje/reagim.

Pëlqimi i informuar dhe konfidencialiteti

- Zbatoni standardet të shkëmbimit të informacionit që promovojnë konfidencialitetin dhe sigurojnë anonimitetin e viktimave/të mbijetuarve. Kjo përfshin në fazat e hershme të një emergjence kur shërbimet mund të jenë të kufizuara.

TREGUESIT E REFERENCËS PËR POLICINË QË OFRON SHËRBIME THELBËSORE: KOMUNIKIMI

ESP rekomandon si elemente thelbësore të komunikimit që informacioni të jetë i thjeshtë dhe i arritshëm në lidhje me shërbimet e drejtësisë dhe policimit. Në këtë drejtim, komunikimet policore duhet të kenë një objektiv të qartë të promovimit të dinjitetit dhe respektit të viktimës/të mbijetuarit. Kjo duhet të përfshijë komunikimin e vazhdueshëm policor me viktimën/të mbijetuarin, si dhe komunikimin e rregullt dhe efektiv me partnerët e tyre në vazhdimësinë e drejtësisë.

Për të përforcuar këto elemente kryesore, ESP propozon që të gjitha shërbimet e drejtësisë dhe mbështetjes për viktimat dhe të mbijetuarit të ndajnë një sërë karakteristikash të përbashkëta dhe aktivitete të përbashkëta për të siguruar ndikimin maksimal. Këto karakteristika të përbashkëta dhe aktivitete të përbashkëta janë të listuara në Kapitullin 2: *'Bërja e Dallimit si Menaxher dhe Udhëheqës i Ekipit.'*

Si një mjet për të ndihmuar në të kuptuarit se si karakteristikat e përbashkëta dhe aktivitetet e përbashkëta të ESP-se mund të përfshihen në strategjitë lokale të komunikimit për të reaguar ndaj DHGV në mënyrë që ata të fuqizojnë viktimat/të mbijetuarit e DHGV në të gjithë sistemin e drejtësisë, Doracku propozon shembuj të treguesve që menaxherët e policisë mund t'i referohen nëse ato ekzistojnë por gjithashtu edhe të inkurajojnë përfshirjen e tyre me nivelet e larta kur ata nuk e bëjnë këtë:

- **Disponueshmëria dhe qasja:** Përqindja e popullsisë vendase e cila është e kënaqur me informacionin e vënë në dispozicion nga policia mbi rolin që ka policia në ofrimin e shërbimeve thelbësore për viktimat/të mbijetuarit e DHGV. Çdo anketë duhet të kërkojë në mënyrë proaktive të përfshijë grupe zakonisht të marginalizuara ose me rrezik më të madh nga dhuna për të siguruar që çdo informacion i komunikuar atyre të jetë edhe i kuptueshëm dhe gjithëpërfshirës. Një burim i rëndësishëm informacioni që duhet marrë parasysh në këtë tregues janë ankesat e qytetarëve që identifikojnë komunikimin ndërpersonal të policisë si problematik.
- **Përshtatshmëria dhe qasja:** Percentage of responding local police staff who are satisfied with the relevancy and timeliness of the information commu-

nicated to them before attending a case of family violence or IPV. Që policia të reagojë në mënyrë të përshtatshme ndaj incidenteve të dhunës në familje, është thelbësore që oficerët reagues të jenë të vetëdijshëm për çdo çështje kulturore, nevoja specifike ose pjesëmarrje të mëparshme të policisë në atë adresë për dhunën në familje, dhe nëse shkelësi mund të jetë i dhunshëm.³³ Për sa i përket matjes së performancës, monitorimi i rregullt i përshtatshmërisë së informacionit të ofruar për oficerët e patrullës sipas zonave të komunikimit është i nevojshëm. Ky grumbullim i të dhënave të performancës duhet të mbledhet rregullisht prej zyrtarëve reagues nga menaxherët e njësive ose seksioneve në koordinim me menaxherët e rasteve hetuese. Mund të përfshihet si 'vërejtje' ose si rekomandim në raportet e dosjeve të rastit. Informacioni pastaj duhet të futet në kontrollin e cilësisë së performancës së mekanizmave dhe rrugëve të koordinimit brenda dhe jashtë me ofrues të shërbimeve të tjera thelbësore, duke përfshirë edhe agjencitë e tjera të zbatimit të ligjit.

- **Përshtatje:** Numri i ankesave kundër oficerëve të policisë që reagojnë për sjellje të pahijshme në rastet e DHGV, shkalla në të cilën ankesat janë të qendrueshme, proporcioni i zyrtarëve të disiplinuar në lidhje me ankesat e tilla. Zhvillimi i bazës së provave është pika fillestare kur kërkon përmirësimin e shërbimeve që ofrohen në lidhje me viktimat/të mbijetuarit. Duke demonstruar në mënyrë empirike se ku policia duhet të përmirësohet dhe të ndërtojë praktikën e mirë në lidhje me komunikimin efektiv ndërpersonal ndaj popullatës femërore, menaxherët e policisë mund t'i drejtojnë pjesëtarët e stafit të tyre reagues kah fuqizimi i viktimave/të mbijetuarve në vend se t'i nënshtrojnë ata ndaj viktimizimit.

Emërtoni etninë siç e konsiderojnë njerëzit veçanërisht (d.th., në rastin e Romëve, në disa gjuhë ekziston një term tjetër për të përkufizuar këtë grup etnik, si "ciganë", "tsygan", e ku Romët e konsiderojnë këtë diskriminim dhe rekomandohet të shmangët)

³³ Komunikimet e brendshme të policisë duhet të identifikojnë dhe t'u japin oficerëve të patrullës informacionin kryesor shpejt dhe me saktësi. Përmirësimi i performancës në këtë fushë do të rrisë sigurinë aktuale dhe të perceptuar të zyrtarëve që hyjnë në situata të dhunës në familje, si dhe do t'i përgatisë më mirë ata në rast të ndonjë paaftësie mendore ose fizike ose nevoja të tjera të veçanta. Shih: 'Matja e performancës së policisë në dhunën vendore dhe në familje (2008)', Kiah Rollings dhe Natalie Taylor për Trendet dhe çështjet në Krime dhe Drejtësi Penale Nr. 367 Dhjetor 2008., Instituti Australian i Kriminologjisë.

Foto me mirësjellje nga UNAMID/Albert González Farran (rajoni Darfur, Sudan)

- **Jepini pwrparwsi sigurisw:** Perqindja ose raporti i dosjeve tw pwrditwsuara tw rasteve tw DHGV-sw (tw pwrditwsuara Brenda dy javwve tw fundit) kundrejt rasteve qw varen prej informacionit tw mwtejschw (mw shumw se dy javw). Duke e pasur këtë informacioni i lejon menaxherët të identifikojnë sasinë e rasteve të DHGV që mund të mos sigurojnë komunikim të vazhdueshëm me viktimën/të mbijetuarën. Një ekzaminim më rigoroz i këtyre rasteve që konsiderohen të pa përditësuar duhet të përcaktojë shkallën në të cilën viktimat/mbijetuarit mund të jetë në rrezik të konsiderueshëm për vazhdimin e dhunë nga autori; është informuar nëse i dyshuari në rast është kapur; ka ikur; po konsiderohet për lirim; ose është liruar dhe është me dorëzani ose me kusht, dhe nëse viktimat/mbijetuarit ka mjetet e komunikimit ose aftësinë për t'u qasur shërbimeve të kërkuara mbështetëse. Të dhënat gjithashtu duhet të kërkohen në baza mujore, tremujore dhe vjetore për të mundësuar që të bëhen krahasimet.
- **Pwlqimi i informuar, konfidencialiteti dhe qasja:** Për qindja e stacioneve policore që kanë një proces të krijuar për të ofruar raporte policore për viktimat/të

mbijetuarit dhe/ose ekipin e tyre ligjor për të lehtësuar veprimin në çështjet ligjore të ndërlidhura. Këto procese duhet të bazojnë shërbimet e tyre në kodin e etikës për shkëmbimin e informacionit (në përputhje me legjislacionin ekzistues), duke përfshirë atë se çfarë informacioni mund të ndahet, si do të ndahet, si duhet të ruhet në mënyrë të sigurt dhe me kë mund të ndahet. Theksi duhet t'i kushtojë rëndësi të madhe respektimit të pëlqimit dhe konfidencialitetit nga policia dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore.

- **Komunikim efektiv dhe pjesëmarrje nga palët e interesuara në hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e shërbimeve & Lidhja me sektorët dhe agjencitë e tjera përmes koordinimit:** Numri/në vit i trajnimeve të përbashkëta për proceset e koordinimit të shumë agjencive që përfshijnë stafin e policisë lokale për ndarjen efektive të informacionit mes ofruesve të shërbimeve të drejtësisë. Stafin e policisë duhet të trajnohet për të ndarë informacionin në mënyrë të duhur brenda kërkesave të privatësisë dhe konfidencialitetit, të sigurojë që pëlqimi i informuar për zbulimin e informacionit kërkohet nga viktimat/e mbijetuara dhe/ose prindërit/kujdestarët dhe përfaqësuesi ligjor, kurdo

Në rast se personi nuk flet gjuhën,
pyesni para se të caktoni një përkthyes.

që është e mundur, dhe të respektojë protokollet dhe proceset e referimit/rrugët që promovojnë rrjedhën në kohë dhe efikase të informacionit midis ofruesve të shërbimeve të drejtësisë.

- **Mbledhja e të dhënave dhe menaxhimi i informacionit:** Kërkohet sondazhi i reagimeve publike si pjesë e procesit të menaxhimit të rasteve të DHGV. Përvoja nga puna policore në Mbretërinë e Bashkuar tregon që policia duhet të bëjë më shumë për të kërkuar informata kthyesë nga viktimat/të mbijetuarit e abuzimit në familje. Sipas një studimi të sponsorizuar nga qeveria, reagimi i policisë ndaj dhunës në familje në Mbretërinë e Bashkuar, nëse forcat (policore) duan të kuptojnë arsyet pse disa viktima ngurrojnë të angazhohen me ta, ata duhet të bëjnë një përpjekje të bashkërenduar për të marrë informata kthyesë prej tyre në mënyrë që ata të mundën të veprojnë për të përmbushur nevojat e viktimave dhe të nxjerrë në pah fushat ku ato kanë nevojë të përmirësohen.³⁴

³⁴ Reagimi i Policisë ndaj Abuzimit në Familje: Një raport i përditësuar, Inspektorati i Komandës dhe Shërbimeve të Zjarrit dhe Shpëtimit të Madhërisë së saj (HMICFRS), Shkurt 2019.

RAST STUDI MI

POLICIA E NOTTINGHAMSHIRE QË TRAJTON SJELLJEN E DHUNSHME NDAJ GRAVE SI KRIME TË URREJTJES

Në vitin 2016, Policia e Nottinghamshire u bë forca e parë policore në Mbretërinë e Bashkuar (MB) që lejoi gratë dhe vajzat të raportojnë raste të mizogjinisë, të ofrojnë mbështetje për viktimat/të mbijetuarat dhe të hetojnë autorët e dyshuar. Trajtuar si pilot për pjesën tjetër të Mbretërisë së Bashkuar, Policia e Nottinghamshire trajtoi aktet mizogjiniste ndaj grave dhe vajzave si krime të urrejtjes me një vlerësim të jashtëm të përparimit të arritur të publikuar në 2018.

Sipas politikës, *Krimi i Misogjinisë së Urrejtjes* përkufizohet si «incidente kundër grave që motivohen nga qëndrimi i burrave ndaj grave dhe përfshin sjellje të shënjestruara ndaj grave nga burrat thjesht sepse ato janë gra.»³⁵

Në ligjin në Mbretërinë e Bashkuar, krimi i urrejtjes përfshin një sërë sjelljesh kriminale ku autori është i motivuar nga armiqësia ose demonstroi armiqësi ndaj paaftësisë së viktimës, racës, fesë, orientimit seksual ose identitetit transgjiniar.³⁶ Shërbimi i Prokurorisë së Kurorës në Mbretërinë e Bashkuar shton se një krim i urrejtjes mund të përfshijë abuzim verbal, kanosje, kërcënime, ngacmime, sulme dhe bullizmin, si dhe dëmtim të pronës. Për më tepër, autori mund të jetë gjithashtu një mik, kujdestar ose i njohur që shfrytëzon marrëdhënien e tyre me viktimën/të mbijetuarën për përfitime financiare ose ndonjë qëllim tjetër kriminal.³⁷

35 Policia e Nottinghamshire regjistron misogjininë si një krim urrejtjeje. BBC <https://www.bbc.com/news/uk-england-nottinghamshire-36775398>

36 Për këtë përkufizim të përbashkët është rënë dakord në vitin 2007 nga policia, Shërbimi i Prokurorisë së Kurorës, Shërbimi i Burgjeve (tani Shërbimi Kombëtar i Menaxhimit të Shkelësve) dhe agjenci të tjera që përbëjnë sistemin e drejtësisë penale. Shih: Krimi i urrejtjes, Angli dhe Uells, 2017/18 Buletini Statistikor 20/18 16 Tetor 2018. Statistikat e Krimin dhe Policimit në Zyrën e Brendshme.

37 Krimi i urrejtjes. Shërbimi i Prokurorisë së Kurorës (CPS) Mbretëria e Bashkuar, në: <https://www.cps.gov.uk/hate-crime>

“Ajo me të cilën përballen gratë, shpesh në baza ditore, është absolutisht e papranueshme dhe mund të jetë jashtëzakonisht shqetësuese. Është një aspekt shumë i rëndësishëm i punës së gjithëmbarshme të krimin të urrejtjes që po kryhet dhe ajo që do ta bëjë Nottinghamshire një vend më të sigurt për të gjitha gratë.”

Shefi i policisë së Nottinghamshire Sue Fish (Në pension)

Forcat policore në Angli, Uells dhe Irlandën Veriore çdo vit monitorojnë pesë vargje të krimin të urrejtjes: paaftësia, identiteti gjinor, raca, përkatësia etnike ose kombësia, feja, besimi dhe orientimi seksual.³⁸ Sipas Policisë Metropolitane, dëshmia e elementit të urrejtjes nuk është një kërkesë. Viktimat nuk kanë nevojë që personalisht ta perceptojnë incidentin si të lidhur me urrejtjen pasi do të ishte e mjaftueshme nëse një person tjetër, një dëshmitar apo edhe një oficer policie mendonte se incidenti kishte lidhje me urrejtjen.³⁹

Është e rëndësishme të theksohet se politika e Policisë së Nottinghamshire për Misogjininë e Krimin të Urrejtjes nuk ka ndryshuar dhe as nuk është shtuar në ligjet ekzistuese, pasi përputhet me përkufizimin e krimeve të urrejtjes të përkryer tashmë sipas ligjit të MB-së.⁴⁰

Karakteristika e shtuar e politikës së Policisë në Nottinghamshire është se viktimat e dyshuara të Mizogjinisë Krimin të Urrejtjes mund të raportojnë incidente të cilat

38 Policia e Nottinghamshire regjistron misogjininë si krim urrejtjeje, në: <https://www.bbc.com/news/uk-england-nottinghamshire-36775398>

39 Çfarë është krimi i urrejtjes? Policia Metropolitane Mbretëria e Bashkuar, në: <https://www.met.police.uk/advice/advice-and-information/hco/hate-crime/what-is-hate-crime/>

40 Gjashtë gjëra që kemi mësuar në lidhje me mizogjininë si një krim urrejtjeje (2016), Bates, L. për *The Guardian*, në: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/womens-blog/2016/sep/22/six-things-weve-learned-about-misogyny-as-a-hate>

Kutia 7

Sjellja e Mizogjinisë së Krimin të Urrejtjes

Si pjesë e kësaj politike, sjelljet që Policia e Nottinghamshire e kishte dalluar si një krim të Urrejtjes Misogjine, ishin si më poshtë:

- Fishkëllima
- Ngulitja e syve
- Prekja nga ndjenjat
- Sulmi seksual
- Ndjekja për në shtëpi
- Marrja e fotove të padëshiruara në celularë
- Marrja e fotove përfundi fustanit*
- Gjuha eksplicite seksuale
- Sjellje kërcënuese/agresive/frikësuese
- Ekspozimi i pahijshëm
- Përparime të padëshiruara seksuale
- Abuzimi online

* Në ligjin në Mbretërinë e Bashkuar, "Marrja e fotove të padëshiruara në celularë" zakonisht përfshin shkelësit që bëjnë fotografi nën veshjen e një personi pa e ditur ata, me qëllim të shikimit të organeve gjenitale ose vitheve të tyre.

mund të mos konsiderohen si krim sipas ligjit në MB dhe policia do të hetojë. Nga Policia e Nottinghamshire kërkohet të ekzaminojë nëse dhe si mund të mbështetet viktimat/e mbijetuarat ose nëse diçka mund të bëhet për të parandaluar që ata të mos jenë përsëri në shënjestër.⁴¹

Kjo ishte veçanërisht e rëndësishme për zhvillimin e ndërgjegjësimit dhe inkurajimin e grave dhe vajzave që të raportojnë sjellje agresive që nuk e kanë parë gjithmonë si të natyrës kriminale p.sh. ngacmimi (Seksioni 4 ose 5 Akti i Rendit Publik, sulm i pahijshëm). Krimi është pamjaftueshëm i raportuar nga shumë gra (veçanërisht krimi i dhunshëm dhe seksual) në përgjithësi dhe një përfitim i parashikuar ishte përmirësimi i besimit të grave në punën policore dhe që normat e raportimit do të përmirësoheshin.

Ky ndryshim në strategji në adresimin e akteve mizogjiniste nga Policia e Nottinghamshire do të ndikojë në perceptimet e grave për atë se çfarë mund të raportojnë ata. Në MB, forcat e policisë mund të përfshijnë përkufizimin e tyre të krimin të urrejtjes me disa nënseksione të shtuara kohët e fundit.⁴²

Si rezultat, regjistrimi i misogjinisë si krim i urrejtjes do t'i japë policisë një pamje më të detajuar se sa shpesh,

kur dhe ku po ndodh. Gjithashtu dërgon një mesazh shumë të fortë se policia do të marrë seriozisht aktin e mizogjinisë, duke u dhënë kështu grave dhe vajzave besimin që të paraqiten dhe të raportojnë shkeljet. Interesante, abuzimi në familje nuk u regjistrua si një krim i urrejtjes misogjin sipas punës policore të prezantuar sepse ka procedurën e vet.⁴³

Për më tepër, bazuar në përvojën e Nottinghamshire, policia që ka pak kuptim personal për krimin e urrejtjes demonstroi një kuptim më të madh të përvojave të grave dhe vajzave në lidhje me sjelljen mizogjiniste. Si rezultat, u shfaq dhembshuri dhe ndjeshmëri më e madhe për viktimat e të gjitha llojeve të krimeve të urrejtjes dhe menjëherë pas programit të trajnimit kënaqësia e viktimave të krimin të urrejtjes u përmirësua veçanërisht me ndjeshmërinë e oficerit dhe duke u besuar.⁴⁴

Praktika e Mirë: Vlerësimi Publik i Misogjinisë si Politikë e Policisë për Krimin e Urrejtjes

Në vitin 2018, një vlerësim i porositur nga Qendra e Grave në Nottingham dhe financuar nga Zyra e Policisë dhe Komisionerit të Krimin në Nottinghamshire u krye

41 Policia e Nottinghamshire regjistron misogjininë si krim urrejtjeje, në: <https://www.bbc.com/news/uk-england-nottinghamshire-36775398>

42 Policia e Nottinghamshire regjistron misogjininë si krim urrejtjeje, në: <https://www.bbc.com/news/uk-england-nottinghamshire-36775398>

43 Kjo ishte pas konsultimit të gjerë me palët e interesuara vendore që trajtonin dhunën në familje dhe vendimin që pasqyrore pikëpamjet e tyre. Gjithashtu shih Policinë e Nottinghamshire regjistron misogjininë si krim urrejtjeje, në: <https://www.bbc.com/news/uk-england-nottinghamshire-36775398>

44 Vëzhgim personal nga Shefi i policisë së atëherëshme të policisë së Nottinghamshire Susannah Fish (2020)

me rezultatet që treguan një opinion të lartë publik të politikës. Vlerësimi raporto i se mbi 87 përqind e njerëzve të anketuar menduan se një ndryshim politikash ishte një ide e mirë.⁴⁵

Megjithë reagimet pozitive të politikës nga publiku, Qendra e Grave në Nottingham dhe partnerët e tjerë joqeveritarë të përfshirë në pilot ishin subjekt i abuzimit të mediave sociale në internet, si në shkallë kombëtare ashtu edhe në atë ndërkombëtare, që shkonin (silleshin) nga mosmiratimi dhe ofendimet kërcënuese të misogjinisë.

Që nga fillimi i pilotimit, disa forca të tjera policore në MB kanë futur politika të ngjashme. Sidoqoftë, shefi i policisë së Nottinghamshire këshilloi që çdo punë e ngjashme në të ardhmen duhet të përfshijë strategji të integruara që nga fillimi për të ofruar mbështetje në trajtimin e abuzimeve në internet të tilla që synonin anëtarët e Qendrës së Grave të Nottingham-it.

Rekomandime të mëtejshme për operacionalizimin e politikës së Krimit të Urrejtjes Misogjine mund të gjenden në vlerësimin e jashtëm⁴⁶ të zbatimit të politikës të financuar nga Zyra e Policisë së Nottinghamshire dhe Komisionerit të Krimit.

Rekomandime për Përmirësimin e Efektivitetit të Policisë

Rekomandimet kishin për qëllim trajnimin e ardhshëm të *Mizogjinisë së Krimit të Urrejtjes* për policinë për shumicën prej tyre duke u fokusuar në atë se si të komunikohet më mirë politika brenda për të marrë mbështetje nga oficerët që në fillim në një përpjekje për të parandaluar rezistencën e mundshme. Ato përfshijnë:

- Trajnimi në formën e punëtorive me kontributin e viktimave/të mbijetuarve dhe agjencive të jashtme. Në sondazhin e vlerësimit me policinë, oficerët e policisë

45 Mbështetje dërrmuese e publikut për Politikën e Misogjinisë së Krimit të Urrejtjes (2018), Universiteti i Nottingham-it.

46 Raporti i Vlerësimit të Misogjinisë së Krimit të Urrejtjes për Qendrën e Grave në Nottingham i financuar nga Zyra e Policisë së Nottinghamshire dhe Komisioneri i Krimit. Mullany, L. dhe Trickett, L. Qershor 2018, në: <http://www.nottingham-womenscentre.com/wp-content/uploads/2018/07/Misogyny-Hate-Crime-Evaluation-Report-June-2018.pdf>

“Ne i marrim të gjitha raportet e krimit të urrejtjes tepër seriozisht dhe është mirë të dëgjosh se përqendrimi në këtë varg të veçantë të krimit të urrejtjes që nga viti 2016 nga forca dhe partnerët u ka dhënë grave besimin për të raportuar incidentet. Qëllimi ynë nuk është të kriminalizojmë njerëzit ose të rrisim ndjekjet penale, por ta bëjmë të qartë se sjellja që frikëson, kërcënon, poshtëron ose shënjestron gratë është krejtësisht e papranueshme.

Sidoqoftë, ne natyrisht do të kërkojmë ndjekje penale aty ku këto janë të përshtatshme. Siç tregon raporti, shumica dërrmuese e burrave janë të tmerruar me të drejtë nga kjo sjellje dhe është fantastike të jesh në gjendje të ofrosh perspektivën e viktimës për të edukuar dhe ndaluar gratë që të jenë subjekt i krimit të urrejtjes për shkak të gjinisë së tyre.”

Rachel Barber, Zëvendës Shefe e Policisë së Nottinghamshire dhe udhëheqjes strategjike të forcës për krimin e urrejtjes

shprehën pakënaqësi me trajnimin e krimit të urrejtjes (në përgjithësi) dhe shpesh kritikuan si përmbajtjen ashtu edhe formatin e trajnimit, në veçanti, trajnimin online. **Policët pjesëmarrës u shprehën se preferonin kontributin njerëzor me kontributin e viktimave dhe agjencive të jashtme;**⁴⁷

- Sjelljet e mbuluara në politikë duhet të shpjegohen si jo të reja dhe kryesisht janë të mbuluara tashmë nga veprat penale. Përkundrazi, politika me të vërtetë synon të përmirësojë regjistrimin dhe reagimet ndaj krimeve dhe incidenteve të cilat aktualisht nuk raportohen;
- Shpjegoni qartë se një qëllim i politikës është të regjistrojë disa incidente në mënyrë që të sigurojë publikun, të mbështesë viktimat/mbijetuesit dhe të përmirësojë grumbullimin e inteligjencës;
- Një kurs freskues mbi krimin e urrejtjes në përgjithësi duhet të mbahet, duke theksuar se është më i gjerë se urrejtja, dhe në lidhje me shënjestrimin paragjykses

47 Trajnimi për Policinë e Nottinghamshire ndoqi praktikën më të mirë me trajnime personale dhe përfshiu përdorimin e videove dhe gratë që ndajnë dëshmitë personalisht, duke lejuar kështu një debat dhe të kuptuarit më shumë mbi çështjen e kompleksitetit ose ndjeshmërisë së madhe.

bazuar në karakteristikat personale që shpesh përfshijnë pohime të pushtetit;

- Theksimi se krimi i urrejtjes përfshin regjistrimin e incidenteve dhe se politika e mizogjinisë ndjek këtë format. Kishte theks të tepërt nga oficerët mbi politikën e mizogjinisë që nuk kishte të bënte me krimin e urrejtjes - kështu që theksimi se pse këto sjellje janë tregues të përbuzjes ndaj grave dhe mund të përfshijë gjithashtu shprehje armiqësie, është i rëndësishëm;
- Sigurohuni që policia të jetë e trajnuar për të parë rëndësinë e politikës për gratë në shoqërinë më të gjerë, se si kjo ka ndikim negativ tek ato dhe cenon të drejtat e tyre themelore, përfshirë shëndetin dhe mirëqenien e tyre të përditshme, dhe jo thjesht ta shohin këtë përmes lentave të punës policore (për sa i përket asaj se çfarë do të thotë për ngarkesat e punës, etj.);
- Politika duhet të përshkruhet dhe kuptohet si një përvojë e shumëfishtë gjinore që është ndërlikohëse, duke theksuar përvoja të ndryshme për grupe të ndryshme.
- Kjo mund të ofrohet përmes një larmie të mediave të ndryshme trajnuese (filma, video, media sociale, etj.);
- Shmangni përqëndrimin në përvojat individuale të vetmuara për t'u larguar nga akuzat për "kryqëzatat" personale dhe në vend të kësaj përqëndrohuni në përvoja të shumfishta të grupeve të ndryshme ndërlikohëse të grave dhe vajzave;

Dëshmitë nga viktimat dhe ata që nuk kanë raportuar tregon se oficerët duhet të sigurohen që ata të vazhdojnë t'u japin përgjigjet empatike dhe simpatike viktimave femra dhe t'i marrin ato seriozisht - kjo është vendimtare, edhe nëse autorët nuk mund të gjurmohen - për pjesëtarët e publikut, duke u marrë seriozisht është çelësi, dhe shpesh ata janë realistë në dijeninë se normat e dënimit do të jenë të ulëta, pasi shumica e incidenteve ndodhin shumë shpejt me pak kohë për të marrë përshkrime, etj."

Raporti i Vlerësimit të Misogjinisë së Krimin të Urrejtjes i financuar nga Zyra e Policisë së Nottinghamshire dhe Komisioneri i Krimin (2018)

- Një debat më i gjerë rreth viktimizimit gjinor më gjerësisht për gratë dhe burrat në shoqëri duhet të inkurajohet, me mesazhin kryesor që tregon se si veprimet e policisë janë pjesë e një panorame (fotografie) më të gjerë shoqërore në të cilën ne të gjithë kemi një rol për të luajtur.

SHËNIME DHE LEXIMI I SUGJERUAR

1. Cassino, D. Pse më Shumë Burra Amerikanë Ndihen të Diskriminuar. Harvard Business Review. 29 shtator 2016, në: <https://hbr.org/2016/09/why-more-american-men-feel-discriminated-against>
2. I nderuari Wally T. Oppal., Raporti i Komisionit për Hetimin e Grave të Zhdukura VELLIMI IIB Askush: Si dhe Pse Ne Dështuam me Gratë e Zhdukura dhe të Vrra Pjesa 3, 4 dhe 5 (2012). në: https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/law-crime-and-justice/about-bc-justice-system/inquiries/forsaken-vol_2b.pdf
3. Studimi Global mbi Vrasjen (UNODC, 2019), në: <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet1.pdf>
4. Studimi Global mbi Vrasjen: Vrasja e grave dhe vajzave lidhur me gjininë (UNODC, 2018) at: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18_Gender-related_killing_of_women_and_girls.pdf
5. Reagime në Barazinë Gjinore dhe të Drejtat e Grave dhe Vajzave. Të Drejtat e Grave dhe Barazia Gjinore. Drejtoria e Politikave për të Drejtat e Qytetarëve dhe Çështjet Kushtetuese Drejtoria e Përgjithshme për Politikën e Brendshme të Unionit PE 604.955– Qershor 2018, në: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604955/IPOL_STU\(2018\)604955_E_N.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604955/IPOL_STU(2018)604955_E_N.pdf)
6. Komunikimi: Angazhimi dhe komunikimi. Kolegji i Policisë së MB-së: <https://www.app.college.police.uk/app-content/engagement-and-communication/communications/>
7. Kehn, A dhe Ruthig, J.C. Perceptimet e Diskriminimit Gjinor përgjatë Gjashtë Dekadave: Rolet Moderuese të Gjinisë dhe Moshës. 16 Qershor 2013 # Springer Science+Business Media New York 2013
8. Paketa e Veglave Gjinnore e Policisë së KB-se, (Departamenti i KB -së për Operacionet e Paqes - DOP/DPET/ Shërbimi i Trajnimit të Integruar, 2015).
9. Shih Paketën e Veglave Gjinnore të Policisë së Kombeve të Bashkuara Praktikën më të Mira të Standardizuara për Integrimin Gjinor në Përmbledhjen e Mjeteve të Projektit për Paqeruajtje (2015), në: [http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/387374/United%20Nations%20Police%20Gen der%20 Toolkit%20Compendium%20of%20Project%20Tools.pdf?sequence=55&isAllowed=y](http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/387374/United%20Nations%20Police%20Gender%20Toolkit%20Compendium%20of%20Project%20Tools.pdf?sequence=55&isAllowed=y)
10. Protokollin Ndërkombëtar për Dokumentimin dhe Hetimin e Dhunës Seksuale në Konflikt. Praktika më e Mirë mbi Dokumentimin e Dhunës Seksuale si Krim ose Shkelje e së Drejtës Ndërkombëtare Botimi i dytë: Sara Ferro Ribeiro dhe Danaé van der Straten Ponthoz në emër të Zyrës së Jashtme dhe Komonuelthit të MB-së, Mars 2017, në: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598335/International_Protocol_2017_2nd_Edition.pdf
11. Lee P. (1989), Puna policore në Komunitet: Udhëzuesi Praktik për Zyrtarët Policorë (Departamenti Amerikan i Drejtësisë, Zyra e Programeve të Drejtësisë, Uashington, DC 1989), në: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/118001.pdf>
12. Praktika të Mira në Ndërtimin e Partneriteteve Policore-Publike nga Këshilltari i Lartë Policor i Sekretarit të Përgjithshëm të OSBE-së (Organizata për Sigurinë dhe Bashkëpunimin në Evropë, 2008), në: <https://www.osce.org/secretariat/32547?download=true>
13. Çfarë është përdhunimi dhe sulmi seksual? Policia Metropolitane e MB-së, në: <https://www.met.police.uk/advice/advice-and-information/rsa/rape-and-sexual-assault/what-is-rape-and-sexual-assault/>
14. ‘Kur bëhet fjalë për pëlqimin, nuk ka linja të turbullta’ UN Women, 18 nëntor 2019, në: <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2019/11/feature-consent-no-blurred-lines>
15. ‘Matja e performancës së policisë në dhunën vendore dhe në familje’, Kiah Rollings dhe Natalie Taylor për Trendet dhe Çështjet në Krim dhe Drejtësi Penale Nr. 367 Dhjetor 2008, Instituti Australian i Krimnologjisë, në: <https://aic.gov.au/publications/tandi/tandi367>
16. Reagimi i Policisë ndaj Abuzimit në Familje: Një raport i Përditësuar, Inspektorati i Komandës dhe Shërbimeve të Zjarrit dhe Shpëtimit të Madhërisë së saj (HMICFRS). Shkurt 2019 <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmicfrs/wp-content/uploads/the-police-response-to-domestic-abuse-an-update-report.pdf>
17. ‘Policia e Nottinghamshire regjistron misogjinë si krim urrejtjeje’ në: <https://www.bbc.com/news/uk-england-nottinghamshire-36775398>
18. Mullany, L. dhe Trickett, L. (Qershor 2018): ‘Raporti i Vlerësimit të Misogjinisë së Krimin të Urrejtjes për Qendrën e Grave në Nottingham’, financuar nga Zyra e Policisë së Nottinghamshire dhe Komisioneri i Krimin, në: <http://www.nottinghamwomenscentre.com/wp-content/uploads/2018/07/Misogyny-Hate-Crime-Evaluation-Report-June-2018.pdf>
19. Gjashtë gjëra që kemi mësuar për misogjinë si një krim urrejtjeje’, Bates, L (2016), për *The Guardian*.

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/womens-blog/2016/sep/22/six-things-weve-learned-about-misogyny-as-a-hate>

20. Mbështetje dërmuese publike për Politikën e Misogjinisë së Krimin të Urrejtjes (2018). Universiteti i Nottingham-it <https://www.nottingham.ac.uk/news/pressreleases/2018/july/overwhelming-public-support-for-misogyny-hate-crime-policy.aspx>
21. Krimi i Urrejtjes. Shërbimi i Prokurorisë së Kurorës (CPS) Mbretëria e Bashkuar, në: <https://www.cps.gov.uk/hate-crime>
22. Krimi i Urrejtjes, Angli dhe Uells, Buletini Statistikor 2017/18 20/18 16 Tetor 2018. Statistikat e Krimin dhe Policimit në Zyrën e Brendshme, në: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/748598/hate-crime-1718-hosb2018.pdf
23. Çfarë është krimi i urrejtjes? Policia Metropolitane e Mbretërisë së Bashkuar, në: <https://www.met.police.uk/advice/advice-and-information/hco/hate-crime/what-is-hate-crime/>
24. 'Marrja e fotove perfundi veshjeve' tani një krim specifik pasi Ligji merr Pëlqimin Mbretëror (Ministria e Drejtësisë, MB, 2019), në: <https://www.gov.uk/government/news/upsirting-now-a-specific-crime-after-bill-receives-royal-assent>
25. Doracaku për Reagimet Efektive të Policisë ndaj Dhunës kundër Grave (UNODC, 2010) në: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Handbook_on_Effective_police_responses_to_violence_against_women_English.pdf
26. Doracak mbi Reagimet Efektive të Prokurorisë ndaj Dhunës ndaj Grave dhe Vajzave (UNODC, UN Women, 2014), në: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/14-02565_Ebook_new.pdf
27. Skinnider, Eileen. 'Drejt Drejtësisë Penale të Përgjegjshme Gjimore: Praktika të Mira nga Azia Juglindore në përgjigjen ndaj dhunës kundër grave' (2018: Instituti i Drejtësisë në Tajlandë).

NDËRTIMI I INSTITUCIONEVE PËR NJË PËRGJIGJE EFEKTIVE DHE TË PËRGJEGJSHME TË POLICISË NDAJ DHGV-SË

Të kesh më shumë gra në forcat e policisë dhe t'i trajnosh ato në mënyrë adekuate është një hap i parë vendimtar për të siguruar që të mbijetuarit të fillojnë të besojnë përsëri dhe të ndiejnë se ankesa e tyre po merret seriozisht në çdo fazë të procesit që mund të jetë kompleks. Përparimi gjithashtu kërkon që ne të trajtojmë me sukses barrierat e shumta institucionale dhe strukturore, sistemet patriarkale dhe stereotipet negative rreth gjinisë që ekzistojnë në institucionet e sigurisë, policisë dhe gjyqësisë, siç janë në institucionet e tjera.”

Phumzile Mlambo-Ngcuka, Nën-Sekretare e përgjithshme e Kombeve të Bashkuara dhe Drejtore ekzekutive e grave të OKB-së, nga një deklaratë në Ditën ndërkombëtare për eliminimin e dhunës ndaj grave (25 nëntor 2019)

QËLLIMET E KAPITULLIT

---

1. Ofron udhëzime për udhëheqjen e policisë që kërkon të krijojë mjedise të favorshme për ekipet e tyre në kërkim të një përgjigje më efektive ndaj DHGV
2. Ofron udhëzime për udhëheqjen e policisë në përforcimin e një kulture të reflektimit dhe të mësuarit institucional në bashkëpunim me aktorët e jashtëm për një shërbim policor më profesional dhe të përgjegjshëm

HYRJE

Në përputhje me standardet e OKB -së, çdo polici ose agjenci tjetër e zbatimit të ligjit duhet të jetë përfaqësuese, përgjegjëse dhe llogaridhënëse ndaj komunitetit të cilit i shërben.¹ Këto janë elementet kritike për t'u perceptuar si një ofrues legjitim thelbësor i shërbimit të drejtësisë.

Foto nga MINUSTAH/Logan Abassi (Haiti)

Përgjegjshmëria gjinore luan një rol përcaktues në perceptimin e organizatës policore si të besuar dhe legjitime, veçanërisht kur i përgjigjeni DHGV dhe formave të tjera të dhunës me bazë gjinore. Sidoqoftë, kjo kërkon që organizata policore së pari të “zotërojë problemin” e DHGV. Kjo do të thotë se përgjigja² për shfaqjen e saj është një përgjegjësi thelbësore e policisë.

Në thelb, zotërimi i problemit të DHGV do të thotë që policia përfshihet në mesin e atyre që preken më shumë dhe shqetësohen nga shfaqja e saj. Më e rëndësishmja, marrja e pronësisë mbi DHGV nënkupton që organizata policore është e angazhuar të shndërrohet në një shtytës të zgjidhjes për të fituar rezultate pozitive për viktimat/ të mbijetuarat.

Ndryshimi i gjërave kërkon nga udhëheqja e lartë e policisë që të reflektojë vetë përse nevojitet transformimi

- 1 Rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 34/169 e 17 dhjetorit 1979.
- 2 Për qëllimet e këtij Doracakut, përgjigja ndaj DHGV nënkupton si përpjekjet për parandalimin e dhe reagimin e policisë.

në radhë të parë. Për shembull, çfarë mësimi duhet të kapet dhe cilat mjedise mundësuese nevojiten për të transformuar punonjësit e policisë, kështu që ata të jenë zgjidhje me përgjegjësi gjinore dhe nxitëse drejt zvogëlimit të përhapjes së DHGV?

Ky kapitull do të synojë të japë udhëzime për udhëheqjen e lartë të policisë dhe menaxherët e tyre të mesëm që kërkojnë të krijojnë një mjedis të përshtatshëm, në mënyrë që oficerët që përgjigjen të kontribuojnë në një organizim policor më të përgjegjshëm ndaj gjinisë, dhe kështu më **efektiv**.

Ky kapitull do të kërkojë gjithashtu të promovojë një kulturë të reflektimit dhe të mësuarit institucional përmes politikave të ndjeshme ndaj gjinisë dhe promovimit të kompetencave të oficerëve kritike për menaxherët e mesëm të policisë që të jenë në gjendje të çojnë përpara transformimin drejt policimit të përgjegjshëm gjinor. Kjo do të përfshijë nxjerrjen në pah të rolit të rëndësishëm që luajnë masat e **lloga-**

Dhuna me bazë gjinore (DHBGJ)

DHBGJ është një term ombrellë për çdo veprim të dëmshëm që kryhet kundër vullnetit të një personi dhe që bazohet në dallimet (gjinore) e atribuara shoqërore midis femrave dhe meshkujve. Natyra dhe shtrirja e llojeve të veçanta të DHBGJ ndryshojnë në kultura, vende dhe rajone. Shembujt përfshijnë dhunën seksuale, duke përfshirë shfrytëzimin/abuzimin seksual dhe prostitucionin e detyruar; dhuna në familje; trafikimi; martesat e detyruara/e hershme; praktikat tradicionale të dëmshme siç është gjymtimi gjenital femëror; vrasjet për nder; dhe trashëgiminë e vejshës³.

Burimi: UNICEF, UNFPA, UNDP, UN Women. "Barazia gjinore, koherenca e OKB -së dhe ju".

ridhënies në mbështetjen e menaxherëve të mesëm përmes transformimit dhe se sa transparente janë marrëdhëniet me aktorët e jashtëm³ do të shtojë jo vetëm rezistencën dhe legjitimitetin e procesit, por do të forcojë rritjen profesionale dhe modernizimin e organizatës policore.

Mjediset mundësuese për menaxherët e mesëm duhet të vijnë në formën e politikave transformuese, struktura që lehtësojnë diversitetin dhe praktika gjithëpërfshirëse që inkurajojnë një vetëdije kritike për rolet dhe normat gjinore. Kjo do të përfshijë adresimin e mënyrave për të ndryshuar normat e dëmshme gjinore në mënyrë që të nxisin marrëdhënie më të barabarta të pushtetit midis grave dhe burrave, dhe midis grave dhe të tjerëve në komunitet.

Udhëzimet mbi mjediset mundësuese që udhëheqja e policisë duhet të marrë parasysh për një përgjigje më efektive dhe kumulative ndaj DHGV do të ndahen në pjesët në vijim

3 Palët e interesuara janë të gjitha organizatat dhe agjencitë qeveritare dhe të shoqërisë civile që kanë një rol në përgjigjen ndaj dhunës kundër grave dhe vajzave në të gjitha nivelet e qeverisë dhe shoqërisë civile. Aktorët kryesorë ndër të tjera përfshijnë viktimat dhe të mbijetuarat dhe përfaqësuesit e tyre, shërbimet sociale, sektorin e kujdesit shëndetësor, ofruesit e ndihmës juridike, policinë, prokurorët, gjyqtarët, agjencitë e mbrojtjes së fëmijëve dhe sektorin e edukimit.

1. Krijimi i një kuptimi të përbashkët për DHGV;
2. Politikat dhe strategjitë që mundësojnë policimin e përgjegjshëm gjinor;
3. Ndërtimi i partneriteteve strategjike;
4. Trajnimi, edukimi dhe zhvillimi profesional;
5. Resurset njerëzore;
6. Mbledhja, analiza dhe përdorimi i të dhënave për policimin e përgjegjshëm gjinor;
7. Monitorimi dhe vlerësimi për policim efikas të përgjegjshëm gjinor.

Së fundi, është shumë e rekomandueshme për përdoruesit e këtij Doracakut që ta shikojnë këtë kapitull në lidhje me udhëzimet e fundit nga rishikimi i veglave për gjini dhe siguri 2: Policimi dhe Gjinia (2019)⁴ prodhuar nga Qendra e Gjenezës për qeverisjen e sektorit të sigurisë (DCAF), në partneritet me Organizatën për sigurinë dhe bashkëpunimin në Evropë (OSBE)/Zyra për institucionet demokratike dhe të drejtat e njeriut (ODIHR) dhe UN Women. Sipas DCAF, ky Mjet ka për qëllim nivelin politik dhe jo atë operacional, me rëndësi për policinë e lartë, njësitë gjinore dhe ata që janë të interesuar në përmirësimin e efektivitetit të policisë përmes integritetit të perspektivës gjinore.

Foto me mirësjellje të MINUSTAH/ Logan Abassi (Haiti)

4 Vegla në paketën e veglave 2: Policimi dhe gjinia në Paketën e veglave për gjininë dhe sigurinë (Gjenevë: DCAF, OSBE/ODIHR, UN Women, 2019).

KRIJIMI I NJË MIRËKUPTIMI TË PËRBASHKËT PËR DHGV

Duke filluar me një Mirëkuptim të përbashkët të problemit

Gratë dhe vajzat, kudo, duhet të kenë të drejta dhe mundësi të barabarta, dhe të jenë në gjendje të jetojnë pa dhunë dhe diskriminim. Barazia gjinore kërkon veprim të gjithë qeverisë, përfshirë policinë, për të eliminuar shkaqet e shumta të diskriminimit që ende kufizojnë të drejtat e grave në sferat private dhe publike. Pabarazia gjinore është diskriminim.

Transformimi drejt policimit të përgjegjshëm gjinor do të kërkojë nga udhëheqja e policisë që të krijojë një **të kuptuar të mirë-informuar⁵ se si natyra e dhunës, shkaqet dhe pasojat e saj ndikojnë në gra dhe vajza në mënyra** të ndryshme dhe në mënyrë disproporcionale në të gjithë organizatën.⁶ Ky mirëkuptim, kur informohet mirë⁷ nga më të prekurit dhe më të rrezikuarit, do t'i mundësojë udhëheqjes policore të identifikojë boshllëqet institucionale. Boshllëqe të tilla ka të ngjarë të jenë në formë të politikave dhe strategjive të pakuptueshme që janë të kufizuara në fushëveprim dhe diapazon, dhe masat të dobëta të llogaridhënies që gjenerojnë praktikë, sjellje dhe paragjykime policore që janë diskriminuese të dëmshme veçanërisht kundër grave dhe vajzave.

Shihni ‘Hyrije’ për historikun mbi natyrën e DHGV shkaqet dhe pasojat e saj dhe si ndikon ajo te gratë dhe vajzat në mënyrë të ndryshme dhe në mënyrë disproporcionale dhe Kapitulli 11: ‘Sfidat dhe strategjitë për zbatimin e policimit gjinor-përgjegjës’ për pengesat e zakonshme institucionale.

5 Për qëllimet e Doracakut, “mirë i informuar” do të thotë se është kontekstualisht i rëndësishëm dhe me të dhëna të rregullta që përbëhen nga të dhëna cilësore dhe sasore të siguruara nga ekspertë të policisë dhe aktorë të jashtëm, si ofruesit e shërbimeve thelbësore dhe/ose organizatat e shoqërisë civile.

6 Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet situatës së konfliktit të armatosur ose krizës humanitare.

7 ‘I mirinformuar’ do të thotë se është kontekstualisht i rëndësishëm dhe me kontribut të rregullt nga palët e interesuara të brendshme dhe të jashtme me të dhëna cilësore dhe sasore.

Termi “perspektiva gjinore” është një mënyrë për të parë ose analizuar e cila shikon ndikimin e gjinisë në mundësitë e njerëzve, rolet shoqërore dhe ndërveprimet.

UN Women

Me këto boshllëqe institucionale të identifikuar, politikave dhe strategjitë, duke përfshirë ato për forcimin e integritetit dhe llogaridhënies së policisë, mund të futen nga menaxhmenti ekzekutiv i policisë me qëllim përfundimin e praktikave diskriminuese dhe përfundimisht transformimin drejt një organizate policore të përgjegjshme ndaj gjinisë.

Një organizatë policore e përgjegjshme gjinore është ajo që është e përkushtuar për integrimin e parimeve të barazisë gjinore dhe jo diskriminimit në politikën dhe praktikën e saj, duke përfshirë, por pa u kufizuar në, aplikimin e një **perspektive gjinore** në mësimin dhe rritjen e tij profesionale.

Zbatimi i një **perspektive gjinore** do t'i lejojë policisë të sqaroj më mirë dallimet në jetën e burrave dhe grave dhe se si vendimmarrja dhe rrethanat ndikojnë në të njëjtën mënyrë të ndryshme. Analiza e krijuar do të lejojë që DHGV siç është DHPI të kuptohet siç duhet, do të marrë parasysh historinë, kontekstin, kuptimet, ndikimin dhe pasojat e tij. Shikimi i DHGV në kontekstin e gjinisë do të ndihmojë policinë të kuptojë kontekstin, natyrën, shkallën dhe pasojat e tij për të kuptuar se si t'i përgjigjet më mirë asaj.

Një kuptim i mirë-informuar i natyrës së DHGV, shkaqeve, pasojave dhe ndikimit të saj proporcional, gjithashtu do të sigurojë bazën nga e cila policia mund të punojë në koordinim me shërbimet e tjera thelbësore në vazhdimësinë e drejtësisë dhe të ndërtojë partneritetet e duhura me aktorët e jashtëm në proces.

Kutia 1 jep një tabelë të thjeshtë të rolit që luan udhëheqja e policisë në zotërimin e problemit të DHGV:

Kutia 1

Të zotërosh problemin e DHGV: Roli i udhëheqjes së policisë

Krijoni brenda organizatës:	Siguroi një mjedis të përshtatshëm për oficerët që përgjigjen që: të	Siguroi përgjegjshmëri për:
Një mirëkuptim i informuar të natyrës së dhunës, të saj shkaqet dhe pasojat dhe si ndikon tek gratë dhe vajzat ndryshe dhe në mënyrë disproporcionale	Bashkëpunoni dhe koordinoni në mënyrë pro aktive me palët e interesuara, përfshirë organizatat për të drejtat e grave në kuptoni më mirë çështjet, komunikoni papranueshmëria e DHGV dhe demonstrojnë përkushtim për të ndërmarrë veprime kur të ndodhë	Pjesëmarrja kuptimplotë e viktimave/të mbijetuarave është një i praktikë e vendosur kur përgjigjet ndaj DHGV
	Angazhohuni për një qasje të fokusuar tek autorët dhe viktimën në qendër të DHGV në koordinim me ofruesit e shërbimeve thelbësore	
	Aplikoni mësimin e informuar dhe të konsultuar gjerësisht drejt veprimeve të parandalimit dhe hetimit të DHGV në mënyrë që ato të reflektojnë të qenit i bazuar në të drejta, i ndjeshëm ndaj gjinisë dhe i informuar ndaj traumave	

Reflection, learning, transformation and modernization

Ngritja e vetëdijes dhe edukimi në rrugën përpara

Transformimi drejt një organizate policore të përgjegjshme gjinore, nënkupton që parandalimi i DHGV është një prioritet institucional dhe reagimi ndaj shfaqjes së tij në formën e një hetimi përputhet me standardet ndërkombëtare të cilat i japin përparësi mirëqenies së viktimës/të mbijetuarave të pretenduar dhe që të mbajnë përgjegjësi autorët.

Për më tepër, policimi të përgjegjshme gjinore promovon masat dhe veprimet e ndërmarra nga oficerët dhe/ose ekipet që përgjigjen në mënyrë efektive dhe në kohën e duhur me një kuptim të fortë se shumica e rasteve të raportuara të dhunës ndaj grave nuk ndiqen penalisht.

“Ndjekja e barazisë gjinore është një detyrim ligjor ndërkombëtar dhe i nevojshëm për të arritur qëllimet e zhvillimit kombëtar.”

Mjeti 2: Policimi dhe gjinia (2019) në paketën e veglave për gjininë dhe Sigurinë

Këto prioritete duhet të formulohen dhe komunikohen nga udhëheqja ekzekutive e policisë si pika fillestare nga e cila të nxiten zgjidhjet drejt përgjigjes ndaj DHGV, dhe më pas të përforcohen nga të gjithë oficerët komandues.

Çelësi i policimit gjinor në rastet e DHGV është një angazhim strategjik për të siguruar pjesëmarrjen kuptimplotë të viktimës/të mbijetuarës⁸ në hetim pasi kjo do të ndikojë në rrjedhën e vetë hetimit. Ai do të dërgojë një mesazh për parandalimin e dhunës së mëtejshme pasi policia do të angazhohet për sigurinë dhe mbrojtjen e viktimës/të mbijetuarës dhe se përvoja e tyre do të merret seriozisht.

Angazhimi i policisë për pjesëmarrjen domethënëse të viktimës/të mbijetuarës për të siguruar një përgjigje të mirë informuar duhet të zbatohet njësoj për rastet civile siç do të bënin në proceset gjyqësore penale. Viktima/e mbijetuara mund të kërkojnë një formë të adresimit ligjor vetëm në gjykatat civile. Policia gjithashtu duhet të përgjigjet në mënyrë efektive dhe në mënyrë adekuate urdhrave të mbrojtjes në rastet e DHPI ose të zbatojë urdhrat e pushimit dhe heqjes që kërkojnë të parandalojnë publikimin

⁸ ‘Pjesëmarrja kuptimplotë’ kërkon që individët të kenë të drejtë të marrin pjesë në vendimet që ndikojnë drejtpërdrejt tek ata, përfshirë hartimin, zbatimin dhe monitorimin e ndërhyrjeve. Kjo mund të marrë një sërë formash të ndryshme, duke përfshirë informimin e viktimave/të mbijetuarave me informacion të balancuar dhe objektiv, në mënyrë që ata të mbajnë kontrollin intim mbi vendimet kryesore që ndikojnë në mirëqenien e tyre, si dhe konsultimin me ta për të marrë reagime mbi procesin e vendimmarrjes duke përfshirë zhvillimin e alternativave dhe identifikimin e zgjidhjeve.

Foto nga Departamenti i Marrëdhënieve Publike të Forcave të Policisë së Nigerisë

dhe shpërndarjen e mëtejshme të imazheve personale në internet.

Meqenëse policia shpesh është një pasqyrim i shoqërisë së cilës i shërbejnë, mesazhet e brendshme mbi angazhimet ndaj pjesëmarrjes kuptimplote të viktimës/të mbijetuarës duhet të jenë gjithashtu të qarta në njohjen se viktimat/të mbijetuarat dhe autorët e DHGV gjithashtu mund të jenë anëtarë të organizatës policore. Të dhënat ndërkombëtare sugjerojnë se 1 në 3 gra⁹ do të përjetojnë një formë të dhunës në familje/seksuale në jetën e tyre, që do të thotë se vetë organizatat policore ndoshta kanë në radhët e tyre autorë dhe viktimat/mbijetues të dhunës të lidhura me gjininë.

Hulumtimi dhe praktika sugjerojnë se mënyra në të cilën policia zbaton ligje të tilla ka një ndikim të rëndësishëm në efektivitetin e tyre.¹⁰ Kështu, pjesëmarrja kuptimplote e viktimave/të mbijetuarave në hetim duhet të konsiderohet dhe komunikohet si një mjet dhe një qëllim për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive DHGV nga të gjithë punonjësit e policisë.

9 Një në tre gra marramendëse, përjeton abuzim fizik, seksual. Lajmet e OKB -së 24 Nëntor 2019. <https://news.un.org/en/story/2019/11/1052041>

10 Paketa e shërbimeve thelbësore për gratë dhe vajzat që i nënshtrohen dhunës: Elementet Themelore dhe Udhëzimet për Cilësinë (Programi i Përbashkët Global i OKB -së për Shërbimet Thelbësore për Gratë dhe Vajzat që i nënshtrohen Dhunës, 2015).

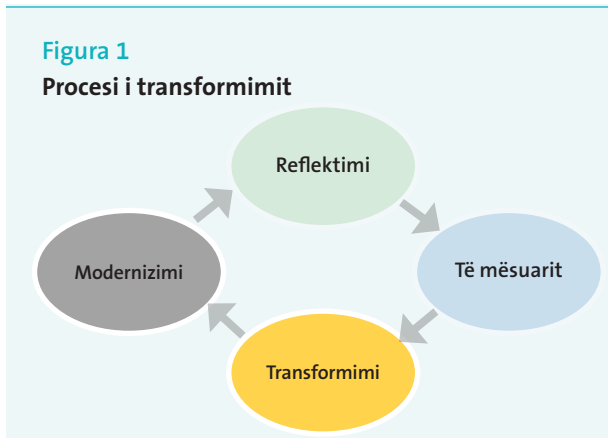
Zbatimi i një **qasjeje të bazuar në të drejta dhe parimi** i saj “**mos bëj dëm**» për përfshirjen e viktimave/të mbijetuarve të DHGV është mënyra më e përcaktuar për të siguruar pjesëmarrjen e tyre domethënëse në hetim.

Rëndësia e angazhimit për një qasje të bazuar në të drejta për pjesëmarrjen kuptimplote të viktimave/të mbijetuarave në hetime duhet të jetë një pjesë integrale e ngritjes së vetëdijes dhe edukimit të zgjidhjeve për t'iu përgjigjur DHGV. Një mesazh i tillë i qartë nga udhëheqja e lartë dhe ekzekutive e policisë do të jetë shumë e rëndësishme për menaxherët e mesëm kur udhëzojnë oficerët përgjegjës drejt pajtueshmërisë me standardet ndërkombëtare, dhe për të siguruar pjesëmarrjen kuptimplote të viktimës/të mbijetuarës në hetim, si dhe për të zvogëluar rrezikun e keqpërdorimit, siç është përfshirja në proceset e ndërmjetësimit joformal.

Aktorët janë të gjitha organizatat dhe agjencitë qeveritare dhe të shoqërisë civile që kanë një rol në përgjigjen ndaj dhunës ndaj grave dhe vajzave në të gjitha nivelet e qeverisë dhe shoqërisë civile. Aktorët kryesorë përfshijnë viktimat dhe të mbijetuarat dhe përfaqësuesit e tyre, shërbimet sociale, sektorin e kujdesit shëndetësor, ofruesit e ndihmës juridike, policinë, prokurorët, gjyqtarët, agjencitë për mbrojtjen e fëmijëve dhe sektorin e edukimit, ndër të tjera.

Duke pasur parasysh ndikimin pozitiv që mund të ketë pjesëmarrja kuptimplote e viktimave/të mbijetuarave në hetimet e DHGV-së, është e rëndësishme që organizatat policore të angazhohen për kontrollin e cilësisë së saj, veçanërisht kur ndodh mosrespektimi i politikave dhe standardeve nga oficerët që përgjigjen. Angazhimi i udhëheqësisë së policisë për mësimin institucional në formën e rishikimit, vlerësimit dhe monitorimit të përpjekjeve për t'iu përgjigjur DHGV është një formë e llogaridhënies institucionale e cila do të ndihmojë në minimizimin e rrezikut të gabimit ose keqpërdorimit dhe përmirësimin e mjeteve, qasjeve dhe strategjive të përdorura.

Transformimi drejt një organizate policore moderne e përgjigjshme ndaj gjinisë nuk mund të arrihet pa vetë-reflektimin institucional dhe dëshirën për të mësuar, veçanërisht nga ata që janë ndikuar më shumë nga veprimet e policisë (shih figurën 1).

Një organizatë policore moderne duhet të jetë në gjendje të mbështetet në udhëheqësinë e saj policore, në nivele të ndryshme, për të inkurajuar rishikimet e brendshme të performancës me kontributin e jashtëm nga komunitetet dhe grupet e ndryshme, veçanërisht grupet në pozicione me lëndueshmëri më të madhe.

Që kjo të ndodhë, lidhshipi i lartë dhe ai ekzekutiv duhet të rrisë ndërgjegjësimin dhe të edukojë se si mësimi përmes rishikimeve të brendshme të performancës mund të përftojë policia në përgjithësi, veçanërisht kur ato mbështeten nga palët e interesuara të jashtme dhe kompetente. Kjo duhet të përfshijë theksimin e rëndësisë së ndërtimit dhe mbajtjen e partneriteteve me një larmi të gjerë aktorësh me kompetenca për adresimin e DHGV. Udhëheqja e lartë dhe ekzekutive duhet të konsiderojnë investimin në trajnim ose zhvillim profesional në ndërtimin e partneritetit për menaxherët e mesëm si një faktor i rëndësishëm mundësues.

Për sa i përket policimit të përgjigjshëm ndaj gjinisë, udhëheqja e policisë ka disa mundësi përmes të cilave inkurajojnë të mësuarit me kontributin e palëve të interesuara kompetente. Opsionet mund të përfshijnë vendosjen e standardeve të policisë me rishikime periodike të brendshme të kryera nga Njësia e standardeve të policimit, siç është sistemi i Standardeve të policimit i përdorur nga Ministria e sigurisë publike dhe Prokurori i

përgjithshëm i qeverisë së provincës së Kolumbia Britanike, Kanada.¹¹

Për shembull, në vitin 2020, Qeveria krahinore e Kolumbisë Britanike prezantoi Standardin e saj të policimit për promovimin e policimit të paanshëm, i cili kërkon të zvogëlojë rrezikun e kontrolleve të njëanshme të rrugëve nga policia, të cilat OSHC -të lokale i përshkruan si shënjestrim historik të personave autoktonë dhe pakicave racore në një mënyrë disproporcionale.¹²

Opsione të tjera përfshijnë standardizimin e rishikimeve periodike të praktikave më operacionale, të tilla si metodat e intervistimit të përdorura nga oficerët që përgjigjen, të zbatueshmërisë dhe/ose efektivitetit të mjeteve të vlerësimit të rrezikut të DHPI dhe strategjive të ndërhyrjes të informuara nga traumat.

Rritja e ndërgjegjësimin dhe edukimit për transformimin drejt policimit të përgjigjshëm ndaj gjinisë duhet të synojë gjithashtu forcimin e mashkulloreve pozitive brenda shoqërisë, ashtu që policia të shihet si rol model për burrat dhe djemtë që janë me besim dhe të sigurt dhe që mund të festojnë diversitetin. Mashkulloret pozitive mund të përshkruhen duke theksuar se kujdesi, dhembshuria dhe respekti nuk janë të lindura nga femrat, por janë cilësi të vlefshme që inkurajohen nga të gjithë njerëzit. Po aq e rëndësishme, promovimi i mashkullores pozitive nënkupton mos përsëritjen e ideve të burrave si thelbësisht agresivë, të fortë ose dominues. Mashkulloret pozitive luajnë një rol të madh në zgjidhjen e zvogëlimit të DHGV.

Në këtë drejtim, UNPOL ofron disa praktika të mira për angazhimin e oficerëve meshkuj:¹³

- 11 Akti i Policisë i vitit 1996 i lejon qeverisë krahinore të krijojë standarde detyruese për policinë dhe të vlerësojë përputhshmërinë e policisë me ato standarde. Shihni Standardet provinciale të policimit. Qeveria provinciale e Kolumbisë Britanike në: <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/justice/criminal-justice/policing-in-bc/policing-standards>
- 12 Parathënie BCPPS 6.2 Stacionet policore. Standardet provinciale të policimit. Qeveria provinciale e Kolumbisë Britanike në: <https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/law-crime-and-justice/criminal-justice/police/standards/6-2-foreword-police-stops.pdf>
- 13 Pakoja e mjeteve gjinore e policisë së OKB -së, (Departamenti i OKB -së për operacionet e paqes - DPO/ DPET/ Shërbimi i trajnimit të Integruar, 2015).

Kutia 2

Policia për AiPërAjo

Krijuar nga UN Women, lëvizja e solidaritetit *AiPërAjo* ofron një qasje sistematike dhe një platformë të synuar mbi të cilën burrat dhe djemtë mund të angazhohen dhe të bëhen agjentë ndryshimi drejt arritjes së barazisë gjinore.

AiPërAjo është një ftesë për burrat dhe njerëzit e të gjitha gjinive që të solidarizohen me gratë për të krijuar një forcë të guximshme, të dukshme dhe të bashkuar për barazinë gjinore. Lëvizja promovon që burrat nuk duhet të jenë vëzhgues në çështjet e të drejtave të njeriut siç është barazia gjinore. Anëtarët ndërmarrin veprime për të krijuar ndryshime domethënëse në komunitetet ose qarqet e tyre

Anëtarët përfshijnë IMPACT Kampionët të cilët janë burra në pozita të larta drejtuese në vendet e tyre dhe që e bëjnë barazinë gjinore një përparësi institucionale duke zbatuar tre angazhime të guximshme, që ndryshojnë lojën për të avancuar dhe arritur barazinë gjinore. Ato përfshijnë udhëheqjen e lartë të policisë siç është Këshilltari i policisë i OKB -së Luis Carrilho (shih foton).

Si Avokate e *AiPërAjo*, Z. Carrilho angazhohet të nxisë rritjen e bashkëpunimit në policimin me përgjegjësi gjinore midis njësive të OKB-së për të siguruar që një përgjigje e policisë dhe drejtësisë me cilësi të lartë, si pjesë e përpjekjeve kolektive të OKB-së, të jetë e disponueshme dhe e arritshme për të gjitha gratë dhe vajzat që kanë përjetuar dhunë, veçanërisht ato që janë më të marginalizuara.

Këshilltari i policisë së OKB -së Luis Carrilho

“Më shumë gra në ruajtjen e paqes në polici është thjesht paqeruajtje më efektive. Në emër të 11,000 punonjësve të policisë që shërbejnë nën flamurin e Kombeve të Bashkuara, jam krenar që jam një Avokat e AiPërAjo, ”...“ Me këtë nder të madh vjen përgjegjësia e jashtëzakonshme për të forcuar angazhimin tonë për të rritur besueshmërinë e OKB -së në vendet ku ne shërbejmë dhe për të bërë një ndikim edhe më të madh pozitiv në jetën e njerëzve, tani dhe për të ardhmen.”

Burimi: Njoftim për shtyp: UN Women shpall Këshilltarin e Kombeve të Bashkuara për policinë Luis Carrilho si Mbrojtës i *AiPërAjo* për barazinë gjinore.

- Theksimi i përfitimeve të barazisë gjinore dhe politikave miqësore ndaj familjes si për burrat ashtu edhe për gratë;
  - Apelimi ndaj ndjenjës së drejtësisë të punonjësve të policisë;
  - Sigurimi i oficerëve me këshilluese të policisë femra;
  - Ekspozimi ndaj oficerëve të komandës që mbrojnë barazinë gjinore;
  - Ftimi i oficerëve në diskutim përmes grupeve policore vetëm për meshkuj dhe vetëm për femra;
  - Gjetja e përkrahësve për barazinë gjinore të cilët mund të jenë model për zyrtarët e tjerë (shih Kutinë 2);
  - Organizimi i seminareve të sensibilizimit dhe ndërgjegjësimit.
- Për të ndihmuar në arritjen e sjelljeve të përgjegjshme gjinore nga oficerët që përgjigjen, udhëheqja e lartë e policisë duhet të sigurojë që menaxherët e tyre të mesëm të mbështeten në mirëkuptimet e mëposhtme institucionale:

Fotografia është ofruar nga Shoqata ndërkombëtare e policisë së grave (Bangladesh)

- Natyra e dhunës, shkaqet dhe pasojat e saj dhe se si ajo ndikon në gratë dhe vajzat në mënyrë të ndryshme dhe në mënyrë disproporcionale;
- Rëndësia operationale e një qasjeje të bazuar në të drejta për të siguruar pjesëmarrje kuptimplotë të viktimave/të mbijetuarve në përgjigje ndaj DHGV;
- Rëndësia operationale e konceptit të «Mos bëj dëm»;
- Komunikimi me komunitetet për të siguruar dhe ndihmuar në ndërtimin e besimit dhe bindjes në polici për t'iu përgjigjur DHGV është prioritet;
- Policimi gjinor kërkon që policia në role drejtuese të promovojë etikën e viktimës/të mbijetuarës në të gjithë organizatën, duke siguruar një nivel minimal trajnimi për të GJITHË stafin;
- Policimi gjinor kërkon që reflektimi dhe mësimi të jetë i vazhdueshëm, transparent dhe i konsultuar gjerësisht;
- Pajtueshmëria e policisë me standardet dhe normat ndërkombëtare çon në perceptimin si një ofrues thelbësor legjitim dhe i besueshëm i shërbimit.

Ngritja e vetëdijes së jashtme

Policia që kërkon të transformohet në një organizatë me përgjegjësi gjinore gjithashtu duhet të angazhohet

për një proces të angazhimit të jashtëm që është transparent dhe gjithëpërfshirës. Mesazhet e jashtme për komunitetet që përfaqësojnë diversitetin e popullsisë lokale janë po aq të rëndësishme sa mesazhet brenda organizatës. Nëse lidhshipi i policisë komunikon me gojë, në mënyrë dixhitale ose vizuale, përfaqësimet e policisë, në komunikimet zyrtare përfshirë fushatat e rekrutimit, duhet të pasqyrojnë vizionin e transformimit dhe hapat që ndërmerr policia për të zotëruar problemin e DHGV.

Komunikimi i jashtëm nga lidhshipi i policisë mbi procesin e transformimit duhet të demonstrojë një përkushtim ndaj transparencës. Kjo mund të përfshijë një praktikë për të ngarkuar rishikime të brendshme të politikave, strategjive, qasjes dhe mjeteve të policisë për t'iu përgjigjur DHGV-së në internet. Rishikime të tilla do të ekspozojnë në mënyrë të padiskutueshme boshllëqet e kapaciteteve, por ato gjithashtu duhet të detajojnë mësimin dhe rrugën përpara. Kjo do të forcojë legjitimitetin e perceptuar të angazhimit të policisë ndaj transformimit, i cili do të ndihmojë në frymëzimin e bashkëpunimit nga viktimat/të mbijetuarat e DHGV po ashtu nga komunitetet e tyre.

Kuptimi dhe 'zotërimi' i problemit të DHGV do të thotë që ju dhe ekipi juaj i njihni dhe i përgjigjeni nevojave të më të prekurve. Kështu, ju jeni të përkushtuar të jeni pjesë e zgjidhjes dhe të ndryshoni për mirë.

Në përgjithësi, ndërgjegjësimi, qoftë i brendshëm apo i jashtëm për organizatën policore, duhet të promovojë barazinë gjinore si një zgjidhje për t'iu përgjigjur DHGV-së dhe shkaqeve, pasojave të saj, dhe sesi ndikon ajo tek gratë dhe vajzat në mënyrë të ndryshme dhe në mënyrë disproporcionale. Kjo nënkupton që lidhshipi i policisë duhet të përforcojë vazhdimisht mesazhin, në të gjithë gradat, se nevojat dhe interesat e të gjithë komunitetit pa diskriminim është në thelbin e policisë moderne.

Për më shumë informacion mbi komunikimet e jashtme të përafuara me policimin gjinor, shihni Kapitullin 9: 'Komunikimi.'

POLITIKAT DHE STRATEGJITË QË MUNDËSOJNË POLICIMIN GJINOR

Menaxherët e mesëm luajnë një rol jetësor në procesin e transformimit drejt policimit të përgjegjshëm ndaj gjinisë, por ata kërkojnë nga udhëheqja e lartë dhe ekzekutive e policisë që t'u sigurojë atyre mjedisin e duhur të përshtatshëm për të zotëruar problemin e DHGV. Kjo do të vijë në formën e politikave dhe strategjive institucionale që bazohen në norma sipas parimit, që janë të pajisura në mënyrë adekuate dhe që përfshijnë mekanizma për t'i mbajtur njerëzit përgjegjës.

Politikat e bazuara në norma kur krijohen, duhet të respektohen nga të gjithë zyrtarët si doktrinë dhe duhet të shoqërohen me protokolle të qarta ose procedura standarde të operimit (PSO). Politikat për policimin gjinor nuk janë përjashtim.

“Politikat dhe PSO -të nuk janë thjesht ‘veshja e dritareve’ dhe se duhet të bëjnë dhe të arrijnë atë për çka janë krijuar për të bërë. Drejtuesit/Liderët e mesëm të policisë kanë një rol themelor në udhëheqjen e zbatimit, aktivizimit dhe ofrimit të politikave të tilla.”

Gerry Campbell MBE FCMI AFHEA - Kryeinspektori detektiv (në pension), Scotland Yard

Sipas UNPOL -it, një politikë dhe PSO për DHGV janë të rëndësishme pasi këto dokumente udhëzuese përshkruajnë çështje që konsiderohen thelbësore për organizatën policore dhe largon të kuptuarit individual, stereotipet dhe perceptimet mbi këto çështje në favor të një standardi institucional. Për më tepër, ato ofrojnë përgjegjësi për zyrtarët e përfshirë dhe mbikëqyrësit e tyre.¹⁴

Investimi në krijimin e protokolleve të mirë informuara, standardet e policimit ose PSO-të do t'i lejojë oficerët që përgjigjen të kuptojnë përgjegjësitë e tyre dhe t'u sigurojnë atyre hapat thelbësorë për zbatimin e qasjeve ndërlidhëse dhe të bazuara në të drejta për një hetim duke siguruar që nuk ka mospërputhje në aspektin e njohjes së këtyre hapave.

14 Pakoja e veglave gjinore të UNPOL -it Praktikrat më të mira të standardizuara për integrimin gjinor në mjetet e projektit të paqeruajtjes (2015).

Shih shtojcën 2 të kapitullit 5: ‘Hetimet’ dhe kapitulli 12: ‘Drejtësia e vazhdueshme’ për praktikrat e mira në protokollin e policisë për të punuar në partneritet me agjenci të tjera për t’iu përgjigjur DHGV.

Prezantimi i politikave të reja dhe protokolleve ose PSO-ve të mëvonshme kërkojnë mesazhe të përshtatura për të arritur një gamë të gjerë oficerësh në të gjitha gradat. Udhëheqja e policisë nuk duhet të mbështetet ekskluzivisht në trajnime për të siguruar kuptimin e politikave të tilla të bazuara në norma dhe kode të sjelljes të lidhura me to. Dëshmitë tregojnë se modelet dhe/ose njerëzit në rolet e këshillimit në fakt kanë një ndikim më të madh në modelet e sjelljes së bashkëmoshatarëve dhe vartësve sesa në trajnimin aktual, veçanërisht nëse trajnimi synon në mënyrë specifike një ndryshim në qëndrim.¹⁵

Për shembull, kur futet një kulturë institucionale e zero tolerancës në lidhje me diskriminimin seksual dhe gjinor, ngacmimin, maltretimin dhe abuzimin brenda organizatës policore, udhëheqja e policisë duhet të denoncoj vazhdimisht një sjellje të tillë kudo që dëshmohet ose raportohet. Ata gjithashtu duhet të aktivizojnë organet e kontrollit të brendshëm dhe mbikëqyrës shpejt dhe në mënyrë transparente dhe të sigurojnë një mjedis të sigurt dhe konfidencial të përshtatshëm për dëshmitarët dhe/ose ankuesit e tillë. Një sjellje e tillë e demonstruar nga udhëheqja e policisë u jep menaxherëve të mesëm legjitimitetin kritik të nevojshëm për të zhvilluar, fuqizuar dhe shpërblyer kompetencat e nevojshme për t’iu përgjigjur në mënyrë efektive DHGV.

Human Rights Watch gjithashtu ofron udhëzime të dobishme për inkorporimin e masave mbrojtëse kundër ngacmimit seksual dhe formave të tjera të dhunës në vendin e punës. Dokumenti i tyre «Siguria dhe dinjiteti në punë: Udhëzues për konventën e dhunës dhe

15 Shih Jenni Cross, ‘3 Mitet e ndryshimit të sjelljes dhe sfidat e tjera për qëndrueshmërinë’ (2014), Qendra për energjinë dhe institutin e sjelljes për mjedisin e ndërtuar, Universiteti Shtetëror i Kolorados dhe; Bohent, I, ‘Çfarë funksionon: Barazia gjinore sipas dizajnit’ (Harvard University Press, 2016). Shihni gjithashtu seksionin ‘Teoritë psikologjike dhe sociologjike në Flanagan’, A.E., dhe Tanner, J.C., ‘Kuatër për vlerësimin e ndryshimit të sjelljes në operacionet e zhvillimit ndërkombëtar’, Letër punuese e grupit të pavarur të vlerësimit 2016/Nr.2 (Banka Botërore, 2018).

ngacmimit të ONP 2019, Nr. 190¹⁶, jep përkufizime dhe veprime të qarta, përfshirë mekanizmat e ankesave dhe monitorimin, që institucionet publike si policia mund të ndërmarrin si pjesë e përpjekjeve të tyre për të parandaluar dhe reaguar ndaj dhunës së tillë.¹⁷

Në përgjithësi, politikat e bazuara në norma duhet të krijojnë, angazhojnë dhe/ose përforcojnë:¹⁸

Protokollet

- PSO-të të qarta dhe kodet e sjelljes që pasqyrojnë politikat institucionale për anëtarët e stafit të cilët janë vetë viktimë/mbijetues ose autorë të DHPI dhe formave të tjera të DHGV. Masa të tilla janë një pjesë kritike e zotërimit të problemit dhe marrjes serioze të DHGV pasi ato mbështesin stafin, vendosin standarde dhe ndihmojnë që organizata të mbajë përgjegjësi:¹⁹

- Standardet policore të obligueshme me kornizat e vlerësimit periodik të integruar për pajtueshmërinë;

- Një sistem monitorimi që mat zbatimin e vazhdueshëm të protokolleve/PSO-ve me kontributin e organizatave të specializuara për të siguruar që ato janë

16 Më 21 qershor 2019, anëtarët e Organizatës ndërkombëtare të punës (ONP) - qeveritë, sindikatat dhe shoqatat e punëdhënësve - votuan me shumicë dërrmuese për të miratuar Konventën e ONP-së për Dhunën dhe ngacmimet në botën e punës (Konventa e dhunës dhe ngacmimit, Nr. 190).

17 'Siguria dhe dinjiteti në punë: Udhërrëfyes për konventën e dhunës dhe ngacmimit të ONP-së 2019, Nr. 190' (Human Rights Watch, 2020), në: https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2020/06/ILO_advocacy_brochure_0620.pdf

18 'Gjyqi i përdhunimit. Kuptimi i përgjigjes së sistemit të drejtësisë penale ndaj dhunës seksuale në Tajlandë dhe Vietnam' (UN Women, UNDP dhe UNODC, 2017).

19 Si shembull, Shërbimi policor metropolitan (MPS), forca policore territoriale përgjegjëse për zbatimin e ligjit në Qarkun Policor Metropolitan të qytetit të Londrës, siguron në internet listën e tij të kontrollit për veprimet e detyrueshme kur oficerët/stafi dyshohen për abuzim në familje, përdhunim ose vepra të tjera serioze seksuale: https://www.met.police.uk/SysSiteAssets/foi-media/metropolitan-police/disclosure_2019/january_2019/information-rights-unit---reports-of-domestic-abuseviolence-received-by-the-mpps-directorate-of-professional-standard-from-april-2015-to-april-2018

gjithëpërfshirëse (siç janë organizatat që përfaqësojnë nevojat e personave me aftësi të kufizuara);

- Protokollet dhe udhëzime gjithëpërfshirëse që promovojnë qëndrueshmëri dhe qasje uniforme të ndjeshme ndaj gjinisë për trajtimin dhe hetimin e rasteve të dhunës seksuale. Kjo duhet të përfshijë udhëzime që kërkojnë nga punonjësit e policisë që t'i shpjegojnë viktimës/të mbijetuarës procesin e drejtësisë, të drejtat e saj dhe shërbimet në dispozicion.²⁰ Në mënyrë ideale protokollet duhet të theksojnë se gratë duhet të jenë në gjendje të zgjedhin se me cilën gjini të punonjësit të policisë ti raportojnë/punojnë;

“Where officers maintain and exceed these standards they should be rewarded. When they fall short, they need to be held to account and, if appropriate, disciplined. It is only by having strong leaders who hold officers and staff to account, that we can make the progress that the public deserves.”

A Practitioner's Toolkit on Women's Access to Justice Programming (UN Women et al. ,2018)

- Marrëveshjet pune të përbashkëta në nivel strategjik me aktorët e prokurorisë dhe agjencitë e tjera, përfshirë ofruesit e shërbimeve, p.sh. sociale, shëndetësore, arsimore etj.

Stimujt profesional

- Suksesi i ekipit duhet të përcaktohet nga përpjekjet kolektive drejt zvogëlimit të prevalencës së përgjithshme të DHGV, e cila lidhet me një rritje fillestare të raportimit në polici. Udhëheqja e policisë duhet të përmbahet nga vendosja e një objektivit

Drejtori i përgjithshëm për sigurinë publike, Altin Qato dhe Drejtori i policisë së shtetit shqiptar, Haki Çako janë #AipërAjo. Foto mirësjellje e UN Women Albania/Besnik Baka

20 'Policia si pikë hyrëse për t'i dhënë fund dhunës ndaj grave dhe vajzave. Mësime nga organizatat e shoqërisë civile të financuara nga Fondi i mirëbesimit i OKB -së për t'i dhënë fund dhunës kundër grave. Fondi i mirëbesimit i OKB -së për t'i dhënë fund dhunës kundër grave, Nju Jork, 2019.

për zvogëlimin e krimeve të regjistruara të DHGV pasi shumë organizata policore e kanë pranuar se kjo është një zonë shumë e nën -raportuar;²¹

- Stimujt për njohjen profesionale të punonjësve të policisë të cilët demonstrjnë një komandë të kompetencave të ndjeshme ndaj gjinisë në hetimet e DHGV. Krijimi i stimujve dhe mundësive të tilla për zhvillimin e karrierës rrit angazhimin e punonjësve të policisë meshkuj dhe femra drejt adresimit të DHGV përfshirë pjesëmarrjen kuptimplotë të viktimës/të mbijetuarës në hetim. Stimujt e tillë gjithashtu do të përforcojnë barazinë gjinore dhe përgjigjen ndaj DHGV si prioritet;

- Oficerët e rangut të mesëm dhe të lartë për të marrë pjesë aktive në fushatat publike që adresojnë normat dhe stereotipet gjinore/shoqërore siç është fushata AiPërAjo. Në vitin 2020, Forcat Policore të Mbretërisë së Bashkuar bashkëpunuan për të publikuar “Barazia gjinore në policimin në Mbretërinë e Bashkuar raporti i parë vjetor « si pjesë e fushatës kombëtare AiPërAjo. Raporti thekson angazhimin dhe përparimin domethënës që është bërë nga të gjitha forcat policore të Mbretërisë së Bashkuar në promovimin e barazisë gjinore brenda organizatave të tyre përkatëse policore, duke përfshirë rolet vendimtare të marra nga oficerët më të lartë meshkuj kur angazhohen për të trajtuar pabarazinë gjinore si një çështje kyçe të policisë.²²

partneritete me agjenci, komunitete të tjera, si dhe nisma publike dhe/ose private, siç janë bamirësitë që mbështesin viktimat/të mbijetuarat e DHGV;

- Ngritni statusin e *Reaguesve të parë* në mënyrë që ata të kuptojnë rolin kritik që ata luajnë në ndërtimin e mirëbesimit tek policia nga komunitetet lokale.

Fred Yiga, Komisioneri i Policisë UNMISS, bashkohet me fushatën AiPërAjo. Foto mirësjellje e UNMISS (Sudan)

Njësitë e specializuara

- Njësitë e specializuara që përfshijnë profesionistë multi-disiplinorë, duke përfshirë ekspertë të mjekësisë ligjore, punonjës të kujdesit shëndetësor, punonjës socialë, këshilltarë, etj. Në disa vende, të tilla si India dhe Tanzania, njësitë e specializuara të policisë udhëhiqen nga gratë dhe mund të përbëjnë 100% të grave. Pjesë e punës së tyre është të ndihmojnë në ndërtimin e besimit me komunitetet për raportimin e rasteve. Për shembull, “Ajo Ekipet” e themeluar në Hajderabad, Indi janë përfshirë në trajtimin e ngacmimeve dhe shqetësimeve nga forma tjera të DHGV.

- Nxitjet për menaxherët e mesëm, veçanërisht në nivelin e stacioneve policore për të zhvilluar nisma/

²¹ Shih “Biznesi i të gjithëve: Përmirësimi i përgjigjes së policisë ndaj abuzimit në familje”, (Inspektorati i policisë së Madhërisë së saj, 2014) për përvojën e organizatave të policisë në Mbretërinë e Bashkuar në largimin nga vendosja e një objekti për zvogëlimin e krimeve të regjistruara të dhunës në familje.

²² Raporti i parë vjetor i barazisë gjinore në policimin në Mbretërinë e Bashkuar (2020). Komunikimet e Korporatave të Policisë Sussex 2019 në mbështetje të AiPërAjo Lëvizja e solidaritetit të grave të OKB -së për barazi gjinore, shih: <https://www.sussex.police.uk/SysSiteAssets/media/downloads/sussex/about-us/governance-and-processes/equality-and-diversity/AiPërAjo-annual-report-2019.pdf>

- Oficerë reagues të trajnuar me specialistë për t’u bashkuar me “Qendrat me një ndalesë” të tilla si Qendrat e lulediellit në Kore (shiko Kutinë 3), Qendrat për mbështetjen e viktimave (QMV) në Bangladesh ose Qendra e Referimit të Sulmit Seksual (QRSS) në Bullgari (Shih kapitullin 7 : ‘Mbështetje dhe ndihmë’ Studime rasti).²³

²³ Për më shumë shembuj të Qendrave me një ndalesë, shih Afrikën e Jugut (Qendrat e kujdesit Thuthuzela) dhe stacionin policor të grave (Delegacias Especiais de Atendimento Mulher-DEAM) në Brazil, në Progresin e grave të botës 2011–2012: Familjet në një botë në ndryshim (UN Women, 2011).

Kutia 3

Qendrat luledielli me një ndalesë në Kore

Qendrat e lulediellit u krijuan për herë të parë në 2004. Që nga viti 2019, ka 39 Qendra luledielli në të gjithë vendin. Qendrat janë qendra shërbimi të integruara me bazë spitalore për viktimat/të mbijetuarat e dhunës me bazë gjinore (DHBGJ) që ofrojnë mbështetje mjekësore, këshilluese, hetimore dhe ligjore në një vend të vetëm.

Qendrat e lulediellit ofrojnë shërbime të integruara falë partneriteteve zyrtare midis Ministrisë së Barazisë Gjinore dhe Familjes, qeverive vendore, policisë dhe spitaleve.

Për sa i përket mbështetjes së policisë, një oficer policie femër me trajnim të specializuar mbi DHBGJ dhe teknikat e intervistimit të viktimave/të mbijetuarave vihet në dispozicion dhe dërgohet në Qendër 24/7.

Roli i oficerit të policisë përfshin kryerjen e intervistave me viktimën/të mbijetuarën në një mjedis ku ata ndihen të sigurt. Rezultatet e intervistës (d.m.th. deklarata e verifikuar), së bashku me provat mjeko -ligjore të mbledhura nga ekipi mjekësor, dërgohen në stacionin policor për hetime të mëtejshme. Qendrat gjithashtu ofrojnë mbështetje të specializuar për fëmijët dhe personat me aftësi të kufizuara. Qendrat e bënë regjistrimin e videove të detyrueshëm për viktimat/të mbijetuarat nën moshën 19 vjeç. Kjo i parandalon viktimat/të mbijetuarit të kenë nevojë të dëshmojnë në mënyrë të përsëritur.

Marrjet kryesore nga përvoja e Qendrave të lulediellit në Kore përfshijnë:

- Koordinimi dhe marrëveshja formale midis aktorëve përkatës janë procese politike dhe kërkojnë kohë. Mobilizimi i mbështetjes politike të nivelit të lartë është i rëndësishëm; rekomandohet që në fillim angazhimi i palëve të ndryshme të interesit dhe vendimmarrësve;
- Koordinimi me mekanizmin ekzistues mbështetës: angazhimi i OJQ -ve në hartimin e qendrës së shërbimit të integruar ishte i rëndësishëm.

- Njësitë speciale të mbrojtjes dhe tavolinat gjinore në stacionet policore të ngarkuara me sigurimin e procedurave të ndjeshme ndaj gjinisë po ndihmojnë për të shmangur viktimizimin dhe stigmatizimin dytësor;
- Ekipet e dedikuara për të trajtuar raportimin nga pika të ndryshme hyrëse 24 orë në ditë, 365 ditë në vit p.sh. online, SMS, linja ndihme, kështu që është më e lehtë dhe më konfidenciale.

Komitetet mbikëqyrëse

- Angazhimi i drejtuesve të lartë dhe ekzekutivë në ofrimin e shërbimeve të fokusuara tek viktimat/të mbijetuarat. Për shembull, angazhimi i oficerëve të rangut superior për të marrë pjesë në komitetet e nivelit

lokal që adresojnë DHBGJ, përfshirë DHGV.²⁴

Shtrirja në terren

- Sigurohuni që komunikimi i nivelit strategjik të bëhet midis policisë dhe komuniteteve dhe që angazhimi të bëhet në të gjitha nivelet e organizatës.
- Për t'i dhënë drejtim të qartë të gjithë stafit mbi pritshmëritë gjatë përgjigjes së policisë për rolet e ndryshme

²⁴ Në disa vende, të tilla si Republika Demokratike e Kongos, qeveria ka krijuar Komitete të DHBGJ të përbërë nga një përzjerje e qeverisë, OSHC-ve, drejtuesve të komuniteteve dhe partnerëve të zhvillimit me mandatin për të monitoruar dhe rekomanduar masa korrigjuese për përmirësimin e sistemit të drejtësisë penale.

- Broshura informative për komunitetet me qëllim të larimit të çdo miti dhe paragjykimi të gabuar rreth DHGV të cilat mund të mbahen nga publiku i gjerë.

Politikat e përcaktuara qartë të bazuara në norma që promovojnë objektivat e barazisë gjinore do të pasqyrojnë policimin demokratik dhe praktikën më të mirë në rekrutimin, vendosjen, transferimet, trajnimin dhe mirëqenien e oficerëve. Zbatimi i veprimeve të tilla do t'u mundësojë grave të marrin pjesë dhe të përfitojnë në mënyrë të barabartë nga transformimi dhe ristrukturimi i një shërbimi policor.

Për më shumë shembuj të politikave të bazuara në norma që promovojnë policimin gjinor, referojuni DCAF-ve 'Mjeti i paketës së mjeteve 2: Policimi dhe gjinia' (2019) në Paketën e mjeteve për gjininë dhe sigurinë. Gjithashtu, për udhëzime, ju lutemi shihni «Doracakun e legjislacionit të grave të OKB-së» (2012) dhe *Drafti i UNODC për Veprim: një Plan zbatimi për sistemet e drejtësisë penale për të parandaluar dhe përgjigjur dhunës ndaj grave (të përfshira në botimin me titull «Forcimi i parandalimit të krimit dhe përgjigjet e drejtësisë penale ndaj dhunës kundër Grave» (2014).*

Politikat që mundësojnë përfshirjen dhe vlerësojnë diversitetin

Policimi gjinor kërkon politika transformuese që kërkojnë të përforcojnë përgjegjshmërinë e policisë për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive dhe adekuate DHGV, por gjithashtu për të siguruar që veprimet e tyre të kontribuojnë në një strategji më të gjerë parandaluese që pengon aktet e mëtejshme të dhunës që prekin në mënyrë disproporcionale gratë dhe vajzat. Politika të tilla duhet të transformojnë marrëdhëniet e pabarabarta gjinore brenda organizatës policore në mënyrë që të promovojnë ndarjen gjithëpërfshirëse të pushtetit dhe diversitetin në vendimmarrje, si dhe mbështetjen për fuqizimin e grave brenda organizatës.

Një mënyrë për të filluar është zëvendësimi ose rishikimi i politikave dhe strukturave ekzistuese që promovojnë paragjykime të dëmshme dhe praktika diskriminuese brenda organizatës dhe zëvendësimi i tyre me ato që promovojnë dhe shpërblejnë përfshirjen dhe diversitetin. Për shembull, politikat e përcaktuara qartë kundër ngacmimit seksual, shfrytëzimit dhe abuzimit në vendin e punës i mundësojnë organizatës policore të përmbushë përgjegjësinë e saj ndaj parimit të mundësive të barabarta si për oficerët femra ashtu edhe për meshkuj.

Në *Paketën e mjeteve të gjinisë* (2019), Qendra e Gjenezës për qeverisjen e sektorit të sigurisë («DCAF») thekson se për të zhvendosur kulturën institucionale të policisë drejt përfshirjes, diversitetit dhe tolerancës, politikat e respektimit dhe direktivat përkatëse duhet të synojnë krijimin e një mjedisi pune profesionist në të cilin i gjithë personeli vlerësohet.²⁵ Më poshtë është një listë e frymëzuar nga Paketa e mjeteve gjinor i DCAF me shembuj të politikave të tilla institucionale që policia të jetë përgjegjëse ndaj gjinisë:

- Politika të fuqishme 'zero tolerancë' në lidhje me diskriminimin, ngacmimin, ngacmimin dhe abuzimin;
- Trajnim i detyrueshëm për të gjithë stafin për të siguruar kuptimin e politikave kundër ngacmimit dhe diskriminimit;
- Kopjet e politikave duhet të vihen në dispozicion në të gjitha stacionet e policisë, me materiale promovuese gjithashtu të shpërndara;
- Angazhimi i rregullt që është i vërtetë dhe i hapur me shoqatat e policisë dhe organizatat e shoqërisë civile që përfaqësojnë gratë dhe grupet e marginalizuara për të reflektuar mbi përvojat e tyre për atë që funksionon dhe çfarë jo në krijimin e vendeve pozitive të punës;
- Që udhëheqja e policisë të flasë publikisht dhe në mënyrë të vazhdueshme për vlerën e një fuqie punëtore të larmishme dhe refuzimin e diskriminimit, përjashtimit, ngacmimit dhe shqetësimit ose qëndrimeve që i kultivojnë ato;

²⁵ Mjeti i paketës së mjeteve 2: Policimi dhe gjinia në *Paketën e mjeteve të gjinisë dhe sigurisë* (Gjenevë: DCAF, OSBE/ODIHR, UN Women, 2019).

Foto nga MINUSTAH/Marco Dormino (Haiti)

- Strategjitë për zhvillimin e aftësive njohëse dhe menaxhimin e stresit për të gjithë policinë operacionale.

Stafi që ndihet i vlerësuar, veçanërisht për integritetin e tyre, priren të prodhojnë përvoja më pozitive nga angazhimi me të tjerët. Në këtë rast, menaxherët e mesëm që ndihen të vlerësuar në organizatën policore do të demonstrojnë një probabilitet më të lartë për të qenë në përputhje me parimet, normat dhe standardet e policisë, përfshirë ato që kanë të bëjnë me mos diskriminimin dhe llogaridhënien. Do të jenë këta menaxherë

Fotografia është ofruar nga Shoqata ndërkombëtare e grave police (Abu Dhabi)

që do të udhëheqin me shembull dhe do të frymëzojnë agjencinë e ndryshimit brenda ekipeve të tyre.

Udhëheqja e policisë mund të luajë një rol në sfidimin e stereotipeve të padobishme dhe paragjykitimeve të dëmshme, të cilat kanë minuar përpjekjet e policisë ndaj DHGV në të kaluarën.

Udhëheqja e bazuar në norma është jetike për policimin gjinor. Në të kundërt, kur udhëheqja e policisë nuk jep një shembull dhe as nuk i jeton standardet, profesionalizmin, kompetencat dhe sjelljet kritike për policimin me përgjegjësi gjinore izolon menaxherin ose udhëheqësit e ekipeve të angazhuar operacionale (të mesëm) të cilët e shohin vlerën në ekipet gjithëpërfshirëse dhe të larmishme për t'iu përgjigjur krimit dhe dhunës në përgjithësi.

Sipas DCAF, diskriminimi dhe ngacmimi ka më shumë gjasa në organizatat ku grupet e minorituara janë të nën përfaqësuar, ose ku ata janë të nën përfaqësuar

në menaxhim ose në një sërë specializimesh.²⁶ Kështu, qëndrueshmëria e transformimit drejt një organizate policore që i përgjigjet gjinisë duhet të ngulitet në krijimin e një mjedisi profesional pune në të cilin i gjithë personeli vlerësohet, dhe paragjykimet e dëmshme ndaj grupeve të minorituara dekurajohen në mënyrë aktive dhe të vazhdueshme.

Stafi i policisë që ndihet i vlerësuar për integritetin dhe pajtueshmërinë me standardet, duhet të ndiejë në mënyrë të barabartë shëndeti dhe mirëqenia e tyre, merren parasysh nga komanda e tyre e lartë. Ekziston një shkallë e lartë e lodhjes mes punonjësve të policisë që trajtojnë rastet e DHGV për vite me radhë dhe mosekzistimi i stimujve ose promovimit.

Kutia 4 më poshtë jep një shembull interesant të përpjekjeve të bëra nga Komisioni i sigurisë kombëtare i Qeverisë së Meksikës dhe UNODC për të adresuar stresin e lidhur me profesionin që mund të çojë lehtësisht në **trauma indirekte**.

Trauma indirekte mund të përshkruhet si reagimet negative që mund të ndodhin kur dëgjoni për përvojat

traumatike të dikujt tjetër. Ekspozimi ndaj emocioneve, kujtimeve dhe imazheve të një personi të traumatizuar mund të krijojë reagime në ofruesit e shërbimeve thelbësore që i ngjajnë çrregullimit të stresit post-traumatik ('PTSD').²⁷

Ekspozimi i lartë ndaj traumave indirekte për policinë është me të vërtetë një realitet që ka nevojë për vëmendje të mëtjeshme brenda organizatave policore. Zhvillimi i kompetencave që mbështesin vetëdijen për të njohur dhe menaxhuar emocionet intensive dhe sfiduese që policia shpesh raporton se i ka përjetuar në përgjigje të pjesëmarrjes në rastet e DHGV është një hap në drejtimin e duhur. Politikat dhe direktivat përkatëse që i kushtojnë vëmendje të veçantë menaxhimit të stresit dhe mirëqenies së oficerëve mund të forcojnë ndjenjën e empatisë së një punonjësi policie në lidhje me një përvojë traumatike, duke e pozicionuar atë oficer që të shërbej më mirë një viktimë/të mbijetuar të DHGV.

Në vitin 2019, një vlerësim i pavarur i programit «Forcimi i sigurisë për grupet e cenueshme» në Meksikë, i përshkruar në Kutinë 4, vuri re se palët e interesuara të policisë konsideruan se materialet e trajnimit mbi

Kutia 4

UNODC bashkon forcat me Meksikën për të eliminuar dhunën me bazë gjinore

Në 2017 UNODC bashkoi forcat me Meksikën dhe krijoi një program të titulluar *“Forcimi i sigurisë për grupet e cenueshme”* në një përpjekje për të trajtuar dhunën me bazë gjinore.

I zbatuar nga Zyra e UNODC në Meksikë dhe Komisioni i sigurisë kombëtare i vendit, programi synonte të trajnonte 8,000 policë dhe 1000 operatorë të thirrjeve të urgjencës në 19 shtete federale për të identifikuar dhe ofruar ndihmë për viktimat e dhunës me bazë gjinore.

UNODC gjithashtu krijoi një manual mbi menaxhimin e stresit dhe aftësinë njohëse për nëpunësit civilë të ekspozuar ndaj niveleve të larta të dhunës. Në mënyrë të ngjashme, materiale të tjera informative si broshura, video dhe postera u zhvilluan si mjete trajnimi për një përvojë më të mirë të mësuarit.

Kombinuar me trajnime, materialet informative u kanë mundësuar pjesëmarrësve të përfitojnë nga aftësitë e nevojshme për të identifikuar dhe trajtuar dhunën me bazë gjinore në Meksikë.

Burimi: [UNODC bashkon forcat me Meksikën për të eliminuar dhunën me bazë gjinore](#).

26 Mjeti në pakon e mjeteve 2: Policimi dhe gjinia në Pakon e mjeteve për gjininë dhe sigurinë (Gjenevë: DCAF, OSBE/ODIHR, UN Women, 2019).

27 Shih Kapitullin 12: 'Trauma dhe kujdesi për veten në Manualin për Monitorimin e të Drejtave të Njeriut' (OHCHR, 2011).

aftësitë njohëse dhe menaxhimin e stresit ishin shumë të rëndësishme për përdorimin e tyre.²⁸ Me fjalë të tjera, policia meksikane që u konsultua, pa vlerë të shtuar në lidhjen e aftësive njohëse dhe menaxhimit të stresit me një përgjigje policore më efektive ndaj DHGV dhe krimeve të tjera me bazë gjinore.

Pa masat e përgjegjshmërisë politikak nuk janë transformuese

Një organizatë policore e konsideruar si legjitime në sytë e publikut të gjerë që ata i shërbejnë dhe mbrojnë është ajo që i përmbahet parimit të llogaridhënies i cili përfshin një sistem kontrollesh dhe ekuilibrash të brendshëm dhe të jashtëm që synojnë të sigurojnë që policia të kryejë funksionet e pritura prej tyre me standard të lartë dhe mbahen përgjegjës nëse nuk e bëjnë këtë.²⁹

Në këtë drejtim, UNODC³⁰ përmbledh atë që përfshin llogaridhënia efektive në katër pjesë:

1. Udhëzim për policinë se çfarë të bëjë dhe si ta bëjë (para aktit);
2. Mbikëqyrja e policisë dhe ndërgjegjësimi për nevojën e llogaridhënies (gjatë aktit);
3. Korrigjimi i veprimeve dhe mosveprimeve të pahijshme policore (pas aktit);
4. Reagimet dhe mundësitë për të reflektuar mbi mësimet e nxjerra (pas aktit).

Këto masa të llogaridhënies janë njësoj të zbatueshme për sjelljen e policisë dhe kornizat e integritetit. Kjo përfshin për politikak dhe direktivat e ndërlydhura që promovojnë barazinë gjinore dhe sanksionojnë sjelljen e pahijshme që është diskriminuese në natyrë.

Në veçanti, një transformim drejt policimit të përgjegjshëm ndaj gjinisë kërkon që i gjithë personeli i policisë të veprojë me vendosmëri për çdo çështje disiplinore

që përfshin diskriminimin, ngacmimin, ngacmimin ose abuzimin.³¹ DCAF paralajmëron se shakaja, trikat, gjuha shpifëse, rituale rrezikuese ose praktika të tjera të konsideruara të vogla ose të parëndësishme mund të krijojnë një kulturë ku tolerohen diskriminimi dhe përrjashtimi.³²

Për të drejtuar Shtetet, *Strategjitë e modelit të përditësuar* (2010)³³ jep rekomandime për masat e brendshme të llogaridhënies për organizatat e tyre policore:

- Zhvillimi i standardeve të zbatueshme të praktikës dhe sjelljes dhe/ose kodeve të sjelljes për të shmangur dhe adresuar paragjykimet eksplicite dhe të nënkuptuara nga punonjësit e policisë të përfshirë në përgjigjet e DHGV;
- Të monitorojë zbatimin e standardeve të tilla të praktikës dhe sjelljes dhe kodeve të sjelljes;
- Të mbajë përgjegjës zyrtarët për çdo shkelje të standardeve të tilla të praktikës dhe sjelljes dhe kodeve të sjelljes përmes mekanizmave të vendosur të mbikëqyrjes dhe llogaridhënies.
- Masat e tjera të dobishme që mund të përfshihen në këtë listë janë:
- Zhvillimi dhe zbatimi i udhëzimeve të qarta për zbatimin e ndërmjetësimin dhe praktikave të tjera të drejtësisë restauruese në DHGV në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe rekomandimet e agjencive të OKB -së siç përshkruhet në këtë Doracak;
- Sigurimi i trajnimeve për të gjithë mbikëqyrësit se si të dallojnë dhe adresojnë paragjykimet e dëmshme brenda ekipeve të tyre. Rastet e paragjyqimeve eksplicite dhe vullnetare duhet të disiplinohen dhe rastet e paragjyqimeve të nënkuptuara duhet të diskutohen me oficerët për të shmangur përsëritjen.³⁴

Këto masa përforcojnë integritetin e policisë të nevojshëm për policimin me përgjegjësi gjinore, dhe modernizimin e policisë në përgjithësi.

28 Vlerësimi i pavarur i projektit / vlerësimi i thelluar i: 'Forcimi i Sigurisë së Grupeve në një situatë të cenueshme' CÓDIGO: MEXZ93-2018-005 Meksikë, prill 2019.

29 Manual për Përgjegjshmërinë e Policisë, Mbikëqyrjen dhe Integritetin (UNODC, 2011), shiko: https://www.unodc.org/documents/justice-dhe-burg-reform/Crimeprevention/Police-Accountability-Oversight-and-Integrity-10-57991_Ebook.pdf

30 Po aty.

31 Po aty.

32 Mjeti në paketën e mjeteve 2: Policimi dhe Gjinia (2019) në Paketën e mjeteve për gjininë dhe sigurinë. Gjenerë: DCAF, OSBE/ODIHR, UN Women.

33 Strategjitë model të përditësuar dhe masat praktike për eliminimin e dhunës ndaj grave në fushën e parandalimit të kimit dhe drejtësisë penale (2011, rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 65/228, shtojcë)

34 Rrjeti global i grave ndërtuese të paqes <https://gnwp.org/>

Për më shumë informacion mbi masat e përgjegjshme për policinë, ky Doracak rekomandon mjetet e mëposhtme të prodhuara nga DCAF në partneritetet me OSBE -në dhe Zyrën për institucionet demokratike dhe të drejtat e njeriut (ODHIR):

- Integrimi i gjinisë në mbikëqyrjen e brendshme të policisë (2014);³⁵
- Integrimi i perspektivës gjinore në mbikëqyrjen e brendshme brenda forcave të armatosura (2014)³⁶

Korrupsioni dhe ndikimi i tij në policimin gjinor

Ngjashëm me masat që promovojnë kodet e sjelljes për integritetin e policisë, masat e kontrollit të cilësisë për policimin me përgjegjësi gjinore janë të prekshme nga korrupsioni. Sipas Rrjetit Global të Grave Ndërtuese të Paqes (RRGGNP), korrupsioni ka një ndikim negativ të dokumentuar mirë në të drejtat e njeriut, përfshirë të drejtat e grave. Korrupsioni është gjithashtu një shqetësim i sigurisë, pasi mund të shkaktojë konflikte dhe të përkeqësojë pasiguritë ekzistuese, veçanërisht për grupet që konsiderohen të cenueshme për arsye të diskriminimit social, përfshirë gratë dhe vajzat.³⁷

E rëndësishmja, korrupsioni kufizon aftësinë e grave dhe vajzave për të marrë pjesë me kuptim në vendimmarrje, përfshirë hetimet policore. Ajo vepron si një pengesë dhe i pengon viktimat/të mbijetuarat të raportojnë krimet e

DHGV, veçanërisht nëse autori është një personazh me ndikim publik, oficer policie ose anëtar i forcave të sigurisë. Korrupsioni gjithashtu parandalon që dëshmitarët të dalin nga frika se mos zbulohen detajet e tyre dhe ata dhe/ose familjet e tyre të vihen në shënjestër nga zyrtarë të korruptuar. Në mënyrë të barabartë, korrupsioni ekspozon viktimat/ të mbijetuarat në strehimore, si dhe ato në Skemat e mbrojtjes së dëshmitarëve.

Rrjeti global i grave ndërtuese të paqes ('RRGGNP') kanë dokumentuar disa raste të policisë dhe personelit mjekësor që kërkojnë pagesa për shërbimet e ofruara ndaj viktimave/të mbijetuarave të dhunës seksuale me bazë gjinore ('DHSBGJ'), edhe kur ato duhet të sigurohen falas. Në raste të tjera, kur DHSBGJ u krye nga një person me ndikim të madh në komunitet, ai u anashkalua nga policia duke rezultuar që autori i dyshuar të mos ndiqet penalisht për shkak të pozitës së tyre. Në raste të tilla kur policia ndikohet nga persona në pozita të fuqishme, mendësia e atyre brenda policisë dhe gjyqësorit është shpesh armiqësore ose mosbesuese ndaj grave.³⁸

DHSBGJ thekson se pavarësisht shtrirjes së gjerë të korrupsionit në forcat e sigurisë në përgjithësi, gratë, në veçanti shoqëria civile e drejtuar nga gratë, mund të jenë aktorë kryesorë në parandalimin dhe luftimin e korrupsionit.

Adresimi i korrupsionit nuk është brenda fushëveprimit të këtij Doracaku, por rekomandon DCAF-të 'Paketa e mjeteve për integritetin e policisë' (2019)³⁹ i cili përqendrohet në mënyrë specifike në korrupsionin policor dhe u jep udhëzime policëve përgjegjës dhe vendimmarrësve politikë për reagimin adekuat kur korrupsioni policor shfaqet në fushat e tyre të punës.

35 Bastick, M., Integrimi i gjinisë në mbikëqyrjen e brendshme të policisë (DCAF, OSBE, OSBE/ODIHR, 2014).

36 Po aty

37 Rrjeti Global i Grave Ndërtuese të Paqes <https://gnwp.org/>

38 Rrjeti Global i Grave Ndërtuese të Paqes <https://gnwp.org/>

39 'Paketa për Integritetin e Policisë' (Qendra e Gjenevës për Qeverisjen e Sektorit të Sigurisë, 2019)

NDËRTIMI I PARTNERITETEVE STRATEGJIKE

Policimi gjinor kërkon një qasje dinamike dhe tërësore dhe duhet të përfshijë kontributin nga ministrinë e arsimit, shëndetësisë, sigurisë kombëtare dhe drejtësisë. Ata duhet të punojnë në bashkëpunim, si ofruet të shërbimeve thelbësore ose **bartës të detyrave**,⁴⁰ për të parandaluar DHGV dhe për të adresuar nevojat e viktimave/të mbijetuarve në një mënyrë që reflekton detyrimet e tyre ndaj normave dhe standardeve themelore të të drejtave të njeriut. Brenda këtyre detyrimeve, Policia, si institucionet e tjera shtetërore, kanë kompetencat e tyre specifike dhe përgjegjësitë e përbashkëta, të cilat kur bashkohen prodhojnë një përgjigje tërësore ndaj DHGV.

Efektiviteti i kësaj përgjigjeje tërësore ndaj DHGV varet nga sa mirë këta mbajtës të detyrave mund të koordinojnë kompetencat e tyre specifike për të siguruar rezultatin më të mirë të mundshëm për viktimat/të mbijetuarat dhe për të siguruar që ata që kryejnë dhunë dhe krim të mbahen përgjegjës. *Paketa e shërbimeve thelbësore për gratë dhe vajzat që i nënshtrohen dhunës: elementet themelore dhe udhëzimet për cilësinë* siguron një kornizë për koordinimin dhe ndërhyrjen e përbashkët për bartësit e detyrave të frymëzuar nga parimet dhe karakteristikat e përbashkëta të bazuara në të drejta. Roli specifik i policisë në këtë konfigurim të përgjigjes së plotë është diskutuar në të gjithë kapitujt 2 deri në 9 të këtij manuali në mënyrë më të detajuar.

Kapitulli 8: “Koordinimi midis agjencive të drejtësisë” siguron udhëzime për menaxherët e mesëm në identifikimin e pikave hyrëse për partneritetet me ofruet e shërbimeve thelbësore dhe me aktorët kryesorë që përfaqësojnë interesat e mbajtësve të të drejtave.

Që një përgjigje e plotë ndaj DHGV të jetë gjithëpërfshirëse dhe e bazuar në të drejta, partneritetet strategjike dypalëshe duhet të ndërtohen dhe mbahen me aktorët kryesorë që përfaqësojnë interesat e **mbajtësve të të drejtave**,⁴¹ në këtë rast, gratë dhe vajzat.

40 Shtetet kanë përgjegjësinë kryesore për respektimin, mbrojtjen dhe përmirësimin e të drejtave të njeriut.

41 Mbjajtësit e të drejtave janë të gjithë qenie njerëzore.

Siç është theksuar në këtë manual, gratë dhe vajzat përjetojnë dhunën dhe krimin në mënyra të ndryshme dhe ndërthurëse. Policimi gjinor duhet të jetë ndërlidhës, që do të thotë se kërkon të kuptojë përvojat e grave dhe vajzave në kryqëzimin e një numri faktorësh shtypës të njëkohshëm duke përfshirë [por pa u kufizuar në] racën, klasën, kastën, gjininë, përkatësinë etnike, seksualitetin, paaftësinë, kombësinë, statusi i imigrimit, vendndodhja gjeografike, feja etj.⁴² Mënyra në të cilën një organizatë policore ndërton partneritetet e saj strategjike me ofruet e tjerë të shërbimeve thelbësore dhe palët kryesore të interesit duhet të pasqyrojë këtë qasje ndërlidhëse për të kuptuar se si natyra e DHGV, shkaqet dhe pasojat e saj ndikojnë tek gratë dhe vajzat.

Për më tepër, meqë policia ka detyrime kombëtare dhe ndërkombëtare për t’u përgjigjur në mënyrë efektive dhe adekuate DHGV, u takon atyre të vendosin dhe iniciojnë masa për të arritur tek palët e interesuara, veçanërisht ato në pozita të cënueshme dhe/ose të cilat në shumë raste nuk kanë besim në polici. Kështu, kontaktimi me grupet e interesit duhet të fillojë në nivelin e lartë me udhëheqjen e policisë që ndihmon në përcaktimin e qëllimeve dhe udhërrëfyesve për zbatimin e angazhimeve të përbashkëta, përfshirë mekanizmat përkatës të kontrollit të cilësisë. Kjo do të hapë rrugën për menaxherët e mesëm për të ndërtuar dhe mbajtur partneritetet e nevojshme për policimin gjinor.

Më poshtë është një listë e shembujve të objektivave të ndërtimit të partneritetit, të cilat kur arrihen nga drejtuesit e policisë/lidershipi i lartë do t’u mundësojnë menaxherëve të mesëm dhe ekupeve të tyre t’i përgjigjen në mënyrë më efektive DHGV:

Partneritetet strategjike me ofruet e tjerë të shërbimeve thelbësore

- Protokollet strategjike të shkëmbimit të të dhënave/informacionit me partnerët e vazhdueshëm të drejtësisë;
- Protokollet strategjike të shkëmbimit të informacionit me ofruet e tjerë të shërbimeve;

42 Vlera e ndërthurjes në të kuptuarit e dhunës kundër grave dhe vajzave (DHGV) (Imkaan, UN Women dhe Bashkimi Evropian, korrik 2019).

- Burimet e grumbulluara duke përfshirë stafin dhe objektet për të siguruar që viktimat të trajtohen në mënyrë të përshtatshme. Kjo përfshin rritjen e disponueshmërinë, qasjen dhe cilësinë e shtëpive të sig-urta;
- Ekziston një mbikëqyrje e përbashkët e proceseve të hetimit dhe është e përgjegjshme. Kjo duhet të përfshijë këshillimin e përbashkët dhe ndarjen e mësimëve të nxjerra;
- Mekanizmat e ankesave të përbashkëta që janë të fuqishme, të arritshme dhe të përqendruara tek viktimat/të mbijetuarat;
- Komunikimet në nivel strategjik midis të gjithë partnerëve të agjencisë së drejtësisë, përfshirë agjencitë e tjera të zbatimit të ligjit.

Partneritetet strategjike me aktorët kryesorë

- Marrëdhëniet me avokatët e viktimave/të mbijetuarave në mënyrë që të forcohet lidhja mes komunitetit dhe organizatës policore. Avokatët plotësojnë punën e punonjësve të policisë, japin informata kthyesë dhe ofrojnë trajnime⁴³. Policia duhet të shohë një mundësi në ndërtimin e partneriteteve me avokatët e të drejtave të njeriut dhe grave për të forcuar besueshmërinë e tyre me komunitetin;
- Zhvillimi i partneriteteve të punës me institucionet akademike, grupet e studimit dhe organizatat e tjera të bazuara në njohuri mund të jenë të dobishme për informimin dhe forcimin e të kuptuarit të përbashkët të DHGV, shkaqet dhe pasojat e saj dhe mënyrën se si ndikon ajo në gra dhe vajza në mënyrë të ndryshme dhe në mënyrë disproporcionale. Kjo mund të përfshijë organizata policore që krijojnë Memorandume mirëkuptimi me organizata të bazuara në njohuri, të cilat mund t'i japin policisë informacion kontekstual mbi përhapjen e AVL-ve, mbi sjelljet e autorëve të DHGV dhe viktimave/të mbijetuarve të tyre gjatë krizës së shëndetit publik, siç është pandemia COVID-19, dhe

⁴³ Për të siguruar që trajnimi DHGV me në qendër viktimën/të mbijetuarën është përfshirë në të gjitha trajnimet bazë dhe të specializuara të hetimit.

mbi traumën zëvendësuese për punonjësit e policisë, duke përfshirë ndërlidhjen e mundshme mes tyre midis tjerash. Organizata të tilla të bazuara në njohuri mund të jenë gjithashtu partnerë të jashtëm jetikë kur monitorojnë dhe vlerësojnë politikat, strategjitë dhe veprimet e policisë;

- Krijimi i zyrtarëve ndërlidhës me komunitetin për përgjigjet e koordinuara të shërbimeve thelbësore dhe të cilët demonstrojnë kompetenca të jashtëzakonshme në ndërtimin e partneritetit dhe komunikimin ndër personal;
- Menaxherët e rasteve të hetimit të trajnuar në mënyrë adekuate në angazhimin e ndërlidhjes me familjen me përgjegjësi për komunikimin efektiv me viktimat/të mbijetuarat dhe familjet e tyre.

TRAJNIMI, EDUKIMI DHE ZHVILLIMI PROFESIONAL DREJT POLICIMIT TË PËRGJEGJSHËM GJINOR

Policimi gjinor ka të bëjë me aplikimin e **njohurive, aftësive dhe qëndrimit** që kupton dhe merr parasysh shtysat shoqërore dhe kulturore të përjashtimit dhe diskriminimit të bazuar në gjini që ndodhin në të gjitha aspektet e jetës publike dhe private. Së bashku, ato formojnë kompetenca të ndjeshme ndaj gjinisë. Kompetencat e ndjeshme ndaj gjinisë janë kyçe për t'u angazhuar në mënyrë efektive me viktimat/të mbijetuarat e dhunës dhe për ndërtimin e marrëdhënieve të punës me një sërë aktorësh të cilët mund të ndikojnë në shërbimet thelbësore të ofruara.

Instalimi dhe/ose përforcimi i kompetencave të ndjeshme ndaj gjinisë në programet e trajnimit, edukimit

“Hetimet efektive të sulmeve seksuale kërkojnë hetues të paanshëm, të aftë, empatik, të trajnuar mirë dhe me përvojë, të cilët dokumentojnë me kujdes të gjitha detajet e krimin dhe mbledhin siç duhet të gjitha provat në dispozicion.”

Shoqata ndërkombëtare e shefave të policisë (2005)

dhe zhvillimit profesional të policisë fillon me vetë-reflektimin. Vetë-reflektimi duhet të burojë nga të kuptuarit se si natyra e dhunës, shkaqet dhe pasojat e saj ndikojnë te gratë dhe vajzat në mënyrë të ndryshme dhe në mënyrë disproporcionale. Ky mirëkuptim i përbashkët, i ngulitur

nga një lidhshmëri të lartë dhe ekzekutiv i policisë, duhet të pasqyrojë në të gjitha trajnimet bazë dhe të specializuara të hetimeve, si dhe në edukimin e oficerëve të lartë dhe në programet akademike të shkencave policore ose të ngjashme.⁴⁵

Kutia 5

Partneriteti i policisë me OSHC për Personat me Aftësi të Kufizuara në Malavi⁴⁴

Në vitin 2017, policia e Malawi, Rajoni Qendror nënshkroi një Memorandum mirëkuptimi (MM) me OSHC Gratë me aftësi të kufizuara në Afrikë ('DIWA') në mënyrë që të përmirësohet mënyra e trajtimit të rasteve të DHGV që përfshijnë viktimat/të mbijetuarat me aftësi të kufizuara nga policia dhe nga sistemi juridik. Nën këtë MM, DIWA u angazhua të raportonte raste të dhunës dhe të trajnonte policinë, ndërsa policia u angazhua për përgjigje më të shpejta ndaj DHGV që përfshinin gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara.

MM erdhi si rezultat i një sondazhi bazë të kryer nga DIWA në 2014 i cili konfirmoi se shumë gratë dhe vajza me aftësi të kufizuara që përjetojnë dhunë dhe krim nuk raportohen edhe për arsyet më themelore të tilla si të mos dish se ku të raportosh.

"Para se të trajnoheshim nga DIWA, ne nuk ishim të kënaqur me çështjet e aftësisë së kufizuar: ne dinim vetëm për aftësitë e kufizuara fizike dhe nuk dinim si të trajtonim këdo me aftësi të kufizuara mendore dhe/ose të padukshme"

Jane Mkangala, një inspektore në Njësinë e Policimit në komunitet dhe mbështetjen e viktimave, Policia e Malawi.

Burimi: Gratë me aftësi të kufizuara në Afrikë (DIWA)

Kutia 6

Ndërtimi i besimit dhe bashkëpunimit të policisë dhe komunitetit në British Columbia (BC), Kanada⁴⁵

Policia Kanadeze mbretërore e kalorësisë (PKMK) ka një seksion të Shërbimeve kombëtare të policimit aborigjen (SHKPA) në BC që punon ngushtë me grupet aborigjine për të zhvilluar qasje novatore të policisë që plotësojnë nevojat e tyre dalluese.

Krijimi, edukimi dhe zgjerimi i këtyre marrëdhënieve me gratë në nivel lokal siguron potencialin për të identifikuar dhe adresuar qasjen e tyre specifike në nevojat e drejtësisë, duke filluar nga rritja e ndërgjegjësimit për shërbimet, deri në ofrimin e trajnimeve të përshtatura për ndjeshmërinë gjinore dhe kulturore, zhvillimin e rrjeteve të referimit dhe mbështetjes lokale, dhe sigurimin e përgjigjeve dhe hetimeve të ndjeshme ndaj gjinisë, duke përmirësuar kështu nivelet e besimit dhe besimit midis grave dhe burrave në këto komunitete dhe policinë.

Burimi: 'Shërbimi ndaj njerëzve indigjenë të Kanadasë' (Policia Kanadeze mbretërore e kalorësisë) në: <http://www.rcmp-grc.gc.ca/aboriginal-autoch-tone/index-eng.htm>

44 'DIWA frenon dhunën kundër grave dhe vajzave me aftësi të kufizuara', shih: <http://www.diwa.ws/?p=101> dhe 'Promovimi i një mjedisi më të sigurt, pa dhunë me bazë gjinore për gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara 'në Lilongwe, Malawi me gratë me aftësi të kufizuara në Afrikë (DIWA)

45 Frymëzuar nga 'Rritja e qasjes në drejtësi për gratë që jetojnë në zonat rurale dhe të largëta të Kolumbisë Britanike: Rishikimi i praktikave nga Kanadaja dhe jashtë për të përmirësuar përgjigjen tonë' (Qendra ndërkombëtare për reformën e të drejtës penale dhe politikën e drejtësisë penale, 2017). (QNRDP).

Foto mirësjellje e Force International (Bangladesh)

Që ky mirëkuptim i përbashkët të jetë themeli për trajnimin dhe zhvillimin profesional, ai duhet të jetë i informuar vazhdimisht. Dialogu dhe kontributi i drejtpërdrejtë nga viktimat/të mbijetuarat, grupet e cenushme, komunitetet dhe ekspertët, si akademikë ashtu edhe praktikues, të cilët mund të kontribuojnë me perspektiva të ndryshme në ofrimin e shërbimeve thelbësore është një mënyrë që programet e trajnimit dhe edukimit të policisë të vazhdojnë të mbeten të rëndësishme për të përmbushur nevojat operacionale për policim gjinor të përgjegjshëm.

Komitetet e brendshme dhe të jashtme gjithashtu mund të jenë të dobishme për mbledhjen e një informacioni të tillë. Për shembull, komisionet ndërinstucionale ose grupet e punës për krimet e bazuara në gjini janë burime të mëdha informacioni për identifikimin e boshllëqeve dhe mësimet të nxjerra, si dhe praktikatat e mira që ia vlen të ndahen.

Një mënyrë tjetër për të mbajtur trajnimin policor, edukimin dhe zhvillimin profesional të rëndësishëm është që lidhshipi policor të investojë dhe të inkurajojë ciklet e brendshme të të mësuarit për të rishikuar dhe vlerësuar mjetet aktuale, dhe qasjet e aplikuara kur ndërhyjnë në rastet e DHGV. Përdorueshmëria dhe praktikiteti i mjeteve të ndërhyrjes DHGV, të tilla si format e

vlerësimit të rrezikut DHPI ose sistemet e menaxhimit të rasteve, mund të përfitojnë në mënyrë të konsiderueshme nga investimi në këto cikle mësimi, pasi ato ofrojnë një pikë hyrjeje për oficerët që përgjigjen dhe menaxherët e ekipit të tyre për të dhënë kontribut ose informata kthyesë. Sigurimi i kontributit për të mësuar nga palët e interesuara të prekura dhe policia që përgjigjet do të jetë plotësuese dhe reciprokisht përforcuese.

Një burim tjetër për të mësuar që do të ushqejë procesin e transformimit drejt policimit gjinor janë mekanizmat e ankesave të brendshme dhe të jashtme ose organet mbikëqyrëse siç janë institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut. Shpesh, organet mbikëqyrëse, të tilla si institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut, mund të ndihmojnë në identifikimin e partnerëve që mund të ndihmojnë në trajnimin, edukimin dhe zhvillimin profesional drejt policimit gjinor.

Po aq e rëndësishme është të gjurmohet ose monitorohet efektiviteti i cikleve të të mësuarit. Një mënyrë se si mund të monitorohet efektiviteti i cikleve të tilla mësimore është nga numri/përqindja e rekomandimeve të përfshira në trajnimin e policisë që rrjedhin nga rishikimet ose vlerësimet e vlerësimit të rrezikut⁴⁶ dhe mjetet e planifikimit të sigurisë të përdorura nga *Reaguesit e parë* të policisë dhe/ose gjatë kontaktit fillestar.

Ndërtimi i rezistencës të sjelljeve që nxisin transformimin

Meqenëse vetë-reflektimi është fillimi i procesit të transformimit, ai kërkon dialog të hapur për të adresuar çështjet themelore shoqërore. Në transformimin drejt një organizate policore që i përgjigjet gjinisë, diskutimet e hapura dhe transparente mbi paragjykimet e dëmshme në kulturat institucionale të policisë janë të nevojshme. Në raste të tilla, trajnimi dhe edukimi ballë për ballë është ideal, siç theksohet nga organizatat e

⁴⁶ Qasja e zakonshme e marrë për të vërtetuar mjetet e vlerësimit të rrezikut DHPI zakonisht përfshin përdorimin e metodave statistikore që vlerësojnë gjasat që mjeti të prodhojë një probabilitet më të lartë të parashikuar të ri fajësimi ose përsëritjes për ata autorë që në fakt vazhdojnë të kryejnë një shkelje të mëtejshme, në krahasim me autorët të cilët jo. Shih Dowling, C., Morgan, A., Boyd, C., Voce, I., 'Policimi i dhunës në familje: Një përmbledhje e dëshmisë', Instituti Australian i Kriminologjisë, Raporti i Kërkimit 13 (2018).

Foto mirësjellje të MINUSTAH/Logan Abassi (Haiti)

policisë të anketuara të cilët kanë marrë trajnime për forma të ndryshme të DHGV.⁴⁷

Për mësim transformues, UNPOL, për shembull, rekomandon aktivitete që nxisin të menduarit krijues dhe analitik e skenarët praktikë stimulojnë të mësuarit e pjesëmarrësit.⁴⁸

Për të siguruar një diskutim të mirë informuar, policia duhet të përfshijë palët kryesore të interesit për të ndihmuar në lehtësimin dhe hartimin e moduleve të trajnimit dhe kontributin në kurrikulat e arsimit për të siguruar që kuptimet e krijuara të përbashkëta mbi DHGV janë në fakt të përfshira mirë për të gjitha nivelet e kadetëve dhe oficerëve ambicioz.

Duke pasur parasysh se transformimi drejt reagimit ndaj gjinisë ka të bëjë me ndryshimin e sjelljes, nismat e tra-

47 Shih rast studimi i Policisë Nottinghamshire, Trajtimi i sjelljes së dhunshme ndaj grave si krime të urrejtjes 'në Kapitullin 9: 'Komunikimi 'për një shembull të përgjigjeve të policisë së anketuar ndaj trajnimit të GAVG

48 UNPOL Paketa e veglave gjinore Praktikat më të mira të standardizuara për integrimin gjinor në përmbledhjen e mjeteve të projektit (2015).

jnimit dhe edukimit, policia duhet të kërkojë udhëzime nga shkencat e sjelljes që mund të sjellin kontributet të dobishme.

Vështrimet nga psikologjia, sociologjia dhe ekonomia e sjelljes mund të ndihmojnë në sigurimin dhe qëndrueshmëri dhe rezistencë të transformimit në formën e mësimëve kolektive të mësuar dhe praktikave të mira. Për shembull, ekspertët në shkencat e sjelljes mund të kontribuojnë në mësimin e mbështetur në dëshmi për të ndihmuar në përshtatjen e trajnimit dhe

Foto nga MINUSMA/Marco Dormino (Mali)

edukimit për të lehtësuar ndryshimet në sjellje që janë të matshme dhe të arritshme.⁴⁹

Në lidhje me ndryshimet në sjellje që janë të matshme dhe të arritshme, raporti i policisë i Komisionit Evropian «Vështrime nga shkencat e sjelljes për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave» (2016)⁵⁰ rekomandon që ofruesit e shërbimeve thelbësore, në veçanti policia, duhet të kërkojnë të synojnë një ndryshim të sjelljes nga profesionistët e tyre që do të rezultojë që viktimat/ të mbijetuarat të ndërmarrin hapat e mëposhtëm për të raportuar se i nënshtrohen DHGV:

1. Mbani një qëndrim pozitiv ndaj raportimit të dhunës;
2. Besoni se të tjerët do të miratojnë sjelljen e saj (pra normën);
3. Mendoni se ajo në fakt është në gjendje ta bëjë këtë (vetë-efikasiteti);
4. Të dijë për sjelljen dhe nuk duhet të kufizohet nga mjedisi i saj (p.sh. aftësitë, njohuritë dhe kufizimet mjedisore).

Kutia 7 jep disa këshilla nga shkencat e sjelljes për gjenerimin e ndryshimit të sjelljes:

Kutia 7

Këshilla për trajnim dhe edukim drejt ndryshimit të sjelljes

- **Kornizoni humbjen kundrejt fitimit.** Sigurohuni që praktikantët dhe kadetët e policisë të kuptojnë rëndësinë e parandalimit në lidhje me kostot për shoqërinë dhe se si ata personalisht preken nga një kosto e tillë si rezultat i mbizotërimit të DHGV;
- **Sjellja parashikon qëndrimet, qëndrimet nuk parashikojnë sjelljen.** Dizajnoni trajnimin, edukimin dhe zhvillimin profesional duke synuar sjelljen e pritshme, jo sjelljen ekzistuese. Ndërsa sjellja e pritshme normalizohet, ndryshimet e dëshiruara në qëndrimet do të pasojnë;
- **Bëni informacionin të prekshëm dhe të personalizuar.** Sillni shembuj të policimit të përgjegjshëm ndaj gjinisë që kanë rezultate të demonstrueshme në mënyrë që të trajnuarit të lidhen me përvojën e kolegëve të tjerë në mjedise të ngjashme sfiduese;
- **Promovoni angazhimin dhe përshkruani se çfarë do të thotë kjo.** Identifikoni qartë pritshmëritë e sjelljes për policimin gjinor dhe se si pajtueshmëria e tyre vlerësohet dhe shpërblehet institucionalisht. Referojuni Shtojcës 1 Angazhimi i burrave në parandalim në Kapitullin 3: 'Parandalimi' për shembujt e veprimeve që pasqyrojnë një angazhim për policimin e përgjegjshëm ndaj gjinisë';
- **Lidhuni me vlerat.** Qartë demonstroi lidhjet midis sjelljeve të pritshme të përcaktuara në kodet e sjelljes, integritetit të policisë dhe praktikave më të mira të policimit, dhe qëllimet e policimit të përgjegjshëm ndaj gjinisë;
- **Identifikoni dhe përdorni modele motivuese.** Përfshini modele roli ose përvojat e tyre në programet e trajnimit dhe edukimit si shembuj. Oficerët e policisë nuk janë të ndryshëm nga profesionistët e tjerë në kuptimin që ata janë më të motivuar duke parë njerëzit në pozitë ndikimi që demonstrojnë sjelljen e dëshiruar të ndryshimit.

Burimi: Frymëzuar nga Jenni Cross., '3 Mitet e ndryshimit të sjelljes & sfida të tjera për qëndrueshmëri', Qendra për energjinë dhe institutin e sjelljes për mjedisin e ndërtuar, Universiteti shtetëror i Kolorados, në: https://www.uccs.edu/sustain/sites/sustain/files/inline-files/Myths%20of%20Behavior%20Change_UCCS2015.pdf

49 Sara Rafael Almeida, Joana Sousa Lourenço, François J. Dessart dhe Emanuele Ciriolo, 'Vështrime nga shkencat e sjelljes për të parandaluar dhe luftuar dhunën kundër grave', EUR 28235 EN, doi: 10.2788/412325

50 Po aty.

Gjithashtu, nuk është e pazakontë që proceset transformuese në organizatat policore të ballafaqohen me shtytje ose refuzim eksplicit, madje duke minuar nga oficerët, përfshirë ata në pozicione drejtuese. Përveç kodeve të sjelljes dhe përgjegjësi të lidhura ose masave përforcuese, qëndrueshmëria për të shtyrë ose minuar trajnimin e policisë me përgjegjësi gjinore, edukimi dhe zhvillimi profesional kanë nevojë për mekanizma mbështetës. Mentorimi i policisë dhe programet e mbështetjes nga kolegët mund të jenë një mekanizëm i tillë mbështetës.

UNPOL e përshkruan mentorimin si një marrëdhënie gjithëpërfshirëse, afatgjatë, një për një dhe përfshin inkurajimin e rritjes profesionale ku një person investon kohë, energji dhe njohuri personale për të ndihmuar rritjen dhe aftësinë e një personi tjetër. UNPOL shton se është një marrëdhënie afatgjatë që fokusohet në zhvillimin profesional të mentoruar përmes udhëheqjes, stërvitjes, udhëzimit dhe inkurajimit.⁵¹

Krijimi i Shoqatave/Rrjeteve të policisë së grave brenda organizatës mund të mbështesë zhvillimin e qëndrueshmërisë ndaj trajnimit dhe edukimit të marrë mbi policimin gjinor. Shoqatat/Rrjetet mund të ndihmojnë në ndikimin e ndryshimit të politikave dhe, kur merren parasysh nevojat e gjinisë, pakicave dhe të drejtave të njeriut, shërbimi policor bëhet më përfaqësues i komuniteteve që i shërben.

Shoqatat/Rrjetet policore të grave ekzistojnë gjithashtu për të siguruar që gratë të kenë zë dhe të njihen për kontributet e tyre. Ato gjithashtu mund të veprojnë si një bazë konsultimi për t'iu përgjigjur krimeve gjinore dhe sfidave të mëvonshme me të cilat përballen viktimat/të mbijetuarat femra. Shoqatat/Rrjetet e grave ndikojnë në ndryshimin dhe ndihmojnë organizatat policore të arrijnë përmirësime të vazhdueshme në dobi të ofrimit të shërbimeve në komunitet.

Shoqatat/Rrjetet e grave në përgjithësi mund të jenë partnerë të rëndësishëm për qeveritë në përm-

⁵¹ Pakoja e mjeteve gjinore të UNPOL-it Praktikrat më të mira të standardizuara për integrimin gjinor në mjetet e projektit të paqeruajtjes (2015).

Foto mirësjellje e Shoqatës ndërkombëtare të grave policore (Përfundimi i dhunës seksuale në konflikt Samiti, Londër 2014)

bushjen e angazhimeve ndërkombëtare për barazinë gjinore, për shembull:

- CEDAW - Konventa për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave (1979)
- Rezoluta 1325 e Këshillit të Sigurimit të OKB -së
- Rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme të OKB -së mbi Parandalimin e krimit dhe masat e drejtësisë penale për eliminimin e dhunës ndaj grave (1998)
- Synimet e zhvillimit të qëndrueshëm, në veçanti 5 - Barazia gjinore dhe 16 - Paqja, drejtësia dhe institucionet e forta

Shih Studimet e rastit në fund të këtij kapitulli se si Shoqatat/Rrjetet policore të grave mund të mbështesin zbatimin e Policimit të ndjeshëm ndaj gjinisë dhe të përgjegjshëm ndaj gjinisë.

Më poshtë është një listë jo-shteruese e rekomandimeve për të forcuar trajnimin policor, arsimin dhe zhvillimin e profesionit në policimin gjinor:

Kornizat e trajnimit

- Rishikimi i kurrikulës dhe strukturës së trajnimeve dhe arsimit i cili hedh themelet për punën e ardhshme të hyrjeve të reja dhe atyre në shërbim. Fokusi duhet të jetë në empatinë dhe parimet morale me

një qasje të përqendruar te viktimat/mbijetuesit. Kjo do të ndihmojë në krijimin e një organizate policore të autorizuar e cila ka aftësinë për të kryer detyrat e saj në mënyrë më efektive - pa paragjykime dhe diskriminim.

- Përfshirja e hetimeve të përqendruara në dhunues dhe viktimat/të mbijetuara në DHGV në modulet e trajnimit dhe kurrikulën në mënyrë që të gjithë oficerët që kalojnë nëpër shkollat e trajnimit të policisë të kenë njohuri themelore mbi lëndën;
- Kryeni trajnime ndërdisiplinore aty ku është e mundur dhe zhvilloni trajnime në bashkëpunim të ngushtë me ofruesit e shërbimeve thelbësore dhe grupet e të drejtave të grave dhe shoqërinë civile;
- Sjellja e ekspertëve të lëndëve në baza të rregullta në mënyrë që trajnimi të jetë i vazhdueshëm dhe aktual, siç janë ekspertët e mjekësisë ligjore; qendrat e sulmeve seksuale, grupet e avokimit të DHGV, edukatorët kërkues të DHGV dhe hetuesit e krimit kibernetik;
- Kufizoni mbështetjen në mësimin elektronik si një mjet për trajnimin e zyrtarëve dhe stafit në DHGV. Është e mundur të organizoni njoftime ballë për ballë për DHGV pa investime të konsiderueshme shtesë ose tërheqje të oficerëve nga detyrat e vijës së parë. Sesionet e shkurtra të trajnimit si pjesë e procesit të tyre të përditshëm të informimit është një opsion i mirë;
- Përgatitni studime të rasteve dhe skenarë në kohë reale nga përvojat lokale që u tregojnë zyrtarëve rezultatet e veprimeve të tyre në rastet e DHGV;
- Mos dëmtoni. DHGV nuk diskriminon dhe as oficerët policor nuk janë imun ndaj tij. Trajnimi dhe edukimi mbi DHGV duhet të ketë parasysh se policia mund të jetë viktimat/mbijetuesit e DHGV e po ashtu autorë. Ndeshmëria duhet të inkurajohet gjatë trajnimit;
- Përfshini angazhimin e dukshëm nga udhëheqja e policisë për trajnimin. Kjo mund të bëhet me anë të mesazheve të largëta ose personale nga oficerët e lartë në fillim të trajnimit, ose me pjesëmarrjen e tyre në programin e trajnimit me oficerë të tjerë;

- Zhvillimi i kurseve të specializuara/promovuese/afatshkurtra dhe afatgjata mbi krimet kundër grave dhe vajzave, përfshirë krimin kibernetik dhe format jo fizike të abuzimit;
- Konsideroni kurse të detyrueshme mbi praktikën e informuara të traumave;
- Zhvillimi i materialeve trajnuese që lidhen ekskluzivisht me gratë dhe vajzat viktimat/të mbijetuara të sulmeve fizike dhe kibernetike seksuale;
- Merrni parasysh trajnimin mobil për rifreskim duke i dhënë përparësi zonave me përqendrim më të larta të grave dhe vajzave të cenueshme dhe të minorituara;
- Sigurohuni që çdo oficer hetimor t'i nënshtrohet një kursi të plotë hyrës;
- Hartimi i programeve të trajnimit dhe edukimit për të përfshirë drejtuesit e vijës së parë të policisë, tek oficerët e lartë hetues dhe menaxherët/drejtuesit e tjerë të mesëm.

Kompetencat (njohuria, shkathtësia dhe qëndrimi)

- Përparesoni atributet ndërpersonale që janë të ndjeshme ndaj gjinisë, të besueshme, të përkushtuara, motivuese, komunikues, i përgjegjshëm, inkurajues, i drejtë, i paanshëm dhe jo gjykses;

“Kompetenca emocionale kërkon zhvillimin e aftësive thelbësore shoqërore për të njohur, interpretuar dhe reaguar në mënyrë konstruktive ndaj emocioneve tek vetja dhe të tjerët. Kjo nënkupton zhvillimin e aftësisë për të intervistuar viktimat në mënyra që i fuqizojnë dhe qetësojnë ata, në mënyrë që ata të jenë në gjendje të ofrojnë tregime më të sakta, koherente, të qëndrueshme dhe bindëse.”

Ndikimi i traumës në viktimat e sulmeve seksuale të të rriturve (Drejtësia Kanada 2019)

- Përqendrohuni në respektimin e konfidencialitetit dhe mirëqenies së viktimave/të mbijetuarve. Viktimat/të mbijetuarat duhet të jenë në qendër të trajnimit. Për shembull, trajnimi detektiv duhet t'i kushtojë më shumë rëndësi menaxhimit të një viktime/të mbijetuarve sesa menaxhimi i demonstrimit;
- Përqendrohuni në sjelljen e kryesit që është shtrënguese dhe kontrolluese. Kjo formë e abuzimit është shpesh sfiduese për t'iu përgjigjur policisë, pasi shpesh është jo-fizike dhe verbale. Moskuptimi i sjelljes shtrënguese dhe kontrolluese i lidhur me DHGV zakonisht çon në stereotipizimin dhe fajësimin e viktimës/të mbijetuarës;
- Inkurajoni diskutim të hapur duke sfiduar qëndrimet dhe paragjykimet ekzistuese të zyrtarëve. Përdorimi i skenarëve në kohë reale i ndjekur nga diskutimi i vendimeve në mënyrë kolektive lehtëson vetë-reflektimin;
- Zhvillimi i një strategjie sensibilizuese për zyrtarët e 'pandjeshëm'. Natyra e dhunës, shkaqet dhe pasojat e saj ndikojnë në gra dhe vajza në mënyrë të ndryshme dhe në mënyrë disproporcionale dhe shpesh trajtohet më së miri duke dëgjuar nga vetë viktimat/të mbijetuarat;
- Sigurimi i trajnimit dhe edukimit përfshin mënyrën e identifikimit të barrierave fizike, të qëndrimit dhe të komunikimit që zakonisht ballafaqohen gratë dhe vajzat me lloje të ndryshme aftësish të kufizuara;
- Lehtësimi i dialogut që sfidon nocionin e viktimës ideale me shembuj të ndryshëm duke përfshirë rastet ideale;
- Sigurohuni që punonjësit e policisë të kenë njohuri dhe të kuptojnë boshllëqet në ligj dhe normat shoqërore si pjesë e sensibilizimit në lidhje me natyrën e dhunës, shkaqet dhe pasojat e saj ndikojnë në mënyrë të ndryshme dhe disproporcionale tek gratë dhe vajzat.

RESURSET NJERËZORE

Potenciali që ofrojnë oficeret femra

Policimi gjinor i përgjegjshëm kërkon përfaqësim dhe përfshirje brenda organizatës policore. Gratë kontribuojnë në një organizim policor më të ndjeshëm ndaj gjinisë

Një shërbim policor që është përfaqësues i komunitetit të larmishëm të cilit i shërben, përfshirë në lidhje me gjininë, është më i arritshëm dhe i besuar nga ai komunitet.

Mjeti 2: Policimi dhe gjinia në Pakoja e mjeteve për gjininë dhe sigurinë (DCAF, OSBE/ODIHR, UN Women, 2019)

dhe diversiteti mes policëve femra forcon efektivitetin e përgjigjes. Të dyja janë jetike për përmirësimin e punës në adresimin e DHGV. Sidoqoftë, të kesh më shumë gra në organizatat policore nuk çon domosdoshmërisht në një ulje të DHGV, veçanërisht nëse oficerët femra nuk përfaqësojnë komunitetet të cilave u shërbejnë dhe mbrojnë.

Rekrutimi dhe mbajtja e grave në organizatën policore do të jetë një pjesë kritike e transformimit drejt policimit të përgjegjshëm ndaj gjinisë. Sipas DCAF-it, përveç shtimit të ideve, aftësive dhe përvojave më të gjera në organizatën policore, policet femra kanë tendencë të kontribuojnë edhe në cilësi të veçanta siç janë shoqërimi me më pak përdorim të forcës, më pak ankesa të qytetarëve sesa oficerët meshkuj, shpesh kanë aftësi më të mira komunikimi dhe shihen si më simpatikë nga ankuesit.⁵² Në SHBA, një analizë gjinore e pretendimeve dhe rasteve të forcës së tepërt të policisë tregoi se vetëm 5% e qytetarëve ankohen për forcë të tepruar dhe 2% të pretendimeve të qëndrueshme për forcë të tepruar në agjencitë e mëdha policore përfshijnë oficerë femra.⁵³

Për më tepër, gratë dhe vajzat, madje edhe meshkujt viktimat/të mbijetuarat e DHBGJ, kanë treguar një preferencë të qëndrueshme për t'u raportuar oficerëve femra.⁵⁴ Kjo nuk është për t'u habitur duke pasur parasysh që shumica dërrmuese e autorëve të DHGV janë burra dhe djem dhe se historikisht, kultura institucionale e policisë nuk ka qenë shumë shpërblyese ndaj praktikave të policisë që përgjegjëse ndaj gjinisë dhe kampionëve të saj.

⁵² Mjeti në paketën e mjeteve 2: Policimi dhe gjinia në *Pakoja e mjeteve për gjininë dhe sigurinë* (Gjenevë: DCAF, OSBE/ODIHR, UN Women, 2019).

⁵³ Burrat, gratë dhe forca e tepërt e policisë: 'Tregimi për dy gjini analiza e përmbajtjes së rasteve të përgjegjësive civile, pretendimet e qëndrueshme dhe ankesat e qytetarëve,' (Qendra kombëtare për gratë dhe policinë, 2002).

⁵⁴ Welch, J dhe Mason, F., 'Përdhunimi dhe sulmet seksuale', *British Medical Journal* 2007; 334; 1154-1158

Kutia 8

Shqipëria: Ndikimi i grave në pozitat e larta të lidhshimit në polici:

Në vitin 2016, Force International kreu një analizë të një iniciative veprimi pozitiv për të integruar oficerët femra në pozicionet komanduese operacionale brenda Policisë së Shtetit Shqiptar (PSH). Iniciativa ishte mbështetur nga ICITAP, Ambasada Amerikane dhe partnerë të tjerë strategjikë në Shqipëri. Qëllimi i përgjithshëm i rishikimit ishte krijimi i mësimit pozitiv në planifikimin dhe menaxhimin e realizimit të programeve të tilla të veprimit pozitiv në të ardhmen. Gjatë rishikimit, u zhvilluan konsultime me anëtarët e një Komuniteti Shqiptar rural (gra) mbi ndikimin e komandantes së parë femër të policisë së rrethit. Fokus grupet u zhvilluan 3 muaj pasi komandantja femër mori pozicionin e saj.

Komentet e bëra nga gratë nga komuniteti u përqëndruan shumë në angazhimin e komunitetit dhe ndikimin e një gruaje zyrtare në pozicionin e udhëheqjes së lartë mbi to dhe ndjenjën e tyre të sigurisë. Konsultimi vuri në dukje se për gratë në komunitet, të shihnin dikë në krye që ishte i ngjashëm me to rrit besimin e tyre në polici, duke forcuar kështu argumentin për rritjen e dukshmërisë së grave në polici. Lista e mëposhtme janë shembuj të reagimeve të dhëna nga gratë në komunitet gjatë procesit të konsultimit:

- *‘Për gratë dhe vajzat në komunitet tani ka më shumë komunikim me policinë...’*
- *‘Të kesh gra në role drejtuese dhe komanduese bën një ndryshim për gratë dhe vajzat në komunitet, ua ndryshon ndjenjën e tyre të vetëvlerësimit’*
- *‘Të kesh një grua në krye do të rrisë besimin, ka ndikim tek sa shohim dikë të ngjashëm me ne’*
- *‘Të kesh gra në role drejtuese dhe komanduese bën një ndryshim për gratë dhe vajzat në komunitet, ua ndryshon ndjenjën e tyre të vetëvlerësimit, Na prek të gjithëve, një komisar plot gra do të ishte një gjë e mirë’*

Burimi: Anon siç citohet në Townsley, J. (2016: 40) *Iniciativa për Zyrtare gratë të rangut të mesëm për të marrë rolet e komandës operative në policinë e Shtetit Shqiptar*. Rishikim, Castleford: Force International Ltd. (Dokument i jo në domenin publik).

Në vitin 2011, UN Women kombinoi të dhënat e përfaqësimit policor nga 39 vende të mbledhura nga UNODC (2009) së bashku me raportimin e sulmeve seksuale të llogaritura nga Anketa ndërkombëtare e viktimave të krimit (ANVK) për të demonstruar se prania e grave policore lidhet pozitivisht me raportimin e sulmit seksual.⁵⁵ Kjo analizë forcon nocionin se rekrutimi dhe mbajtja e grave në organizatat policore luan një rol të rëndësishëm në përgjigjen efektive ndaj DHGV (shih Figurën 2).

EUROPOL gjithashtu ka shikuar drejt studimeve të ngjashme kur kërkon zhvillimin institucional. Për shembull, EUROPOL mësoi se ekipet me lidhshim të balancuar gjinor përmirësojnë ndjeshëm cilësinë e vendimmarrjes me vendet e punës të balancuara gjinore që gjithashtu per-

formojnë më mirë.⁵⁶ Si rezultat, EUROPOL ka investuar në eksplorimin e mëtejshëm se si një forcë punëtore më e larmishme dhe e ekuilibruar do të përmirësonte performancën dhe rezultatet e tyre duke nisur projektin e saj të balancës gjinore (2012) për të eksploruar pse ekziston një çekuilibër në stafin e tij, veçanërisht në nivelin e menaxhimit.⁵⁷ Ky projekt kishte për qëllim përmirësimin e këtij çekuilibri gjinor, ngritjen e vetëdijes për barazinë gjinore dhe zhvillimin e një qasjeje për të siguruar që barazia gjinore të bëhet pjesë integrale e mjedisit të punës të EUROPOL-it.⁵⁸

56 Wittenberg-Cox, A, ‘Si gratë nënkuptohet biznes: Udhëzues hap pas hapi për të përfituar nga biznesi i balancuar gjinor (2010)’, në ‘Bilanci gjinor i faktorit femër në zbatimin e ligjit (EUROPOL, 2013), shih: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/female-factor-gender-balance-in-law-enforcement>

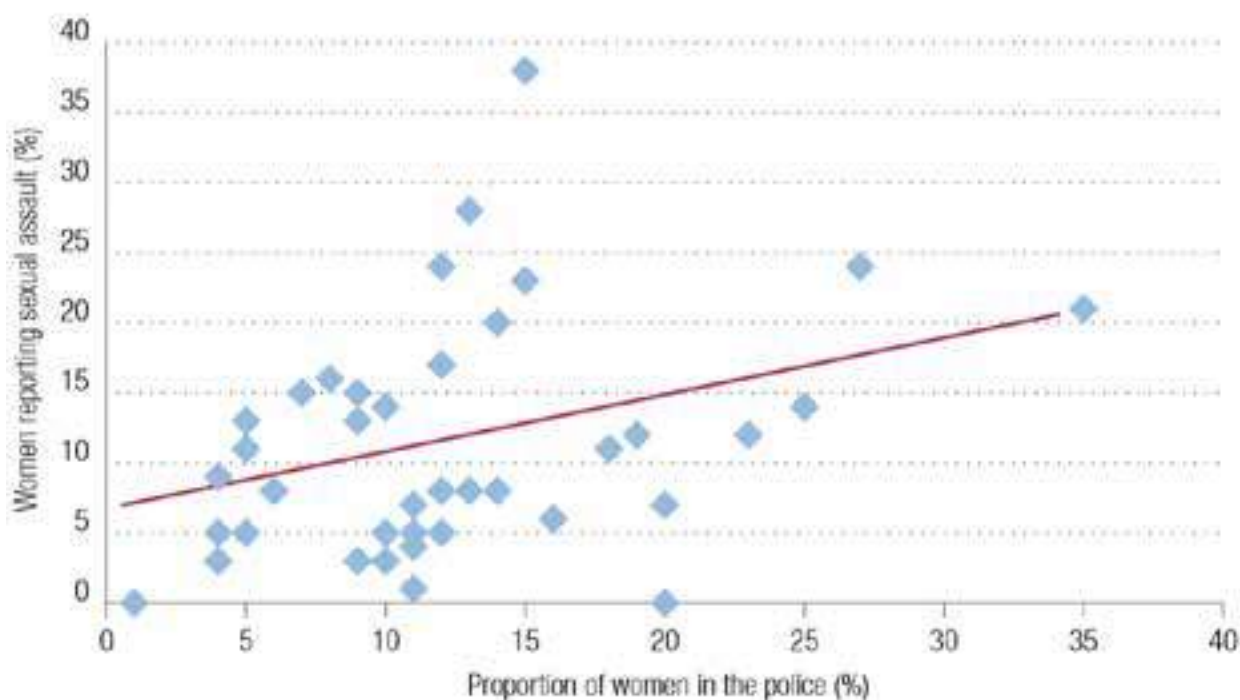
57 Bilanci gjinor i faktorit femër në zbatimin e ligjit (EUROPOL, 2013), shih: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/female-factor-gender-balance-in-law-enforcement>

58 Po aty.

55 Përparimi i grave të botës 2011–2012: Familjet në një botë në ndryshim (UN Women, 2011).

Figura 2

Korrelacioni midis pranisë së grave policore me raportimin e sulmeve seksuale

Gratë në polici dhe raportimi i sulmeve seksuale (f.59) në *Përparimi i grave të botës 2011*

Rekrutimi dhe mbajtja e stafit për një organizatë policore me përgjegjësi gjinore

Në thelb, pavarësisht nga proporcioni i tyre më i vogël në numër në organizatat policore, oficerët e policisë femra kanë një potencial të jashtëzakonshëm për të kontribuar që policia të perceptohet si legjitime dhe e besueshme. Të perceptuara si legjitime dhe të besueshme janë përbërës thelbësorë të një organizate policore moderne.

Si rezultat, rekrutimi dhe mbajtja e grave në organizatën e policisë është në thelb pjesë e ADN-së së policimit me përgjegjësi gjinore. Sidoqoftë, kjo është larg nga historia e plotë. Sidoqoftë, kjo është larg nga tregimi i plotë. Përvoja tregon se sigurimi i kapacitetit për ofrimin e shërbimeve thelbësore ka mjete të duhura dhe që i gjithë stafi i trajnuar dhe i motivuar mirë është po aq i rëndësishëm sa rritja dhe ruajtja e pranisë së oficerëve gra.⁵⁹

59 'Përparimi i grave të botës 2011–2012: Familjet në një botë në ndryshim' (UN Women, 2011).

Strategjitë model të përditësuar dhe masat praktike mbi eliminimin e dhunës ndaj grave në fushën e parandalimit të krimit dhe drejtësisë penale i nxit shtetet që të:

Foto mirësjellje të MINUSTAH (Haiti)

- Sigurojnë përfaqësim të barabartë gjinor në forcat policore dhe agjencitë e tjera të sistemit të drejtësisë, veçanërisht në nivelet vendimmarrëse dhe menaxheriale;

- Sigurojnë viktimave të dhunës, aty ku është e mundur, të drejtën për të folur me një oficerë femër, qoftë polic apo ndonjë zyrtar tjetër i drejtësisë penale;⁶⁰

Kujdesi, sidoqoftë, duhet të merret kur qëllimi është thjesht rritja e përfaqësimit në shërbimet policore pasi organizata policore mund të rrezikojë të përjetësojë stereotipin se vetëm gratë oficerë duhet të jenë të ndjeshme ndaj gjinisë dhe përgjegjëse për viktimat/të mbijetuarat e DHGV.⁶¹

Në vend të kësaj, rekrutimi, mbajtja dhe promovimi i të gjithë punonjësve të policisë në përgjithësi duhet të kenë përparësi dhe të promovojnë kandidatët të

cilët në mënyrë të vazhdueshme demonstrojnë kompetenca që pasqyrojnë policimin e përgjegjshëm ndaj gjinisë, e cila është ndërlidhëse dhe e bazuar në të drejta.

Gjithashtu, zbatimi i politikave të tilla të rekrutimit të ndjeshme ndaj gjinisë duhet të shkojë paralelisht me trajnimin e stafit mbi të drejtat e njeriut dhe çështjet gjinore, zhvillimin infrastrukturor për të zvogëluar rreziqet ndaj grave dhe njerëzve me identitete dhe procese të ndryshme gjinore për t'u mbrojtur dhe për t'u përgjigjur diskriminimit.⁶²

Paketa e mjeteve gjinore të DCAF (2019) jep shembuj të kompetencave për përshkrimet e punëve të punonjësve të policisë që janë të përafuara me policimin gjinor (Kutia 9):

Kutia 9

Kompetencat në përshkrimet e punës së punonjësve të policisë

- Aftësi të forta komunikimi ndërkulturor me pjesë të ndryshme të popullsisë (burra, gra, vajza, djem, persona me orientim të ndryshëm seksual dhe identitet dhe shprehje gjinore, mosha të ndryshme, etni, fe, etj.);
- Empatik, me aftësi të mira dëgjimi;
- Aftësia për të ulur situatat e paqëndrueshme dhe për të ndërmjetësuar mosmarrëveshjet;
- Aftësia për të ndërtuar konsensus midis atyre me interesa të ndryshme;
- Aftësia për të kryer shumë detyra dhe për t'i dhënë përparësi kërkesave konkurruese;
- Aftësia për të koordinuar dhe bashkëpunuar me një sërë departamentesh qeveritare dhe aktorë të tjerë të interesuar;
- Proaktiv në zhvillimin e qasjeve parandaluese ndaj krimit dhe problemeve sociale;
- I respektueshëm dhe i sjellshëm;
- Vlerëson konsultimin dhe ndërtimin e marrëdhënieve;
- I sinqertë dhe i përkushtuar për ndjekjen e procesit të rregullt;

Burimi: Mjeti i paketës së mjeteve 2: *Policimi dhe gjinia* në paketën e mjeteve të gjinisë dhe sigurisë, (Gjenevë: DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, 2019)

60 A/Res/65/228, shtojca, para. 16 (k-l). Shihni gjithashtu: Moduli i edukimit për drejtësinë i UNODC mbi gjininë në sistemin e drejtësisë penale, [Tema 4 - Diversiteti gjinor në fuqinë punëtore të drejtësisë penale](#)

61 Po aty

62 Gordon, E., McHugh, C., dhe Townsley, J., « Rreziqet kundrejt mundësive transformuese në reformën e sektorit të sigurisë me përgjegjësi gjinore », *Journal of Global Security Studies*, o (o), 2020, 1–16 doi: 10.1093/jogss/ogaa028.

“Gratë kanë aftësi të konsiderueshme në menaxhim dhe drejtim ... ato kanë aftësi të mira dëgjimi dhe delegimi, një ndjenjë mjaft të plotë të realitetit dhe në përgjithësi janë shumë mirë të organizuara. Ata janë në gjendje të balancojnë strategjitë kryesore ndërkohë që i kushtojnë vëmendje të veçantë detajeve të vogla, duke marrë përgjegjësitë me shumë zell.”

- Ignacio Cosidó Gutiérrez, Drejtor i Policisë Kombëtare Spanjolle (2013)

Për më tepër, Paketa e mjeteve të UNPOL -it për gjininë (2015)⁶³ siguron më shumë udhëzime për rekrutimin e policisë dhe proceset e mbajtjes që plotësojnë dhe përforcojnë udhëzimet e DCAF (më sipër) për rekrutimin për një shërbim të ndryshëm policor. Sidoqoftë, të gjitha udhëzimet e ofruara dhe të rekomanduara në këtë doracak mund të jenë lehtësisht të minuara pa shoqëruar masat dhe politikat e llogaridhënies që heqin barrierat diskriminuese.

Për shembull, gratë në polici përballen me pengesa që burrat nuk i kanë, siç janë efektet e etiketimit dhe ngacmimit seksual. Për më tepër, të dhënat sugjerojnë që këto policë femra nuk zgjedhin të avancojnë karrierën e tyre për shkak të pritjeve dhe normave strukturore të

familjes.⁶⁴ Si rezultat, politikat që kërkojnë rishikimin e procedurave të rekrutimit të policisë me një perspektivë gjinore janë të rëndësishme për të përcaktuar nëse ato janë diskriminuese ndaj grave. Në këtë drejtim, UW Women rekomandojnë që politikat e rekrutimit të policisë të sigurojnë me sa vijon:⁶⁵

- Gratë kanë një rrugë të qartë për të hyrë në pozicionet e vendimmarrjes;
- Planet e resurseve njerëzore mbështesin rritjen e qëndrueshme të fuqisë punëtore të grave;
- Ekzistojnë kushte dhe stimuj për mbajtjen e stafit femër.

Krijimi i komiteteve të brendshme ose grupeve të punës të ngarkuara me identifikimin e barrierave që rezultojnë në diskriminimin e grave dhe grupeve të minorizuara është një veprim tjetër pozitiv. Sidoqoftë, këto komitete ose grupe pune duhet të pasqyrojnë parimet e barazisë gjinore dhe barazisë në anëtarësinë e tyre. Për më tepër, ato duhet të kenë resurse dhe mbështetje adekuata nga drejtuesit e lartë dhe ekzekutivë të policisë në mënyrë që të kenë ndikimin e dëshiruar. Kutia 10 jep një shembull nga Liberia se si një kolektiv i policisë Liberiane ndikoi në përparimet pozitive për oficerët femra:

Kutia 10

Policet gra në Liberi avokojnë për role më të mëdha drejtuese

Me mbështetjen e UN Women, Shoqata Liberiane e zbatimit të ligjit të femrave mbajti një simpozium që mblodhi të gjithë aktorët e përfshirë në sektorin e sigurisë, përfshirë menaxherët e lartë. Pikat kryesore përfshinin një diskutim në lidhje me sfidat me të cilat përballen gratë në institucionet e sigurisë. Për shembull, në Policinë kombëtare të Liberisë nuk kishte femra në pozicione ekzekutive dhe vetëm 16 femra (midis 126 meshkuj) në role mbikëqyrëse, si dhe 78 gra të diplomuara në kolegji në të gjithë forcën e punës.

Shoqata arriti të llojë për emërimin e dy oficerëve të lartë femra brenda policisë kombëtare të Liberisë dhe në Shërbimet ekzekutive të mbrojtjes rezidenciale përfshirë një që është aktualisht i rangut të tretë në policinë kombëtare të Liberisë.

Burimi: ‘Analiza e raporteve vjetore të vendeve’, (UN Women, 2016). (E pabotuar).

63 Shih: Seksioni 1: ‘Ndihma e policisë së shtetit pritës në rekrutimin e oficerëve policë femra’, (Paketa e veglave gjinore të UNPOL 2015).

64 Graue T.M., Hildie, R.E., dhe Weatherby, G.A, ‘Gratë në policimin modern’. Departamenti i sociologjisë dhe drejtësisë penale, Universiteti Gonzaga, Spokane, WA, USA, Journal of Social Sciences and Humanities Vol. 2, Nr. 3, 2016, f. 51-62 ISSN: 2381-7763 (Shtypur); ISSN: 2381-7771.

65 ‘Pakoja e mjeteve të një praktikuesi për programimin e qasjes së grave në drejtësi’ (UN Women et al, 2018).

Kutia 11

Rrjeti i oficerëve gra police në Evropën Juglindore (WPON)

Një shembull tjetër pozitiv është Rrjeti i grave police në Evropën juglindore (RRGP) të cilat, gjatë ekzistencës së tyre deri në vitin 2013, ishin në gjendje të krijonin një organ dhe rrjet këshillimor me ndikim për shërbimet policore të rajonit në çështjet që lidhen me barazinë gjinore dhe policimin. Mbi këtë temë, RRGP gjithashtu zhvilloi një “Udhëzues për policimin e ndjeshëm gjinor, me theksim mbi rekrutimin, zgjedhjen dhe zhvillimin profesional të grave në shërbimet policore” (2012).

Këto udhëzime janë hartuar si një manual për menaxherët e policisë në të gjitha nivelet, veçanërisht ata që punojnë në departamentet përgjegjëse për arsimin, burimet njerëzore dhe marrëdhënie me publikun, ose zyrtarë të tjerë brenda Ministrisë së Brendshme dhe policisë të cilët merren me rekrutimin, pranimin, përzgjedhjen dhe zhvillimin profesional. Ata propozojnë një sërë masash të thjeshta dhe me kosto të ulët, të cilat do të ndihmojnë shërbimet policore të tërheqin dhe mbajnë më shumë gra të kualifikuara dhe të avancojnë barazinë gjinore.

Burimi: ‘Udhëzime për policim të ndjeshëm gjinor, me theksim në rekrutimin, përzgjedhjen dhe zhvillimin profesional të grave në shërbimet policore’, Rrjeti i grave police në Evropën Juglindore (RRGP)- Qendra e shkëmbimit të informacionit të kontrollit të armëve të vogla dhe të lehta në Evropën juglindore dhe lindore (SEESAC, 2012), shih: <https://www.seesac.org/ff/tmp/files/publication/812.pdf>

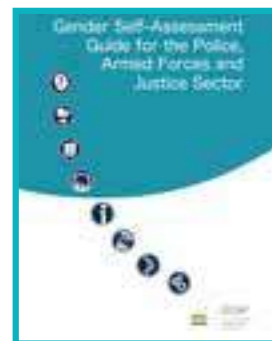
Vlerësimet e brendshme gjinore

Sipas DCAF, kryerja e një vlerësimi të brendshëm të barrierave dhe pikave hyrëse për barazinë gjinore duhet të jetë hapi i parë në transformimin drejt policimit gjinor. Një vlerësim i brendshëm gjinor mund të ndihmojë si në vijim:

- Identifikon burimet institucionale që tashmë keni për të adresuar çështjet gjinore, në aspektin e aftësive, njohurive, mandateve, politikave dhe procedurave;
- Identifikon atë që është dhe nuk funksionon mirë në plotësimin e nevojave të grave, burrave, vajzave dhe djemve në komunitetet të cilave ju i shërbeni;
- Identifikon nevojat për trajnim dhe pajisje;
- Marrja e të dhënave bazë kundër të cilave do të monitoroni dhe vlerësoni përparimin;
- Tregon stafit tuaj përkushtimin tuaj ndaj kushteve të shkëlqyera të punës dhe mundësive të drejta;
- Kupton pse punonjësit meshkuj dhe femra largohen;

- Identifikon praktikat e mira ekzistuese në mbështetjen e rekrutimit, mbajtjes dhe përparimit të barabartë të grave dhe burrave;
- Tregon komunitetit tuaj lokal, qeverisë dhe aktorëve të tjerë përkushtimin tuaj për përmbushjen e angazhimeve për të drejtat e njeriut dhe barazinë gjinore;
- Forcimi i partneriteteve me komunitetet, organizatat joqeveritare (OJQ) dhe ofruesit e shërbimeve plotësuese;
- Zhvillon qëllime realiste dhe strategji praktike për të bërë më të përgjegjshëm ndaj gjinisë.

Manuali rekomandon DCAF -të ‘[Udhëzues për vetë-vlerësimin gjinor për policinë, forcat e armatosura dhe sektorin e drejtësisë \(2011\)](#) kur merret parasysh vlerësimi i brendshëm i barrierave dhe pikave hyrëse për policimin gjinor.

MBLEDHJA, ANALIZA DHE PËRDORIMI I TË DHËNAVE PËR POLICIMIN GJINOR

Treguesit e besimit publik për policimin gjinor

Me një vlerësim të brendshëm gjinor të përfunduar, policia mund të përcaktojë pikënisjet për të matur nëse ata janë duke bërë gjënë e duhur dhe ndikimin e saj në përhapjen e DHGV. Besimi publik do të luajë një rol kyç në atë se sa efektiv do të jetë policia në përgjigjen ndaj DHGV pasi ky do të jetë një tregues i mirë i vullnetit të publikut për të angazhuar policinë për të raportuar krimin

dhe dhunën. Prandaj, policia duhet të hartojë pikënisjet dhe metodologjitë e mbledhjes së të dhënave në përputhje me rrethanat, në mënyrë që ata të dinë nëse janë në rrugën e duhur për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive përhapjes së DHGV.

Ekzistojnë modele të shumta për matjen e besimit të publikut në një organizatë policore. Për shembull, Stanko dhe Bradford, rekomandojnë që sistemet policore të kapin të dhëna që do t'i përgjigjen treguesve të mëposhtëm cilësorë: a) perceptimet e efektivitetit të policisë; b) drejtësia e trajtimit personal; c) niveli i angazhimit të policisë me komunitetin dhe d) shqetësimet e njerëzve lokalë për çrregullimet lokale pasi të gjitha ato kanë efekte shumë të rëndësishme në besimin “e përgjithshëm” ndaj policisë.⁶⁶

Kutia 12

Besimi publik në polici ⁶⁷	Perceptimet e efektivitetit të policisë	Drejtësia e trajtimit personal	Shqetësimet e popullsisë lokale për çrregullimet lokale	Niveli i angazhimit të policisë me komunitetin
Treguesit cilësor Të shpërndara sipas moshës dhe variabëlave të tjera socio-ekonomike aty ku është e mundur	Rritja e nivelit të besimit që kanë gratë dhe vajzat në shërbimet policore Një rritje në perceptimin e efektivitetit të referimit të policisë nga partnerët kryesorë të shërbimit	Viktimat/të mbijetuarit dhe/ose familja raportojnë se janë më pak të nënshtruar ndaj viktimizimit dytësor ⁶⁸ Reduktimi i ankesave kundër reaguesve të <i>Parë të Policisë</i> në rastet e DHGV	Një rritje e kënaqësisë së viktimave/të mbijetuarave dhe/ose familjeve që mendojnë se pjesëmarrja e tyre ishte kuptimplotë dhe si rezultat ndihen më të sigurtë	Një rritje në nivelin e besimit që kanë OSHC -të në shërbimet thelbësore të policisë
Treguesit sasiorë Të shpërndara sipas moshës dhe variabëlave të tjera socio-ekonomike aty ku është e mundur	Një rritje në numrin e referimeve tek ofruesit e duhur të shërbimeve thelbësore % e viktimave/të mbijetuarave që duhej të përdornin shërbime të specializuara DHGV dhe të cilët mund të raportojnë një ndërprerje të plotë të të gjitha llojeve të abuzimit	Rënie në normat e reduktimit të ndara sipas fazës së vazhdimësisë së drejtësisë (kontakti fillestar, hetimi, paragjykimi, etj.)	Rritje në shkallën e viktimave/të mbijetuarave që raportojnë DHGV në polici Ulje % e numrit të veprave të përsëritura të kryera nga autorët individualë	Numri i organizatave të komunitetit që bashkëpunojnë me policinë për të siguruar informacion në lidhje me DHGV Numri i të rinjve që vetëdijesohen për DHGV nga policia në shkolla, institucione të tjera arsimore dhe komunitet

66 Stanko, E.A., dhe Bradford, B. (2009), “Përtej matjes ‘Sa punë të mirë’ po bën policia: Modeli MPS i besimit në policim”, *Policimi*, Vëllimi 3, Numri 4, f. 322–330. Shtypi i Universitetit të Oksfordit.

67 Sipas Stanko, E.A., dhe Bradford, B (2009).

68 Viktimizimi dytësor është përcaktuar në *Modelin e përditësuar të strategjive të OKB -së dhe Masat praktike* për të qenë viktimizim që ndodh jo si rezultat i drejtpërdrejtë i aktit, por nëpërmjet përgjigjes joadekuate të institucioneve dhe individëve ndaj viktimës.

Analiza gjinore është një ekzaminim kritik se si ndryshimet në rolet, aktivitetet, nevojat, mundësitë dhe të drejtat ndikojnë tek burrat, gratë, vajzat dhe djemtë në situata ose kontekste të caktuara.

Sidoqoftë, për qëllimet e policimit të përgjegjshëm ndaj gjinisë, treguesit cilësorë të rekomanduar të Stanko dhe Bradford do të kërkojnë ndarje të mëtejshme për të lejuar një **analizë të ndjeshme ndaj gjinisë** të faktorëve ndërlidhës që ndikojnë në nevojat e sigurisë së grave dhe vajzave.

Kutia 12 më poshtë jep shembuj se si katër masat e besimit të publikut në organizatën policore të Stanko dhe Bradford (2009) mund të ndahen më tej për të siguruar një analizë më të ndjeshme gjinore për monitorimin e performancës së policisë në përgjigjen ndaj DHGV:

Është e rëndësishme të theksohet se masat e performancës së policisë janë komplekse dhe shumëdimensionale, kështu që të gjithë treguesit e rekomanduar në Manual nuk duhet të shihen si shterues dhe duhet të konsiderohen në lidhje me njëri-tjetrin, në vend që të shihen të izoluar.

Për më tepër, përveç kërkesës imperative të informacionit bazë nga i cili mund të aplikohen matjet e performancës, sistemet e mbledhjes së të dhënave të policisë duhet të marrin në konsideratë futjen e një identifikuesi unik të viktimës për të ndjekur rastet e DHGV.⁶⁹

Në rastin e DHPI, sistemet e grumbullimit të të dhënave të policisë me identifikues unik të viktimave mund të monitorojnë ndikimin e masave mbrojtëse të aktivizuara për të siguruar sigurinë e viktimave/të mbijetuarve të DHGV, si dhe në prevalencën e shkeljeve të përsëritura. Në këtë drejtim, Rollings dhe Taylor (2008) besojnë se trajtimi i shkelësve me kalimin e kohës do të lejojë që shkelja e përsëritur të matet siç duhet dhe të krahasohet me të dhëna të tjera të tilla si shkalla e

69 Matja e performancës së policisë në dhunën në familje dhe në familje (2008). Rollings, K. dhe Taylor, N. për Trendet dhe çështjet në krim dhe drejtësinë penale Nr. 367 Dhjetor 2008. Qeveria Australiane. Instituti Australian i kriminologjisë.

reduktimit ose perceptimi i shërbimit policor nga gratë dhe vajzat.⁷⁰

Për sa i përket grumbullimit të të dhënave të policisë për monitorimin e sjelljes së autorit, përvoja e fundit nga Mbretëria e Bashkuar rekomandon policinë të prezantojë treguesit e mëposhtëm për të synuar:⁷¹

- Reduktimin e numrit të autorëve serial të DHPI;
- Reduktimin e numrit të viktimave/të mbijetuarave të përsëritura dhe të reja;
- Reduktimin e dëmit të shkaktuar viktimave/të mbijetuarave dhe fëmijëve;
- Koha më të shpejta të reagimit për të mbrojtur familjet që jetojnë me DHPI me rrezik të lartë dhe dëmtim të lartë.

Të dhënat që nuk ndahen sipas gjinisë dhe faktorëve të tjerë ndërlidhës nuk janë përfaqësues

Në një shembull tjetër, Kutia 13 më poshtë jep një studim interesant bazë të udhëhequr nga qeveria nga Departamenti për shkencat sociale në Australi, i cili u përqëndrua në sjelljen e autorëve të dhunës në familje (DHF). Studimi bazë gjithashtu prodhoi një seri treguesish që policia mund të përdorë për të ndjekur sjelljen e autorit. Të dhënat bazë të grumbulluara do të jenë themelore kur informohen hetimet e fokusuara në autorë, një element kyç për policimin gjinor.

70 Po aty.

71 Marrë nga 'Vlerësimi i Projektit shtytës-Një projekt pilot trevjeçar për të adresuar autorët e rrezikut të lartë dhe të dëmshëm në abuzimin në familje' (Qendra për kërkimin gjinor dhe dhunës, Universiteti i Bristol, 2019).

Kutia 13

Mbledhja e të dhënave për të informuar hetimet e fokusuara në kryerës

Në Australi, Departamenti për shkencat sociale lëshoi një raport bazë për 2015-2016 të quajtur “Standardet kombëtare të rezultateve për ndërhyrjet e kryerësit (SKRPK)” për monitorimin dhe matjen e rezultateve të ndërhyrjeve kombëtare që synojnë qëndrimin dhe ndryshimin e sjelljes së kryerësve të dhunës në familje (KDHF).

Raporti u bazua në një koleksion të të dhënave mbarëkombëtare mbi performancën e sistemit të kryerësve, i cili përfshinte një fokus parandalimi duke mbajtur përgjegjës kryerësit dhe duke siguruar që ata të përballen me pasoja për dhunën e tyre, si dhe ofrimin e shërbimeve për të punuar me ta për të ndryshuar sjelljet dhe qëndrimet e tyre. SKRPK përdori dhe rekomandoi një seri treguesish që policia mund të përdorë për të siguruar që përgjigja e tyre ndaj DHGV është e informuar në mënyrë adekuate. Ato përfshijnë me sa vijon:

- Përqindja e incidenteve të raportuara KDHF ku është bërë vlerësimi i rrezikut të viktimave;
- Përqindja e incidenteve të raportuara nga policia me KDHF ku viktimat është referuar në një shërbim ose program të përshtatshëm për vlerësim;
- Përqindja e policisë që mori pjesë në incidentet e KDHF ku policia lëshoi urdhra për ndërhyrje të KDHF në emër të viktimës;
- Përqindja e viktimave që raportojnë sulm seksual referuar shërbimeve të specializuara të sulmit seksual;
- Përqindja e njoftimeve për mbrojtjen e fëmijëve që regjistrojnë KDHF në njoftim;
- Përqindja e grave (dhe fëmijëve të tyre) që ndiheshin më të sigurt a) para dhe b) në kohën kur ndërhyri autori i veprës;
- Përqindja e grave që përjetojnë KDHF të cilat janë ri-viktimizuar nga i njëjti dhunues brenda 12 muajve;
- Përqindja e fëmijëve që përjetojnë KDHF të cilët janë ri-viktimizuar brenda 12 muajve;
- Përqindja e incidenteve të KDHF ku autori i krimit ishte referuar një shërbimi ose programi të përshtatshëm për vlerësim;
- Përqindja e KDHF ose incidenteve seksuale të raportuara ose regjistruara nga policia ku janë ngritur akuzat (kur është e përshtatshme);
- Përqindja e autorëve që janë shkelës për herë të parë;
- Përqindja e autorëve të KDHF që kryejnë përsëri me një KDHF të re ose vepër seksuale brenda 12 muajve nga përfundimi i një programi të ndryshimit të sjelljes (ose ndërhyrje të tjera të kryesve).

* Burimi: ‘Standardet kombëtare të rezultateve për ndërhyrjet kryesore (NOSPI) Raporti bazë 2015-2016’, Departamenti Australian për shkencat sociale, shih: <https://plan4womenssafety.dss.gov.au/wp-content/uploads/2018/08/nationaloutcomestandardsreportweb.pdf>

Krijimi i prevalencës së DHGV

Marrja e të dhënave mbi **prevalencën e DHGV** është një ushtrim sfidues por i vlefshëm, pasi do të kërkojë anketimin e mostrave përfaqësuese të grave dhe vajzave në një popullatë të caktuar për të pyetur për përvojat e tyre të dhunës.

Për qëllimet e këtij Doracaku, mbizotërimi i DHGV do të përkufizohet si një koncept statistikor që i referohet numrit të akteve të dhunës me bazë gjinore që rezultojnë ose ka të ngjarë të rezultojnë në dëmtime ose vuajtje fizike, seksuale ose psikologjike për gratë dhe vajzat, përfshirë kërcënimet e akteve të tilla,

shtrengimin ose privimin arbitrar të lirisë, qofshin ato të ndodhura në jetën publike ose private në një popullsi të caktuar.⁷²

Sondazhet e bazuara në popullatë për të dhënat mbi prevalencën, nëse kryhen siç duhet dhe me konsideratën e duhur për cilësinë dhe etikën, janë burimi më i mirë i të dhënave për vlerësimin e zakonshëm të DHGV dhe ndihmojnë për të hedhur dritë mbi shtrirjen,

⁷² DHGV gjithashtu kuptohet se përfshin, por nuk kufizohet vetëm në dhunën fizike, seksuale dhe psikologjike që ndodhin në familje, brenda komunitetit të përgjithshëm dhe të kryera ose të falura nga shteti. Shihni Deklaratën për eliminimin e dhunës ndaj grave (rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 48/104 të 20 dhjetorit 1993).

natyrën dhe pasojat e shumicës së llojeve të dhunës kundër grave dhe vajzave.⁷³

Mbajtja e të dhënave mbi prevalencën e DHGV-së do t'u sigurojë ofruesve të shërbimeve thelbësore përfshirë policinë një tregues më realist nëse përpjekjet e tyre për t'iu përgjigjur DHGV-së kanë ndikimin e dëshiruar. Megjithatë, të dhënat mbi prevalencën e DHGV nuk mund t'i lihen policisë për të mbledhur pasi që policia në përgjithësi është vetëm në gjendje të kontribuojë me informacione të tilla si numri i rasteve të raportuara atyre, klasifikimi ligjor i krimet dhe (normalisht) dhuna fizike e përdorur.

Anketimi i grave dhe vajzave (adoleshente) në lidhje me përvojat e tyre të dhunës duke përfshirë, por pa u kufizuar në, shpeshësinë dhe rrethanat e dhunës, pasojat shëndetësore që rezultojnë prej saj dhe veprimet që ato ndërmorën për të kërkuar ndihmë është një mënyrë shumë e ndjeshme që shpesh kërkon besim për t'u ndarë.⁷⁴ Besimi është një element jetësor në të cilin nuk mund të mbështeten të gjitha organizatat policore nga gratë dhe vajzat, veçanërisht nëse ato vijnë nga komunitete të minorituara dhe/ose të padukshme. Mbledhja e të dhënave mbi përhapjen kërkon një qasje tërësore që përfshin disa agjenci qeveritare kompetente dhe partnerët e tyre të interesit.

Sigurimi i kapjes së shpeshësisë së DHGV për viktimë/të mbijetuar në sondazhe të tilla është veçanërisht e rëndësishme posaçërisht pasi mund të plotësojë një boshllëk të përbashkët në sistemet e të dhënave të sistemit të drejtësisë penale.

«Udhëzimet e OKB -së për Prodhimin e statistikave mbi dhunën ndaj grave» (2014) paralajmërojnë se është e zakonshme që të dhënat e sistemit të drejtësisë penale të mos jenë përfaqësuese të të gjitha DHGV -ve që ndodhin pasi viktimat/të mbijetuarat kanë tendencë të përfshijnë policinë vetëm si mjetin e fundit dhe pasi strategjitë tjera për t'i dhënë

fund dhunës kanë dështuar.⁷⁵ Udhëzimet shtojnë se kjo është e komplikuar me faktin se DHGV janë ndër më të nën-raportuarat nga të gjitha krimet.

Sidoqoftë, organizatat policore ende përpiqen të përcaktojnë prevalencën e DHGV duke matur numrin e incidenteve të raportuara atyre, e cila është një masë më e përshtatshme pasi njësia e regjistrimit është incidenti ose rasti i raportuar, se sa personi i viktimizuar (grua ose vajzë).⁷⁶

Ky tregues jo vetëm që nuk tregon historinë e plotë për sa i përket shtrirjes, ashpërsisë dhe modeleve të dhunës, por mbështetet shumë në nivelin e cilësisë dhe gjithëpërfshirjes së raporteve policore të incidentit. Kjo komplikohet më tej nga fakti se statistikave të gjykatave shpesh janë edhe më të kufizuara si rezultat i policisë dhe prokurorëve që shpesh përdorin diskrecionin e tyre për të mos vazhduar me këto raste dhe se të dhënat e policisë shpesh nuk lidhen me sistemet e mbledhjes së të dhënave gjyqësore.⁷⁷

Duke qenë se policia duhet të synojë zvogëlimin e hendekut midis vlerësimeve të prevalencës dhe rasteve të raportuara, është në interesin e organizatave policore të krijojnë marrëdhënie pune me OSHC-të dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore për të promovuar qasjet e të gjithë qeverisë ndaj studimeve të përhapjes së GAWG-së.

Për më tepër, studimet e përhapjes mund të përfitojnë nga një fokus më i gjerë kërkimor në qëndrimet shoqërore ndaj çështjeve të DHGV (raportimi, fajësimi i viktimave, toleranca, frenimi, heshtja). Policia mund të jenë partnerë të rëndësishëm të palëve të interesuara në informimin e studimeve të tilla dhe gjithashtu do të përfitonte operacionalisht për të siguruar rezultatet. Për shembull, hulumtimi më i gjerë i përqendruar në qëndrimet shoqërore, përfshirë atë të policisë, ndaj DHGV mund të forcojë analizën dhe përhapjen e të dhënave cilësore dhe sasore mbi format ekstreme të DHGV, të tilla si vrasja e grave në lidhje me gjininë ose feminicidi, i cili do të informonte DHPI metodologjitë e vlerësimit të rrezikut, masat e mbrojtjes dhe sigurisë së policisë, si dhe strategjitë e parandalimit.

73 Udhëzimet për prodhimin e statistikave mbi dhunën ndaj grave - Anketa statistikore (OKB Nju Jork. Departamenti i statistikave të departamentit të çështjeve ekonomike dhe sociale. 2014).
74 Po aty.

75 Po aty.

76 Po aty.

77 Po aty dhe shiko: V. Jaquier, H. Johnson dhe B.S. Fisher, 'Metodat e kërkimit, masat dhe etika', në Librat Burimore për Dhunën ndaj Grave, botimi i dytë, C.M. Renzetti, J.L. Edleson dhe R.K. Bergen, eds. (Publikimet SAGE, 2010).

Megjithatë, për të qenë adekuate, studimet më të gjera të përhapjes së DHGV duhet të marrin parasysh faktorë të tillë si mosha, origjina racore dhe etnike, historia kriminale e autorëve, marrëdhëniet midis viktimës/të mbijetuarat dhe autorit, modus operandi, konteksti dhe motivi, si dhe marrja kujdes i veçantë për të përfshirë raportet mbi dhunën në zonat rurale dhe të marginalizuara dhe situatën e grupeve të veçanta të grave dhe viktimave/të mbijetuarave.⁷⁸ Pjesëmarrja në studime të tilla në partneritet me aktorët e jashtëm do t'i siguronte policisë një platformë për të ndërtuar partneritete strategjike, por gjithashtu për të bërë një hap përpara në zotërimin e problemit.

MONITORIMI DHE VLERËSIMI PËR POLICIMIN EFEKTIV TË PËRGJEGJSHËM GJINOR

Monitorimi për ndikimin

Mënyra se si një organizatë policore mat performancën e saj dhe, si rrjedhojë, udhëheqja policore i mban anëtarët e saj të japin llogari për përmbushjen e prioriteteve dhe qëllimeve të lidhura me to, janë elementë thelbësorë të asaj që drejton punën e përditshme të policisë.

Sipas UNODC (2014), sigurimi i zbatimit efektiv të prioriteteve të policisë kërkon mbikëqyrje, monitorim dhe vlerësim. Të gjitha veprimet efektive duhet të mbështeten nga të dhëna të sakta empirike në lidhje me shtrirjen dhe ndikimin e krimit dhe dhunës dhe sa efektive është policia në sigurimin e përgjegjësive së autorëve dhe përmbushjen e nevojave të popullatës.⁷⁹ UNODC shton se zhvillimi i mekanizmave të brendshëm të monitorimit dhe mbikëqyrjes policore duhet të udhëhiqen nga parimet e transparencës dhe llogaridhënies ndaj viktimave/të mbijetuarave. Përgjigja ndaj DHGV nuk është përjashtim.

Siç u përmend më parë, monitorimi i performancës për policimin gjinor kërkon një pikënisje për të matur ndikimin, si dhe rritjen dhe zhvillimin organizativ. Me një

78 Rekomandime për veprim kundër vrasjeve të grave dhe vajzave lidhur me gjininë (UNODC dhe UN Women, 2015).

79 Doracak mbi përgjigjet efektive të prokurorisë ndaj dhunës ndaj grave dhe vajzave (UN Women, UNODC 2014).

Ndërthurja shpjegon se sa ndryshe gratë dhe vajzat janë të ekspozuara ndaj dhunës dhe si e përjetojnë krimin

pikënisje të mirëinformuar, organizatat policore mund të fillojnë të monitorojnë dhe vlerësojnë politikën dhe strategjitë e tyre për policimin me përgjegjësi gjinore në mënyrë më të saktë për përafrimin me detyrimet shtetërore, siç është Agjenda 2030 për Zhvillim të qëndrueshëm, e cila thekson arritjen e barazisë gjinore dhe fuqizimin e të gjitha grave dhe vajzat të prera në të gjithë sektorët shtetërorë, përfshirë policinë.⁸⁰

Integrimi i perspektivës gjinore do të formojë një pjesë kritike në hartimin e politikave dhe strategjive transformuese gjinore, duke përfshirë sistemin e monitorimit që do të shoqërojë procesin.

Një sistem monitorimi mund të përshkruhet si një funksion i vazhdueshëm që synon kryesisht t'u sigurojë menaxherëve dhe aktorëve kryesorë reagime të rregullta dhe tregues të hershëm të përparimit ose mungesës së tij në arritjen e rezultateve të synuara.⁸¹ Për më tepër, monitorimi nënkupton mbledhjen dhe analizimin e të dhënave të ndjeshme gjinore dhe ndërlydhe mbi proceset e zbatimit të politikave dhe strategjive dhe rekomandimin e masave korrigjuese.⁸²

Monitorimi i reagimeve dhe masat e rekomanduara korrigjuese të tij gjithmonë duhet të marrin parasysh rishikimet buxhetore të ndjeshme ndaj gjinisë. Në këtë drejtim, DCAF -të 'Mjeti 15: Integrimi i gjinisë në hartimin dhe monitorimin e projekteve për sektorin e sigurisë dhe drejtësisë' (2019) rekomandon pyetjet kryesore të

80 Shihni 'Integrimi i Gjinisë në Projektimin dhe Monitorimin e Projektit për Sektorin e Sigurisë dhe Drejtësisë', Mjeti 15: Paketë e Veglave për Gjininë dhe Sigurinë (DCAF, OSBE/ODIHR dhe UN Women, 2019).

81 Nicola Popovic. 'Vlerësimi, Monitorimi dhe Vlerësimi i Reformës së Sektorit të Sigurisë dhe Gjinia' në Paketën e Veglave të Reformës në Sektorin Gjinor dhe të Sigurisë., Eds. Megan Bastick dhe Kristin Valasek (Gjenevë: DCAF, OSBE/ODIHR, UN-INSTRRAW, 2008).

82 Po aty.

mëposhtme: A e avancon buxheti barazinë gjinore - në mënyrën se si burimet financiare dhe materiale u ndahen grupeve të ndryshme të grave, vajzave, burrave dhe djemve brenda projektit ?

- A është vendosur një objektiv financimi për barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave?
- A mund të përjetësojë buxheti çdo formë të pabarazisë?
- A është projektuar buxheti në atë mënyrë që të mundësojë grupet e synuara të grave, burrave, djemve dhe vajzave për të kontribuar dhe përfituar nga projekti?

Në përgjithësi, sistemet e monitorimit duhet të përfshijnë sythe reagimesh të rregullta dhe me kosto efektive për të stimuluar mësimin gjatë gjithë ciklit të të mësuarit. Në rastin e DHGV, përfshirja e aktorëve kryesorë si organizatat e të drejtave të grave dhe partnerët e tjerë të nivelit të komunitetit në proceset e të mësuarit institucional do të forcon dhe një zërat dhe njohuritë e grave, si dhe vërteton përvojat e grave dhe prish kulturat e heshtjes që rrethojnë DHGV.⁸³

Për më tepër, besimi që aktorët e jashtëm, siç janë OSHC-të për të drejtat e grave kanë me viktimat/të mbijetuarat e DHGV, mund të luajë një rol të rëndësishëm në cilësinë e informacionit të marrë për mësimin institucional. Siç u përmend më parë, përfshirja e OSHC-ve për të drejtat e grave, për shembull, do të jetë veçanërisht e rëndësishme për kryerjen e sondazheve që matin kënaqësinë e viktimës/të mbijetuarat pas raportimit në polici. Organizatat e grave, për shembull, do të priren të kultivojnë më shumë besim nga viktimat/të mbijetuarat e DHGV se sa policia dhe kështu janë më mirë të vendosura për të kapur të dhëna cilësore në emër të vetë policisë.

Anketimi i viktimave/të mbijetuarve të DHGV për kënaqësinë e shërbimit do të ushqejë tregues shumë të rëndësishëm për policimin gjinor, por duhet të bëhet me masat e duhura mbrojtëse për të siguruar që nuk është bërë dëm.⁸⁴

83 'Udhëzues mbi Monitorimin dhe vlerësimin për Programimin mbi dhunën ndaj grave dhe vajzave', (Shënim udhëzues 3, Departamenti për zhvillim ndërkombëtar - DFID - letër praktike).

84 Rekomandimi i marrë nga "Biznesi i të gjithëve: Përmirësimi i reagimit të policisë ndaj abuzimit në familje" (Inspektorati i Komandës së Madhërisë së saj - HMIC - 2014).

Për më shumë informacion mbi zhvillimin e një sistemi monitorimi të përgjegjshëm ndaj gjinisë, doracaku rekomandon dokumentet e mëposhtëm të prodhuar nga DCAF me bazë në Gjenevë:

- Mjeti 11: Vlerësimi i reformës në sektorin e sigurisë, monitorimi dhe vlerësimi dhe gjinia (2008) i Paketës së veglave për gjininë dhe RSS;
- Mjeti 15: Integrimi i gjinisë në hartimin dhe monitorimin e projekteve për sektorin e sigurisë dhe drejtësisë (2019) të Paketës së veglave për gjininë dhe sigurinë.

Kompetencat gjinore të ndjeshme: Çelësi i transformimit

Siç është diskutuar në të gjithë Manualin, politikat e përgjegjshme ndaj gjinisë bazohen në aplikimin e **njo-hurive, aftësive dhe qëndrimit** që janë të ndjeshme ndaj gjinisë apo **kompetencat e ndjeshme ndaj gjinisë**, të cilat janë në gjendje të fuqizojnë të pafuqishmit dhe të ndërtojnë besim dhe marrëdhënie pune me një gamë të gjerë të palëve të interesuara duke respektuar parimet e mosdiskriminimit dhe «mos-dëmto» në proces. Masat e llogaridhënies për të siguruar pajtueshmërinë me kodet institucionale të sjelljes për integritetin e policisë luajnë role jetike në sigurimin e pronësisë dhe rezistencës të kompetencave të nevojshme për policimin gjinor.

Kështu, këta tre përbërës janë të lidhur fort dhe të përforcuar reciprokisht në zbatimin e tyre praktik, si dhe në përputhshmërinë dhe rezultatet e tyre të performancës (Figura 3). Seksioni i mëposhtëm do të fokusohet ekskluzivisht në monitorimin dhe vlerësimin e performancës (M & V) për policimin gjinor.

Ky seksion nuk do të diskutojë në detaje masat e llogaridhënies për pajtueshmërinë me kodet e sjelljes për integritetin e policisë pasi tema nuk është brenda fushëveprimit të këtij Doracaku. Sidoqoftë, rekomandimet themelore në lidhje me masat e llogaridhënies për pajtueshmërinë me kodet e sjelljes për integritetin e policisë janë dhënë në seksionet e mëparshme.

Figura 3

Kompetencat gjinore të përgjegjshme

Në sigurimin e një organizate policore me përgjegjësi gjinore, kompetencat e ndjeshme ndaj gjinisë duhet të monitorohen për zbatimin e tyre të qëndrueshëm në të gjithë organizatën. Menagjmenti i lartë i policisë duhet të marrë në konsideratë ofrimin e menaxherëve të mesëm me një sistem uniform të vlerësimit të performancës së punës që përfshin aplikimin e kompetencave të ndjeshme ndaj gjinisë.

Vlerësimi i performancës së punës duhet parë si një mjet mësimi jo vetëm si një mjet për të siguruar llogaridhënie. Menagjerët e mesëm duhet të inkurajohen nga udhëheqja e lartë e policisë për të mbështetur në mënyrë aktive qëndrueshmërinë e kompetencave të mësuara për policimin gjinor.

Për shembull, drejtuesit e ekipeve mund të kryejnë një përmbledhje të plotë hetimore mbi hetimet e suksesshme dhe të pasuksesshme. Kjo duhet të përfshijë të gjithë anëtarët e përfshirë në këtë çështje nga Reaguesit e parë deri te detektivët ose inspektorët dhe mbikëqyrësit. Përmbledhja mund të përfshijë një përmbledhje kronologjike të përfshirjes së secilit oficer që përgjigjet duke iu referuar kompetencave të ndjeshme ndaj gjinisë për të diskutuar se çfarë shkoi mirë dhe çfarë mund të përmirësohet herën tjetër. E pasuar nga një raport pas veprimit i cili mund

të rezultojë të jetë një nga metodat më të mira për të mësuar dhe rritur si ekip dhe njësi. Në varësi të organizatës policore, menagjmenti i mesëm dhe i lartë i policisë mund të përfshihet në këtë, herë pas here për të siguruar kontributin e nivelit strategjik.

Vlerësimet e performancës së punës të cilat përfshijnë kompetenca të ndjeshme ndaj gjinisë duhet të ndihmojnë për të sqaruar se cilat lloje të strategjive të DHGV kanë qenë efektive dhe si, por edhe pse. Në të njëjtën kohë, monitorimi i kompetencave të tilla do të ndihmojë për të identifikuar se cilat barrierë vazhdojnë të ekzistojnë që kufizojnë ndikimin e policimit të përgjegjshëm ndaj gjinisë, në mënyrë që ato të korrigjohen në kohën e duhur.

Çdo barrierë e identifikuar ka të ngjarë të ketë një lidhje të drejtpërdrejtë me boshllëqet në masat e llogaridhënies institucionale që kanë për qëllim të mbrojnë kodet e sjelljes së policisë, përfshirë politikën e «mos-tolerancës». Menagjerët e mesëm duhet ta shikojnë aplikimin jokonsistent të kompetencave të ndjeshme ndaj gjinisë nga stafi i tyre si një simptomë e problemeve më të thella me të cilat përballet organizata policore. Këto zakonisht përfshijnë, por nuk kufizohen vetëm në, vështirësi në rrënjosjen e një kulture të llogaridhënies, udhëheqje joefektive dhe trajnim dhe edukim të përgjithshëm policor që nuk trajton në mënyrë gjithëpërfshirëse parimet e barazisë gjinore.

Prandaj, masat korrigjuese duhet të synojnë këto tri çështje sfiduese në polici për të përmirësuar zbatimin e përgjithshëm të kompetencave të ndjeshme ndaj gjinisë. Kështu, monitorimi i kujdesshëm i kompetencave të ndjeshme ndaj gjinisë jo vetëm që do të ndihmojë në nxitjen e transformimit drejt policimit të përgjegjshëm ndaj gjinisë, por gjithashtu do të ndihmojë në parandalimin e ankesave kundër policisë, veçanërisht *Reaguesëve të parë*, mosveprimi i të cilëve mund të përbëjë shkelje të të drejtave të njeriut.

Për më tepër, meqenëse puna e policisë është punë ekipore, vlerësimet individuale të performancës dhe sistemet e mentorimit duhet të jenë të lidhura në mënyrë të qenësishme me arritjen e qëllimeve kolektive në vijim:

- Reduktimi i hendekut midis prevalencës së DHGV dhe numrit të rasteve të raportuara;

- Rritja e perceptimit të policisë si ofrues legjitim të shërbimeve thelbësore nga viktimat/të mbijetuarat e DHGV dhe komunitetet e tyre.

Megjithatë, këto qëllime kanë nevojë për tregues që reflektojnë policimin gjinor, veçanërisht kompetencat e kërkuara nga punonjësit e policisë. Në mënyrë ideale, komandantët e stacioneve duhet të kenë të dhëna vendore bazë mbi përhapjen e DHGV për t'u matur me trendet në raportimin e dokumentuar në stacionin e tyre të punës.

Mbajtja e këtij informacioni të mbështetur nga treguesit e përgjegjësishë gjinore të policisë do të sigurojë një pasqyrë nëse kompetencat e ndjeshme ndaj gjinisë po zbatohen në mënyrë të qëndrueshme nga zyrtarët që përgjigjen. Tabela e mëposhtme (Kutia 14) jep shembuj të llojeve të kompetencave të ndjeshme ndaj gjinisë që do të mbështesin policimin me përgjegjësi gjinore dhe të cilave mund t'u referohen për vlerësimin e performancës së punës:

Kutia 14

Kompetencat gjinore të ndjeshme			Treguesit e policimit që përgjigjen ndaj gjinisë	
Njohuri për DHGV	Aftësitë	Qëndrimi	Cilësore	Sasiore
Pasojat sociale dhe ekonomike	Ndërtimi i partneritetit	E orientuar drejt parandalimit	Rritja e perceptimit të sigurisë lokale nga gratë dhe vajzat	Angazhimi i shtuar i palëve të interesuara në parandalimin e DHGV (projekte, forume etj.)
Pasojat mjekësore ose shëndetësore	I informuar për traumën	Mos bëni dëm	Viktimat/të mbijetuarat dhe/ose familja raportojnë se janë më pak të nënshtruar ndaj viktimizimit dytësor	Reduktimi i ankesave kundër <i>Reaguesve të parë</i> të Policisë
Natyrë joproporcionale e dhunës e ushtruar ndaj grave dhe vajzave	Identifikimi i viktimës/të mbijetuarat	Proaktiv dhe i shkathët në angazhimin me ofruesit e shërbimeve thelbësore	Një rritje në perceptimin e efektivitetit të policisë nga partnerët kryesorë të shërbimit	Rritje në referime
Njerëzit, grupet dhe komunitetet konsiderohen më të cenueshme	Komunikimi ndërpersonal	Jo gjykues dhe i vetëdijshëm për paragjykimet e dëmshme	Perceptimi i besimit të policisë është më pozitiv nga gratë dhe vajzat e minorituara	Rënie në normat e viktimizimit të grave dhe vajzave të minorituara
Procedura dhe ligji kombëtar	Vendosja e prioriteteve hetimore/ ndërhyrëse për t'u fokusuar tek autorët	I orientuar drejt fuqizimit dhe bashkëpunimit të viktimës/të mbijetuarat	Viktimat/të mbijetuarat dhe/ose reagimet familjare të pjesëmarrjes së tyre tregojnë se ishte kuptimplotë	Rënie në normat e konsumimit
Standardet, parimet dhe normat ndërkombëtare	Menagjimi i rastit duke përfshirë zinxhirin e regjistrave të kujdestarisë dhe ndërhyrjes	I përgjegjshëm dhe transparent	Cilësia e raporteve të policisë është e mirë dhe konsiderohet e besueshme për mbledhjen e të dhënave	Rënie në numrin e rasteve të përsëritjes së autorit

Në disa raste, të tilla si Mbretëria e Bashkuar, treguesit e policisë me përgjegjësi gjinore janë inkurajuar të përfshihen në vlerësimin vjetor të performancës të çdo seksioni, njësie dhe departamenti.⁸⁵ Për sa i përket kompetencave dhe vlerave, Kolegji i policisë në Mbretërinë e Bashkuar mbështetet në Kuadrin e kompetencës dhe vlerave (KKV). Qëllimi i KKV është të sigurojë që ka pritshmëri të qarta nga të gjithë ata që punojnë në polici, e cila nga ana e tij do të çojë në ngritjen e standardeve në dobi dhe siguri të publikut.⁸⁶

85 Strategjia moderne për parandalimin e krimit (Home Office, 2016).

86 Korniza e kompetencës dhe vlerave për policimin - Pasqyrë e kornizës (Kolegji i policimit, 2016).

Një nga kompetencat kryesore për policimin e promovuar nga KKV është të jesh 'emocionalisht i vetëdijshëm'.

Kolegji i policisë në Mbretërinë e Bashkuar ka identifikuar rëndësinë e policisë që të jetë empatike, veçanërisht nëse policia do të angazhohet dhe përfshijë disa nga individët më të cenueshëm, të cilët i hasim se nuk janë në gjendje të shprehin ose artikulojnë plotësisht mendimet ose ndjenjat e tyre.⁸⁷ Më poshtë (Kutia 15) janë nivelet e të qenit të vetëdijshëm emocionalisht sipas KKV:

87 Po aty.

Kutia 15

Të jesh emocionalisht i vetëdijshëm sipas KKV (Kolegji i policimit në Mbretërinë e Bashkuar 2016)

Niveli 1	Niveli 2	Niveli 3
<p>Unë i trajtoj të tjerët me respekt, tolerancë dhe dhembshuri.</p> <p>Unë njoh dhe respektoj një sërë perspektivash, vlerash dhe besimesh të ndryshme brenda kompetencave të ligjit.</p> <p>Unë qëndroj i qetë dhe mendoj se si ta menaxhoj më së miri situatën kur përballem me provokim.</p> <p>Unë i kuptoj emocionet e mia dhe e di se cilat situata mund të ndikojnë në aftësinë time për t'u marrë me stresin dhe presionin.</p> <p>Unë kërkoj ndihmë dhe mbështetje kur kam nevojë për të.</p> <p>Unë e kuptoj vlerën që ofron diversiteti.</p> <p>Unë komunikoj në një gjuhë të qartë dhe të thjeshtë në mënyrë që të kuptohem lehtësisht nga të tjerët.</p> <p>Unë kërkoj të kuptoj mendimet dhe shqetësimet e të tjerëve edhe kur ata nuk janë në gjendje të shprehin qartë</p>	<p>Unë i konsideroj perspektivat e njerëzve nga një gamë e gjerë sfondesh para se të ndërmar- rim veprime.</p> <p>Unë përshtat stilin dhe qasjen time sipas nevojave të njerëzve me të cilët punoj, duke përdorur sjelljen time për të arritur rezultatin më të mirë.</p> <p>Unë promovoj një kulturë që vlerëson diversitetin dhe inkurajon sfidat.</p> <p>Unë inkurajoj praktikat reflektuese midis të tjerëve dhe marr kohë për të mbështetur të tjerët për të kuptuar reagimet dhe sjelljet.</p> <p>Unë marr përgjegjësinë për të ndihmuar në sigurimin e mirëqenies emocionale të atyre në ekipet e mia.</p> <p>Unë marr përgjegjësinë për t'u marrë me çdo sjellje të papërshtatshme</p>	<p>Unë kërkoj të kuptoj arsytet afatgjata të sjelljes organizative. Kjo më mundëson të përshtatem dhe të ndryshoj kulturat organizative kur është e përshtatshme.</p> <p>Unë siguroj në mënyrë aktive një kulturë organizative mbështetëse që njeh dhe vlerëson diversitetin dhe mirëqenien dhe sfidon intolerancën.</p> <p>Unë e kuptoj politikën e brendshme dhe të jashtme dhe jam në gjendje të ushtroj ndikim në mënyrë efektive, duke i përshtatur veprimet e mia për të arritur ndikimin e nevojshëm.</p> <p>Unë jam në gjendje t'i shoh gjërat nga një sërë perspektivash dhe e përdor këtë njohuri për të sfiduar të menduarit tim, vlerat dhe supozimet e mia.</p> <p>Sigurohem që të gjitha perspektivat të informojnë vendimmarrjen dhe të komunikojnë arsytet që qëndrojnë pas vendimeve në një mënyrë të qartë dhe bindëse.</p>

Kutia 16

Kompetencat e sjelljes për marrëdhëniet aborigjine: Shkathtësia kulturore

Shkathtësia kulturore është aftësia për të punuar me respekt, me njohuri dhe në mënyrë efektive me njerëzit aborigjenë. Është vërejtur dhe përshtatur me gatishmëri ndaj veçantisë kulturore në mënyrë që të krijojë një ndjenjë sigurie për të gjithë. Është hapja ndaj përvojave të panjohura, transformimi i ndjenjave të nervozizmit ose ankthit në kuriozitet dhe vlerësim.

Ai shqyrton kulturën dhe botëkuptimin e dikujt dhe kulturën e shërbimit publik të BC, dhe të vëren karakteristikat dhe dallimet e tyre të përbashkëta me kulturat dhe botëkuptimet aborigjene. Është një njohje e mënyrave në të cilat vlerat personale dhe profesionale mund të bien ndesh ose të përputhen me ato të njerëzve aborigjen. Është aftësia për të lidhur ose lejuar perspektiva të ndryshme kulturore dhe gatishmëria për të përjetuar një ndryshim personal të perspektivës.

Burimi: [Kompetencat e sjelljes në marrëdhëniet indigjene](#) (Shërbimi publik BC, British Columbia, Kanada 2012).

Në Kolumbinë Britanike, Kanada, qeveria krahinore ose Shërbimi publik BC prezantuan kompetencat e sjelljes në marrëdhëniet aborigjene në 2012 për të ndihmuar në përmirësimin e aftësive të tyre individuale dhe kolektive për të punuar në mënyrë efektive me indigjenët në provincë.⁸⁸ Nga 17 kompetencat e sjelljes për marrëdhëniet indigjene të rekomanduara, katër prej tyre zbatohen për të gjithë punonjësit e Shërbimit publik BC, përfshirë ata në Ministrinë e Sigurisë Publike dhe Avokatin e Përgjithshëm, entiteti qeveritar përgjegjës për menaxhimin e shërbimeve të policisë. Ata janë:

- Vetë-zbulimi dhe ndërgjegjësimi
- Të mësuarit dhe zhvillimi i qëndrueshëm
- Shkathtësia kulturore
- Ndrysho leadershipin

Për sa i përket qasjeve ndërthurëse, kompetenca e sjelljes aborigjine për **Shkathtësinë kulturore** dallohet (shih Kutinë 24). Në Kolumbinë Britanike, Kanada njerëzit autoktonë kanë pohuar se historikisht janë nën kontroll dhe të mbrojtur. Zhvillimi i një kompetence të tillë për aplikimin e përditshëm nga policia dhe zyrtarët qeveritarë është një hap i mirë përpara në kërkimin për t'u perceptuar si një ofrues legjitim thelbësor i shërbi-

mit nga një popull i pakësuar.

Sipas Shërbimit publik BC, kompetencat e marrëdhënies aborigjene u sigurojnë atyre një udhërrëfyes për të bërë ndryshime në sjellje që do t'i ndihmojnë ata të arrijnë angazhimet e tyre.⁸⁹ Shërbimi publik BC rekomandon policinë dhe zyrtarët qeveritarë që t'i përdorin këto kompetenca si një udhërrëfyes për vlerësimin e sjelljes së tyre dhe bërjen e ndryshimeve të nevojshme për t'u shërbyer më mirë njerëzve vendas (shih Kutinë 16)

Dhuna me bazë gjinore (DHBGJ)

DHBGJ është një term ombrellë për çdo veprim të dëmshëm që kryhet kundër vullnetit të një personi dhe që bazohet në dallimet (gjinore) e atribuara shoqërore midis femrave dhe meshkujve. Natyra dhe shtrirja e llojeve të veçanta të DHBGJ ndryshojnë në kultura, vende dhe rajone. Shembujt përfshijnë dhunën seksuale, duke përfshirë shfrytëzimin/abuzimin seksual dhe prostitucionin e detyruar; dhuna në familje; trafikimi; martesat e detyruara/e hershme; praktikat tradicionale të dëmshme siç është gjymtimi gjeneral femëror; vrasjet për nder; dhe trashëgiminë e vejuhës”.

Burimi: UNICEF, UNFPA, UNDP, UN Women. “Barazia gjinore, koherenca e OKB –së dhe ju”.

⁸⁸ Faza “Njerëz autokton” i referohet të gjithë njerëzve të Kombit të parë, Inuit dhe Metis. Ai përfshin individë, komunitete, grupe, kombe, organizata dhe popullata urbane, duke pranuar dallueshmërinë dhe diversitetin e tyre.

⁸⁹ Udhëzues implementimi kompetencat e sjelljes në marrëdhëniet aborigjene (Agiencia e Shërbimit Publik BC, British Columbia, Kanada, 2012).

STUDIMI I RASTIT 1

SI MUND TË MBËSHITESIN SHOQATAT/RRJETET POLICORE TË GRAVE ZBATIMIN E POLICIMIT TË NDJESHËM NDAJ GJINISË DHE TË PËRGJEGJSHËM NDAJ GJINISË.

Besimi i komuniteteve lokale në polici është një komponent kritik i trajtimit i të gjitha krimeve në rastin e dhunës kundër grave dhe vajzave ('DHGV'), është jetike në fuqizimin e viktimave/të mbijetuarave për të raportuar krime të tilla. Sfidat e organizatave policore në nivel global në inkurajimin e raportimit të krimeve të DHGV janë të mëdha pasi ne e dimë që krime të tilla janë shumë pak të raportuara. Gratë dhe vajzat përbëjnë 50% të popullsisë së botës, megjithatë vlerësohet se mesatarisht vetëm 9% e policisë në botë janë gra.

“Burrat me cilësi nuk kanë frikë nga barazia gjinore - institucionet e cilësisë nuk kanë frikë nga barazia gjinore.”

(Anon), anëtare e IAWP në Konferencën Vjetore të Trajnimit të Shoqatës Ndërkombëtare të Policisë së Grave në 2012.

Shqetësimet e grave shpesh shpërfillen për shkak të presioneve kulturore ose shoqërore, nga pikëpamjet paragjyquese ose stereotipike dhe një kuptim i dobët i nevojave të tyre ... kur oficerët femra janë më të dukshëm, gratë në komunitet kanë më shumë gjasa të besojnë se shqetësimet e tyre vlerësohen dhe adresohen. Oficerët femra të trajnuar dhe pajisur profesionalisht mund të luajnë një rol jetësor në heqjen e barrierave për qasjen e grave në drejtësi.⁹⁰

Në vitin 2011, UN Women, duke përdorur të dhënat e UNODC (2009) në 39 vende, ishin në gjendje të dëshmonin se prania e grave policore tregoi një korrelacion pozitiv me raportimin e viktimës/të mbijetuarës së dhunës seksuale.⁹¹ Ky zbulim u forcua nga gjetje të ngjashme në një studim të vitit 2013 nga Miller dhe

90 Townsley, J. (2014), 'Sfida e zbatimit të policimit me përgjegjësi gjinore', Përshpejtimi i OZHM-ve përmes Policimit Transformativ dhe Sigurisë, Komisioni i 58-të për Ngjarjen Paralele të Statusit të Grave, Nju Jork, SHBA 12 Mars 2014.

91 UN Women, Progresi i grave në botë: Në ndjekje të drejtësisë “, (UN Women, Nju Jork, 2011) 2011).

Segal.⁹² Studime të ndryshme të tjera kanë gjetur se gratë në polici sjellin përfitime, jo vetëm për komunitetet lokale, por edhe për kolegët e tyre meshkuj dhe vetë organizatat policore.^{93 94 95 96 97}

Numri i shtuar i grave në polici nuk duhet të kenë frikë nga burrat, por të përqafohen prej tyre, pasi mbështet ofrimin e përgjithshëm të shërbimeve policore.

Studime të tjera kanë arritur në përfundimin se një shërbim policor i ndjeshëm ndaj gjinisë është më i aftë t'i përgjigjet nevojave të sigurisë si për burrat ashtu edhe për gratë, duke krijuar një organizatë policie më të

“Policimi i Përgjegjshëm Gjinor dhe Përfshirja e Grave nuk ka të bëjë me të drejtat ose barazinë e grave; në fakt ka të bëjë me efektivitetin operacional.”

Peters, A., 'Policimi i Përgjegjshëm Gjinor dhe Rëndësia e Përfshirjes së Oficerëve Gratë në Përballimin e Ekstremizmit të Dhunshëm', Konferenca Vjetore e Trajnimit e IAWP, Cardiff, MB (26 Gusht, 2015).

92 Miller, A. R. dhe Segal, C., (2013), 'A përmirësojnë oficerët femra cilësinë e zbatimit të ligjit? : Efektet në raportimin e krimin dhe përshkallëzimin e dhunës në familje ', në: <http://ssrn.com/abstract=2335990>

93 Lonsway, K. (2003), Punësimi dhe mbajtja e më shumë grave: Avantazhet e agjencive të zbatimit të ligjit, Los Angeles: Qendra Kombëtare për Gratë dhe Policimin.

94 Denham, T. (2008), 'Reforma e Policisë dhe Gjinia' në M. Bastick, K. Valasek (eds), *Paketa e mjeteve për reformën e sektorit gjinor dhe të sigurisë*, Gjenevë: DCAF, OSBE/ODIHR, UN-IN-STRAW

95 Bastrick, M. (2008), 'Integrimi i gjinisë në reformën e sektorit të sigurisë pas konfliktit', Dokument politikash 29, Gjenevë: Qendra e Gjenevës për kontrollin demokratik të forcave të armatosura (DCAF).

96 Natarajan, M. (2008) 'Policia e grave në një shoqëri që ndryshon': *Dera e pasme e barazisë*, Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.

97 Miller, A. R. dhe Segal, C., (2013) 'A përmirësojnë oficerët femra cilësinë e zbatimit të ligjit? : Efektet në raportimin e krimin dhe përshkallëzimin e dhunës në familje ', në: <http://ssrn.com/abstract=2335990>

“Ekziston një theks i tepërt në ristrukturimin, ri-trajnimin dhe ri-pajisjen e policisë në kurriz të ndryshimit të kulturës së policimit, përfshirë formimin e institucioneve të sigurisë në organizata më të ndjeshme ndaj gjinisë”

Becker, J. (2012), 'Liria përmes Asociacionit: Vlerësimi i Kontributeve të Shoqatave të Stafit të Policisë Femërore në Reformën e Policisë të Ndjeshme Gjinore në Afrikën Perëndimore' Instituti Veri-Jug

përgjegjshme dhe profesionale.^{98 99 100 101 102}

Pra, nëse dëshmitë tregojnë nevojën për më shumë gra në polici, që ato të jenë të dukshme, të trajnuara mirë dhe të pajisura, si mund të mbështeten organizatat policore në arritjen e këtij qëllimi?

Shoqatat/rrjetet e grave ekzistojnë për të ndikuar në ndryshimin dhe për të ndihmuar organizatat policore të arrijnë përmirësime të vazhdueshme në dobi të ofrimit të shërbimeve në komunitet. Kur merren parasysh nevojat e gjinisë, pakicave dhe të drejtave të njeriut, shërbimi policor bëhet më përfaqësues i komuniteteve të cilave u shërben. Ato gjithashtu mund të rrisin profilin e krimeve gjinore dhe sfidat pasuese me të cilat përballen viktimat/të mbijetuarat femra.

Tre shembuj se si shoqatat/rrjetet policore të grave mund të ndikojnë në ndryshimin real:

- Në vitin 2001, Shoqata Britanike për gratë në policim ('SHBGP') prodhoi një dokument, 'Agjenda gjinore', i cili synonte të ndihmonte Shërbimet policore në MB për t'u

98 Bastrick, M. (2008) Integrimi i gjinisë në reformën e sektorit të sigurisë pas konfliktit, dokument politikash 29, Gjenevë: Qendra e Gjenevës për kontrollin demokratik të forcave të armatosura (DCAF).

99 Denham, T. (2008) 'Reforma e policisë dhe gjinia' në M. Bastick, K. Valasek (eds), Paketa e mjeteve për reformën e sektorit gjinor dhe të sigurisë, Gjenevë: DCAF, OSBE/ODIHR, UN-INSTRAW

100 Natarajan, M. (2008), 'Policia e Grave në një Shoqëri në Ndryshim': Dera e pasme drejt barazisë, Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.

101 Peters, A., 'Policimi i përgjegjshëm ndaj gjinisë dhe rëndësia e përfshirjes së oficerëve gra në trajtimin e ekstremizmit të dhunshëm', Konferenca vjetore e trajnimit të shoqatës ndërkombëtare të policisë së grave, (Cardiff, MB, 26 gusht 2015).

102 Abbas, H., 'Gratë që luftojnë për paqen: Mësime për konfliktet e Toady', Prezantim në komitetin për marrëdhëniet me punët e jashtme, Uashington DC: Dhoma e përfaqësuesve e Shteteve të Bashkuara, 22 mars 2016.

bërë më të ndjeshëm ndaj gjinisë. Pasi një 'Agjendë gjinore 2', e cila përditësoi dokumentin origjinal, duke vënë në dukje atë që ishte arritur si dhe sfidat e mbetura. 'Agjenda Gjinore' në policinë në Mbretërinë e Bashkuar tani është në përsëritjen e saj të tretë.¹⁰³

- Rrjeti i oficerëve të grave police në Evropën Juglindore ('RROGP') u krijua në vitin 2010, me mbështetjen e qeverisë rajonale dhe, në vitin 2012, prodhoi 'Udhëzimet për policimin e ndjeshëm gjinor' me theks në rekrutimin, përzgjedhjen dhe zhvillimin profesional të grave në shërbimet policore.¹⁰⁴ Ky dokument është prodhuar duke përdorur kërkime të marra në të gjithë rajonin përmes ministrive të vendeve të ndryshme, si dhe bashkëpunimin me rrjetet e tjera të grave policore, si Shoqata ndërkombëtare e grave policore ('SHNGP') dhe BSHGP.

- Në vitin 2011, Ministria e Brendshme e Republikës së Serpska krijoi Rrjetin e tyre rajonal të policeve gra me qëllimin gjithëpërfshirës të promovimit dhe zbatimit të parimeve të barazisë gjinore dhe demokracisë në shërbimet policore. Projekti i tyre kryesor «Dhuna në familje - Edukimi i oficerëve -menaxherëve të policisë» u zbatua në vitin 2017, duke synuar oficerët e policisë të të gjitha administratave të policisë në Ministrinë e Brendshme të Republikës Srpska.¹⁰⁵

Aftësia e një shoqate/rrjeti për të ndikuar lidhet drejtpërdrejt me strukturën e saj "profesionale" dhe qëndrueshmërinë e saj. Shumë varet nga niveli i mbështetjes që u jepet nga kolegët e tyre, personeli i lartë, organizatat apo edhe qeveritë.

Identifikimi i nevojave të zhvillimit të anëtarëve të një shoqate/rrjeti dhe adresimi i këtyre nevojave u mundëson atyre të bëhen 'agjentë të ndryshimit'. Kjo mund të kërkojë zhvillimin e aftësive të tyre individuale

103 Shoqata Britanike për Gratë në Polici, shih: <http://www.bawp.org>

104 'Udhëzime për Policim të Ndjeshëm Gjinor me Theksim në Rekrutimin, Zgjedhjen dhe Zhvillimin Profesional të Grave në Shërbimet Policore' (Rrjeti i Grave të Policëve në Evropën Juglindore, 2012).

105 Rrjeti i grave të MPB të RS - RS RRG, 'Promovimi dhe zbatimi i parimeve të barazisë gjinore, qasja strategjike për pranimin e grave në polici, arsimi, trajnimi dhe zhvillimi i karrierës, dhe promovimi i rezultateve të punës së anëtarëve të MPB të RS' në: <http://www.mrezazena-muprs.org/?lang=en>

në, për shembull, udhëheqje, strategji dhe politikë, menaxhim të ndryshimeve dhe aftësive të avokimit ose përmirësim efektivitetin e tyre operacional.

Një shoqatë/rrjet mund të luajë një rol kyç në fuqizimin e grave dhe vajzave në komunitet, i cili gjithashtu do të ndihmojë në ndërtimin e besimit të policisë nga ata të cilëve u shërbejnë. Angazhimi i shtuar i komunitetit mund të sjellë vetëm përfitime për organizatat policore në tërësi dhe ne tashmë e dimë se gratë njihen për aftësinë e tyre për t'u angazhuar. Një model policimi i bazuar në komunitet është diçka me të cilën gratë mund të lidhen dhe të shkëlqejnë; është gjithashtu thelbësore për trajtimin e dhunës kundër grave dhe vajzave.

Përfitimet e shoqatave/rrjeteve të tilla si SHNGP

Rrjetet rezistuese dhe efektive u sigurojnë grave mjete të sigurta me anë të të cilave mund të kërkojnë mbështetje dhe udhëzime, të ndajnë praktikën e mira dhe të punojnë së bashku për të sjellë ndryshime. Duke njohur rolin kryesor që luajnë burrat në mbështetjen e grave në polici dhe grave dhe vajzave në komunitetet lokale, shoqatat/rrjetet shpesh përfshijnë oficerë dhe staf meshkuj brenda anëtarësisë së tyre. SHNGP është një organizatë e tillë që ka anëtarë meshkuj dhe ka pasur burra që shërbejnë në trupin e saj drejtues - Bordi i drejtorëve. Shoqatat/rrjetet e tjera kanë krijuar organizata paralele që burrat të bëhen aktivë në mbështetjen e tyre për gratë në polici dhe gratë dhe vajzat në komunitete. Një shembull i tillë është në Afrikën e Jugut ku rrjeti mashkullor, "Burrat për ndryshim" shkon së bashku dhe mbështet gratë brenda Rrjetit të shërbimit policor të Afrikës së Jugut («RRSHPAJ») dhe gratë dhe vajzat në komunitete. Për shembull, në vitin 2019, 'Burrat për ndryshim' drejtuan një fushatë ndërgjegjësimi të publikut për të luftuar Dhunën me Bazë Gjinore (DHBJG).¹⁰⁶

Një numër i Shoqatave/Rrjeteve të policeve gra angazhohen në mënyrë proaktive me gratë dhe vajzat në komunitetet lokale, duke krijuar marrëdhënie, duke hapur linja komunikimi, duke fuqizuar gratë dhe vajzat dhe duke zvogëluar cenueshmërinë e tyre për t'u bërë

Konferenca IAWP 2019, Anchorage, Alaska SHBA Foto mirësjellje nga IAWP

viktima. Anëtarët individualë gjithashtu veprojnë si modele për gratë dhe vajzat, një mjet i vlefshëm kur përpiqen të rrisin numrin e grave në polici.

Shoqata ndërkombëtare e policeve gra ka një numër të bashkëpunëtorëve në të gjithë globin, duke mbështetur në mënyrë aktive anëtarët e tyre dhe duke mbështetur organizatat e tyre policore që të bëhen të ndjeshme ndaj gjinisë, duke u mundësuar atyre të ofrojnë shërbime policore të përgjegjshme gjinore. Anëtarët e SHNGP ofrojnë një numër shembujsh të praktikave të mira të krijimit dhe qëndrueshmërisë së shoqatave/rrjeteve policore të grave dhe përfitimet që ato u sjellin anëtarëve të tyre, kolegëve të tyre, organizatës policore dhe komuniteteve lokale.

Shembuj të Filialeve të SHNGP përfshijnë, por nuk kufizohen vetëm në: Rrjetin e grave të policisë në Bangladesh; Shoqata e grave në policinë e Kosovës; Shoqata Britanike për gratë në policim; Shoqata e grave të policisë në Guajanë; Shoqata e zonave të policisë të Ganës; Shoqata ukrainase e grave në zbatimin e ligjit; Trinidad - Shoqata e policisë së grave në Tobago; Rrjeti i zbatimit të ligjit të grave në Kentaki; Shoqata e policisë së grave të Emirateve; Gratë Atlantike në zbatimin e ligjit; Ontario gratë në zbatimin e ligjit; dhe Shoqata e grave në Çikago në zbatimin e ligjit.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Shërbimi policor i Afrikës së Jugut, shih: <http://www.saps.gov.za>

¹⁰⁷Programi i partneritetit SHNGP <http://www.SHNGP.org/SHNGP-affiliates>

Shembuj REAL të ndryshimit nga fuqizimi i grave në policim:

Libani:

Në vitin 2010, Major Suzanne El Hajj mori pjesë në konferencën e saj të parë të SHNGP dhe, në atë kohë, ajo ishte një nga dy gratë në Forcën e sigurisë së brendshme Libaneze ('FSB') brenda një fuqie punëtore prej 23,000. Si rezultat i pjesëmarrjes në konferencën SHNGP, ajo u frymëzua për të punuar me FSB për të rritur numrin e grave. Në kohën kur ajo mori pjesë në konferencën e SHNGP në 2011, fushata e saj për të rekrutuar 1.000 oficerë shtesë femra kishte rezultuar në 11.000 aplikime nga gra që donin të bëheshin oficerë policie. Pas kthimit nga konferenca e SHNGP 2011, Major Hajj dhe oficeri i saj i lartë u frymëzuan për të zbatuar konferencën e parë të lidhshpimit të grave për oficerët femra të FSB në Liban.

Sipas Majores Hajj, 'Gratë kanë cilësi shumë të rëndësishme që i ndihmojnë të kenë sukses në polici. Humaniteti dhe dhembshuria e tyre kontribuojnë në zbatimin e të drejtave të njeriut. Gratë, nga natyra, e duan organizimin dhe aranzhimin, gjë që u lejon atyre të bëjnë disa punë me dallim. Gjithashtu, gratë kanë një bashkëpunim të shpejtë me komunitetin, i cili çon në suksesin e performancës së policimit në komunitet dhe në arritjen e sigurisë parandaluese.'

Emiratet e Bashkuara Arabe:

Pas prezantimit të saj në SHNGP, Major Amna Al Belooshi ishte e vendosur të krijonte një shoqatë brenda Emirateve të Bashkuara Arabe. Ajo e mori iniciativën tek gjeneralët e saj dhe, më e rëndësishmja, kërkoi

Konferenca SHNGP 2019, Anchorage, Alaska SHBA Foto me mirësjellje nga SHNGP

mbështetjen nga Lartësia e Tij Gjeneral Nënkolonel Sheik Saif bin Zayed Al Nahyan, Zëvendëskryeministër dhe Ministër i brendshëm. U deshën 3 muaj për të marrë një takim me të, por ajo e dinte sa e rëndësishme ishte të merrte mbështetje nga nivelet më të larta.

Në kohën kur ajo mori pjesë në konferencën e saj të parë SHNGP në 2011, ajo tashmë kishte krijuar Shoqatën e policisë së grave të Emirateve, (SHPGE), e cila u bë Filiali i parë Arab i SHNGP në atë konferencë. Brenda 6 muajsh, në 2012, ajo kishte rregulluar të parën ndonjëherë Konferenca Ndërkombëtare e Trajnimit të Policisë për gratë brenda Rajonit të Gjirit. Deri në vitin 2013, ajo kishte organizuar Konferencën e 2 -të të SHPGE, e ndjekur nga konferenca të tjera. SHPGE ka një anëtarësim prej mbi 5000 nga e gjithë Emiratet e Bashkuara Arabe. Majori Al Belooshi vazhdon të punojë për të përmirësuar dhe integruar gratë në policinë në vendin e saj dhe po punon, si Kryetare e SHPGE, për të ngritur nivelin e trajnimit dhe diversitetin e detyrave për gratë policore në Emiratet e Bashkuara Arabe.

Kutia 17

Shoqata ndërkombëtare e grave police ('SHNGP')

Vizioni: SHNGP parashikon një botë ku policia reflekton diversitetin e komuniteteve të cilave u shërbejnë dhe ku të drejtat e njeriut mbrohen.

Misioni: Forcimi, bashkimi dhe ngritja ndërkombëtarisht e kapaciteteve të grave në polici.

SHNGP siguron rrjetëzim dhe mbështetje nga anëtarët e saj në 72 vende, si dhe zhvillim profesional përmes mentorimit, mbajtjes së konferencave rajonale të trajnimit dhe konferencës vjetor të trajnimit SHNGP.

Ajo synon:

- Të sigurojë konferenca trajnimi, programe, ngjarje dhe punëtori edukative në lidhje me policimin në të gjithë botën;
- Të inkurajojë dhe sigurojë mentorim dhe udhëheqje për punonjësit e policisë në të gjitha aspektet e zhvillimit të karrierës;
- Të përpiqet drejt profesionalizmit të vërtetë përmes edukimit dhe aftësimit dhe të informohemi për trendet dhe teknikat aktuale në interes të shërbimit më të mirë për publikun;
- Të inkurajojë zbatimin e standardeve më të larta etike të profesionit të zbatimit të ligjit;
- Të identifikojë, njohë dhe shpërblejë performancën, dallimin dhe arritjet midis zbatuesve të ligjit.

www.SHNGP.org

Konferenca e Rajonit 16 të SHNGP 2012. Foto mirësjellje nga Shoqata ndërkombëtare e grave police

RAST STUDIMI 2

RRJETI I OFICERËVE TË POLICEVE GRA TË REPUBLIKËS SRPSKA MINISTRIA E BRENDSHME

Kontribuuere: Znj. Sanja Sumonja (Inspektore e lartë në administratën për kundërvënien e krimit të organizuar dhe të rëndë, Kryetare e bordit të RS MPB RROPG të RS)

Në vitin 2011, me mbështetjen e Rrjetit të oficerëve të policeve gra ('RROPG') në Nismën e Evropës Juglindore dhe drejtorit të policisë, Ministria e Brendshme (MPB) e Republikës Srpska ('RS') krijoi RROPG -in e tyre si një OJQ e regjistruar. RROPG i MPB -së së RS -së kishte qëllimin e përgjithshëm të promovimit dhe zbatimit të parimeve të barazisë gjinore dhe demokracisë në shërbimet policore.¹⁰⁸

Për të arritur këtë qëllim, RROPG i MPB të RS -së krijoi katër fusha të përparësisë së mbështetjes:

- Promovimi dhe zbatimi i parimeve të barazisë gjinore dhe demokracisë në shërbimet policore;
- Qasja strategjike për pranimin e grave në polici;
- Arsimi, trajnimi dhe zhvillimi i karrierës; dhe
- Promovimi i rezultateve të punonjësve të policisë dhe punonjësve të tjerë të ministrisë.

Projekti RROPG i MPB të RS: 'Sensibilizimi dhe edukimi i stafit mësimor të shkollave fillore mbi veprat penale kundër martesës dhe familjes.'

Menjëherë pas themelimit të saj, RROPG i MPB të RS kishte një anëtarësi prej mbi 300 anëtarësh, të gjithë punonjës të stafit femra të punësuar në Ministri, të përbërë nga oficerë policie dhe punonjës të tjerë. Sot, Shoqata ka 460 anëtarë. Menjëherë më pas, RROPG i MPB të RS filloi të angazhohej në projekte të vogla «të fiti-

mit të shpejtë», të tilla si trajnimi i policëve dhe aktorëve të prokurorisë, promovimi i një karriere në polici midis vajzave në shkollat e mesme, si dhe pjesëmarrja në ngjarjet lokale dhe rajonale mbi çështjet e policimit.

Konferenca e Beogradit Integrimi institucional i barazisë gjinore në policinë e vendeve të rajonit

RROPG i MPB të RS së shpejti ishte në gjendje të tërhiqte mbështetjen e donatorëve të jashtëm nga UN Women, OSBE, Ambasada Amerikane, qeveria e Norvegjisë dhe UNDP veçanërisht në trajnimin dhe ndërgjegjësimin për DHPI/dhunën në familje. Si rezultat, RROPG i MPB të RS -së u perceptua si një palë e interesuar legjitime dhe e ditur brenda sektorit të drejtësisë dhe sigurisë, përfshirë nga aktorët e shoqërisë civile, me të cilët RROPG i MPB të RS do të zgjerohej në drejtim të partneriteteve.

Aktualisht, RROPG i MPB të RS konsiderohet si një nga shoqatat më aktive dhe me ndikim për policet femra në botë. Shembujt e aktiviteteve përfshijnë:

- Sigurimi i kontributeve në politikat organizative dhe në ndikimin e ligjeve të reja (të tilla si në Ligjin për dhunën në familje të vitit 2020);
- Krijimi i vetëdijes për numrin e grave dhe burrave në ministri për barazinë gjinore;
- Avokimi për edukimin dhe aftësimin e punonjësve të ministrisë me ndjeshmëri gjinore;
- Bashkëpunimi me institucionet, organet dhe organizatat përkatëse, organizatat joqeveritare dhe ndërkombëtare mbi rolin dhe statusin e grave në fushën e sigurisë;

¹⁰⁸ Rrjeti i grave të MPB - RS RROPG, shih: <http://www.mrezazena-muprs.org/about/?lang=en>

Anëtarët e RROPG të MPB të RS së bashku me Ministrin e Brendshëm, z. Dragan Lukač (në qendër). Angazhimi dhe mbështetja e Z. Lukač për RROPG luajti një rol kyç në ndikimin e arritur brenda Ministrisë.

- Parandalimi dhe trajtimi i të gjitha formave të dhunës ndaj grave, fëmijëve dhe grupeve të tjera në rrezik të shtuar për të përjetuar dhunë;
- Parandalimi dhe trajtimi, për shembull, alkoolizmi, varësia nga droga, dhuna online dhe e lehtësuar nga TIK, të cilat kanë një efekt të dëmshëm për gratë, fëmijët dhe grupet e tjera në rrezik të shtuar për të përjetuar dhunë;
- Botimi i librave, broshurave, manualeve, artikujve akademikë dhe botimeve të tjera në përputhje me objektivat e shoqatës;

Projekti i tyre kryesor “Dhuna në familje - Edukimi i oficerëve dhe menaxherëve të policisë” u zbatua në vitin 2017 dhe kishte në shënjestër oficerët e policisë në të gjitha administratat e policisë në Ministrinë e Brendshme të Republikës Srpska. Ky projekt përbëhej nga 12 sesione trajnimi, me gjithsej 144 policë të trajnuar.¹⁰⁹

¹⁰⁹ ‘Dhuna në familje - Edukimi i menaxherëve të zyrtarëve policorë (2017);, Ministria e Punëve të Brendshme e Republikës Srpska, në: <http://www.mrezazena-muprs.org/project/domestic-violence-education-of-police-officers-managers/?lang=en>

Punë të tjera të rëndësishme të ndërmarra nga RROPG i MPB të RS përfshinin një sërë punëtorisë trajnuese për vajzat e reja në shkollat fillore dhe të mesme mbi dhunën kundër grave online dhe të lehtësuar nga TIK,¹¹⁰ trajnime me personelin mësimdhënës për veprat penale që përfshijnë martesën dhe familjen,¹¹¹ dhe adresimin e diskriminimit kundër anëtarëve të komunitetit rom dhe fëmijëve të tyre.¹¹²

Sukseset kryesore të RROPG të MPB të RS:

- Menaxhmenti i lartë i policisë mbështeti zhvillimin e RROPG. Megjithëse financimi ka qenë, dhe ende vazh-

¹¹⁰ ‘Parandalimi i dhunës seksuale në internet kundër vajzave në zonat periferike’, Ministria e Brendshme e Republikës Srpska, në: <https://www.mrezazena-muprs.org/project/prevention-of-online-sexual-violence-against-girls-in-suburban-areas/?lang=en>

¹¹¹ Sensibilizimi dhe edukimi i personelit mësimor të shkollave fillore mbi veprat penale kundër martesës dhe familjes (2015). Ministria e Brendshme e Republikës Srpska. <https://www.mrezazena-muprs.org/project/sensitization-and-education-of-elementary-schools-teaching-staff-on-criminal-offences-against-marriage-and-family/?lang=en>

¹¹² Parandalimi i diskriminimit ndaj Romëve dhe shkelja e të drejtave të fëmijëve Romë (2019). Ministria e Brendshme e Republikës Srpska. <https://www.mrezazena-muprs.org/project/prevention-of-discrimination-against-roma-and-violation-of-roma-children-rights/?lang=en>

don të jetë një sfidë për RROPG e MPB të RS, mbështetja e vazhdueshme nga menaxhmenti i policisë ekzekutive në mënyrë efektive «ka legjitimuar» RROPG e MPB të RS në sytë e komunitetit të zbatimit të ligjit, ndërsa në të njëjtën kohë sinjalizon një angazhim të fortë për promovimin e rolit të rëndësishëm të grave në polici;

- Regjistrimi i shpejtë si person juridik (në formën e një OJQ/shoqate qytetarësh) në shtator 2011 me Gjykata në Banja Luka i mundësoi Rrjetit të fitojë statusin e personit juridik, gjë që çoi në krijimin e statutit, vulës, logos dhe, në mënyrë kritike, kredencialeve financiare, duke përfshirë një llogari bankare për të marrë fonde për aktivitete dhe projekte;
- Kuptimi i kufizimeve dhe fuqive të tij. Për shkak të kapacitetit të kufizuar, RROPG i MPB të RS i përqendroi burimet e tyre në projekte të «fitimit të shpejtë» që ishin të menaxhueshëm dhe shmangnin përfshirjen në nis-ma më të mëdha. Këto projekte të fitimit të shpejtë kryesisht konsistojnë në organizimin e trajnimeve ose pjesëmarrjen si trajnerë në punëtoritë partnere, të tilla si në temat e përgjigjeve shumë sektoriale ndaj dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje, ose në vlerësimin e rrezikut dhe sigurisë së viktimave/të mbijetuarve;
- Ndërtimi i partneriteteve me shoqërinë civile për rritjen e ndërgjegjësimit të komunitetit mbi të drejtat e fëmijëve ose mbi të drejtat e komunitetit LGBTQI,¹¹³ ka forcuar 'legjitimitetin' e RROPG të MPB të RS si një partner kyç në sektorin e gjerë të drejtësisë dhe sigurisë, veçanërisht në çështjet që lidhen me dhunën me bazë gjinore dhe mbrojtjen e fëmijëve, pasi shumë oficerë femra janë të përfshira në raste të tilla;
- Themelimi i RROPG të MPB të RS si një markë që kontribuon në vlerën e organizatës policore bazuar në njohuritë e saj për kulturën e punës, si dhe pikat e forta dhe të dobëta të policisë si ofrues i shërbimeve thelbësore. Si rezultat i aktiviteteve të tij, RROPG i MPB të RS ka zhvilluar një reputacion si një burim pozitiv për transformimin e brendshëm;
- Promovimi i të mësuarit është kritik. Gjatë trajnimeve të tij për aktorët e sektorit të drejtësisë dhe sigurisë, RROPG i MPB të RS ka qenë në gjendje të identifikojë

boshllëqet në sistem, si kur merret drejtpërdrejt me viktimat/të mbijetuarat (të cilët, në shumë raste, nuk ishin në dijeni të të drejtave të tyre). Kjo përvojë e pozicionit RROPG e MPB të RS që të jetë në gjendje të japë rekomandime konstruktive brenda organizatës policore.

Mësimet kryesore të nxjerra:

- Një bërthamë e angazhuar dhe e motivuar e anëtarëve është thelbësore për funksionimin e RROPG të MPB të RS. Sidoqoftë, është thelbësore që të krijohet një ekip më i gjerë mbështetës për të siguruar qëndrueshmërinë e rrjetit;
- Mbështetja e vazhdueshme nga menaxhmenti i lartë në çështjet që lidhen me zbatimin e projekteve që mbështesin përmirësimin e veprimit të policisë në fushën e mbrojtjes së të drejtave të njeriut është thelbësore;
- Meqenëse RROPG i MPB të RS mbështetet në fonde dhe donacione të jashtme, aftësitë e menaxhimit të projektit dhe përvoja e marrëdhënieve me donatorët e anëtarëve të tij është një kompetencë kryesore;
- Kur krijoni një rrjet/shoqatë, strategjitë e komunikimit (veçanërisht me qëllim rritjen e dukshmërisë) duhet të merren parasysh dhe të përfshihen në fillim. Është e rëndësishme që të gjitha aktivitetet, detyrat dhe projektet të jenë të dokumentuara mirë dhe rezultatet pozitive të ndahen publikisht, përfshirë në mediat sociale dhe në gjuhët kryesore;
- Ndarja e praktikave të mira në rajon dhe më gjerë (p.sh., Serbia, Moldavia, Kirgistani, Ukraina, Belgjika, Gjermania, Koreja e Jugut, etj.) Praktikave të mira të RROPG përfshijnë trajnimin e kolegëve oficerë se si të trajtojnë rastet e dhunës në familje, të cilat ndihmojnë në forcimin e organizimit të policisë në oficerë të përgjithshëm, si dhe sensibilizues, të cilët vetë, mund të jenë viktimat/mbijetues të dhunës ndërpersonale.¹¹⁴ Për më tepër, njohja dhe vlerësimi i përpjekjeve të kolegëve nga vendet e tjera gjithashtu forcon pozitën e shoqatës dhe jep shtysë shtesë për aktivitetet e ardhshme.

113 Promovimi i Doracakat "Policimi i krimeve të urrejtjes kundër personave LGBTI" (2019). Rrjeti i oficerëve të policisë së grave të Republikës Srpska Ministria e Brendshme. <http://www.mrezazena-muprs.org/promotion-of-the-handbook-polic-ing-hate-crimes-against-lgbti-persons/?lang=en>

114 Për shembuj shihni: Umberto Bacchi, 'Brenda punës: Policerët boshnjakë sfidojnë burrat abuzues' (Reuters, 2019) në: <https://www.reuters.com/article/us-bosnia-women-police/inside-job-bosnian-policewomen-take-on-abusive-husbands-idUSKCN1POoZY>

Kutia 18

Sanja Sumonja aktualisht është Kryetare e Bordit të Shoqatës së Grave Oficerët e policisë në MPB të Republikës Srpska, me gradën Inspektor i Lartë në Administrata për Kundër Krimit të Organizuar dhe të Rënda. Ajo ka punuar si inspektor i policisë kriminale që nga viti 2003 në Ministri. Profesionin e saj angazhimi përfshin punën me fëmijët dhe të miturit, duke mbuluar dhunën në familje, abuzimi seksual i fëmijëve dhe delikuenca e të miturve, pornografia e fëmijëve dhe veprat seksuale.

Duke shërbyer si koordinatore e projektit, ajo menaxhoi një numër të madh projektesh në Republika Srpska - Bosnje dhe Hercegovinë (BiH) që synon të luftojë gjininë dhuna e bazuar që u zbatua përmes aktiviteteve të policisë rrjeti i grave në shërbimin e saj policor, me mbështetjen e UN Women, SHBA Ambasada në BiH, Ambasada Norvegjeze në BiH, UNDP, OSBE dhe organizata të tjera kombëtare dhe ndërkombëtare.

Ajo ka marrë pjesë në shumë seminare, konferenca dhe evente vendore dhe ndërkombëtare si eksperte Dhuna me bazë gjinore dhe avancimi i pozitës së gruas në sektorin e sigurisë.

SHËNIME DHE LEXIM TË SUGJERUAR

1. Mjeti 2: Policimi dhe gjinia në *Paketën e mjeteve gjinia dhe sigurisë* (Gjenevë, DCAF, OSBE/ODIHR, UN Women, 2019: shih. https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-2%20EN%20FINAL.pdf)
2. 'Policia, SSR Seria e prapavisë (Gjenevë, DCAF, 2015) https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_BG_7_The%20Police.11.15.pdf
3. Rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 34/169 e 17 dhjetorit 1979.
4. Vlerësimi i pavarur i projektit / vlerësimi i thelluar i: 'Forcimi i Sigurisë së Grupeve në një situatë të cenueshme' CÓDIGO: MEXZ93-2018-005 (Meksikë, prill 2019) në: https://www.unodc.org/documents/evaluation/Independent_Project_Evaluations/2019/MEXZ93_Final_Independent_Project_Evaluation_April_2019.pdf
5. Manual për monitorimin e të drejtave të njeriut (OHCHR, 2011). në: <https://searchlibrary.ohchr.org/record/4835?ln=en>
6. 'Doracak mbi përgjegjshmërinë, mbikëqyrjen dhe integritetin e policisë (UNODC, 2011) në: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_police_Accountability_Oversight_and_Integrity.pdf
7. 'Paketa e veglave mbi integritetin e policisë' (Qendra e Gjenevës për qeverisjen e sektorit të sigurisë, 2019) në: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_PIBP_Toolkit_ENG_2019_web.pdf
8. 'Policia si një pikë hyrëse për t'i dhënë fund dhunës kundër grave dhe vajzave: Mësime nga organizatat e shoqërisë civile të financuara nga Fondi i mirëbesimit i OKB -së për t'i dhënë fund dhunës kundër grave (New York, Fondi i mirëbesimit i OKB -së për t'i dhënë fund dhunës kundër grave, 2019).
9. 'DIWA frenon dhunën kundër grave dhe vajzave me aftësi të kufizuara', në: <http://www.diwa.ws/?p=101>
10. 'Promovimi i një mjedisi më të sigurt, pa dhunë me bazë gjinore për gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara' në Lilongwe, Malawi, (Gratë me aftësi të kufizuara në Afrikë, 2017) në: <https://www.makingitwork-crpd.org/sites/default/files/2018-05/Malawi%20-%20Promoting%20a%20safer%2C%20Gender-Based%20Violence%20of%20free%20environment%20for%20women%20and%20girls%20with%20disabilities%20in%20Lilongwe%2C%20Malawi%20%28DIWA%29.docx>
11. 'Përdorimi i SDG 16 për të përmirësuar zbatimin e SDG 5' (Dokumenti Historik XIV, Seminari UNOG- DCAF 2017) në: <https://www.dcaf.ch/sites/default/files/imce/Events/UNOG-DCAF%20Seminar%20Background%20document%20+%20programme.pdf>
12. 'Rritja e qasjes në drejtësi për gratë që jetojnë në zonat rurale dhe të largëta të Kolumbisë Britanike: Rishikimi i praktikave nga Kanadaja dhe jashtë për të përmirësuar përgjigjen tonë' (Qendra ndërkombëtare për reformën e të drejtës penale dhe politikat e drejtësisë penale, 2017) në: <https://icclr.org/wp-content/uploads/2019/06/BCLF-WA2J-Report-Final.pdf?x30145>
13. Jenni Cross: '3 Mitet e ndryshimit të sjelljes dhe sfidat e tjera për qëndrueshmërinë', Instituti i energjisë dhe sjelljes për mjedisin e ndërtuar, (Universiteti Shtetëror i Kolorados) në: https://www.uccs.edu/sustain/sites/sustain/files/inline-files/Myths%20of%20Behavior%20Change_UCCS2015.pdf
14. 'Siguria dhe dinjiteti në punë: Udhërrëfyes për konventën e ONP për dhunën dhe ngacmimin 2019, Nr. 190' (Human Rights Watch, 2020) në: https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2020/06/ILO_advocacy_brochure_0620.pdf
15. 'Biznesi i të gjithëve: Përmirësimi i përgjigjes së policisë ndaj abuzimit në familje' (Inspektorati i Komandës së Madhërisë së saj, 2014) në: <https://www.justiceinspectors.gov.uk/hmicfrs/publications/improving-the-police-response-to-domestic-abuse/>
16. Sara Rafael Almeida, Joana Sousa Lourenço, François J. Dessart dhe Emanuele Ciriolo, 'Vështrime nga shkencat e sjelljes për të parandaluar dhe luftuar dhunën kundër grave', "EUR 28235 EN, doi: 10.2788/412325 në: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC103975/lbna28235enn.pdf>
17. Shoqata ndërkombëtare e shefave të policisë (2005b) 'Politika model për hetimin e sulmit seksual' (Qendra kombëtare e politikave të zbatimit të ligjit, Aleksandria, Virginia) në: <http://www.evawintl.org/library/DocumentLibraryHandler.ashx?id=328>.
18. 'Progresi i grave të botës 2011–2012: Familjet në një botë në ndryshim (UN Women, 2011) në: UN Women <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2011/7/progress-of-the-world-s-women-in-pursuit-of-justice>
19. J. Brown dhe F. Heidensohn (2000), 'Gender and Policing: Comparative Perspectives' Basingstoke: Macmillan.

20. A. Ward dhe T. Prenzler (2016). 'Studime të rasteve të praktikave të mira në avancimin e grave në polici', Shkenca dhe menaxhimi i policisë, 18 (4), f.242.
21. Gordon, E., McHugh, C., dhe Townsley, J., (2020) 'Reziqet kundrejt mundësive transformuese në reformën e sektorit të sigurisë me përgjigje gjinore' të revistës së studimeve të sigurisë globale, o (o), 2020, 1–16 doi: 10.1093/jogss/ogaa028.
22. Graue, T.M., Hildie, R.E., dhe Weatherby, G.A., 'Women in Modern Policing', Department of Sociology and Criminal Justice, Gonzaga University, Spokane, WA, USA, in Journal of Social Sciences and Humanities Vol. 2, Nr. 3, 2016, f. 51-62 në: <http://www.aiscience.org/journal/jssh> ISSN: 2381-7763 (Shtypur); ISSN: 2381-7771.
23. 'Forca e tepërt e burrave, grave dhe policisë: Tregimi për dy gjini, analiza e përmbajtjes së rasteve të përgjegjësive civile, pretendimet e qëndrueshme dhe ankesat e qytetarëve '(Qendra kombëtare për gratë dhe policimin, 2002) në: http://womenandpolicing.com/PDF/2002_Excessive_Force.pdf
24. 'Pakoja e mjeteve të një praktikuesi për programimin e qasjes së grave në drejtësi (UN Women et al., 2018), në: <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2018/wa2j-complete-toolkit-en.pdf?la=en&vs=2654>
25. Megan Bastick, 'Udhëzues për Vetë-Vlerësimin Gjinnor për Policinë, Forcat e Armatosura dhe Drejtësinë', (Gjenevë: DCAF, 2011), në: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/self_assessment_guide.pdf
26. Stanko, E.A., dhe Bradford, B. (2009) 'Përtej matjes së' sa punë të mirë 'po bëjnë policia: Modeli MPS i besimit në policim' në *Policimi*, Vëllimi 3, Numri 4, f. 322–330. Shtypi i Universitetit të Oksfordit.
27. 'Udhëzimet për prodhimin e statistikave mbi dhunën ndaj grave - anketa statistikore '(Departamenti i statistikave i departamentit të OKB -së për çështjet ekonomike dhe sociale, Nju Jork, 2014), në: <https://www.un.org/development/desa/capacity-development/tools/tool/guidelines-on-producing-statistics-on-violence-against-women-statistical-surveys/>
28. V. Jaquier, H. Johnson dhe B.S. Fisher, 'Metodat e kërkimit, masat dhe etika', në Librat burimore për dhunën ndaj grave, botimi i dytë, C.M. Renzetti, J.L. Edleson dhe R.K. Bergen, eds. (Publikimet SAGE, 2010).
29. 'Udhëzues mbi monitorimin dhe vlerësimin për programimin mbi dhunën ndaj grave dhe vajzave, Shënim udhëzues 3 Si të vini re. (Letër praktike e DFID në Mbretërinë e Bashkuar). në: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/67334/How-to-note-VAWG-3-monitoring-eval.pdf
30. Strategjia e parandalimit të krimit modern (Home Office, MB, 2016) në: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/509831/6.1770_Modern_Crime_Prevention_Strategy_final_WEB_version.pdf
31. 'Çfarë funksionon: Barazia gjinore sipas dizajnit '(Bohent, I. Harvard University Press, 2016).
32. Flanagan, A.E., dhe Tanner, J.C., 'Teoritë në një kornizë për vlerësimin e ndryshimit të sjelljes në operacionet e zhvillimit ndërkombëtar' (Banka Botërore, Dokument pune i grupit të pavarur të vlerësimit 2016/Nr. 2, 2016)
33. Jenni Cross, '3 Mitet e ndryshimit të sjelljes dhe sfidat e tjera për qëndrueshmërinë' (Qendra për energjinë dhe institutin e sjelljes për mjedisin e ndërtuar, Universiteti Shtetëror i Kolorados, 2014) në: https://www.uccs.edu/sustain/sites/sustain/files/inline-files/Myths%20of%20Behavior%20Change_UCCS2015_o.pdf
34. 'Integrimi i gjinisë në projektimin dhe monitorimin e projektit për sektorin e sigurisë dhe drejtësisë, në *Paketa e mjeteve për Gratë dhe Sigurinë*, (Gjenevë: DCAF, OSBE/ODIHR, UN Women, 2019) <https://www.dcaf.ch/node/13624>
35. 'Integrimi i gjinisë në hartimin dhe monitorimin e projekteve për sektorin e sigurisë dhe drejtësisë', Mjeti 15 *Paketa e mjeteve për Gratë dhe Sigurinë* (DCAF, OSBE/ODIHR dhe UN Women, 2019).
36. Nicola Popovic, 'Vlerësimi i reformës në sektorin e sigurisë, monitorimi dhe vlerësimi dhe gjinia' *Paketa e mjeteve për reformat e sektorit gjinnor dhe të sigurisë*, Eds. Megan Bastick dhe Kristin Valasek (Gjenevë: DCAF, OSBE/ODIHR, UN-INSTRAW, 2008).
37. Bastick, Megan, «Integrimi i gjinisë në mbikëqyrjen e brendshme të policisë» (Gjenevë: DCAF, OSBE, OSBE/ODIHR, 2014).
38. Bastick, Megan, «Integrimi i një perspektive gjinore në mbikëqyrjen e brendshme brenda forcave të armatosura» (Gjenevë: DCAF, OSBE, OSBE/ODIHR, 2014).
39. Udhëzime për policim të ndjeshëm gjinnor, me theksim në rekrutimin, zgjedhjen dhe zhvillimin profesional të grave në shërbimet policore, Rrjeti i oficerëve të policeve gra në Evropën Juglindore (RROPG)- Qendra e shkëmbimit të informacionit të kontrollit të armëve të vogla dhe të Lehta në Evropën Juglindore dhe Lindore (SEESAC, 2012) në: <https://www.seesac.org/f/tmp/files/publication/812.pdf>
40. Rrjeti i grave të MPB të RS - RS RROPG, 'Promovimi dhe zbatimi i parimeve të barazisë gjinore, qasja

- strategjike për pranimin e grave në polici, arsimi, trajnimi dhe zhvillimi i karrierës, dhe promovimi i rezultateve të punës së anëtarëve të MPB të RS' në: <http://www.mrezazena-muprs.org/?lang=en>
41. 'Mahnitëse një në tre gra, përjeton abuzim fizik, seksual', UN News, 24 nëntor 2019, në: <https://news.un.org/en/story/2019/11/1052041>
  42. 'Standardet provinciale të policimit', (Qeveria provinciale e British Columbia) në: <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/justice/criminal-justice/policing-in-bc/policing-standards>
  43. Parathënie BCPPS 6.2 Stacionet policore në 'Standardet provinciale të policimit', (Qeveria provinciale e British Columbia) në: <https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/law-crime-and-justice/criminal-justice/police-standards/6-2-foreword-police-stops.pdf>
  44. Njoftim për shtyp: 'UN Women shpall Këshilltarin e Policisë së Kombeve të Bashkuara Luís Carrilho si AiPërAjo Avokate për barazinë gjinore', në: <https://www.heforshe.org/en/un-women-announces-unit-ed-nations-police-adviser-luis-carrilho-heforshe-advocate-gender-equality>
  45. Korniza e kompetencës dhe vlerave për policimin pasqyrë e kornizës (Kolegji i policimit, 2016) në: https://www.college.police.uk/What-we-do/Development/competency-and-values-framework/Documents/Competency-and-Values-Framework-for-Policing_4.11.16.pdf
  46. Barazia gjinore në policimin në Mbretërinë e Bashkuar - Raporti i parë vjetor (Komunikimet e korporatave të policisë Sussex 2019 në mbështetje të AiPërAjo Lëvizja e solidaritetit të grave të OKB për barazi gjinore (2020) në: <https://www.sussex.police.uk/SysSiteAssets/media/downloads/sussex/about-us/governance-and-processes/equality-and-diversity/AiPërAjo-annual-report-2019.pdf>
  47. Kompetencat e sjelljes në marrëdhëniet indigjene (BC Agency Service, British Columbia, Canada, 2012) në: <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/careers-myhr/job-seekers/about-competencies/indigenous-relations>
  48. Udhëzuesi i implementimit kompetencat e sjelljes në marrëdhëniet aborigjine (BC Service Agency, British Columbia, Canada, 2012) në: https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/careers/for-job-seekers/about-competencies/aboriginal_relations_behavioural_competencies_implementation_guide.pdf
  49. Townsley, J., 'Sfida e zbatimit të policimit të përgjegjshëm gjinor'-Përshpejtimi i OZHM përmes policimit transformativ dhe sigurisë, Komisioni i 58-të mbi Statusin e grave në ngjarjet anësore, Nju Jork, SHBA, 12 mars 2014.
  50. 'Progresi i Grave të Botës: Në Përpyqje të Drejtësisë', (UN Women, Nju Jork, 2012).
  51. Miller, A. R. dhe Segal, C., (2013), 'A përmirësojnë oficerët femra cilësinë e zbatimit të ligjit? Efektet në raportimin e krimit dhe përshkallëzimin e dhunës në familje', në: <http://ssrn.com/abstract=2335990>
  52. Lonsway, K. (2003), 'Punësimi dhe mbajtja e më shumë grave: Avantazhet e agjencive të zbatimit të ligjit, Los Angeles: Qendra kombëtare për gratë dhe policinë.
  53. Denham, T. (2008), 'Reforma e policisë dhe gjinia' në M. Bastick, K. Valasek (eds) *Paketa e mjeteve për reformat e sektorit gjinor dhe të sigurisë*, Gjenevë: DCAF, OSBE/ODIHR, UN-INSTRAW.
  54. Bastrick, M. (2008), 'Integrimi i gjinisë në reformën e sektorit të sigurisë pas konfliktit, dokument politikash 29, (Qendra e Gjenevës për kontrollin demokratik të forcave të armatosura).
  55. Natarajan, M. (2008), 'Policia e grave në një shoqëri në ndryshim': Dera e pasme drejt barazisë, Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.
  56. Miller, A. R. dhe Segal, C., (2013), 'A përmirësojnë oficerët femra cilësinë e zbatimit të ligjit? Efektet në raportimin e krimit dhe përshkallëzimin e dhunës në familje.' Në: <http://ssrn.com/abstract=2335990>
  57. Bastrick, M. (2008), 'Integrimi i gjinisë në reformën e sektorit të sigurisë pas konfliktit, dokument politikash 29, Gjenevë: Qendra e Gjenevës për kontrollin demokratik të forcave të armatosura).
  58. Denham, T. (2008), 'Reforma e policisë dhe gjinia' në M. Bastick, K. Valasek (redaktorë) *Paketa e mjeteve për reformat e sektorit gjinor dhe të sigurisë*, Gjenevë: DCAF, OSBE/ODIHR, UN-INSTRAW.
  59. Natarajan, M. (2008), 'Policia e grave në një shoqëri në ndryshim' Dera e barazisë, Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.
  60. Peters, A., 'Policimi i përgjegjshëm gjinor dhe rëndësia e përfshirjes së oficerëve Gra në përballimin e ekstremizmit të dhunshëm', Konferenca vjetore e trajnimit e shoqatës ndërkombëtare të policisë së grave, Cardiff, MB, 26 gusht 2015.
  61. Abbas, H., 'Gratë që luftojnë për paqen: Mësime për konfliktet e Toady', Prezantim në komitetin për marrëdhëniet me punët e jashtme, Uashington DC: Dhoma e përfaqësuesve e Shteteve të Bashkuara, 22 mars 2016.
  62. Shoqata Britanike për gratë në polici në: <http://www.bawp.org>
  63. 'Udhëzime për policim të ndjeshëm gjinor me theksim në rekrutimin, përzgjedhjen dhe zhvillimin profesional

- të grave në shërbimet policore '(Rrjeti i grave të policëve në Evropën Juglindore, 2012), në: <http://www.seesac.org/f/docs/Gender-and-Security/GUIDELINES-FOR-GENDER-SENSITIVE-POLICING-EN.pdf>
64. Shërbimi policor i Afrikës së Jugut, në: <http://www.saps.gov.za>
  65. Programi i partneritetit SHNGP, në: <https://www.iawp.org/affiliates>
  66. Dhuna në familje - Edukimi i menaxherëve të zyrtarëve policorë (Ministria e Brendshme e Republikës Srpska, 2017) në: <http://www.mrezazena-muprs.org/project/domestic-violence-education-of-police-officers-managers/?lang=en>
  67. Parandalimi i dhunës seksuale në internet kundër vajzave në zonat periferike (Ministria e Brendshme e Republikës Srpska, 2015) në: <https://www.mrezazena-muprs.org/project/prevention-of-online-sexual-violence-against-girls-in-suburban-areas/?lang=en>
  68. Sensibilizimi dhe edukimi i personelit mësues të shkollave fillore për veprat penale kundër martesës dhe familjes (Ministria e Brendshme e Republikës së Srpska, 2015) në: <https://www.mrezazena-muprs.org/project/sensitization-and-education-of-elementary-schools-teaching-staff-on-criminal-offences-against-marriage-and-family/?lang=en>
  69. 'Parandalimi i diskriminimit ndaj romëve dhe shkelja e të drejtave të fëmijëve Romë (Ministria e Brendshme e Republikës Srpska, 2019) në: <https://www.mrezazena-muprs.org/project/prevention-of-discrimination-against-roma-and-violation-of-roma-children-rights/?lang=en>
  70. 'Policimi i krimeve të urrejtjes kundër personave LGBTI (Rrjeti i grave të policëve të Republikës Srpska Ministria e Brendshme, 2019) në: <http://www.mrezazena-muprs.org/promotion-of-the-handbook-policing-hate-crimes-against-lgbti-persons/?lang=en>
  71. Umberto Bacchi (Reuters, 2019), 'Punë e brendshme: policet boshnjake sfidojnë burrat abuzues' në: <https://www.reuters.com/article/us-bosnia-women-police/inside-job-bosnian-policewomen-take-on-abusive-husbands-idUSKCN1POoZY>

SFIDAT DHE STRATEGJITË PËR ZBATIMIN E POLICIMIT TË PËRGJEGJSHËM GJINOR

“Arsyet për nivele kaq të larta dhune ndaj grave dhe vajzave në të gjithë botën janë komplekse. Por disa nga zgjidhjet janë të thjeshta. Njëra prej tyre është të ndryshohet mënyra se si policia dhe shërbimet e drejtësisë reagojnë ndaj grave që raportojnë akte dhune.”

Phumzile Mlambo-Ngucka, Nën-Sekretare e përgjithshme dhe drejtore ekzekutive e Kombeve të Bashkuara,

Deklaratë në njoftimin e këshilltarit të policisë së Kombeve të Bashkuara Luís Carrillo si AipërAjo Avokate për barazinë gjinore (2019)

HYRJJA

Ky kapitull jep udhëzime për menaxherët e mesëm në organizatat policore në zbatimin e metodave analitike për të arritur policimin gjinor.¹ Në të gjithë botën, aktivistët dhe organizatat e grave të shoqërisë civile që punojnë për të trajtuar dhunën kundër grave dhe vajzave ('DHGV') po sfidojnë paragjykimet dhe shtypjet që e mbajnë DHGV një pjesë të strukturës së shoqërisë sonë. Paragjykimet tilla janë atë që rrënjësuar saqë ato përshkojnë organizatat policore dhe institucionet e drejtësisë të ngarkuara për mbrojtjen e grave dhe vajzave nga dhuna.

Ekziston një njohje në rritje se megjithëse ndryshimi i qëndrimeve është thelbësor, praktikat institucionale gjithashtu duhet të evoluojnë në mënyrë që t'i japin fund tolerancës së komuniteteve për DHGV. Fushata AipërAjo e Kombeve të Bashkuara është një shembull i një lëvizjeje ndërkombëtare për të promovuar ndryshimin institucional duke angazhuar udhëheqës

institucionalë meshkuj si avokatë dhe aleatë. Në vitin 2019, Këshilltari i Policisë i Kombeve të Bashkuara, Luis Carrillo, u emërua avokati më i ri për fushatën e saj AipërAjo, duke hapur rrugën si një model për mbi 10,000 policë - 85% e të cilëve janë burra - nga mbi 100 vende.²

Shumë ndryshime institucionale mund të krijohen dhe zbatohen nga udhëheqja ekzekutive dhe/ose menaxherët e mesëm në organizatat policore. Sapo të ndodhë ndryshimi fillestar institucional, menaxherët e mesëm duhet të mbështeten dhe fuqizohen për të krijuar një kulturë llogaridhënieje në vendin e punës për të vënë në praktikë policimin përgjegjës ndaj gjinisë.

Për të zhvilluar, zbatuar dhe institucionalizuar policimin me përgjegjësi gjinore, janë dy objektiva kryesore:

1 Ndjeshmëria gjinore është një "Qëllim i të kuptuarit dhe marrjes parasysh të faktorëve shoqërorë dhe kulturorë të përfshirë në përjashtimin dhe diskriminimin me bazë gjinore në sferat më të ndryshme të jetës publike dhe private", Instituti Evropian për Barazi Gjinore, në: https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1218?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=how_gender_equal_is_your_parliament&utm_term=2019-11-27. Siç përdoret në këtë Doracak, drejtësia penale me përgjegjësi gjinore do të thotë që ligjet, institucionet e drejtësisë penale, proceset e drejtësisë penale dhe rezultatet e drejtësisë penale nuk diskriminojnë askënd në bazë të gjinisë. Ai kërkon marrjen e një perspektive gjinore mbi vetë ligjin penal, si dhe një vlerësim të qasjes dhe pengesave në procedurat e drejtësisë penale në dispozicion për gratë dhe burrat dhe miratimin e strategjive të ndjeshme ndaj gjinisë për mbrojtjen e viktimave dhe promovimin e qasjes në drejtësinë penale, shih: Skinnider, Eileen., «Drejt drejtësisë penale me përgjigje gjinore: Praktika të mira nga Azia Juglindore në përgjigjen ndaj dhunës kundër grave» (2018: Instituti i drejtësisë në Tajlandë).

2 'UN Women shpall këshilltarin e Kombeve të Bashkuara për policinë Luis Carrillo si mbrojtës për barazinë gjinore, në: <https://www.AipërAjo.org/en/un-women-announces-United-nations-police-adviser-luis-carrillo-AipërAjo-advocate-gender-equality>

- Edukimi i stafit të policisë mbi konceptet sociologjike që mbështesin nevojën për policim të përgjegjshëm ndaj gjinisë në lidhje me DHGV. Kjo do të adresoj pyetjet pse policimi i përgjegjshëm ndaj gjinisë po zbatohet në organizatën e tyre; dhe
- Krijimi i ndryshimit institucional duke:
  - Zhvillimi dhe përfshirja e policimit të përgjegjshëm gjinor në punën e agjencisë. Në këtë kapitull, ne përshkruajmë një metodë analize të titulluar ‘Tetë metoda që institucionet përdorin për të koordinuar punëtorët’, e cila është zbatuar me sukses për të përmirësuar reagimin e sistemeve ndaj DHGV; dhe
  - Monitorimi i zbatimit të tij në praktikë dhe identifikimi i boshllëqeve që ende duhet të adresohen.

OBJEKTIVI 1: KRIJIMI I NJË KUPTIMI MË TË THELLË TË GJINISË DHE DHUNËS KUNDËR GRAVE DHE VAJZAVE SI NJË PROBLEM SOCIAL.

Kur policia të kuptojë normat shoqërore, ligjore dhe kulturore që lidhen me gjininë ku ata jetojnë dhe punojnë, ata do të jenë më mirë në gjendje të përgjigjen në një mënyrë që është e ndjeshme ndaj gjinisë. Kryerësit e krimeve të dhuna në familje, sulmet seksuale, përndjekja, trafikimi i qenieve njerëzore dhe dhuna në takime veprojnë në kontekstin e normave shoqërore që krijojnë një klimë tolerance për DHGV. Kur policia të kuptojë DHGV si një problem social si dhe një problem penal, ata do të njohin kontekstin e dhunës së përjetuar nga viktimat/e mbijetuara dhe do të jenë në gjendje të identifikojnë nivelin e rrezikut me të cilin përballen viktimat/e mbijetuara dhe të ndërhyjnë në mënyrë efektive.

Katër shtylla që mbështesin dhunën e përhapur kundër grave dhe vajzave

Dominimi i një grupi njerëzish mbi një tjetër, që rezulton në shfrytëzimin e grupit të nënshtruar, mbështetet nga faktorë socialë, kulturorë dhe ligjorë. Këta faktorë mund të përfytyrohen si shtyllat që mbajnë një çati.

Për të adresuar në mënyrë efektive DHGV, institucionet qeveritare si policia duhet të adresojnë katër shtyllat që përjetësojnë këtë abuzim të të drejtave të njeriut.³

1. Nocioni i hierarkisë dhe të drejtës

Policimi gjinor pranon se hierarkia gjinore kontribuon në krimet kundër grave dhe vajzave. Hierarkia dhe e drejta e meshkujve pasqyrojnë idenë se burrat janë superiorë ndaj grave dhe vajzave. Në kontekstin e një marrëdhënie hierarkike, burrat besojnë se janë më logjikë se gratë dhe vajzat, më inteligjentë dhe më të mirë në marrjen e vendimeve. Një kryes i DHGV beson se ai ka të drejtë në një nivel të caktuar nënshtrimi nga gratë dhe vajzat. Ai beson se nëse ai ka shpjeguar pozicionin e tij dhe është logjik dhe i qartë, partneri i tij femër duhet të pajtohet me të. -Mospajtimi i saj do të identifikohet nga ai si ‘jo logjik’ ose ‘i çmendur.’ Ndjenja e autoritetit mbi të drejtën për pushtet është në thelbin e hierarkisë, dhe përforcohet rregullisht përmes ligjeve, zakoneve, mediave dhe institucioneve të tjera shoqërore.

Policimi gjinor sfidon hierarkinë dhe të drejtën duke përqendruar sigurinë/mirëqenien dhe autonominë e viktimës/të mbijetuarës dhe duke e mbajtur autorin përgjegjës për dhunën. Kur policia hesht ose përkrah qëndrimet diskriminuese të autorëve ndaj grave dhe vajzave, ata janë bashkëfajtorë në krim.

2. Aftësia për të detyruar ata që janë në fund të hierarkisë të nënshtrihen

Policimi gjinor do të pranojë se nënshtrimi i grave dhe vajzave ndaj burrave dhe pranimit të tyre i një statusi më të ulët është shoqërisht i përforcuar. Për t’iu kundërvënë këtij përforcimi social, përgjigjet e policisë ndaj krimeve kundër grave dhe vajzave, përfshirë dhunën, do të promovojnë barazinë dhe pavarësinë e tyre.

Policimi gjinor do të trajtojë në mënyrë pozitive dhe do të kundërshtojë tendencën e grave dhe vajzave për të fajësuar veten për krimet e kryera kundër tyre, për të marrë

3 Ellen Pence, Laura Connelly dhe Melissa Scaia, “Pikat kryesore: Një kurrikulë jo dhune për gratë”, Minnesota: 2011, në: <https://www.theduluthmodel.org/wp-content/uploads/2017/03/Turning-Points-Curricula-for-Women-Who-Use-Violence-Preview.pdf>.

Një Përgjegje e koordinuar e komunitetit (PKK) është:

Një përpjekje ndërinstytucionale për të ndryshuar klimën e tolerancës së VAWG -së dhe vajzave duke institucionalizuar praktikën dhe procedurat të cilat centralizojnë sigurinë e viktimave/të mbijetuarve dhe përgjegjësinë e shkelësve.

Metoda PKK e organizimit të punës midis sistemeve të ndryshme është ajo që do të sjellë institucionalizim përmes:

- Ndryshimit të politikave
- Ndryshimit të procedurave
- Çdo agjenci të ndan të dhëna dhe e hapur për shqyrtimin e rasteve
- Bashkëdrejtim nga një OJQ e grave
- Trajnime mbi politikën dhe protokollet e reja të zhvilluara - dhe më shumë!

përgjegjësinë për dhunën e autorëve dhe të vendosin nevojat e kryesve mbi nevojat e tyre. Në vend të kësaj, policia do t'i japë përparësi sigurisë/mirëqenies së viktimave/të mbijetuarve dhe barazisë së dhënë dhe përgjegjësisë së shkelësit.

3. Objektivizimi i atyre në fund të hierarkisë

Policimi gjinor pranon se DHGV është një formë ekstreme e objektivizimit të grave dhe vajzave dhe se autorët përdorin dhunën për të minuar humanitetin e viktimave/të mbijetuarve. Përgjigjet nga policia duhet të dërgojnë mesazhin se gratë dhe vajzat kanë të drejtën e sigurisë, barazisë, lirisë, qasjes në drejtësi dhe realizimit të plotë të të drejtave të tyre njerëzore.

Objektivizimi i grave dhe vajzave merr shumë forma dhe vepron për të racionalizuar përdorimin e gjerë të dhunës ndaj tyre. Duke menduar për gratë dhe vajzat si objekte dhe jo qenie njerëzore të barabarta, autorët besojnë se ata janë të justifikuar për të ushtruar fuqinë e tyre përmes dhunës.

Policimi gjinor do të përfshijë mesazhe barazie dhe të drejtën e njeriut për të qenë të lirë nga dhuna përmes ndërveprimit personal të punonjësve të policisë me vik-

timat/të mbijetuarat dhe shkelësit. Kjo gjithashtu do të pasqyrohet në direktivat e politikave, format e shkruara dhe praktikën e përditshme që janë të krijuara për të promovuar sigurinë dhe autonominë e grave dhe vajzave.

4. Aftësia e atyre që janë në krye të hierarkisë për të përdorur ndëshkimin, dhunën ose shtrëngimin pa pasoja

Policimi gjinor duhet ta ndalojë të drejtën shekullore të meshkujve për të kryer krime kundër grave dhe vajzave pa u ndëshkuar. Duke iu përgjigjur me pasoja të shpejta dhe të sigurta për dhunën, policia do të jetë përgjegjëse ndaj gjinisë. Policia është kritike për të prishur të drejtën e meshkujve për të përdorur dhunën dhe për të zhvendosur komunitetin në të drejtat e grave dhe vajzave për të drejtat e tyre njerëzore. Asnjë sistem tjetër nuk ka fuqinë e zbatimit të ligjit ose të sistemit ligjor për të mbajtur përgjegjës kundërvajtësit. Policimi gjinor i përgjegjësive e zhvendos përgjegjësinë për t'i dhënë fund dhunës nga viktimat/e mbijetuara në shtetin.

Zbatimi i ligjit duhet të angazhohet për çmontimin e katër shtyllave në mënyrë që të eliminojë përdorimin e gjerë të dhunës kundër grave dhe vajzave

Për t'i dhënë fund DHGV, ne duhet t'i adresojmë të katër këto shtylla që përjetësojnë DHGV të përhapur. Për t'i mbajtur burrat përgjegjës, gratë dhe viktimat/të mbijetuarat duhet të fillojnë ta shohin policinë si resurs. Ndërsa një oficer policie i ndjeshëm ndaj gjinisë mund të minimizojë traumat e raportimit, gratë dhe vajzat

do t'i besojnë vetëm sistemeve të drejtësisë penale që janë organizuar për të adresuar nevojën e tyre për siguri, rritje të mirëqenies dhe autonomisë.

Autorët mbështeten në fuqinë që kanë mbi viktimën/të mbijetuarën për t'i mbrojtur ata nga ndërhyrjet ligjore. Prandaj, aftësia për të punuar me një viktimë/të mbijetuar të dhunës varet nga besimi i saj se:

- ndërhyrja e policisë do të kundërshtojë fuqinë e autorit;
- policia bën përpjekje për të kuptuar realitetin e përvojës së saj;
- policia ka një qasje bashkëpunuese për të punuar me viktimën/të mbijetuarën; dhe
- policia është këtu për të ndihmuar, sado kohë që duhet.

Policia dhe organizatat e tjera të drejtësisë penale zakonisht kanë një ndikim të fuqishëm mbi njerëzit në komunitetet e tyre. Mesazhet e dhëna për viktimat, të mbijetuarit, shkelësit dhe fëmijët në secilën pikë të ndërhyrjes mund të kenë një efekt parandalues ose, përndryshe, mund të mundësojnë më shumë dhunë. I gjithë kontakti nga policia ose shërben për të kontribuar në sigurinë dhe mirëqenien e një viktime/të mbijetuarit ose mbështet autorin e krimit. Veprimet e policisë janë rrallë neutrale.

OBJEKTIVI 2: KRIJIMI DHE MONITORIMI I NDRYSHIMIT INSTITUCIONAL DUKE PËRDORUR “8 METODAT QË PËRDORIN INSTITUCIONET PËR TË KOORDINUAR PUNËTORËT”

Organizatrat policore (shpesh në lidhje me organizatat e tjera si pjesë e një përgjigje të koordinuar të komunitetit, ose PKK⁴) mund të përdorë metoda të ndryshme për të institucionalizuar konceptet dhe praktikrat e reja

4 Për më shumë mbi rëndësinë e koordinimit, shihni Kapitullin 8: 'Koordinimi midis agjencive të drejtësisë' dhe Paketa e shërbimeve themelore të Kombeve të Bashkuara për gratë dhe vajzat që i nënshtrohen dhunës: Elementet themelore dhe udhëzimet për cilësinë, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/essential-services-package-for-women-and-girls-subject-to-violence>

të ndërhyrjes. **Analiza e 8 Metodave** e paraqitur këtu është një mënyrë praktike për udhëheqjen e policisë për të institucionalizuar ndryshimin në organizatat policore dhe për të përforcuar konceptin e policimit gjinor.

Pse arsimi dhe trajnimi i vetëm nuk do të çojë në ndryshime institucionale

Ofrimi i arsimimit dhe trajnimit të punonjësve të policisë në lidhje me ndjeshmërinë gjinore është i pamjaftueshëm për të ndryshuar tolerancën ndaj DHGV nëse, për shembull, politikrat dhe praktikrat e njëanshme gjithashtu nuk ndryshojnë.

'Analiza e 8 Metodave'

Misioni, qëllimi dhe funksioni: Cili është funksioni dhe qëllimi i një oficeri policie në lidhje me DHKGV, dhe si i komunikohet kjo policisë?

Konceptet dhe teoritë: Cilat koncepte rreth gjinisë dhe policimit janë duke u përdorur aktualisht kur i përgjigjen DHKGV?

Regullat dhe rregulloret: Çfarë ligji, politika apo protokolle ndjekin punonjësit e policisë kur i përgjigjen DHKGV -së?

Praktikat administrative: Si e drejtojnë listat kontrolluese dhe format e aplikueshme të kontrollit policin që të përfshijë ose përjashtojë informacione të caktuara?

Lidhjet: A luan rol marrëdhënia e punës midis oficerit të policisë dhe prokurorit në përfundimin e rasteve?

Resurset: Cilat burime shtesë janë të nevojshme nga policia për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive DHKGV -së?

Përgjegjshmëria: Çfarë roli luajnë mbikëqyrësit e policisë dhe menaxherët e mesëm për të siguruar që hetimet dhe raportet e DHKGV janë të ndryshme ndaj gjinisë?

Edukimi dhe trajnimi: Kur bëhen ndryshime institucionale, si trajnohet policia mbi standardet e reja?

Trajnimi mund të rrisë ndërgjegjen e zyrtarëve individualë, por ata ende mund të jenë të kufizuar për shkak të politikave, mungesës së burimeve ose barrierave të tjera institucionale për policimin gjinor. Gjithashtu, jo të gjithë policët do të jenë njësoj pranues ndaj koncepteve në themel të policimit me përgjegjësi gjinore, dhe ata që janë pranues mund të lënë pozicionet e tyre dhe të zëvendësohen nga oficerë që nuk janë të informuar për këto çështje.

Për shembull, le të marrim parasysh tre policë të ndryshëm në të njëjtin departament - Marcus, Roy dhe Juan.

- Marcus është një oficer policie, sistemi i besimit të të cilit tashmë është në linjë me policimin gjinor. Kur ai merr pjesë në një trajnim mbi dinamikën e DHGV, ai thellon të kuptuarit e tij për pabarazinë gjinore.
- Sistemi personal i besimit të Roy nuk përputhet me ndjeshmërinë gjinore. Sigurimi i edukimit dhe trajnimit mbi ndjeshmërinë gjinore nuk është i mjaftueshëm për të ndryshuar bindjet e tij. Vazhdimi i ofrimit të trajnimeve shtesë dhe arsimit nuk ka gjasa ta ndryshojë këtë.
- Juan është më i hapur ndaj trajnimit të ndjeshmërisë gjinore dhe besimet e tij ndryshuan pak si rezultat i trajnimit.

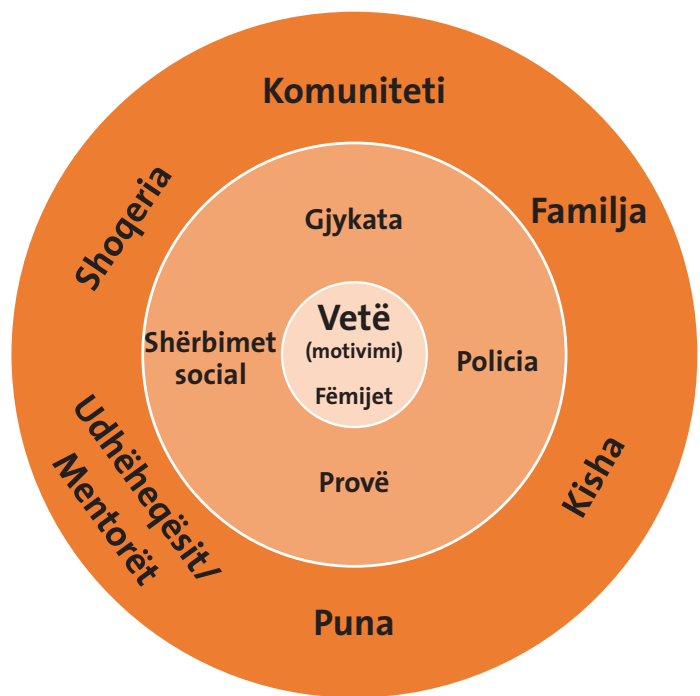
Të tre oficerët iu përgjigjën ndryshe trajnimit të ndjeshmërisë gjinore, dhe vetëm me trajnim, ka të ngjarë që secili të përgjigjet ndryshe në rastet e DHGV. Duhet të ekzistojnë mekanizma institucionale për të drejtuar dhe standardizuar veprimet dhe për të koordinuar punën e të tre policëve, pavarësisht nga opinionet e tyre personale ose niveli i angazhimit për sigurinë dhe mirëqenien e grave.

Një kufizim tjetër i trajnimit është se ndonjëherë ofrohet vetëm për dhunën e specializuar në familje ose oficerët e Njesisë familjare. Oficerët e specializuar rrallë kanë kapacitet për të hetuar në mënyrë adekuate dhe për t'iu përgjigjur të gjitha rasteve të DHGV. Në të kundërt, politikat dhe protokollet e standardizuara dhe të koordinuara, me mekanizma të fortë llogaridhënie, mund t'u ofrojnë të gjithë zyrtarëve udhëzimin e nevojshëm për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive rasteve të DHGV. Siç u theksua në kapitujt e mëparshëm, përgjegjësi i parë në një rast të

DHGV ka ndikimin më të madh në mënyrën se si trajtohet rasti nga sistemi i drejtësisë penale në tërësi.

Përtej arsimit dhe trajnimit: Institucionalizimi i punëtorit për të qenë i ndjeshëm ndaj gjinisë

Siç demonstron nga imazhi më poshtë, një kryes i DHGV ka shumë të ngjarë t'i japë fund dhunës së tij kur të përjetojë përgjegjësi në të gjitha sferat e jetës së tij. Ndryshimi institucional kërkon të forcojë aftësinë e policisë dhe organizatave të tjera të sistemit të drejtësisë për të kërkuar përgjegjësinë e dhunuesit për dhunën.

Përdorni metoda të përbashkëta për përgjigje të koordinuar efektive të komunitetit

Lëvizja për t'i dhënë fund dhunës kundër grave dhe vajzave ka krijuar ndryshime institucionale në shumë mënyra, të tilla si eliminimi i përjashtimeve të dhunimit martesor në ligj, krijimi i pozitës ekzaminuesi infermier i sulmeve seksuale në spitale⁵ dhe ligjet e detyrueshme të arrestimit në rastet e dhunës në familje. Të gjitha këto

5 Infermier ekzaminues për sulm seksual (IESS) është infermieri i cili është trajnuar posaçërisht në ofrimin e kujdesit mjekoligjor mjekësor për pacientët që kanë përjetuar sulme ose abuzime seksuale.

ndryshime institucionale kanë rezultate si ato të synuara po ashtu edhe ato të pa synuara. Një organizatë policore e ndaj gjinisë do të kërkojë të mbyllë hendekun midis asaj që kanë nevojë viktimat/të mbijetuarat dhe asaj që ofrojnë institucionet. Ekzistojnë një numër i kompetencave dhe metodologjive kryesore që mund të përdoren nga agjencitë efektive të policisë të përgjegjshme ndaj gjinisë për të krijuar ndryshime institucionale.

Angazhimi i viktimave/të mbijetuarave dhe OJQ -ve të grave

Kuptimi i përvojës aktuale, të përjetuar të viktimave/të mbijetuarave është kritike për të analizuar politikën ekzistuese ose krijimin e politikave të reja që do të promovojnë sigurinë e viktimave/të mbijetuarave dhe përgjegjësinë e shkelësve. Për të identifikuar problemet në reagimin e sistemeve dhe për të kuptuar plotësisht se si vijnë ato probleme, është thelbësore që policia të dëgjojë nga ata që përjetojnë dhunën (dhe efektet e saj) dhe ndërhyrjet që policia kërkon të përmirësojë

Organizatave e grave që punojnë drejtpërdrejt me viktimat/të mbijetuarat mund të luajnë një rol jetësor në lehtësimin e intervistave ose fokus grupeve me gra dhe vajza. Organizatat që punojnë me gra që përjetojnë forma të ndërlidhura të shtypjes (të tilla si organizatat që mbështesin emigrantët dhe komunitetet e refugjatëve, organizatat për të drejtat e personave me aftësi të kufizuara dhe organizatat që përfaqësojnë komunitetet racore ose etnike) mund të luajnë një rol kritik në përfshirjen e grave dhe vajzave të cilat shpesh janë të nënvlerësuara ose të marginalizuara nga sistemi i drejtësisë penale.⁶ Jo të gjitha gratë dhe vajzat përjetojnë dhunë në të njëjtën mënyrë, dhe shumë përjetojnë forma të shumta të shtypjes për shkak të racës, klasës, etnisë, statusit të migrimit, orientimit seksual, identitetit gjinor, paaftësisë dhe aspekteve të tjera të identitetit të tyre. Nëse një organizatë policore dëgjon gratë që janë veçanërisht të marginalizuara brenda sistemit dhe adreson boshllëqet sistemike ose problemet që ata identifikojnë, sistemi ka të ngjarë të funksionojë më mirë për të gjitha gratë.

Intervistat ose grupet e fokusit me viktimat/të mbijetuarat, të lehtësuara nga organizatat e besuara të shoqërisë civile, mund të japin informacion të vlefshëm në lidhje me përvojat e dhunës të grave dhe vajzave në një komunitet lokal.⁷ Grave dhe vajzave duhet t'u kërkohej të reflektojnë në mënyrë specifike mbi përvojën e tyre me politikën ose praktikën në fjalë. Gratë dhe vajzat gjithashtu mund të ndihmojnë në identifikimin e boshllëqeve të tjera në përgjigjen e policisë ndaj DHGV.

6 Për shembull, në Duluth, Minesota, organizatat amerikane vendase që punonin drejtpërdrejt me gratë autoktone ishin të rëndësishme në angazhimin e grave indigjene në lidhje me përvojat e tyre me përgjigjen e zbatimit të ligjit në rastet e sulmeve seksuale. Shih *Mending the Hoop Sacred & Programi për ndihmën e viktimave të sulmeve seksuale*, "Hetimi i sigurisë dhe përgjegjësisë i përgjigjes ndaj grave vendase që raportojnë sulme seksuale në Duluth, Minesota, 2006-2008", në: <https://praxisinternational.org/wp-content/uploads/2015/12/TTAMSHTaAuditReport2011.pdf>.

7 Për shembull, në Duluth, Minesota, një fokus grup me viktimat/të mbijetuarat e bëri policinë të heqë praktikën e intervistimit të viktimave në të njëjtën dhomë me autorët.

Krijimi i politikave të ndërlidhura midis agjencive të drejtësisë

Në një sistem të drejtësisë penale, policia, prokurorët, oficerët e provës dhe gjykatat kanë role të ndërvarura në përpunimin e rasteve të DHGV.

Prandaj, rregullat, politikat dhe protokollet e një departamenti të policisë nuk mund të analizohen të veçuara. Politikat e policisë, avokatëve, operatorëve të telefonatave të urgjencës dhe prokurorëve duhet të jenë të përafëruara për të siguruar shërbime të përgjegjshme gjinore nga thirrja fillestare për ndihmë deri në përpunimin e një çështjeje në gjykatë. Shumë policë përjetojnë zhgënjim kur hetojnë tërësisht një rast dhe atë ia paraqesin prokurorit, por që prokurori të refuzojë të ndjekë akuzat.

Në mënyrë të ngjashme, politika policore nuk i drejton gjithmonë punonjësit e policisë të mbledhin informacionin që prokurorët kanë nevojë për të ndërtuar një rast të suksesshëm. Sjellja e agjencive së bashku për të rishikuar dhe rregulluar në mënyrë bashkëpunuese politikat është një mënyrë efektive për të siguruar që politikat e ndërlidhura të jenë reciprokisht mbështetëse.⁸

Policia, prokurorët, gjyqtarët dhe të tjerët të përfshirë në sistemin e drejtësisë penale gjithashtu kanë njohuri për zbrazëtitat në përgjigjen e policisë ndaj DHGV. Ne u drejtohemi atyre për të mësuar hapat e përfshirë në përpunimin e rasteve dhe për të kuptuar faktorët që formojnë vendimet e tyre për rastet.

Takimi me policinë lokale: Krijimi i një harte të përpunimit të rasteve

Organizatave policore mund të përdorin ekspertizën e policisë së vijës së parë dhe menaxherëve të mesëm për të identifikuar problemet e mundshme me përpunimin e rasteve aktuale dhe për të eksploruar alternativat. Takimi me shkathtësi me policinë është gjithashtu një mënyrë për të ndërtuar aleatë dhe për të minimizuar rezistencën ndaj qëllimit të krijimit të ndryshimit institucional.

⁸ Shih Kapitullin 8 mbi 'Koordinimi mes agjencive të drejtësisë' për më shumë informacion mbi politikat e ndërlidhura.

Shembuj të pyetjeve dhe fokusit për intervistat përfshijnë:

- Cili është roli i oficerit të policisë/menaxherit të mesëm në përpunimin e rasteve? Hartoni atë pasi oficeri i policisë/menaxheri i mesëm përshkruan veprimet e tij/saj në këtë rast.
- Në çfarë përqendrohet oficeri i policisë/menaxheri i mesëm kur punon në një rast?
- Me kë tjetër do të ishte e rëndësishme të intervistonit?
- Me kë lidhet oficeri i policisë/menaxheri i mesëm? Kush e merr dosjen e rastit që punon polici?
- Kush e monitoron punën e punonjësve të policisë?
- Çfarë burimesh ka oficeri i policisë për të trajtuar rastet?
- Çfarë formularësh dhe dokumentesh duhet të plotësojë punonjësi i policisë gjatë procesimit të një rasti?
- Cilat ligje, rregulla, rregullore dhe politika udhëheqin punën e oficerit të policisë/menaxherit të mesëm në rastet e DHGV?

Analiza e tekstit: Leximi dhe analizimi i dosjeve të çështjeve

Dosjet e rastit janë regjistrimi zyrtar ose "historia" e asaj që ka ndodhur në një rast të veçantë. Dosjet e rastit zbulojnë përgjigjen institucionale në veprim. Ne duhet të lexojmë dosjet e çështjes nga perspektiva e secilës praktikuese që prek rastin, si dhe nga perspektiva e një organizate grash që ofron shërbime për viktimat/të

Kutia 1

Misioni, qëllimi dhe funksioni: Mesazhet kryesore

- Misioni i një organizate policore, qëllimi i praktikave të veçanta dhe funksioni i policisë duhet të ekzamino-hen për të përcaktuar nëse ato i çojnë më tej qëllimet e sigurisë së viktimës/të mbijetuarës dhe përgjeg-jësinë e shkelësit.
- Misioni, qëllimi dhe funksioni i policisë duhet t'i komunikohen qartë me shkrim.
- Të gjitha politikat, praktikat dhe direktivat e organizatës duhet të përputhen me misionin, qëllimin dhe funksionin e saj në rastet e DHKGV-së

mbijetuarat. Leximi i dosjeve të çështjeve na ndihmon të bëjmë dallimin midis çështjeve sistemike (mënyra se si agjencitë i organizojnë punëtorët për t'iu përgjigjur rasteve në mënyra të caktuara përmes politikave dhe procedurave) dhe çështjeve që lidhen me performancën e punës së një individi (nëse ajo/ai ka bërë një punë kompetente). Është kritike që një pjesë e dosjeve të ras-teve të analizohen në mënyrë që të kuptohet plotësisht se si praktikuesit organizohen për të vepruar në një rast.

Analiza e dosjeve të çështjeve përfshin:

- Të kuptuarit se si janë krijuar dokumentet dhe format dhe si përdoren ato
- Analizimi i fokusit dhe përmbajtjes së dokumenteve;
- Pyetja se çfarë informacioni mungon në dokumente. Për çfarë duam të dimë më shumë?

Analiza e tekstit: Analiza e politikave dhe protokolleve institucionale

Politikat dhe protokollet janë drejtimi zyrtar i insti-tucionit se si duhet të veprojnë praktikuesit me rastet e DHGV. Politikat dhe protokollet duhet të rishikohen për të përcaktuar nëse/si i centralizojnë nevojat e të mbijet-uarve dhe nëse/si ata i konsiderojnë autorët përgjegjës për dhunën.

Vëzhgim: Vëzhgimi i policisë në mjedisin e tyre të punës

Vëzhgimi i policisë dhe praktikuesve të tjerë të sistemit të drejtësisë penale në mjedisin e tyre të punës siguron një kuptim dhe perspektivë të dorës së parë mbi presio-net dhe mundësitë me të cilat ata përballen. Shembujt e vëzhgimit përfshijnë, por nuk kufizohen vetëm në,

takime të gjata policore, takime prove me autorët, ose procedura gjyqësore. Menaxherët e mesëm dhe dre-jtuesit e nivelit të lartë në organizatat e policisë mund të fitojnë njohuri të paçmueshme duke vëzhguar oficerët e vijës së parë në punë.

Tetë Metodat që përdorin institucionet për të koordinuar punëtorët

Analiza e 8 Metodave promovon një ekzaminim sistematik të koncepteve, politikave, praktikave dhe procedurave që janë zhvilluar me kalimin e kohës nga institucionet përgjegjëse për promovimin e sigurisë së viktimave/të mbijetuarve të DHGV dhe përgjeg-jshmërinë e shkelësit.⁹

Është e rëndësishme të theksohet se Tetë Metodat janë një proces ndryshimi institucional - jo një grup prakti-kash specifike që mund të zbatohen në mënyrë identike nga komuniteti në komunitet. Duke përdorur Tetë Metodat, secila organizatë policore - në konsultim me organizatat e grave të shoqërisë civile dhe organizatat e tjera vendore të drejtësisë penale - do të identifikojë boshllëqe të ndryshme në përgjigjen e saj ndaj DHGV dhe do të krijojë zgjidhje të ndryshme.

Për vite me radhë, anëtarët e komunitetit të shoqërisë civile, zbatimi i ligjit, shërbimet njerëzore, personeli i gjykatës dhe zyrtarët qeveritarë kanë kërkuar të ndry-

9 Studimi i rastit i përfshirë me këtë Kapitull përshkruan se si u përdorën Tetë Metodat për të krijuar ndryshime insti-tucionale në Ministrinë e Punëve të Brendshme të Gjeorg-jisë, shihni 'Zhvillimi i vlerësimit të rrezikut të dhunuesit: Gjeorgji', Të Drejtat globale për gratë (2017), në: <https://globalrightsforwomen.org/wp-content/uploads/2020/02/Georgia-2017-%E2%80%93-Developing-Offender-Risk-Assessment-FINAL-2.pdf>

BOX 2

Shembull i misionit, qëllimit dhe funksionit: Kodi i praktikës së policisë së Victoria

QËLLIMET E KODIT TË PRAKTIKËS

Policia e Viktorias e konsideron dhunën në familje si jashtëzakonisht të rëndë dhe shpesh është sjellje kriminale. Natyra e dhunës në marrëdhëniet familjare shihet si veçanërisht e fshehtë, sepse është një abuzim i besimit. Shpesh ekziston një kërcënim i vazhdueshëm për sigurinë e viktimës ose për jetën e tyre, ose për jetën e fëmijëve të tyre dhe ndonjëherë për anëtarët e gjerë të familjes.

Kur policia u përgjigjet thirrjeve për ndihmë në çështjet e dhunës në familje, ajo pranon se është komplekse nga natyra dhe merr përsipër t'i trajtojë të gjitha viktimat me dinjitet dhe respekt, në përputhje me Kartën e Viktimave.

Qëllimet e këtij Kodi të Praktikës janë:

- Të rritet niveli i sigurisë për të gjitha viktimat e dhunës në familje, veçanërisht gratë dhe fëmijët.
- Siguroni ndërhyrje të hershme dhe ndërprerje për të thyer ciklin e dhunës në familje.
- T'i bëjë përgjegjës autorët e dhunës në familje për sjelljet e tyre duke ngritur kallëzime penale aty ku është e përshtatshme, duke përfshirë për shkelje të urdhrave për ndërhyrje në dhunën në familje (FVIO) dhe njoftimeve për sigurinë e dhunës në familje (FVSN); dhe duke rritur ndjekjet penale të suksesshme.
- Minimizimi i traumave të përjetuara nga familjet gjatë procesit të ndërhyrjes së policisë.
- Mbështetni anëtarët e prekur të familjes (AFM) që të qëndrojnë të sigurt në shtëpitë e tyre ku dëshirojnë ta bëjnë këtë.
- Inkurajimi i raportimit të incidenteve të dhunës në familje.
- Arritja e praktikave të mira përmes një përgjigjeje të përshtatshme, të qëndrueshme, transparente dhe të përgjegjshme ndaj dhunës në familje dhe hetimit të saj.
- Në partneritet me agjencitë e tjera, qeveritare dhe joqeveritare, mbështesni një përgjigje të integruar ndaj dhunës në familje.

Burimi: Kodi i Praktikës për Hetimin e Dhunës në Familje (2019). Policia e Viktorias. <https://www.police.vic.gov.au/sites/default/files/2019-06/Code-of-Practice-2019.pdf>

shojnë mënyrën se si institucionet i drejtohen DHGV duke trajnuar personelin të mendoj ndryshe. Agjencitë qeveritare dhe institucionet private kanë shpenzuar miliona dollarë për trajnimin e personelit të policisë në të gjithë botën gjatë dyzet viteve të fundit.

Pas një numri vitesh të suksesit të kufizuar në krijimin e ndryshimit institucional përmes arsimit dhe trajnimit, një metodologji e re e njohur si “Tetë Metodrat” u zhvillua në Duluth, Minesota, SHBA për të krijuar ndryshime institucionale afatgjata në mënyrën se si qeveria, sho-

qëria civile dhe agjencitë e policisë adresojnë DHGV.¹⁰ Qëllimi i kësaj metodologjie nuk është të kritikojë performancat individuale të punës. Përkundrazi, ai shqyrton nëse përgjigjet ndaj krimeve dhe DHGV punojnë për të promovuar sigurinë dhe përgjegjësinë ndaj shkelësve. “Tetë Metodrat” (diskutuar në detaje më

¹⁰ Ellen Pence, Ph.D. zhvilloi atë që fillimisht njihej si ‘Auditimi i sigurisë dhe llogaridhënies.’ Procesi origjinal i auditimit të sigurisë bazohet në Tetë Metodrat që përdorin institucionet për të standardizuar veprimet e punëtorëve në çdo OJQ, institucion ose agjenci qeveritare, përfshirë policinë. Shih Michael Paymar, Ellen Pence dhe Graham Barnes, Ndërtimi i një përgjigjeje të koordinuar të komunitetit ndaj dhunës në familje: Udhëzues Trajnerësh, Praxis International, 2010.

poshtë) ndihmojnë organizatat të identifikojnë boshllëqet sistemike dhe të gjejnë zgjidhje për ndryshimin institucional.

Tetë Metodatat i referohen metodave që përdorin institucionet për të strukturuar punën e punonjësve të tyre; në këtë rast, metodat që përdorin organizatat policore për të organizuar punën e policisë për të adresuar DHGV. Kur vëzhgojmë praktikën mesatare, yjore ose shqetësuese, ne duam të dimë se cila nga tetë metodat kryesore të organizimit të punës së një praktikuesi formon përgjigjen. Për shembull:

- Organizatat mund të ekzaminonin punën e policisë e cila tashmë praktikon policim me përgjegjësi gjinore për të krijuar një standard ideal për reagimin e policisë. Ne mund të përdorim Tetë Metodatat për të pyetur: 'Çfarë ndryshimesh mund të bëhen në mënyrë që të gjithë punonjësit e vijës së parë të përgatiten, mbështeten dhe mbahen përgjegjës për të përbushur atë standard?'
- Aplikimet që mungojnë ose të pasakta të politikës ose protokollit që mund të shkaktojnë dëm të mëtejshëm për viktimat dhe familjet e tyre mund të identifikohen duke përdorur Tetë Metodatat. Për shembull, supozoni se një operator i thirrjeve urgjente shkëput një telefonatë në vend që të përdorë një përkthyes kur zbulon se telefonuesi ka vështirësi në komunikimin në gjuhën kryesore. Kjo mund të ndodhë për një numër arsyes: sepse organizatës i mungon një politikë interpretimi; ose sepse organizatës i mungojnë burimet për të siguruar një përkthyes; ose sepse punonjësi nuk mbahet përgjegjës për ndjekjen e një politike ekzistuese.

Tetë Metodatat e përshkruara më poshtë ndihmojnë organizatat të identifikojnë burimin e problemeve ose boshllëqeve në përgjigjen e organizatës ndaj DHGV. Studimi i rastit i përfshirë me këtë kapitull përshkruan sesi u zbatuan Tetë Metodatat nga një organizatë policore në Gjeorgji.

1) Misioni, Qëllimi dhe Funkzioni

Policia udhëhiqet nga misioni i organizatës së tyre në lidhje me DHGV, qëllimin e punës së tyre dhe funksionin që ata i shërbejnë brenda sistemit më të madh të drejtë-

sisë penale. Më specifikisht:

- Misioni ka të bëjë me procesin e përgjithshëm dhe qëllimin e përgjithshëm të një organizate. Me sa duket, çdo veprim dhe hap i përpunimit të rasteve brenda organizatës pasqyron atë mision.
- Qëllimi i referohet qëllimit institucional të një procesi specifik brenda atij misioni gjithëpërfshirës, siç është përgjigja e policisë ndaj një thirrjeje urgjente ose procedurave të arrestimit.
- Funkzioni është funksioni i një praktikuesi në një kontekst specifik; për shembull, çfarë udhëzohet të bëjë një oficer policie në rrethana specifike.

Një menaxher i mesëm eksploron se si misioni, qëllimi dhe funksionet e ndërlidhura të praktikuesve brenda sistemeve dhe institucioneve të veçanta përbëjnë sigurinë e viktimave dhe përgjegjësinë ndaj shkelësve.

Ndonjëherë, menaxherët e mesëm mund të zbulojnë se policia nuk po kryen funksionin e tyre ose po përpiqet të kryejë një funksion më të përshtatshëm për një lloj tjetër organizate. Për shembull, në një vend të Azisë Qendrore, menjëherë pasi u miratua një ligj për dhunën në familje, policia u gjend e mbingarkuar me këshillimin e viktimave. Në vend që të mbanin përgjegjësi autorët, ata po përpiqeshin të vepronin si këshilltarë për viktimat/të mbijetuarat. Kjo kundërshtonte misionin, qëllimin dhe funksionin e policisë, dhe reformat e nevojshme u institucionalizuan në mënyrë që viktimat të referoheshin tek këshilltarët e aftë të cilët ishin trajnuar për avokimin e viktimave/të mbijetuarave.

Komunikimi i misionit, qëllimit dhe funksionit të një organizate me shkrim shërben për të informuar dhe udhëzuar policinë në përgjigjen e tyre ndaj rasteve të DHGV. Më poshtë është një shembull i një organizate policore në Victoria, Misioni, qëllimi dhe funksioni i Australisë, i shkruar me shkrim.

Në disa organizata dhe komunitete policore, DHGV nuk trajtohet si një krim i rëndë. Si e tillë, caktimi i njëjësive të dhunës në familje ose dhunës seksuale shihet si më pak prestigjioz se sa caktimi në divizione të tjera. Menaxherët e mesëm mund të përforcojnë rëndësinë e

rasteve të DHGV duke vlerësuar përvojën, aftësitë dhe kompetencat e fituara në hetimin e rasteve të DHGV, dhe qëllimisht ofrojnë mundësi për avancim në karrierë oficerëve që tregojnë përkushtim dhe aftësi në përgjigjen ndaj krimeve kundër grave dhe vajzave. Theksimi i rëndësisë së DHGV përmes veprimeve konkrete do të dërgojë mesazhin se hetimi i plotë i DHGV është një komponent thelbësor i funksionit të punonjësve të policisë.

2) Concepts and theories

Konceptet dhe teoritë përfshijnë gjuhën, kategoritë, teoritë, supozimet, kornizat filozofike dhe metoda të tjera që përdorin institucionet për të organizuar mënyrën se si punëtorët mendojnë, flasin dhe shkruajnë për rastet dhe njerëzit e përfshirë. Konceptet dhe teoritë informojnë dhe ndikojnë në shtatë metodat e tjera.

Çdo politikë ose praktikë e përdorur nga një departament policie nxitet nga koncepte, teori ose supozime. Të gjitha agjencitë e drejtësisë penale institucionalizojnë konceptet dhe teoritë e DHGV përmes gjuhës që përdorin në trajnim, politikave, procedurave dhe direktivave tjera. Policimi gjinor kërkon që konceptet dhe teoritë kryesore të departamentit të policisë të jenë të rrënjësura në të kuptuarit e DHGV si “një manifestim i marrëdhënieve historikisht të pabarabarta të pushtetit midis burrave dhe grave”.¹¹ Kjo është e ndryshme nga teoritë se dhuna është e rrënjësuar në zemërimin, sëmundjet mendore, alkoolizmin ose faktorë të tjerë.

Ky seksion shqyrton disa teori të zakonshme të shkaqeve rrënjësore të DHGV dhe diskuton mënyrat për të përfshirë teoritë e përgjegjshme gjinore në politikën dhe praktikën e një organizate policore. Përveç kësaj, ajo mbulon disa lloje të ndryshme të DHPI - forma më

11 Asambleja e Përgjithshme e OKB -së, Deklarata e Kombeve të Bashkuara mbi Eliminimin e Dhunës ndaj Grave, Rezoluta 48/104, 20 Dhjetor 1993. Është e rëndësishme të theksohet se shumë gra dhe vajza në të gjithë botën janë të ndikuara nga format e kryqëzimit të shtypjes (për shkak të racës, klasës, orientimi seksual, identitetit gjinor, feja, paaftësia, statusi i migrimit dhe aspekte të tjera të identitetit) të cilat përkeqësojnë cënueshmërinë e tyre ndaj shtypjes dhe dhunës gjinore. Gratë dhe vajzat nuk e përjetojnë të gjithë dhunën në të njëjtën mënyrë, dhe përgjigjet efektive ndaj dhunës duhet të marrin parasysh përvojat e grave dhe vajzave që i nënshtrohen formave të kryqëzimit të shtypjes.

Miratimi i teorisë së fuqisë dhe kontrollit/ dominimit nga agjencitë e drejtësisë penale çon në praktika policore të përgjegjshme gjinore.

e përhapur e DHGV në nivel global¹² – dhe sugjeron se si mund të hartohen politika dhe direktiva për t’iu përgjigjur në mënyrë efektive secilit lloj dhune.

TEORITË E PËRBASHKËTA TË DHUNËS KUNDËR GRAVE DHE VAJZAVE¹³

Teoria: Fuqia dhe kontrolli/dominimi

E fillojmë këtë pjesë me një përmbledhje të Teorisë së fuqisë dhe kontrollit/dominimit sepse është një teori e përgjegjshme gjinore që natyrisht çon në politika dhe protokolle që përgjigjen ndaj gjinisë.¹⁴ Kjo teori përshkruhet nga Rrota e fuqisë dhe kontrollit (foto më poshtë). Zhurmat e brendshme të timonit përfshijnë taktika të zakonshme të identifikuar nga viktimat që u përdorën kundër tyre, ndërsa përjetonin edhe dhunë fizike dhe/ose seksuale. Kur autorët përdorën ose kërcënuan dhunë fizike dhe/ose seksuale, së bashku me

12 Sipas hulumtimeve të fundit globale, 30 për qind e grave përjetojnë dhunë fizike ose seksuale nga partneri intim gjatë jetës së tyre., Shiko: Organizata Botërore e Shëndetit, “Dhuna kundër grave: Fakte kyçe”, në: <https://www.who.int/news-room/fact-sheet/detaje/dhunë-kundër-grave>

13 Teoritë e diskutuara këtu janë disa nga teoritë më të zakonshme në të gjithë botën, por teori të tjera mund të jenë më të përhapura në disa komunitete. Për shembull, në disa komunitete, besohet se burrat përdorin dhunë sepse janë larguar nga mësimet fetare.

14 Teoria e Fuqisë dhe Kontrollit/Mbizotërimit u zhvillua nga Projekti i ndërhyrjes për Abuzimin në Familje në Duluth, Minesota, SHBA, pas konsultimit me gratë për përvojat e tyre të përjetuara të dhunës nga partneri intim. Shihni Projektin e Ndërhyrjes në Abuzimin Familjar, <https://www.theduluthmodel.org> Gratë shpjeguan se përveç sulmit fizik dhe seksual ndaj tyre, autorët përdorën një sërë taktikash të tjera për të kontrolluar veprimet, besimet, burimet, lëvizjen dhe marrëdhëniet e tyre me njerëzit e tjerë. Teoria e Fuqisë dhe Kontrollit/Mbizotërimit ka bërë jehonë te gratë dhe avokatët e tyre në të gjithë botën për reflektimin e përvojave të përjetuara të grave dhe përshtatshmërinë e saj ndaj konteksteve të ndryshme shoqërore dhe është përfshirë në instrumentet e të drejtave të njeriut mbi dhunën kundër grave. Shiko p.sh. CEDAW/C/GC/35, para. 19

Çdo lloj dhune nga partneri intim kërkon një përgjigje të ndryshme. Policia mundet kontribuojnë në një përgjigje të diferencuar nëpërmjet hetimet e duhura dhe të plota.

taktikat në timon, autorët fituan pushtet dhe kontroll mbi viktimën.

Teoria e Fuqisë dhe kontrollit/dominimit është përgjegjëse ndaj gjinisë, sepse llogaritë përdorimin e dhunës dhe taktikat e tjera për të ruajtur shtypjen e grave dhe vajzave. Për shkak se është zhvilluar në konsultim me gratë e mbijetuara, ai pasqyron përvojat aktuale të dhunës të grave. Rrota e fuqisë dhe kontrollit është përkthyer dhe përdorur në qindra komunitete në të gjithë botën.

Megjithëse teoria e fuqisë dhe kontrollit dhe rrota janë zhvilluar posaçërisht për të shpjeguar dinamikën e dhunës në familje, teoria është e rëndësishme për format e tjera të DHGV. Për shembull, justifikimet për dhunën seksuale shpesh zbulojnë ndjenjën e burrave për të drejtën për të kontrolluar gratë seksualisht - për shkak të asaj që ajo kishte veshur, sepse ishte e dehur, ose thjesht për shkak të dëshirës së burrit për të bërë seks me të.

Në mënyrë të ngjashme, praktikatat e dëmshme të tilla si gjymtimi/prerja gjenitale femërore, martesat e fëmijëve dhe të ashtuquajturat vrasje nderi kryhen të paktën pjesërisht për të kontrolluar trupin dhe seksualitetin e grave dhe vajzave.¹⁵

Miratimi i teorisë së fuqisë dhe kontrollit/dominimit nga agjencitë e drejtësisë penale çon në praktikat e policore të përgjegjshme gjinore. Për shembull, në vend që të hetojë ngushtë një incident dhune, policia do të drejtohet për të zhvilluar një kuptim të modeleve të abuzimit - taktikat e vazhdueshme që kryesi përdor për të kontrolluar viktimën.

Ndërhyrjet mund të përshtaten për të prishur këtë model abuzimi dhe për të mbrojtur viktimën/mbijetuarën në afat të gjatë. Për shembull, nëse një oficer i përgjigjet

15 Shih Kapitullin 5: Hetimi, Shtojca 2, Dhuna / Abuzimi dhe praktikatat e dëmshme të bazuara në nder

një sulmi që rezulton në lëndime të lehta, por mëson se autori ka një histori të gjatë abuzimi me viktimën/të mbijetuarën dhe e ka kërcënuar se do ta vrasë atë, departamenti i policisë do të njohë një rrezik serioz të dëmtimit dhe do të përgjigjet në mënyrë të përshtatshme.

Menaxherët e mesëm duhet t'i drejtojnë policët që të ndërmarrin veprimet në dispozicion sipas ligjit në fuqi që ka shumë të ngjarë të prishin dinamikën afatgjatë të pushtetit dhe kontrollit. Një përgjigje e policisë që centralizon sigurinë e viktimës/të mbijetuarës mund të përfshijë ndalimin e autorit, lëshimin e një urdhri mbrojtës, rekomandimin të një prokurori që një kërcënim verbal për vrasje të ndiqet si një krim i rëndë, dhe rekomandimin që autori të marrë pjesë në një klasë rehabilitimi që sfidon bindjet e tij.

Teoria: Problem individual psikologjik

Çrregullimet e shëndetit mendor nuk janë shkak i shumicës së dhunës të DHGV. Sidoqoftë, një nga teoritë më të hershme të DHGV (ende e përhapur në shumë komunitete) është se dhuna shkaktohet nga sëmundje mendore ose nga abuzimi me alkoolin ose drogën.¹⁶

Përkrahësit e kësaj teorie besojnë se DHGV mund të ndërpritet me terapi individuale, medikamente psikiatrike ose trajtim të varësisë kimike. Nëse një agjenci e drejtësisë penale miraton këtë teori, përgjigjet e zakonshme do të përfshijnë rekomandimin e trajtimit të autorit dhe referimin e viktimës në këshillim psikologjik. Monitorimi i autorit do të fokusohet në testimin e drogës dhe do të ndiqte më tej rekomandimet e trajtimit, në vend që të monitorojnë sjelljen e tij të dhunshme dhe rrezikun e dëmtimit me të cilin përballet viktimat/i mbijetuarit.

Studimet kanë treguar se edhe pse disa burra që kryejnë DHPI kanë sëmundje mendore, sëmundjet mendore përbëjnë deri në dhjetë për qind të dhunës nga partneri intim.¹⁷ Për më tepër, teoria e 'problemit psikologjik indi-

16 Avokatët për të drejtat e njeriut, 'Teoritë e dhunës', në: http://www.stopvaw.org/theories_of_violence

17 Barbara J. Hart dhe Andrew R. Klein, 'Implikimet praktike të studimit aktual të dhunës së partnerëve intimë për mbrojtësit e viktimave dhe ofruesit e shërbimeve,' dhjetor 2013, 12, at: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/244348.pdf>

vidual' nuk merr parasysh përdorimin e vazhdueshëm të taktikave për të kontrolluar dhe manipuluar viktimën/të mbijetuarën, të cilat janë të zakonshme për dhunën e vazhdueshme në familje.

Nëse menaxherët e mesëm pranojnë që zyrtarët individualë ose organizata po veprojnë nga besimi se shumica e DHGV është shkaktuar nga sëmundje mendore, politikat, protokollet dhe praktikat ekzistuese do të kenë nevojë për rishikim për t'iu përgjigjur më mirë dhunës së përjetuar nga shumica e viktimave/të mbijetuarave. Konsultimi me viktimat/të mbijetuarat në komunitetin lokal është kritik për të kuptuar më mirë përvojat e tyre të jetuara.

Teoria: Problemi i marrëdhënieve

Të tjerë besojnë se DHGV (veçanërisht DHPI) rrjedh nga aftësitë e dobëta të komunikimit dhe mungesa e respektit reciprok, dhe se të dy partnerët janë fajtorë. Nëse kjo teori miratohet nga një agjenci e drejtësisë penale, policia mund të rekomandojë që viktimat dhe autori i krimit të marrin pjesë në këshillimin ose ndërmjetësimin e çifteve, ose - edhe më keq - të sugjerojnë që viktimat/e mbijetuara të ndryshojë sjelljen e saj në përputhje me pritjet shoqërore/kulturore të një 'gruaje të mirë'. Policia ka të ngjarë të dështojë në mbledhjen e informacionit të rëndësishëm në lidhje me rrezikun e dhunës në të ardhmen dhe nuk do të vendosë masa që mbrojnë viktimën. Në mënyrë të ngjashme, në rastet e sulmeve seksuale, viktimat mund të fajësohen për komunikimin e mesazhit të gabuar një kryerësi me fjalë, veprime ose veshje. Kjo teori ka të ngjarë të veprojë si një justifikim për dhunën dhe nuk do të çojë në praktika të cilat mbrojnë sigurinë e viktimave dhe mbajnë përgjegjës autorët.

Nëse menaxherët e mesëm e pranojnë që oficerët individualë ose organizata po veprojnë nga besimi se dhuna është shkaktuar nga problemet e marrëdhënieve ose komunikimit, politikat, protokollet dhe praktikat ekzistuese do të përfshijnë ndërmjetësimin nga oficerët e policisë dhe rekomandimet e këshillimit. Këto politika ose praktika do të kenë nevojë për rishikim për t'iu përgjigjur më mirë dhunës së përjetuar nga shumica e viktimave/të mbijetuarave. Konsultimi me viktimat/të mbijetuarat në komunitetin lokal është kritik për të kuptuar më mirë përvojat e tyre të jetuara.

Teoria: Cikli i dhunës dhe teoritë e menaxhimit të zemërimit

Një teori tjetër e zakonshme është se autorët kanë probleme të menaxhojnë zemërimin e tyre ose të shprehin emocionet e tyre në mënyra jo të dhunshme. Në vitet 1970, Dr. Lenore Walker zhvilloi teorinë e ciklit të dhunës, e cila parashtroi se marrëdhëniet abuzive karakterizohen nga një cikël i vazhdueshëm në të cilin çifti përjeton një fazë të muajit të mjaltit, një fazë të 'ndërtimit të tensionit' dhe një fazë të dhunshme, shpërthyes (e ndjekur përsëri nga faza e muajit të mjaltit të penduar).

Përkrahësit e kësaj teorie besojnë se DHPI mund të ndërpritet në fazën e ndërtimit të tensionit nëse burrat mund të mësojnë mjetet për të qetësuar zemërimin e tyre. Në rastin më të mirë, një agjenci e drejtësisë penale që vepron nga kjo teori e dhunës mund të rekomandojë që një burrë të marrë pjesë në klasat e menaxhimit të zemërimit në mënyrë që të ndalojë dhunën. Në rastin më të keq, oficerët e policisë që veprojnë sipas kësaj teorie mund të fajësojnë viktimat për dështimin në parandalimin e fazës së krijimit të tensionit (ose për dështimin e largimit para se autori të përdorë dhunën).

Hulumtimet e mëtejshme sfiduan vlefshmërinë e teorisë së ciklit të dhunës. Së pari, teoria nuk mori parasysh se shumë viktimat kurrë nuk përjetuan një "fazë të muajit të mjaltit" dhe si rezultat, ajo çoi në fajësimin e viktimave. Për shkak se teoria supozon se gratë do të përjetojnë faza të veçanta në marrëdhënie, organizatat e drejtësisë penale dhe të avokimit që miratuan këtë teori shpesh vendosin barrën në gratë për të ndërprerë

dhunën ose për t'u larguar gjatë fazës së “ndërtimit të tensionit”.¹⁸

Në fakt, gratë thanë se përdorimi i dhunës nga partnerët e tyre ishte i paparashikueshëm dhe i pamundur për t'u kontrolluar. Më tej, shumë taktika të tjera që autorët përdorin për të ushtruar kontroll mbi partnerët e tyre nuk shpjegohen nga teoria e ciklit të dhunës.

Në mënyrë të ngjashme, përkrahësit e teorisë se autorët kanë një “problem të menaxhimit të zemërimit” nuk arrijnë të shpjegojnë pse një kryes mund të përmbahet nga dhuna ndaj njerëzve të tjerë përveç partnerit të tij - për shembull, kundër një shefi që e trajton atë padrejtësisht.

Nëse menaxherët e mesëm e pranojnë që oficerët individualë ose organizata po veprojnë nga besimi se dhuna

¹⁸ Leigh Goodmark, 'Përmirësimi i ligjit dhe politikës për dhunën në familje: një propozim anti-esencialist,' *Journal of Law and Policy*, Vol. 31:39, 2009, 42, në: https://openscholarship.wustl.edu/law_journal_law_policy/vol31/iss1/4/

është shkaktuar nga një problem zemërimi, politikat, protokollet dhe praktikat ekzistuese do të kenë nevojë për rishikim për t'iu përgjigjur më mirë dhunës së përjetuar nga shumica e viktimave/të mbijetuarave. Konsultimi me viktimat/të mbijetuarat në komunitetin lokal është kritik për të kuptuar më mirë përvojat e tyre të jetuara.

Cilat teori aktualisht po nxisin punën në organizatën tuaj?

Menaxherët e mesëm duhet të shqyrtojnë se cilat teori aktualisht po formësojnë përgjigje ndaj DHGV në organizatat e tyre. Cila gjuhë përdoret për të përshkruar DHGV? Cilat qëndrime mbështeten nga praktikat aktuale të agjencisë? Çfarë, nëse ka, 'justifikime' për dhunën pranoen?

Nëse teoria e fuqisë dhe kontrollit/dominimit nuk është tashmë duke informuar punën e organizatës, menaxherët e mesëm mund të fillojnë të përfshijnë këtë teori duke mësuar më shumë rreth përvojave të përjetuara të viktimave/të mbijetuarave. Një hap i parë i mirë është të bashkëpunosh me një organizatë lokale të grave për të mbajtur grupe fokusi me viktimat/të mbijetuarat të cilët mund të japin njohuri mbi fuqinë dhe taktikat e kontrollit të përdorura zakonisht në komunitetin e tyre.

Llojet e dhunës së partnerëve intim

Një nga format më të përhapura të dhunës në mbarë botën është dhuna nga partneri intim. Konceptet dhe teoritë rreth dhunës nga partneri intim që drejtojnë punën e një departamenti policor do të ndikojnë në përgjigjet e oficerëve ndaj viktimave dhe pasojat për autorët. Për shembull, disa komunitete kanë miratuar ligje dhe politika DHPI që kërkojnë nga zyrtarët që t'u përgjigjen të gjitha incidenteve të tilla në të njëjtën mënyrë. "Teoria" themelore e këtij lloji të politikave është se e gjithë dhuna që ndodh në shtëpi ose midis partnerëve intim ka të njëjtin synim dhe ndikim.

Hulumtimet kanë treguar se DHPI është shpesh një krim i përsëritur në të cilin njëri partner përdor taktikat e dominimit për të kontrolluar partnerin e tij për një periudhë të

gjatë kohore.¹⁹ Partneri i tij gjithashtu mund të përdorë dhunë në reagim ose në shenjë hakmarrjeje. Një politikë e cila kërkon të njëjtat pasoja për një kryes të dhunës në vazhdimësi dhe një viktimë/të mbijetuar që herë pas here përdor dhunën për të mbrojtur veten, nuk do t'i japë fund modelit të abuzimit në mënyrë efektive. Një përgjigje efektive ndaj dhunës nga partneri intim kërkon që punonjësit e policisë të kuptojnë se kush po i shkakton çfarë dëmi, dhe me çfarë ndikimi. Ata duhet të kuptojnë se kush është më i rrezikshmi dhe kush ka më shumë frikë.

Për të ndihmuar oficerët e policisë në reagimin e duhur ndaj DHPI, menaxherët e mesëm mund të ndërtojnë kapacitetin e oficerëve për të identifikuar kategoritë e mëposhtme të dhunës në partnerë intim në familje: dhunën për kontroll me shtrëngim, dhunën rezistente dhe dhunën që nuk lidhet me dhunën kontrolluese. Siç është diskutuar më hollësisht në 'Rregullat dhe rregulloret' dhe 'Praktika administrative' seksioni më poshtë, organizatat policore mund të zhvillojnë politika që drejtojnë zyrtarët të identifikojnë dhe reagojnë në mënyrë të përshtatshme për çdo formë dhune.

Çdo lloj dhune nga partneri intim kërkon një përgjigje të ndryshme. Policia mund të kontribuojë në një përgjigje të diferencuar përmes hetimeve të dhura dhe të plota.

Dhuna për kontroll me shtrëngim dhe abuzim është përdorimi i vazhdueshëm i modeluar i kanosjes, detyrimit dhe dhunës, si dhe taktikat e tjera të kontrollit për të krijuar dhe mbajtur një marrëdhënie dominimi mbi një partner intim.

Autorët që përdorin dhunën për kontroll të detyruar besojnë se kanë të drejtë të kontrollojnë veprimet, mendimet dhe sjelljet e partnerit dhe fëmijëve të tyre. Dhuna për kontroll me shtrëngim dhe abuzim dallohet nga dhuna fizike, dhuna seksuale dhe sjellja dominuese dhe poshtëruese. Ajo krijon frikë tek viktima dhe një

¹⁹ Evan Stark, 'Ri-prezantimi i grave të goditura: Kontrolli me shtrëngim dhe mbrojtja e lirisë,' Dhuna kundër grave: Realitete komplekse dhe çështje të reja në një botë në ndryshim, Les Presses de l'Université du Québec: 2012

Konceptet dhe teoritë: Mesazhet kryesore

- Konceptet dhe teoritë formojnë politikën, praktikën, direktivat dhe gjuhën e përdorur nga organizatat policore
- Teoritë e përgjegjshme gjinore pranojnë se shumica e DHNGV është një ushtrim i fuqisë dhe kontrollit që përforcohet nga taktika të tjera mbizotëruese
- Hetimet nga policia në rastet e DHPI duhet të kërkojnë të bëjnë dallimin midis: dhunës, shtrënguese detyruese, dhunës rezistente dhe dhunës që nuk ka lidhje me kontrollin shtrëngues
- Menaxherët e mesëm duhet të shqyrtojnë teoritë aktuale dhe të përfshijnë teori të përgjegjshme gjinore në lidhje me secilën nga shtatë metodat e tjera të diskutuara më poshtë

hendek të fuqishëm të konsiderueshëm midis autorit dhe viktimës/të mbijetuarës. Viktima/e mbijetuara ka pak ose aspak autonomi në këtë lloj marrëdhënieje dhe shpesh ndihet e bllokuar. Dominimi arrihet kur një person fillon të jetojë nën kontrollin e tjetrit bazuar në frikën e dëmtimit, qoftë ekonomik, fizik, seksual dhe/ose emocional.

Për të identifikuar nëse një viktimë/i mbijetuar po përjeton dhunë për kontroll me shtrëngim, një oficer policie duhet të hetojë modelin e abuzimit - jo vetëm incidentin të cilit i përgjigjet oficeri i policisë.

Një përgjigje efektive nga policia dhe sistemi i drejtësisë penale nuk duhet t'i përgjigjet vetëm incidentit të menjëhershëm të dhunës; ai gjithashtu duhet të prishë modelin e vazhdueshëm të abuzimit - për shembull, duke siguruar mbrojtje të vazhdueshme për viktimën dhe një mundësi që autori të ndryshojë bindjet dhe sjelljet e tij përmes programit të rehabilitimit të një sulmuesi.

Dhuna rezistente përfshin përdorimin si atij ligjor po ashtu edhe të paligjshëm të forcës, e cila përdoret nga viktimat për të kontrolluar përdorimin e taktikave

shtrënguese kontrolluese, ose në reagim ndaj dhunës së burrave të tjerë ndaj tyre si gra.

Shumica e viktimave të dhunës shtrënguese kontrolluese dhe abuzimit përdorin shumë taktika të tjera për t'u përpjekur të mbrojnë veten dhe t'i rezistojnë shtypjes para se të përdorin dhunën. Viktimat/të mbijetuarat shpesh do t'i bëjnë thirrje familjes dhe miqve, do të përpiqen të negociojnë me kryesin e tyre, të qetësojnë autorin e tyre ose të ndahen prej tyre para se të përdorin këtë lloj DHPI.

Kur të dy partnerët kanë përdorur dhunë gjatë një incidenti, oficerët e policisë duhet të drejtohen që të:

- Përcaktojnë nëse njëra palë ka vepruar në vetëmbrojtje, dhe
- Pyesin palët për çdo histori të dhunës shtrënguese kontrolluese dhe taktika të tjera në mënyrë që të kuptojnë kontekstin e dhunës.

Nëse një sistem i drejtësisë penale zbaton të njëjtat pasoja ndaj viktimave/të mbijetuarave që përdorin dhunë rezistente si edhe për autorët e dhunës me kontroll të shtrënguar, ai nuk do të ndalojë abuzimin e vazhdueshëm dhe do të dekurajojë ata që janë më të rrezikuar nga dëmtimi nga raportimi i abuzimit.

Anasjelltas, oficerët e policisë të cilët janë në gjendje të identifikojnë kur një viktimë/e mbijetuar përdor dhunë rezistente, mund ta lidhin atë me burime të tilla si organizatat e grave që ofrojnë mbështetje dhe shërbime. Disa komunitete kanë krijuar programe dënimi alterna-

tiv për gratë, të cilat lejojnë viktimat/të mbijetuarat të marrin shërbime dhe të ndjekin klasa të specializuara në vend të vuajtjes së dënimit me burg për disa akte dhune rezistente.²⁰

Dhuna që nuk lidhet me kontrollin shtrëngues përdoret nga njëri partner intim kundër tjetrit dhe nuk është as një përpjekje e vazhdueshme për të ushtruar kontroll shtrëngues, as një përgjigje ndaj kontrollit shtrëngues. Ai përfshin të gjitha aktet e tjera të dhunës në familje, dhe përfshin:

- **dhuna në situatë**, në të cilën njëra ose të dyja palët përdorin dhunën, por nuk është pjesë e një modeli të vazhdueshëm të shtrëngimit dhe kanosjes.
- **dhuna patologjike**, në të cilën përfundimi ose kontrolli i patologjisë do t'i jepte fund dhunës (sëmundjet mendore, varësia nga droga dhe alkooli pa modelin e shtrëngimit dhe bllokimit të partnerit, dëmtimi i trurit).
- **anomia**, dhuna e lidhur me prishjen e rendit shoqëror. Shembujt përfshijnë rritjen e përdhunimit dhe abuzimit të grave nga partnerët e tyre në kushte të dëshpëruara shoqërore, të tilla si ato të përjetuara gjatë luftës, fatkeqësive natyrore dhe në kampe refugjatësh.

Dhuna është pothuajse gjithmonë një përpjekje për të kontrolluar dikë, por nuk është gjithmonë një përpjekje për të krijuar një marrëdhënie kontrolli ose dominimi. Ndonjëherë një akt dhune përdoret për të kontrolluar një grup rrethanash shumë specifike (pirja e alkoolit nga partneri, refuzimi për të kontribuar në familje, prindërim i pakënaqshëm).

Secila prej këtyre llojeve të dhunës - edhe pse e rrallë në krahasim me dhunën shtrënguese kontrolluese - kërkon përgjigje të ndryshme. Për shembull, dhuna patologjike e shkaktuar nga varësia nga droga ose alkooli mund të zgjidhet me një program trajtimi, nëse autori i krimit nuk përdor taktikat e vazhdueshme të dominimit. Poli-

²⁰ Për shembull, në Duluth, Minesota, PKK krijoi një qasje të ndryshme ndaj përdorimit të dhunës rezistente nga gratë. Gratë mund të marrin pjesë në një klasë e cila përdor një kurrikulë të krijuar veçanërisht për të trajtuar përdorimin e dhunës nga gratë në rezistencë ndaj dhunës shtrënguese kontrolluese. Shih Pence, Connelly dhe Scaia, 'Pikat kryesore: Një kurrikulë jo dhune për gratë.'

Kutia 3

Shembull i ndryshimit në praktikën administrative: Gjeorgji

Një praktikë e zakonshme administrative është krijimi i një mjeti për vlerësimin e rrezikut për punonjësit e policisë. Në Gjeorgji, të drejtat globale për gratë punuan me oficerët e policisë për të krijuar një vlerësim të ri të rrezikut për të ndihmuar të gjithë oficerët të identifikojnë faktorët e rrezikut dhe dëshmitë e dhunës shtrënguese kontrolluese në rastet e DHPI. Viktimat/të mbijetuarit u angazhuan përmes fokus grupeve për të dhënë kontribut mbi dinamikën e DHPI në komunitetin lokal. Policia dhe prokurorët u intervistuan për të kuptuar boshllëqet në praktikën aktuale administrative dhe për të hartuar një vlerësim të ri të rrezikut që do të përmirësonte komunikimin e oficerëve të policisë me informacionet thelbësore të rrezikut për prokurorët. Rezultati ishte një vlerësim i rrezikut që pasqyron përvojat e përjetuara të grave me DHPI në Gjeorgji, që centralizon sigurinë e viktimave/të mbijetuarve dhe që ndihmon policinë dhe prokurorët në mbajtjen e përgjegjësisë nga autorët.

cia duhet të drejtohet për të mbledhur informacion në lidhje me çdo histori të sjelljes shtrënguese kontrolluese, si dhe çdo histori të abuzimit me drogën ose alkoolin në mënyrë që të përcaktojë shkaku rrënjësor të dhunës.

3) Rregullat dhe rregulloret

Rregullat dhe rregulloret përfshijnë ligjet, rregulloret administrative, politikat, protokollet dhe direktivat e agjencisë që agjencitë e drejtësisë penale duhet të ndjekin ndërsa punojnë për të parandaluar, hetuar dhe përgjigjen ndaj DHGV. Rregullat dhe rregulloret duhet të analizohen për të përcaktuar nëse ato promovojnë policimin e përgjegjshëm ndaj gjinisë.

Çdo rregull, rregullore, politikë ose protokoll ka një qëllim. Rregullat dhe rregulloret e përgjegjshme gjinore-synojnë të arrijnë sigurinë e viktimave dhe të mbajnë përgjegjës autorët për dhunën. Pas një ekzaminimi të afërt, disa politika mund të synojnë të rrisin efikasitetin e një agjencie, por bëjnë pak për të mbrojtur viktimat/të mbijetuarit ose për të mbajtur përgjegjës autorët dhe në fakt mund të minojnë këto qëllime.

Për shembull, në nivel global, shumë komunitete janë organizuar për të ndryshuar një politikë që rezultoi në arrestimin e shumë grave që ishin viktimat të dhunës shtrënguese kontrolluese. Kur ligjet ose politikat kërkojnë arrestimin në vendin e sulmit, viktimat shpesh arrestohen. Hulumtimet tregojnë se shumë gra të arrestuara veprojnë në vetëmbrojtje, madje as ato që kanë përdorur dhunë rezistente nuk janë agresoret mbi-

zotëruese. Mund të vendosen politika të reja që kërkojnë nga oficerët që të bëjnë një 'përcaktim vetëmbrojtjeje' dhe të shmangin arrestimin e çdokujt që vepron në vetëmbrojtje. Politikat gjithashtu mund të drejtojnë oficerët se si të përcaktojnë agresorin mbizotërues në një incident të dhunës në familje, dhe të drejtojnë ata që ta arrestojnë vetëm atë person.

Disa politika mund të përforcojnë dinamikën e fuqisë midis viktimës/të mbijetuarës dhe autorit ose të vendosin përgjegjësi për dhunën mbi viktimën/të mbijetuarën. Për shembull, ligjet e shumë vendeve nuk lejojnë policinë ose gjykatat të lëshojnë urdhra mbrojtjeje që ndalojnë autorin të kontaktojë viktimën/të mbijetuarën.

Rregullat dhe rregulloret: Mesazhet kryesore

- Rregullat dhe rregulloret mund të krijohen ose ndryshohen për të mbështetur policimin gjinor
- Rregullat dhe rregulloret duhet të përqendrojnë sigurinë e viktimës/të mbijetuarës dhe përgjegjësinë e shkelësit duke u konsultuar me viktimat/të mbijetuarat për përvojën e tyre të përjetuar të dhunës. Konsultimet me viktimat/të mbijetuarat gjithashtu duhet të përfshihen në krijimin ose ndryshimin e rregullave/rregulloreve
- Menaxherët e mesëm janë të pozicionuar në mënyrë unike për të koordinuar me të tjerët në sistemin e drejtësisë penale për të vlerësuar efektivitetin e rregullave dhe rregulloreve ekzistuese

Ligje dhe politika të tilla nuk i përgjigjen gjinisë, sepse ato kërkojnë që viktimat/e mbijetuara të zgjedhë midis një shtëpie të qëndrueshme (për veten dhe fëmijët e saj) dhe sigurinë nga dhuna. Një politikë e përgjegjshme gjinore e drejton policinë t'i përgjigjet dhunës në një mënyrë që zhvendos përgjegjësinë në shtetin (për frenimin e dhunës së autorit) dhe në autorin (për të ndryshuar sjelljen e tij).

Menaxherët e mesëm me përgjegjësi komanduese operacionale mund ta shohin veten si me ndikim të kufizuar mbi ligjet penale dhe civile mbi DHGV, apo edhe mbi politikën e agjencive të tyre të drejtësisë penale. Sidoqoftë, menaxherët e mesëm janë në një pozicion unik për të kuptuar implikimet praktike të këtyre rregullave dhe rregulloreve në polici. Për më tepër, ata janë të pozicionuar në mënyrë unike për të koordinuar me praktikuesit e tjerë (përfshirë policinë, oficerët e provës dhe avokatët e viktimave/të mbijetuarave) në analizimin e efektivitetit të rregullave dhe rregulloreve në parandalimin dhe reagimin ndaj DHGV. Vendimmarrësit mund dhe duhet të përfshijnë menaxherët e mesëm në bërjen e politikave.

4) Praktikë Administrative

Praktikat administrative përfshijnë të gjitha metodat që një organizatë përdor për të standardizuar mënyrën se si policia zbaton politikën, ligjet, rregulloret dhe mandatet e saj. Shumica e proceseve administrative përfshijnë përdorimin e teksteve, të tilla si format e shqyrtimit, format e dokumentacionit të rasteve, matricat, udhëzimet, formatet e shkrimit të raportit, udhëzimet dhe protokollet e drejtimit dhe shembuj të tjerë të asaj që praktikuesit i referohen si 'shkresa.' Rregullat dhe rregulloret janë mandate; proceset administrative janë udhëzime për policinë se si t'i zbatojnë ato mandate.

Së bashku me udhëzimet mekanike për menaxhimin e rasteve, proceset administrative mbajnë bazën konceptuale që ose centralizon ose marginalizon përvojat dhe nevojat aktuale të grave dhe vajzave për siguri. Formulari i raportit të policisë, pyetësori për vlerësimin e rrezikut dhe lista kontrolluese e mbledhjes së provave janë shembuj të praktikave administrative që përsh-

Praktikat administrative: Mesazhet kryesore

- Praktikë administrative përshkruajnë mënyrat e të menduarit dhe të vepruarit në raste
- Praktikë administrative - të tilla si formularët e raportit të policisë - kanë një ndikim të madh në sigurinë e viktimës/të mbijetuarës dhe përgjegjësinë e shkelësit, sepse informacioni i marrë përdoret gjatë procesit të përpunimit të rastit
- Rishikoni dhe përmirësoni praktikë administrative për të siguruar që ato të centralizojnë sigurinë e viktimave/të mbijetuarave dhe përgjegjshmërinë e shkelësve

kruajnë mënyrat e të menduarit dhe veprimit sipas rasteve.²¹

Praktikat administrative që përputhen me teoritë gjinore të policimit do të ndikojnë në përpunimin e rasteve përtej thirrjes fillestare të viktimës për ndihmë. Informacioni që mbledh policia mund të përdoret nga prokurorët, oficerët e provës, punonjësit e mbrojtjes së fëmijëve, gjyqtarët dhe të tjerët për të marrë vendime kritike në lidhje me sigurinë e grave dhe fëmijëve të tyre. Krijimi i formave, vlerësimeve kompjuterike, vlerësimeve dhe listave kontrolluese që sqarojnë në lidhje me fuqinë dhe kontrollin dhe dominimin e grave dhe vajzave do të standardizojë policimin me përgjegjësi gjinore në rastet e DHGV.

5) Burimet

Burimet përfshijnë mënyrat që një komunitet, agjenci ose organizatë policore ndan dhe siguron cilësinë e financimit, materialeve, proceseve dhe personelit të nevojshëm për të adresuar një problem - në rastin tonë, problemin e DHGV. Burimet përfshijnë gjithçka të nevojshme për të arritur, si më poshtë:

- Punëtorët bëjnë punën e tyre pa kompromentuar sigurinë e viktimës/të mbijetuarës ose përgjegjësinë e shkelësit. Kjo përfshin madhësinë e rasteve, teknologjinë, mbikëqyrjen adekuate dhe shërbimet mbështetëse;

²¹ Vlerësimi i rrezikut diskutohet gjithashtu në Kapitullin 6: 'Siguria dhe mbrojtja' e këtij doracak.

- Viktimat/të mbijetuarat e abuzimit kanë qasje në situata më të sigurta, përmes mjeteve të tilla si kujdesi mjekësor, strehimi, këshillimi i kualifikuar, ndihma financiare dhe përfaqësimi i duhur ligjor;
- Sistemet ndërhyrëse i mbajnë përgjegjës shkelësit. Kjo përfshin hapësirën e duhur të burgut, lehtësinë e qasjes në informacione në lidhje me historinë kriminale të autorit të krimit, personelin e duhur për të mbikëqyrur autorët që lirohen nga burgu në pritje të akuzave penale, shërbimet rehabilituese me cilësi të lartë dhe praktikuesit të cilët janë të përgatitur mirë për të punuar me autorët me prejardhje të ndryshme ekonomike, etnike dhe fetare.

Shpesh, oficerët e policisë nuk kanë kohë të mjaftueshme për t'iu kushtuar hetimit të DHGV. Nëse oficerët nuk kanë kohë për të mbledhur informacionin përkatës nga viktimat/të mbijetuarat në lidhje me kontekstin dhe ashpërsinë e dhunës, ata nuk janë të aftë të mbrojnë viktimën/të mbijetuarën ose të përpilojnë provat e nevojshme për një rast penal të suksesshëm nga një prokuror. Teknika të veçanta hetimore janë gjithashtu të nevojshme në raste të sulmeve seksuale ku oficerët mund të kenë nevojë të intervistojnë viktimat/të mbijetuarat kur ata janë në gjendje të japin më shumë detaje ose nevojiten prova klinike, siç janë provat e mbledhura në 'komplete përdhunimi'.²³

22 Shih RASH, në: <https://www.rainn.org/articles/rape-kit>

Trauma dytësore ose nënvlerësuese e përjetuar nga oficerët e policisë është një shqetësim tjetër i burimeve që ngadalë po tërheq vëmendjen në të gjithë botën. Ekspozimi ndaj traumave të të tjerëve ose përvoja e drejtpërdrejtë e situatave kërcënuese për jetën mund të shkaktojë ndikime të qëndrueshme te punonjësit e policisë. Departamentet e policisë mund të ndajnë burime për të mbështetur oficerët që kanë përjetuar trauma dhe për të siguruar që kushtet e punës të minimizojnë, në vend që të përkeqësojnë, përvojat e traumave të punonjësve të policisë.²³

Shumë organizata policore në të gjithë botën po veprojnë me burime të kufizuara dhe të papërshtatshme. Mungesa e burimeve duhet të adresohet në mënyrë që policia të sigurojë me sukses sigurinë e viktimës/të mbijetuarës dhe përgjegjësinë e shkelësit. Për shembull, një agjenci policore në Evropën Lindore ka pranuar se burgjet dhe objektet e burgut kanë resurse të kufizuara. Për shkak të kësaj, gjykatat nuk shqiptojnë dënime me burg.

Resurset: Mesazhet kryesore

- Resurset e duhura janë kritike për të mbrojtur viktimat dhe për të kërkuar përgjegjësi nga kundërvajtësit
- Resurset përfshijnë kohën e stafit, teknologjinë, mbikëqyrjen, mbështetjen për policinë, mbështetjen për viktimat/të mbijetuarat dhe mekanizmat për të kërkuar përgjegjësi nga kundërvajtësit
- Fokus grupet e viktimave/të mbijetuarve dhe intervistat me policinë e vijës së parë mund të ofrojnë një pasqyrë të paçmueshme në boshllëqet e resurseve.

Aty ku mungesa e resurseve paraqet një sfidë serioze, menaxherët e mesëm duhet të vlerësojnë me kujdes se cilat resurse bëjnë ndikimin më të madh në arritjen e sigurisë së viktimës/të mbijetuarës dhe përgjegjësinë e shkelësit. Të dy grupet e fokusit të viktimave/të mbijet-

23 Shih, p.sh., Zyra për viktimat e krimit, 'Veglat dytësore të traumave', në: https://vt.ojp.gov/tools-for-law-enforcement/management-and-supervision?fbclid=IwAR32qSintkuMtPicolYpdmnHymwgSyzqKLYwy6XTo_SFdR-LF1Y-sVB_s

uarave dhe intervistat me policinë e vijës së parë mund të japin një pasqyrë të vlefshme për dhënien përparësi të përdorimit të resurseve.

6) Lidhjet

Lidhjet (ndonjëherë të përshkruara si koordinim) janë të gjitha mënyrat në të cilat policia lidhet me ndërhyrësit dhe ofruesit e shërbimeve të mëparshëm, pasues dhe paralel në rastet e DHGV. Çdo rast i DHGV mund të përfshijë disa institucione të ndryshme brenda një komuniteti, përfshirë sistemin e drejtësisë penale. “Lidhjet” i referohet mënyrës se si institucionet janë të lidhura me njerëzit, rastet e të cilëve i përpunojnë; si praktikuesit lidheni me punëtorët e tjerë brenda sistemit; si mbledhet dhe ndahet informacioni; dhe si zgjidhen problemet.

Për shembull, lidhjet e forta midis operatorëve të telefonisë së urgjencës, policisë dhe prokurorëve mund të përmirësojnë aftësinë e sistemit për të mbajtur gratë dhe vajzat të sigurta dhe për të mbajtur përgjegjës kundërvajtësit. Në shumë komunitete, operatorët telefonikë të urgjencës janë kontakti i parë për viktimat e dhunës. Politikat që drejtojnë operatorët të tillë duhet të hartohen për të siguruar policisë informacionin përkatës kur ata përgjigjen në një rast të DHGV. Për shembull, aty ku është e mundur, politikat mund t'i drejtojnë operatorët që të kërkojnë regjistrime në internet për të përcaktuar nëse ka pasur thirrje të mëparshme që përfshinin të njëjtin autor dhe viktimë/të mbijetuar, dhe t'ua komunikojnë këtë informacion punonjësve të policisë që reagojnë në mënyrë që ata të mund të përgjigjen me një nivel më të lartë të kujdesit.

Në mënyrë të ngjashme, menaxherët e mesëm duhet të komunikojnë me prokurorët për të përcaktuar se çfarë informacioni kanë nevojë prokurorët për të mbledhur policia për të mbështetur akuzat penale ose masa të tjera për të mbajtur përgjegjës autorin. Prokurorët mund të japin udhëzime të vlefshme mbi pranueshmërinë e provave në gjykatë dhe mbi aftësinë e tyre për të përdorur informacionin e mbledhur nga policia në formate të veçanta. Politikat e policisë dhe prokurorisë mund të hartohen për tu përafuar me njëra -tjetrën, në mënyrë që të sigurohet përpunimi në kohë dhe efektiv i ras-

teve, të fokusuar në sigurinë e viktimës/të mbijetuarës dhe përgjegjësinë e autorit.²⁴

Disa komunitete kanë përmirësuar lidhjet duke krijuar ekipe shumë disiplinore të përbëra nga përfaqësues nga policia, zyra e prokurorit, shërbimi sprovues, organizatat e avokimit të grave dhe agjenci të tjera.

Për shembull, në Duluth, Minesota, SHBA, ekipi i përgjigjes shumëdisiplinore i dhunës në familje shqyrton çdo rast të dhunës në familje/DHPI të hetuar nga policia për të përcaktuar së bashku strategjitë për secilin rast individual dhe për të identifikuar ndryshimet e nevojshme në politikat dhe praktikën që pengojnë sigurinë e viktimës/mbijetuarës dhe përgjegjësinë e shkelësit.

Menaxherët e mesëm në departamentet e policisë mund të luajnë një rol thelbësor në ekipe të tilla, duke pasur parasysh afërsinë e tyre me operacionet e përditshme të policisë dhe njohuritë e tyre mbi politikën që udhëheqin praktikën e policisë. Për shembull, për shkak se menaxherët e mesëm shpesh kanë qasje më të madhe në udhëheqjen në zyrën e prokurorit se sa policia e vijës së parë, ata mund të punojnë vazhdimisht për të përmirësuar lidhjet.

Menaxherët e mesëm duhet të punojnë për të përmirësuar metodat e lidhjes së praktikuesve të sistemit të drejtësisë penale, duke i kushtuar vëmendje:

²⁴ Shih Kapitujt 8: 'Koordinimi mes agjencive të drejtësisë' dhe 12: 'Vazhdimi i drejtësisë' në këtë doracak për më shumë informacion mbi koordinimin midis policisë dhe prokurorëve.

- Si drejtohet dhe ndahet informacioni;
- Si informacioni i ndarë komunikon koncepte ose teori të veçanta në lidhje me rastin;
- Nëse takimet e rregullta midis policisë dhe organizatave të tjera të drejtësisë penale do të përmirësojnë koordinimin;
- Çfarë informacioni kanë nevojë organizatat e tjera të drejtësisë penale për të çuar çështjet në mënyrë efektive për të arritur sigurinë e viktimës/të mbijetuarës dhe përgjegjësinë e shkelësit;
- Si mund të përmirësohen politikat dhe praktikat policore për të forcuar lidhjet;
- Si lidhen praktikuesit në organizatat e tjera (siç janë prokurorët) me viktimën/të mbijetuarën dhe dhunuesin; me fjalë të tjera, a paraqet dosja e çështjes me saktësi njerëzit e përfshirë në rast, duke supozuar se disa praktikues nuk do t'i takojnë kurrë ato?
- Nëse plotësohen nevojat unike të viktimave/të mbijetuarve. Nëse jo, mund të ketë nevojë të krijohen lidhje të reja.

Disa komunitete kanë përmirësuar lidhjet duke krijuar ekipe shumë disiplinore të përbëra nga përfaqësues nga policia, zyra e prokurorit, shërbimi sprovues, organizatat e avokimit të grave dhe agjenci të tjera.

Një organizatë policore në Australi punoi pa u lodhur për të mbledhur sasi të mëdha të kontekstit dhe informacionit të rrezikuar nga viktimat/e mbijetuarat për t'u përdorur nga gjykata në marrjen e vendimeve. Policia filloi të vërente se gjykata nuk po përdorte informacionin e dhënë atyre. Kur u pyetën pse, gjykata u tha se informacioni i dhënë për ta ishte shumë i gjerë dhe nuk ishte i organizuar në një mënyrë që ishte e dobishme. Kjo lidhje mund të përmirësohet vetëm me komunikimin midis policisë dhe gjykatës se çfarë informacioni duhet të mbledhet dhe si informacioni duhet t'i paraqitet gjykatës.

Lidhjet: Mesazhet kryesore

- Lidhjet janë mënyrat në të cilat policia koordinohet me ofruesit e tjerë të shërbimeve dhe praktikuesit e sistemit të drejtësisë penale
- Për të përmirësuar lidhjet, një organizatë policore duhet të komunikojë me praktikuesit e tjerë në lidhje me informacionin që u nevojitet për të çuar përpara qëllimet e sigurisë së viktimave/të mbijetuarave dhe përgjegjësinë e shkelësve
- Mund të ketë nevojë të krijohen lidhje të reja për t'u siguruar viktimave/të mbijetuarave shërbimet që u nevojiten

7) Përgjegjshmëria

Përgjegjshmëria është një nga komponentët më kritikë të analizës së 8 Metodave për organizatat policore. Për menaxherët e mesëm, pika fokale konstante është hendeku midis asaj që njerëzit në komunitet përjetojnë dhe kanë nevojë, dhe asaj që ofron organizata. Në qendër të punës së një menaxheri të mesëm është përpjekja për të parë hendekun nga këndvështrimi i viktimës/të mbijetuarës dhe për të parë se si prodhohet hendeku nga praktikatat e menaxhimit të rasteve. Në gjetjen se si prodhohet një problem nga praktikatat institucionale, menaxherët e mesëm njëkohësisht zbulojnë se si ta zgjidhin atë. Rekomandimet lidhen drejtpërdrejt me krijimin e praktikave të reja standardizuese, siç janë rregullat, politikat, procedurat, format dhe trajnimet e reja.

Përgjegjshmëria mban kuptime të veçanta në lidhje me 8 Metodatat. Ai përfshin mënyrat se si organizohen praktikatat institucionale për të arritur si më poshtë:

- Mban kryesit përgjegjës për dëmin që kanë bërë, si dhe dëmin që ka të ngjarë të shkaktojnë pa ndërhyrje efektive;
- Mban policinë përgjegjëse ndaj viktimës/të mbijetuarit;
- Mban policinë përgjegjëse ndaj ofruesve të tjerë të shërbimeve në sistem.

Kohët e fundit, një organizatë policore kreu një vlerësim të rasteve të tyre të dhunës në familje. Kur zbatuan 8 Metodën, ata zbuluan se organizata policore kishte një mision të fortë, një politikë të mjaftueshme për të trajtuar dhunën në familje, resurset e duhura dhe format më të mira të administratës. Megjithatë, atyre u mungonte llogaridhënia dhe mbikëqyrja e duhur. Për shkak të kësaj, policia shkroi një raport ose arrestoi në më pak se 20% të të gjitha rasteve të dhunës në familje.²⁵

Përgjegjshmëria brenda një organizate policore kërkon pasojë specifike, të njohura për policinë të cilët nuk ndjekin politikën, praktikën ose protokollin e pritur. Për shembull, nëse politika kërkon që një oficer policie t'i bëjë pyetje të caktuara një viktime/të mbijetuara, dhe ai/ajo nuk arrin ta bëjë këtë, një oficer drejtues ose mbikëqyrës mund të mbajë përgjegjësi oficerin duke kërkuar që ai ose ajo të kthehet te viktime/e mbijetuara për të plotësuar formularin e kërkuar, ose mund të vendosë masa disiplinore. Masat e llogaridhënies duhet të identifikohen qartë në politikat e një departamenti.

Një masë premtuese e llogaridhënies nga Komisioni i Policisë në British Columbia, Kanada, ishte zhvillimi i një politike të paanshme të policimit pas angazhimit të komunitetit rreth trajtimit të njëanshëm të indigjenëve/ njerëzit e kombeve të parë²⁶ Në mënyrë të ngjashme, politikat e fokusuar në ndalimin e paragjykimave gjinore nga policia mund të jenë efektive nëse shoqërohen me masa llogaridhënieje.

8) Arsimi dhe trajnimi

Pasi të jetë miratuar ndonjë teori, politikë, forma ose procedura administrative, resurset apo ndryshime të tjera nga një organizatë policore, menaxherët e mesëm

²⁵ Komisioni mbikëqyrës i policisë së Minneapolis 'Hulumtimi dhe studimi i përgjigjes ndaj dhunës në familje', 2018, në: <http://www.ci.minneapolis.mn.us/www/groups/public/@civilrights/documents/webcontent/wcmssp-211936.pdf> Raporti përfshinte lloje të ndryshme të rasteve të kategorizuara si 'dhunë në familje' sipas Minnesota, ligji amerikan.

²⁶ Standardet Provinciale të Policimit, Seksioni 6.2.1, British Columbia, në: <https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/law-crime-and-justice/criminal-justice/police/standards/6-2-1-police-stops.pdf>

Përgjegjshmëria: Mesazhet kryesore

- Përgjegjshmëria është kritike për ndryshimin e suksesshëm institucional. Nëse përmirësohen secila nga 7 metodat, por policia nuk mban përgjegjësi ndaj standardeve të reja, rezultatet për viktimat/të mbijetuarat nuk do të përmirësohen
- Menaxherët e mesëm duhet të komunikojnë pritshmëritë dhe të përdorin masa specifike, të tilla si mbikëqyrja dhe disiplina, për të mbajtur policinë përgjegjëse
- Organizata policore në tërësi duhet të përpiqet të jetë përgjegjëse ndaj viktimeve/të mbijetuarave dhe para praktikuesve të tjerë të sistemit të drejtësisë penale, dhe duhet të mbajë përgjegjësin kryesin.

duhet të trajnojnë oficerët e policisë për zbatimin e ndryshimeve. Për shembull, pasi u zhvillua një pyetësor i ri policor në Gjeorgji, oficerët e policisë u trajnuan për qëllimin e pyetësorit dhe si ta përdorin atë.

Tradicionalisht, trajnimet janë fokusuar në ndryshimin e mentalitetit të punonjësve të policisë të ngarkuar me zbatimin e ligjeve për DHGV. Sidoqoftë, siç u diskutua më parë, trajnimi vetëm mbi konceptet nuk do të rezultojë në ndryshimin e fundit brenda një departamenti policie. Zyrtarët duhet të kuptojnë se çdo ndryshim i ri ndikon në funksionin e tyre brenda organizatës dhe duhet të kenë trajnim praktik për zbatimin e ndryshimeve. Zyrtarët gjithashtu duhet të trajnohen për çdo masë përgjegjësie që departamenti do të përdorë për të siguruar që politikat, praktikat ose burimet e reja të zbatohen në mënyrë efektive.

Policia gjithashtu duhet të marrë arsim dhe trajnim për sa më poshtë:

- Mënyrat se si një organizatë organizon policinë për të kuptuar punët e tyre dhe fenomenet shoqërore që lidhen me punën e tyre, të tilla si abuzimi i grave në martesë dhe marrëdhënie intime;

- Mënyra formale që organizatat policore i trajnojnë punonjësit e tyre që të mendojnë dhe veprojnë në raste;
- Mënyra joformale që oficerët reagues të mësojnë punët e tyre përmes përvojës dhe trajnimit nga punëtorët më me përvojë;
- Ekspozimi ndaj koncepteve, teorive dhe praktikave të ndryshme konceptuale;
- Ndërtimi i vazhdueshëm i aftësive që u mundëson punonjësve të ndërhyjnë në mënyrë efektive në rastet e DHGV që përfshijnë popullata të ndryshme.

Edukimi dhe trajnimi: Mesazhet kryesore

- Oficerëve të policisë duhet t'u jepet arsimim dhe trajnim mbi çdo politikë, praktikë administrative, resurse ose lidhje që zbatohen; si lidhen ndryshimet me funksionin e tyre si polici; dhe se si policia do të mbajë përgjegjësi për zbatimin e ndryshimit
- Edukimi dhe trajnimi duhet të mbulojnë qëllimin e ndryshimit institucional dhe mënyrën e zbatimit të ndryshimit

PËRFUNDIM

Për shkak se paragjykimi gjinor është ngulitur thellë në institucione, zbatimi i policimit gjinor kërkon analiza dhe ndryshime institucionale. Tetë Metodën u japin menaxherëve të mesëm një kornizë për të analizuar boshllëqet në përgjigjen e një organizate policore ndaj DHGV dhe për krijimin e ndryshimeve institucionale. Angazhimi i viktimave/të mbijetuarave - veçanërisht atyre që përjetojnë forma të ndërlidhura të shtypjes - është thelbësore për të kuptuar përvojën e përjetuar të grave dhe vajzave dhe boshllëqet në shërbimet që një organizatë policore tashmë ofron. Koordinimi me agjencitë e tjera të drejtësisë penale është gjithashtu thelbësor për të siguruar që çdo ndryshim në praktikën e policisë do të shërbejë për sigurinë e mëtejshme të viktimave/të mbijetuarave dhe përgjegjësinë e kryesit gjatë gjithë procesimit të rasteve të DHGV. Përveç kësaj, menaxherët e mesëm duhet të edukojnë policinë për çdo ndryshim në funksionin e tyre brenda organizatës dhe duhet të komunikojnë dhe të zbatojnë masa të forta llogaridhënieje për të siguruar që ndryshimet institucionale janë arritur. Ndryshimi institucional mund të përmirësojë reagimin e të gjithë policisë, duke i bërë komunitetet më të sigurta për gratë dhe vajzat.

SHËNIME DHE LEXIM TË SUGJERUAR

1. Ellen Pence, 'St. Doracak i zyrës së sherifit të qarkut Louis për dhunën në familje dhe udhëzues trajnimi për deputetët e patrullës, '2001, në: <https://praxisinternational.org/wp-content/uploads/2015/12/sheriffhand-book-1.pdf>
2. Ellen Pence, Laura Connelly dhe Melissa Scaia, 'Pikat kryesore: Një kurrikulë jo dhune për gratë', Minnesota: 2011, në: <https://www.theduluthmodel.org/wp-content/uploads/2017/03/Turning-Points-Curricula-for-Women-Who-Use-Violence-Preview.pdf>
3. Evan Stark, 'Rreziqet e vlerësimit të rrezikshëm', *tremujor dhuna ndaj familjes dhe partnerëve intimë*, nëntor 2013, në: http://www.ncdsv.org/FDHPIQ_Dangers-of-dangerousness-assessment_11-20-2013.pdf.
4. Evan Stark, 'Ri-prezantimi i grave të goditura: Kontrolli me shtërngim dhe mbrojtja e lirisë,' Dhuna kundër grave: Realitete komplekse dhe çështje të reja në një botë në ndryshim, Les Presses de l'Université du Québec: 2012
5. Mending the Sacred Hoop/Minnesota Development Project, Inc, 'Analiza e bazuar në komunitet e ndërhyrjeve të sistemit juridik të SHBA në rastet e abuzimit në familje që përfshijnë gratë indigjene: Raporti përfundimtar për institutin kombëtar të drejtësisë, dhjetor 2002, në: <https://praxisinternational.org/wp-content/uploads/2015/12/Final-1.pdf>
6. Mending the Hopred Hop & Program për të ndihmuar viktimat e sulmeve seksuale, 'Auditimi i sigurisë dhe llogaridhënies të përgjigjes ndaj grave vendase që raportojnë sulme seksuale, Minnesota, 2006-2008,' në: <https://praxisinternational.org/wp-content/uploads/2015/12/TTAMSHTaAuditReport2011.pdf>
7. Michael Paymar, Ellen Pence dhe Graham Barnes, *Duke krijuar një përgjigje të koordinuar të komunitetit ndaj dhunës në familje: Udhëzues për trajnerë*, Praxis International, 2010.
8. Komisioni Mbikëqyrës i Policisë së Minneapolis, 'Hulumtimi dhe studimi i përgjigjes ndaj dhunës në familje', 2018, në: <http://www.ci.minneapolis.mn.us/www/groups/public/@civilrights/documents/webcontent/wcmsp-211936.pdf>
9. Zyra për viktimat e krimet, 'Veglat dytësore të traumave', në: https://vtt.ovc.ojp.gov/tools-for-law-enforcement/management-and-supervision?fbclid=IwAR3zqSintkuMtP_icollYpdmnHymwgSyzqKLYwy6XT0_SFdR-LF1Y-sVB_s
10. Standardet provinciale të policimit, Seksioni 6.2.1, British Columbia, në: <https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/law-crime-and-justice/criminal-justice/police/standards/6-2-1-police-stops.pdf>
11. *Projekti Duluth për Sigurinë, miratuar më 29 janar 2015*, në: <https://www.theduluthmodel.org/wp-content/uploads/2017/03/1-Duluth-Intro.pdf>.

VAZHDIMËSIA E DREJTËSISË

“Është shumë e gabuar që shumica dërrmuese e autorëve të dhunës ndaj grave dhe vajzave nuk përballen me pasoja. Vetëm një numër i vogël rastesh raportohen në polici; një përqindje edhe më e vogël rezulton në akuza, dhe vetëm për një pjesë të këtyre rasteve ka dënime. Policia dhe institucionet gjyqësore duhet t'i marrin raportimet me seriozitet dhe t'i japin përparësi sigurisë dhe mirëqenies së të mbijetuarave, për shembull duke vënë në dispozicion më shumë zyrtare femra për gratë që raportojnë dhunë.”

Phumzile Mlambo-Ngcuka, Nënsekretare e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara dhe Drejtore Ekzekutive e UN Women, me rastin e shënimit të Ditës Ndërkombëtare për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave (2018)

QËLLIMI I KAPITULLIT

Policia është më efektive si ofruese e shërbimeve thelbësore kur kupton më mirë rolin e saj brenda organizatave të sektorit të drejtësisë dhe sigurisë në adresimin e dhunës ndaj grave dhe vajzave (DHGV).

Mesazhet kryesore dhe pikat mësimore:

- Vazhdimësia e Drejtësisë detajon agjencitë përkatëse të sektorit të drejtësisë dhe sigurisë të cilat ndërveprojnë me viktimat/të mbijetuarit për të adresuar DHGV-në;
- Ekziston nevoja për të respektuar, mbrojtur, promovuar dhe përmbushur të drejtën e grave për mosdiskrimin dhe për gëzimin e barazisë me burrat kur kemi të bëjmë me rastet që përfshijnë DHGV-në;
- Procesi i drejtësisë për nga natyra e tij është kompleks, dhe në kuadër të juridiksioneve të ndryshme rolet e policisë dhe prokurorëve mund të jenë shumë të ndryshme;
- Kërkohet një lente ndërthurëse e përqendruar te viktimat/mbijetuesit për të hetuar në mënyrë efektive DHGV-në;
- Ligji në juridiksionin tuaj është një bllok ndërtues kyç për të mundësuar hetimet e DHGV-së. Jo të gjitha juridiksionet do të kenë ligje për të trajtuar forma të veçanta të DHGV-së. Prandaj, duhet të identifikoni fushat e problemeve të reja dhe të ndani praktikën më të mirë me drejtuesit e ekipit/njësisë suaj;
- Hetimet e përdhunimit përbëjnë një sfidë për hetuesit e policisë;
- Puna me prokurorët, gjyqësorin, shërbimet sprovuese (në çfarëdo forme që ato ekzistojnë) dhe organizatat joqeveritare kur kërkohet jep rezultate më të mira për viktimat/të mbijetuarat;
- Zgjidhjet e drejtuara nga komuniteti mund të sjellin ndryshime efektive në adresimin e DHGV-së.

HYRJE

Udhëheqësia e policisë duhet të jetë e vetëdijshme për rolin kryesor që luan brenda sistemit të drejtësisë, i cili përbëhet nga pjesë dhe agjenci të veçanta. Të gjitha organizatat e sektorit të drejtësisë dhe sigurisë, përfshirë shërbimin policor, marrin përsipër rolet e tyre përkatëse për të mundur rezultate të drejta për ata që punojnë në këtë drejtim.

Foto nga UN Women

Vazhdimësia e Drejtësisë' (shih Figurën 1) detajon agjencitë përkatëse të sektorit të drejtësisë dhe sigurisë që ndërveprojnë me viktimat/të mbijetuarat dhe punojnë me sistemin e drejtësisë civile. Secila agjenci drejtësie dhe gjyqësori kanë përgjegjësi të ndryshme, megjithatë duhet të punojnë së bashku për të trajtuar dhunën ndaj grave dhe vajzave. Ka sfida të ndryshme për policinë në procesin paragjyqësor, gjyqësor dhe pasgjyqësor.

Ndërveprimi i viktimës/të mbijetuarës me kornizën ligjore kombëtare ose sistemin kombëtar të drejtësisë përfshin procesin e drejtësisë, i cili zakonisht fillon nga zbulimi i saj i parë në polici. Kjo vazhdon përmes angazhimit të përfaqësimit ligjor në gjykatë, rrugëtimit

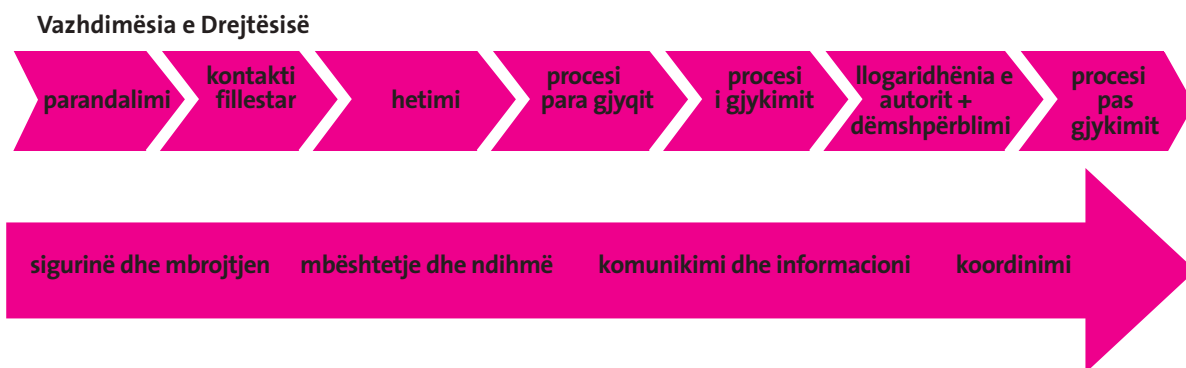
të saj nëpër gjykatat penale dhe gjykatat familjare dhe ekspozimit ndaj gjyqësorit. Në rastet ku ka dënime, ato përfundojnë me kryerësin që merr një dënim në gjykatë p.sh .. një afat burgimi ose një dënim pa burg siç është një gjobë ose një dënim për shërbim në komunitet. Së bashku, sistemi i drejtësisë dhe procesi i drejtësisë ndihmojnë në formimin e **vazhdimësisë së drejtësisë** e cila njih nevojën për të siguruar që të drejtat e të gjithë atyre që preken nga sistemi i drejtësisë të respektohen, mbrohen dhe përmbushen në çdo fazë të zinxhirit të procesit të drejtësisë.

Në gjykatat penale, Shteti paraqet një rast kundër një autori për kryerjen e një krimi, dhe në gjykatat familjare, rastet që lidhen me prishjen e marrëdhënieve familjare dhe të brendshme, të tilla si divorci dhe mbrojtja e fëmijëve, zgjidhen.

Për shumë viktimat/të mbijetuarat, lirimi përfundimtar i autorit - veçanërisht i atyre autorëve që kanë kryer krime të lidhura me DHGV-në - është shqetësues dhe madje mund ta detyrojë viktimën/të mbijetuarën të ndryshojë sjelljen e saj dhe të rezultojë në ankth eks-

1 PSHTH (Paketa e Shërbimit Thelbësor) përcakton se vazhdimësia e Drejtësisë shtrihet nga hyrja e viktimës/të mbijetuarat në sistem deri në përfundimin e çështjes. Rrugëtimiti i një gruaje do të ndryshojë, në varësi të nevojave të saj. Ajo mund të ndjekë një sërë opsionesh drejtësie, duke filluar nga raportimi ose bërja e një ankese e cila fillon një hetim penal dhe ndjekje penale ose kërkesa për mbrojtje, dhe/ose ndjekja e padive civile duke përfshirë veprimet e divorcit dhe kujdestarisë së fëmijëve dhe/ose kompensimin për dëmet personale ose të tjera, përfshirë ato nga skemat administrative shtetërore, njëkohësisht ose me kalimin e kohës.

Figura 1:

trem, p.sh., ndalimi i fëmijëve për të shkuar në shkollë për të siguruar sigurinë personale, ose ndalimi i punësimin për të siguruar që fëmijët të mbërrin në sigurt nga shkolla. Procedurat për t'i mbajtur viktimat/të mbijetuarat të informuara për lirimin e autorit janë shumë të rëndësishme për mbrojtjen e tyre të vazhdueshme.

(shih Kapitullin 6: 'Siguria dhe Mbrojtja')

Frugëtimi i çdo gruaje dhe vajze do të jetë i ndryshëm dhe do të varet nga nevojat e saj individuale.

Gjykatat familjare janë brenda sistemit të drejtësisë dhe shërbimi policor mund të përfshihet në marrjen e masave mbrojtëse për të mbrojtur gratë dhe fëmijët e tyre nga dhuna në familje e kryer nga partneri intim mashkull i gruas ose anëtarët e tjerë të familjes në shtëpi. Kjo do të thotë që shërbimi policor luan një rol kyç në gjykatat familjare dhe gjykatat penale.

Pavarësisht nga rolet e ndryshme që policia luan brenda sistemit të drejtësisë, udhëheqësia e policisë duhet të kuptojë parimet e përgjithshme që qeverisin punën e tyre, pavarësisht se si bëhet. Ekziston nevoja për të respektuar, mbrojtur, promovuar dhe përmbushur të drejtën e grave për mosdiskriminim dhe për gëzimin e barazisë me burrat, siç është detajuar në Rekomandimin e Përgjithshëm Nr. 28 mbi Detyrimet Themelore të Shteteve Palë sipas Nenit 2 të Konventës mbi Eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj grave (KEGJFDG)².

2 Rekomandimi i Përgjithshëm Nr. 28 mbi Detyrimet Themelore të Shteteve Palë sipas Nenit 2 të Konventës për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave (2010). Dokumenti i OKB-së KEGJFDG/C/2010/47/GC.2, në: <https://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/docs/CEDAW-C-2010-47-GC2.pdf>

Në rastet ku efektet afatgjata të diskriminimit kanë dëmtuar rëndë gratë dhe vajzat, mund të kërkohen masa që u japin grave jo vetëm trajtim formal të barabartë me burrat, por trajtim preferencial, në mënyrë që të krijojë barazi dhe drejtësi aktuale për gratë. Përkufizimi dhe zbatimi i duhur i këtyre masave përshkruhet në Nenin 4 të Konventës dhe shtjellohet më tej në Rekomandimin e Përgjithshëm të Komitetit KEGJFDG Nr. 25³.

Për këtë arsye besimi në sistemin e drejtësisë dhe procesin e drejtësisë është i rëndësishëm pasi inkurajon viktimat/të mbijetuarat të dalin dhe të raportojnë krimet kundër tyre.

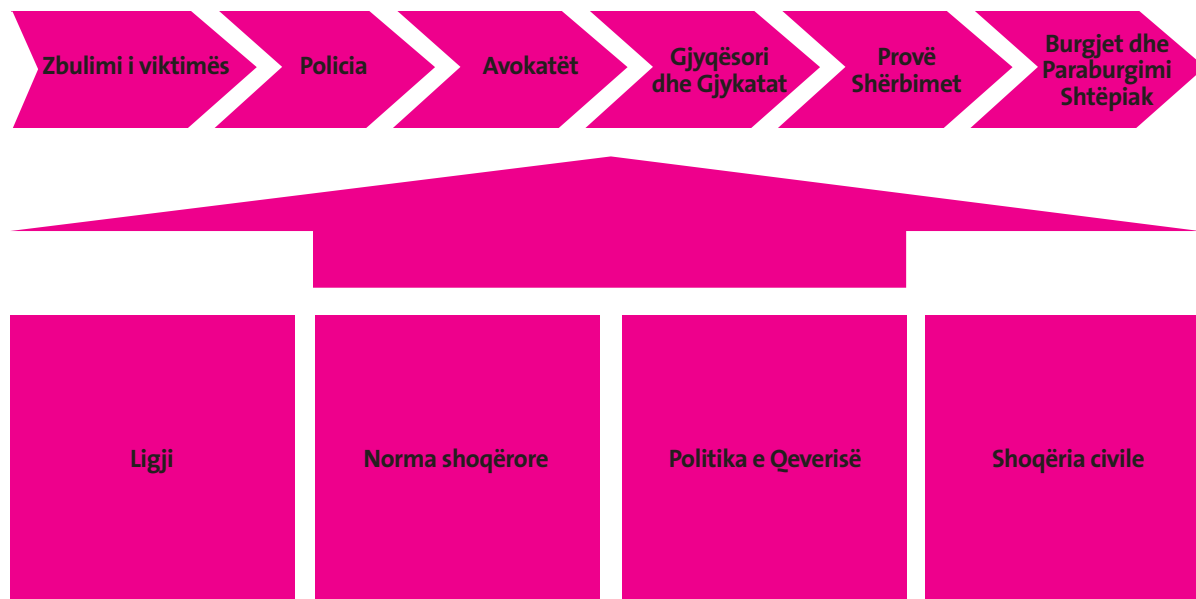
Udhëheqësia e policisë duhet të kuptojë se procesi i drejtësisë nga natyra e tij është kompleks, dhe brenda juridiksioneve të ndryshme rolet mund të jenë shumë të ndryshme. Për shembull, në Turqi, prokurorët drejtojnë hetimet e policisë⁴, ndërsa në Mbretërinë e Bashkuar policia heton krimin dhe Shërbimi i Prokurorisë së Kurorës ('SHPK') vendos akuzat në raste komplekse, veçanërisht ato që përfshijnë dhunë kundër grave dhe

3 Rekomandimi i përgjithshëm Nr. 25, mbi Nenin 4, Paragrafi 1, të Konventës për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave, për Masat Speciale të Përkohshme. OHCHR <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/General%20recommendation%2025%20%28English%20.pdf>

4 Sipas nenit 161/1 të Ligjit të Procedurës Penale (Ligji Nr. 5271), prokurori publik mund të kryejë të gjitha llojet e hetimeve, drejtpërdrejt ose përmes zyrtarëve të policisë gjyqësore. Prokurori publik do të hetojë çështjen për të vendosur nëse është e nevojshme të fillohet një çështje penale, dhe nëse provat e marra gjatë hetimit shkaktajnë dyshime të mjaftueshme në lidhje me kryerjen e veprës, do të lëshojë një aktakuzë (neni 160/1). Megjithatë, nëse provat janë të pamjaftueshme, prokurori publik nuk do të iniciojë ndjekje penale (neni 170/2).

Figura 2:

Modeli i Pjesëmarrësve të Drejtësisë Sarkaria: Pjesëmarrësit kryesorë në Sistemin e Drejtësisë

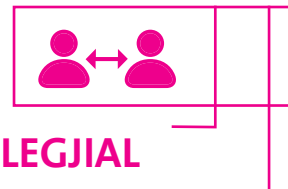

vajzave ('DHGV')⁵.

Udhëheqësia e policisë duhet të zhvillojë një kuptim më të gjerë të procesit të drejtësisë. Përderisa viktimat/mbijetuarat po kalon përmes këtij rrugëtimi, ligji, normat shoqërore dhe politika e qeverisë përcaktojnë se si do të përparojë rrugëtimi i viktimës/të mbijetuarës. Mbështetja e organizatave të shoqërisë civile është gjithashtu e rëndësishme për viktimat/të mbijetuarat. Ajo mund të ndjekë një sërë opsionesh drejtësisë, duke filluar nga raportimi ose bërja e një ankese, e cila fillon një hetim penal dhe ndjekje penale ose kërkesa për mbrojtje, dhe/ose ndjekja e padive civile, duke përfshirë veprimet e divorcit dhe kujdestarisë së fëmijëve dhe/ose kompensimin për dëmet personale ose të tjera, përfshirë ato nga skemat administrative shtetërore, njëkohësisht ose me kalimin e kohës.

Pjesëmarrësit kryesorë në sistemin e drejtësisë janë përshkruar më poshtë në *Modelin e Pjesëmarrësve të Drejtësisë Sarkaria*, së bashku me nxitësit që mund të sjellin ndryshime në çdo fazë:

⁵ SHPK ndjek rastet penale që janë hetuar nga policia dhe organizatat e tjera hetimore në Angli dhe Uells. SHPK është e pavarur dhe ne i marrim vendimet tona në mënyrë të pavarur nga policia dhe qeveria. Rreth SHPK-së. Shërbimi i Prokurorisë së Kurorës, në: <https://www.cps.gov.uk/about-cps>

UDHËZIMI KOLEGJIAL

Udhëheqësia e policisë duhet të jetë e vetëdijshme se qasja në drejtësi është një e drejtë e njeriut që siguron një mjet për arritjen e të drejtave të tjera gjatë hetimit të DHGV-së. Çdo pengesë ndaj drejtësisë, duke përfshirë ato juridike, institucionale, socio-ekonomike dhe kulturore mund ta parandalojë viktimën/të mbijetuarën nga arritja e rezultateve të drejta të kërkuara.

Ju do të duhet të siguroheni që stafi juaj të jetë në dijeni të lidhjeve midis qasjes në procesin e drejtësisë dhe implikimeve për policinë në çdo hap. Për shembull, prokurorët dhe gjyqtarët mund të përdorin një qasje të ndjeshme ndaj gjinisë e cila:

- pranon në mënyrë eksplicite dallimet në përvojat e grave dhe burrave, përfshirë përvojat e shkeljeve të të drejtave, por edhe ndërveprimet me sistemin e drejtësisë;

“Trupi i ligjit, i krijuar nga burrat, për burrat dhe i krijuar gjatë historisë në emër të tyre, kodifikon paragjykimet mashkullore dhe bën diskriminim sistematik ndaj grave duke injoruar këndvështrimin e gruas. Sot ligji në masë të madhe zbatohet, interpretohet dhe administrohet nga burrat, kështu që ai ende punon në interes të burrave si grup. Edhe gratë pranojnë paragjykimet mashkullore të ligjit si drejtësi objektive - kur gratë juriste, avokate, gjyqtare, etj. mbështesin të njëjtin standard mashkullor. Dhe nëse ai standard mashkullor përbën diskriminim gjinor ose efekt anësor të pafajshëm të një këndvështrimi të përbashkët mashkullor, rezultati për gratë është i njëjtë: ato janë të privuara në çdo hap të mbrojtjes së barabartë sipas ligjit.”

Burimi: Jones (1980) i cituar në Programin Sektorial i Drejtësisë, Ligjit dhe Rendit, Qeveria e Ugandës 'Studimi mbi Gjininë dhe Qasja në Drejtësi' në shënimin udhëzues për stafin e UNODC Integrimi gjinor në punën e UNODC (2013).

- njeh se si ndryshojnë dhe ndërthuren nevojat e grave dhe burrave, në aspektin e rekursit dhe mjeteve juridike; dhe
- kupton natyrën e përhapur të stereotipave gjinorë dhe faktorët e tyre ndërthurës, madje edhe ata për të cilët ne të gjithë jemi të pavetëdijshëm.⁶

Kjo qasje mund të miratohet nga stafi juaj për të siguruar një qasje të ndjeshme ndaj gjinisë ndaj ndërveprimeve me viktimat/të mbijetuarat dhe agjencitë e tjera të sistemit të drejtësisë.

Ndjeshmëria gjinore është ndërgjegjësimi dhe respektimi i nevojave, interesave dhe ndjeshmërisë së grave si gra dhe burrave si burra.

Stafi juaj do të duhet të kuptojë se roli i tyre (dhe i agjencive të tjera të sektorit të drejtësisë dhe sigurisë) është të sigurojë që viktimat/të mbijetuarat të referohen dhe të marrin mbështetjen që ato kërkojnë para, gjatë dhe pas procesit të drejtësisë.

Ekzistojnë disa mangësi në ligjet penale për DHGV-në në të gjithë globin, të cilat parandalojnë zbatimin e ligjit nga ofrimi i shërbimeve për gratë dhe vajzat që janë objekt i “dhunës në familje” dhe e bëjnë të pamundur

për viktimat/të mbijetuarat të kërkojnë mbështetjen e nevojshme. Është e rëndësishme të theksohet se ligji në vetvete është i kodifikuar dhe shpesh reflekton ende paragjykimet mashkullore dhe diskriminon sistematikisht gratë dhe vajzat.

Po aq e rëndësishme për të kuptuar sesi një ligj në vetvete mund të kodifikojë paragjykimet mashkullore dhe të diskriminojë sistematikisht gratë dhe vajzat është aftësia për të identifikuar faktorët ndërthurës dhe mbivendosës që marginalizojnë më tej një viktimë/të mbijetuar të DHGV-së nga qasja e saj në drejtësi. Për shembull, individët dhe grupet mund të marginalizohen në bazë të gjinisë, etnisë, orientimit seksual, origjinës kombëtare dhe/ose aftësisë së kufizuar dhe kjo mund të ketë një ndikim të drejtpërdrejtë në qasjen e tyre në siguri dhe drejtësi.

Aplikimi i një lenteje ndërthurëse kur zbatoni ligjet përkatëse për policinë, në veçanti ligjin kundër diskriminimit dhe kur i përgjigjeni DHGV-së, do t'i ndihmojë zyrtarët të identifikojnë se si përvojat e grave dhe vajzave për t'iu nënshtruar pabarazisë nuk i përshtaten modelit dominues dhe çfarë do të thotë kjo për mbrojtjen dhe sigurinë e tyre, ndër shërbimet e tjera thelbësore për të cilat ato kanë të drejtë.

Aplikimi i një lenteje ndërthurëse nuk do të tregojë vetëm funksionet shtypëse ose shtrënguese të pushtetit nga lart poshtë. Ai gjithashtu do të lejojë zyrtarët të kuptojnë më mirë sesi marrëdhëniet hierarkike të pushtetit përkeqësohen kur ligjet nuk njohin identitetin e plotë të subjektit, pozicionin ose kompleksitetin ose

⁶ Manuali i Trajnimit për Gjyqtarët dhe Prokurorët mbi Sigurimin e Qasjes së Grave në Drejtësi (Bashkimi Evropian dhe Këshilli i Evropës, 2017), at: https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/TrainingManualAccessJustice_EN.pdf

çrregullimin e përvojave të saj.⁷

Prandaj kërkohet një qasje e përqendruar te viktimat/mbijetuesit dhe ndërthurëse. **Shih Kapitullin 2: 'Të bësh një ndryshim si menaxher dhe udhëheqës i ekipit.'**

Viktimat/të mbijetuarat

Të kuptuarit e nevojës së viktimës/të mbijetuarës është thelbësore që stafi juaj të kryejë rolin e tij në mënyrë efektive. Rrugëtimi i viktimës/të mbijetuarës mund të rezultojë në trajtim të pabarabartë për shkak të lidhjeve të shumta ku mund të ndodhë diskriminimi për shkak të sistemeve të pushtetit - racizmit, patriarkalizmit,

Udhëtimi i çdo gruaje dhe vajze do të jetë i ndryshëm dhe do të varet nga nevojat e saj individuale

shtypjes së klasave, diskriminimit seksual, moshës, orientimit seksual, paaftësisë dhe sistemeve të ndryshme të tjera të diskriminimit. Mesazhi kryesor për stafin tuaj është se viktimat/të mbijetuarat kanë përvoja individuale që rrjedhin nga lloje të ndryshme identiteti.⁸

Udhëheqësia e policisë që do të donte të dinte më shumë për sfidat për gratë që mbijetuan nga dhuna përgjatë procesit të drejtësisë duhet të lexojë Modulin

Kutia 1

Sfidat për gratë mbijetuese të dhunës përgjatë Procesit të Drejtësisë^o

Parandalimi

- Jo të gjitha format e dhunës ndaj grave mund të kriminalizohen (p.sh., përdhunimi martesor).

Zbulimi dhe raportimi i hershëm

- Shpesh është barrë e viktimës/të mbijetuarës që të bëjë padi, të bëjë një ankesë zyrtare ose të kërkojë në mënyrë specifike ndjekje penale, qoftë në ligj apo në praktikë;
- Paragjykimet dhe stereotipat e përhapur gjinorë nga personeli i zbatimit të ligjit rezultojnë në mos raportimin e DHSBGJ kundër grave.

Hetimi

- Parashkrimet ose parashkrime të tjera ligjore i ndalojnë viktimat/të mbijetuarat të ngrenë akuza pas një periudhe të caktuar kohe;
- Viktimave/të mbijetuarave shpesh u kërkohet të presin orë të gjata në stacionet e policisë. Ato gjithashtu merren në pyetje shumë herë nga zyrtarë meshkuj të policisë, ekzaminohen nga zyrtarë mjeko-ligjorë meshkuj, trajtohen pa respekt dhe privohen nga privatësia kur merren në pyetje dhe japin deklaratat;
- Provat rrethore shpesh janë të papranueshme, duke e bërë viktimën/të mbijetuarën burimin e vetëm të dëshmisë;
- Rregullat dëshmuese shpesh i trajtojnë provat fizike si thelbësore për procedimin e një akuze penale, e cila është sfiduese në raste të tilla kur ka vonesë në raportim, ose dhuna e përfshirë është psikologjike, emocionale ose ekonomike;

7 Emily Grabham me Didi Herman, Davina Cooper dhe Jane Krishnadas "Hyrije" në *Ndërthurje dhe përtej: Ligji, pushteti dhe politika e lokacionit*, Redaktuar nga Emily Grabham, Davina Cooper, Jane Krishnadas dhe Didi Herman (2009: Routledge-Cavendish).

8 Manuali i Trajnimit për Gjyqtarët dhe Prokurorët mbi Sigurimin e Qasjes së Grave në Drejtësi (2017). Bashkimi Evropian dhe Këshilli i Evropës https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/TrainingManualAccessJustice_EN.pdf

- Shpesh nuk ka qasje në masa mbrojtëse të menjëhershme, urgjente ose afatgjata, si dhe vlerësime të rrezikut ose plane sigurie për viktimat/të mbijetuarat;
- Viktimave/të mbijetuarave u kërkohet rregullisht të dëshmojnë disa herë dhe shpesh në prani të të akuzuarit;
- Policia mund të kërkojë pagesa për transport dhe karburant (gaz/benzinë) për të hetuar krimin;
- Në shumë vende, viktimave/të mbijetuarave u jepet një sërë formularësh nga policia për t'i dorëzuar në shërbimet shëndetësore për ekzaminim mjekësor (si pjesë e procesit të mbledhjes së provave) si dhe për qëllime të kujdesit profilaksik. Ndonjëherë, formularë të tillë nuk janë të lehtë për përdorim për ekzaminuesit mjekësorë dhe mund të mos japin informacionin e kërkuar që është i nevojshëm për qëllime provash.

Procedura para gjykitimit

- Shumica e viktimave/të mbijetuarave nuk janë të njohura me procesin e drejtësisë penale, nuk kanë qasje në shërbimet e ndihmës juridike dhe për këtë arsye janë të painformuara për atë që pritet prej tyre;
- Procedura penale dhe administrata gjyqësore në përgjithësi nuk lejojnë që cenusshmëria e veçantë e grave të mbijetuara të merret parasysh, dhe si të tilla, nevojat e tyre specifike shpesh nuk plotësohen.

Gjykimi dhe dënimi

- Praktika gjyqësore ose kërkesat ekzistuese procedurale shpesh çojnë në vendime që nuk janë miqësore ndaj viktimave/të mbijetuarave, gjë që rezulton në tjetërsimin e viktimave/të mbijetuarave nga procesi dhe i bën ato të tërheqin akuzat ose të heqin dorë;
- Rregullat dëshmuese mund të lejojnë marrjen në pyetje rreth historisë seksuale ose personale, të kërkojnë vërtetim ose të lejojnë përfundime negative që vijnë nga raportimi i vonuar.

Korrigjimet

- Viktimat/të mbijetuarat nuk informohen për lirin e autorit, edhe kur e mbijetuara dhe autori janë nga i njëjti komunitet.

3 të *Udhëzuesit të një Praktikuesi mbi Programimin e qasjes së grave në drejtësi* (UN Women et al.)⁹ mbi dhënien fund dhunës ndaj grave dhe vajzave. Ky Udhëzues përcakton udhëzime praktike se si sfida të tilla mund të adresohen në të gjithë sistemin e drejtësisë për t'i dhënë fund DHGV-së. Përderisa është projektuar kryesisht për stafin e sistemit të Kombeve të Bashkuara, udhëzuesi ofron një menu opsionesh

për t'iu përgjigjur problemeve aktuale në lidhje me qasjen e grave në drejtësi dhe nevojën për ndihmë teknike në këtë fushë.

Përmbledhja e mëposhtme ofron një pikë fillestare të dobishme për udhëheqësinë e policisë në analizën e procesit të drejtësisë dhe përgjegjësitë hetimore të policisë në DHGV.

9 'Udhëzuesi i një Praktikuesi mbi Programimin e qasjes së grave në drejtësi' (UN Women, UNODC, OHCHR, UNDP, 2018), Moduli 1 mbi dhënien fund dhunës ndaj grave dhe vajzave: <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2018/wazj-complete-toolkit-en.pdf?la=en&vs=2654>

10 Po aty.

BALLAFAQIMI ME SFIDAT NË REAGIMIN NDAJ DHGV-SË FILLON ME IDENTIFIKIMIN E BOSHLLËQEVE NË PERFORMANCËN E EKIPIT TUAJ

Roli i ligjit në rastet e DHGV-së dhe sfidat me zbatimin e ligjit

Udhëheqësia e policisë duhet të jetë e vetëdijshme se duhet të ekzistojnë blloqet e duhura të ndërtimit për kryerjen efektive të hetimeve të policisë në rastet e DHGV-së përfshirë legjislacionin dhe kornizat gjithëpërfshirëse, dhe politikat dhe kornizat që reagojnë ndaj gjinisë siç janë të detajuara në *Modulin 6 të PSHTH-së: Udhëzuesi për Implementim*. Barrierat strukturore institucionale mund të kenë nevojë të adresohen në nivel kombëtar nga drejtuesit e shërbimit policor për të mbështetur një mjedis të përshtatshëm: ligjet, politikat, buxhetet, ofruesit e aftë të shërbimeve, kërkuesit e informuar të shërbimeve dhe kontrollet e cilësisë¹¹. Ju si udhëheqësi e policisë dhe stafi juaj duhet të kuptoni:

Ligji rregullon mënyrën se si ju mbani nën kontroll, dhe jo zakonet lokale.

- Rolin e ligjit në shoqëri, dhe veçanërisht në hetimin e DHGV-së;
- Që ligji është një element ndërtues thelbësor për hetimin e policisë, pasi siguron kuadrin për hetim, akuza dhe në fund masa të sigurisë për viktimat/të mbijetuarat;
- Se ligjet janë rregulla që mund të jenë zhvilluar jashtë zakonisht shoqëror gjatë shekujve, ose janë rregulla të përcaktuara me ligj dhe të pranuar si detyruese.

¹¹ Moduli 6 Udhëzuesi për Implementim, Paketa e Shërbimit Thelbësor për gratë dhe vajzat që janë objekt i dhunës. Programi i Përbashkët Global i Kombeve të Bashkuara për Shërbimet Thelbësore për Gratë dhe Vajzat që janë objekt i Dhunës. 2015

Roli i ligjit

Ligji në çdo shoqëri përfshin norma që rregullojnë rolin e policisë që është përgjegjëse për mbajtje nën kontroll në përputhje me atë ligj. Komunitetet nga ana e tyre mund të kenë zakone shoqërore të cilat përcaktojnë sjellje që në disa raste mund të bien ndesh me rregullat e përcaktuara me ligj. Udhëheqësia e policisë duhet t'i kujtojë stafit të saj se është ligji që përcakton praktikën e tyre policore.

Kutia 2

“Ligjet penale në disa vende pasqyrojnë modelet ekzistuese dhe zakonet shoqërore të pabarazisë midis burrave dhe grave. Për shembull, disa ligje i japin një vlerë ose besueshmëri më të ulët dëshmisë së dhënë nga gratë viktimat ose dëshmitare sesa dëshmia e dhënë nga homologët e tyre meshkuj. Një shembull tjetër janë ligjet që lejojnë autorët e DHGV-së të shpëtojnë nga përgjegjësia penale duke thirrur “nderin”, “provokimin”, klauzolat e përjashtimit të dhunimit martesor ose duke u martuar me viktimën”. Këto ligje ende ekzistojnë ose kanë ekzistuar deri vonë në shumë pjesë të tjera të botës, përfshirë Evropën dhe Amerikën Veriore.

Vende të tjera si Armenia kanë ndërmarrë hapa për të zbatuar ndryshimet në kodin e tyre penal për të adresuar DHGV-në duke dërguar një mesazh të qartë për qytetarët në lidhje me papranueshmërinë e dhunës në familje në Armeni¹².

Mungesa e qartësisë në ligj lidhur me veprat penale të DHGV-së

Mund të ketë shkelje të DHGV-së të cilat paraqesin problem gjatë hetimit, veçanërisht kur ligji është i paqartë. Kjo parandalon hetimin efektiv dhe parandalon ndjekjen penale të autorëve të dyshuar. Udhëheqësia e policisë duhet të jetë e vetëdijshme se kjo paraqet një sfidë për stafin e saj dhe mund të parandalojë shërbimin policor nga mbrojtja e viktimave/të mbijetuarave të DHGV-së.

¹² Armeni, Kodi Penal, kap. 20, nenet 165–174.

Kutia 3

Armenia është një nga vendet e shumta që kohët e fundit (2017) zbatoi ndryshimet në kodin e saj penal për të mbuluar veçanërisht dhunën kundër grave¹³. Ligji për Parandalimin e Dhunës brenda Familjes, Mbrojtjen e Viktimave të Dhunës brenda Familjes dhe Rivendosjen e Paqes në Familje kërkon të krijojë mekanizma ligjorë për parandalimin e dhunës brenda familjes, sigurimin e sigurisë dhe mbrojtjen e viktimave të dhunës brenda familjes, dhe garantimin e të drejtave dhe interesave të tyre legjitime. Në mënyrë të veçantë, Ligji e përkufizon dhunën në familje si akt të dhunës dhe neglizhencës fizike, seksuale, psikologjike dhe ekonomike. Për më tepër, ai përshkruan masa për mbrojtjen e viktimave të dhunës në familje, përfshirë paralajmërimin e kryerësit dhe marrjen e vendimeve për ndërhyrjet emergjente.

Udhëheqësia e policisë duhet të zhvillojë një kuptim të kornizës ligjore për DHGV-në që vepron në juridiksionin e saj dhe të jetë e vetëdijshme për fushat ku ligji është i paqartë. Kjo do t'i mundësojë udhëheqësisë së policisë që t'i ofrojë komente menaxherëve të saj të lartë ose ekzekutivë mbi problemet që rezultojnë të ndikojnë në ndryshimet e ardhshme legjislative.

Përdhunimi është një krim i tillë.

Kutia 4

Përdhunimi - një shembull

Përdhunimi është aktivitet seksual i paligjshëm që zakonisht përfshin marrëdhënie seksuale ose forma të tjera të veprimeve pushtuese të bëra kundër vullnetit të një personi. Përdhunimi është një problem botëror.

Ndonëse shumë vende kanë ligje kundër aktit të sulmit seksual dhe dhunës, shumë prej tyre janë të pamjaftueshme, jokonsistente dhe nuk zbatohen në mënyrë sistematike. 35 % e grave në mbarë botën kanë përjetuar ose dhunë fizike dhe/ose seksuale nga partneri intim ose dhunë seksuale nga një jopartner (pa përfshirë ngacmimet seksuale) në një moment në jetën e tyre. Megjithatë, disa studime kombëtare tregojnë se

deri në 70 % të grave kanë përjetuar dhunë fizike dhe/ose seksuale nga një partner intim gjatë jetës së tyre¹⁴.

Dëshmitë tregojnë se gratë që kanë përjetuar dhunë fizike ose seksuale nga partneri intim raportojnë nivele më të larta të depresionit, abortit dhe marrjes së HIV-it, krahasuar me gratë që nuk kanë përjetuar¹⁵.

Gratë e moshës 16-19 vjeç kanë katër herë më shumë gjasa të jenë viktimat/mbijetueset të përdhunimit ose sulmeve seksuale dhe studentet femra të kolegjit të moshës 18-24 vjeç kanë tre herë më shumë gjasa të përjetojnë sulme seksuale. Njerëzit transgjinorë dhe ata me aftësi të kufizuara kanë dy herë më shumë gjasa të jenë viktimat të sulmeve seksuale ose përdhunimeve. Në SHBA, 70 % e përdhunimit kryhet nga dikush që viktimat e njehin¹⁶. Women ages 16-19 are four times more likely to be victims/survivors of rape or sexual assault and female college students ages 18-24 are three times more likely to experience sexual assault. Transgender people and those with disabilities are twice as likely to be victims of sexual assault or rape. In the U.S., 70% of rape is committed by someone the victim knows.¹⁶

Shumë gra që përjetojnë dhunë seksuale rrallë e raportojnë veprën në polici.

Sfida e hetimit të përdhunimit

Udhëheqësia e policisë duhet të sigurojë që një qasje e ndjeshme ndaj gjinisë ndaj të kuptuarit të kornizës ligjore për përdhunimin dhe hetimin e këtij krimi ndiqet nga stafi i tyre në kohë paqeje dhe konflikti. Përdhunimi është një formë e dhunës me bazë gjinore e diskutuar më herët në këtë Manual. Është shkelje e të drejtave të njeriut dhe formë e torturës siç përshkruhet në instrumentet ndërkombëtare. **Shihni gjithashtu Kapitullin 5: 'Hetimet.'**

Kutia 5

Në nëntor 2019, Zyra e OKB-së për Komisionarin e Lartë të të Drejtave të Njeriut (UN OHCHR) njoftoi

¹³ Po aty.

se duhet të ndërmerren veprime urgjente nga Shtetet, por edhe nga pjesëmarrësit joshjtete, si dhe organizatat ndërkombëtare dhe mekanizmat e pavarur të monitorimit, organizatat e shoqërisë civile dhe lëvizjet e të drejtave të grave për të parandaluar dhe luftuar përdhunimin dhe dhunën seksuale, për të sfiduar stereotipet gjinore dhe qëndrimet dhe sjelljet negative që mbështesin dhe përjetësojnë dhunën dhe mbështesin dhe ofrojnë kompensim për gratë që janë të gatshme të flasin.

Platforma e 7 mekanizmave të pavarur të OKB-së dhe ekspertëve rajonalë mbi dhunën kundër grave dhe të drejtat e grave u bëri thirrje bashkërisht të gjitha shteteve dhe aktorëve relevantë në mbarë botën që të veprojnë kundër përdhunimit si një formë e dhunës me bazë gjinore dhe një shkelje e të drejtave të njeriut, dhe, që të sigurojnë se përkufizimi i përdhunimit bazohet në mungesën e pëlqimit, në përputhje me standardet ndërkombëtare. Gjithashtu duhet të bëhen më shumë përpjekje për të siguruar ndjekjen e përdhunimit në kohë paqeje dhe konflikti.¹⁷

Stafi juaj duhet të jetë i vetëdijshëm se vazhdimësia e përdhunimit të përhapur dhe sistematik dhe formave të tjera të DHGV-së seksuale, edhe në vendet që kanë shpallur zero tolerancë ndaj DHGV-së, tregon se dhuna seksuale është ngulitur thellë në shoqëritë tona që janë akoma kryesisht mbizotëruese patriarkale.

Stafi juaj duhet të kuptojë që:

- Fuqia dhe kontrolli vazhdojnë të krijojnë një mjedis shoqëror ku një dhunë e tillë normalizohet, dhe stereotipet me bazë gjinore mbi rolin e grave në shoqëri nënvlerësojnë dhe zhvlerësojnë gratë; dhe

¹⁷ Dita Ndërkombëtare për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave, 25 nëntor 2019: Mungesa e pëlqimit duhet të bëhet standardi global për përcaktimin e përdhunimit (2019). OHCHR <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25340&LangID=E>

- Këta faktorë kontribuojnë në tolerancën e papranueshme të përdhunimit, si dhe brenda sistemeve të drejtësisë penale, shpesh duke rezultuar në mosndëshkim për autorët e dyshuar.

Ju mund të jeni nga një vend ku sistemi i drejtësisë penale miraton një përkufizim të dhunimit të bazuar në forcë, i cili mund të kërkojë prova se autori i dyshuar ka përdorur detyrim dhe se viktimat/e mbijetuara nuk ka arritur të luftojë. Si e tillë, barra i vihet gruas për të provuar se ajo rezistoi. Nëse nuk arrin ta bëjë këtë, autori i dyshuar do të dilte i lirë ndërsa viktimat/e mbijetuara mbetet e stigmatizuar. **Ju lutemi shihni Kapitullin 9: 'Komunikimet.'**

Në vendin tuaj, fushata të tilla si #MeToo, #TimesUp, #Niunamemos, #NotOneMore, dhe të tjera, zërat e të mbijetuarave të përdhunimit, si në kohë lufte ashtu edhe në paqe, mund të kenë nxjerrë në pah përdhunimin dhe vepra të tjera penale. Udhëheqësia e policisë duhet të ndërmarrë hapa për të zbuluar nëse një

Gjeni përkufizimin e përdhunimit në vendin tuaj dhe çfarë dëshmish duhet të mblidhni për të provuar veprën penale për të forcuar hetimin tuaj për rastet e përdhunimit.

fushatë e tillë është aktive në vendin e tyre, dhe nëse po, cilat vepra penale janë shqetësuese. Kjo do t'ju mundësojë të identifikoni veprat penale të cilat do të jenë objekt i vëmendjes kombëtare.

Çfarë mund të bëjnë agjencitë e sektorit të drejtësisë dhe sigurisë për të arritur një ndryshim?

Udhëheqësia e policisë duhet të jetë e vetëdijshme se agjencitë e sektorit të drejtësisë dhe të sigurisë, të mbështetura nga ligji dhe shërbimet e tjera mbështetëse për gratë dhe vajzat mund të punojnë së bashku për të mbyllur boshllëkun midis dispozitave të përcaktuara nën ligjet ndërkombëtare dhe kombëtare për përdhunimin dhe dhunën seksuale.

Në rolin tuaj si udhëheqësi e policisë, ju mund të mos jeni në gjendje të ndikoni në qasjen kombëtare të vendit tuaj, por ju mund të merrni hapa si një nivel lokal për të bërë një ndryshim të vërtetë për viktimat/të mbijetuarat e DHGV-së. Udhëheqësia e policisë duhet:

- Të zhvillojë një kuptim të kufizimeve, për shembull, të mos pasurit të një legjislacioni gjithëpërfshirës të dhunës me bazë gjinore, përfshirë legjislacionin për përdhunimin ose kodet penale të cilat nuk përfshijnë përdhunimin martesor në vendin tuaj. Kjo mund të paraqesë një sfidë për stafin tuaj kur ata kanë të bëjnë me viktimat/të mbijetuarat të përdhunimit martesor;
- Të jetë në gjendje t'i japë udhëzime stafit të saj se çfarë duhet të bëjnë kur ballafaqohet me gra të dhunuara nga burrat/partnerët kur ligji nuk i mbron në situata të tilla;
- Të sigurojë që stafi i saj të dijë nëse ka organizata mbështetëse lokale për gratë të cilat ofrojnë mbështetje shumë të nevojshme për viktimën/të mbijetuarën.

UNHCHR ka sugjeruar një qasje në raste të tilla dhe fusha kryesore që zbatohet për udhëheqësinë e policisë është që të ofrohen shërbime të specializuara mbështetëse (aty ku ka), duke përfshirë mbështetjen

Një qasje e ndjeshme ndaj gjinisë ndaj viktimave/të mbijetuarave është hap kyç në ndërtimin e besimit në sistemin e drejtësisë kur trajtohen rastet e DHGV-së.

ndaj traumave dhe aksesin në shërbimet shëndetësore. Këto mund të bëjnë një ndryshim të vërtetë për viktimat/të mbijetuarat¹⁸. Udhëheqësia e policisë duhet të identifikojë shërbimet e mbështetjes së traumave në zonën e saj dhe të marrë parasysh se ku kërkohet referimi për shërbime shëndetësore të specializuara për të mbështetur viktimat/të mbijetuarat për të siguruar mirëqenie kritike dhe mbështetje emocionale.

¹⁸ Po aty.

Roli i Qeverisë në përcaktimin e kornizës politike dhe legjislative

Hetimi efektiv dhe ndjekja penale e DHGV-së kërkon mbështetjen nga Shteti. Megjithatë, ka veprime që mund të ndërmerren në nivel lokal nga udhëheqësia e policisë të cilat mund të bëjnë një ndryshim të vërtetë.

Udhëheqësia e policisë duhet të identifikojë se si dhe ku mund të kontribuojë në zhvillimin e politikave qeveritare dhe kornizave legjislative në lidhje me DHGV-në duke identifikuar fushat e problemeve në zhvillim dhe duke ndarë praktikën më të mira me drejtuesit e ekipit/njesisë së tij.

Udhëheqësia e policisë duhet:

- Të përdorë një qasje të ndjeshme ndaj gjinisë kur ndërvepron me viktimat/të mbijetuarat për të siguruar që kontakti i tyre i parë me shërbimin policor të krijojë besim dhe të inkurajojë viktimat/të mbijetuarat të paraqiten për të raportuar krimet;
- Të përqendrojë vëmendjen e policisë në krimet që përfshijnë DHGV-në.

Udhëheqësia e policisë duhet të ketë parasysh se mostrajtimi i raporteve fillestare të dhunës në familje mund të rezultojë në vdekjen përfundimtare për gruan e përfshirë. Vrasja e grave dhe vajzave të lidhura me gjininë (e njohur edhe si 'femicid') është një krim i tillë që mund të ndodhë.

Vrasja e grave dhe vajzave lidhur me gjininë

Udhëheqësia e policisë duhet të vërejë përhapjen e lartë të vrasjeve të grave dhe vajzave të lidhura me gjininë në nivel ndërkombëtar dhe duhet të identifikojë nëse mblidhen të dhëna lokale në vendin/rajonin e tyre.

Nga 87,000 gra që u vranë qëllimisht në vitin 2017 në nivel global, më shumë se gjysma (50,000 - 58%) u vranë nga partnerët intim ose anëtarët e familjes, që

do të thotë se 137 gra në të gjithë botën vriten nga një anëtar i familjes së tyre çdo ditë. Më shumë se një e treta (30,000) e grave të vrara me dashje në vitin 2017 u vranë nga partneri i tyre intim aktual ose ish-partneri intim.¹⁹

Udhëheqësia e policisë duhet të ketë parasysh se në disa vende janë futur ligje për të mbështetur punën e policisë në trajtimin dhe reagimin ndaj DHGV-së.

Kutia 6

Disa vende kanë futur dispozita të veçanta që penalizojnë vrasjen e grave dhe vajzave lidhur me gjininë nën etiketimet “femicid” ose “femicid” (shumica e vendeve në Amerikën Latine). Vende të tjera kanë prezantuar faktorë rëndues të lidhur me vrasjet lidhur me gjininë dhe vepra të tjera penale. Faktorët rëndues mund të përfshijnë motive specifike (të tilla si paragjykimi, urrejtja dhe diskriminimi në lidhje me seksin e një personi, si në Belgjikë, Kanada dhe Spanjë, ose motivi i nderit dhe zakonit, si në Turqi) dhe rrethana faktike (të tilla si shtatzënia, si në Federatën Ruse dhe Turqi, ose të qenit bashkëshortja e viktimës, si në Belgjikë, Spanjë dhe Turqi).²⁰

Udhëheqësia e policisë duhet të udhëzojë stafin e saj për të siguruar që në rastet e DHGV-së:

- Urdhrat e kufizimit të rekomandohen dhe merren nga gjykatat kur bëhen raporte për DHPI (Dhunën nga Partneri Intim) për të siguruar që vrasjet e grave dhe vajzave të lidhura me gjininë të mos ndodhin;
- Informacioni në lidhje me dhënien e urdhrave të kufizimit të ndahet me stafin e policisë në të gjithë zonën e tyre gjeografike për të mbrojtur viktimën/të mbijetuarën dhe për të parandaluar kryerjen e shkeljeve të tjera;
- Ekzistenca e një urdhri të kufizimit t’u sigurohet prokurorëve dhe gjyqtarëve të cilët mund të ud-

¹⁹ Studimi Global mbi Vrasjen (UNODC, 2019), f.10.

²⁰ UNODC/CCPCJ/EG.8/2014/CRP.1, “Masat kombëtare të ndërmarra për të parandaluar, hetuar, ndjekur dhe ndëshkuar vrasjet e grave dhe vajzave të lidhura me gjininë, para. 12

hëheqin hetimet që përfshijnë të njëjtin autor për veprat penale lidhur me DHPI.

Këto janë masat kryesore që mund të ndihmojnë në parandalimin e vdekjeve pas një historie të dhunës nga partneri intim (‘DHPI’).²¹

Udhëheqësia e policisë mund të dëshirojë të kontrollojë nëse sistemet elektronike të monitorimit për shkelësit mund të përdoren ose forma të tjera monitorimi siç është raportimi në polici. Për shembull, mbledhja e të dhënave mund të përdoret si një mjet për të përmirësuar performancën e stafit tuaj, dhe një mënyrë për të ndryshuar sjelljen e tyre në trajtimin e shkeljeve të tilla. Çdo qasje duhet të jetë e ndjeshme ndaj gjinisë.

Ndërkombëtarisht, shtetet kanë filluar të prezantojnë ligje specifike për të trajtuar vrasjen e grave dhe vajzave lidhur me gjininë. Për shembull, Franca ka prezantuar kohët e fundit masa për të trajtuar këtë formë të shkeljes.

Kutia 7

Në Francë, Qeveria ka udhëzuar Policinë që të marrë masa specifike kur heton dhe trajton rastet e DHGV-së. Masat emergjente të shpallura në shtator të vitit 2019 përfshijnë:

- Konfiskimin e armëve të zjarrit nga personat e dyshuar për dhunë në familje dhe prioritizimin e trajnimit të policisë në mënyrë që ata të mos refuzojnë ankesat e grave duke i konsideruar ato si çështje private;
- Rritjen e përpjekjeve në shkollë për të rritur ndërgjegjësimin për DHBGJ;

²¹ Për qëllimet e Manualit, autorët preferojnë termin “dhunë nga partneri intim” ose “DHPI” në vend të “dhunës në familje” dhe, si rezultat, do t’i japin përparësi termit “DHPI” përveç nëse termi “dhunë në familje” përdoret në burimin origjinal. Dhuna në familje është një term i gjerë që përfshin dinamika të ndryshme sociale dhe psikologjike dhe diferencime të fuqisë dhe mbulon forma të ndryshme, të tilla si abuzimi me fëmijët, abuzimi me të moshuarit dhe abuzimi ndërpersonal ose nga partneri. Nga ana tjetër, DHPI viktimizon në mënyrë disproporcionale gratë më shumë se burrat, ndërsa burrat përfaqësohen më tepër si autorë. Ajo gjithashtu lidhet fort me diferencat e fuqisë së përcaktuar shoqërore midis burrave dhe grave. Shih: Këshilli i Evropës, Komiteti i Ministrave, Takimi 1037, 8 tetor 2008 Komiteti Evropian për Studim fizibiliteti për Problemet e Krimit për një konventë kundër dhunës në familje.

- Hapjen e një linje telefonike që funksionon 24 orë për dhunën në familje;
- Punësimin e punonjësve socialë më të specializuar në stacionet e policisë;
- Rritjen e masave të trajtimit të partnerëve të dhunshëm për të shmangur shkeljet e përsëritura;
- Ndryshimin e ligjit për të njohur që viktimat e abuzimit mund të jenë nën kontrollin psikologjik të abuzuesve të tyre, të paaftë për të vepruar në mënyrë të pavarur;
- Punën me mjekët për të lehtësuar kufizimet e konfidencialitetit në rastet kur ekziston një “rrezik i menjëhershëm” i dhunës së përtërirë kundër viktimës, duke u mundësuar doktorëve që të paraqesin rastet tek autoritetet ligjore pa pëlqimin e pacientit. Aktualisht, mjekët mund ta bëjnë këtë vetëm kur një pacient është i mitur ose është “i cenueshëm”, një term i gjerë që mund t’i referohet një personi me aftësi të kufizuara, ose kur jeta e një personi është në rrezik të afërt.

Franca ka normat më të larta në Evropë të dhunës në familje, pjesërisht për shkak të reagimit të dobët të policisë ndaj raportimeve të abuzimit. Shumë nga gratë e vrara në vitin 2019 kishin kërkuar paraprakisht ndihmë nga policia, dhe në vitin 2018, 121 gra u vranë nga partnerët aktualë ose të mëparshëm. Çdo vit në Francë, rreth 219,000 gra të moshës 18 deri në 75 vjeç janë objektiva të dhunës fizike ose seksuale nga partnerët aktualë ose të mëparshëm, por statistikat e qeverisë tregojnë se vetëm 20 % paraqesin ankesa zyrtare²². Police leadership will find the example of the death of Julie Douib in France helpful. The case highlights the importance of police taking reports of violence and possession of firearms seriously. After Julie Douib was forced to give up custody of their two children for the weekend by her partner, she told the police that he had a license for a gun and that she was afraid

he would shoot her. “Madame, I am sorry,” the officer replied, according to Ms. Douib’s father, “but his license cannot be taken away unless he points the gun at you.” He did so 48 hours later, and fired twice, hitting Ms. Douib, 34, in her chest and arms. “He killed me,” she said with her last breath, said Maryse Santini, the downstairs neighbour who found her²³

Shembulli i vdekjes së Julie Douib në Francë do të jetë një shembull i dobishëm për udhëheqësinë e policisë. Rasti thekson se sa me rëndësi është që policia të marrë më seriozisht raportet e dhunës dhe posedimit të armëve të zjarrit.

Pasi Julie Douib u detyrua të heqë dorë nga kujdestaria e dy fëmijëve të tyre për fundjavë nga partneri i saj, ajo i tregoi policisë se ai kishte leje për armë dhe se kishte frikë se mos e qëllonte. “Zonjë, më vjen keq”, u përgjigj oficeri, sipas babait të zonjës Douib, “por nuk mund t’ia marrim lejen përveç nëse ai ju drejton armën”. Ai e bëri këtë 48 orë më vonë dhe gjuajti dy herë, duke goditur zonjën Douib, 34 vjeç, në gjoks dhe krahë. “Ai më vrau”, tha ajo duke dhënë frymën e saj të fundit, tha Maryse Santini, fqinja e katit të poshtëm e cila e gjeti²³.

Udhëheqësia e policisë duhet të ketë parasysh se qasja e propozuar franceze tregon se politika e qeverisë në lidhje me DHGV-në duhet të forcohet duke ankoruar parandalimin dhe reagimin në planet kombëtare.

Udhëheqësia e policisë duhet:

- Të hulumtojë nëse vendi juaj ka plane kombëtare në lidhje me DHGV-në për të kuptuar kornizën më të gjerë në të cilin po punoni. Planet gjithashtu mund të detajojnë rolin e agjencive të sektorit të drejtësisë dhe sigurisë dhe shoqërisë civile për të adresuar dhe parandaluar DHGV-në në vend;

²² Les Chiffres de Référence sur les Violences Faites aux Femmes (2019). Secrétariat d’Etat chargé de l’égalité entre les femmes et les hommes et de la lutte contre les discriminations, at : <https://www.egalite-femmes-hommes.gouv.fr/le-secretariat-d-etat/>

²³ Fourquet, L. (2019), ‘Përderisa vdekjet po rriten, Franca përpiket të bëhet serioze për dhunën në familje’ për New York Times, në: <https://www.nytimes.com/2019/09/03/world/europe/france-domestic-violence.html>

- Duke pasur një pikturë më të madhe të planeve kombëtare, përfshirë rolin e agjencive të sektorit të drejtësisë dhe sigurisë dhe organizatave të shoqërisë civile, të drejtojnë oficerët tuaj të vijës së parë për të siguruar që vlerësimi juaj i rrezikut po merr parasysh rastet e kaluara të abuzimit në familje që përfshijnë të njëjtin autor;
- të mësojë nga rastet lokale të vrasjeve të grave dhe vajzave në lidhje me gjininë, ku vlerësimet efektive të rrezikut nuk janë kryer.

Udhëheqësia e policisë duhet të sigurojë që stafi i saj:

- Të kuptojë rolet dhe përgjegjësitë e policisë kur merret me DHGV-në;

Sipas OBSH-së, Gjymtimi/Prerja e Gjenitaleve të Femrës përfshin të gjitha procedurat që përfshijnë heqjen e pjeshme ose totale të organeve gjenitale të jashtme femërore, ose dëmtime të tjera të organeve gjenitale femërore për arsye jomjekësore.

PËRKUFIZIMI DHE KORNIZAT

Moduli 5 i PSHTH për Koordinimin dhe Qeverisjen e Koordinimit nënvizon rëndësinë e një reagimit të koordinuar për viktimat/të mbijetuarat, duke rezultuar në rritje të sigurisë, duke i vendosur ato në qendër të çdo ndërhyrjeje ose reagimi institucional.²⁴

Udhëheqësia e policisë duhet të jetë e vetëdijshme se një reagim i koordinuar u jep qasje viktimave/të mbijetuarave tek praktikuesit e informuar dhe të aftë të cilët ndajnë njohuritë në një mjedis përkushtues dhe përkrahës. Një reagim i koordinuar mund të njohë nevojat e shumta të viktimave/të mbijetuarave, të cilat mund të plotësohen përmes shërbimeve të bashkë-lokalizimit dhe rrjeteve të referimit. Për shembull, në disa forca policie, organizata të veçanta për gratë janë në dispozicion për t'u ofruar grave mbështetje të nevojshme, të tillë si rehabilitimi nga përdorimi i drogës, strehimi ose abuzimi në familje.

Viktimat e mbijetuara duhet të zënë vend në zemër të adresimit tuaj policor ndaj DHGV-së.

²⁴ Paketa e Shërbimit Thelbësor për Gratë dhe Vajzat që janë objekt i Dhunës: Elementet Themelore dhe Udhëzimet për Cilësinë (Programi i Përbashkët Global i Kombeve të Bashkuara mbi Shërbimet Thelbësore për Gratë dhe Vajzat që janë objekt i Dhunës, 2015), në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/essential-services-package-for-women-and-girls-subject-to-violence>

- Të kuptojë që pajtueshmëria me standardet minimale nga agjencitë partnere të drejtësisë mund të ofrojë përgjigje më të qëndrueshme;
- Të kuptojë se qartësia e roleve dhe përgjegjësi nënkupton që çdo agjenci drejtësie mund të shkëlqejë në fushën e saj të ekspertizës dhe puna e secilit profesionist të plotësohet me atë të agjencive dhe profesionistëve të tjerë.

Koordinimi me sektorët e tjerë përmirëson aftësinë e sistemit të drejtësisë penale për t'i mbajtur përgjegjës autorët për të gjitha format e dhunës, përfshirë ato që mund të përkufizohen nga një autor si “traditë.” Një shembull i tillë është Gjymtimi/Prerja e Gjenitaleve të Femrës ose GJ/PGJF.

Hapi i parë për udhëheqësinë e policisë është të sigurojë që personeli i saj të kuptojë se çfarë është Gjymtimi/Prerja e Gjenitaleve të Femrës, ndikimi i tij dhe mbizotërimi në komunitetet të cilat ata i kanë nën kontroll. Vetëm atëherë mund të hartohen protokolle të përbashkëta për të siguruar komunikim të qartë dhe transparent dhe mekanizma të llogaridhënies midis agjencive të sektorit të drejtësisë dhe sigurisë (**shih Kapitullin 5: “Hetimet” i cili i referohet GJ/PGJF**). Ndërkombëtarisht ne jemi ende duke mësuar për kontekstet në të cilat kryhet Gjymtimi/Prerja e Gjenitaleve të Femrës (GJ/PGJF). Në Mbretërinë e Bashkuar, Protokollin për trajtimin e veprave penale GJ/PGJF midis Këshillit të Shefave të Policisë Nacionale dhe Shërbimit të Prokurorisë së Kurorës është hartuar për të përmirësuar mënyrat e punës midis policisë dhe prokurorëve,

për të përmirësuar hetimin dhe për të rritur ndjekjen e veprave të tilla.²⁵

Campbell et al. japin më shumë informacione mbi identifikimin e qasjeve më të mira drejt përfundimit dhe ndjekjes penale ndaj praktikave të dëmshme, përfshirë gjymtimin/prerjen e gjenitaleve të femrës, martesën e detyruar, të ashtuquajturat vrasje dhe abuzime ‘për

nder’, ndalimin e rritjes së gjinjve, magjinë dhe abuzimin me bazë besimi që mund të gjenden në *Praktikat e Dëmshme Tradicionale: Parandalimi, Mbrojtja dhe Policimi (2020)*. Ky botim kërkon të rrisë mirëkuptimin duke ofruar një pasqyrë unike në perspektivën e viktimës/të mbijetuarat, e cila mund të forcojë vetëm njohuritë dhe besimin e punonjësve të policisë në trajtimin e këtyre krimeve.²⁶

Udhëheqësia e policisë duhet të ketë parasysh se përkufizimet gjithashtu mund të jenë subjekt i debatit dhe pikëpamjeve të ndryshme. Termi dhunë “e bazuar në nder” në Mbretërinë e Bashkuar, për shembull, është kundërshtuar nga disa komentues sepse synon komunitete specifike në mënyrë disproporcionale, duke rezultuar në rritjen e mbikëqyrjes dhe policimit të atyre komuniteteve. Kjo i lidh komunitetet me agjendat që nuk lidhen me një përgjigje efektive të DHGV-së - ato mbështeten në stereotipet dhe kategorizimet e tjera diskriminuese që synojnë individët dhe komunitetet, dhe ligje të veçanta zbatohen për të adresuar problemet me masat ndëshkuese specifike që zbatohen në mënyrë disproporcionale dhe që nuk përputhen me ligje të tjera të lidhura me DHGV-në.²⁷

25 Protokollin për trajtimin e veprave penale të Prerjes së Gjenitaleve të Femrës (‘PGJF’) midis Këshillit të Shefave të Policisë Nacionale dhe Shërbimit të Prokurorisë së Kurorës (2016). Këshilli i Shefave të Policisë Nacionale. <https://www.cps.gov.uk/sites/default/files/documents/publications/FGM-Protocol-june-2016.docx>

26 *Praktikat e Dëmshme Tradicionale: Parandalimi, Mbrojtja dhe Policimi* (2020). Campbell, G., Roberts, K.A., Sarkaria, N. Palgrave Macmillan.

27 Shih ‘Nga margjina në qendër: ‘Projektligji alternativ për adresimin e dhunës ndaj grave dhe vajzave’ (Imkaan, tetor 2018), shih: https://829ef90d-0745-49b2-b404-cbea85f15fda.filesusr.com/ugd/2f475d_g1a5eb3394374f24892ca1e1ebfeca2e.pdf

Udhëheqësia e policisë do të udhëhiqet nga Moduli 5 i PSHTH i cili detajon përbërësit e përbashkët të një reagimi të koordinuar. Janë menaxherët operacionalë ata që do të kenë përgjegjësinë për të punuar me eproret e tyre për të zhvilluar reagime të tilla²⁸. Një ekstrakt është dhënë në diagramin më poshtë:

Agjencitë e Sistemit të Drejtësisë

Stafi juaj duhet të kuptojë se hetimi në vetvete paraqet pikën hyrëse në sistemin e drejtësisë. Një hetim gjithëpërfshirës dhe i ndjeshëm ndaj gjinisë është jetik për të siguruar llogaridhënien për DHGV-në për të eliminuar mosndëshkimin dhe për të siguruar mbrojtje për viktimat/të mbijetuarat.

Në fakt, një hetim i ndjeshëm ndaj gjinisë duhet të jetë një element kritik për veprimin e përgjegjshëm ndaj gjinisë nga sistemi i drejtësisë penale. Kjo do të thotë të sigurohet që ligjet, institucionet e drejtësisë penale, proceset e drejtësisë penale dhe rezultatet e drejtësisë penale të mos diskriminojnë askënd në bazë të gjinisë. Ai kërkon marrjen e një perspektive gjinore mbi vetë ligjin penal, si dhe një vlerësim të qasjes dhe pengesave në procedurat e drejtësisë penale të disponueshme për gratë dhe burrat dhe miratimin e strategjive të ndjeshme gjinore për mbrojtjen e viktimave/të mbijetuarave dhe promovimin e qasjes në drejtësinë penale.²⁹

Drejtësia penale me përgjegjësi gjinore nënkupton jo vetëm të kuptuarit e marrëdhënieve të ndërsjella midis gjinisë dhe krimin dhe sesi gratë dhe burrat ndikohen ndryshe nga krimi dhe dhuna. Ajo gjithashtu kërkon veprime të synuara për të përbushur nevojat specifike të grave ose burrave në sistemin e drejtësisë penale, si dhe adresimin e shkaqeve të pabarazisë gjinore që sistemi gjeneron ose përjetëson³⁰. Studi-

28 Moduli 5: Koordinimi dhe Qeverisja e Koordinimit, *Paketa e Shërbimit Thelbësor*

29 Skinnider, Eileen, ‘Drejt Drejtësisë Penale Përgjegjëse ndaj Gjinisë: Praktika të mira nga Azia Juglindore në reagimin ndaj dhunës kundër grave’ (2018: Instituti i Drejtësisë në Tajlandë).

30 ‘Shkalla e Vlerësimit të Përgjegjshëm ndaj Gjinisë: Kriteret për Vlerësimin e Programeve dhe Politikave’ në Integrimin Gjinor për Menaxherët e Shëndetit: një Qasje Praktike/Mjete të Analizës Gjinore të OBSH-së. Udhëzuesi për moderatorë. Shënimet e pjesëmarrësve (OBSH, 2011), at: https://www.who.int/gender-equity-rights/knowledge/health_managers_guide/en/

Figura 3:

Përbërësit e Përbashkët të një Reagimi të Koordinuar

PËRBËRËSIT E PËRBASHKËT TË NJË PËRGJIGJEJE TË KOORDINUAR

Reagimet e koordinuara zakonisht përfshijnë një kombinim të më poshtmeve	Partneritetet midis sektorëve dhe agjencive shpesh rriten përmes mjeteve të mëposhtme
<ul style="list-style-type: none"> • Një kuadër për bashkëpunim shumë sektorial midis agjencive • Një komitet ose trup koordinues për të monitoruar progresin dhe zhvillimin e politikave • Mekanizmat për të menaxhuar, punuar dhe sanksionuar shkelësit • Shërbimet për të mbijetuarat, të tilla si shëndeti, strehimi dhe mbështetja e avokimit, duke përfshirë integrimin e mjeteve juridike të mbrojtjes civile me procesin e drejtësisë penale 	<ul style="list-style-type: none"> • Takime të rregullta sy më sy • Politikat dhe protokollet e përbashkëta të zhvilluara nga agjencitë kryesore • Planifikimi i përbashkët i aktiviteteve dhe ndërhyrjeve • Trajnimi i përbashkët i stafit në organizatat/ sektorët partnerë • Ndarja e informacionit në lidhje me të mbijetuarat dhe autorët, duke respektuar privatësinë dhe duke siguruar sigurinë • Mbledhja e vazhdueshme e të dhënave për të monitoruar progresin dhe rezultatet e rastit, dhe identifikimi i praktikave të mira dhe të dobëta
Reagimet e koordinuara shumë disiplinore kërkojnë	Organi përgjegjës për koordinimin mund të jetë
<ul style="list-style-type: none"> • Bashkëpunim, komunikim dhe shkëmbim të informacionit midis agjencive • Pjesëmarrje aktive nga një sërë aktorësh • Marrëveshje për mënyrën më efektive për t'iu përgjigjur dhunës ndaj grave • Bashkëpunim, komunikim dhe shkëmbim të informacionit midis agjencive 	<ul style="list-style-type: none"> • Një organ i pavarur ose agjenci e specializuar, roli i të cilës është koordinimi i sektorëve kryesorë • Një koalicion agjencish që takohen rregullisht, njohur gjithashtu si këshill, komitet ose task forcë • Një organ i nivelit të lartë, duke përfshirë ministra dhe/ose drejtues të institucioneve kryesore

met globale në përgjithësi zbulojnë se meshkujt janë më shpesh viktimat të vrasjeve dhe sulmeve, përveç sulmeve seksuale, në të cilat gratë janë më shpesh viktimat³¹.

Megjithatë, gratë kanë më shumë të ngjarë të jenë objekt i dhunës dhe abuzimit brenda sferës private shtëpiake, të kryera nga dikush që ato njohin, dhe shpesh nga partneri i tyre. Kryesit e dhunës, qoftë dhunës ndaj burrave apo grave, janë kryesisht meshkuj. Një sistem i drejtësisë penale që i përgjigjet gjinisë është ai që u jep grave besim për të raportuar dhunën dhe, pasi të

³¹ Studim Global mbi Vrasjen³ 2013; Gratë dhe Sistemi i Drejtësisë Penale (UNODC, 2011). Mahony, T.H., Jacob, J., dhe Hobson, H. për Qeverinë e Kanadasë

raportojnë, jep një përgjigje efektive për të zvogëluar rreziqet e dëmtimeve të mëtejshme. Një sistem i drejtësisë penale që i përgjigjet gjinisë siguron gjithashtu një mjet efektiv, si dhe mbështetje dhe trajtim me dinjitet në të gjithë zinxhirin e drejtësisë penale.

1. Prokurorët

Në varësi të kornizës ligjore kombëtare ose sistemit të drejtësisë, prokurorët do të luajnë një rol kyç në vendosjen e fokusit të procedurave ligjore në emër të shtetit kundër një autori të dyshuar për DHGV.

Drejtuesit e policisë duhet të kenë parasysh që:

- Ata do të kenë nevojë të ndërtojnë marrëdhënie të forta pune me prokurorin për të ofruar ndjekje penale dhe rezultate efektive për viktimat/të mbijetuarat e DHGV-së;
- Për të kuptuar më mirë rolin e prokurorit në sistemin e tyre të drejtësisë, ata mund të zhvillojnë, për shembull, seanca të përbashkëta për rritjen e ndërgjegjësimin për të ndërtuar marrëdhënie pune efektive midis policisë dhe prokurorëve³².

Pavarësisht nga sistemi ligjor që ekziston, duhet të jeni të vetëdijshëm se prokurorët kryejnë një rol aktiv në shqyrtimin e ligjshmërisë dhe drejtësisë së hetimeve dhe mbledhjen e provave, si dhe në monitorimin e respektimit të të drejtave të njeriut nga hetuesit, të paktën për të vendosur nëse ndjekja duhet të fillojë ose të vazhdojë.

Udhëheqësia e policisë duhet të sigurojë që stafi i saj të kuptojë DHGV-në dhe të marrë trajnimin e kërkuar për DHGV. Ata do të punojnë ngushtë me prokurorët dhe për këtë arsye do të kenë nevojë të dinë se çfarë bëjnë prokurorët në vendin e tyre.

Për shembull, në vendet ku prokurorët mbikëqyrin

³² Përgjigje efektive në rastet që përfshijnë DHGV: Roli i prokurorit në Doracakun për Përgjigjet Efektive të Prokurorisë ndaj Dhunës ndaj Grave dhe Vajzave, Seria e Doracakëve të Drejtësisë Penale (UNODC, 2014) në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2014/12/handbook-effective-prosecution-of-vaw>

Në disa vende, prokurorët hetojnë dhe ndjekin çështjet dhe, në të tjerat, policia kryen rolin e hetimit para se t'ia dorëzojë çështjen prokurorit për ndjekje penale.

hetimet e policisë, ata duhet të sigurojnë që policia:

- Ka përdorur teknikat e duhura të hetimit dhe kërkimit në mënyrë që provat të jenë të pranueshme në gjykatë;
- Ka kryer intervista të hollësishme, private dhe me respekt të viktimave/të mbijetuarave dhe dëshmitarëve;
- Është siguruar që aty ku është e mundur, zyrtaret femra janë vënë në dispozicion nëse viktimat/e mbijetuarat ka zgjedhur kështu;
- Ka plotësuar plotësisht një raport policor mbi incidentin;
- Ka kryer intervista pasuese për informacion dhe prova shtesë;
- Ka kuptuar ligjet përkatëse mbi dhunën ndaj grave (përfshirë elementet e krimit dhe procedurat e veçanta penale të zbatueshme për këto vepra); dhe
- Ka kuptuar dhe zbatuar konceptin e vetëmbrojtjes dhe politikave mbizotëruese të agresorit, aty ku është e përshtatshme.

Udhëheqësia e policisë duhet të kuptojë që roli kryesor që ajo luan në mbikëqyrjen e hetimeve të DHGV-së është të sigurojë që:

- Informacioni i saktë i paraqitet prokurorëve sapo të jetë në dispozicion;
- Staf i saj kupton çdo standard të rënë dakord në nivel lokal për paraqitjen e dosjeve tek prokurorët;
- Staf i saj është i vetëdijshëm për standardet që keni vendosur për cilësinë;

National Penitentiary Haiti. Foto nga MINUSTAH Photo/Victoria Hazou

- Se çdo nevojë për trajnim në lidhje me të kuptuarit e veprave të DHGV-së adresohet;
- Prokurorët luajnë një rol të rëndësishëm në hetimin e DHGV-së pasi mund të përcaktojnë nëse janë bërë të gjitha hetimet e nevojshme dhe të arsyeshme para se të merret një vendim për të ndjekur penalisht apo jo, ose para se të merren vendime të tjera që mund të ndikojnë në rrjedhën e drejtësisë³³.

Në juridiksionet ku prokurorët dhe hetuesit kanë role të pavarura, me hetuesit përgjegjës për kryerjen e hetimit në mënyrë të pavarur, zakonisht ka masa për të siguruar bashkëpunimin midis hetuesit dhe prokurorit. Në këto sisteme të drejtësisë, prokurorët nuk i udhëzojnë hetuesit, por mund t'i këshillojnë ata bazuar në rezultatet e hetuesve të hetimit dhe rishikimin objektiv të prokurorëve të atyre rezultateve, bazuar në ligj dhe udhëzime.

Udhëheqësia e policisë në juridiksione të tilla mund të kërkojë këshilla nga prokurorët kur ata përballen me

³³ Po aty.

vështirësi provuese. Ose, në situata të tjera, prokurori mund të marrë raportin e policisë ose dosjen e këshillimit për konsultim për shkak të një rasti “të dobët” ose një komentit me opinionin e hetuesit se nuk ka perspektivë dënimi³⁴. Udhëheqësia e policisë duhet të sigurojë që stafi i saj të mos shprehë opinione në lidhje me fuqinë e një rasti bazuar në pikëpamjet e tyre personale, dhe vështirësitë evidentuese duhet të theksohen dhe vlerësohen kundër ligjit në fuqi.

Në juridiksione të tjera, prokurorët luajnë një rol më aktiv në hetime dhe mund të marrin pjesë, të kryejnë, drejtojnë ose mbikëqyrin hetimet. Disa shtete i lejojnë prokurorit të japë udhëzimet dhe këshillat e duhura për policinë për të zbatuar përparësitë e politikave të krimit, për të ndarë rastet dhe burimet, për t'i dhënë përparësi rasteve dhe për të aplikuar metoda hetimore.

Në disa juridiksione, prokurorët kontaktohen pas kontaktit fillestar të viktimës/të mbijetuarës nga policia

³⁴ Po aty.

Përqendrohuni në ndërtimin e çështjes tuaj dhe sigurohuni që të mos diskreditoni viktimën/të mbijetuarën.

dhe mund të përgjigjen në vendin e ekzaminimit në mënyrë që ata të njihen me rastin dhe të ndihmojnë në drejtimin e hetimit. Në juridiksione të tilla, udhëheqësia e policisë duhet të sigurojë që stafi i tyre të mbështesë rolin e prokurorit për të mbledhur prova dhe t'u sigurojë viktimave/të mbijetuarave ndihmën që u nevojitet për të qëndruar në sistemin e drejtësisë penale.

Në përgjithësi, udhëheqësia e policisë duhet të sigurojë që:

- Stafi i saj të ndërtojë raste të forta, ose të mbështesë prokurorët për ta bërë këtë;³⁵
- Bashkëpunimi me policinë dhe prokurorët zhvillohet për të adresuar shkeljet e DHGV-së;
- Stafi i saj nuk diskrediton një viktimë/të mbijetuar dhe përqendrohet në ndërtimin e një çështjeje kundër autorit të supozuar;
- Krijohet një marrëdhënie pune me homologët e tyre në zyrën e prokurorit.

Studimet kanë treguar se në disa lloje të rasteve të DHGV-së (d.m.th. sulmit seksual) ka pak dëshmi të përpjekjeve për të ndërtuar raste. Përkundrazi, ka dëshmi të hetimeve të dobëta, paragjytimeve gjinore³⁶ dhe të kuptuarit të ligjit. Bashkëpunimi i fortë midis policisë dhe prokurorëve është thelbësor në këto raste për të

35 Për më shumë informacion mbi praktikën më të mirë dhe standardet minimale për ndërtimin e rasteve më të forta në DHGV, shihni 'Përgjigja Model ndaj Dhunës Seksuale për Prokurorët (Modeli RSVP): Një Ftesë për të Drejtuar', (AEquitas, Instituti i Menaxhimit të Drejtësisë (IMI), dhe Instituti Urban, 2016), në: <https://aequitasresource.org/wp-content/uploads/2020/01/RSVP-Vol.-I-1.8.20.pdf>

36 'Gjyqi i Përdhunimit. Kuptimi i Reagimit të Sistemit të Drejtësisë Penale ndaj Dhunës Seksuale në Tajlandë dhe Viet Nam' (UN Women, UNDP dhe UNODC, 2017), në: https://www.unwomen.org/-/media/field%20office%20easia/docs/publications/2019/08/ap-trial-of-rape_26aug2019_lowres-compressed.pdf?la=en&vs=1916

siguruar që përpjekjet e policisë të përqendrohen në ndërtimin e një rasti në vend të diskreditimit të viktimës/të mbijetuarës³⁷.

Kutia 8

Në qershor të vitit 2017, UNODC mbajti trajnim të përbashkët për policinë dhe prokurorët në Namibi mbi dhunën me bazë gjinore për të nxjerrë në pah punën dhe bashkëpunimin e përbashkët të kërkuar për të arritur rezultate të suksesshme për viktimat/të mbijetuarat. Pjesëmarrësit zhvilluan një kuptim më të mirë të roleve dhe përgjegjësisë të agjencive përkatëse dhe, si rezultat, marrëdhënia e tyre e përbashkët e punës u përmirësua.

Kutia 9

Në Finlandë, policia dhe prokurorët janë trajnuar për hetime teknike ose taktike në lidhje me vrasjet ose krime të tjera të dhunshme. Policia e Angolës (Komanda e Përgjithshme e Policisë Kombëtare) ka bërë përpjekje për ngritjen e vetëdijes për t'u ofruar punonjësve të policisë njohuritë dhe aftësitë e kërkuara në situatat e dhunës në familje dhe me bazë gjinore.

Udhëheqësia e policisë duhet t'i sigurojë stafit të saj udhëzime të qarta:

- Për trajtimin e rasteve të abuzimit në familje, për shembull, për të siguruar që ndërveprimi i parë i viktimës/të mbijetuarës me agjencitë e sektorit të drejtësisë dhe sigurisë e inkurajon atë që të vazhdojë me rastin e saj nëse ngritet;
- Për katalogimin dhe mirëmbajtjen e kasetave të thirrjeve të urgjencës të DHPI pasi ato mund të përmbajnë dëshmi të mundshme të shprehura. Kjo ndodh sepse shumica e thirrjeve për ndihmë policore bëhen nga viktimat/e mbijetuarat;
- Lidhur me protokollet e shkëmbimit të informacionit në vend midis gjykatave penale dhe gjykatave familjare;

37 Po aty.

Kutia 10

Praktika e Mirë në Tajlandë: Trajnimi i vazhdueshëm i Policisë Mbretërore Tajlandeze, prokurorëve dhe personelit të gjykatës në partneritet me UN Women

Ligji i ri për Barazinë Gjinore ('GEL') u shpall zyrtarisht më 8 mars 2015, i cili i mbron individët kundër diskriminimit të drejtpërdrejtë dhe të tërthortë në bazë të seksit ose seksualitetit. Ligji përcakton që politikat, rregullat, rregulloret, urdhrat, masat, projektet ose praktikat e publikut, organizatave private ose individëve që janë diskriminuese për nga aspekti gjinor nuk lejohen, përveç me qëllim të eliminimit të barrierave për gëzimin e barabartë të të drejtave dhe lirive, parimeve fetare dhe Sigurisë Kombëtare.

GEL gjithashtu krijon një Komitet për Promovimin e Barazisë Gjinore, i cili është i mandatuar për të përmirësuar modelet sociale dhe kulturore të sjelljeve, në mënyrë që të eliminojë paragjykimet dhe praktikat diskriminuese gjinore, si dhe dhunën me bazë gjinore, me qëllim që të eliminojë barrierat për të drejta të ndryshme.

Policia Mbretërore Tajlandeze, në partneritet me UN Women, Departamentin e Çështjeve të Grave dhe Zhvillimit të Familjes dhe Fondacionin Friends of Women, gjithashtu ka zgjeruar trajnimin e zyrtarëve policorë të hetimit për mbrojtjen e grave viktime/mbijetuese të dhunës, dhunës në familje dhe trafikimit për të përfshirë 900 zyrtarë policorë kryesorë të hetimit në të gjitha rajonet e Tajlandës.

Bazuar në mësimet e nxjerra nga këto trajnime dhe trajnimet e mëparshme gjatë viteve të fundit, module të veçanta trajnimi po zhvillohen për t'u institucionalizuar në Policinë Mbretërore Tajlandeze. Si rezultat i drejtpërdrejtë i këtij studimi, Instituti Tajlandez i Drejtësisë ka ndarë fonde shtesë për të zgjeruar kërkimin dhe për të zhvilluar një kuti mjetesh dhe fushatë publike për të informuar si viktimat/të mbijetuarat ashtu edhe bartësit e detyrës për të drejtat dhe detyrimet e tyre, si dhe ligjet përkatëse, dhe ku mund të kërkohet mbështetje në sistemin e drejtësisë penale dhe shërbimet mbështetëse kombëtare dhe lokale.

Burimi: 'The Trial of Rape. Understanding the Criminal Justice System Response to Sexual Violence in Thailand and Viet Nam' (UN Women, UNDP dhe UNODC, 2017).

- Për dhënien e detajeve prokurorëve për çdo urdhër të mbrojtjes civile që shërbimi policor ka marrë në emër të viktimeve/të mbijetuarave për të forcuar ndjekjet për DHGV. Ka vende ku prokurorët mund të rishikojnë dosjet civile pasi mund t'i ndihmojnë ata në vlerësimin e rrezikut të viktimës/të mbijetuarës dhe të ndihmojnë në vendosjen e akuzave dhe dënimeve të sakta.

Mund të jetë e përshtatshme që prokurorët të informojnë ekipet lokale të hetimit mbi praktikat e tyre lokale dhe duhet të merret parasysh trajnimi³⁸.

³⁸ Manual trajnimi për gjyqtarët dhe prokurorët mbi sigurimin e qasjes së grave në drejtësi. Partneriteti për Qeverisje të Mirë. Bashkimi Evropian, në: https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/TrainingManualAccessJustice_EN.pdf

2. Gjyqësori³⁹

Gjyqësori ose sistemi gjyqësor është sistemi i gjykatave që administrojnë drejtësinë në emër të sovranit ose shtetit.

Urdhrat mbrojtës

Në varësi të juridiksionit, gjykatat mund të kenë fuqinë të lëshojnë urdhra mbrojtjeje ose të rishikojnë dhe zgjasin ose anulojnë urdhrat ndalues të lëshuar nga policia kundër autorëve të dyshuar për DHPI.⁴⁰

³⁹ Po aty.

⁴⁰ Për shembull në Austri. Shih: Të drejtat e viktimeve për mbështetje dhe mbrojtje nga dhuna (2013). Legjislacioni për Mbrojtjen nga Dhuna në Austri (2019). Qendra për Ndërhyrje në Abuzimin Familjar dhe Shoqata e Strehëve Autonome të Grave Austriake. <https://www.interventionsstelle-wien.at/download/?id=692>

Në mënyrë tipike, gjyqtari kryeson një seancë në të cilën kohë viktimat/e mbijetuara dhe autorët e dyshuar paraqesin prova. Përcaktimi i gjyqtarit nëse një viktimë/e mbijetuar kërkon masa mbrojtëse është kritik, jo vetëm për sigurinë e viktimës/të mbijetuarës dhe anëtarëve të tjerë të familjes, por edhe në krijimin e kushteve më të mira të mundshme për çështjen në vazhdim dhe që rezultojnë në një dënim. Seancat mbrojtëse janë një mundësi e parë e rëndësishme për gjyqtarin për të vendosur një ton të përshtatshëm dhe për të demonstruar se Shteti kujdeset për të shmangur dëmtimin e viktimave/të mbijetuarave të mundshme në rastet e DHPI.

Udhëheqësia e policisë duhet të sigurohet që stafi i saj

Viktimizimi dytësor nuk ndodh si rezultat i drejtpërdrejtë i një vepre penale, por më tepër si reagim i papërshtatshëm i policisë dhe institucioneve dhe individëve të tjerë kompetent ndaj viktimës/të mbijetuarës.

të kuptojë:

- Rolin kryesor që stafi luan në parandalimin e DHGV-së ku ka pengesa kulturore dhe shoqërore në komunitetet që praktikojnë praktika të dëmshme të cilat i pengojnë viktimat/të mbijetuarat të ngritin zërin për të raportuar një vepër penale;
- Urdhrat e mbrojtjes që janë në dispozicion në vendin e tyre për shkeljet e DHGV-së dhe masat që u kërkohet të marrin për t'i zbatuar ato në mënyrë efektive;
- Rolin e gjykatave civile në parandalimin e DHGV-së;
- Nevojën për të vazhduar ndërtimin e besimit të komuniteteve që ata kanë nën kontroll.

Në disa juridiksione, masat mbrojtëse për disa vepra penale të marra nga gjykatat e familjes mund të tejkalojnë ndjekjet penale. Për shembull, në Mbretërinë e Bashkuar, numri i urdhrave për mbrojtjen e PGJF rrit një ndjekje të suksesshme që ka ndodhur.

Udhëheqësia e policisë duhet të sigurojë që stafi i saj të jetë i vetëdijshëm për nevojën për të punuar me autoritetet e kujdesit social, shëndetësor dhe arsimor.

Kutia 11

Shembull nga Mbretëria e Bashkuar

Komentuesit kanë theksuar nevojën që shërbimi policor, kujdesi social dhe gjykata në Mbretërinë e Bashkuar të punojnë së bashku për të mbrojtur viktimat/të mbijetuarat, kur profesionistët e drejtësisë nuk identifikojnë ato viktimat/të mbijetuara që jetojnë me pasojat e PGJF. Mund të ketë gjithashtu një mungesë besimi në lidhje me mënyrën se si policia me marrëveshje i përgjigjet raporteve të policisë për PGJF nga profesionistët e shëndetësisë, arsimin dhe kujdesit social⁴¹.

Gjyqtarët e **Procesit Penal** mund të ushtrojnë diskrecion gjatë fazave paraprake të një procesi penal për të ndërmar hapa për të mbrojtur të drejtat dhe dinjitetin e viktimave/dëshmitarëve dhe për të siguruar që ata të mos përjetojnë viktimizim dytësor, për shembull, duke përjashtuar publikun nga seancat nëse rasti ka të bëjë me dhunën seksuale dhe kërkon konfidencialitet (faza hetimore paraprake, seancat e urdhrin mbrojtës, seancat e dorëzimit, etj.)⁴².

Si prokurorët ashtu edhe gjyqtarët mund të ndërmarin hapa nga fillimi i një kallëzimi penal në lidhje me DHGV-në për të siguruar që nuk ka vonesa në fazat e hetimit dhe mbledhjes së provave (veçanërisht në lidhje me mbledhjen dhe testimin e provave mjeko-ligjore) që do të rrezikonin ndjekjen dhe gjykimin.

Është një praktikë e mirë e përgjithshme të përdoren procedura të përshtatshme (të tilla si gjykatat e shpejta dhe të specializuara) në rastet e DHGV-së. Gjyqtarët

41 Maja e Ajsbergut, Sarkaria, N. dhe Campbell, G. Për Revistën Counsel <https://www.counselmagazine.co.uk/articles/tip-of-the-iceberg-the-family-court-ready-surge-activity-fgm>

42 Përmbledhje e praktikave të mira për të zvogëluar pengesat ekzistuese dhe lehtësuar qasjen e grave në drejtësi, (Komisioni i Barazisë Gjinore i Këshillit të Evropës, Strasburg, 2015) f. 24-26.

Ju duhet të kontrolloni nëse autori i supozuar i nënshtrohet ndonjë masë aktuale joburguese p.sh. urdhër për shërbim në komunitet, punë sprovuese.

mund ta bëjnë këtë vetëm nëse pajisen me informacionin përkatës nga policia, veçanërisht çdo vlerësim rreziku për të siguruar që viktimat/e mbijetuara të vazhdojnë të mbështesë një akuzë.

Udhëheqësia e policisë duhet të sigurojë që stafi i saj:

- Të dijë për qëllimin e procedimit të përshpejtuar; dhe
- Të dijë se si policia mund të mbështesë prokurorët dhe gjyqtarët për të kryer procedura të tilla.

3. Roli i shërbimit sprovues

Udhëheqësia e policisë duhet të kuptojë rolin që Shërbimi Sprovues luan në procesin e drejtësisë, në juridiksionet ku ekziston një shërbim i tillë. Shërbimi Sprovues zakonisht është i mandatuar për të zbatuar masa pa burgim, të përcaktuara me ligj dhe të ngarkuara për shkelësin⁴³. Masa të tilla mund të përfshijnë alternativa të paraburgimit para dhe gjatë gjyqimit ose dënimit me burgim, si dhe lirimin e parakohshëm nga burgu. Ato zakonisht përfshijnë mbikëqyrje, udhëzime dhe ndihmë që synojnë përfshirjen sociale të një shkelësi, si dhe kontributin në sigurinë e komunitetit.

Udhëheqësia e policisë duhet të jetë e vetëdijshme se ajo do të luajnë një rol kyç kur arreston/akuzon një autor të DHGV-së, për të kontrolluar nëse ai është objekt i ndonjë mase joburguese, për shembull në lirim me kusht, nëse është liruar kohët e fundit nga burgu.

Udhëheqësia e policisë duhet të rishikojë dhe të jetë e njohur me Rregullat Standarde Minimale të OKB-së

43 HM Inspectorate of Probation Academic Insights 2019/02 Rregullat Evropiane të Sprovimit, Rob Canton në: <https://www.justiceinspectors.gov.uk/hmiprobation/wp-content/uploads/sites/5/2019/03/Academic-Insights-Canton-Jan-19-final.pdf>

për Masat Joburguese ('Rregullat e Tokios'), të cilat ofrojnë udhëzime të hollësishme mbi llojet e ndryshme të masave që mund të zbatohen në faza të ndryshme procedurale, në varësi të secilit juridiksion. Për shembull, aty listohen dymbëdhjetë masa të cilat autoritetet gjyqësore mund të jenë në gjendje t'i shqiptojnë si pjesë e një dënimi⁴⁴. Këto janë:

- Sanksionet verbale, të tilla si paralajmërimi, qortimi dhe paralajmërimi;
  - Shkarkimi me kusht;
  - Dënimet e statusit;
- Sanksionet ekonomike dhe dënimet monetare, të tilla si gjobat dhe gjobat ditore;
- Konfiskimi ose një urdhër shpronësimi;
- Dëmshpërblimi i viktimës/të mbijetuarës ose një urdhër kompensimi;
- Dënimi i pezulluar ose i shtyrë;
- Shërbimi sprovues dhe mbikëqyrja gjyqësore;
- Një urdhër për shërbim në komunitet;
- Referimi në një qendër frekuentimi;
- Arresti shtëpiak;
- Çdo mënyrë tjetër trajtimi jointitucional.

Monitorimi elektronik zakonisht nuk është një mënyrë trajtimi, por një mjet për të mbikëqyrur zbatimin e opsioneve të dënimit sprovues joburgues, siç janë dënimet me burg të pezulluara.

Udhëheqësia e policisë gjithashtu duhet të rishikojë dhe të jetë e njohur me Strategjitë Model dhe Masat Praktike të Përditësuara, të cilat kërkojnë që:

- Vendimet mbi arrestimin, ndalimin dhe kushtet e çdo forme të lirimimit të autorit të marrin parasysh

44 Rregullat Standarde Minimale të Kombeve të Bashkuara për Masat Joburguese (Rregullat e Tokios), miratuar me rezolutën e Asamblesë së Përgjithshme 45/110 të 14 dhjetorit 1990, në: <https://www.penalreform.org/priorities/alternatives-to-imprisonment/international-standards/>

nevojën për sigurinë e viktimës/të mbijetuarës dhe të tjerëve;

- Rreziqet e sigurisë, përfshirë cenueshmërinë e viktimave/të mbijetuarave, të merren parasysh në vendimet në lidhje me dënimet joburguese ose kuaziburguese, dhënien e dorëzarisë, lirimin me

kusht ose shërbimet provuese, veçanërisht kur kemi të bëjmë me shkelës përsëritës dhe të rrezikshëm;

- Viktimat/të mbijetuarat e dhunës të kenë të drejtë të njoftohen për lirimin e autorit nga paraburgimi ose burgimi.

Kutia 12

Praktika më e mirë në Mbretërinë e Bashkuar⁴⁵

Qeveria e HM (Madhërisë së saj) dhe Sistemi Gjyqësor i Anglisë dhe Uellsit, SHPK dhe agjencitë e zbatimit të ligjit njohin vlerën e luajtjes së roleve të pavarura për të mbrojtur gratë dhe vajzat që përjetojnë dhunë dhe abuzim. Me kalimin e kohës, praktika të mira janë shfaqur për të mbështetur dhe mbrojtur gratë duke i mbajtur përgjegjës kryesisht e veprave në Sistemet e Drejtësisë Penale dhe Civile, gjë që varet nga çdo organ dhe agjenci që luan rolin e saj në mënyrë cilësore. Kjo praktikë e mirë përfshin:

(i) Qeveria e HM ka zhvilluar një numër dokumentesh udhëzuese strategjike, të cilat kanë për qëllim të rrisin qasjen e shumë agjencive në fushat që përfshijnë Martesën e Detyruar, Gjymtimin/Prerjen e Gjenitaleve të Femrës dhe Shfrytëzimin Seksual të Fëmijëve.

Këto dokumente u japin praktikuesve të linjës së parë informacion të paçmuar në lidhje me çfarë “Duhet bërë” dhe çfarë “Nuk duhet bërë” dhe “Shenjat” dhe “Simptomat” për t’u mundësuar praktikuesve të identifikojnë viktimat.

(ii) Udhëzimi gjithashtu plotësohet në një nivel strategjik me udhëzimin e policisë të prezantuar nga Kolegji i Policisë dhe KSHPN. Kolegji zhvillon njohuri, standarde të sjelljes, udhëheqje dhe profesionalizëm të kërkuar nga punonjësit e policisë, e cila krijohet përmes Praktikës Profesionale të Autorizuar.

KSHPN ka një numër funksionesh kryesore duke përfshirë koordinimin e operacioneve kombëtare që përfshin përcaktimin, monitorimin dhe testimin e kontributeve të forcës në Kërkesën Strategjike të Policimit; koordinimin e reagimit të policisë kombëtare ndaj emergjencave kombëtare dhe koordinimin e mobilizimit të burimeve përtej kufijve të forcave dhe ndërkombëtarisht; zbatimin operacional kombëtar të standardeve dhe politikave të përcaktuara nga Kolegji i Policisë dhe Qeverisë; dhe punën me Kolegjin e Policisë për të zhvilluar qasje të përbashkëta kombëtare mbi drejtësinë dhe performancën penale.

Kolegji i Policisë ka zhvilluar Praktikë Profesionale të Autorizuar për të ofruar standarde të udhëheqjes, drejtimin dhe hetimit në lidhje me fushat e mëposhtme të lëndëve të DHGV-së:

- Abuzimi në familje
- FM dhe HBV (Martesa e Detyruar dhe Dhuna e Bazuar në Nder)
- Kolegji i policimit GJ/PGJF
- Shfrytëzimi seksual i fëmijëve
- Sklavëria moderne
- Përndjekja dhe ngacmimi

⁴⁵ Kapitulli i Anglisë dhe Uellsit në Manualin mbi Ligjin në lidhje me Dhunën ndaj Grave (2018), Sarkaria, N., dhe Campbell, G. Fondacioni Evropian i Avokatëve. <https://elf-fae.eu/wp-content/uploads/2018/06/Manual-on-the-law-relating-to-violence-against-women.pdf>

Përdhunimi dhe krimet seksuale

Sa i përket përdhunimit, janë zhvilluar udhëzime të mëtejshme mbi Reagimin e Parë ndaj Përdhunimit, Sfidimin e miteve dhe stereotipave dhe Manualin e Hetuesve të Policisë për trajtimin e çështjes së pëlqimit.

Për të plotësuar Praktikën Profesionale të Autorizuar të Kolegjit të Policimit, KSHPN gjithashtu zhvilloi një strategji në lidhje me HBA, FM dhe PGJF, e cila siguron udhëzime politike për 43 policët kryesorë të policisë në Angli, Uells dhe Irlandë Veriore.

(iii) Shërbimi i Prokurorisë së Kurorës ka ofruar gjithashtu një udhëzim të politikave ligjore për prokurorët e tij për ta marrë parasysh në ndjekjen penale të krimeve të lidhura me DHGV-në, përfshirë:

- Abuzimin në familje
- Abuzimin Seksual me Fëmijë
- Udhëzimet Ligjore GJ/PGJF
- Udhëzimet Ligjore FM dhe HBV
- Udhëzimet në lidhje me punonjësit e seksit
- Të folurit dhe ngacmimin
- Trafikimin me njerëz, kontrabandimin dhe skllavërinë

Ky udhëzim i politikave ligjore plotësohet me trajnime. Për shembull, SHPK ka zhvilluar dy module të reja të detyrueshme të mësimit elektronik të abuzimit në familje mbi ndjekjet penale të drejtuara nga prova dhe kontrollin ose sjelljen për të gjithë prokurorët. Një dokument rikujtues i bazuar në këtë mësim elektronik i është ofruar gjithashtu edhe policisë.

(iv) Në Angli dhe Uells, ekziston një marrëdhënie e fortë pune me SHPK, forcat e policisë, Kolegjin e Policisë dhe KSHPN. Kjo marrëdhënie pune profesionale është veçanërisht e fortë në lidhje me çështjet e DHGV-së ku dihet se duhet të ketë një qasje të bashkuar për të siguruar besimin e viktimave/të mbijetuarave të cenushme, si dhe marrjen e dëshmive më të mira të mundshme për të siguruar ndjekje penale të suksesshme. Ky aspekt i mëvonshëm ishte gjithashtu themelor për sigurimin e qasjes për viktimat/të mbijetuarat e cenushme në drejtësi, duke siguruar më tej besimin e tyre.

(v) Për të arritur këtë, SHPK, KSHPN dhe Forcat Policore kanë zhvilluar sesione të përbashkëta të shumë të çmueshme të trajnimit dhe kanë zhvilluar protokolle të përbashkëta veçanërisht në hetimin dhe ndjekjen penale të Përdhunimit, HBA, FM dhe GJ/PGJF.

Kutia 13

Mali i Zi ka prezantuar përpjekje të shumë agjencive për të ulur dhunën ndaj grave. Në vitin 2018, u krijua një 'Ekip Operacional' për të synuar lidhjet e dobëta në zinxhirin e institucioneve që merren me rastet e dhunës në familje. Ekipi përbëhet nga 19 anëtarë nga agjenci të ndryshme, përfshirë përfaqësues të Ministrisë së Brendshme, Drejtorisë së Policisë, Ministrisë së Punës dhe Mirëqenies Sociale, Ministrisë së Shëndetësisë, Gjykatës së Lartë për Kundërvajtje, Gjykatës Supreme, Prokurorisë së Shtetit, Këshillit për Kontrollin Civil të Operacioneve Policore dhe përfaqësuesit e pesë organizatave joqeveritare të përfshira në mbrojtjen e viktimave/të mbijetuarave të dhunës. Ekipi vepron si një organ koordinues që synon të zgjidhë problemet në zinxhirin e dhunës në familje duke promovuar udhëzimet dhe nismat përkatëse.

PËRGJIGJET E KOORDINUARA ME AKTORË TË TJERË TË VAZHDIMËSISË SË DREJTËSISË

Prishjet në Procesin e Drejtësisë

Udhëheqësia e policisë duhet të jetë e vetëdijshme se, në nivel lokal, mund të ketë prishje në procesin e drejtësisë kur gratë nuk kontaktojnë shërbimet mjekësore ose policinë pas një incidenti dhune. Prandaj është e rëndësishme që udhëheqësia e policisë të zhvillojë një kuptim dhe ndërjegjësim për çështjet lokale përmes lidhjeve me shoqërinë civile dhe organizatat e grave, të cilat do të diskutohen së shpejti.

Për shembull, gratë nga grupet e komuniteteve pakica dhe gratë që janë në disavantazh financiar kanë përmendur frikën nga diskriminimi si një arsye të shpeshtë për moskontaktimin e shërbimeve mjekësore ose thirrjen e policisë pas një incidenti dhune. Në një anketë të fundit, gratë nga komunitetet romë ishin veçanërisht të shqetësuara se autoritetet nuk do të ndihmonin për shkak të besimit të thellë se dhuna brenda komuniteteve romë është normale.⁴⁶

Kutia 14

Anketë e udhëhequr nga OSBE-ja për dhunën ndaj grave: Përvojat e grave të pafavorizuara (2019)

Anketa zbulon qartë se disa grupe të grave janë në rrezik më të madh për të përjetuar dhunë dhe se gratë nga grupet e pafavorizuara shpesh përballen me sfida specifike. Shumë nga faktorët diskriminues që ndikojnë tek gratë janë të ndërlikuar. Varfëria, niveli i ulët arsimor dhe martesat e hershme dhe të detyruara janë faktorët kryesorë që kontribuojnë në mundësinë e ekspozimit të grave dhe vajzave ndaj dhunës dhe në ndikimin e saj të rëndë fizik dhe psikologjik. Pjesëmarrja në një grup minoritar, të qenit me aftësi të kufizuara ose të qenit refugjat ose i

⁴⁶ Anketë e udhëhequr nga OSBE-ja për dhunën ndaj grave: Përvojat e grave të pafavorizuara (OSBE, 2019), në: <https://www.osce.org/secretariat/430007?download=true>

zhvendosur - të gjithë faktorët që shpesh lidhen me varfërinë dhe diskriminimin - gjithashtu sjellin rritje të rreziqeve dhe përvojave të ndryshme të dhunës.

Për më tepër, normat dhe qëndrimet shoqërore, të cilat janë më të zakonshme në mesin e disa grupeve të pafavorizuara dhe shpesh të përjetësuar nga varfëria, kontribuojnë në pabarazinë gjinore dhe dhunën ndaj grave. Normat dhe qëndrimet që pajtohen me nënshkrimin e grave, fajësimin e viktimave dhe që e shohin dhunën si çështje private janë të spikatura në mesin e ish refugjatëve/grave të zhvendosura, grave me arsim fillor ose më të ulët dhe grave që i përkasin pakicave etnike/fetare. Përderisa pikëpamjet e tilla nuk korrespondojnë domosdoshmërisht me një përhapje më të lartë të raportuar, dhuna është ende e shpeshtë, dhe ka të ngjarë që normat dhe qëndrimet shoqërore të jenë një faktor kontribuues.

Përhapja e normave të tilla mund të kontribuojë gjithashtu në një mjedis më të gjerë të pabarazisë gjinore, tolerancës ndaj abuzimit dhe frikës për të ngritur zërin në të gjithë shoqërinë. Gratë nga grupet e pafavorizuara përballen me barriera shitesë për t'u qasur në shërbimet mbështetëse. Në disa raste, këto barriera ekzistojnë për shkak të frikës nga diskriminimi institucional shkaktuar nga shërbimet dhe autoritetet që duhet të ndihmojnë gratë. Hulumtimi cilësor ka treguar se kjo është veçanërisht e vërtetë për gratë nga grupe të caktuara pakicash etnike, përfshirë gratë e komunitetit rom. Shumë gra të pafavorizuara gjithashtu thonë se nuk janë në gjendje të qasen në shërbime për shkak të varësisë ekonomike. Kjo nxjerr në pah nevojën për të siguruar që një rrjet financiar sigurie të jetë në dispozicion për të gjitha gratë.⁴⁷

Udhëheqësia e policisë mund të ndihmojë në rindërtimin e lidhjeve viktimë/e mbijetuar me procesin e drejtësisë duke:

⁴⁷ Po aty.

Kutia 15

Teknikat e Intervistave të Përgjithshme për Personat me Aftësi të Kufizuara

1. Drejtojuni viktimës/të mbijetuarës me respekt dhe dinjitet, siç është rasti për të gjithë personat;
2. Lejoni kohë shtesë për të komunikuar dhe zhvilluar intervistën;
3. Përdorni një gjuhë të thjeshtë, konkrete dhe koncize;
4. Përdorni pyetje të hapura, në vend të pyetjeve të mbyllura, të cilave mund t'i përgjigjeni me "Po" ose "Jo";
5. Shmangni pyetjet sugjестive që nënkuptojnë përgjigje specifike;
6. Riformuloni pyetjet tuaja nëse viktimat/e mbijetuara nuk ju kupton. Përsëritni informacionin nëse është e nevojshme;
7. Përdorni fotografi, simbole, gjuhën e trupit, çfarëdo që të jetë e mundur, për të lehtësuar komunikimin;
8. Sigurohuni që viktimat/e mbijetuara ju kupton duke u kërkuar atyre të shpjegojnë informacionin që keni dhënë;
9. Tregoni mbështetje dhe inkurajim. Jini të durueshëm kur zhvillon intervistën.

Burimi: Masat e Hetimit, Mbrojtjes dhe Mbështetjes për Librin Burimor të Viktimave të DHBGJ: Përvoja dhe Udhëzimet e Policisë Koreane (Qendra e Politikave të UNDP Seoul, 2019).

- siguruar informacion dhe shërbime në gjuhët e pakicave;
- kontrolluar nëse ekzistojnë shërbime (jomobile ose mobile) në vendet rurale dhe të largëta;
- përmirësuar qasjen e informacionit dhe shërbimeve për gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara (shih Kutinë 6 Teknikat e Intervistave të Përgjithshme për Personat me Aftësi të Kufizuara);
- Siguruar që të gjitha shërbimet të ofrohen falas dhe që kostot shtesë për gratë nga grupet e pafavorizuara

të minimizohen (kostot që lidhen me transportin, kujdesin për fëmijët ose tarifat e mjekut, për shembull);

- Informuar gratë dhe vajzat për shërbimet në dispozicion përmes mediave të ndryshme, si online ashtu edhe jashtë linje;
- Integruar nevojat dhe sfidat specifike të grave nga grupet e pafavorizuara në të gjitha trajnimet për policinë dhe gjyqësorin se si të mbrojnë dhe mbështesin viktimat, të aplikojnë qasje të përqendruar te viktimat/e mbijetuara dhe të përmirësojnë sistemet e raportimit;
- punuar së bashku me përfaqësuesit e grupeve të cenushme ose minoritare për të rritur ndërgjegjësimin në polici dhe gjyqësor për nevojat specifike të grave të pafavorizuara, me një qëllim shtesë për të kundërshtuar stereotipet rreth këtyre grave.

Puna me Shoqërinë Civile

Udhëheqësia e policisë duhet të punojë brenda ligjit dhe me agjencitë e sektorit të drejtësisë dhe sigurisë, shëndetësisë dhe kujdesit social për të dhënë rezultate të drejta për viktimat/të mbijetuarat e DHGV-së. Kërkoet mbështetje dhe ndihmë e përshtatur e cila merr parasysh plotësisht përvojën e ndërlidhur të grave të përfshira. Shembuj të mbështetjes së përshtatur përfshijnë qasjen në ekipet mbështetëse të specializuara në abuzimin në familje dhe mund të kenë qasje te gratë që jetojnë në zonat rurale, për shkak të natyrës së tyre mobile.

Kutia 16 (UNFPA janar 2019)⁴⁸

SLOVIANSK, Ukrainë

Ekipet mobile të mbështetjes psikosociale të UNFPA ofrojnë një gamë të gjerë ndihme për të mbijetuarat e dhunës me bazë gjinore. Ekipi mund të ndihmojë të mbijetuarat e abuzimit në familje të transferohen në një strehë dhe kanë një rol kyç, duke ndihmuar gratë të cilat nuk

⁴⁸ Për të trajtuar dhunën në familje, Ukraina vështron ekipet mobile të ndihmës të UNFPA (UNFPA, 2019) në: <https://www.unfpa.org/news/tackle-domestic-violence-ukraine-looks-unfpa-mobile-assistance-teams>

mund të arrihen, veçanërisht në zonat rurale. Secili prej ekipeve mobile të UNFPA-së përbëhet nga tre specialistë - një koordinator, një psikolog dhe një punonjës social - të cilët vizitojnë familjet në nevojë, me fokus ato që preken nga dhuna në familje. Ekipet mobile mund të monitorojnë situatën e një familjeje, të bëjnë vizita të përsëritura në shtëpinë e tyre, të sjellin një të mbijetuar të dhunës në qendrën për shërbimet sociale, ose t'ia dorëzojnë çështjen organizatave të tjera shtetërore ose avokatëve të cilët mund të japin ndihmën e nevojshme.

Kutia 17

Qyteti i Grave (Women's City): Një Qasje Inovative për Shërbimet dhe Reagimin ndaj DHGV-së krijuar nga Sekretariati i Përfshirjes Sociale (SIS) në El Salvador. Qyteti i Grave është një model unik për fuqizimin e grave duke u ofruar atyre shërbime të integruara nën një çati (Qendrat e Qytetit të Grave). Ato shërbime ofrohen nga institucione të ndryshme publike (ofruet shërbimesh) nën udhëheqjen e SIS. Shërbimet në Qendrat e Qytetit të Grave përfshijnë:

- Parandalimin dhe reagimin ndaj dhunës ndaj grave
- Shërbimet e shëndetit seksual dhe riprodhues
- Mbështetje për krijimin e autonomisë ekonomike
- Edukimin në grup për të promovuar të drejtat e grave dhe parandalimin e DHGV-së; dhe
- Kujdesin për fëmijët nën 12 vjeç ndërsa gratë përdorin shërbime në Qendër.

Duke kombinuar disa shërbime në të njëjtin vend, modeli zvogëlon kohën dhe burimet që gratë shpenzojnë për të kërkuar shërbime publike të shpërndara gjerësisht. Qasja e Qytetit të Grave siguron një paketë të personalizuar dhe të koordinuar të shërbimeve të reagimit ndaj DHGV-së të drejtuara ekskluzivisht për secilën grua. Qasja gjithashtu lejon cilësi më të madhe dhe ofrim

të shërbimeve, pasi këto ndjekin një zinxhir të ofrimit të shërbimeve që është i koordinuar në të gjithë institucionin.

Përveç pranimit të shërbimeve të reagimit (të tilla si trajtimi për dëmtimet fizike, mbështetja psikosociale, etj.), gratë gjithashtu marrin pjesë në aktivitete për të fituar pavarësinë ekonomike, duke rritur kështu mundësitë e tyre për të lënë situatat e dhunës. Koordinimi ndër-institucional midis ofruesve të shërbimeve në qendra gjithashtu rrit mundësitë për identifikimin dhe referimin e grave të prekura nga dhuna, duke shërbyer si një pikë hyrëse për ato që kërkojnë shërbime që nuk lidhen me DHGV-në.⁴⁹

Përdorimi i të dhënave

Edhe pse policia mund të jetë përgjegjëse për vendimin fillestar për të bërë akuza në disa juridiksione, për akuzat e ngritura dhe mbledhjen efektive të provave mbështetëse, ata nuk janë përgjegjës të vetëm. Për shembull, në disa juridiksione, siç është Egjipti, prokurori do të drejtojë procesin e hetimit dhe akuzimit. Rritja e ndjekjeve të suksesshme do të ishte një tregues (megjithëse një masë përfaqësuese) i efektivitetit të policisë dhe prokurorëve në lidhje me akuzat dhe mbledhjen e provave.

Të dhënat lokale mund të ndihmojnë udhëheqësinë e policisë për të identifikuar krimet specifike kur performanca e stafit të tyre duhet të përmirësohet. Për shembull, në MB bordet e drejtësisë penale vendase mbledhin të dhëna lokale në lidhje me arrestimin dhe akuzat për vepra penale. Tani fokusi është në Mbretërinë e Bashkuar në përmirësimin e mënyrës së hetimit dhe akuzimit të veprave të përdhunimit. Shërbimi policor si agjenci e drejtësisë penale është anëtar i bordit mbi-zotërues kombëtar të drejtësisë penale dhe bordeve vendore të drejtësisë penale.

49 'Praktikë e mirë në hartimin e një qasjeje të bazuar në komunitet për të parandaluar dhunën në familje', Punim i ekspertëve, Takimi i Grupit të Ekspertëve i Organizuar nga Divizioni i Kombeve të Bashkuara për Avancimin e Grave në bashkëpunim me UNODC (17 deri 20 maj 2005 në Vjenë, Austri), përgatitur nga Lori Michau Raising Voices Kampala, Uganda, në: <https://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw-gp-2005/docs/experts/michau.community.pdf>

Kutia 18

Në Mbretërinë e Bashkuar, autoriteti ndjekës prodhon dhe një raport vjetor të performancës së DHGV-së, i cili nxjerr në pah numrin e rasteve të ndjekura penalisht dhe rezultatet e marra. Ky grumbullim i të dhënave ka përmirësuar identifikimin, akuzimin dhe ndjekjen penale të veprave të krimit kibernetik që përfshijnë DHGV-në.

Treguesit

Udhëheqësia e policisë duhet të zhvillojë një ndërgjegjësimit për treguesit kombëtarë për grumbullimin e informacionit me të cilin ata mund të kontribuojnë në zhvillimin e një panorame të performancës së agjencive të sektorit të drejtësisë dhe sigurisë dhe rezultateve për viktimat/të mbijetuarat në procesin e drejtësisë. Treguesit përfshijnë, për shembull, mospjesëmarrjen e viktimës/të mbijetuarës në gjykatë, policinë që nuk siguron dëshmi në video që janë në dispozicion, duke rezultuar në një rast që është ndalur nga gjykatësi ose nuk ka arritur të marrë provat në dispozicion në mediat sociale dhe parandalimin e zbulimit të materialit të papërdorur.

Në Mbretërinë e Bashkuar, bordi kombëtar i drejtësisë penale përcakton përparësitë kombëtare për sistemin e drejtësisë penale të cilat më pas kalojnë në bordet e drejtësisë penale lokale për menaxhim dhe shpërndarje.

Shih gjithashtu Kapitullin 10: 'Ndërtimi i Institucioneve' për më shumë diskutim mbi mbledhjen e të dhënave të ndjeshme ndaj gjinisë nga organizatat policore.

Përfshirja e praktikave të mira të mbledhjes së provave të përbashkëta nga policia dhe prokurorët në politikën, procedurën dhe, kur është e përshtatshme, në legjislacionin mbështetës

Udhëheqësia e policisë duhet të kontrollojë nëse ka udhëzime ekzistuese lokale për mbledhjen e provave për policinë dhe prokurorët për të rritur ndërgjegjësimin dhe kuptimin e përgjegjësive të agjencisë, për të promovuar një kulturë të bashkëpunimit efektiv për

të trajtuar DHGV-në dhe për të siguruar respektimin e praktikave më të mira. Aty ku kjo nuk ekziston, ju mund të konsideroni nëse do të ndihmojë një marrëveshje lokale për të përmirësuar praktikën lokale. Udhëheqësia e policisë duhet të marrë parasysh bashkëpunimin e ngushtë me prokurorët për të përmirësuar mënyrën e si ata punojnë së bashku.

Në Mbretërinë e Bashkuar, për shembull, pas njohjes se policia dhe prokurorët duhej të punonin së bashku për të trajtuar abuzimin në familje, policisë i kërkohet të sigurojë një listë të plotë kontrolluese të provave të përbashkëta të përfunduara në SHPK në çdo rast abuzimi në familje ku jepen këshilla për akuza ose një vendim akuzimi kërkohet.

Kutia 19

Shembull i Mbretërisë së Bashkuar:

Lista e Përbashkët kontrolluese e Provave⁵⁰

Lista kontrolluese është krijuar për të siguruar që veprat e abuzimit në familje tani të trajtohen seriozisht nga policia dhe prokurorët dhe punon krah për krah me masa të tjera për të përmirësuar ndjekjen e rasteve të abuzimit në familje.

Shkalla e ndjekjes penale në disa fusha është përmirësuar me gati 10% duke përdorur teknika të zhvilluara në projektet pilot gjatë dy viteve të fundit, përfshirë aftësimin e dëshmitarëve për të dhënë dëshmi nga prapa ekraneve.

Masat e reja të ndjekjes penale janë zhvilluar në projektet pilot të SHPK në Londër, Nottingham dhe Yorkshire që nga viti 2016. Ato përfshijnë:

-Making sure victims/survivors can visit court before trial to familiarise themselves with surroundings;

-Sigurimin që viktimat/të mbijetuarat të mund ta vizitojnë gjykatën para gjykimit për t'u njohur me rrethinën;

⁵⁰ 'Mbledhja e provave - Udhëzimet e Përbashkëta të Policisë -SHPK të Listës kontrolluese të Provave të Abuzimit në Familje për Prokurorët (2020). Shërbimi i Prokurorisë së Kurorës, në: https://www.cps.gov.uk/sites/default/files/documents/publications/nppc_cps_joint_evidence_gathering_checklist_2015.docm

-Lejimi i viktimave/të mbijetuarave, për aq kohë sa gjykatat lejojnë, të japin dëshmi nga prapa një ekrani;

-Sigurimin e hyrjeve të ndara të gjykatës për viktimat dhe shkelësit aty ku është e mundur, si dhe mjedise për kujdesin e fëmijëve;

-Mbështetje më të mirë nga një Këshilltar i Pavarur i Dhunës në Familje (KPDHF) për të mbështetur viktimat.⁵¹

Lista e Kontrollit të Provave të Përbashkëta është një mjet i dobishëm të cilin udhëheqësia e policisë mund ta përshtatë për t'iu përshtatur praktikave të tyre lokale të punës dhe përmban një listë të kërkesave në lidhje me mbledhjen e provave për policinë dhe udhëzime për prokurorët që shqyrtojnë raste të tilla. Mund të përdoret gjithashtu si një mjet për të ndryshuar çdo kulturë në lidhje me fajësimin e viktimave dhe fokusohet në autorin e dyshuar:

---

⁵¹ SHPK të zgjerojë skemën e ndjekjes efektive të dhunës në familje. Teknikat e Zhvilluara në Projektet Pilot kanë Shkallë të Përmirësuara të Dënimit (2018), Bowcott, O. për The Guardian, në: <https://www.theguardian.com/law/2018/dec/18/cps-to-extend-effective-domestic-violence-prosecution-scheme>

A i keni mbledhur të gjitha provat në dispozicion , përfshirë materialin tjetër përveç deklaratës			
	PO	JO	KOMENT*
së ankuesit dhe a keni marrë parasysh modelin më të gjerë të sjelljes dhe ndikimin e tij kumulativ?			
Thirr 999, Video e vendosur në trup me AFPN aktuale.	☐	☒	
999 Thirrje e bartur në SHPK Direkt	☐	☒	
Deklarata e viktimës - referojuni DA -së mëparshme nëse është e rëndësishme.	☐	☒	
Fotografi; të vendit të ngjarjes (bravë të thyera të dyerve, dëshmi të rregullimit) dhe çdo dëmtimi (të marra me kalimin e kohës kur zhvillohen dëmtimet). Rikuperoni çdo armë të mundshme (shkopinj, këpucë nëse viktimja është shkelur) Merrni parasysh këshillat e HVN.	☐	☒	
Pranimet.	☐	☒	
Dëshmi mjekësore/ADN (nëse ka në atë kohë); formulari i nënshkrimit të pëlqimit; materiale mjekësore p.sh. flokë.	☐	☒	
Deklarata të tjera - fëmijët, zyrtari që merr pjesë (për të përfshirë natyrën dhe seriozitetin e lëndimeve të dukshme, shenjat e luftës, përpjekjet për mbytje, ose izolimin, disponimin e viktimës/shkelësit, ID-të e personave të tjerë të pranishëm), fqinjët që ndjekin hetimet shtëpi më shtëpi, Shërbime mbështetëse. Konsideroni kërcënimet e bëra ndaj dëshmitarëve të tjerë.	☐	☒	
Të dhëna pasive/Të dhëna komunikimi/Të dhëna financiare p.sh. gjurmët e analizimit të dhënave, mediat sociale/dëshmi të tjera elektronike, mesazhe, ditarë, teknologji spyware, aplikacione, TVQM të regjistrimeve bankare. Kontrolloni të gjitha pajisjet për të dhënat hyrëse dhe dalëse, WIFI dhe të dhënat e vendit të telefonit, (NB: të dhënat e komunikimit mund të mblidhen në mënyrë retrospektive nga shërbimi i ofruar).	☐	☒	
A ka ndonjë dëshmi të sjelljes shtrënguese dhe kontrolluese? Shih Kolegjin e Praktikës Profesionale të Autorizuar të Policimit për më shumë informacion (link).	☐	☒	
Informacioni përkatës për t'u përfshirë nga Regjistrimet e Policisë.			
	PO	JO	KOMENT*
Rreziku i riakuzimit. Çdo listë kontrolluese e mëparshme e identifikimit të rrezikut me AFPN ose ekuivalent me rezultatin (p.sh. rasti KVRSSHA, rrezik i lartë, rrezik standard).	☐	☒	
Çdo urdhër/procedurë civile dhe nëse ka pasur shkelje të mëparshme (UMDHF/NJMDHF).	☐	☒	
Çdo pretendim i mëparshëm (me URN-të dhe përfshirë viktimat e tjera) dhe si u arrit në përfundimin e këtyre pretendimeve (nëse rasti nuk vazhdoi pse jo?) për DVD (Zbulimin e Dhunës në Familje)	☐	☒	

Policia të informojë SHPK për çdo shkelje ose vepër të mëtejshme, të dorëzojë dosjet në SHPK dhe të sigurojë regjistrimin e intervistës në kohën e duhur	☐	☒	
A janë përdorur armë zjarri? A ka i dyshuari ndonjë leje për armë zjarri apo ka ndonjë raport inteligjence që lidh të dyshuarin dhe anëtarët e familjes me armët?	☐	☒	
Nëse Akti i Amendamentit të Dorëzarisë duhet të thirret në një çështje kujdestarie.	☐	☒	
Informacion në lidhje me viktimën dhe/ose incidentin.			
	PO	JO	KOMENT*
Deklarata personale e viktimës; mund të përditësohet gjatë procedurave të çështjes.			
Siguria e viktimës (pikëpamjet e viktimës dhe pikëpamjet e shërbimit të ndihmës specialistike/KPDHF).	☐	☒	
Nëse viktima është kontaktuar nga i dyshuari/miqtë/familja qoftë përmes kontaktit mbështetës apo frikësues - detaje në pjesën e komenteve.	☐	☒	
Kundër akuza/mbrojtje.	☐	☒	
Urdhër ndalues - a dëshiron viktima një të tillë dhe nëse po me çfarë kushtesh?	☐	☒	
Kushtet e dorëzarisë që nuk kufizojnë viktimën dhe asnjë fëmijë. Përfshini vendet për t'u shmangur.	☐	☒	
Tërheqja e mbështetjes/tërheqja. Mund të ketë një numër arsyesh pse policisë mund t'i kërkohet të mos vazhdojë më tej, përfshirë frikën nga dëmtimet e mëtejshme ose pasojat. Shihni Udhëzimet Ligjore të SHPK për informacione të mëtejshme dhe hapat që duhet të ndiqni, përfshirë nevojën për deklaratën e një zyrtari mbi përshtatshmërinë e një thirrjeje.	☐	☒	
Aftësia/gatishmëria e viktimës për të marrë pjesë në gjykatë, për të dhënë dëshmi dhe për çfarëdo konsiderate të veçantë.	☐	☒	
Duhen masa të veçanta? Lloji (pikëpamjet e viktimës dhe KPDHF/ shërbimi i mbështetjes së specializuar) duhet të plotësohet një MG2.	☐	☒	
Informacion në lidhje me çdo fëmijë dhe/ose të varur			
	PO	JO	KOMENT*
(Kur një fëmijë intervistohet duhet të bëhet në siguri dhe privatësi dhe në asnjë rrethanë një fëmijë nuk duhet të përdoret si përkatës për prindërit e tyre).	☐	☒	
Siguria e fëmijëve (Pikëpamjet e Policisë dhe Viktimës).	☐	☒	
Vendndodhja e fëmijëve gjatë incidentit (përfshini lidhjen me viktimën/të dyshuarin dhe moshën).	☐	☒	
Procedurat për Mbrojtjen e Fëmijëve; përfshini nëse është bërë referimi në Shërbimet e Fëmijëve.	☐	☒	
* Kutia e komenteve duhet të plotësohet nëse nuk ka prova në dispozicion			

Nxitjet e SHPK për Prokurorët

Prokurorët duhet t'i referohen Udhëzimit Ligjor të SHPK mbi Abuzimin në Familje ([link](#)); sidoqoftë, tabela më poshtë jep disa nxitje të dobishme për prokurorët që të marrin në konsideratë.

Sigurimi dhe grumbullimi i informacionit më të gjerë përveç kësaj liste kontrolluese të mbledhjes së provave.
Nëse kërkohen prova të tjera nga policia, sigurohuni që kjo të artikulohet në një plan veprimi të qartë dhe konciz dhe të diskutohet me Zyrtarin sipas rastit.
Zbuloni nëse ka ndonjë procedurë familjare të njëkohshme ose të afërt publike ose private, ose procedura civile dhe mjete juridike që përfshijnë ankuesin ose të dyshuarin.
Vlerësimi i të dyshuarit/të pandehurit.
Siguroni aplikimet në kohë për; dëshmi thashetheme dhe/ose karakter të keq.
A është konsideruar plotësisht besueshmëria e të pandehurit? P.sh. A ka ndonjë rast të mëparshëm të sjelljes së pahijshme/dënimeve?
A ka ndonjë veçori rënduese?
Cilat janë mbrojtjet e mundshme?
Merrni parasysh pranueshmërinë e deklaratave.
Mbështetja e viktimave dhe dëshmitarëve pas vendimit për ngritjen e akuzës.
Deklarata Personale e Viktimës e marrë dhe e përditësuar gjatë zhvillimit të rastit.
Shqyrtim në kohë i; masave të veçanta, Intervistave të dëshmitarëve para gjykimit, dëshmi ekspertësh dhe masa të tjera mbështetëse.
Identifikimi dhe shqyrtimi i dobësive (ZPE, dëmtimi fizik ose mendor, LGBT, mosha).
Komunikim i vazhdueshëm përmes KPDHF/Njërive të Kujdesit të Dëshmitarëve/shërbimeve të tjera të specializuara për përparimin e rastit dhe çdo informacion tjetër i dobishëm.
Aty ku ka tërheqje; shih Udhëzimin Ligjor të SHPK për informacion të mëtejshëm mbi arsyet e mundshme duke përfshirë frikën ose shtrëngimin, të cilat duhet të eksplorojnë plotësisht me mbështetjen e viktimës/WCU/KPDHF/Specialiste.

Me anë të kësaj sigurohet që: të merren vendime në kohë; një listë kontrolli e tarifimit të plotësohet për secilin ankues në rastet kur përfshihen më shumë se një; pretendimi i përgjithshëm konsiderohet përmes vlerësimit të të gjitha provave në dispozicion, përfshirë rolin dhe sjelljen e autorit të dyshuar. Siguria e ankuesit dhe e çdo fëmije ose vartësi tjetër është detajuar gjithashtu si konsideratë parësore dhe viktimat/të mbijetuarat i referohen mbështetjes së shërbimit specialist në rastin më të parë të mundshëm.

Zgjidhje të drejtuara nga komuniteti

Udhëheqësia e policisë duhet të jetë e vetëdijshme që stafi i tyre të angazhohet me komunitetet që po kanë nën kontroll për të ndihmuar në përcaktimin e zgjidhjeve të drejtuara nga komuniteti për të adresuar shkeljet që përfshijnë dhunën kundër grave dhe vajzave. Për shembull, duke vizituar vendet fetare të adhurimit udhëheqësia e policisë mund të lidhet me drejtuesit e komuniteteve, duke përfshirë gratë drejtuese, për të informuar komunitetet për atë që është sjellje e papranueshme në shoqëritë që ata policojnë, dhe komunitetet nga ana e tyre mund të informojnë qasjen e policimit lokal.

Suksesi afatgjatë në parandalimin e DHGV-së do të varet gjithnjë e më shumë nga qasjet gjithëpërfshirëse në të gjitha nivelet [e Modelit Ekologjik] (Krug et al., 2002: 16). Krug et al ofrojnë një pasqyrë të dobishme të faktorëve. Modeli Ekologjik siguron një analizë tërësore të faktorëve të ndryshëm në lojë që kontribuojnë në vendimin e një personi për të përdorur dhunën (Heise, 1998). Modeli Ekologjik demonstroi se sjellja e dhunshme rritet nga një ndërveprim kompleks i dinamikave individuale, relacionale, komunale dhe shoqërore. Ai pohon se dhuna nuk ndodh si rezultat i një faktori në njërin nga katër sferat e ndikimit, por është më komplekse me faktorë të shumtë brenda sferave të ndryshme që ndikojnë në qëndrimet, sjelljen dhe zgjedhjet e një personi.

Baza kryesore për zgjidhjet e drejtuara nga komuniteti është nevoja për të mobilizuar komunitetet. Parimet udhëzuese për mobilizimin e komuniteteve përfshijnë:

- **Parimi i parandalimit** - Për të ndikuar në ndryshimin afatgjatë dhe të qëndrueshëm, organizatat duhet të miratojnë një qëndrim proaktiv dhe jo reaktiv. Parandalimi parësor përfshin adresimin e shkaqeve rrënjësore të dhunës kundër grave duke prezantuar një analizë të bazuar në gjini se pse ndodh dhuna në familje, për shembull. Kjo nënkupton njohjen e statusit të gruas në shoqëri, çekuilibrin e pushtetit dhe rolet e ngurta gjinore si shkaqet rrënjësore të dhunës në familje.
- **Parimi holistik** - Parandalimi i dhunës në familje kërkon zotim dhe angazhim të të gjithë komunitetit. Kjo do të thotë se është e rëndësishme që organizatat të njohin historinë, kulturën dhe marrëdhëniet komplekse që formojnë një komunitet dhe jetët individuale brenda tij dhe të përfshijnë policinë ose ofruesit e kujdesit shëndetësor, etj., në mënyrë që të gjenerojnë vrull të mjaftueshëm për ndryshim.
- **Një proces të ndryshimit social** - Ndryshimi i normave të komunitetit është një proces, jo një ngjarje e vetme. Iniciativat e bazuara në të kuptuarit se si individët kalojnë natyrshëm një proces ndryshimi mund të jenë më efektive sesa mesazhet e rastë-

Një qasje e bazuar në të drejta i krijon njerëzit aktorë kryesorë në zhvillimin e tyre personal dhe në këtë proces kërkon të analizojë pabarazitë që shtrihen në zemër të pengesave për të gëzuar të drejtat e tyre dhe për të ndrequr praktikën diskriminuese dhe shpërndarjet e padrejta të pushtetit.

sishme të hedhura në komunitet. Kështu, përpjekjet për të ndikuar në ndryshimin shoqëror duhet të qasen në mënyrë sistematike. Organizatat që përqipen për këtë punë mund të bëhen lehtësues të aftë të ndryshimeve individuale dhe kolektive duke punuar, udhëhequr, lehtësuar dhe mbështetur komunitetin përgjatë një udhëtimi për ndryshim.

- **Ekspozimi i përsëritur ndaj ideve** - Anëtarët e komunitetit duhet të angazhohen me mesazhe të rregullta dhe reciprokisht përforsuese nga një sërë burimesh gjatë një periudhe të qëndrueshme.
- **Korniza e të Drejtave të Njeriut** - Një qasje e bazuar në të drejtat për parandalimin e dhunës në familje është fuqizuese për gratë dhe komunitetin.
- **Pronësia e Komunitetit** - Projektet efektive që synojnë ndryshimin e besimeve dhe praktikave të dëmshme në një komunitet duhet të përfshihen dhe drejtohen nga anëtarët e atij komuniteti⁵².

Udhëheqësia e policisë do të vë në dukje se pronësia dhe udhëheqësia e komunitetit nga ana e tyre mund të nxisin ndryshimin dhe të ndikojnë në reagimet shoqërore ndaj DHGV-së duke rritur mirëkuptimin.

⁵² 'Praktikë e mirë në hartimin e një qasjeje të bazuar në komunitet për të parandaluar dhunën në familje', Punim i ekspertëve, Takimi i Grupit të Ekspertëve i Organizuar nga Divizioni i Kombeve të Bashkuara për Avancimin e Grave në bashkëpunim me UNODC (17 deri 20 maj 2005 në Vjenë, Austri), përgatitur nga Lori Michau për Raising Voices Kampala, Uganda, në: <https://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw-gp-2005/docs/experts/michau.community.pdf>

Kutia 20

Në Bangladesh, u identifikua një studim kyç i angazhuar me komunitetet lokale mbi DHGV-në dhe disa sugjerime konkrete për t'iu përgjigjur DHGV-së⁵³. Këto sugjerime mund të ndahen gjerësisht në forcimin dhe modifikimin e strukturave ekzistuese dhe krijimin e strukturave të reja.

Ky studim tregon se adresimi i DHGV-së mbetet sfidues pasi strukturat dhe ideologjia patriarkale krijojnë një kulturë heshtjeje rreth DHGV-së. Situata është përkeqësuar për shkak të mungesës së burimeve, dinamikës së fuqisë brenda fshatit dhe përtej favorizimit të autorit (autorëve), dhe korrupsionit në të gjitha nivelet. Zgjidhjet e ofruara nga njerëzit e komunitetit mirëpritën të gjitha nivelet e kornizës ekologjike (d.m.th., individin, çiftin, familjen, komunitetin dhe shoqërinë) dhe mbuluan si parandalimin ashtu edhe reagimin ndaj DHGV-së.

Pjesëmarrësit e studimit dhanë njohuri dhe sugjerime inovative për adresimin e DHGV-së. Informatorët theksuan nevojën për punë parandaluese që përfshijnë barazinë gjinore, ekuitetin dhe ndryshimin e qëndrimit. Ndërsa të dy burrat dhe gratë flisnin për fushatat e komunitetit në përgjithësi, gratë sugjeruan gjithashtu të synonin autorët e mundshëm si dhe burrat dhe djemtë si aleatë.

Sipas tyre është e rëndësishme të përfshihen njerëzit vendas, veçanërisht djemtë dhe burrat, klubet e të rinjve, shkollat, xhamitë, OJQ -të, qeveria në nivelet lokale dhe më të larta.

Gratë sugjeruan mënyra të shumta për të futur këtë ndryshim, të tilla si tubime joformale, takime, punëtori, seminare, sesione të anëtarëve të grupeve të OJQ-ve, skeçe, shfaqje në rrugë, shfaqje

filmash dhe mesazhe me tekst duke përdorur telefonat celularë. Përderisa burrat flisnin për zvogëlimin e varfërisë dhe veçanërisht përmendnin mundësitë e punësimit për burrat si një strategji parandaluese e DHGV-së, gratë rekomanduan fuqizimin ekonomik dhe fuqizimin e grave në dimensione të tjera për parandalimin e DHGV-së.

Rekomandimet e bëra nga gratë janë në përputhje me rishikimin e fundit të 14 ndërhyrjeve në vende të ndryshme në zhvillim që tregojnë se një kombinim i fuqizimit ekonomik të vajzave adoleshente me ndërhyrje për ndërtimin e vetë-efikasitetit dhe aftësive të tjera zvogëlon dhunën ndaj vajzave adoleshente⁵⁴.

U sugjeruan disa masa për ristrukturimin dhe forcimin e sistemit të drejtësisë joformale dhe formale për adresimin e DHGV-së dhe riviktimizimin ose ritraumatizimin e viktimave/të mbijetuarave në procesin e kërkimit të rekursit. Gratë dhe vajzat identifikuan dominimin mashkullor në të gjithë sistemin si një pengesë të rëndësishme për t'iu përgjigjur në mënyrë të përshtatshme DHGV-së.

Ata sugjeruan: fuqizimin e anëtarëve femra të UP-së për të mbrojtur të abuzuarit, të pasurit përfaqësim më të madh të grave në shalish (gjykatë joformale), të pasurit udhëheqëse gra që udhëheqin shalishin, lejimin e grave që të shërbejnë si dëshmitare në të gjitha nivelet, krijimin e një mjedisi të përshtatshëm për viktimat për paraqitjen e rastit të tyre dhe ngritjen e zërit për nevojat e tyre. Qeverisja e mirë e shoqëruar me masa të rrepta dënimi (p.sh., gjoba, pezullim ose pushim nga puna) dhe shpërblimi u rekomanduan për adresimin e korrupsionit midis drejtuesve të komunitetit, policisë dhe avokatëve.

53 Nga dëshmitë në politikë: Adresimi i dhunës me bazë gjinore kundër grave dhe vajzave në Bangladesh (2013). Një raport i dorëzuar Departamentit për Zhvillim Ndërkombëtar nga: icddr, b në bashkëpunim me Këshillin e Popullsisë, në: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08a16ed915d3cf-d0005a4/VAWG_Bangladesh_Final_Report.pdf

54 Një përmbledhje e dëshmimeve mbi ndërhyrjet shumë-sektoriale për të zvogëluar dhunën kundër vajzave adoleshente (2013) "Blanc, AK, Melnikas, A., Chau, M., dhe Stoner, M. Qasje të integruara për përmirësimin e jetës së vajzave adoleshente, Seria Punimeve: Girl Hub.

U sugjerua gjithashtu stigmatizimi i udhëheqësve të korruptuar të fshatit përmes skeçeve. Duke iu referuar mungesës së kontrollit të grave mbi procesin e kërimit të rekursit në të dy sistemet joformale ose zyrtare të drejtësisë, gratë dhe vajzat theksuan rëndësinë e dhënies së zërit viktimave. Nocioni i dhënies së zërit është në përputhje me qasjen feministe që fillon me idenë se anëtarët më pak të fuqishëm të shoqërisë përjetojnë një realitet tjetër si pasojë e shtypjes së tyre (Belknap, 2007).

Paraqitja dhe kuptimi i kësaj perspektive është i rëndësishëm për hartimin dhe ndërmarrjen e veprimeve shoqërore në emër të viktimave/të mbijetuarave. Njerëzit në nivel komuniteti u treguan injorantë ndaj Aktit të Dhunës në Familje (Parandalimi dhe Mbrojtja) 2010. Gratë në studimin tonë me të drejtë theksuan se në situatën aktuale është jashtëzakonisht e rrezikshme që një grua të kërkojë urdhër mbrojtjeje gjatë qëndrimit në shtëpinë e saj martesore. Kjo duhet të merret parasysh në zbatimin e ligjit. Sigurimi i sigurisë për gratë e dhunuara duhet të jetë themeli i ndërhyrjeve.

Strategjitë e hartuara për këtë duhet të zbatohen gjatë dhe pas periudhave të kërimit të ndihmës në mënyrë që viktimat/e mbijetuarat të mos dëmtohet përsëri.

Box 21

Një nga modelet më të suksesshme të parandalimit të DHGV-së të bazuar në komunitet është qasja e zhvilluar nga Tostan, një OJQ në Thies, Senegal. Ndërhyrja kërkoi të zvogëlojë gjymtimin/prerjen e gjenitaleve të femrës (GJ/PGJF) përmes një programi arsimor të bazuar në komunitet dhe është përsëritur në disa vende në Afrikën Sub-Sahariane.

Temat e trajtuara përfshijnë shëndetin, shkrimleximin dhe të drejtat e njeriut, ndërsa metodat

pjesëmarrëse i lejuan anëtarët e komunitetit të zgjedhin çështje që konsiderohen si prioritet në fshatin e tyre. GJ/PGJF dhe dhuna nga partneri intim u shfaqën si çështje kyçe. Në shumë raste, fshatrat u zotuan të heqin dorë nga GJ/PGJF dhe të inkurajojnë fshatrat fqinje të bëjnë të njëjtën gjë.

Një vlerësim kuaziekperimental i programit në Senegal zbuloi se gratë në fshatrat ndërhyrës raportuan dukshëm më pak dhunë në 12 muajt e fundit sesa gratë në fshatrat krahasuese. Nën atë e vajzave të moshës 0-10 vjeç gjithashtu raportuan më pak GJ/PGJF në fshatrat ndërhyrës. Është veçanërisht e rëndësishme të theksohet se gratë në fshatrat e ndërhyrjes që nuk ishin të përfshira drejtpërdrejt në programin arsimor Tostan gjithashtu raportuan nivele më të ulëta të dhunës dhe GJ/PGJF, duke treguar përhapjen e suksesshme të ndikimit të programit⁵⁵.

Trajnim i agjencive të përbashkëta për policinë dhe prokurorët për të nxitur punën e përbashkët dhe trajtimin efektiv të rasteve të DHGV-së

Policia dhe prokurorët duhet të marrin trajnim të përbashkët dhe aty ku është e mundur, anëtarët nga agjencitë e tjera të sektorit të drejtësisë dhe sigurisë duhet të ftohen për të rritur ndërgjegjësimin dhe kuptimin e roleve të tyre përkatëse⁵⁶.

Treguesit e referencës për policinë që ofron shërbime thelbësore: mbështetje dhe asistencë

55 Programi TOSTAN. Vlerësimi i një Programi arsimor të bazuar në komunitet në Senegal. Diop, N. J., Faye, M. M., Moreau, A., Cabral, J., & Benga, H. (2004). Nju Jork: Këshilli i Popullsisë. <https://namati.org/wp-content/uploads/2015/12/Tostan-Senegal-2004-evaluation.pdf>

56 UN Women në Etiopi ka punuar në ngritjen e kapaciteteve të sektorit të drejtësisë (polici, prokurorë publikë dhe gjyqtarë) dhe kjo qasje e bashkimit të të tre organeve të zbatimit të ligjit u miratua nga qeveritë rajonale si një qasje inovative për të adresuar shpejt sfidat e përbashkëta.

Koordinimi merr forma të ndryshme, disa më të formalizuara dhe me më shumë implikime në zhvillimin e politikave, të tjera më pak të formalizuara dhe të drejtuara drejt një angazhimi më efikas me individët e mbijetuar viktima. Një përgjigje e koordinuar është e rëndësishme sepse është më efektive në mbajtjen e sigurt të viktimave/të mbijetuarave nga dhuna dhe mbajtjen e shkelësve përgjegjës sesa kur sektorë të ndryshëm të shoqërisë punojnë të izoluar për të trajtuar çështjen. Koordinimi siguron përfitime për viktimat/të mbijetuarat, për agjencitë dhe institucionet që i përgjigjen DHGV-së dhe për komunitetet e tyre⁵⁷.

Siç u diskutua në Kapitullin 2, PSHTH propozon që të gjitha shërbimet e drejtësisë dhe mbështetjes për viktimat dhe të mbijetuarat duhet të ndajnë një sërë karakteristikash të përbashkëta dhe aktivitete të përbashkëta për të siguruar ndikimin maksimal. Ato janë të zbatueshme pavarësisht nga 'sektori' specifik që mund t'u përgjigjet grave dhe vajzave që përjetojnë dhunë. Lista e mëposhtme është frymëzuar nga karakteristikat e përbashkëta të PSHTH dhe aktivitetet e përbashkëta; ajo propozon disa tregues referues për aktivitetet e policisë kur synojnë të ofrojnë shërbime thelbësore në një reagim të koordinuar të përqendruar ndaj viktimave dhe të ndjeshëm ndaj gjinisë ndaj DHGV-së.

---

⁵⁷ Moduli 5: Koordinimi dhe Qeverisja e Koordinimit, *Paketa e Shërbimit Thelbësor*

SHËNIME DHE REKOMANDIME PËR LEXIM

1. Deklaratë nga Phumzile Mlambo-Ngcuka për Ditën Ndërkombëtare për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave (2018). UN Women. <https://unwomen.org.au/state-ment-from-phumzile-mlambo-ngcuka-for-the-international-day-for-the-elimination-of-violence-against-women/>
2. Rekomandimi i Përgjithshëm Nr. 28 mbi Detyrimet Themelore të Shteteve Palë sipas Nenit 2 të Konventës për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave (2010). Dok. OKB CEDAW/C/2010/47/GC.2. <https://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/docs/CEDAW-C-2010-47-GC2.pdf>
3. Rekomandimi i përgjithshëm Nr. 25, mbi Nenin 4, Paragrafi 1, i Konventës për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave, mbi Masat Speciale të Përkohshme. OHCHR <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/General%20recommendation%2025%20%28English%29.pdf>
4. Rreth SHPK. Shërbimi i Prokurorisë së Kurorës. <https://www.cps.gov.uk/about-cps>
5. Manual trajnimi për gjyqtarët dhe prokurorët mbi sigurimin e qasjes së grave në drejtësi. Partneriteti për Qeverisje të Mirë. Bashkimi Europian https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/TrainingManualAccessJustice_EN.pdf
6. Manual i një praktikuesi për programimin e qasjes së grave në drejtësi. UN Women 2018. <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2018/wazj-complete-toolkit-en.pdf?la=en&vs=2654>
7. Udhëzues për zbatim, Paketa e Shërbimit Thelbësor për gratë dhe vajzat që janë objekt i dhunës. Programi i Përbashkët Global i OKB -së për Shërbimet Thelbësore për Gratë dhe Vajzat që janë objekt i dhunës (2015). UN Women.
8. UPR e IRANIT – sesioni 34 – Nëntor 2019 Fletë faktesh mbi diskriminimin ndaj grave në Iran, Grupi Ndërkombëtar i të Drejtave të Pakicave. <https://minorityrights.org/wp-content/uploads/2019/09/FACTSHEET-Discrimination-against-women-in-Iran-October-2019.pdf>
9. Kodi Penal i Armenisë (2003). <https://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=7472>
10. Organizata Botërore e Shëndetit, Departamenti i Shëndetit Riprodhues dhe Kërkimit, Shkolla e Higjienës dhe Mjekësisë Tropikale në Londër, Këshilli i Kërkimeve Mjekësore të Afrikës së Jugut (2013). [Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence](https://www.who.int/gender-equity-rights/knowledge/health_managers_guide/en/)
11. Integrimi gjinor për menaxherët e shëndetit: Një qasje praktike/Mjetet e Analizës Gjinore të OBSH -së. Udhëzuesi për moderatorë. Shënimet e pjesëmarrësve (2011). OBSH https://www.who.int/gender-equity-rights/knowledge/health_managers_guide/en/
12. Rishikimi i Popullsisë Botërore (2019) <http://worldpopulationreview.com/countries/rape-statistics-by-country/>
13. Dita Ndërkombëtare për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave 25 nëntor 2019. Mungesa e Pëlqimit duhet të bëhet Standardi Global për Përkufizimin e Përdhunimit. OHCHR <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25340&LangID=E>
14. Studim Global mbi Vrasjen (2019). UNODC. <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/global-study-on-homicide.html>
15. “Masat kombëtare të marra për të parandaluar, hetuar, ndjekur dhe ndëshkuar vrasjet e grave dhe vajzave të lidhura me gjininë” (2014). UNODC/CCPCJ/EG.8/2014/CRP.1. https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/IEGM_GRK_BKK/UNODC_CCPCJ.EG.8.2014.CRP.1.pdf
16. Les Chiffres de Référence sur les Violences Faites aux Femmes (2019). Secrétariat d'Etat chargé de l'égalité entre les femmes et les hommes et de la lutte contre les discriminations. <https://www.egalite-femmes-hommes.gouv.fr/le-secretariat-d-etat/>
17. Ndërsa vdekjet rriten, Franca përpiqet ta marrë me seriozitet dhunën në familje (2019). Fourquet, L. për New York Times <https://www.nytimes.com/2019/09/03/world/europe/france-domestic-violence.html>
18. Protokollin për trajtimin e veprave penale të Prerjes së Gjenitaleve të Femrës (PGJF) midis Këshillit të Shefave të Policisë Nacionale dhe Shërbimit të Prokurorisë së Kurorës (2016). Këshilli i Shefit të Policisë Nacionale. <https://www.cps.gov.uk/sites/default/files/documents/publications/FGM-Protocol-june-2016.docx>
19. Imkaan Nga Margjina në Qendër. Adresimi i Dhunës ndaj Grave dhe Vajzave https://829ef9odo74549b-2b404cbea85f15fda.filesusr.com/ugd/2f-475d_91a5eb3394374f24_892ca1e1ebf6ea2e.pdf

20. Reagimet efektive në rastet që përfshijnë DHGV-në: Roli i Doracakut të Prokurorit mbi Reagimet Efektive të Prokurorisë ndaj Dhunës ndaj Grave dhe Vajzave (2014). UNODC. https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Handbook_on_effective_prosecution_responses_to_violence_against_women_and_girls.pdf
21. Maja e Ajsbergut. Sarkaria, N. dhe Campbell, G. për Revistën Counsel <https://www.counselmagazine.co.uk/articles/tip-of-the-iceberg-the-family-court-ready-surge-activity-fgm>
22. Përpilimi i praktikave të mira për të zvogëluar pengesat ekzistuese dhe për të lehtësuar qasjen e grave në drejtësi (2015). Komisioni i Barazisë Gjinore i Këshillit të Evropës. <https://edoc.coe.int/en/gender-equality/6695-gender-equality-commission-compilation-of-good-practices-to-reduce-existing-obstacles-and-facilitate-women-s-access-to-justice.html>
23. Rregullat Evropiane të Shërbimit Sprovues (2019). Canton, R. HM Inspektorati i Njohurive Akademike të Shërbimit Sprovues 2019/02. <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmiprobation/wp-content/uploads/sites/5/2019/03/Academic-Insights-Canton-Jan-19-final.pdf>
24. Rregullat Standarde Minimale të Kombeve të Bashkuara për Masat Joburguese (Rregullat e Tokios), miratuar me rezolutën e Asamblesë së Përgjithshme 45/110 të 14 dhjetorit 1990. <https://www.penalreform.org/priorities/alternatives-toimprisonment/international-standards/>
25. Kapitulli i Anglisë dhe Uellsit në Manualin mbi Ligjin në lidhje me Dhunën ndaj Grave (2018), Sarkaria, N., dhe Campbell, G. Fondacioni Evropian i Juristëve. <https://elf-fae.eu/wp-content/uploads/2018/06/Manual-on-the-law-relating-to-violence-against-women.pdf>
26. Anketa e udhëhequr nga OSBE mbi Dhunën ndaj Grave: Përvojat e Grave të Disavantazuara (2019). Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë. <https://www.osce.org/secretariat/430007?download=true>
27. Për të trajtuar dhunën në familje, Ukraina merr në konsideratë ekipet e ndihmës mobile të UNFPA-së (2019). UNFPA <https://www.unfpa.org/news/tackle-domestic-violence-ukraine-looks-unfpa-mobile-assistance-teams>
28. Ciudad Mujer, Secretaria de Inclusión Social. Gobierno de El Salvador. <http://www.ciudadmujer.org/en/index.html>
29. “Mbledhja e provave - Lista e përbashkët e dëshmimeve e policisë -SHPK” Udhëzime për abuzimin në familje për prokurorët (2020). Shërbimi i Prokurorisë së Kurorës. https://www.cps.gov.uk/sites/default/files/documents/publications/npcc_cps_joint_evidence_gathering_checklist_2015.docm
30. SHPK të zgjerohet skemën e ndjekjes efektive të dhunës në familje. Teknikat e zhvilluara në projektet pilot kanë përmirësuar shkallën e dënimit (2018). Bowcott, O. për The Guardian. <https://www.theguardian.com/law/2018/dec/18/cps-to-extend-effective-domestic-violence-prosecution-scheme>
31. ‘Praktikë e mirë në hartimin e një qasjeje të bazuar në komunitet për të parandaluar dhunën në familje’, Punim i ekspertëve, Takimi i Grupit të Ekspertëve i Organizuar nga Divizioni i Kombeve të Bashkuara për Avancimin e Grave në bashkëpunim me UNODC (17 deri 20 maj 2005 në Vjenë, Austri), përgatitur nga Lori Michau për Raising Voices Kampala, Uganda, në. <https://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw-gp-2005/docs/experts/michau.community.pdf>
32. Nga dëshmitë në politikë: Adresimi i dhunës me bazë gjinore kundër grave dhe vajzave në Bangladesh: Një raport i dorëzuar Departamentit për Zhvillim Ndërkombëtar nga: ICDDR, B në bashkëpunim me Këshillin e Popullsisë, Janar 2013 https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08a16ed915d3cfd0005a4/VAWG_Bangladesh_Final_Report.pdf
33. Programi TOSTAN. Vlerësimi i një Programi Arsimor të bazuar në Komunitet në Senegal. Diop, N. J., Faye, M. M., Moreau, A., Cabral, J., & Benga, H. (2004). Nju Jork: Këshilli i Popullsisë. <https://namati.org/wp-content/uploads/2015/12/Tostan-Senegal-2004-evaluation.pdf>
34. PGJF dhe marrëdhënia midis Gjykatave të Familjes dhe Gjykatave Penale (2015). Sarkaria, N., dhe Campbell, G. International Family, Law and Practice Journal.
35. Praktika të dëmshme tradicionale: parandalimi, mbrojtja dhe policimi (2020). Campbell, G., Roberts, K.A., Sarkaria, N. Palgrave Macmillan.
36. Shënim udhëzues për integrimin gjinor të stafit të UNODC në punën e UNODC (2013). UNODC <https://www.unodc.org/documents/Gender/UNODC-GuidanceNote-GenderMainstreaming.pdf>
37. Studim Global mbi Vrasjen (2013). UNODC. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/GSH2013/2014_GLOBAL_HOMICIDE_BOOK_web.pdf
38. Gratë dhe sistemi i drejtësisë penale (2011). Mahony, T.H., Jacob, J., dhe Hobson, H. për Qeverinë e Kanadasë. <https://www150.statcan.gc.ca/n1/en/pub/89-503-x/2015001/article/14785-eng.pdf?st=Nyr7c4ce>

39. Drejt Drejtësisë Penale përgjegjëse ndaj gjinisë: Praktika të mira nga Azia Juglindore në reagimin ndaj dhunës ndaj grave (2018). Skinnider, E. Instituti i Drejtësisë në Tajlandë. <https://icclr.org/wp-content/uploads/2019/06/Towards-Gender-Responsive-Criminal-Justice.pdf?x37853>
40. Studimi i Fizibilitetit për një Konventë kundër Dhunës në Familje (2008). Këshilli i Evropës, Komiteti i Ministrave, Takimi 1037, 8 tetor 2008 Komiteti Evropian për Problemet e Krimit.
41. Ndërthurje dhe përtej: Ligji, fuqia dhe politika e loka-cionit (2009). Redaktuar nga Grabham, E., Herman, D., Cooper, D., dhe Krishnadas, J., Routledge-Cavendish.
42. Gjykimi i përdhunimit. Të kuptuarit e Reagimit të Sistemit të Drejtësisë Penale ndaj Dhunës Seksuale në Tajlandë dhe Viet Nam (2017). UN Women, UNDP dhe UNODC. https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20easia/docs/publications/2019/08/ap-trial-of-rape_26aug2019_lowres-compressed.pdf?la=en&vs=1916
43. Manual mbi Ligjin në lidhje me Dhunën ndaj Grave në Angli dhe Uells, Greqi, Irlandë, Itali, Irlandë Veriore, Poloni, Spanjë (2018). Fondacioni Evropian i Juristëve dhe Bashkimi Evropian. <https://elf-fae.eu/wp-content/uploads/2018/06/Manual-on-the-law-relating-to-violence-against-women.pdf>
44. Masat e Hetimit, Mbrojtjes dhe Mbështetjes për Viktimat e DHBGJ (2019). Libri i Burimeve: Përvoja dhe Udhëzimet e Policisë Koreane. Qendra e UNDP për Politikën në Seul
45. Një përmbledhje e dëshmimeve mbi ndërhyrjet shumë-sektoriale për të zvogëluar dhunën kundër vajzave adoleshente (2013) "Blanc, AK, Melnikas, A., Chau, M., dhe Stoner, M. Qasje të integruara për përmirësimin e jetës së vajzave adoleshente, Seria e Punimeve: Girl Hub.
46. Të drejtat e viktimave për mbështetje dhe mbrojtje nga dhuna (2013). Legjislacioni për Mbrojtjen nga Dhuna në Austri (2019). Qendra për Ndërhyrje në Abuzimin Familjar dhe Shoqata e Strehëve Autonome të Grave Austriake. <https://www.interventionsstelle-wien.at/download/?id=692>

PREZANTIMI

Policimi gjinor duhet të jetë i informuar rregullisht, i konsultuar gjerësisht dhe dinamik në ndërtimin e partneritetit. Themeli i tij është një kuptim institucional i natyrës së DHGV, shkaqeve dhe pasojave të saj dhe si ndikon kjo tek gratë dhe vajzat në mënyrë të ndryshme dhe në mënyrë jo proporcionale.

Foto me mirësjellje të Shoqatës Ndërkombëtare të Policisë së Grave (Bangladesh)

Nga ky kuptim, policimi i përgjegjshëm gjinor kthehet në kornizën e vet të parimeve dhe karakteristikave të përbashkëta (Figura 1) për të identifikuar rrugën drejt zotërimit të problemit të DHGV dhe nxitjen e zgjidhjeve për një përgjigje më efektive.

Duke pasur një themel të tillë dhe një kornizë shoqëruuese, policia do të jetë e pozicionuar mirë për t'u përgjigjur ndaj DHGV në drejtim të zbatimit të strategjive parandaluese dhe reagimit në mënyrë efektive dhe në kohën e duhur kur kjo të ndodhë.

Qëndrueshmëria e policimit të përgjegjshëm gjinor do të burojë nga aftësia e tij për të reflektuar dhe mësuar vazhdimisht nga mënyra se si po i përgjigjet sfidave aktuale dhe atyre në zhvillim.

Kapitujt e mëparshëm në Doracak janë fokusuar kryesisht në ofrimin e udhëzimeve për një qasje të policimit të përgjegjshëm gjinor ndaj DHGV. Ky kapitull do të jetë i ndryshëm në kuptimin që do të synojë të hulumtojë çështjet e reja të hetimit të DHGV dhe të ofrojë udhëzime se si policimi i përgjegjshëm gjinor mund të përshtatet për t'u përgjigjur në mënyrë efektive, si pjesë e një qasjeje të shumanshme me palët e tjera të interesit.

Megjithëse, ka shumë çështje të reja në temën e hetimit të DHGV, Doracaku do të përqëndrohet në tre prej tyre:

- Ngacmimi Seksual DHGV
- DHhKGV ose DHGV-LK të lidhura me konfliktin
- DHGV online dhe i lehtësuar nga TIK

Këta tre shembuj do të përdoren për të ilustruar se si udhëzimi i përgjegjshëm gjinor i dhënë në këtë Doracak është një referencë e përshtatshme për policinë që i përgjigjet një dhune të tillë.

1 Për qëllimet e këtij Doracaku, përgjigja ndaj VAWG për policinë përfshin si dimensionin e parandalimit ashtu edhe atë të reagimit.

Figura 1

Korniza e Parimeve dhe Karakteristikat e Përbashkëta për Policimin Gjinator

Parimet	një përjasje e bazuar në te drejtë	avancimi i barazisë gjinore dhe fuqizimi i grave	E ndjeshme nga ana kulturore dhe e përshtatshme për moshën
	Qasja me në qendër të viktimës/të mbijetuarit	siguria është parësore	përgjegjësia e autorit
Karakteristikat e përbashkëta	përgjegjësia e autorit vlefshmeri		aksesueshmërisë
	përshtatshmëria		përshtatshmërisë
	jepni prioritet sigurisë		miratim i informuar dhe konfidencialiteti
	mbledhjen e të dhënave dhe menaxhimin e informacionit		Komunikim efektiv
	lidhjen me sektorë dhe agjenci të tjera nëpërmjet referimit dhe koordinimit		

NGACMIMI SEKSUAL SI NJË FORMË E DHGV

Ngacmimi seksual është një shprehje mbizhotëuese dhe e përhapur e DHGV, ajo pasqyron normat diskriminuese shoqërore, stereotipet, mosndëshkimin dhe pabarazinë gjinore me të cilat përballen gratë dhe vajzat. Kërcënimi i mundshëm i ngacmimit seksual ka një ndikim të rëndësishëm në vendimet e marra nga gratë dhe vajzat në baza ditore, të tilla si cilin transport publik duhet marrë në cilat profesione për të investuar talentin e tyre njerëzor. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për profesionet e mbizotëruara nga meshkujt që ofrojnë shërbime për publikun, siç është policia, e cila, pavarësisht nga kuptimi i përfitimeve nga të pasurit anëtare femra brenda organizatës së tyre, përpiqet t'u garantojë atyre mjedise pune pa ngacmime. Kjo ka një ndikim në numrin e grave dhe vajzave që aspirojnë të bëhen police ose të qëndrojnë në organizatë si një zgjedhje karriere. Në skenarë të tjerë, ngacmimi seksual mund të sigurojë një arsye për t'i mbajtur gratë dhe vajzat e reja në shtëpi ose për t'i nxjerrë jashtë shkollës.

Ngacmimi seksual është shumë pak i raportuar, edhe kur ndodh brenda organizatave policore, arsyet e mos raportimit do të ndryshojnë. Për shembull, një studim i përbashkët i OKB-së për gratë dhe Bashkimin Evropian mbi ngacmimin seksual në Egjipt dokumentoi arsyet më të zakonshme që gratë dhe vajzat nuk raportojnë në

policia kur ndodh ngacmimi seksual (figura 2).² Arsyja më e cituar është se ndodhja e ngacmimit seksual është normalizuar mjaftueshëm për t'i ndodhur kujtdo.

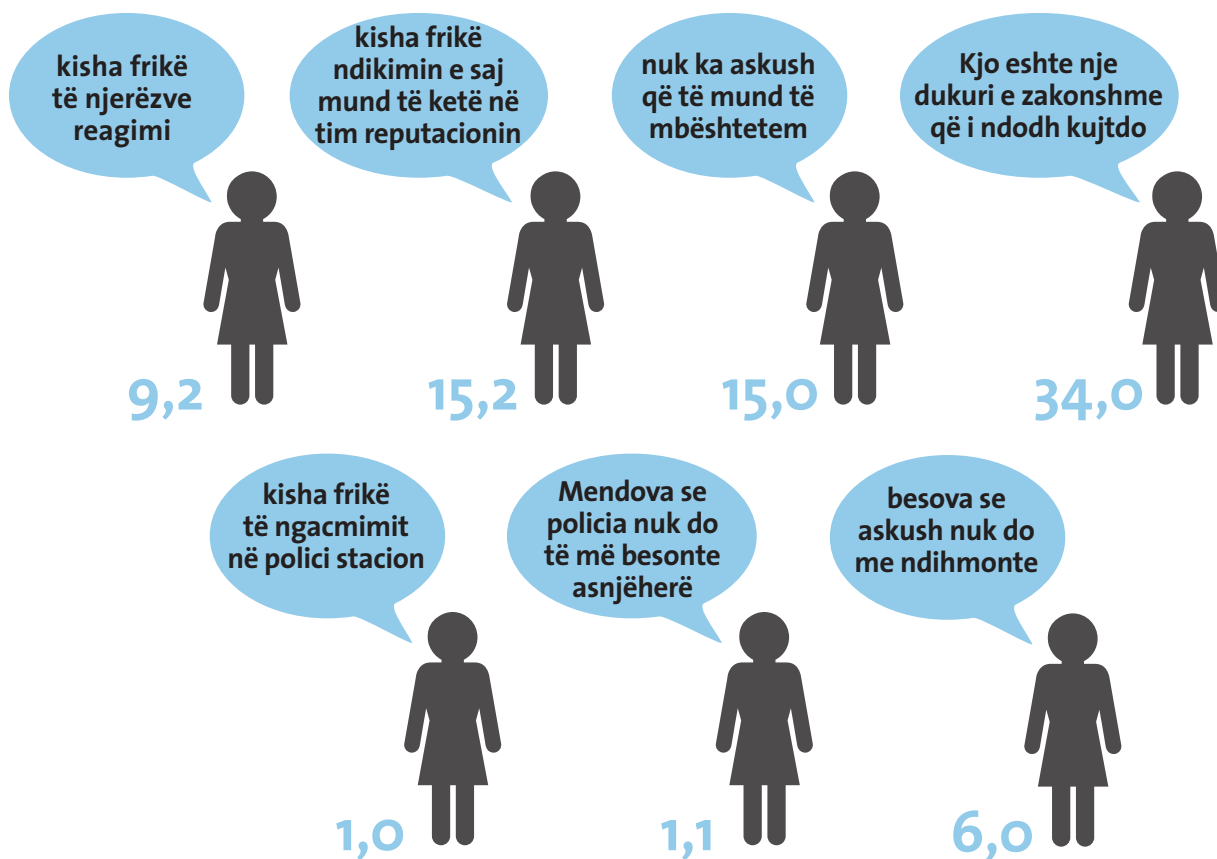
Perceptimi se një dhunë e tillë normalizohet në një shoqëri të caktuar kërkon një përgjigje proporcionale nga policia dhe autoritetet e tjera. Sidoqoftë, çdo iniciativë për rritjen e raportimit të ngacmimit seksual dhe strategjitë për ta trajtuar atë duhet të informohen mirë me konsultime të gjera me publikun e gjerë dhe brenda vetë organizatës policore për të siguruar efikasitetin dhe efektivitetin e përpjekjeve. Shoqatat e grave policore siç janë ato të krijuara në Kosovë, Bangladesh, Ekuador dhe Ganë mund të jenë burime të vlefshme konsultimi për përmirësimin e përgjigjeve ndaj ngacmimeve seksuale (shih rastin studimor në Kapitullin 10 mbi mënyrën sesi *shoqatat/rrjetet policore të grave mund të mbështesin zbatimin e ndjeshmërisë ndaj gjinisë dhe Policimit gjinator të përgjegjshëm*).

Konsultimi i jashtëm duhet t'i japë përparësi njerëzve dhe/ose grupeve që konsiderohen të cenueshëm dhe/ose pakicë në shoqëri për të kuptuar nevojat e tyre specifike të sigurisë. Për shembull, njerëzit me aftësi të kufizuara kanë më shumë gjasa të përjetojnë të gjitha

2 Studim mbi Mënyrat dhe Metodën për Eliminimin e Ngacmimit Seksual në Egjipt Rezultatet / Rezultatet dhe Rekomandimet Përmbledhje (UN Women dhe Bashkimi Evropian), në dispozicion në: https://web.law.columbia.edu/sites/default/files/microsites/gender-sexuality/un_womensexual-harassment-study-egypt-final-en

Figura 2

Arsyet për mos raportimin e ngacmimit seksual në Egjipt tek policia (Studimi i Grave të OKB-së)

format e ngacmimit dhe sulmit seksual sesa njerëzit pa aftësi të kufizuara. Në një sondazh nacional të kryer në 2018 në SHBA, gjetjet treguan se 87% e grave me aftësi të kufizuara të anketuara ishin subjekt i ngacmimit seksual (verbal, online, i lehtësuar nga TIK dhe fizik) krahasuar me 66% të grave të anketuara pa aftësi të kufizuara.³ Nga i njëjti grup, 66% e grave me aftësi të kufizuara të anketuara i ishin nënshtruar ngacmimit seksual agresiv fizik⁴ në 57% të grave të anketuara pa aftësi të kufizuara.

3 Matja e #MeToo: Një studim nacional mbi ngacmimet dhe sulmet seksuale (2019). Qendra UC San Diego për Barazinë Gjinore dhe Shëndetin.

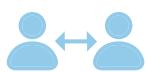
4 Studimi përcaktoi ngacmimin fizik agresiv seksual si një person që ekspozonte organet gjenitale pa lejen e personit tjetër, ndiqte fizikisht dikë pa lejen e tij dhe ose prekte ose godiste me qëllim dikë në një mënyrë seksuale të padëshiruar. Matja e #MeToo: Një studim nacional mbi ngacmimet dhe sulmet seksuale (2019). Qendra UC San Diego për Barazinë Gjinore dhe Shëndetin.

Për më tepër, studimi raportoi se ngacmimi seksual në një vendbanim privat dhe ngacmimi në internet kishin shumë më shumë gjasa tek gratë me aftësi të kufizuara kundrejt atyre pa aftësi të kufizuara.

Kuptimi i shtrirjes dhe ndikimit të ngacmimit seksual në format e tij verbale dhe fizike është pjesë e zgjidhjes. Përgjigja efektive ndaj ngacmimeve seksuale do të thotë gjithashtu të kuptuarit se cilat ligje kërkojnë zbatimin si dhe fushëveprimin e tyre. Për shembull, në disa vende, ngacmimi nuk kriminalizohet, në të tjerat kërkohet prania e dëshmitarëve për të filluar një hetim ose regjistrimi zyrtar i incidentit duhet të bëhet në një stacion policor. Të tre këta shembuj në fakt e bëjnë të vështirë për viktimën/të mbijetuarin e ngacmimit të vërtetojë se akti (et) ka ndodhur dhe të kërkojë mbrojtje në formën e urdhrave kufizues ose ndalues.

Nga ana tjetër, në disa sisteme ligjore ngacmimi seksual është një formë diskriminimi e bazuar në seks dhe është e paligjshme. Në disa sisteme, ngacmimi seksual trajtohet gjithashtu në ligjet e punës duke u fokusuar në mjediset e punës, të cilat shpesh kërkojnë nga njësitë private dhe publike të zhvillojnë politika të brendshme për “Zero Tolerancë” me mekanizma ankesash dhe masa të mundshme për mjetet juridike. Zhvillimi i politikave të tilla janë pikat kryesore të hyrjes për policinë për të bashkëpunuar në partneritetet publike-private që do të shërbenin për të dekurajuar dhe dënuar kolektivisht aktet e ngacmimit seksual.

Ndryshimet në qëndrimet kulturore ndaj ngacmimit seksual mund të jenë në fund të fundit mjeti më i vlefshëm në luftimin e kësaj forme të DHGV duke krijuar një ndjenjë të përbashkët të përgjegjësisë dhe përgjegjësisë publike-private. Kërkimi i partneriteteve me aktorët privatë për të dekurajuar ngacmimin seksual do t'i japë policisë një shtrirje më të madhe kur t'i përgjigjet atij dhe në proces potencialisht të identifikojë sjelljet që janë tregues të formave më të dhunshme të DHGV me qëllim parandalimin e përshkallëzimit të dhunës.⁵

UDHËZIM NGA KOLEGËT6

Në rastet e përndjekjes dhe/ose ngacmimit përparësia juaj dhe stafit tuaj duhet të jetë ajo e sigurisë dhe mbrojtjes me fokus në vlerësimin dhe menaxhimin e rrezikut. Në rastet e përndjekjes është veçanërisht e rëndësishme që vlerësimi i rrezikut të jetë një proces i vazhdueshëm, duke qenë të vetdijshëm se një përshkallëzim i sjelljes mund të ndodhë në çdo kohë. Parandalimi i çdo përshkallëzimi kërkon gjithashtu një ndërhyrje të hershme.

Ashtu si me të gjitha krimet e DHGV, është e rëndësishme që të “Dëgjoni në mënyrë aktive” viktimën/ të mbijetuarën, për të kuptuar kontekstin e sjelljes së

⁵ Po aty.

⁶ Frymëzuar nga Kolegji Britanik i Praktikës së Autorizuar Profesionale të Policimit, shih: <https://www.app.college.police.uk/app-content/major-investigation-and-public-protection/stalking-or-harassment/>

autorit të supozuar dhe ndikimin që ka tek ajo. Të gjitha rastet e përndjekjes kërkojnë menaxhim të fortë të rrezikut pasi sjellje të tilla mund të jenë tregues të një rreziku më të lartë të dëmit i cili mund të përshkallëzohet në çdo kohë.

Informacione të mëtejshme mbi vlerësimin e rrezikut dhe planifikimin e sigurisë mund të gjenden në Kapitullin 6 të Doracakut: “Siguria dhe Mbrojtja”, duke përfshirë një listë kontrolli të rrezikut.

“Unë i vlerësoj pikëpamjet dhe opinionet e secilit duke dëgjuar në mënyrë aktive për të kuptuar perspektivën e tyre.”

—A behaviour reflecting the value of police integrity (UK College of Policing, 2016)

Stafi juaj duhet të identifikojë nëse aktet përbëjnë përndjekje ose ngacmim, p.sh., përndjekja tenton të përqëndrohet tek një individ ndërsa ngacmimi mund të përfshijë mosmarrëveshje midis palëve.

Një udhëzues i dobishëm nga Kolegji Britanik i Praktikës Profesionale të Autorizuar të Policimit është riprodhuar më poshtë (Kutia 1):

Një mënyrë e dobishme për stafin tuaj për të shqyrtuar nëse sjellja përbën përndjekje mund të arrihet përmes metodis Mnemonik **KATËR**. Sjelljet janë:

- Fikse
- Obsesive
- Të padëshiruara
- Të përsëritura

Ju dhe stafi juaj duhet të siguroheni që ata të marrin sa më shumë informacione nga viktimat/i mbijetuarit, i cili, siç përshkruhet diku tjetër në Doracak, kërkon durim, ndjeshmëri dhe aftësi dëgjimi aktiv. Ashtu si me krimet e tjera të DHGV, ju mund të keni nevojë të shpenzoni kohë për ndërtimin e besimit dhe raportit me viktimën/ të mbijetuarin dhe çdo ndikim i traumës që ata mund të shfaqin duhet kuptuar dhe trajtuar brenda kontaktit fillestar. Është e rëndësishme që ju të jeni në gjendje

Kutia 1

Përndjekje	Ngacmimi
<p>Konsiderata të dyshimta</p> <p>Katër sjellje kryesore të përndjekjes: Fikse, Obsesive, të Padëshiruara, të Përsëritur?</p> <p>A ka ndryshuar i dyshuari rutinat e tyre për të lehtësuar ndjekjen e tyre?</p> <p>A janë ata të preokupuar me viktimën në mendimet dhe veprimet e tyre?</p> <p>A është sasia e kohës/përpjekjeve/burimeve që po investon i dyshuari duke konsumuar jetën e tyre të përditshme?</p> <p>A ka një sërë sjelljesh që synojnë viktimën?</p> <p>A duket i dyshuari nuk ka gjasa të ndalojë sjelljet?</p> <p>A duket i dyshuari se ka një ndjenjë të fortë të së drejtës/përcaktimit?</p> <p>I dyshuari nuk e vret mendjen për shqetësimin që sjellja e tyre po shkakton.</p> <p>Konsideratat e viktimës</p> <p>A ndihet viktimja e ndikuar nga sjellja në aspektin fizik/emocional dhe/ose psikologjik?</p> <p>A ka viktimja një frikë të vazhdueshme nga ajo që mund të ndodhë?</p> <p>A ndërhyjnë sjellja në jetën e viktimës?</p> <p>A ka pasur sjellja ndonjë efekt serioz në aktivitetet e përditshme të viktimës?</p>	<p>Konsiderata të dyshimta</p> <p>A ka dëshmi të sjelljes së përsëritur që është e paarsyeshme por jo e fiksuar tek viktimja?</p> <p>A është sjellja e të dyshuarit, edhe pse e përsëritur, jo konsumuese jetën e tyre të përditshme?</p> <p>A është sjellja përgjithësisht e fokusuar në adresimin e një mosmarrëveshjeje (financiare, fqinjësore, punësimi, etj.) në vend që të synohet tek një individ?</p> <p>A do të vazhdojmë gjasë sjellja e të dyshuarit nëse problemi i cekur vazhdon, por individ i ndaluar në fjalë është më ndryshe?</p> <p>A ka ndonjë dëshmi se kjo sjellje do të ndalet nëse problemi themelor të zgjidhet?</p> <p>Konsideratat e viktimës</p> <p>A ndihet viktimja e shtypur por nuk alarmohet apo shqetësohet seriozisht nga sjellja?</p> <p>A është viktimja e frikësuar për akte të caktuara, por jo në një gjendje të vazhdueshme frike?</p>

të kuptoni sjelljen për të cilën është bërë një ankesë në terma të gjerë dhe të mos përqendroheni vetëm në një incident të vetëm.

Informacioni i historikut është i rëndësishëm në rastet e përndjekjes si p.sh:

- Çfarë ka ndodhur më parë, përfshirë edhe ndaj individëve të tjerë siç janë anëtarët e familjes?
- A ka pasur ndonjë përshkallëzim në sjelljen e autorëve të dyshuar deri më sot?

Mos harroni të kontrolloni burimet e tjera të informacionit, të tilla si familja, miqtë, kolegët e punës dhe mediat sociale, të gjitha këto mund të jenë të dobishme

në sigurimin e informacionit të mëparshëm, si dhe dëshmive përkatëse për hetimin.

Një burim tjetër i dobishëm nga Kolegji i Policimit në Mbretërinë e Bashkuar është *Lista e Kontrollit të Linjave të Hetimeve*⁷ (shih Kutinë 2) të cilat ofrojnë udhëzime të dobishme në rastet e përndjekjes dhe ngacmimit seksual për policinë për të eksploruar në mënyrë të kuptueshme historinë e abuzimit. Sipas Kolegjit të Policimit në Mbretërinë e Bashkuar, modelet e abuzimit nuk janë gjithmonë të dukshme sepse incidentet e ndjekura në të kaluarën mund të jenë regjistruar vetëm si verbale ose të konsideruara ndryshe të parëndësishme. Si rezultat, oficerët që përgjigjen duhet të marrin sa më shumë

⁷ Hetimi i madh dhe mbrojtja e publikut: Zhvillimi Investigativ-Linjat e Hetimit. Kolegji i Policisë në Mbretërinë e Bashkuar.

Kutia 2

Lista kontrolluese: Linjat e hetimit

Oficerët duhet të marrin parasysh këto linja të mundshme hetimi:

- Historitë e marrëdhënies (nëse ka);
- Incidentet e mëparshme të abuzimit, përfshirë ato me partnerë të mëparshëm, p.sh. regjistrimet e thirrjeve të mëparshme në polici;
- Sistemet e inteligjencës policore lokale, sistemet kombëtare dhe ndërkombëtare;
- Kontrollat e dënimeve penale kombëtare të huaja nëse i dyshuari, viktimat ose dëshmitari është shtetas i huaj;
- Dëshmitarët të cilëve mund t'u jetë bërë zbulimi i parë;
- Informacioni mjekësor ose psikologjik që mund të përbëjë dëshmi - pëlqimi duhet të merret aty ku është e rëndësishme;
- Dëshmitë e mbajtura nga çdo burim i të dhënave për viktimat e mëparshme;
- Regjistrimet e telefonit dhe emailit;
- Mediet sociale.

Burimi: Frymëzuar nga Kolegji i Policimit në Mbretërinë e Bashkuar i [Lines of Enquiry Checklist](#)

informacion të detajuar që të jetë e mundur për të kuptuar kontekstin dhe për të identifikuar shenjat e sjelljes shtrënguese, kontrolluese ose kërcënuese. Për më tepër, eksplorimi i historisë dhe përfundimi i vlerësimeve të rrezikut mund të çojë në zbulimin e abuzimeve ose të veprave seksuale të mëparshme.⁸

Çdo çështje e shëndetit mendor që identifikohet nëse ka të bëjë me autorin e dyshuar ose viktimën/të mbijetuarin, duhet të informojë procesin e vlerësimit të rrezikut dhe planin pasues të sigurisë, por nuk duhet të lejohet të pengojë hetimin. Viktima/i mbijetuarit mund të vuajë nga probleme të shëndetit mendor si rezultat i sjelljes së përndjekur ose mund të jenë shënjestruar për shkak të cenueshmërisë së tyre shtesë. Në secilin rast, duhet të siguroheni që ofrohet mbështetja e duhur për nevojat e tyre specifike gjatë gjithë hetimit.

Si në të gjitha rastet e DHGV, procesi i vlerësimit të rrezikut duhet të çojë në krijimin e një plani sigurie me përfshirjen e viktimës/të mbijetuarit të jetë një komponent thelbësor i zhvillimit të tij. Çdo përgjigje mbrojtëse duhet të jetë proporcionale me çdo rrezik të identifikuar. Ju dhe stafi juaj jeni përgjegjës për ndërmarrjen

⁸ Po aty.

e veprimeve pozitive për të ruajtur sigurinë e viktimës/të mbijetuarit.

Rrethanat e secilës viktimë/të mbijetuar do të jenë unike për ta dhe kjo mund të rezultojë që ata të mos ndjekin gjithmonë këshillat tuaja të sigurisë. Kjo nuk do të thotë se ajo nuk po bashkëpunon dhe ju ose stafi juaj nuk duhet ta gjykoni atë për këtë. Ajo mund të besojë se, për ta mbajtur veten të sigurt, duhet të sillet në një mënyrë të caktuar. Kjo është një arsye tjetër pse është e rëndësishme të bëni një vlerësim të plotë të rrezikut me të dhe të bini dakord për një plan sigurie që plotëson nevojat e saj specifike.

Kolegji i Policimit në Mbretërinë e Bashkuar ofron disa udhëzime të dobishme për mbrojtjen e konsideratave nga të cilat lista e mëposhtme është përshtatur:⁹

- Arrestimi dhe paraburgimi ose kushtet e duhura me kusht;
- Telefoni mobil (celular) i urgjencës;
- Njoftoni miqtë, familjen, punëdhënësit për rreziqet;

⁹ Përndjekja ose ngacmimi (2019). Kolegji i Policimit në Mbretërinë e Bashkuar

- Alarmi i panikut nëse është i disponueshëm;
- Nëse është e nevojshme të konfiskoni telefonin celular të viktimës për qëllime dëshmuese, kini parasysh zëvendësimin e pajisjes së tyre me një tjetër;
- Referim në shërbime të tjera mbështetëse;
- Përdorimin e urdhrave të mbrojtjes aty ku është e mundur;

Këshilla që mund t'i jepen viktimës/të mbijetuarit:

- Njoftoni miqtë, familjen, punëdhënësit për rreziqet;
- Përdorimi i televizorit me qark të ngushtë (CCTV) aty ku është i qasshëm dhe i përshtatshëm;
- Alarm sulmi personal;
- Ndryshimi i kohës/rrugëve për në punë, qendrat sociale ose arsimore.

Është shumë e zakonshme që sjelljet online të kryerësit të veprës penale të jenë të lidhura me rastet e përndjekjes dhe ngacmimit dhe kështu është e dobishme që viktimës/të mbijetuarit t'i jepni këshilla dixhitale. Teksti në vijim është përshtatur përsëri nga Kolegji i Policimit në Mbretërinë e Bashkuar:

- Kontrolloni për spyware, aplikacione malware ose pajisje përcjellëse;
- Siguroni ose rregulloni cilësimet e privatësisë;

- Mbani informacionin e ndarë të sigurt, mos zbuloni adresën, numrin e telefonit etj. dhe kërkoni nga miqtë që të mos i publikojnë të dhënat e tilla;
- Mos zbuloni informacione për të cilat nuk doni që autori i dyshuar të ketë dijeni, p.sh. marrëdhënie e reja, punën, etj.;

Ashtu si me të gjitha llojet e DHGV, stafi juaj në asnjë mënyrë nuk duhet ta bëjë viktimën/të mbijetuarin të ndiejë se është fajtorë.

Ju gjithashtu duhet të siguroheni që stafi juaj, veçanërisht marrësit e thirrjeve dhe ata që punojnë në zyrën e pranimit të palëve në stacionin policor, të dinë se çfarë kërkohet prej tyre kur një viktimë/i mbijetuar raporton një rast përndjekjeje ose ngacmimi, në mënyrë që ata t'i japin oficerit që përgjigjet me aq informacion sa e mundshme. Është poashtu e rëndësishme të sigurohet që çdo regjistër incidenti, i shkruar ose elektronik, të mos mbyllet ose regjistrohet para se të jetë bërë kontakti me viktimën/të mbijetuarin dhe të jetë kryer një vlerësim i rrezikut.

Prioriteti i çdo stafi që ka kontaktin e parë me viktimën/të mbijetuarin është të vlerësojë natyrën e saktë të incidentit (ave)/kriminalit (ve), cënueshmërinë e viktimës/të mbijetuarit dhe atë që kërkohet për një reagim dhe menaxhim efektiv të çdo rreziku të identifikuar.

Në Kutinë 3, Kolegji i Policimit në Mbretërinë e Bashkuar ofron një listë të dobishme të pyetjeve fillestare të kontrollit për identifikimin e përndjekjes:

Kutia 3

Mbledhja e Informacionit nga Personi që Raporton

Në rastet e përndjekjes ekziston një model i sjelljes së padëshiruar, të fiksuar dhe obsesive e cila është ndërhyrës. Ngacmimi mund të jetë përndjekje dhe përndjekja mund të shkaktojë frikë nga dhuna ose alarm serioz ose shqetësim. Ngacmimi përshkruhet si një sjellje e paarsyeshme dhe shtypëse që përsëritet dhe mund të shkaktojë alarm ose shqetësim ose frikë nga dhuna të viktimës/i mbijetuarit.

- A është viktimë/i mbijetuarit i frikësuar?
- A është i angazhuar autori(ët) i/e dyshuar në ngacmime /përndjekje në raste të mëparshme ose me këtë viktimë /të mbijetuar ose të tjerë?
- A i ka shkatërruar apo dëmtuar ndonjëherë autorët e dyshuar ndonjë pronë të viktimës/të mbijetuarit?
- A e viziton autori (ët) e dyshuar viktimën/të mbijetuarin në punë, shtëpi, etj., Më shumë se 3 herë në javë? (Hulumtimet kanë identifikuar se nëse më shumë se 3 herë në javë ka më shumë gjasa një sulm fizik)¹⁰

¹⁰ Po aty.

- A posedon autori (ët) i/e dyshuar ose ka/kanë qasje në armë zjarri ose armë të tjera?
- A është sjellur autori (ët) i/e dyshuar rreth shtëpisë, vendit të punës të viktimës/të mbijetuarit etj?
- A ka/kanë kryer autori(ët) i/e dyshuar dhunë fizike ose seksuale në incidentet aktuale të ngacmimit/përndjekjes?
- A ka/kanë kryer autori(ët) i/e dyshuar kërcënime me armë zjarri ose armë të tjera?
- A e ka/kanë përfshirë ose sulmuar autori(ët) i/e dyshuar ndonjë palë të tretë që nga fillimi i ngacmimit/përndjekjes? (p.sh. miqtë, familjen, fëmijët, kolegët, partnerët ose fqinjët)
- A i ka/kanë bindur autori(ët) i/e dyshuar të tjerët që ta ndihmojnë atë me vetëdije ose ndryshe?
- A dihet nëse autori (ët) i/e dyshuar abuzon me drogë dhe/ose alkool?
- A dihet nëse autori(ët) i/e dyshuar ka qenë abuzues në të kaluarën (fizike ose psikologjike)?

Burimi: Frymëzuar nga [Stalking or Harassment](#) (2019). Kolegji i Policisë në Mbretërinë e Bashkuar.

NGACMIMI SEKSUAL

Ngacmimi seksual merr shumë forma dhe mund të kryhet në vende publike, hapësira pune dhe online, megjithëse interneti gjithashtu mund të konsiderohet si një vend publik dhe privat. Sipas hulumtimit, ngacmimi seksual është forma më e zakonshme e DHGV.¹¹ Në disa vende, ka ligje specifike që e bëjnë ngacmimin seksual një vepër penale, p.sh., Portugalia (2015), Franca (2018) dhe Egjipti (2014). Një studim i UN Women në Egjipt zbuloi se 96.5% e grave raportuan se kishin përjetuar ngacmim seksual verbal. Një fakt shqetësues i gjetur nga i njëjti studim ishte se të anketuarit pohuan se 16.9 % e autorëve ishin oficerë policie¹².

Ndonëse në Mbretërinë e Bashkuar nuk ka një legjislacion penal specifik në lidhje me ngacmimin seksual, ekzistojnë disa shembuj pozitivë të punës për të përfshirë Misogjininë si një “Krim i urrejtjes”. Policia e Nottinghamshire ofron një studim të praktikës së mirë për këtë nismë pozitive, duke përshkruar përkufizimin e tyre të Misogjinisë si, “incidente kundër grave të motivuara nga qëndrimet e burrave ndaj grave dhe përfshin sjelljen e drejtuar grave nga burrat thjesht sepse ato janë gra”. Ky pozicion i marrë nga Policia e Nottinghamshire u vlerësua brenda një raporti të vitit

2018 nga Universiteti Nottingham Trent dhe Universiteti i Nottinghamit.¹³

Për më shumë informacione shikoni studimin e rastit Policia e Nottinghamshire që Trajton Sjelljen e Dhunshme ndaj Grave si Krime të Urrejtjes në Kapitullin 9: ‘Komunikimi’.

Ngacmimi seksual mund të përfundojë në forma të tjera të krimeve seksuale siç është sulmi seksual, por sjellja që nuk përbën një krim nuk do të thotë se është më pak e dëmshme për viktimën/të mbijetuarën. Ngacmimi seksual shpesh përjetohet që në moshë të re, gjë që krijon rrezikun që të ‘normalizohet’, gjithashtu ndikon në pikëpamjet e djemve dhe vajzave se cila sjellje është e pranueshme. Kjo mund të rezultojë që gratë të kufizojnë lirinë e tyre në hapësirat publike dhe të besojnë se kanë përgjegjësinë për të shmangur situatat ‘e rrezikshme’.¹⁴

Ngacmimi Seksual gjithashtu mund të ndërthuret me forma të tjera të abuzimit si ngacmimi i lidhur me aftësinë e kufizuar dhe ngacmimi seksual i motivuar nga raca.¹⁵ Për shembull, një grua me ngjyrë mund të përjetojë ngacmime ndryshe nga një femër e bardhë,

11 Agjencia Evropiane për të Drejtat Themelore (2015), Dhuna kundër Grave: Një studim i gjerë në BE.

12 Studimi i Grave të OKB-së (pa datë) mbi mënyrat dhe metodat për të eliminuar ngacmimet seksuale në Egjipt: Përmbledhje e Rezultateve dhe Rekomandimeve.

13 Raporti i Vlerësimit të Krimit të Urrejtjes nga Misogjia për Qendrën e Grave në Nottingham e financuar nga Zyra e Policisë dhe Komisarit të Krimit në Nottinghamshire, Mullany, L. dhe Trickett, L. Qershor 2018

14 Komiteti i shoqatës së Grave dhe Barazive i (MB), (2018) Ngacmimi seksual i grave dhe vajzave në hapësirat publike: Raporti i 6-të i sesionit 2017-2019.

15 Po aty.

Kutia 4

Njihni të drejtat tuaja në punë: Ngacmimi seksual

Shembuj të sjelljes që mund të konsiderohen si ngacmime përfshijnë, por nuk kufizohen, në:

- Bërja e kërkesave të padëshiruara për favore ose takime seksuale;
- Bërja e komenteve të papërshtatshme për trupin ose pamjen e dikujt;
- T'i thuash gjëra të këqija ose ta tallësh dikë ose të gjithë njerëzit e një gjinie ose orientimi seksual të caktuar (p.sh. 'gratë janë ...' ose 'të gjithë homoseksualët...');
- Përdorimi i sharjeve me bazë gjinore ose orientimit seksual (fjalë sharëse);
- Bërja e shakave vulgare, ofenduese ose eksplicite për seksin ose aktet seksuale;
- Dërgimi ose shkëmbimi i email-eve, teksteve ose mesazheve të një natyre seksuale që thashethemet për marrëdhëniet personale ose jetën seksuale të dikujt;
- Prekje e padëshiruar ose e papërshtatshme e ndonjë pjese të trupit, veshjeve, fytyrës ose flokëve, përfshirë përqafimin, puthjen ose sulmin;
- Ngulitja, shikimi provokues ose bërja e gjesteve të një natyre seksuale duke bllokuar lëvizjen e dikujt;
- Shfaqja, dërgimi ose ndarja e fotografive vulgare ose pornografisë.

Burimi: [Equal Rights Advocates](#)

ajo mund të jetë në shënjestër për shkak të kombinimit të seksit të saj dhe racës ose etnisë së saj.¹⁶

Promundo është një organizatë globale që punon rreth maskulinitetit dhe barazisë gjinore, dhe në vitin 2016 botoi një studim të titulluar «*Demaskimi i Ngacmimit Seksual*» duke u përqëndruar në pikëpamjet e të rinjve mbi burrërinë në SHBA, MB dhe Meksikë. Nga pjesëmarrësit e anketuar, studimi zbuloi se ngacmimi seksual fillon në moshë të re dhe merr forma

¹⁶ Mbrojtësit e të drejtave të barabarta (2019) Njihni të drejtat tuaja në punë: Ngacmimi seksual.

të ndryshme. Studimi gjithashtu zbuloi se autorët e ngacmimit seksual vijnë nga të gjitha prejardhjet, nivelet e të ardhurave, prejardhjet arsimore dhe të gjitha moshat. Ndikimi më i madh në sjelljen e tyre janë qëndrimet e tyre për atë që do të thotë të jesh burrë.¹⁷

Ngacmimi seksual në vendet publike, si format e tjera të DHGV, po evoluon pasi teknologjitë dhe platformat online lehtësojnë format e reja të ngacmimit dhe mënyrat e kryerjes së tij. Shembuj të ngacmimeve në internet dhe të lehtësuara nga TIK-u përfshijnë shikimin e pornografisë në telefonat inteligjentë në vende publike dhe “ngritjen”, e cila përfshin marrjen e fotografive ose videove në fund të dikujt pa pëlqimin e tyre. Ngacmimi është shpesh i përhapur në sistemet e ngarkuara të transportit publik, veçanërisht gjatë kohës së pikut të udhëtimit, kur njerëzit shpesh janë në afërsi shumë të madhe në hapësira të mbushura me njerëz. Shpesh gratë mund të mos e dinë se kush i ka shkelur të drejtat e tyre në këtë mënyrë, dhe/ose mund të mos jenë në gjendje të reagojnë për shkak të ‘bllokimit’ dhe si format

¹⁷ [Unmasking Sexual Harassment How Toxic Masculinities Drive Men's Abuse in the US, UK, and Mexico and What We Can Do to End It: Një përmbledhje kërkimore e Promundo e prodhuar për Takimin Vjetor të Forumit Ekonomik Botëror 2018. Promundo.](#)

e tjera të DHGV, incidente të tilla nuk raportohen në masë të konsiderueshme.

Si pjesë e rishikimit nga Komiteti i Shoqatës së Grave dhe Barazive në Mbretërinë e Bashkuar 2018, “*Ngacmimi seksual i grave dhe vajzave në hapësirat publike*”, mediat sociale u përshkruan si një “vend publik”.¹⁸ Hulumtimi i kryer nga Amnesty International (2017) zbuloi se 1 në 5 gra kishin përjetuar abuzim ose ngacmim përmes mediave sociale me gratë e reja midis moshës 18 dhe 24 vjeç që ishin veçanërisht të prekura.¹⁹

Ngacmimi seksual është gjithashtu një problem brenda institucioneve arsimore dhe mund të rezultojë në efekte afatgjata, veçanërisht gjatë viteve të hershme formuese. Gratë që përjetojnë ngacmime seksuale në Universitete ka të ngjarë të jetojnë dhe/ose studiojnë në afërsi të dhunuesit.²⁰

Në vitin 2019, një studim i kryer në Indonezi për Koalicinin për Hapësirë Publike të Sigurt (KHPS)²¹ u zbulua se 3 nga 5 gra përjetuan ngacmime seksuale në hapësirat publike, format e ngacmimit që ndryshonin nga ato verbale, fizike dhe jo-fizike duke përfshirë:

- fishkëllima,
- imitim tinguj puthjesh,
- shaka të ndyra ose vërejtje seksuale për trupin ose rrobat,
- kapje,
- fërkim,
- ekspozim i pjesëve intime.

18 Komiteti i Shoqatës së Grave dhe Barazive (MB), (2018) Ngacmimi seksual i grave dhe vajzave në hapësirat publike: Raporti i 6 -të i sesionit 2017-2019.

19 Amnesty zbulon ndikimin alarmant të abuzimit në internet kundër grave. Amnesty International.

20 ‘Spotted: Detyrimet për të mbrojtur sigurinë dhe barazinë e studenteve gra duke përdorur obligimin e barazisë në sektorin publik dhe aktin e të drejtave të njeriut në institucionet e arsimit të lartë dhe të mëtejshëm për të përmirësuar politikën dhe praktikën mbi dhunën kundër grave dhe vajzave, Prezantim Ligjor i përgatitur nga Louise Whitfield dhe Holly Dustin Koalicioni Për Fundin e Dhunës Kundër Grave Janar 2015.

21 Widadio, N. A. (2019) Shumë gra indoneziane përballen me ngacmim seksual: Anketa, Koalicioni për Hapësirë Publike të Sigurt.

Si një zgjidhje afatshkurtër, qeveria e Xhakarta filloi të përdorë karroca vetëm për gra për Trans Jakarta dhe Linjat e udhëtarëve si një masë parandaluese.

Ngacmimi seksual brenda vendit të punës është gjithashtu një çështje globale dhe organizatat e Policisë dhe Zbatimit të Ligjit nuk ndryshojnë nga çdo mjedis tjetër pune kur bëhet fjalë për këtë lloj DHGV. Në fakt, mund të argumentohet se për shkak se është një kulturë e dominuar nga burrat dhe hierarkike, gratë që punojnë brenda mjediseve të policisë dhe zbatimit të ligjit janë më të rrezikuara nga ngacmimet seksuale.

Si drejtues policie, ju duhet të siguroheni që stafi juaj të kuptojë se ngacmimi seksual nuk do të tolerohet dhe aty ku ndodh ju duhet të ndërhyni menjëherë për të parandaluar përshkallëzimin dhe për të dërguar një mesazh të fortë se një sjellje e tillë do të trajtohet në mënyrë të fuqishme.

A i keni paraqitur stafit tuaj pritshmëritë tuaja për sjelljen e tyre ndaj kolegëve, që ata duhet t’i trajtojnë të gjithë me respekt dhe dinjitet? Nëse organizata juaj ka një kod etike që udhëzon sjelljen, sjelljen, veprimet dhe vendimmarrjen, ju duhet të siguroheni që të gjithë janë të vetëdijshëm për përmbajtjen e tij dhe t’i mbani individët përgjegjës për përputhshmëri.

A ka organizata juaj një politikë kundër ngacmimit? Nëse është kështu, a është:

- E qasshme dhe e dukshme për të gjithë stafin?
- A kuptohet lehtë?
- Sa është efektive?

A ka organizata juaj një procedurë Ankesash për raportimin e ngacmimeve seksuale ose formave tjera të ngacmimit?

- A është e qasshme për të gjithë stafin?
- A siguron raportim konfidencial?
- Sa është efektive?

Politika dhe procedura të tilla duhet të rishikohen rregullisht, dhe është praktikë e mirë përfshirja e anëtarëve të stafit nga prejardhje të ndryshme dhe/ose me nevoja të ndryshme në procesin e rishikimit.²²

Është e rëndësishme që ju të kuptoni se shakatë ose talljet për gratë, LGBTQI, personat me aftësi të kufizuara dhe grupet e tjera mund të jenë po aq të dëmshme për mjedisin tuaj të punës sa sjelljet fizike ose të seksualizuara.²³

Një organizatë policore me përgjegjësi gjinore është ajo që i përgjigjet komuniteteve, të jashtme dhe të brendshme në një mënyrë të ndjeshme ndaj gjinisë. Fatkeqësisht, realiteti është se disa institucione, siç është policia në të vërtetë 'kolegët e punës' në disa raste bëjnë përpjekje të mëdha për të fajësuar viktimën/të mbijetuarin. Kjo mund të krijojë një mjedis armiqësor të punës duke dëmtuar ekipin dhe performancën individuale, duke rritur të keqen, gjë që përfundimisht rezulton në ofrimin e shërbimeve policore më pak efektive për komunitetet lokale.

Hulumtimi gjatë shumë viteve ka gjetur se viktimat/të mbijetuarit e ngacmimit seksual vuajnë nga një sërë problemesh, duke përfshirë ankthin, depresionin, çrregullimet e të ngrënit, abuzimin me drogën dhe alkoolin, qarkullimin e punës dhe stresin post-traumatik.²⁴

Një qasje e zakonshme e njohur ndërkombëtarisht për parandalimin e ngacmimeve seksuale dhe formave të tjera është përmes edukimit dhe ngritjes së vetëdijes, veçanërisht kur synohet të meshkujt dhe djemtë. Trajnimi i ndërhyrjes së shikuesve po kuptohet gjerësisht si një formë efektive e ndërgjegjësimit dhe rritjes së llogaridhënies. Kalimtarët, përfshirë punonjësit, kolegët e punës dhe studentët në të gjitha nivelet e arsimit, pritet të flasin kur të jenë dëshmitarë ose të bëhen të vetëdijshëm për ngacmimet, madje të paraqesin ankesat e tyre kur janë dëshmitarë të ngacmimeve seksuale ku përfshihen të tjerët. Një shembull i mirë i një qasjeje

22 Pietsch, N (2015), 'Ngacmimi Seksual dhe Mësimi i Shkurtër i Hapësirës Publike' (27) Londër, Ontario: Rrjeti i të Mësuarit, Qendra për Kërkim dhe Edukim mbi Dhunën kundër Grave dhe Fëmijëve.

23 Po aty.

24 Smith B. L (2018), 'Çfarë duhet vërtet për të ndaluar ngacmimet seksuale', Shoqata Psikologjike Amerikane, Vëllimi 49 (Nr.2).

të tillë vëzhguese mund të gjendet në Kapitullin 9: 'Komunikimet'.²⁵

MBAJTJA E GRAVE DHE VAJZAVE TË SIGURTA NGA NGACMIMET PËRFSHIN SIGURINË E OFICERËVE FEMRA POLICIE

Oficerët e policisë të të gjitha gradave pritet të luajnë një rol transformues në policimin gjinor. Punonjësit femra të policisë luajnë një rol të rëndësishëm pasi ato sjellin cilësi të veçanta të nevojshme që organizata policore të konsiderohet një ofrues thelbësor legjitim dhe përfaqësues i shërbimit. Sidoqoftë, nëse të njëjtat police femra nuk mund të mbrohen në mjedisin e tyre të punës, do të jetë e pamundur që policia të ofrojë shërbime thelbësore për gratë dhe vajzat.

“Qëndrimi ynë është që nëse nuk mund t’i mbronni gratë në polici, si mund ta përmirësoni situatën për gratë në komunitet?”

Shoqata Ndërkombëtare e Grave Presidente të Policisë Jane Townsley (2014)

Siç u diskutua në Kapitullin 10: *Ndërtimi i Institucioneve për një Përgjigje Efektive dhe Llogaridhënëse ndaj DHGV*, një politikë 'Zero-Tolerancë' ndaj ngacmimit seksual do të jetë kritike për transformimin drejt një organizate policore të përgjegjshme ndaj gjinisë. Një politikë e tillë duhet të sigurojë që zyrtarët ekzekutivë dhe menaxherët të kenë mjetet për të përforcuar tolerancën zero ndaj çdo ngacmimi seksual dhe krimeve të tjera të lidhura me DHGV brenda organizatës, me theks në rolin e tyre në mbajtjen përgjegjëse të njerëzve në komandën e tyre.

Mjete të tilla përfshijnë masa mbrojtëse për ankuesit dhe sinjalizuesit, të cilat duhet të mbështeten me mesazhe të forta nga udhëheqja për një proces që është i drejtë dhe i përafuar me vlerat institucionale. Në këtë mënyrë raportimi i ngacmimit seksual konsiderohet si forcim i strukturës së organizatës sesa të shkojë kundër një kulture të heshtjes të perceptuar

25 Qasja e shikuesit. Graham Goulden për Kultivimin e Mendjeve në Mbretërinë e Bashkuar.

në mënyrë të rreme si ruajtje e lidhjeve kolegjiale. Kjo përfshin një qëndrim të fortë të mbajtur nga drejtuesit e lartë dhe ekzekutivë të policisë për zero tolerancë ndaj çdo akti hakmarrjeje; nuk është e pazakontë që ankesat për ngacmim seksual të përballen me hakmarrje nga ata që ata kanë akuzuar dhe nuk janë pushuar nga puna, duke e bërë jetën e tyre në vendin e punës aq të vështirë sa që përfundimisht heqin dorë nga puna.

Në avancimin e vizionit të 'tolerancës zero' të Sekretarit të Përgjithshëm të OKB-së, dhe agjendës prioritare për të adresuar ngacmimet seksuale në vendin e punës, një Kod Model i Sjelljes u zhvillua në vitin 2019 për të parandaluar ngacmimin, përfshirë ngacmimin seksual, në ngjarjet e sistemit të OKB-së. E rëndësishmja, Kodi Model i Sjelljes ishte rezultat i një Task Force të nivelit të lartë për ngacmimin seksual që u përfshi në një proces të gjerë konsultimi që përfshinte të gjithë sistemin e OKB-së në zhvillimin e Kodit.²⁶

Kodi Model i Sjelljes i OKB-së jep përkufizime të qarta të ngacmimit dhe ngacmimit seksual:

- **Ngacmimi** është çdo sjellje e papërshtatshme ose e padëshiruar që në mënyrë të arsyeshme mund të pritet ose të perceptohet se shkakton fyerje ose poshtërim ndaj një personi tjetër. Ngacmimi në çfarëdo forme për shkak të gjinisë, identitetit dhe shprehjes gjinore, orientimit seksual, aftësisë fizike, pamjes fizike, përkatësisë etnike, racës, origjinës kombëtare, përkatësisë politike, moshës, fesë ose ndonjë arsye tjetër është i ndaluar në ngjarjet e sistemit të OKB-së.
- **Ngacmimi seksual** është një lloj i veçantë i sjelljes së ndaluar. Ngacmimi seksual është çdo sjellje e padëshiruar e një natyre seksuale që në mënyrë të arsyeshme mund të pritet ose të perceptohet se shkakton ofendim ose poshtërim. Ngacmimi seksual mund të përfshijë çdo sjellje të një natyre verbale, joverbale ose fizike, përfshirë komunikimet me shkrim dhe elektronike, dhe mund të ndodhë midis personave të gjinive të njëjta ose të ndryshme.

26 Përfundimi i ngacmimit seksual në ngjarjet e OKB -së (2019). Departamenti i Kombeve të Bashkuara për Strategji, Politika dhe Pajtueshmëri.

“Zbatimi i mekanizmave të besuar të raportimit është një element kyç në sigurimin e një vendi të sigurt për viktimat për të raportuar sjelljen e keqe.”

Rishikim i pavarur i politikave dhe procedurave të UN Women për trajtimin e Shfrytëzimit dhe Abuzimit Seksual (ShAS) dhe Ngacmimit Seksual (NS). Raporti Përfundimtar 2019.

Kodi Model i Sjelljes i OKB-së gjithashtu përshkruan procesin e ankesës duke përfshirë kërkesën e organizatorit të ngjarjeve të sistemit të OKB-së për të ndërmarrë veprimet e duhura në përputhje me politikën, rregulloret dhe rregullat e tij në fuqi.²⁷ Veprimet e duhura të rekomanduara nga Kodi Model i Sjelljes i OKB-së përfshijnë:

- Ndërmarrja e një ushtrimi për gjetjen e fakteve;
- Duke kërkuar që autori të ndalojë menjëherë sjelljen fyese;
- Pezullimi ose ndërprerja e qasjes së autorit në ngjarjen e sistemit të OKB-së ose refuzimi i regjistrimit në ngjarjet e ardhshme të sistemit të OKB-së, ose të dyja;
- Dorëzimi i ankesës tek një autoritet hetimor ose disiplinor me juridiksion mbi personin e akuzuar për ngacmim;
- Dërgimi i një raporti tek punëdhënësi ose subjekti me juridiksion mbi personin e akuzuar për ngacmim për veprimet e duhura përcjellëse.

Pajisja e viktimës/të mbijetuarit me një zgjedhje të opsioneve të raportimit, përfshirë raportimin anonim dhe opsionin për të mos raportuar, si dhe opsionet joformale/formale për zgjidhjen në rastet e ngacmimit seksual, mund të ndihmojë në përforcimin se viktimat/të mbijetuarit trajtohen me një qasje të përqendruar tek viktima. Për më tepër, politikën e ngacmimit seksual duhet të përfshijnë mekanizma për të siguruar komunikim të vazhdueshëm për përparimin e rasteve tek viktimat/të mbijetuarit, përfshirë përditësime të shkurtra të statusit në baza të rregullta dhe pas përfundimit të hetimit, pa e penguar procesin hetimor, në

27 Kodi i Sjelljes i OKB -së për Parandalimin e Ngacmimeve, Përfshirë Ngacmimet Seksuale, NGA NGJARJET E SISTEMIT T UN OKB -së

mënyrë që të përforcohet besimi në proces dhe sistemin e brendshëm.²⁸

Procesi i konsultimit i ndërmarrë nga Task Force i nivelit të lartë për ngacmimin seksual ishte një pjesë vitale e legjitimitetit të Kodit Model të Sjelljes të OKB-së, pasi sinjalizoi pronësinë e OKB-së ndaj problemit dhe përpjekjet për t'iu përmbajtur parimeve të transparencës në proces.

Policia që kërkon të krijojë politika të ngjashme dhe mekanizma të ndërlidhur mund të përfitojë shumë nga konsultimi i gjerë dhe në mënyrë transparente për zhvillimin e tij. Kutia 5 jep një shembull të një rishikimi të ngacmimit në vendin e punës në Policinë e Kalorsisë Mbretërore Kanadeze (PKMK).

Kutia 5

Raportimi për ngacmimet në vendin e punës në PKMK

Në vitin 2016, Ministri i Sigurisë Publike, kërkoi që Komisioni Civil i Rishikimit dhe Ankesave të ndërmarrë një rishikim gjithëpërfshirës të politikave dhe procedurave të PKMK për ngacmimin në vendin e punës, dhe në mënyrë specifike të ekzaminojë dhe vlerësojë zbatimin e rekomandimeve të bëra në Raportin e tij të Hetimit të Interesit Publik 2013 rreth Ngacmimit në vendin e punës në PKMK. Raporti konfirmoi se ngacmimi në vendin e punës vazhdon të jetë një problem serioz në PKMK. Në gjetjet e tij, Komisioni ka gjetur se ndërsa udhëheqësit e lartë në PKMK kanë bërë përpjekje për të parandaluar ngacmimet - veçanërisht në nivelin e divizioneeve - këto nisma kanë qenë të kufizuara, ad-hoc dhe nuk kanë marrë mbështetjen e nevojshme nga Shtabi Kombëtar. Raporti identifikoi disa boshllëqe të vazhdueshme në përpjekjet e PKMK për të parandaluar ngacmimet në vendin e punës. Më poshtë janë shembuj emblematikë të boshllëqeve të tilla:

- Pamundësia për të zbatuar reformën është e rrënjosur në tiparet kryesore të kulturës dhe strukturës organizative të PKMK;
- PKMK nuk ka arritur të nxisë një kulturë udhëheqjeje. Ndërsa mund të ketë udhëheqës të shumtë shembullorë në PKMK, organizata bën pak për të promovuar një kulturë udhëheqjeje midis menaxherëve, mbikëqyrësve dhe zyrtarëve ekzekutivë në tërësi;
- Një standard artificialisht i lartë për gjetjen e ngacmimit;
- Zyrtarët Komandues të Divizionit nuk marrin pothuajse asnjë trajnim për vendimmarrjen në ankesat e ngacmimit;
- Ngacmimi, bullizmi, kanosja dhe ngacmimi seksual në vendin e punës mund të shkaktojnë dëme të konsiderueshme për anëtarët dhe punonjësit individualë të PKMK, në disa raste duke dëmtuar karrierën dhe duke shkaktuar dëm serioz emocional dhe fizik. Ai gjithashtu mund të ndikojë në efektivitetin operacional të PKMK, duke përfshirë përkeqësimin e problemeve kronike të mungesës së stafit.
- Ngacmimi në vendin e punës ka një ndikim negativ në besimin e publikut kanadez, i cili po pyet nëse problemet e brendshme të PKMK janë 'filtruar jashtë' dhe kanë ndikuar në trajtimin e anëtarëve të publikut.

Raporti siguroi shumë rekomandime për PKMK. Lista e mëposhtme janë shembuj emblematikë të rekomandimeve në raport:

- Nxitja e një kulture lidhësi duke futur kritere promovuese që njohin aftësitë menaxhuese, dhe duke krijuar programe më rigorozë, të detyrueshme të zhvillimit të lidhësit për të gjithë mbikëqyrësit, menaxherët dhe zyrtarët ekzekutiv ekzistues dhe të sapoemëruar, përfshirë kurset e duhura të nivelit universitar;
- Hartimi i dokumenteve të qarta dhe të thjeshta të politikave të ngacmimit, në gjuhë të thjeshtë, dhe që ato të jenë të disponueshme në faqen e saj të jashtme të internetit;

²⁸ Rishikim i pavarur i politikave dhe procedurave të UN Women për trajtimin e Shfrytëzimit dhe Abuzimit Seksual (SHAS) dhe Ngacmimit Seksual (NS). Raporti Përfundimtar - 24 Maj 2019, Kopenhagen.

- Instituti i trajnimit të ngacmimit personal, i kryer nga ekspertë të trajnuar dhe të kualifikuar, në baza të rregullta. Trajnimi i specializuar gjithashtu duhet të jetë i detyrueshëm për të gjithë mbikëqyrësit, menaxherët dhe zyrtarët ekzekutiv ekzistues si dhe të sapoemëruar, në mënyrë të vazhdueshme;
- Mbajtja e hetuesve të aftë, kompetent dhe të përkushtuar administrativ (jo anëtarë me uniformë), të cilët janë të pavarur nga zinxhiri i komandës, për të kryer hetime ngacmimi;
- Të ndryshojë politikat dhe procedurat e tij të ngacmimit për të mandatuar hetuesin të bëjë gjetje në lidhje me çështjet e besueshmërisë dhe nëse politikat e ngacmimit janë shkelur apo jo, dhe t'i raportojë këto gjetje tek vendimmarrësi; dhe të mandatojë vendimmarrësin të vendosë nëse do të pranojë apo jo gjetjet e hetuesit dhe të marrë vendime në lidhje me atë se a duhet të shqiptohet ndonjë masë përmirësuese dhe/ose disiplinore;
- Duhet siguruar që Oficerët Komandues të Divizionit të marrin trajnime të vazhdueshme, të bazuara në klasë për vendimmarrjen, veçanërisht në lidhje me vlerësimin e ankesave të ngacmimit në vendin e punës, përfshirë në lidhje me testet e duhura ligjore që do të aplikohen, dhe stereotipet në lidhje me sjelljen e viktimave të ngacmimit.

Burimi: Raportimi për ngacmimin në vendin e punës në PKMK (Qeveria e Kanadasë, 2017).

DHGV E LIDHUR ME KONFLIKTIN

DHGV gjatë konflikteve të armatosura në përgjithësi është përdorur si mjet specifik i luftës, shpesh nga të gjitha palët në konflikt. Ndërsa konfliktet e armatosura prishin sistemet vendore në vend për të ofruar shërbime thelbësore, viktimave/të mbijetuarve të DHGV-së u lihet pak ose aspak mjete për mbështetje ose mbrojtje të specializuar. Në rrethana të tilla, edhe ri-viktimizimi edhe viktimizimi dytësor normalizohen pasi policia sfidohet t'i përgjigjet me zell DHGV që ka ndodhur para dhe pas konfliktit ose gjatë zvogëlimit të armiqësive.

Kutia 6 jep përkufizimet për ri-viktimizimin dhe viktimizimin dytësor:

Kutia 6

Ri-viktimizimi ²⁹	Viktimizimi dytësor
Riviktimizimi është shfaqja e dhunës gjatë jetës së të rriturve. Kjo përfshin, në veçanti, dhunën seksuale kundër individëve me një histori abuzimi seksual në fëmijëri.	Viktimizimi që ndodh jo si rezultat i drejtpërdrejtë i aktit, por nga reagimi joadekuat i institucioneve dhe individëve ndaj viktimës.

Konflikti i armatosur shton kompleksitetin e DHGV, shkaqet dhe pasojat e tij dhe sesi ndikon në gratë dhe vajzat në mënyrë të ndryshme dhe në mënyrë disproporcionale. Ky kompleksitet i shtuar do të kërkojë që policia të formësojë strategjinë e saj të hetimit në përputhje me rrethanat, në kohë paqe policia shpesh merret me një autor të vetëm të drejtpërdrejtë i cili në përgjithësi është intelektualisht përgjegjës për veprën e kryer, të tilla si në rastin e IPV dhe ngacmimit seksual, të dy më së shumti format e zakonshme të DHGV në nivel global.

Hetimi i DHGV-LK kërkon një shtrirje më të gjerë kur përcaktohet nëse ka autorë indirekt me përgjegjësi komanduese pasi ata mund të jenë të ndryshëm nga autorët aktualë të veprës (ave) të supozuara të kryera. Sipas Protokollit Ndërkombëtar për Dokumentimin dhe Hetimin e Dhunës Seksuale në Konflikt (2014), autorët indirekt përfshijnë ata që "... ushtrojnë kontroll mbi vullnetin e autorit të drejtpërdrejtë ose duke ushtruar kontroll mbi një aparat të organizuar të pushtetit, si

29 Të dhënat nga Anketa Kombëtare e Dhunës Kundër Grave të Shteteve të Bashkuara (NVAW) gjatë viteve 1995-1999 në raportin se shumë gra vuajnë përvojën e tyre të parë të dhunës gjatë fëmijërisë; në të vërtetë, 40% raportuan abuzim fizik, dhe 9%, abuzim seksual. Gratë e abuzuara seksualisht gjatë fëmijërisë kanë 2.5-4.0 herë më shumë gjasa të përjetojnë një sulm tjetër seksual si të rritur sesa gratë pa një histori abuzimi. Shih: Civitanes GC, Mello AF, Mello MF. Reviktimizimi si një faktor me rrezik të lartë për zhvillimin e çrregullimit të stresit posttraumatik: një përmbledhje sistematike e literaturës. *Braz J Psiquiatria*. 2018; 00:000-000. <http://dx.doi.org/10.1590/1516-4446-2017-0013>

policia ose struktura ushtarake.”³⁰ Aktorët e armatosur mund të përdorin DHGV, veçanërisht dhunën seksuale si një mjet lufte për të kontrolluar apo edhe ndëshkuar një popullsi.³¹ Përcaktimi i përgjegjësisë komanduese për veprimet e kryera nga të tjerët si mjet ose motiv lufte bëhet kështu i natyrshëm në një hetim të fokusuar tek autorët.

Megjithatë, ndikimi i konfliktit të armatosur e bën qasjen tek autorët, veçanërisht autorët indirekt të dhunës, shumë të vështirë dhe grumbullimin e provave biologjike ose materiale gati të pamundura. Hetuesit e policisë shpesh lihen të mbështeten në dëshmitë e viktimave/të mbijetuarve guximtarë dhe dëshmitarëve, të cilët normalisht duhet të japin informacion dhe dëshmi në vende që nuk strehojnë një qasje të përqendruar tek viktima/të mbijetuarit, siç janë kampet që ofrojnë strehim urgjent për të shpërngulurit me forcë persona.

DHGV-ja e lidhur me konfliktin, veçanërisht dhuna seksuale, gjithashtu paraqet sfidat e veta unike të mbrojtjes për policinë. Në kontekste të tilla, policia dhe forcat e tjera të sigurisë shtetërore shpesh nuk kanë kapacitetin për të siguruar mbrojtje adekuatë për viktimat/të mbijetuarit dhe/ose dëshmitarët e DHGV-së, ose ata vetë janë të vetëkënaqur apo edhe bashkëfajtorë në aktet e supozuara të dhunës, ose të dyja. Prandaj, është thelbësore që vëmendje e veçantë t’i kushtohet përhapjes së armëve të vogla, e cila përkeqëson më tej rreziqet me të cilat përballen gratë dhe vajzat, por gjithashtu paraqet rrezik për reagimin e policëve.

Për më tepër, përfundimi i konfliktit të armatosur nuk do të thotë fund i DHGV. Ekspertët kanë dokumentuar raste me DHGV-LK (CR-VAWG) pas luftës dhe në peri-

udha të “paqes”.³² Disa studime tregojnë se DHGV-LK vazhdon nga grupet e armatosura shtetërore dhe jo shtetërore pesë vjet pas konfliktit, me shumicën e krimeve të kryera nga trupat shtetërore.³³

Rritje të tilla në kontekstet pas konfliktit ose ndërtimit të paqes nxiten shumë nga përhapja e armëve të vogla dhe të lehta (AVL) dhe keqpërdorimi i tyre që rezultojnë. Për shembull, hulumtimet nga Serbia demonstrojnë një gatishmëri më të madhe për të përdorur AVL në rastet e DhIP (IPV) nga autorët që kishin marrë pjesë më parë në konflikte lufte/ ushtarake (22.2%) sesa autorët e DhIP (IPV) që nuk morën pjesë në konfliktet ushtarake (8.8%).³⁴

Efektet e luftës në popullatat civile janë shumë gjinore. Trupat e grave dhe vajzave bëhen pjesë e fushës së betejës pasi synohen për rrëmbim, për t’u përdorur si skllave seksuale për shërbimin e trupave, si dhe për të gatuar për to dhe për të transportuar ngarkesat e tyre nga kampi në kamp.³⁵ Të lidhura me nënshtrimin në mënyrë disproporcionale ndaj dhunës dhe shfrytëzimit seksual, gratë dhe vajzat janë gjithashtu shumë të prekshme nga sëmundjet seksualisht të transmetueshme siç është HIV/AIDS dhe për t’u marginalizuar si rezultat i një dhune të tillë.

30 Foreign & Commonwealth Office, (2014) Protokollin Ndërkombëtar mbi Dokumentimin dhe Hetimin e Dhunës Seksuale në Konflikt: Standardet Themelore të Praktikës më të Mirë në Dokumentimin e Dhunës Seksuale si Krim sipas Ligjit Ndërkombëtar, Londër: Foreign & Commonwealth Office.

31 Autorët e këtij Doracaku pranojnë plotësisht se burrat dhe djemtë gjithashtu i nënshtrohen dhunës seksuale në konfliktet e armatosura. Për raste të tilla, Manuali rekomandon botimin Parandalimi dhe Përgjigja ndaj Dhunës Seksuale dhe Familjare kundër Burrave: Një Shënim Udhëzues për Institucionet e Sektorit të Sigurisë. Watson, C. Gjenevë: DCAF, 2014.

32 Shih Swaine, Aisling (2018), Dhuna e lidhur me konfliktin kundër grave: Transformimi i tranzicionit, Cambridge: Cambridge University Press; Hossain, Naomi (2012), Siguria dhe Rugëti e Fuqizimit të Grave: Gjetje nga një Sintezë Tematike e Shtigjeve të Kërkimit të Fuqizimit të Grave, Letër pune IDS 406, Brighton: Instituti i Studimeve të Zhvillimit.

33 Shih Cohen, Dara Kay, Amelia Hoover Green dhe Elisabeth Jean Wood (2013), Dhuna seksuale e kohës së luftës: keqkuptime, implikime dhe rrugë përpara, Raport Special, Uashington D.C.: Instituti Amerikan për Paqen. Shihni gjithashtu: Aolain, Fionnuala Ni dhe Eilish Rooney (2007), “Nën zbatimin dhe ndërprerjen: Aspektet gjinore të tranzicionit për gratë”, International Journal of Transitional Justice, Vol. 1, Çështja 3, f. 338–54 në Pjesëmarrjen Domethënëse të Grave në Negocimin e Paqes dhe Zbatimin e Marrëveshjeve të Paqes Raporti i Ekspertit (2018). Mbledhur nga UN Women në përgatitje për raportin e Sekretarit të Përgjithshëm të OKB-së mbi Gratë dhe Paqen dhe Sigurinë, Nju Jork, U.S.

34 Gjinia dhe SALW në Evropën Juglindore (2016). Pastruesja e Evropës Juglindore dhe Lindore për Kontrollin e Armëve të Vogla dhe Armëve të Lehta (SEESAC). https://www.seesac.org/f/docs/Armed-Violence/Gender_and_SALW_publication_eng_web.pdf

35 Gratë, Lufta dhe Paqja: Vlerësimi i Ekspertëve të Pavarur mbi Ndikimin e Konfliktit të Armatosur mbi Gratë dhe Roli i Grave në Ndërtimin e Paqes (2002). Rehn, E., dhe Sirleaf, E.J. Fondi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin e Grave (UNIFEM).

Për më tepër, zhvendosja e detyruar si rezultat i konfliktit të armatosur dhe krizave të tjera humanitare rrit rreziqet e DhBGJ (DhBGJ) përfshirë DHGV, veçanërisht DhIP (IPV).³⁶ Policisë i kërkohet t'i përgjigjet dhunës me të cilën përballen gratë dhe vajzat që jetojnë në kampet e zhvendosjes. Në situata të tilla, kërkimi i nevojave të përditshme si uji, ushqimi apo edhe hyrja në tualet mund të jetë e rrezikshme për gratë dhe vajzat. Për t'iu përgjigjur (parandaluar dhe hetuar) DHGV në kampet e zhvendosjes kërkon që policia të krijojë partneritet me njerëz shumë të traumatizuar, të cilët mund të mos jetë e nevojshme të organizohen me udhëheqjen përfaqësuese. Çdo ndërhyrje nga policia do të duhet të përcaktojë brishtësinë e këtyre marrëdhënieve të reja shoqërore dhe çfarë do të thotë për mirëqenien e viktimave/të mbijetuarve të DHGV.

Foto me mirësjellje të MINUSTAH/Logan Abassi (Haiti)

“Për shumicën e grave në mjediset pas konfliktit dhuna nuk ndalet me armëpushimin zyrtar ose nënshkrimin e marrëveshjes së paqes dhe shpesh rritet në mjedisin pas konfliktit.”

CEDAW Rekomandimi i Përgjithshëm i Komitetit 30

Sipas Institutit të Kërkimit të Dhunës Seksuale (‘IKDhS’), në rrethana të tilla të pasigurta dhuna seksuale shpesh përkeqësohet, normat e martesave të fëmijëve mund të rriten dhe gratë dhe vajzat janë shumë të prekshme ndaj dhunës në çdo fazë të udhëtimeve të tyre, përfshirë gjatë fluturimit, gjatë strehimit, në vendet tranzit dhe kur kthehen në shtëpi në një mjedis të shkatërruar nga lufta.³⁷

Pavarësisht sfidave, shtetet janë të detyruara nga ligji ndërkombëtar që të hetojnë të gjitha pretendimet për dhunë seksuale dhe forma të tjera të DHGV që kanë ndodhur gjatë konfliktit të armatosur në territorin e tyre. Sidoqoftë, realiteti është se shumica e Shteteve dalin nga lufta e konfliktit të armatosur për të hetuar dhe ndjekur në mënyrë adekuate DHGV-LK e lëre më të gjitha format e tjera të DHGV që ndodhin në baza ditore dhe ato që kanë ndodhur në të kaluarën e afërt.

³⁶ Ndërhyrjet për të zvogëluar dhunën me bazë gjinore në mjediset humanitare (2019). Instituti i Kërkimit të Dhunës Seksuale dhe Grupi i Bankës Botërore.

³⁷ Po aty.

Për të adresuar mosndëshkimin e DHhKGV-LK, dhe përballë Shteteve të paaferta ose të gatshme për të hetuar DHGV, bashkësia ndërkombëtare, e udhëhequr normalisht nga OKB-ja, mund të kryejë hetime paralele jo-gjyqësore ose të mbështesë shtetin në fjalë për të hetuar penalisht rastet. Ndërhyrja e çdo mekanizmi hetimor ndërkombëtar do të kërkojë mbështetje lokale veçanërisht nga policia kombëtare kur nuk përfshihet në shkelje të lidhura, e cila do të përfitojë nga aftësia e drejtuesve të policisë për t'u angazhuar me ata që drejtojnë dhe punojnë në hetime ndërkombëtare për raste të tilla. Në rastet kur shteti përgjegjës është nënshkrues i Statujës së Romës të Gjykatës Penale Ndërkombëtare (GJPD), GJPD ka juridiksionin të hetojë shkeljet e rënda të të drejtave të njeriut kur sistemi kombëtar i drejtësisë i atij shteti nuk është në gjendje ose nuk dëshiron të veprojë hetimi dhe ndjekja penale.³⁸

Pavarësisht se cilët janë autoritetet kompetente, udhëzimet gjinore të dhëna në këtë Manual janë një referencë e përshtatshme për policinë që heton rastet e DHGV-LK. Kjo është për faktin se si e drejta ndërkombëtare e të drejtave të njeriut ashtu edhe e drejta ndërkombëtare humanitare zbatohen në

³⁸ Shih Artin. 17 (n) të Statutit të Romës të Gjykatës Penale Ndërkombëtare U.N. Doc. A/CONF.183/9, 17 korrik 1998, 37 I.L.M. 1002, 1030 (hyrë në fuqi 1 korrik 2002) [në tekstin e mëtejme Statuti i Romës].

situata të konfliktit të armatosur.³⁹ Kompetencat e ndjeshme ndaj gjinisë të rekomanduara në këtë Doracak janë gjithashtu të zbatueshme për ekspertët civilë të mandateve të Këshillit të Sigurimit të OKB-së, si Komisionet Ndërkombëtare të Hetimit, Misionet për Gjetjen e Fakteve dhe organet e tjera hetimore që kërkojnë të hetojnë pretendimet për shkelje të ligjit ndërkombëtar të të drejtave të njeriut (LNDNJ), e drejta ndërkombëtare humanitare (EDNH) ose e drejta penale ndërkombëtare, dhe të bëjë rekomandime për veprime korigjuese bazuar në gjetjet e tyre faktike dhe ligjore.

Kompetencat e ndjeshme ndaj gjinisë të promovuara në këtë Manual janë shtylla të rëndësishme për hetimin e DHGV-LK edhe pse përdorimi i DHGV si mjet lufte evoluon, kontekstet ndryshojnë me zhvillimin e teknologjive dhe autorët indirekt të DHGV-LK gjejnë mënyra të reja për të shmangur përgjegjësinë. Sigurimi i pjesëmarrjes kuptimplote të viktimave/të mbijetuarve të DHGV në çdo angazhim do të jetë gjithmonë nën kontrollin e hetuesve ose oficerëve që përgjigjen. Së bashku me një kuptim të fortë të dimensioneve të shtuara konfliktet e armatosura kanë në natyrën e DHGV shkaqet dhe pasojat e saj dhe si ndikon në gratë dhe vajzat në mënyrë të ndryshme dhe në mënyrë disproporcionale, policia dhe hetuesit civilë mund të kontribuojnë më së miri në mandatin hetimor, kështu që mosndëshkimi nuk mbretëron në kohë të konfliktit të armatosur.

Së fundi, përdorimi i këtij doracaku në krizat humanitare duhet të shihet në mënyrë plotësuese me Komitetin e Përhershëm Ndër Agjencor *Guidelines for Gender-based Violence Interventions in Humanitarian Settings, Focusing on Prevention and Response to Sexual Violence in*

39 Për më shumë informacion shihni Mbrojtjen Ligjore Ndërkombëtare të të Drejtave të Njeriut në Konfliktet e Armatosura (UNHCHR, 2011).

Emergencies (2005).⁴⁰

UDHËZIME NGA KOLEGËT: PËRGJIGJJA NDAJ VIKTIMAVE/ TË MBIJETUARVE TË DHGV DHE ZHVENDOSJES SË DETYRUAR

Situata globale e sigurisë vazhdon të evoluojë dhe ne gjejmë konflikte në shumë rajone, disa të reja, shumë prej tyre ekzistuese ndër vite që rezultojnë në rritjen e numrit të njerëzve të zhvendosur ose sigurisht që nuk zvogëlohen. Kjo sjell me vete sfida për policinë dhe shërbimet e zbatimit të ligjit brenda vendeve pritëse të refugjatëve si rezultat i konfliktit të ikur në vendet e tyre.

Siguria dhe mbrojtja e njerëzve të zhvendosur, përfshirë personat e zhvendosur nga jashtë, siç janë refugjatët, bëhet përgjegjësi për vendin pritës. Si oficerë policie, ju nuk mund të hiqni përgjegjësinë tuaj për sigurinë dhe mbrojtjen e tyre sepse ata mund të jenë të mbyllur brenda kampeve të refugjatëve të drejtuar nga organizata ndërkombëtare siç është UNHCR.

Flukset e mëdha të refugjatëve sjellin sfida të shumta për çdo vend për të ofruar një shërbim efektiv policie, si për refugjatët, por edhe për komunitetin pritës. Një sfidë e tillë aktualisht po luhet në Cox's Bazar, Bangladesh, ku ka afërsisht 854,740 refugjatë Rohingya që kanë ikur përtej kufirit nga Mianmar dhe tani jetojnë në 34 kampe refugjatësh në Bangladesh.

Policia e Bangladeshit tani përballlet me sfida të mëdha, veçanërisht ato në nivelin e stacionit policor të cilët tani duhet të vendosin burimet e tyre të kufizuara në një popullsi shumë më të madhe. Ndërsa burimet shtesë të policisë janë vendosur në rrethin Cox's Bazar, numrat mbeten relativisht të ulët në krahasim me numrin e madh të njerëzve që kanë hyrë në zonë, jo vetëm vetë

40 Krijuar nga rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara (OKB) 46/182 në 1991, **komiteti i përhershëm ndër agjencor është forumi koordinues humanitar më jetëgjatë dhe i nivelit më të lartë** të sistemit të OKB-së, duke mbledhur së bashku krerët ekzekutivë të 18 organizatave të OKB-së dhe jo-OKB-së për të siguruar koherencën e gatishmërisë dhe përpjekjeve të reagimit, të formulojnë politika dhe të bien dakord mbi prioritetet për forcimin e veprimeve humanitare. Shihni Komitetin e Përhershëm Ndër Agjencor.

Kutia 7

Përkufizimi i refugjatëve kundrejt personit të zhvendosur brenda vendit (PZhBV)

Refugjati	PZhBV
<p>Refugjati është dikush jashtë vendit të origjinës i cili ka nevojë për mbrojtje ndërkombëtare për shkak të një kërcënimi serioz për jetën, integritetin fizik ose lirinë në vendin e origjinës si rezultat i persekutimit, konfliktit të armatosur, dhunës ose çrregullimeve serioze publike kundër të cilave autoritetet në vendin e origjinës nuk mund ose nuk do t'i mbrojnë ato.</p> <p>Burimi: A/AC 96/830 dhe mandati i UNHCR -së për mbrojtjen e refugjatëve, në përputhje me paragrafin 6 A (ii) të Statutit të tij (rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 428 (V), shtojca).</p>	<p>Persona ose grupe personash që janë detyruar ose obliguar të largohen ose të lënë shtëpitë e tyre ose vendet e banimit të zakonshëm, veçanërisht si rezultat ose për të shmangur efektet e konfliktit të armatosur, situatat e dhunës së përgjithësuar, shkeljet e të drejtave të njeriut ose fatkeqësi natyrore ose të shkaktuara nga njeriu, dhe të cilët nuk kanë kaluar një kufi shtetëror të njohur ndërkombëtarisht.</p> <p>Burimi: Parimet Udhëzuese të OKB-së mbi Zhvendosjen e Brendshme (1998)</p>

refugjatët, por edhe një numër i madh i personelit të agjencive humanitare, shumë nga jashtë Bangladeshit.

Si komandant i stacionit policor në një zonë që strehon një numër të madh refugjatësh, burimet tuaja të kufizuara tani do të shtrihen edhe më tej, dhe thjeshtë të kërkesave më shumë staf nuk është domosdoshmërisht një zgjidhje e lehtë nëse nuk ke lehtësi për t'i akomoduar ata. Kjo është veçanërisht e vërtetë kur kërkohet një rritje e oficerëve femra për të mbështetur një numër në rritje të viktimave/të mbijetuarave të DHGV, që shpesh haset në mjediset e konfliktit dhe pas konfliktit.

Për shkak të ikjes nga konflikti, shumë familje refugjatësh udhëhiqen nga gratë pasi burrat dhe/ose djemtë e tyre mund të jenë vrarë në konflikt ose ende duke luftuar në vendin e tyre të origjinës. Një numër më i madh i familjeve me kryefamiljare femra mund të rrisin cenueshmërinë e grave dhe fëmijëve, veçanërisht në kontekste të ndryshme kulturore. Siç u përmend më parë në doracak, është e rëndësishme që ju dhe stafi juaj të përpiqeni të kuptoni përbërjen kulturore të komuniteteve të cilave u shërbeni, përfshirë atë të refugjatëve dhe çdo shtetasi të huaj që banon brenda qarkut tuaj policor.

Mund të ketë gjithashtu një numër më të madh të viktimave/të mbijetuarave me lloje të ndryshme aftësish të kufizuara për shkak të mizorive që mund të kenë pësuar nga të cilat kanë shpëtuar, duke shtuar përsëri sfidat

që ju dhe stafi juaj përballeni në sigurimin e qasjes së gatshme në shërbimet e drejtësisë.

Shih Kapitullin 4: 'Kontakti fillestar', Kapitulli 5: 'Hetimi' dhe Kapitulli 8: 'Mbështetja dhe Ndihma' për udhëzime të mëtejshme për të siguruar që viktimat/të mbijetuarit të kenë qasje në shërbime përkatëse.

Sfidat e tjera që ju dhe stafi juaj ka të ngjarë të përballeni në policimin e një numri të madh refugjatësh përfshijnë, por nuk kufizohen vetëm në to:

- Barrierat gjuhësore;
- Mungesa e qasjes në procedurat dëshmuese siç janë ekzaminuesit mjeko-ligjorë;
- Mungesa e vetëdijes për kulturat dhe traditat e popullatës refugjate;
- Mungesa e ndërgjegjësimit nga gratë dhe vajzat refugjate për të drejtat e tyre;
- Mungesa e ndërgjegjësimit nga refugjatët se si të kenë qasje në drejtësi dhe shërbimet mbështetëse për të gëzuar të drejtat e tyre;
- Rritja e tensioneve brenda komuniteteve tuaja pritëse lokale ndaj refugjatëve;

Foto kurtezie e MINUSTAH/Logan Abassi (Haiti)

- Rritja e bandave të krimit të organizuar në zonë që kërkojnë të shfrytëzojnë të cenuarit;
- Mungesa e besimit nga komuniteti i refugjatëve në shërbimet ‘uniforme’ (një shembull janë refugjatët nga Rohingya të cilët mund të lidhin personelin e uniformuar me dhunën dhe mizoritë brenda vendit të tyre të origjinës);
- Mungesa e objekteve mjekësore dhe burimeve të tjera të kërkuara për të mbrojtur viktimat/të mbijetuarit dhe për të marrë prova për të bërë progres në një hetim.

Ndërsa sfidat e ofrimit të një shërbimi efektiv policor në një situatë krize refugjatësh janë të dukshme, ekzistojnë gjithashtu mundësi që ju duhet t’i shfrytëzoni për të përfituar edhe viktimat/të mbijetuarit, e po ashtu edhe ju dhe stafi juaj.

Mundësi të tilla ka të ngjarë të vijnë përmes Agjencive Ndërkombëtare të Ndhmës dhe OJQ -ve të cilat zakonisht ofrojnë mbështetje si brenda kampeve të refugjatëve ashtu edhe komuniteteve pritëse lokale. Ju duhet të inkurajoni stafin tuaj që të angazhohet në nivel

lokal, kur është e mundur me ata që punojnë për këto agjenci dhe OJQ.

Zhvillimi i marrëdhënieve në terren mund t’ju ofrojë mënyra për t’u angazhuar me refugjatët dhe komunitetet lokale përmes projekteve dhe nismave të zbatuara nga të tjerët. Duke u angazhuar në mënyrë aktive me organizatat ndërkombëtare dhe kombëtare, ju mund të identifikoni mënyrat e bashkëpunimit në interesin më të mirë të viktimave/të mbijetuarve të DHGV . Bashkëpunimi mund të krijojë pikat shtesë të qasjes për viktimat/të mbijetuarit që të jenë në gjendje të raportojnë krimet kundër tyre duke folur me ata që janë të përfshirë në, për shembull, në sigurimin mjekësor, arsimin, fuqizimin ekonomik, të cilët më pas mund të sinjalizojnë ofruesit e shërbimeve të drejtësisë.

Bashkëpunimi gjithashtu mund të rezultojë në sigurimin e lehtësirave shtesë për të akomoduar policinë brenda kampeve ose në afërsi të kampeve. Një shembull ka qenë zhvillimi i “Zyra pritëse të Ndhmës për Femra» në stacionet e policisë brenda dy kampeve të refugjatëve në Cox’s Bazar Bangladesh, me shumë të tjera që do të pasonin. Të mbështetura nga UN Women, këto objekte kanë siguruar gjithashtu akomodim për oficerët

Foto me mirësjellje nga UNAMID/Albert Gonzalez Farran (rajoni Darfur, Sudan)

femra për t'u mundësuar atyre që të sigurojnë mbulim 24-orësh brenda kampeve, duke ofruar mbështetje shumë të nevojshme për viktimat/të mbijetuarit, por edhe për komandantët dhe hetuesit e stacionit policor.

Angazhimi me partnerë kombëtarë dhe ndërkombëtarë jo vetëm që do të krijojë marrëdhënie dhe linja komunikimi në nivel lokal, por gjithashtu mund t'ju ofrojë mënyra të tjera për t'u angazhuar drejtpërdrejt me komunitetet e ndryshme përmes çdo programi të shtrirjes në komunitet. Ndërsa ndërtoni besim dhe besim me aktorët e tjerë dhe komunitetet, ju mund të rrisni ndërgjegjësimin se si agjencitë partnere jo vetëm që mund të mbështesin njëra-tjetrën, por edhe të kombinohen për të mbështetur viktimat/të mbijetuarit. Në fund të fundit, ndërtimi i besimit dhe vetbesimit në mesin e popullatës lokale do t'ju mundësojë ju dhe stafin tuaj të mblidhni informacion dhe inteligjencë për krimet e tjera që po kryhen dhe të ofrojë mundësi për të rritur ndërgjegjësimin për parandalimin e krimit.

Për më shumë informacion mbi zgjidhjet e punës në bashkëpunim dhe në bashkësi shihni Kapitullin 3: 'Parandalimi', Kapitulli 6: 'Siguria dhe Mbrojtja' dhe Kapitulli 7: 'Mbështetja dhe Ndihma'.

Kutia 8

Realiteti në terren

Sfidat me të cilat përballen oficerët e policisë që punojnë në dhe rreth kampeve të refugjatëve/personave të zhvendosur brenda vendit (PZHBV) mund të jenë të mëdha, jo vetëm në ofrimin e një qasjeje të përqendruar tek viktimat/të mbijetuarit ndaj viktimave/të mbijetuarve të DHGV, por edhe në përqëndrimin në një hetim të fokusuar tek autori. Burimet e kufizuara gjatë procesit të drejtësisë mund të rezultojnë në caktimin e përparësive të krimeve më të rënda, pavarësisht se trauma për viktimën/të mbijetuarin mund të jetë po aq shkatërruese pas incidenteve që mund të përbëjnë krime më pak serioze në bazë të legjislacionit kombëtar.

Fokusi në situata të tilla duhet të jetë në sigurinë dhe mbrojtjen e viktimës/të mbijetuarit nga të gjitha format e dhunës dhe/ose abuzimit, si dhe çdo fëmije që mund të jetë viktimë/i mbijetuar ose dëshmitar. Këtu bashkëpunimi me ofruesit e tjerë të shërbimeve mund të sjellë përfitime të vërteta jo vetëm për viktimat/të mbijetuarit, por edhe për vetë policinë, duke mundësuar që burimet e kufizuara hetimore të përqendrohen tek autorët.

Ndërsa ndërtimi i marrëdhënieve në nivel lokal midis policisë dhe ofruesve të tjerë të shërbimeve duhet të ndodhë në të gjitha lokalitetet, është veçanërisht e rëndësishme brenda dhe rreth kampeve të refugjatëve/PZHBV-ve, ku shërbimet shpesh mbingarkohen me numrin e njerëzve që kanë nevojë për ndihmë. Për të siguruar përdorimin më efektiv të burimeve të kufizuara, puna në partneritet dihet se jep rezultate pozitive. Praktika të tilla pune sigurojnë gjithashtu që linjat e komunikimit të krijohen dhe mirëmbahen duke shmanhur mesazhet e përziera ose minuese mes dhe nga agjencitë e ndryshme të vendosura.

Foto kurtezie nga Force International (Bangladesh)

Marrëdhënie të tilla ndihmojnë në ndërtimin e një kuptimi më të gjerë të sfidave me të cilat përballen të gjithë dhe në këtë mënyrë ndërtojnë besimin dhe besimin e agjencisë inerte e cila mund të përfitojë vetëm të gjithë përgjigjen humanitare. Mund të argumentohet se policia që punon brenda dhe rreth kampeve të refugjatëve është në avantazh në marrjen e mbështetjes dhe ndihmës për viktimat/të mbijetuarit e DHGV për shkak të numrit të madh të agjencive ndërkombëtare të ndihmës dhe OJQ-ve të lidhura shpesh me situata të tilla. Ata që ofrojnë lehtësira mjekësore mund të jenë në gjendje të ndihmojnë viktimat/të mbijetuarit që kanë nevojë për trajtim ose një hapësirë të sigurt në të cilën të flitet nga policia, ose, në varësi të ekspertizës në dispozicion, të ekzaminohen mjekësisht pa pasur nevojë të largohen ose të udhëtojnë shumë larg nga kampi. Agjencitë që ofrojnë lehtësime për fuqizimin e komunitetit ose grave mund të jenë të gatshme të lejojnë që viktimat/të mbijetuarat të flasin atje në vend që ata të kenë nevojë të marrin pjesë në një stacion policie i cili mund të mos jetë miqësor me viktimat. Gjëja e rëndësishme është që punonjësit e policisë të jenë aktivë në angazhimin me partnerët e mundshëm për të konstatuar sesi bashkëpunimi mund të përfitojë nga viktimat/të mbijetuarit.

Një shembull praktik për t'u marrë parasysh:

Amena ka ikur nga Mianmar me 3 fëmijët e saj të vegjël dhe tani është kreu i vetëm i familjes së saj që është vendosur brenda një kampi refugjatësh në Cox's Bazar. Burri i saj vdiq duke u përpjekur të parandalonte djegien e shtëpisë së tyre kur fshati i tyre në shtetin Rakhine u sulmua. Amena tani ka përgjegjësinë e vetme për të siguruar për familjen e saj dhe viziton çdo ditë pikën e shpërndarjes së ndihmës me shpresën për të marrë ushqim dhe ujë për të ushqyer fëmijët e saj. Këtë pasdite vonë, pasi kishte marrë me sukses oriz dhe ujë, Amena po kthehej në strehën e saj brenda kampit kur u sulmua dhe ushqimi dhe uji që mbante ishte vjedhur.

Një familje Rohingya hasi në Amena, e shtrirë në tokë me rrobat e saj në rrëmujë. Ajo ishte dukshëm e mër-zitur dhe shumë e shqetësuar. Ata e çuan atë në një qendër të Kombeve të Bashkuara për Gratë, ku ajo ishte mbështetur në marrjen e trajtimit mjekësor. Stafi i UN Women ka raportuar incidentin në polici.

Me të mbërritur në qendrën e Kombeve të Bashkuara për Gratë, ju vërtetoni se Amena është transportuar në spital dhe se ajo është nënë e 3 fëmijëve të vegjël të cilët aktualisht nuk janë me të. Ju takoheni me familjen që gjeti Amenën dhe çoheni prej tyre në zonën ku Amena ishte gjetur. Ka një numër njerëzish që enden nëpër zonë dhe ju vëreni në ekzaminimin fillestar të afërsisë së zona është e ndriçuar dobët, por që anashkalohet nga një numër strehimesh të familjeve refugjate. Ju gjithashtu vini re se ka tualet dhe pajisje larëse brenda një distance relativisht të shkurtër.

Cilat janë prioritetet tuaja të menjëhershme? – Siguria dhe mbrojtja e viktimës dhe 3 fëmijëve të saj të vegjël dhe një proces vlerësimi rreziku duhet të nxitet menjëherë.

Me çfarë krimi (e) mund të keni të bëni? – Sulmi Seksual (i gjetur me rroba në rrëmujë), grabitje, vjedhje.

Në këtë fazë të hershme, sa skena të krimit janë atje? – Aty ku u gjet Amena, ajo vetë është një vend krimi, ku ndodhi krimi, nëse jo, ku u gjet. Të tjerët mund të jenë aty ku ajo ishte akomoduar në qendrën e Kombeve të Bashkuara për Gratë dhe çdo automjet që e transportonte atë në spital, nëse përdoret një armë atëherë vendndodhja e armës mund të jetë një vend krimi.

Cilat prova mund të jenë në dispozicion? – Dëshmia e viktimës/të mbijetuarit; potencial për dëshmi të dëshmitarëve ose kushdo që mund të ketë qenë dëshmitar i vetë sulmit ose ka parë dikë që vepron me dyshim ose ikën nga vendi i ngjarjes, për shembull, njerëzit që frekuentojnë tualetin ose ambientet e larjes mund të kenë qenë dëshmitarë të diçkaje; dëshmi mjekësore dhe/ose mjeko -ligjore, dëshmi të ankesës së parë/të hershme nga familja Rohingya e cila e gjeti atë dhe stafin e UN Women; çdo gjë mund të jetë dëshmi e mundshme, asgjë nuk duhet të lihet anash.

Si do të siguroni dhe ruani ndonjë dëshmi të mundshme? – Siguroni zonën e menjëhershme ku u gjet Amena, kjo mund të arrihet duke qëndruar atje ose duke caktuar një koleg për të parandaluar që dikush të infekttoj skenën, duke përdorur policinë ose ndonjë kasetë ose litar tjetër nëse është e disponueshme do të zvogëlonte numrin e burimeve njerëzore të kërkuara në vetëm një.

Vendosni se çfarë mund të ketë nëse ka dëshmitarë, si minimum merrni detaje të shkurtra se çfarë informacioni mund të kenë dhe si mund të kontaktohen më vonë nëse kërkohet. Merrni parasysh patrullat e policisë në zonë dhe rreth tualetit dhe ambienteve të larjes, si për të siguruar siguri për komunitetin, ashtu edhe për të gjetur dëshmitarë, si dhe për të parandaluar krime të ngjashme.

Skenari i mësipërm ofrohet nga Force International Limited dhe nuk bazohet me vetëdije në ndonjë incident apo person aktual.

PËRSHTATJA E HETIMEVE ME NATYRËN EVOLUUESE TË KONFLIKTEVE

Hetimi i DHGV-LK, veçanërisht kur përfshin akte të kryera nga aktorë të armatosur në konflikt, kërkon një kuptim më të thellë se si DHGV përdoret në luftë. Përkundër sfidave me të cilat përballlet policia, një hetim i përgjegjshëm gjinor në DHGV-LK do të kërkojë ekspertizë të konsiderueshme për të ndërmarrë një analizë intensive të provave në lidhje me dhunën e tillë-përfshirë kontekstin më të gjerë i cili bën të qartë se dhuna seksuale është një pjesë integrale e përpjekja e organizuar e luftës në vend të incidenteve të thjeshta “rastësore” ose “oportuniste” në lidhje me krimet e tjera “thelbësore” të kryera gjatë kohës së luftës.⁴¹

Dhuna me bazë gjinore ose DhBGJ është një term ombrellë për çdo veprim të dëmshëm që kryhet kundër vullnetit të një personi dhe që bazohet në dallimet shoqërore (gjinore) midis femrave dhe meshkujve. Natyra dhe shtrirja e llojeve të veçanta të DhBGJ ndryshojnë në kultura, vende dhe rajone

41 SáCouto, Susana dhe Katherine Cleary. “Rëndësia e hetimit efektiv të dhunës seksuale dhe krimeve me bazë gjinore në Gjykatën Penale Ndërkombëtare.” Universiteti Amerikan Gazeta për Gjininë, Politikat Sociale dhe Ligjin. 17, nr. 2 (2009): 337-359. Shihni gjithashtu Kelly Dawn Askin, Ndjekja e Krimeve Gjinore të kryera në Darfur: Mbajtja e Liderëve përgjegjës për Dhunën Seksuale, në GJENOCIDIN NË DARFUR 141, 144 (Samuel Totten et al. Eds., 2006).

Sácouto dhe Cleary (2009), argumentojnë se dhuna seksuale në konfliktet e armatosura shpesh inkurajohet ose tolerohet në heshtje, edhe nëse nuk sanksionohet zyrtarisht.⁴² Ata shtojnë se, nëse nuk hetohet në kohën e duhur ose lihet pa u ndëshkuar, dhuna seksuale mund të përshkallëzohet dhe të bëhet një mjet qendror i luftës.

Për shembull, një studim mbi DHGV-LK seksuale nga OBSH (2005) në Liberi⁴³ raportuan se në 95% të 1,216 pjesëmarrësve kishin pësuar një formë të DhBGJ-së, nga të cilat 73.9% e të anketuarve ishin përdhunuar gjatë luftës, ndërsa 13.0% përjetuan përdhunim pas konfliktit.⁴⁴ Në vitet fillestare të periudhës pas konfliktit autorët ishin kryesisht ish-luftëtarë. Në vitin 2007, fëmijët nën 18 vjeç ishin pjesë e 46% të rasteve të raportuara në Policinë Kombëtare të Liberisë. Gjithashtu, në vitin 2007, 38% e 5,000 rasteve të mbrojtjes të raportuara ishin të natyrës DhBGJ dhe në tre muajt e parë të 2008, 1,935 raste u raportuan, nga të cilat 34% lidheshin me DhBGJ⁴⁵. Përdhunimi mes veprave të tjera seksuale të regjistruara nga shtatori deri në nëntor 2008 u renditi i pari.⁴⁶

42 Po aty.

43 Raport mbi Vlerësimin e Nevojave të Dhunës dhe Ndhmës Shëndetësore me bazë Gjinore Seksuale (qarqet Lofa, Nimba, Grand Gedeh dhe Grand Bassa) në Liberi (2005). Omanyondo, M.O. për Organizatën Botërore të Shëndetësisë.

44 Programi i Përbashkët i Qeverisë/OKB-së për parandalimin dhe përgjigjen ndaj DhBGJ (13 qershor 2008). Informacioni i ndarë nga Dr Sadiq Syed, Zëvendës Drejtor i Programit Rajonal me Gratë e OKB-së në Afrikën Jugore.

45 Po aty.

46 Krime seksuale, të kryera në shtator, tetor, nëntor 2008 në Liberi (UNPOL-dhjetor 2008). Informacioni i ndarë nga Dr Sadiq Syed, Zëvendës Drejtor i Programit Rajonal me Gratë e OKB-së në Afrikën Jugore.

Foto kurteeziie e UNMIL/Christopher Herwig (Liberi)

raportin e tij mbi dhunën seksuale të lidhur me konfliktin (S/2017/249), Sekretari i Përgjithshëm i OKB-së përcakton termin ‘dhunë seksuale e lidhur me konfliktin’, për t’iu referuar **përdhunimin, skllavërinë seksuale, prostitucionin e detyruar, shtatzëninë e detyruar, abortin e detyruar, sterilizimin e detyruar, martesën e detyruar dhe çdo formë tjetër të dhunës seksuale me gravitet të krahasueshëm të kryer kundër grave, burrave, vajzave ose djemve që lidhet drejtpërdrejt ose tërthorazi me një konflikt.**⁴⁷

Raporti shton se kjo lidhje mund të jetë e qartë në profilin e autorit të krimit (shpesh i lidhur me një grup të armatosur shtetëror ose jo-shtetëror, duke përfshirë një entitet ose rrjet terrorist), profilin e viktimës/të mbijetuarit (i cili shpesh është aktual ose anëtar i perceptuar i një pakice të persekutuar politike, etnike ose fetare, ose është në shënjestër në bazë të orientimit seksual aktual ose të perceptuar dhe identitetit gjinor), klimës së mosndëshkimit (e cila në përgjithësi shoqërohet me kolapsin e shtetit), pasojat ndërkuftare (të tilla si zhvendosja ose trafikimi i personave) dhe/ose shkeljet e dispozitave të një marrëveshje armëpushimi. Termi gjithashtu përfshin trafikimin e personave kur kryhen në situata konflikti me qëllim të dhunës/shfrytëzimit seksual.⁴⁸

⁴⁷ Raporti i Sekretarit të Përgjithshëm mbi dhunën seksuale të lidhur me konfliktin (2017). Dok. OKB S/2017/249

⁴⁸ Po aty.

Në

Si një mjet për t’iu përshtatur natyrës në zhvillim të konflikteve dhe përdorimit të DHGV-LK nga aktorët e armatosur, Sekretari i Përgjithshëm i OKB-së krijoi Vepërimin e OKB-së kundër Dhunës Seksuale në Konflikt në rrjetin 2007 si një nismë e përbashkët kritike e sistemit të Kombeve të Bashkuara për udhëzimi i sistemeve të ndërtimit të njohurive dhe koordinimit ndër të tjera, duke njohur përpjekjet e fragmentuara të parandalimit dhe reagimit ishin një pengesë për adresimin e dhunës seksuale të lidhur me konfliktin. Që atëherë, sistemi i OKB-së duke përfshirë njësi të tilla si Departamenti i Operacioneve të Paqes (DPO), OHCHR, UN Women dhe UNDP kanë dokumentuar mësimet e nxjerra dhe praktikën e mira kur hetohen DHGV-LK që janë të dobishme për policimin gjinor. Disa shembuj më të fundit përfshijnë:

- Sigurimi i zgjedhjes së viktimave/dëshmitarëve për të folur me një femër ose një mashkull hetues dhe/ose përkthyes është praktikë e mirë. Kështu, ekipet e përziera të hetimit gjinor janë ideale. Ekipet e përziera janë veçanërisht të dobishme në rastet kur portieri ndërmjetës është një burrë;
- Supozimet në lidhje me preferencën e viktimës/të mbijetuarit për intervista duhet të shmangen, përfshirë edhe atë se si ndihen kur flasim me burrat;
- Zhvillimi i marrëdhënieve të punës me organizatat vendore dhe ndërkombëtare që ofrojnë shërbime mjekësore urgjente duhet parë si një përparësi. Për shembull, organizata Mjekët pa Kufij kanë treguar se janë partnerë kryesorë në identifikimin dhe mbështetjen e viktimave/të mbijetuarve të DHGV-LK;
- Përqendrohuni në ofrimin e opsioneve në mënyrë që pjesëmarrja e viktimës/të mbijetuarit të jetë domethënëse në vend që të përqendrohet tepër në ‘rezultatet’ hetimore të cilat do të kufizojnë mundësitë e viktimës/të mbijetuarit;
- Perspektivat ndërsektoriale janë kritike për hetimet. Për shembull, motivet e vrasjes së grave të moshuara mund të anashkalohen lehtësisht nga hetuesit kur në fakt

ato janë shënjestruar qëllimisht nga aktorë të armatosur që synojnë të fshijnë historinë e komunitetit;

- Identifikimi i viktimave/të mbijetuarve të DHGV-LK do të thotë të sigurosh që ata janë të vetëdijshëm për implikimet ligjore të dhunës ndaj të cilave u është nënshtruar. Në disa raste, gratë nuk ishin të vetëdijshme se veprimet e kryera ndaj tyre përbënin dhunë seksuale;
- Mbështetja e tepërt në dëshmitë biologjike për të provuar përdhunimin mund të jetë kundërproduktive. Informacioni kontekstual i mbledhur mirë dhe me burim mund të mbështesë elementët e nevojshëm për një hetim efektiv. Për shembull, ekspertët e OKB-së që hetojnë pretendimet e DHGV-LK kanë qenë të shkathët në sigurimin e dokumenteve referues që detajojnë llojet e automjeteve ushtarake të përdorura dhe uniformat e veshura nga aktorët e armatosur në intervistat me viktimat/të mbijetuarit e DHGV që ndihmojnë në ndërtimin e provave rrethore që mbështesin dëshmitë;
- Ndërtimi i partneritetit me një gamë të gjerë aktorësh është një aftësi e vlefshme për investime afatgjata, veçanërisht me aktorët vendas dhe ndërkombëtarë që ofrojnë ndihmë humanitare;
- Siguroni një analizë gjinore për të forcuar hetimin duke kontribuar në një analizë që adreson ndikimin që mund të kenë situata ose kriza të caktuara humanitare tek individë ose popullata të ndryshme, përfshirë gratë, burrat, vajzat dhe djemtë, si dhe në grupet e minoritizuara. Kjo analizë e ndjeshme gjinore mund të kontribuojë në identifikimin e nevojave dhe në këtë mënyrë të përshtatë më mirë rekomandimet për mbrojtje, si dhe mbështetje dhe ndihmë;
- Matja e përmirësimit të policimit gjinor është e rëndësishme. Kjo duhet të fillojë nga një bazë për trajnimin e futur në një program mësimor të akademisë policore kombëtare me një modul specifik trajnimi për DHGV dhe drejtuesit e saj duke përfshirë konfliktet e armatosura për të gjithë kursantët me qëllim që të sigurohet që policia kurrë të mos e shohë DHGV si të normalizuar në kohë paqeje dhe as në kohë të krizës.

Për më shumë informacion mbi praktikat më të mira të qasjeve të bazuara në të drejta për hetimin e DHGV-LK

shihni dokumentin e OHCHR *Integrating a Gender Perspective into Human Rights Investigations Guidance and Practice* (2018).

MEKANIZMAT PËR NDËRTIMIN E PARTNERITETIT

Siç u diskutua më lart, hetimi i DHGV-LK mund të jetë një proces sfidues veçanërisht në mungesë të urdhrave të qartë nga autorët indirekt të dhunës që të tjerët të kryejnë një dhunë të tillë. Policia hetuese do të duhet të jetë e shkathët në mbledhjen e provave për të vërtetuar dëshmitë nga viktimat/të mbijetuarit dhe dëshmitarët e tjerë kryesorë, në mënyrë që autorët indirekt të DHGV-LK të mbahen përgjegjës nëpërmjet urdhrave të tyre të qartë, mosveprimeve të tyre të përgjegjësishë komanduese dhe/ose përmes sjelljeve të tyre në pozicionet e autoritetit që nxitën një dhunë të tillë.

“Nuk është e nevojshme të provohet se krimi nuk do të ishte kryer pa përfshirjen e të akuzuarit, [përkundrazi] është e mjaftueshme për të demonstruar se nxitja ishte një faktor që ka kontribuar në mënyrë thelbësore në sjelljen e një personi tjetër që kryen krimin.”

Dhoma e Apelit e TNPJ në rastin Prokuroria kundër Kordi & Keerkez, Rasti Nr. IT -95-14/2-A, Aktgjykimi i Apelit, ¶ 27 (Dhjetor. 17, 2004)

Mbledhja e provave të tilla do të kërkojë partneritet me organizatat, vendore dhe ndërkombëtare, të cilat kanë qasje te vetë viktimat/të mbijetuarit dhe dëshmitarët kryesorë si rezultat i roleve të tyre humanitare mbështetëse në konfliktin e armatosur. Megjithatë, policia do të duhet të investojë në ndërtimin e besimit me organizata të tilla që përfaqësojnë interesat e viktimave/të mbijetuarve dhe komuniteteve të tyre të traumatizuar nga konflikti.

Një mënyrë që policia mund të krijojë besim dhe partneritete pas konfliktit është të mbështesë dhe të marrë pjesë në mënyrë aktive në mekanizmat që kërkojnë të fuqizojnë gratë, përfshirë policet femra, në përpjekjet për ndërtimin e paqes.

Shih Kapitullin 8: 'Koordinimi mes Agjencive të Drejtësisë' për diskutime duke përfshirë shembuj të partneriteteve që mund të ndërtohen për një përgjigje më efektive ndaj DHGV.

Duke iu përgjigjur DHGV-LK, policia duhet të dëgjojë drejtpërdrejt nga vetë viktimat/të mbijetuarit se si konfliktet e armatosura kanë ndikuar tek ata, por edhe si e shohin ata rrugën përpara në drejtim të ndërtimit të paqes. Një informacion i tillë do të jetë i rëndësishëm në përcaktimin e prioriteteve të policisë, përfshirë përgjigjen ndaj DHGV në mënyrë gjinore. Përcaktimi i përparësisë duhet të përfshijë nevojën që hetuesit e policisë të sjellin para drejtësisë autorët e veprave penale aktuale dhe të kaluara. Kjo është veçanërisht e rëndësishme në ndërtimin e besimit me komunitetet dhe për të siguruar që policia të ketë besim dhe aftësi për ta çuar këtë përpara.

Lokalizimi i Rezolutave të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara (RKS të OKB-së) 1325 dhe 1820, së bashku me Planet Kombëtare të Veprimit (PKV) mbi rezolutat, aty ku ato ekzistojnë, mund të ofrojnë mundësi që të ndryshojnë lojën për policinë për të zhvilluar partneritetet e nevojshme për të qenë më me ndikim në hetimet e DHGV-LK.⁴⁹ Rezolutat (OKB RKS) 1325 dhe 1820 jo vetëm që kërkojnë të fuqizojnë gratë si ndërtuese të paqes dhe vendimmarrëse më shumë sesa si viktimat/mbijetueset të konfliktit të armatosur, por gjithashtu sigurojnë instrumente dhe politika mbështetëse për të parandaluar dhunën seksuale dhe atë me bazë gjinore. Që nga janari i vitit 2020, 83 vende kanë miratuar një Plan Kombëtar të Veprimit në mbështetje të RKS 1325 të OKB-së.⁵⁰

RKS 1325 (2000) i OKB-së për shembull, u kërkon Shteteve Anëtare të ndërmarrin veprime në nivel kombëtar në fushat kryesore të mëposhtme:

- Masat për të mbështetur nismat për paqen e grave lokale dhe proceset autoktone për zgjidhjen e konflikteve dhe për të përfshirë gratë në të gjithë mekanizmat e zbatimit të marrëveshjes së paqes;

⁴⁹ Zbatimi në nivel lokal, frymëzues globalisht: Lokalizimi i Rezolutës 1325 të Rezolutës në Kolumbi, Nepal, Filipine, Sierra Leone dhe Uganda (2013). Rrjeti Global i Grave Ndërtuese të Paqes

⁵⁰ Shihni Planet Kombëtare të Veprimit për Zbatimin e Rezolutës 1325 të OKB-së për Gratë, Paqen dhe Sigurinë. Lidhja Ndërkombëtare e Grave për Paqen dhe Lirinë.

Foto kurtezie e MINUSMA (Mali)

- Mbrojtja dhe respektimi i të drejtave të njeriut të grave dhe vajzave përmes masave të veçanta për t'i mbrojtur ato nga dhuna me bazë gjinore, veçanërisht përdhunimi dhe format e tjera të abuzimit seksual, dhe të gjitha format e tjera të dhunës në situata të konfliktit të armatosur. Kjo përfshin dhënien në konsideratë të veçantë të nevojave specifike të grave dhe vajzave në riatdhësim, zhvendosje, rehabilitim, riintegrim dhe rindërtim pas konfliktit;
- Përfshini një perspektivë gjinore në masat e tyre paqeruajtëse dhe ndërtuese të paqes dhe adresoni mbrojtjen, të drejtat dhe nevojat specifike të grave.

Duke marrë pjesë në nismat për ndërtimin e paqes, siç është lokalizimi i OKB RKS 1325 dhe 1820, përfshirë ato të zhvilluara nga Rrjeti Global i Grave Ndërtuese të Paqes (RrGGNP - anglisht GNWP), policia mund të integrohet më mirë në përpjekjet për të koordinuar në mënyrë sistematike midis autoriteteve të qeverisë kombëtare dhe lokale; të përmirësojë bashkëpunimin dhe bashkëpunimin ndërsektorial midis organizatave të shoqërisë civile, agjencive qeveritare, njësite të OKB-së dhe aktorëve të tjerë përkatës, si dhe të rrisë ndërgjegjësimin dhe të kuptuarit e Rezolutës 1325 dhe 1820 të KS të OKB-së dhe instrumenteve ndërkombëtare të ndërlidhura dhe politikave kombëtare midis aktorëve kryesorë.⁵¹

Kutia 9 është një shembull se si pjesëmarrja e Policisë Ugandiane në përpjekjet e lokalizimit të Rezolutës 1325 të OKB-së përmirësoi përgjigjen ndaj DHGV:

⁵¹ Zbatimi në nivel lokal, frymëzues globalisht: Lokalizimi i Rezolutës 1325 të Rezolutës në Kolumbi, Nepal, Filipine, Sierra Leone dhe Uganda (2013). Rrjeti Global i Grave Ndërtuese të Paqes.

Kutia 9

Policia e Ugandës dhe Lokalizimi i Rezolutës së OKB-së 1325

Uganda ka një histori të gjatë të luftës civile dhe vazhdon të përballet me konflikte të brendshme të vazhdueshme, shumë prej tyre kryengritje politike, të armatosura dhe dhunë të lidhur me zgjedhjet. Kryengritja e Ushtrisë së Rezistencës së Zotit (LRA) në Ugandën Veriore midis 1987 dhe 2006 për shembull rezultoi në vdekjen e qindra mijëra njerëzve, rreth 20,000 fëmijë të rrëmbyer dhe afro 2 milionë njerëz të zhvendosur brenda vendit.

Megjithëse siguria në vend u përmirësua ndjeshëm pas nënshkrimit të një marrëveshjeje për ndërprerjen e armiqësive midis LRA dhe Qeverisë së Ugandës në 2006, gratë vazhduan të preken në mënyrë disproporcionale nga dhuna dhe pasiguria e vazhdueshme, e cila ishte bërë e përhapur.

Në vitin 2008, Qeveria e Ugandës miratoi një Plan Kombëtar të Veprimit për zbatimin e Rezolutës 1325 të KS të OKB-së, Rezolutës së OKB-së 1820 dhe Deklaratës së Gomës për Zhdukjen e Dhunës Seksuale dhe Përfundimin e Pandëshkimit në Rajonin e Liqeneve të Mëdha.

Si pjesë e lokalizimit të Planit Kombëtar të Veprimit, Uganda formoi komitete koordinuese në të dy nivelet e qarkut dhe nën qarkut. Në nivel rrethi, Njësia e Policisë së Ugandës për Mbrojtjen e Fëmijëve dhe Familjes iu bashkua administratorëve të tjerë të rrethit në qeverisje, zhvillim, arsim, HIV dhe të drejtat riprodhuese, gjininë dhe zhvillimin e komunitetit, hetimet penale, burgjet dhe gjyqësorin ndër të tjera për të diskutuar në baza mujore situata dhe veprimet/masat e ndërlidhura me dhunën seksuale me bazë gjinore ose DhSBGJ në atë Qark.

Planet e Veprimit Lokal (PVL) u zhvilluan më pas dhe u miratuan nga Këshillat Vendorë Pjesëmarrës të Qarkut. Rezultatet Një rezultat tjetër i lokalizimit ishte nga procesi PVL i përfshirë në rritjen e ndërgjegjësimit mbi DhBGJ në komunitetet dhe brenda sektorit të sigurisë. Për më tepër, si rezultat i PVZH -së dhe përfshirjes së policisë në hartimin dhe zbatimin, stacioni i policisë së rrethit krijoi një tavolinë të DhBGJ me oficerë ndërlidhës të komunitetit në secilin nga rrethet ku u bë lokalizimi. Këto përpjekje nga palët e interesuara të qeverisjes vendore kontribuan në një rritje të raportimit të rasteve të DhBGJ dhe një rritje të besimit të publikut në polici në menaxhimin e çështjeve të DhBGJ.

Sipas raportit të Krimit Policor 2017, gjithsej 15,325 raste të dhunës në familje u raportuan krahasuar me 13,132 raste në 2016 duke dhënë një rritje prej 16.7%. Përveç kësaj, sipas raportit të policisë të vitit 2014, DhBGJ rastet e raportuara në polici u rritën me 25.8% në 2014 në krahasim me atë të 2013. Kjo që atëherë ka vazhduar të rritet ndjeshëm.

“[Në rrethin Kitgum], zyra e tavolinës dhe ndërlidhjes ka ndihmuar në tejkalimin e hendekut midis policisë dhe komunitetit duke rezultuar në besimin për të raportuar rastet e DhBGJ. Ka edhe raste të zvogëluara të negociatave në nivel familjar (autori negocion me familjen e viktimës për të zgjidhur çështjet në nivel Familjar edhe në rastet e përdhunimit, përdhunimit të të miturve dhe martesës së hershme të fëmijëve). Më parë, raportimi do të ishte vetëm si rezultat i negociatave të dështuara, por kjo ka ndryshuar që atëherë. Raportimi i DhBGJ është rritur nga 435 raste në vitin 2014 në mbi 2,500 çdo vit që kur u bë Lokalizimi.” Komandanti i Policisë së Qarkut, Qarku Kitgum.

Burimi: Lokalizimi: Rumbimbwa, R., Vlerësimi i ndikimit Studimi i rastit në Uganda (2018), Rrjeti Global i Grave Ndërtuese të Paqes.

DHGV ONLINE DHE E LEHTËSUAR NGA TIK

Evolucioni i internetit dhe shtrirja e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK) po ndryshojnë jetën në baza ditore. Qasja dhe përdorimi i TIK-ve tani janë të lidhura me zhvillimin njerëzor pasi lehtësojnë një vazhdimësi idesh, inovacioni dhe aspiratash. Gratë dhe vajzat në të gjithë globin po gëzojnë qasje të pakrahasueshme në mjetet e vetë-zhvillimit në punë, edukim dhe kohë të lirë përmes TIK-ut. Të qenit anonim në internet ka luajtur një rol të rëndësishëm për gratë në qasjen në hapësira të ndryshme online dhe ndërmarrjen e roleve në aktivizëm, punë politike dhe ndërtimin e lëvizjeve që janë të rëndësishme në shoqëritë demokratike.

“Qasja në internet po bëhet shpejt një domosdoshmëri për mirëqenien ekonomike dhe gjithnjë e më shumë shihet si një e drejtë themelore e njeriut; prandaj është thelbësore të sigurohet që kjo hapësirë publike dixhitale të jetë një vend i sigurt dhe fuqizues për të gjithë, përfshirë gratë dhe vajzat.”

Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave (Instituti Evropian për Barazi Gjinore)

Sidoqoftë, për çdo derë që hapet gratë dhe vajzat ballafaqohen me një vazhdimësi të dhunës së cilës i nënshtrohen shpesh në jetën e përditshme (offline). DHGV të tilla si ngacmimi seksual, ndjekja, përdorimi ilegal dhe/ose jo konsensual i imazheve/videove dhe kërcënimeve shtrihet në internet duke i bërë gratë dhe vajzat të pasigurta kur marrin pjesë në mënyrë dixhitale. Rreziku i dhunës rritet ndjeshëm kur ekziston një element anonimiteti.

Policimi gjinor do të luajë një rol të rëndësishëm në trajtimin e kësaj dhune, por do të duhet të zgjerohet shtrirjen e tij në një mënyrë të matur. Ajo do të duhet të përputhet me normat në zhvillim që rregullojnë informacionin personal dhe të dhënat e palëve të treta dhe të krijojë partneritete kritike për kapjen e inteligjencës mbi autorët me ofruesit e shërbimeve të internetit dhe kompanitë e teknologjisë që dominojnë përhapjen e TIK-ve. Po aq e rëndësishme do të jetë prania e policisë në internet për t'i komunikuar publikut

informacion mbi udhëzimet dhe strategjitë e sigurisë, përfshirë mekanizmat e raportimit që do të promovojnë parandalimin e DHGV-së kibernetike dhe inkurajojnë raportimin kur të ndodhë.

Për qëllimet e Manualit, autorët do të përdorin përkufizimin e TIK-ut siç propozohet nga Programi i Zhvillimit i OKB-së (UNDP):⁵²

“TIK-u është në thelb mjet për trajtimin e informacionit - një grup i larmishëm i mallrave, aplikacioneve dhe shërbimeve që përdoren për të prodhuar, ruajtur, përpunuar, shpërndarë dhe shkëmbyer informacion. Ato përfshijnë TIK «të vjetra» të radios, televizionit dhe telefonit, dhe TIK «të reja» të kompjuterëve, teknologjisë satelitore dhe wireless dhe Internetit. Këto mjete të ndryshme tani janë në gjendje të punojnë së bashku dhe të kombinohen për të formuar “botën tonë të rrjetëzuar” - një infrastrukturë masive e shërbimeve telefonike të ndërlidhura, pajisje kompjuterike të standardizuara, internet, radio dhe televizion, e cila arrin në çdo cep të globit.”

UDHËZIM NGA KOLEGËT

Ndikimi i Teknologjisë

Ndërsa llojet e krimit dhe metodat e krimit vazhdojnë të evoluojnë në nivel global, është e rëndësishme që ju dhe stafi juaj të jeni vigjilent ndaj sjelljeve/veprimeve të ndryshme të autorëve. Ndërsa disa ndryshime në modelet dhe sjelljet e krimit mund të kërkojnë një përgjigje të specializuar, është e rëndësishme të mbani mend bazat kur merreni me viktimat/të mbijetuarit. Kjo është veçanërisht e rëndësishme në mjedisin e sotëm të policisë që ka sfida të veçanta me përparimin e teknologjisë si rezultat i kompleksitetit dhe ndërvarësisë së çështjeve në trajtimin e DHGV kibernetike. Ndërsa përparimet teknologjike kanë përfituar policinë në dhënien e përgjigjeve teknologjike ndaj hetimit të krimit, kjo duhet të balancohet me sfidat që ka sjellë veçanërisht në mënyrën se si kriminelët kanë gjetur

⁵² Mjetet për Zhvillim duke Përdorur Teknologjinë e Informacionit dhe Komunikimit për të arritur Objektivat e Zhvillimit të Mijëvjeçarit: Letër pune, Task Forca e Kombeve të Bashkuara për TIK Dhjetor 2003.

Figura 3

Kompleksiteti dhe ndërvarësia e çështjeve në trajtimin e DhNGV kibernetike (OKB 2015)

mënyra të reja të punës. Kjo ka krijuar sfida të veçanta për ju dhe stafin tuaj veçanërisht nëse organizatat tuaja nuk kanë burimet e duhura dhe qasja në teknologjinë bazë mbetet një çështje.

Figura 3 është pikëpamje e nivelit të lartë të kompleksitetit dhe ndërvarësisë së çështjeve në trajtimin e DhNGV kibernetike ([high-level view of the complexity and interdependence of issues in dealing with cyber VAWG](#)) ofruar nga Komisioni i Kombeve të Bashkuara për Broadband për Zhvillimin Dixhital Grupi i Punës për Broadband dhe Gjininë (2015).

Ekziston një çekuilibër në atë që organizatat policore mund t'i ofrojnë stafit të tyre dhe në të cilën qytetarët mund të kenë qasje. Në shumë vende, rrjetet celulare dhe qasja në internet përmes teknologjisë së telefonave inteligjentë është avancuar mirë, kështu që qytetarët mund të kenë lehtësisht qasje në mediat sociale dhe uebfaqe, por policia dhe organizatat e zbatimit të ligjit nuk kanë mbajtur gjithmonë ritmin duke krijuar sfida shtesë për ju dhe stafin tuaj duke ofruar një shërbim policor për bashkësitë lokale.

DHGV ONLINE DHE E LEHTËSUAR NGA TIK

DHGV online dhe e lehtësuar nga TIK po bëhet më e përhapur në të gjithë globin, por zbatimi i ligjit ndër-kombëtarisht ende po përpiqet të arrijë, pasi ende nuk ka një përkufizim të njohur universalisht për DHGV kibernetik. Megjithatë, ekzistojnë një numër i llojeve të formave online dhe të lehtësuara nga TIK-u të DHGV -së, të miratuara zakonisht: përndjekja kibernetike; abuzim jo konsensual i bazuar në imazhe (i referuar në mënyrë të papërshtatshme rregullisht si “pornografi hakmarrëse”); gjuha e urrejtjes dhe ngacmimi; ‘Mashtimi i lavireve; pornografi të pakërkuara; shfrytëzim seksual i detyrueshëm; përdhunim dhe kërcënime me vdekje; grumbullimi i informacionit për një viktimë; zbulimi i informacionit privat të një viktime në internet dhe lehtësimi elektronik i trafikut. ^{53 54 55}

Në raportin e tyre, *Cyber Violence Against Women and Girls A worldwide wake-up call* (2015), Komisioni i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin Dixhital për Grupin Punues për brezin e gjerë dhe gjininë siguron një listë të karakteristikave dhe profileve që dallojnë DHGV-në kibernetike (figura 4):

DHGV online dhe e lehtësuar nga TIK është dhuna me bazë gjinore e kryer si përmes komunikimeve elektronike ashtu edhe përmes internetit dhe për këtë arsye nuk duhet të trajtohet ndryshe nga DHGV Offline, ndryshimi i vetëm janë mjetet me të cilat kryhet. Sipas Institutit Evropian të Barazisë Gjinore (EIGE), DHGV online (kibernetike) nuk duhet të konsiderohet veçmas, por si një vazhdim i mundshëm i dhunës offline. Ata zbuluan se policia shpesh e trajton çdo incident të komunikimit në internet si një akt të

53 Komisioni i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin Digjital (2015) Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave Një thirrje zgjimi në mbarë botën: Një raport nga Komisioni i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin Digjital për Grupin Punues të Zhvillimit Dixhital mbi brezin e gjerë dhe gjininë;

54 EIGE (2017) Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave, Instituti Evropian për Barazi Gjinore. Shihni gjithashtu: CyberSafe (2017) Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave: Raport, Universiteti i Lubjanës, Fakulteti i Shkencave Sociale.

55 Shihni raportin e Raportuesit Special për dhunën ndaj grave, shkaqet dhe pasojat e saj në dhunën në internet kundër grave dhe vajzave, në: <https://undocs.org/A/HRC/38/47>

Figura 4

Karakteristikat dalluese dhe profilet e DHGV kibernetike (Komisioni i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin Dixhital, Broadband) 2015)

ANONIMITETI

Personi abuzues mund të mbetet i panjohur për viktimën/ të mbijetuarin

VEPRIMI-NE-DISTANC

abuzimi mund të bëhet pa kontakt fizik dhe nga kudo

AUTOMATIZIM

veprimet abuzive duke përdorur teknologji kërkojnë më pak kohë dhe përpjekje

QASSHMËRIA

shumëllojshmëria dhe përballueshmëria e shumë teknologjive i bëjnë ato lehtësisht të arritshme për autorët

PROPAGIMI DHE VAZHDIMËSIA

tekstet dhe imazhet shumohen dhe ekzistojnë për një kohë të gjatë ose pafundësisht

vetëm në vend që ta konsiderojë atë në një kontekst më të gjerë të ndikimit kumulativ të abuzimit.⁵⁶

Trauma që pëson viktimat/i mbijetuarit është e njëjtë nëse jo më e theksuar kur dhuna kryhet në internet, ndonjëherë duke lënë trauma të përhershme për shkak të natyrës së saj publike⁵⁷. Megjithatë, hulumtimi ka gjetur se oficerët e policisë shpesh shpërfillin dhe madje minimizojnë dëmin e shkaktuar nga DHGV në internet duke e konsideruar përvojën e viktimave/të mbijetuarve si incidente individuale në vend që ta njohin atë si një model sjelljeje të kryer gjatë një periudhe kohe.⁵⁸ Në raportin e saj të vitit 2018 mbi dhunën në internet, Raportuesi Special për dhunën ndaj grave dhe vajzave vëren se organet e zbatimit të ligjit shpesh e bëjnë të parëndësishme dhunën në internet kundër grave, dhe veprimet e tyre fatkeqësisht shpesh karakterizohen nga një qëndrim fajësues ndaj viktimave kur merren me këto raste. Rezultati i këtij qëndrimi është një kulturë hes

htjeje dhe nën raportimi ku gratë viktimat ngurrojnë të flasin nga frika se mos fajësohen.⁵⁹

Për shkak të faktit se kryesit shpesh e kanë më të lehtë të mbeten anonimë duke kryer vepra penale në internet dhe se kryesi shpesh ka qasje më të madhe tek viktimat, niveli i mosndëshkimit rritet. DHGV Online është e lehtë për t'u kryer dhe kërkon relativisht pak ose madje aspak njohje të teknologjisë.⁶⁰ Kjo është përkeqësuar më tej nga përballueshmëria në rritje e pajisjeve teknologjike, siç është përdorimi i përhapur i telefonave inteligjentë dhe pajisjeve të tjera dixhitale.

Përhapja mbarëbotërore e internetit dhe qasja e tij në rritje krijon aftësinë për autorët që të bëjnë kontakte me të tjerët kudo në botë, duke rritur kështu disponueshmërinë e viktimave të mundshme dhe në të njëjtën kohë duke zvogëluar rrezikun e zbulimit dhe duke zvogëluar përfundimisht mundësinë për drejtësi për viktimat/të mbijetuarit.⁶¹

56 EIGE (2017) Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave, Instituti Evropian për Barazi Gjinore.

57 CyberSafe (2017) Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave: Raport, Universiteti i Lubjanës, Fakulteti i Shkencave Sociale

58 EIGE (2017) Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave, Instituti Evropian për Barazi Gjinore.

59 <https://undocs.org/A/HRC/38/47>

60 CyberSafe (2017) Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave: Raport, Universiteti i Lubjanës, Fakulteti i Shkencave Sociale.

61 Po aty.

Udhëzimet në qendër të viktimave të dhëna brenda këtij manuali duhet të zbatohen nëse DHGV është kryer online, offline ose të dyja, nevojat e viktimës, siguria dhe mbrojtja e tyre duhet të jenë përparësia kryesore. Format fizike dhe online (kibernetike) të DHGV mund të kalojnë në atë që disa forma të abuzimit mund të përfshijnë ngacmime offline.⁶²

Ndërhyrjet kryesore për parandalimin e kibernetikës DHGV kanë tendencë të fokusohen tek fëmijët dhe të rinjtë duke pranuar se edukimi i gjeneratës së ardhshme të përdoruesve të teknologjisë, si djemve ashtu edhe vajzave është jetike për të rritur ndërgjegjësimin si për kriminalitetin e akteve të tilla ashtu edhe për ndikimin shkatërrues që mund të ketë mbi viktimat/të mbijetuarit. Një edukim i tillë duhet të jepet si pjesë e një qasjeje të gjerë shoqërore ndaj çështjes, përmes prindërve, mësuesve, policisë, agjencive të drejtësisë dhe komunitetit më të gjerë.⁶³ Si pjesë e Iniciativës së

dukimit për Drejtësinë, UNODC publikoi një Modul mbi Krimin Kibernetik Ndërpersonal për pedagogët e universiteteve, i cili trajton dhunën në internet kundër grave dhe krimet e tjera kibernetike ndërpersonale me bazë gjinore.⁶⁴

Komisioni i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin Dixhital, Grupi i Punës për brezin e gjerë dhe gjininë jep (2015) rekomandime të zbatueshme për ofruesit e shërbimeve thelbësore, përfshirë policinë për ndjekjen e një qasjeje në shumë nivele për adresimin e DHGV-së kibernetike (Figura 5). Grupet e Punës sugjerojnë se përpjekjet bien në një rën nga tre kategoritë e veprimt:

- Masat parandaluese përmes sensibilizimit publik dhe ngritjes së vetëdijes;
- Promovimi i masave mbrojtëse për sigurinë dhe barazinë në internet për gratë dhe vajzat;
- Vendosja dhe zbatimi i sanksioneve.

Figura 5

Tre kategori të ndërhyrjeve në DHGV kibernetike sipas Grupit të Punës të Komisionit të Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin Dixhital për brezin e gjerë dhe gjininë.

Parandaloni I sulmeve në internet përmes ndryshimeve në qëndrimet sociale

Sensibilizimi

Shoqëria për të parandaluar të gjitha format e VAWG kibernetike përmes trajnimit, mësimit, fushatës dhe zhvillimit të komunitetit

Drejtësia dhe siguria/policia për të integruar shqetësimet kibernetike VAWG në të gjitha trajnimet penale dhe të sigurisë kibernetike

Mbikëqyrja dhe monitorimi për të minimizuar rreziqet për gratë dhe vajzat

Masat mbrojtëse

Industria për të ruajtur infrastrukturën e përgjegjshme të internetit dhe praktikën e kujdesit ndaj klientit

Zhvillimi i zgjidhjeve teknike

Promovoni kujdesin e duhur dhe detyrën për të raportuar abuzimin

Përshtatni dhe zbatoni ligjet dhe rregulloret

Sanksionet

Zhvillimi i ligjeve, rregulloreve dhe mekanizmave qeverisës

Gjykatat dhe sistemet ligjore për të zbatuar përputhshmërinë dhe pasojat efektive ndëshkuese për autorët

Konsultimet mbi një axhendë të të drejtave civile kibernetike

62 Komisioni Broadband i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin Dixhital (2015) Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave Një thirrje zgjimi në mbarë botën: Një raport nga Komisioni i Kombeve të Bashkuara për Broadband për Grupin Punues të Zhvillimit Dixhital mbi brezin e gjerë dhe gjininë.

63 Po aty. Shihni gjithashtu Inteligjenca e Rrjetëzuar për Zhvillim 2015.

64 <https://www.unodc.org/e4j/en/cybercrime/module-12/key-issues/gender-based-interpersonal-cybercrime.html>

POLICIMI ME PËRGJEGJËSI GJINORE: TRASIMI I RRUGËS PËRPARA

Kur ballafaqohen me DHGV në internet, zgjedhjet për gratë dhe vajzat shpesh kufizohen në ndryshimin e detajeve ose profileve të TIK-ut personal ose përpjekjen për të injoruar sjelljen abuzive ose raportimin e sjelljes tek ofruesi i tyre i shërbimit të internetit (ISP) i cili mund të jetë në gjendje të kontrollojë llogarinë e abuzuesit.

Në rastet kur sjellja abuzive vazhdon, viktimave/të mbijetuarve shpesh u kërkohet të kenë dëshmi të dokumentuara të një modeli të sjelljes abuzive para se të shkojnë në polici ose t'i raportojnë ato tek ISP-të e tyre siç rekomandohet shpesh nga policia. Çfarë të dokumentoni dhe kur është e përshtatshme t'i drejtoheni policisë është shpesh e paqartë për viktimat/të mbijetuarit, të cilët në përgjithësi nuk janë të vetëdijshëm se si lidhen sjellja abuzive kohezive dhe kontrolluese online dhe offline. Shpesh, viktimat/të mbijetuarit nuk janë të sigurtë se sa shumë 'duhet të toleroni' nga sjelljet abuzive dhe çfarë cilësohet si sjellje 'abuzive' në internet. Për atë çështje, ISP-të gjithashtu normalisht nuk e përgatisin stafin e tyre për të marrë ankesa nga gratë dhe vajzat me një qasje të përqendruar tek viktimat/të mbijetuarit dhe as ata në përgjithësi nuk janë të informuar për traumat. Viktimat/të mbijetuarit gjithashtu mund të mos raportojnë në mënyrë rutinore tek ISP -të.

Në raportin e tyre mbi dhunën kibernetike kundër grave dhe vajzave (2017), EIGE thekson se qëndrimet për fajësimin e viktimave janë të përhapura si rezultat i mungesës së mirëkuptimit dhe ndërgjegjësimit, e cila është e komplikuar me faktin se (sipas një sondazhi të vitit 2014 në SHBA) më shumë se gjysma e viktimave të përndjekjes dhe përndjekjes kibernetike nuk e pranuan përvojën e tyre si krim.⁶⁵

Prandaj, raportimi i akteve të DHGV-së kibernetike në polici ose ISP-të, të tilla si ngacmimi në internet, ndjekja dhe kërcënimet në përgjithësi është shpesh një proces arbitrar që ndikon në cilësinë e mbledhjes së të dhënave

⁶⁵ EIGE (2017) Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave, Instituti Evropian për Barazi Gjinore.

“Shtetet ku kriminalizohen format e DhNGV-së kibernetike, të dhënave të grumbulluara u mungon ndarja sipas gjinisë së viktimës dhe autorit të krimit, dhe marrëdhënia mes tyre, gjë që kufizon dobinë e të dhënave. Kjo mungesë e të dhënave pengon aftësinë për të kryer një analizë gjinore të dhunës kibernetike dhe një krahasim të DhNGV-së në internet dhe atyre të padëshiruara.”

- Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave, Instituti Evropian për Barazi Gjinore (2017)

në përhapjen e tij. Në të njëjtin raport (2017), EIGE pranoi se në BE, të dhënat mbi DHGV-në kibernetike janë të pakta dhe rrjedhimisht shumë pak dihet për përqindjen aktuale të viktimave të DHGV-së kibernetike dhe përhapjen e dëmit.⁶⁶

Në të njëjtën kohë, ndërsa vendet vazhdojnë të rregullojnë sistemet e tyre ligjore për të përshtatur dimensionet kibernetike të krimit, policia shpesh e gjen veten të papërgatitur për të përmbushur këto kërkesa. Kjo mund të jetë veçanërisht e dukshme kur duhet të zbatohen urdhrat për pushim dhe heqje dorë - një opsion në disa sisteme ligjore për gratë dhe vajzat për të parandaluar publikimin dhe shpërndarjen e mëtejshme të imazheve të tyre personale. Parandalimi i përhapjes së abuzimit jo-konsensual të bazuar në imazhe (shpesh i referuar në mënyrë të papërshtatshme si «pornografi hakmarrëse»)⁶⁷ është diçka që trondit policinë pasi normalisht nuk kanë aftësinë e caktuar për t'u përgjigjur. Raportuesja Speciale për dhunën ndaj grave dhe vajzave në raportin e saj të vitit 2018 mbi DhKG dhe dhunën në internet vëren se, edhe kur ekziston një kuadër i specializuar ligjore, mekanizmat ligjorë dhe rregullatorë,

⁶⁶ Po aty.

⁶⁷ EIGE përshkruan pornografi jo-konsensuale (forma më e zakonshme e së cilës njihet si 'pornografi hakmarrëse') si përfshirja e shpërndarjes në internet të fotografive ose videove grafike seksuale pa pëlqimin e individit në imazhe. Autori i krimit është shpesh një ish-partner i cili merr imazhe ose video gjatë një marrëdhënieje të mëparshme, dhe synon të turpërojë dhe poshtërojë publikisht viktimën, në shenjë hakmarrjeje për përfundimin e një marrëdhënieje. Sidoqoftë, autorët nuk janë domosdoshmërisht partnerë ose ish-partnerë dhe motivi nuk është gjithmonë hakmarrje. Shihni 'Porn Revenge' në Fjalor dhe Thesaurus <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1488?lang=en>

përfshirë zyrtarët e zbatimit të ligjit, nuk janë gjithmonë të trajnuar ose të pajisur për ta zbatuar atë në mënyrë efektive për shkak të mungesës së trajnimit adekuat të ndjeshëm ndaj gjinisë dhe perceptimit të përgjithshëm se abuzimi në internet nuk është një krim i rëndë.⁶⁸

Sipas UNODC, instrumentet më të zakonshëm ligjorë janë ligjet për krimin kibernetik, ligjet penale, ligjet për dhunën në familje dhe DHGV, ligjet e gjuhës së urrejtjes dhe ligjet për mbrojtjen e të dhënave dhe privatësinë.⁶⁹ Megjithatë, efektiviteti i këtyre ligjeve kërkon trajnim dhe sensibilizim adekuat për policinë dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore. Për policinë, të kesh protokolle ose PSO që ofrojnë parametra të qartë të mbështetur nga trajnime të specializuara për qasjen dhe menaxhimin e të dhënave personale do të jetë veçanërisht e rëndësishme pasi ato do të ndihmojnë policët të sigurohen që parimet e proporcionalitetit, ligjshmërisë, llogaridhënies dhe domosdoshmërisë të respektohen gjatë ndërhyrjeve të tyre. Në raportin e vet të vitit 2018 mbi dhunën në internet, Raportuesi Special rekomandon⁷⁰ që:

- Shtetet duhet të ofrojnë trajnime për gjyqtarët, prokurorët, avokatët, policinë dhe të gjithë zyrtarët e tjerë të zbatimit të ligjit dhe punonjësit e vijës së parë për të siguruar aftësinë e tyre për të hetuar dhe ndjekur penalisht autorët.
- Shtetet gjithashtu duhet të zhvillojnë protokolle dhe kode të sjelljes të specializuara, të qarta, efikase dhe transparente të brendshme dhe të jashtme për zyrtarët e saj të zbatimit të ligjit që trajtojnë dhunën në internet kundër grave për t'i mundësuar atyre që të kuptojnë më mirë se dhuna në internet është një formë e dhunës me bazë gjinore që rezulton në një reagim traume nga informimi.

Ashtu si në rastin e DHGV offline, pika fillestare që policia t'i përgjigjet më efektivisht DHGV-së online (kibernetike) është një zhvendosje transformuese drejt policimit me përgjegjësi gjinore, e cila duhet të bazohet në një kuptim

68 <https://undocs.org/A/HRC/38/47>

69 Shih Manualin për Gjyqësorin mbi Përgjigjet Efektive të Drejtësisë Penale ndaj Dhunës me Bazë Gjinore ndaj Grave dhe Vajzave (2019). UNODC.

70 Shih n. 69

institucional dhe të mirë-informuar se si natyra të DHGV, shkaqet dhe pasojat e saj ndikojnë në gra dhe vajza në mënyrë të ndryshme dhe në mënyrë disproporcionale.

Shih Kapitullin 10: 'Ndërtimi i institucioneve për një përgjigje efektive dhe të përgjegjshme ndaj DHGV' për krijimin e një kuptimi institucional dhe të mirëinformuar se si natyra e DHGV, shkaqet dhe pasojat e saj ndikojnë gratë dhe vajzat në mënyrë të ndryshme dhe në mënyrë disproporcionale.

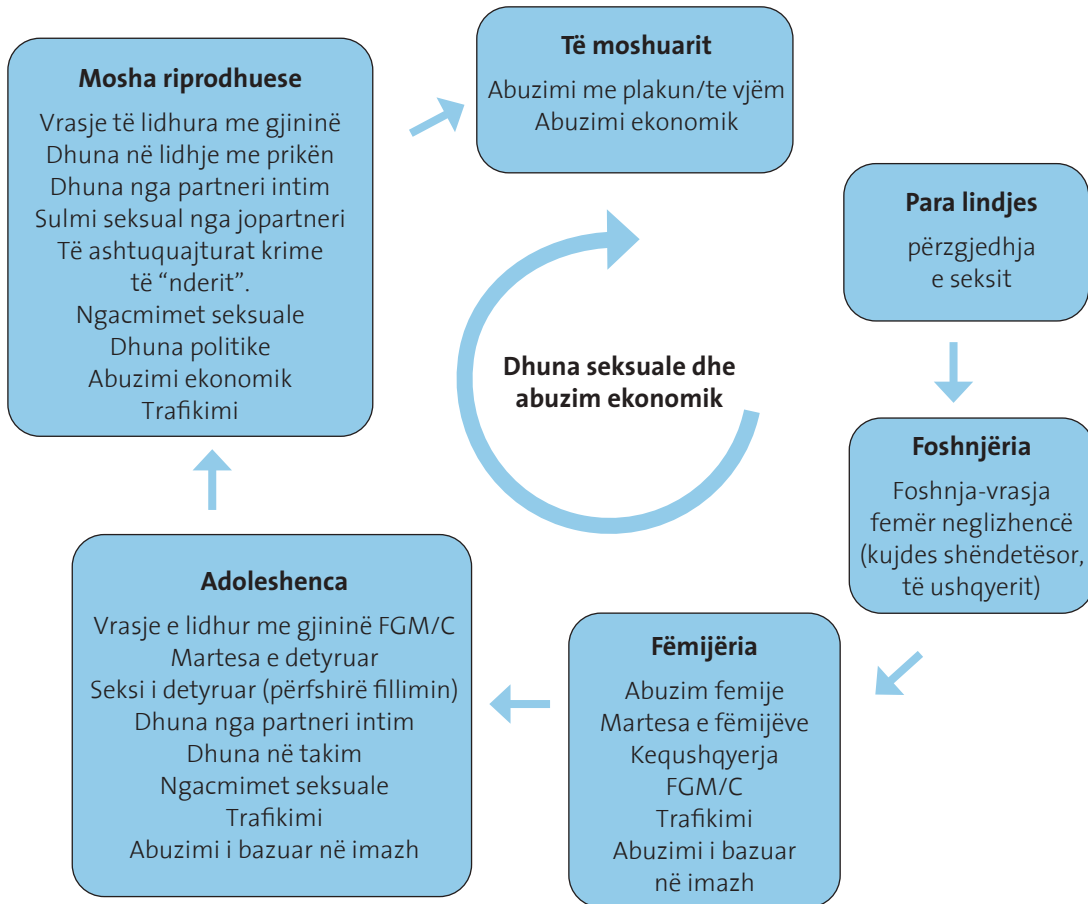
ZBATIMI I KARAKTERISTIKAVE DHE PARIMEVE TË PËRBASHKËTA ESP NË DHGV ONLINE (KIBERNETIKE)

Policimi i përgjegjshëm gjinor do të luajë një pjesë të rëndësishme të përgjigjes në zotërimin e problemit, por do të duhet të krijojë identitetin e tij në internet si një ndërhyrje me në qendër viktimën me karakteristikat e mëposhtme:

- E disponueshme dhe e arritshme pa diskriminim dhe barrë financiare për viktimat/të mbijetuarit në të gjitha fazat e ciklit jetësor të dhunës me bazë gjinore (Figura 6);
- I përshtatshëm që ofron një gamë gjithëpërfshirëse të opsioneve të ndjeshme kulturore që i përgjigjen ndikimeve diferenciale të DHGV online (kibernetike);
- E përshtatshme në kuptimin zvogëlon viktimizimin dytësor dhe promovon fuqizimin e viktimës/të mbijetuarit në proces;
- I jep përparësi sigurisë përmes aplikimit të menaxhimit të rrezikut dhe planifikimit të sigurisë që llogarit mënyrën në të cilën DHGV online është një shtrirje e dhunës e ushtruar në mënyrë disproporcionale ndaj grave dhe vajzave online ose offline;
- Informimi i vazhdueshëm përmes pjesëmarrjes së palëve të interesuara në mënyrë që mediumet

Figura 6

Cikli jetësor i dhunës me bazë gjinore kundër grave dhe vajzave (UNODC 2019)

ose platformat lehtësuese të TIK-ut, ose portalet për raportimin e DHGV **në të gjitha format e saj të ndryshme të paraqiten në një mënyrë jo-gjyquese dhe mbështetëse;**

- Të harmonizuar me praktikat më të mira dhe ligjet kombëtare kur sigurohet që mekanizmi i raportimit të viktimës/të mbijetuarit të marrë parasysh pëlqimin e nevojshëm dhe masat e konfidencialitetit **për privatësinë dhe mbrojtjen e të dhënave;**
- Lidhur me një proces të menaxhimit të informacionit të mbledhjes së të dhënave dhe (të dhënave personale) që është i sigurt, në përputhje me normat dhe ndihmon në kuptimin e përhapjes së DHGV-së kibernetike, si dhe vlerësimin e tendencave në përgjigjen thelbësore të shërbimit dhe informon masat parandaluese;

- Mbështetur nga aktorët kryesorë si ISP-të, ofruesit e mediave sociale, kompanitë e teknologjisë dhe agjencitë qeveritare për të siguruar uniformitetin **në raportim dhe koordinimin efektiv në rrugën e referimit kur pretendohet se ka ndodhur DHGV kibernetike.**

Në zoterimin e problemit, policia duhet të shikojë përvorjat e grave dhe vajzave të dhunës në internet si pjesë e kontekstit më të gjerë të marrëdhënive të pabarabarta të pushtetit dhe dhunës dhe diskriminimit sistematik të bazuar në gjini. Pyetja për policinë bëhet se cila është vazhdimi në internet i natyrës së DHGV, dhe si ndikojnë shkaqet dhe pasojat e saj në gra dhe vajza në mënyrë të ndryshme dhe në mënyrë disproporcionale online dhe offline? Pyetjet e mëtejshme duhet të kërkojnë të përcaktojnë se cilat janë gratë dhe vajzat më të prekshme

• Ju dhe ekipi juaj duhet të jeni të përkushtuar të jeni nxitës të ndryshimit për mirë.

në këtë mjedis të zgjeruar të përhapjes së TIK-ve dhe qasjes në internet, dhe çfarë mund të bëhet për të parandaluar dhe reaguar në mënyrë më efektive kur DHGV shfaqet përmes TIK -ut?

Në identifikimin e personave më të prekshëm, EIGE ka dokumentuar se gratë, veçanërisht gratë e reja që bien midis grupmoshave adoleshente dhe riprodhuese të ciklit jetësor të dhunës me bazë gjinore në (shih Figurën 6), përjetojnë në mënyrë disproporcionale lloje të rënda të ngacmimeve kibernetike, domethënë përndjekja kibernetike dhe ngacmimi seksual në internet.⁷¹

Në një shembull tjetër, viktimat/të mbijetuarit e DHGV në shtëpi të sigurta dhe qendra të dhunës në familje ose të ngjashme janë në rrezik më të madh nga autorët që përdorin TIK për t'i përcjellur ata duke e bërë mbrojtjen dhe sigurinë e tyre për policinë një detyrë sfiduese dhe me burime intensive.

Cjithashtu, ka një prirje në rritje për figurat publike femra, gazetare⁷² dhe mbrojtësit e të drejtave të njeriut të synohen në mënyrë disproporcionale si një mjet për t'i heshtur dhe frikësuar ata. Si rezultat i pamundësisë për të qenë anonimë në internet, shumë politikanë, aktivistë, studiues dhe gazetarë që punojnë mbi të drejtat e njeriut dhe/ose korrupsionin, janë të ekspozuar ndaj dhunës në internet, ndonjëherë kërcënimeve të drejtpërdrejta - jo vetëm të tyre, por edhe të grupeve të cënueshme ato përfaqësojnë.⁷³ Për më tepër, sipas UNICEF, më shumë se 175,000 fëmijë hyjnë në internet për herë të parë çdo ditë. 750,000 njerëz janë online në çdo kohë të caktuar për të kërkuar fëmijët për shfrytëzim dhe abuzim seksual.⁷⁴

71 EIGE (2017) Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave, Instituti Evropian për Barazi Gjinore.

72 Për më shumë informacion shikoni Sulmet dhe Ngacmimet: Ndikimi në Gazetaret Femra dhe Raportimi i Tyre (2018). Troll-busters.com dhe fondacioni ndërkombëtar i mediave të grave.

73 Dhuna kibernetike dhe gjuha e urrejtjes në internet kundër grave: Studim (2018). Departamenti i Politikave të Parlamentit Evropian për të Drejtat e Qytetarëve dhe Çështjet Kushtetuese.

74 Më shumë se 175,000 fëmijë hyjnë në internet për herë të parë çdo ditë, duke shfrytëzuar mundësi të mëdha, por duke u përballur me rreziqe të mëdha. UNICEF.

Protokollet dhe kodet e sjelljes që janë zhvilluar nga policia për t'iu përgjigjur DHGV-së kibernetike duhet të ndihmojnë Respondentët e Parë të identifikojnë dimensionet e shtuara të dhunës të lehtësuara përmes përdorimit të TIK-ut dhe se si faktorët ndërlihdës si paaftësia, përkatësia etnike, orientimi seksual dhe mosha ndikojnë në cenueshmërinë e gra dhe vajza online. Trajnimi i informuar nga traumat që lidhet ekskluzivisht me gratë dhe vajzat viktimat/mbijetueset të sulmeve fizike dhe kibernetike seksuale dhe krijimi i njësive të specializuara për krimin kibernetik që punojnë në një kuptim të përbashkët të DHGV dhe vazhdimin e tij në internet përmes përdorimit të TIK-ut janë hapa në drejtimin e duhur.

KRIJIMI I NJË TERMINOLOGJIE TË PËRBASHKËT PËR NJË PËRGJIGJE EFEKTIVE NDAJ DHGV KIBERNETIKE TRANSNACIONALE

Kapaciteti i shumicës së organizatave policore, nëse jo të gjitha, nuk janë adekuate për t'iu përgjigjur madhësisë në rritje të DHGV-së kibernetike, e cila mund të shkojë nga ndjekja në internet nga një ish -partner intim abuziv deri në gjenerimin masiv dhe riprodhimin e imazheve të shfrytëzimit seksual të fëmijëve dhe abuzimit seksual nga sindikatat kriminale ndërkombëtare. Ndjekja dhe monitorimi i një dhune të tillë është po aq sfiduese sa aktet e pa kriminalizuara të DHGV -së kibernetike siç është ngacmimi kibernetik i cili mund të përshkallëzohet shpejt në kërcënime më serioze të dhunës dhe abuzimit mizogjinist. Raportuesja Speciale për dhunën ndaj grave dhe vajzave gjithashtu vëren në raportin e saj të vitit 2018 mbi dhunën në internet se fakti që shkeljet kryhen përtej kufijve territorialë dhe juridiksionit të Shteteve gjithashtu e bëjnë të vështirë për autoritetet, përfshirë agjencitë e zbatimit të ligjit, të identifikojnë, hetojnë, ndjekjen penale të autorëve dhe sigurimin e mjeteve juridike për të mbijetuarit e dhunës me bazë gjinore.

Platformat e njohura të mediave sociale dhe kanalet e tjera në internet mund të bëhen lehtësisht hapësira për

grabitqarët seksualë për të identifikuar, dhëndëruar dhe detyruar gratë dhe vajzat e reja të ndajnë informacione personale duke përfshirë fotografitë seksuale të tyre për t'i zhvatur dhe kontrolluar më vonë për shfrytëzim seksual dhe përfitime financiare. Krimi i organizuar është gjithashtu aktiv në platformat e njohura të mediave sociale duke u përpjekur të “rekrutojë” gra dhe vajza në situata të dëmshme siç është trafikimi mes aktiviteteve të tjera të paligjshme. Sipas UNODC, gratë dhe vajzat janë objektivat mbizotërues të abuzimit seksual jo konsensual të bazuar në imazhe (IBSA) që konsiderohet një formë e ngacmimit kibernetik që përfshin «krijimin, shpërndarjen dhe kërcënimin për shpërndarjen e imazheve nudo ose seksuale’ me qëllimi për të shkakuar shqetësim dhe poshtërim të shumëfishtë për viktimën/të mbijetuarën.⁷⁵

Në anën tjetër, policia mund të bashkëpunojë me hapësirat online që konsiderohen vende të sigurta për viktimat/të mbijetuarit, kur kërkojnë qasje në grupet mbështetëse, ku mund të ndajnë përvojat e tyre me të tjerët. Një studim i fundit i “UN Women” tregon se interneti mund t’u sigurojë viktimave/të mbijetuarve informacion në lidhje me burimet që janë në dispozicion të tyre, pavarësisht nëse dhuna që ato kanë përjetuar ka qenë online apo offline.⁷⁶ Një prani e shtuar e policisë me fokus gjinor në internet, do të ndihmonte në demonstrimin e një angazhimi më të fortë për të marrë seriozisht të gjitha format e DHGV.

Kur krijohet partneriteti, policia duhet të jetë në gjendje të llogarisë në ata që formojnë përhapjen e TIK-ut, nga kompanitë e teknologjisë tek inxhinierët dhe zyrtarët publikë që janë përgjegjës për rregullimin e tyre, përfshirë sistemet e tyre të inteligjencës artificiale, në interes të sigurisë së publiku. Po aq të rëndësishme janë partneritetet policore me akademikë dhe ekspertë që punojnë për të dokumentuar mbizotërimin e kibernetikës

75 Krimi kibernetik ndërpersonal i bazuar në gjini. UNODC - Seria e Moduleve Universitare Krimi Kibernetik; Gjithashtu, shihni: Powell, A, Henry, N & Flynn, A (2018) ‘Abuzimi seksual i bazuar në imazhe’, në W DeKeseredy dhe M Dragiewicz (Eds), Routledge Handbook of Critical Criminology. 2nd Edition, f. 305-315, Routledge: London dhe Cybercriminology. Maras, M. Oxford Press, Nëntor 2016 ISBN: 9780190278441.

76 Raporti i Analizës së Peizazhit Global mbi Dhunën kundër Grave dhe Vajzave Online dhe të lehtësuar nga TIK (UN Women, 2021, ne pritje).

“Platformat online ofrojnë gjithashtu mundësi për t’u organizuar dhe bërë fushatë, në mbrojtje të të drejtave të grave dhe reformimin e sistemeve ligjore dhe gjyqësore. Fushatat në mediat sociale vazhdojnë në të gjithë globin në një sërë nivelesh nga ato lokale në ato ndërkombëtare, duke përfshirë #MeToo dhe të tjera, duke sfiduar normat shoqërore lidhur me DhBGJ-së dhe duke krijuar kështu një ndryshim të madh. TIK gjithashtu mund të ketë një ndikim praktik në jetën e grave, për t’i mbajtur ato të sigurta”.

- Si ndërmjetësojnë TIK-u dhunën me bazë gjinore në Xhamajka? (Gjinia & Zhvillimi 2018)

tikës DHGV dhe ndikimin e sistemeve të inteligjencës artificiale për policimin parashikues⁷⁷ të cilat mund të përkeqësojnë paragjykimet dhe diskriminimin duke rezultuar në promovimin ose forcimin e paqëllimshëm të dobësive ndaj DHGV-së kibernetike.

Një qasje e shumanshme që kërkon partneritetet private-publike është veçanërisht kritike për të kundërshtuar në mënyrë efektive shfrytëzimin dhe abuzimin seksual të fëmijëve në internet, si dhe trafikimin e qenieve njerëzore. Kjo qasje e shumanshme do të kërkojë që partneritetet private-publike të kenë nevojë për karakter transnacional, pasi viktimizimi i fëmijëve mund të bëhet në një vend në një kohë të caktuar, por, përmes përhapjes së materialit të abuzimit seksual të fëmijëve, mund të vazhdojë në vende të ndryshme që shfaqen në kohë të ndryshme. Kjo do të kërkojë që policia të ketë një strategji për integrimin e qasjes së tyre të përgjegjshme gjinore në partneritetin e tyre privat-publik, si dhe me partnerët e tyre ndërkombëtarë të zbatimit të ligjit.

77 Departamenti Amerikan i Drejtësisë e përshkruan policimin parashikues si një proces që synon të shfrytëzojë fuqinë e informacionit, teknologjive gjeohapësinore dhe modeleve të ndërhyrjes të bazuara në dëshmi për të zvogëluar krimin dhe për të përmirësuar sigurinë publike. Kjo në përgjithësi bëhet duke përdorur analiza të avancuara në grupe të ndryshme të të dhënave, në lidhje me modelet e ndërhyrjes që do të mundësonin zbatimin e ligjit të kalojnë nga reagimi ndaj krimeve në parashikimin e gjasave të tyre, në mënyrë që të vendosin burimet në përputhje me rrethanat. Shih: Vështrim i Përgjithshëm i Policimit Parashikues. Instituti Kombëtar i Drejtësisë. Departamenti Amerikan i Drejtësisë.

Kjo është veçanërisht e rëndësishme duke pasur parasysh viktimizimin e vazhdueshëm dhe të shumëfishtë të dëmtimit të subjekteve të shfrytëzimit dhe abuzimit seksual të fëmijëve në internet mbi viktimat/të mbijetuarit e tij. Sipas Udhëzimeve të Luksemburgut, një iniciativë nga 18 organizata ndërkombëtare për të harmonizuar termat dhe përkufizimet në lidhje me mbrojtjen e fëmijëve, imazhet e abuzimit seksual të një fëmije mund të qëndrojnë në internet shumë kohë pasi ajo/ai të ketë arritur moshën e rritur dhe të vazhdojnë të konsumohen (p.sh., të shpërndara, shkëmbehen, shiten dhe blihen).⁷⁸ Kështu, policia duhet të konsiderojë çdo shikim të përsëritur dhe/ose shpërndarje të materialeve të shfrytëzimit dhe abuzimit seksual të fëmijëve në internet për të përbërë një vepër të re penale.

Në përfshirjen e qasjes së tyre të përgjegjshme gjinore në partneritetet ndërkombëtare për luftimin e DHGV-së kibernetike transnacionale, siç është shfrytëzimi dhe abuzimi seksual i fëmijëve në internet, pajtimi mbi terminologjinë do të jetë i rëndësishëm pasi do të lejojë organizatat policore të koordinohen në mënyrë më efektive. Për të ndihmuar në harmonizimin e terminologjisë për një përgjigje më efektive dhe më të përshtatshme ndaj DHGV-së kibernetike, Doracaku rekomandon burimet e mëposhtme:

- [Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse \(Udhëzimet e Terminologjisë për Mbrojtjen e Fëmijëve nga Shfrytëzimi Seksual dhe Abuzimi Seksual\)](#). Miratuar nga Grupi Punues Ndërinstitucional në Luksemburg, 28 janar 2016. Projekti i Terminologjisë dhe Semantikës Ndër agjencor mbi Shfrytëzimin Seksual dhe Abuzimin Seksual të Fëmijëve & ECPAT International.
- [Cyber Violence against Women and Girls: Report \(2017\)](#) (Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave: Raport i 2017). Projekti CyberSafe, Universiteti i Lubjanës, Fakulteti i Shkencave Sociale.
- [Study on the Effects of New Information Technologies on the Abuse and Exploitation of Children](#) (UNODC, 2015). (Studim mbi efektet e teknologjive të reja të informacionit në abuzimin dhe shfrytëzimin e fëmijëve, UNODC, 2015).

---

⁷⁸ Udhëzimet e Terminologjisë për Mbrojtjen e Fëmijëve nga Shfrytëzimi Seksual dhe Abuzimi Seksual. Miratuar nga Grupi Punues Ndërinstitucional në Luksemburg, 28 Janar 2016. Projekti i Terminologjisë dhe Semantikës Ndër agjencor mbi Shfrytëzimin Seksual dhe Abuzimin Seksual të Fëmijëve dhe ECPAT International.

SHËNIME DHE LEXIM TË SUGJERUAR

1. Studim mbi Mënyrat dhe Metodat për Eliminimin e Ngacmimeve Seksuale në Egjipt Rezultatet / Rezultatet dhe Rekomandimet Përmbledhje. UN Women dhe Bashkimi Evropian, në: https://web.law.columbia.edu/sites/default/files/microsites/gender-sexuality/un_womensexual-harassment-study-egypt-final-en.pdf
2. Matja e #MeToo: Një studim kombëtar mbi ngacmimet dhe sulmet seksuale (2019). Qendra UC San Diego për Barazinë Gjinore dhe Shëndetin.
3. Hetimi i madh dhe mbrojtja e publikut: Zhvillimi Investigativ-Linjat e Hetimit. Kolegji i Policisë në Mbretërinë e Bashkuar, në: <https://www.app.college.police.uk/app-content/major-investigation-and-public-protection/domestic-abuse/investigative-development/#checklist-lines-of-enquiry>
4. Përndjekja ose ngacmimi (2019). Kolegji i Policisë në Mbretërinë e Bashkuar, në: http://library.college.police.uk/docs/appref/Stalking_or_harassment_guidance_200519.pdf
5. Agjencia Evropiane për të Drejtat Themelore (2015), Dhuna kundër Grave: Një studim i gjerë në BE, në: <https://www.equalrights.org/issue/economic-workplace-equality/sexual-harassment/>
6. Misogyny Hate Raporti i Vlerësimit të Krimin për Qendrën e Grave në Nottingham i financuar nga Zyra e Policisë së Nottinghamshire dhe Komisioneri i Krimin. Mullany, L. dhe Trickett, L. Qershor 2018, tek: <http://www.nottinghamwomenscentre.com/wp-content/uploads/2018/07/Misogyny-Hate-Crime-Evaluation-Report-June-2018.pdf>
7. Komiteti Shoqates për të Drejtat e Grave dhe Barazive (MB), (2018) Ngacmimi seksual i grave dhe vajzave në hapësirat publike: Raporti i 6-të i sesionit 2017-2019.
8. Mbrojtësit e të drejtave të barabarta (2019) Njihni të drejtat tuaja në punë: Ngacmimi seksual tek: <https://www.equalrights.org/issue/economic-workplace-equality/sexual-harassment/>
9. Demaskimi i Ngacmimit Seksual Si Mashkulloritetë Toksikë nxisin Abuzimin e Burrave në SHBA, MB dhe Meksikë dhe çfarë mund të bëjmë për ta përfunduar atë: Një përmbledhje kërkimore Promundo e prodhuar për Takimin Vjetor të Forumit Ekonomik Botëror 2018, Promundo, tek: <https://promundoglobal.org/wp-content/uploads/2018/01/Sexual-Harrassment-Brief-Final-To-Post.pdf>
10. Amnesty zbulon ndikimin alarmant të abuzimit në internet kundër grave. Amnesty International, tek: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/11/amnesty-reveals-alarming-impact-of-online-abuse-against-women/>
11. Spotted: Detyrimet për të mbrojtur sigurinë dhe barazinë e studentëve të grave duke përdorur detyrën e barazisë në sektorin publik dhe ligjin për të drejtat e njeriut në institucionet e arsimit të lartë dhe të mëtejshëm për të përmirësuar politikën dhe praktikën mbi dhunën ndaj grave dhe vajzave. Prezantim Ligjor i përgatitur nga Louise Whitfield dhe Holly Dustin për Koalicionin Për Dhunën Kundër Grave, Janar 2015, në: <https://www.endviolenceagainstwomen.org.uk/wp-content/uploads/Spotted-Obligations-to-Protect-Women-StudentsEy-Safety-Equality.pdf>
12. Widadio, N. A. (2019) Shumë gra indoneziane përballen me ngacmime seksuale: sondazh, Koalicioni për Hapësirë Publike të Sigurt.
13. Pietsch, N (2015) Ngacmimi Seksual dhe Mësimi i Hapësirës Publike, Prezantim i shkurtër (27) Londër, Ontario: Rrjeti i të Mësuarit, Qendra për Kërkim dhe Edukim mbi Dhunën ndaj Grave dhe Fëmijëve, tek: <http://www.vawlearningnetwork.ca/our-work/briefs/briefpdfs/LB-27.pdf>
14. Smith B. L (2018) Çfarë duhet vërtet për të ndaluar ngacmimin seksual, Vol 49 (Nr.2), Shoqata Psikologjike Amerikane
15. Qasja e shikuesit. Graham Goulden për Kultivimin e Mendjeve në Mbretërinë e Bashkuar, tek: <https://grahamgoulden.com/cultivating-minds-uk/about/>
16. Përfundimi i ngacmimit seksual në ngjarjet e OKB-së (2019). Departamenti i Kombeve të Bashkuara për Strategji, Politika dhe Pajtueshmëri, tek: <https://www.un.org/management/news/ending-sexual-harassment-un-events>
17. Kodi i Sjelljes i OKB-së për Parandalimin e Ngacmimit, Përfshirë Ngacmimin Seksual, në Ngjarjet e Sistemit të OKB-së
18. Rishikimi i pavarur i politikave dhe procedurave të UN Women për trajtimin e Shfrytëzimit dhe Abuzimit Seksual (VSM) dhe Ngacmimit Seksual (NS). Raporti Përfundimtar - Konfidencial 24 Maj 2019, Kopenhagen.
19. Raportoni për ngacmimet në vendin e punës në PKMK (2017). Qeveria e Kanadasë, tek: <https://www.crcc-cctep.gc.ca/pdf/harassmentFinR-eng.pdf>
20. Civitanes GC, Mello AF, Mello MF. Reviktimizimi si një faktor me rrezik të lartë për zhvillimin e çrregullimit

- të stresit posttraumatik: një përmbledhje sistematike e literaturës. *Braz J Psikiatria*. 2018; oo: 000-000, tek: <http://dx.doi.org/10.1590/1516-4446-2017-0013>
21. Foreign & Commonwealth Office, (2014) Protokoll i Ndërkombëtar mbi Dokumentimin dhe Hetimin e Dhunës Seksuale në Konflikt: Standardet Themelore të Praktikës më të Mirë në Dokumentimin e Dhunës Seksuale si Krim sipas Ligjit Ndërkombëtar, Londër: Foreign & Commonwealth Office, tek: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598335/International_Protocol_2017_2nd_Edition.pdf
  22. Raporti i Pjesëmarrjes Domethënëse të Grave në Negocimin e Paqes dhe Zbatimi i Marrëveshjeve të Paqes të Ekspertit (2018). Mbledhur nga UN Women në përgatitje për raportin e Sekretarit të Përgjithshëm të OKB-së mbi Gratë dhe Paqen dhe Sigurinë, Nju Jork, SHBA, tek: <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2018/egm-womens-meaningful-participation-in-negotiating-peace-en.pdf?la=en&vs=3047>
  23. Zbatimi në nivel lokal, frymëzues globalisht: Lokalizimi i Rezolutës 1325 të Rezolutës në Kolumbi, Nepal, Filipine, Sierra Leone dhe Uganda (2013). Rrjeti Global i Grave Ndërtuese të Paqes, tek: <https://gnwp.org/publications/implementing-locally-inspiring-globally-localizing-unRKS-1325-in-colombia-nepal-the-philippines-sierra-leone-and-uganda/>
  24. Vlerësimi i Projektit “Nga fjalët në veprime: Një qasje e integruar drejt zbatimit efektiv të Rezolutës 1325 dhe 1820 të OKB-së në nivele vendore, kombëtare dhe globale» zbatuar nga Rrjeti Global i Grave Ndërtuese të Paqes me mbështetje nga Bashkëpunimi Austriak për Zhvillim. Raporti i Vlerësimit 10 Mars 2017 Annalize Moser, Konsulente
  25. Ndërhyrjet për të zvogëluar dhunën me bazë gjinore në mjediset humanitare (2019). Instituti i Kërkimit të Dhunës Seksuale dhe Grupi i Bankës Botërore, tek: <https://www.svri.org/sites/default/files/attachments/2019-11-20/InterventionstoReduceDHBGJinHumanitarianSettings.pdf>
  26. SáCouto, Susana dhe Katherine Cleary. “Rëndësia e hetimit efektiv të dhunës seksuale dhe krimeve me bazë gjinore në Gjykatën Penale Ndërkombëtare.” *Universiteti Amerikan Gazeta për Gjininë, Politikën Sociale dhe Ligjin*. 17, nr. 2 (2009): 337-359
  27. Swaine, Aisling (2018), *Dhuna e lidhur me konfliktin kundër grave: Transformimi i tranzicionit*, Cambridge: Cambridge University Press;
  28. Hossain, Naomi (2012), *Siguria dhe Rrugët e Fuqizimit të Grave: Gjetje nga një Sintezë Tematike e Shtigjeve të Kërkimit të Fuqizimit të Grave*, Punim IDS 406, Brighton: Instituti i Studimeve të Zhvillimit.
  29. Cohen, D, Green, A.H., dhe Wood, E.J. (2013), *Dhuna seksuale e kohës së luftës: keqkuptime, implikime dhe rrugë përpara*, Raport Special, Washington D.C.: Instituti Amerikan për Paqen.
  30. Gjinia dhe AVAL në Evropën Juglindore (2016). Pastruesja e Evropës Juglindore dhe Lindore për Kontrollin e Armëve të Vogla dhe Armëve të Lehta (SEESAC), tek: https://www.seesac.org/f/docs/Armed-Violence/Gender_and_SALW_publication_eng-web.pdf
  31. Aolain, Fionnuala Ni dhe Eilish Rooney (2007), “Nën zbatimin dhe ndërprerjen: Aspektet gjinore të tranzicionit për gratë», *International Journal of Transitional Justice*, Vol. 1, Çështja 3, faqe 338–54.
  32. Watson, Callum. Parandalimi dhe përgjigja ndaj dhunës seksuale dhe në familje kundër burrave: Një shënim udhëzues për institucionet e sektorit të sigurisë. Gjenevë: DCAF, 2014, në: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/SDVAM_FINAL%20online.pdf
  33. Mbrojtja Juridike Ndërkombëtare e të Drejtave të Njeriut në Konfliktet e Armatosura (UNHCHR, 2011), tek: https://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR_in_armed_conflict.pdf
  34. Raporti i Sekretarit të Përgjithshëm mbi dhunën seksuale të lidhur me konfliktin (2017). Doc Doc S/2017/249, në: <https://undocs.org/S/2017/249>
  35. Gratë, Lufta dhe Paqja: Vlerësimi i Ekspertëve të Pavarur mbi Ndikimin e Konfliktit të Armatosur mbi Gratë dhe Roli i Grave në Ndërtimin e Paqes (2002). Rehn, E., dhe Sirleaf, E.J. Fondi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim për Gratë (UNIFEM), tek: <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/3F71081FF391653D-C1256C69003170E9-unicef-WomenWarPeace.pdf>
  36. Statuti i Romës i Gjykatës Penale Ndërkombëtare U.N. Doc. A/CONF.183/9, 17 korrik 1998, 37 I.L.M. 1002, 1030 (hyrë në fuqi 1 korrik 2002)
  37. Komiteti i Përhershëm Ndër Agjencor, tek: <https://interagencystandingcommittee.org/the-inter-agency-standing-committee>
  38. Kelly Dawn Askin, Ndjekja e Krimeve Gjinore të kryera në Darfur: Mbajtja e Liderëve përgjegjës për Dhunën Seksuale, në *Gjenocid në Darfur* 141, 144 (Samuel Totten et al. Eds., 2006).
  39. Raport mbi Vlerësimin e Nevojave të Dhunës dhe Ndihmës Shëndetësore me bazë Gjinore Seksuale (qarqet Lofa, Nimba, Grand Gedeh dhe Grand Bassa) në Liberi (2005). Omanyondo, M.O. për Organizatën Botërore të Shëndetësisë.
  40. Programi i Përbashkët i Qeverisë/OKB-së për parandalimin dhe përgjigjen ndaj DhBGJ (13 qershor

- 2008). Informacioni i ndarë nga Dr Sadiq Syed, Zëvendës Drejtor i Programit Rajonal me Gratë e OKB-së në Afrikën Jugore.
41. Krimet seksuale, të kryera në shtator, tetor, nëntor 2008 në Liberi (UNPOL-dhjetor 2008). Informacioni i ndarë nga Dr Sadiq Syed, Zëvendës Drejtor i Programit Rajonal me Gratë e OKB-së në Afrikën Jugore.
  42. DHSBGJ Ngritja e kapaciteteve në operacionet e paqes: Ekipet e specializuara të policisë. Caparini, M dhe Osland, K.M. Përmbledhje e Politikave (35/2016) Instituti Norvegjez i Çështjeve Ndërkombëtare.
  43. Planet Kombëtare të Veprimit për Zbatimin e Rezolutës 1325 të OKB-së për Gratë, Paqen dhe Sigurinë. Lidhja Ndërkombëtare e Grave për Paqen dhe Lirinë, tek: <https://www.peacewomen.org/member-states>
  44. Mjetet për Zhvillim duke Përdorur Teknologjinë e Informacionit dhe Komunikimit për të arritur Punimin e Objektivave të Zhvillimit të Mijëvjeçarit Punëtorja e Kombeve të Bashkuara për TIK Dhjetor 2003, tek: <https://www.itu.int/net/wsis/stocktaking/docs/activities/1103056110/ICTMDGFinal.pdf>
  45. Komisioni Broadband i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin Dixhital (2015) Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave Një thirrje zgjimi në mbarë botën: Një raport nga Komisioni i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin Digjital për Grupin Punues të Zhvillimit Digjital mbi brezin e gjerë dhe gjininë, tek: <https://en.unesco.org/sites/default/files/genderreport2015-final.pdf>
  46. Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave (2017). Instituti Evropian për Barazi Gjinore, tek: <https://eige.europa.eu/publications/cyber-violence-against-women-and-girls>
  47. Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave: Raport (2017) CyberSafe. Universiteti i Lubjanës, Fakulteti i Shkencave Sociale, tek: https://www.stoponlineviolence.eu/wp-content/uploads/2020/06/Cybersafe_Report_200623_web.pdf
  48. Komisioni Broadband i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin Dixhital (2015) Dhuna kibernetike kundër grave dhe vajzave Një thirrje zgjimi në mbarë botën: Një raport nga Komisioni i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin Digjital për Grupin Punues të Zhvillimit Dixhital mbi brezin e gjerë dhe gjininë; tek: <https://www.broadbandcommission.org/Documents/reports/bb-wg-gender-discussionpaper2015-executive-summary.pdf>
  49. Doracak për gjyqësorin mbi përgjigjet efektive të drejtësisë penale ndaj dhunës me bazë gjinore ndaj grave dhe vajzave (UNODC, 2019) tek: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/HB_for_the_Judiciary_on_Effective_Criminal_Justice_Women_and_Girls_E_ebook.pdf
  50. Sulmet dhe Ngacmimet: Ndikimi në Gazetaret Femra dhe Raportimi i Tyre (2018). Troll-busters.com dhe fondacioni ndërkombëtar i mediave të grave, tek: <https://www.iwmf.org/wp-content/uploads/2018/09/Attacks-and-Harassment.pdf>
  51. Dhuna kibernetike dhe gjuha e urrejtjes në internet kundër grave: Studim (2018). Departamenti i Politikave i Parlamentit Evropian për të Drejtat e Qytetarëve dhe Çështjet Kushtetuese, tek: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604979/IPOL_STU\(2018\)604979_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604979/IPOL_STU(2018)604979_EN.pdf)
  52. Më shumë se 175,000 fëmijë hyjnë në internet për herë të parë çdo ditë, duke shfrytëzuar mundësi të mëdha, por duke u përballur me rreziqe të mëdha. UNICEF, tek: <https://www.unicef.org/eap/press-releases/more-175000-children-go-online-first-time-every-day-tapping-great-opportunities>
  53. Krimi kibernetik ndërpersonal i bazuar në gjini. UNODC-Seria e Moduleve Universitare Krimi Kibernetik, tek: <https://www.unodc.org/e4j/en/cybercrime/module-12/key-issues/gender-based-interpersonal-cyber-crime.html>.
  54. Powell, A, Henry, N & Flynn, A (2018) 'Abuzimi seksual i bazuar në imazhe', në W DeKeseredy dhe M Dragiewicz (Eds), Routledge Handbook of Critical Criminology : 2nd Edition, pp. 305-315, (Manuali i Krimnologjisë Kritike: Botimi i 2-të, f. 305-315, Routledge: Londër)
  55. Krimnologjia kibernetike. Maras, M. Oxford Press, Nëntor 2016 ISBN: 9780190278441.
  56. Instituti Kombëtar i Drejtësisë. Departamenti Amerikan i Drejtësisë, në: <https://nij.ojp.gov/topics/articles/overview-predictive-policing>
  57. Udhëzimet e Terminologjisë për Mbrojtjen e Fëmijëve nga Shfrytëzimi Seksual dhe Abuzimi Seksual. Miratuar nga Grupi Punues Ndërinstitucional në Luksemburg, 28 Janar 2016. Projekti i Terminologjisë dhe Semantikës Ndër agjencore mbi Shfrytëzimin Seksual dhe Abuzimin Seksual të Fëmijëve & ECPAT International, në: <http://luxembourgguidelines.org/>
  58. Thakur, Dhanaraj (2018) Si e ndërmjetëson TIK-u dhunën me bazë gjinore në Xhamajka ?, ne aspektin Gjinator dhe Zhvillimor, 26: 2.
  59. Raporti i Analizës së Peizazhit Global mbi Dhunën kundër Grave dhe Vajzave Online dhe të lehtësuar nga TIK-u (UN Women, 2021), botim i ardhshëm.

EMERGENCAT E SHËNDETIT PUBLIK DHE KRIZAT HUMANITARE JO-KONFLIKTUALE

“COVID-19 prek gratë dhe burrat në mënyra të ndryshme. Pandemia i përkeqëson pabarazitë ekzistuese për gratë dhe vajzat, si dhe diskriminimin e grupeve të tjera të marginalizuara, siç janë personat me aftësi të kufizuara dhe ata në varfëri ekstreme dhe rrezikon të pengojë realizimin e të drejtave të njeriut për gratë dhe vajzat. Pjesëmarrja, mbrojtja dhe potenciali i të gjitha grave dhe vajzave duhet të jetë në qendër të përpjekjeve të reagimit. Këto përpjekje duhet të jenë të përgjegjshme për gjininë dhe të marrin parasysh ndikimet e ndryshme që lidhen me zbulimin, diagnostikimin dhe qasjen në trajtim për të gjitha gratë dhe burrat.”

Mbrojtja e shëndetit dhe të drejtave seksuale dhe riprodhuese dhe promovimi i re-agushmërisë gjinore në krizën COVID-19, Deklarata e përbashkët globale për shtyp (6 maj, 2020)²

² Ministrat e Afrikës së Jugut, Suedisë, Argjentinës, Australisë, Shqipërisë, Belgjikës, Bolivisë, Bosnje-Hercegovinës, Cabo Verdes, Kanadasë, Qipros, Republikës Çeke, Danimarkës, Finlandës, Fihit, Francës, Gjermanisë, Greqisë, Guineas, Italisë, Letonisë, Libanit, Liberisë, Lihtenshtajnit, Luksemburgut, Madagaskarit, Malit të Zi, Holandës, Maqedonisë së Veriut, Namibisë, Zelandës së Re, Norvegjisë, Portugalisë, Rumanisë, Serbisë, Spanjës, Zvicrës dhe Mbretërisë së Bashkuar, janë të nderuar të lëshojnë këtë deklaratë të përbashkët në emër të popujve dhe qeverive të 59 shteteve: Shqipërisë, Argjentinës, Armenisë, Australisë, Austrisë, Belgjikës, Bolivisë, Bosnje-Hercegovinës, Bullgarisë, Kanadasë, Cabo Verdes, Kosta Rikës, Kroacisë, Qipros, Republikës Çeke, Danimarkës, Ekuadorit, Estonisë, Fihit, Finlandës, Francës, Gjeorgjisë, Gjermanisë, Greqisë, Guineas, Irlandës, Islandës, Italisë, Japonisë, Letonisë, Libanit, Liberisë, Lihtenshtajnit, Lituanisë, Luksemburgut, Madagaskarit, Meksikës, Moldavisë, Malit të Zi, Namibisë, Holandës, Maqedonisë së Veriut, Zelandës së Re, Norvegjisë, Perusë, Portugalisë, Republikës së Koresë, Rumanisë, Serbisë, Afrikës së Jugut, Sllovenisë, Spanjës, Suedisë, Tunizisë, Tuvalit, Zvicrës, Mbretërisë së Bashkuar, Ukrainës dhe Uruguait.

QËLLIMET E KAPITULLIT

Synon të sigurojë udhëzime sesi policimi i përgjegjshëm gjinor mund të përshtatet me krizat publike të shëndetit dhe/ose fatkeqësitë humanitare të konflikteve të paarmatosura.

Mesazhet kryesore dhe pikat mësimore:

- krizat dhe emergjencat i përkeqësojnë pabarazitë ekzistuese, duke rezultuar në një rritje të mbizotërimit të DNGV, veçanërisht dhunës ndërpersonale;
- gjatë kohës së krizave, planet ekzistuese të reagimit ndaj DNGV-së duhet të rishikohen dhe rivlerësohen për të siguruar që siguria dhe mbrojtja janë në thelb të çdo vendimmarrjeje, planifikimi dhe realizmit të tyre;
- partneritetet e krijuara më parë midis policisë dhe hisedarëve kryesorë vendorë do të luajnë një rol kyç në zvogëlimin e ndikimit të sfidave të rënduara në kohë krizash;
- para-planifikimi para çdo situatë krize do të ndihmojë në identifikimin e rreziqeve, sanimeve dhe kontigjencave ndaj përgjigjeve ekzistuese të koordinuara;
- organizatat policore me qasje të vazhdueshme në burime të qëndrueshme dhe të besueshme të informacionit dhe të dhëna ndërlidhëse mbi popullatat “në rrezik” do të pozicionohen më mirë për t’iu përgjigjur DNGV-së;
- mësimet e mësuara të dokumentuara nga policia duhet të futen në një analizë të përtërirë të dhënave që e merr parasysh kontekstin specifik dhe modelet ndërlidhëse të diskriminimit me bazë gjinore.

HYRJJE

Më 31 dhjetor 2019, autoritetet kineze informuan Organizatën Botërore të Shëndetësisë (OBSh) se pneumonia nga një shkaktar i panjohur po përhapej me shpejtësi në tërë Kinën, që buronte posaçërisht nga qyteti Wuhan, kryeqyteti i provincës Hubei.

Fotografi kortezije nga UN Women/Ploy Phutpheng (Tajlandë)

Menjëherë pas kësaj risia COVID-19² ishte identifikuar (fillimisht i emërtuar “2019-nCoV”) nga ekspertët vendor, autoritetet lokale urdhëruan popullsinë në karantinë të detyrueshme në përpjekje për ta kontrolluar shpërthimin e COVID-19 dhe të parandalojë vdekjet, si dhe shembjen e sistemeve shëndetësore.

Vendet fqinje të Kinës filluan të raportojnë raste, të cilat u përsëritën në vende të tjera menjëherë pas kësaj, në rajone të ndryshme të botës. Prej 11 mars 2020, OBSh e klasifikoi COVID-19 si një pandemi dhe i njoftoi Shtetet Anëtare se ishte thëllësisht e shqetësuar si nga nivelet alarmante të përhapjes dhe ashpërsisë, ashtu edhe nga nivelet alarmante të mosveprimit. Vendet në të

gjithë botën filluan të zbatojnë karantina të ngjashme të detyrueshme, lëvizje të kufizuara dhe masat për distancimin shoqëror. Prej muajit mars 2020, afro gjysma e popullsisë së botës ishte në mbyllje.

OKB, duke pasur përvojë në përballimin e shpërthimeve të sëmundjeve infektive siç është Ebola³ në Afrikën Perëndimore, Zika në Amerikën Latine dhe SARS në Azi, shprehu shqetësim për ndikimin që kishin masat e reagimit ndaj COVID-19 në popullatat e cenushme, të tilla si ato në konflikt dhe /rajonet humanitare dhe si ato mund të ndikojnë në natyrën e dhunës së ushtruar ndaj grave dhe vajzave.

2 Koronaviruset (CoV) janë një familje e madhe virusesh që shkaktojnë sëmundje duke filluar nga ftohja e zakonshme deri tek sëmundjet më të rënda. Një koronavirus i ri (nCoV) është një lloj i ri që nuk është identifikuar më parë te njerëzit. Shih: Përhapja e sëmundjes koronavirus (COVID-19) (2020), Zyra regjionale e OBSh për Evropë, në: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/novel-coronavirus-2019-ncov>

3 Sëmundja e virusit Ebola (SVE) është një sëmundje e rrallë, por e rëndë, shpesh fatale tek njerëzit. Virusi transmetohet te njerëzit nga kafshët e egra dhe përhapet në popullatën njerëzore përmes transmetimit nga njeriu te njeriu. Shkalla mesatare e vdekshmërisë së rasteve SVE është rreth 50%. Shkalla e vdekshmërisë së rasteve ka ndryshuar nga 25% në 90% në shpërthimet e kaluara. Sëmundja e virusit Ebola: Faktet kryesore (OBSh, 2020), në: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ebola-virus-disease>

Shqetësimi i OKB -së buronte nga dëshmitë e dokumentuara nga shpërthimet më të fundit të Ebola dhe Zika⁴, i cili tregoi se stresi social-ekonomik, konfliktet civile dhe emergjencat e shëndetit publik përkeqësojnë pabarazitë ekzistuese. Kjo nga ana tjetër çoi në rritjen e mbizotërimit të DHNGV-së, veçanërisht DPV dhe shtatzënie të hershme tek vajzat e reja.⁵

Duke njohur ndikimin e DHNGV-së si të rëndë në situata emergjente dhe kontekste me sisteme shëndetësore të dobëta, sundim të dobët të ligjit dhe nivele të larta të pabarazisë gjinore, Sekretari i Përgjithshëm i OKB -së, Antonio Guterres, u bëri thirrje të gjitha qeverive të bëjnë parandalimin dhe korrigjimin të VAWG si pjesë kryesore e planeve të tyre kombëtare të reagimit për COVID-19.⁶

4 Komiteti i Përhershëm Ndër Agjencia (Mars 2020). Udhëzime të përkohshme; paralajmërimi gjinor për shpërthimin e COVID-19, në: <https://interagencystandingcommittee.org/inter-agency-standing-committee/interim-guidance-gender-alert-covid-19-outbreak-developed-iasc>

5 CARE (mars 2020). Një dokument politikash mbi implikimet gjinore të COVID-19, në: <https://www.care.org/newsroom/press/press-releases/covid-19s-gender-implications-examined-in-policy-brief-care>

6 Video mesazhi i Sekretarit të Përgjithshëm mbi dhunën me bazë gjinore dhe COVID-19. Kombet e Bashkuara, 5 prill 2020, në: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/state-ment/2020-04-05/secretary-generals-video-message-gender-based-violence-and-covid-19-scroll-down-for-french>

Në mënyrë të ngjashme dhe në njohjen e mbizotërimit global të DHNGV-së, e cila tashmë është shumë e lartë⁷, UN Women i karakterizoi ndikimet negative jo-proporcionale me të cilat po ballafaqohen gratë dhe vajzat si rezultat i pandemisë COVID-19 si një **“Pandemi në hije”**.⁸

Ky doracak i referohet përkufizimit të një pandemie që dhënë nga OBSH-ja (2010) e cila e karakterizon **pandeminë si përhapje e një sëmundjeje të re në mbarë botën e cila identifikohet më parë nga shkalla dhe shtrirja e saj gjeografike (dhe kur shumica e njerëzve nuk kanë imunitet), se sa nga ashpërsia e sëmundjes**.¹⁰

Ky kapitull fokusohet në ndikimin e krizave humanitare jo-konfliktuale në DHNGV-ë, me vëmendje të posaçme që i është dhënë pandemisë së fundit globale të COVID-19 dhe paraleleve me shpërthimet e sëmundjeve të tjera infektive siç është Ebola që shkakton ose përkeqëson krizën rajonale tashmë ekzistuese. Ndonëse kriza aktuale e shëndetit publik COVID-19 është shumë e ndryshme nga shpërthimet e tjera të sëmundjeve infektive, ka shumë sfida të zakonshme me të cilat përballen organizatat policore dhe partnerët e tyre të shërbimit themelor në mënyrat e referimit për viktimat/të mbijetuarat e DHNGV-së. Ky kapitull do të diskutojë këto sfida të zakonshme të shkaktuara nga rrethana të tilla të jashtëzakonshme me qëllim të ofrimit të udhëzimeve të informuara për policimin gjinor në këto kohë të vështira.

Për të ndihmuar organizatat policore që të zbusin rreziqet e një reagimi joefektiv ndaj DHNGV gjatë krizës, pjesa në vijim do të japë udhëzime të formës kolegu- kolegut

7 Gender-related killing of women and girls (UNODC, 2018), atSipas statistikave të OKB -së, 1 në 3 gra në nivel global ka përjetuar dhunë fizike ose seksuale në një moment të jetës së tyre dhe pothuajse gjashtë nga çdo dhjetë gra të vrara qëllimisht në mbarë botën të vrara nga një partner intim ose anëtar tjetër i familjes. Shih: Studimi global i UNODC mbi vrasjen: Vrasjet e grave dhe vajzave në aspekt gjinor (UNODC, 2018), në: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18_Gender-related_killing_of_women_and_girls.pdf

8 UN Women (2020), ‘COVID-19 dhe dhënia fund dhunës ndaj grave dhe vajzave’, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls>

9 Gatishmëria e emergjencave, reagimi. Çfarë është pandemia? (OBSH, 24 shkurt 2020)

10 Po aty.

Figura 1

Paketa e Shërbimeve Thelbësore: Diagrami i Përgjithshëm i Kornizës

Parimet	një përjasje e bazuar në te drejtë	avancimi i barazisë gjinore dhe fuqizimi i grave	E ndjeshme nga ana kulturore dhe e përshtatshme për moshën
	Qasja me në qendër të viktimës/të mbijetuarit	siguria është parësore	përgjegjësia e autorit
Karakteristikat e përbashkëta	përgjegjësia e autorit vlefshmëri	aksesueshmërisë	
	përshtatshmëria	përshtatshmërisë	
	jepni prioritet sigurisë	miratim i informuar dhe konfidencialiteti	
	mbledhjen e të dhënave dhe menaxhimin e informacionit	Komunikim efektiv	
	lidhjen me sektorë dhe agjenci të tjera nëpërmjet referimit dhe koordinimit		

bazuar në kornizën e parimeve të Paketës së Shërbimit Thelbësore (PSHTH) dhe karakteristikave të përbashkëta për reagimin e koordinuar viktimë/i mbijetuar.

UDHËZIMI KOLEGU-KOLEGUT

Gjatë kohëve të krizave të shëndetit publik ose humanitar, mënyra se si i përgjigjemi thirrjeve për shërbime duhet të rishikohet për të siguruar që ne mund t'i përgjigjemi krizës, por gjithashtu të vazhdojmë të ofrojmë shërbime policore për komunitetet lokale, duke pranuar se aftësia jonë për të mbajtur 'biznesin si zakonisht' mund të komprometohet. Për sa i përket DHNGV-së, aftësia jonë për t'iu përgjigjur viktimave/të mbijetuarve duhet të mbetet sa më efektive që të jetë e mundur në mënyrë që të mund të vazhdojmë t'u ofrojmë atyre siguri dhe mbrojtje, ndërsa në të njëjtën kohë të pranojmë se ne kemi për detyrë të kujdesemi për personelin tonë dhe bashkësisë më të gjerë.

Udhëzimet e dhëna brenda kapitujve të këtij doracaku janë po aq relevante gjatë kohës së krizës sikurse edhe gjatë 'normalitetit' çfarëdo që të duket në kontekstin në të cilin punoni. Aspekte të ndryshme të udhëzimit mund të kenë një rëndësi më të madhe gjatë krizave dhe pa dyshim që do të keni nevojë t'i jepni përparësi përgjigjes suaj ndaj një sërë sfidash.

Si udhëheqës policie, ju do të jeni përgjegjës dhe llogaridhënës për ofrimin e sigurisë dhe mbrojtjes për komunitetet tuaja lokale edhe në kohë krize, por gjithashtu keni detyrë të kujdeseni për personelin/njësinë tuaj policore për të siguruar që ata të mund të vazhdojnë të ofrojnë shërbime efektive. Ka shumë të ngjarë që llojet e krimit të ndryshojnë gjatë krizës, veçanërisht nëse vendosen kufizime në lëvizje siç janë përjetuar gjatë pandemisë COVID-19. Përderisa plaçkitjet, vjedhjet në rrugë dhe krimet e dhunshme mund të zvogëlohen, përvoja na tregon se DNVG, veçanërisht dhuna në familje ose nga partneri intim, po rritet, kështu që ju duhet të rishikoni vazhdimisht shërbimet tuaja/planet operative në përputhje me rrethanat.

Fotografi kortezi e UN MONUSCO (RD Kongo)

Fotografi korteziqe MINUSTAH/Logan Abassi (Haiti)

Krizat zakonisht sjellin me vete presion të paparë mbi burimet tuaja të cilat, në shumë raste, shtrihen pa sfida shtesë e që mund të sjellë një krizë shëndetësore ose humanitare. Prandaj është me rëndësi jetike që të mbështeteni në disponueshmërinë e personelit tuaj, duke zbutur rreziqet që ata t'i nënshtrohen ndonjë çështjeje shëndetësore, për shembull, duke zvogëluar kështu burimet që keni në dispozicion.

Ka të ngjarë që personelit do t'i kërkohet të punojë me orë të gjata, shpesh në rrethana shumë të vështira duke zvogëluar periudhat e pushimit dhe kohën me familjet e tyre. Pra, nëse edhe ata vetë nuk i nënshtrohen asnjë infeksioni apo sëmundjeje, nevoja që ju të merrni parasysh shëndetin dhe mirëqenien e tyre mendore bëhet edhe më e rëndësishme gjatë një krize. Kjo është koha kur udhëheqja e dukshme do të bëjë një ndryshim të vërtetë për personelin tuaj, duke ndihmuar në ruajtjen e moralit të tyre dhe duke i fuqizuar ata me vlerësimin tuaj. Duke thënë thjesht ‘faleminderit’ nuk kushton asgjë, por do të thotë shumë.

Vazhdimësia e biznesit, kontingjenca dhe planifikimi emergjent

Si zyrtarë policor, ne jemi mësuar të merremi me situata emergjente që kërkojnë detyra të drejtpërdrejta dhe zbatim të planeve operacionale dhe emergjente, por krizat e shëndetit publik dhe humanitar mund të vazhdojnë për një kohë të konsiderueshme me ndikime të

rënda në jetën e përditshme, prandaj qëndrueshmëria e reagimit të policisë bëhet një sfidë e vërtetë.

Ashtu siç kemi përjetuar gjatë pandemisë COVID-19, organizatave policore përgjatë globit u është dashur të identifikojnë mënyra të reja të punës, disa janë me fat që kanë qasje në teknologjitë e reja për ndihmë, ndërsa të tjerat mund të mos kenë. Pavarësisht nga burimet që keni në dispozicion, ju duhet t'i përdorni ato në mënyrë efektive dhe gjithashtu duhet të demonstroi udhëheqje inovative duke identifikuar mënyra të reja të punës.

Ne gjithmonë mund të mësojmë nëse kthejmë kokën prapa, por nëse nuk keni plane emergjente ose kontingjente për fushën tuaj të përgjegjësive, për t'iu mundësuar që të përballeni në mënyrë efektive me krizën gjersa i mirëmbani këto shërbime, ju duhet t'i krijoni ato. Edhe nëse gjendeni në mes të krizës, ju mund të zhvilloni takime informuese me personelin, duke reflektuar mbi veprimet tuaja dhe duke filluar të sistemoni mësimet e mësuara, ashtu që të hartoni plane të tilla të gatishmërisë për ngjarje të ngjashme, duke përfshirë për shembull, valët pasuese të ndonjë sëmundjeje.

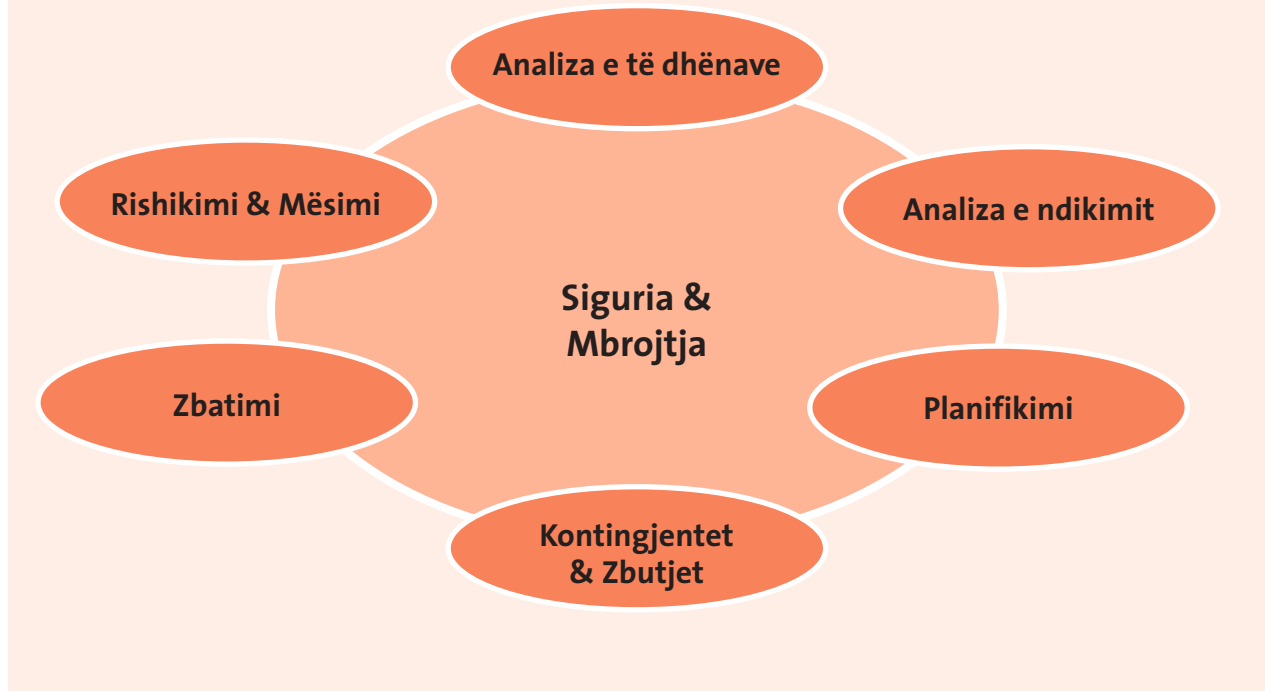
Figura 2 është ‘Ciklet e Townsley’, një mjet që mund të përdoret për vendimmarrje, planifikim dhe zgjidhje operacionale të përgjigjeve ndaj DVGJ-së gjatë kohës së krizave. Ai është i projektuar të jetë një proces ciklik me sigurinë dhe mbrojtjen në thelbin e tij. Mund të përdoret për të rishikuar planet ekzistuese të përgjigjes për të siguruar që ato janë “të përshtatshme për qëllim” gjatë kohës së krizës ose për të zhvilluar plane gjatë një krize. Preferohet që ai të përdoret si mjet para-planifikimi për të zhvilluar një përgjigje emergjente ndaj DVGJ-së nëse ndodh një krizë e ardhshme. Mund të përdoret gjithashtu për vendimmarrje dinamike nga zyrtarët përgjegjës.

Për më shumë informacion dhe udhëzime mbi përdorimin e Cikleve të Townsley për Planifikim të Përgjigjshëm Gjinnor dhe Ofrimin e Përgjigjes së Policisë ndaj DVGJ-së gjatë krizës së shëndetit publik (pandemisë/epidemisë) ose krizave humanitare, **shih shtojcën 1.**

Nëse keni plane ekzistuese, atëherë duhet t'i rishikoni vazhdimisht gjatë krizës për t'u siguruar që ato janë ‘të

Figura 2

Ciklet Townsley për Planifikimin e Përgjegjshëm Gjinator dhe ofrimin e reagimit të Policisë ndaj DNGV-së gjatë kohës së krizave.

përshtatshme për qëllimin' duke bërë rregullime aty ku është e nevojshme.

Pavarësisht nëse keni plane ose po i zhvilloni ato, duhet të merrni parasysh një numër pyetjesh kryesore, këto përfshijnë:

- ku ruhet plani?
- kush duhet të dijë dhe kuptojë përmbajtjen e tij dhe a konsiderohen ata përgjegjës për të mësuar përmbajtjen e tij?
- a janë përcaktuar qartë rolet dhe përgjegjësitë brenda planit bashkë me llogaridhënien?
- çfarë trajnimi kërkohet në plan?
- sa rregullisht testohet?
- kur është testuar për herë të fundit?
- si monitorohet, rishikohet dhe përditësohet?

- a janë përfshirë mësimet e mësuara brenda tij? (Këto mund të jenë nga burime vendore, kombëtare ose ndërkombëtare)
- sa janë të rregullta takimet udhëzuese dhe informuese të hartuara në zbatim të planit?

Pyetjet e mësipërme janë vetëm disa shembuj të asaj që duhet të keni parasysh, planifikimin kontingjent, “Çka nëse?” e tërë planifikimit operacional që tashmë duhet të bëni çdo ditë, qoftë për incidente të para-planifikuara apo spontane.

Plani i vazhdimësisë së biznesit është paksa i ndryshëm pasi është dizajnuar për të siguruar që ju mund të mbani, aq sa është e mundur, “biznesin si zakonisht”, ose funksionet themelore të biznesi tuaj të sigurta në kohë krize. Kjo është po aq e rëndësishme për t’iu përgjigjur DHNGV-së sa për çdo çështje tjetër që ka të ngjarë të thirrreni për t’iu përgjigjur. Ju duhet të merrni parasysh atë që keni në dispozicion për t’iu përgjigjur viktimave/të mbijetuarve të DHNGV-së dhe si

mund të ruhet kjo kur burimet tuaja janë ngushtuar, qasja në objekte është e kufizuar dhe qasja në ankuesit dhe dëshmitarët është në vetvete një rrezik për shkak të infektionit të mundshëm. Ju duhet të mbani një qasje të përqendruar te viktima/të mbijetuarit dhe një hetim të fokusuar tek kryerësi (shih Kapitullin 5: 'Hetimi'). Duke menduar për gjëra të tilla kur nuk jeni në krizë dhe zhvillimi i planeve në përputhje me rrethanat do të jetë jashtëzakonisht i dobishëm për ju kur ju kërkohet të merrni vendime të qarta në një situatë stresuese.

SIGURIA DHE MBROJTJA

Siguria dhe mbrojtja (shih kapitullin 6 'Siguria dhe Mbrojtja') është një pjesë vitale e çdo reagimi të policisë ndaj VAWG, por është edhe më shumë gjatë kohës së krizave kur duhet të jetë qendrore për tërë planifikimin dhe vendimmarrjen. Ju dhe personeli juaj duhet t'i merrni parasysh të gjitha rreziqet e përfshira për viktimën/të mbijetuarin dhe vetë

personelin tuaj duke kryer një vlerësim të rrezikut bazuar në rrethanat e veçanta që kanë të bëjnë me atë kohë. Personeli juaj mund të jetë i frikësuar nëse ata janë vetë në rrezik, kështu që ju duhet t'i sigurori dhe inkurajoni ata, mos marrja pjesë nuk është një opsion pasi jeta e dikujt mund të varet nga ajo, kështu që ju do të keni nevojë për të zbutur rreziqet për personelin. Një mënyrë është pajisja e tyre me PMP të përshtatshme, të cilat, mund të jenë në mungesë gjatë kohës së krizës dhe ri-theksojnë nevojën për planifikim emergjent dhe kontingjent.

Thjesht vetë publikimi i PMB -ve në vetvete nuk zvogëlon rrezikun nëse personeli nuk është informuar për përdorimin, ruajtjen dhe asgjësimin e tij të saktë. Gjithashtu është e rëndësishme të siguroheni që pajisjet mbrojtëse të publikuara janë të përshtatshme në mënyrë të përshtatshme për anëtarët meshkuj dhe femra të qasshme pa diskriminim. Kutia 1 jep një shembull të udhëzimeve

Kutia 1

Udhëzimi operacional për Pajisje personale mbrojtëse (PMP) të MB-së

Gjatë reagimit ndaj COVID-19, shërbimet e policisë në tërë Mbretërinë e Bashkuar u siguruan me udhëzime operacionale nga Këshilli i Shefave të Policisë Kombëtare (NPCC) dhe Kolegji i Policisë mbi përdorimin e PMP-së. Udhëzimi gjithashtu përfshiu skenarë operacionale për të ndihmuar stafin të kuptojë përdorimin e saktë të PMP-së. Disa shembuj të përshtatur nga udhëzimi janë dhënë më poshtë. Ky udhëzim mund të përsëritet ose përshtatet për urgjencat e tjera të shëndetit publik.

- të gjithë zyrtarët duhet të kenë si minimum maskë kirurgjike rezistente ndaj lëngjeve dhe doreza (jo të gomës) në dispozicion dhe sigurisht aty ku zyrtarët janë vendosur në patrulla me ekuipazh të dyfishtë ose në transportues personeli. PMP -ja duhet të jetë e disponueshme për personin zyrtar për të mundësuar vendosjen e shpejtë kur është e nevojshme.
- marrësit e thirrjeve dhe dispeçerët duhet të përcaktojnë nëse dyshohen ose konfirmohen raste të COVID-19 për të mundësuar që zyrtarët që përgjigjen të paralajmërohen në mënyrë që ata të mund të japin PMP-të e duhura.
- gjatë hyrjes në ambiente, zyrtarët duhet të jenë të vetëdijshëm se disa banorë mund të mos e dinë se janë të infektuar, kështu që duhet të kryejnë vazhdimisht vlerësime dinamike të rrezikut.
- aty ku distancimi shoqëror nuk është i mundur dhe prandaj ka të ngjarë të ketë "kontakt të ngushtë" me publikun, atëherë zyrtarët duhet të vendosin maska kirurgjike rezistente ndaj lëngjeve dhe doreza (jo të gomës), nëse personi është simptomatik atëherë përdorimi i syzeve dhe përparës mbrojtëse duhet të jetë pjesë e vlerësimit të rrezikut.

Burimi: [Personal Protective Equipment \(PPE\) operational guidance](#) (8 prill, 2020). Kolegji i Policisë, MB.

Fotografia është bërë nga Departamenti për marrëdhënie me forcat policore të Nigerisë

“ Ashtu si personeli mjekësor, zyratrët e policisë nuk mund të telekomunikojnë, kështu që ata janë gjithashtu në vijën e parë. Përgjegjësia jonë e parë është të qëndrojmë të shëndetshëm dhe të sigurt, kështu që ne duhet të kemi, jo vetëm pajisjet, por edhe qëndrimin për të mbrojtur veten.

“Kjo ndodh sepse, duke mbrojtur veten, ne mund të mbrojmë të tjerët. Ne duhet të sigurohemi që nuk po i infektojmë të tjerët dhe se po mbrojmë më të cenueshmit së bashku me forcën policore mikëpritëse.”

Këshilltari aktual i Policisë i OKB -së dhe ish komisioneri i policisë së Misionit të OKB -së në Republikën e Afrikës Qendrore (MINUSCA, komisioneri Luis Carrilho

operacionale nga Këshilli i Shefave të Policisë Kombëtare (NPCC) dhe Kolegji i Policisë mbi përdorimin e PMP-së.

PARANDALIMI

Gjatë kohëve sfiduese kur burimet e policisë tashmë janë të shtyrë duke u përballur me një krizë, angazhimi i komunitetit është edhe më i rëndësishëm për të mbrojtur komunitetin tuaj lokal nga ndikimet e krizës, por edhe në ruajtjen e prioriteteve të tjera të policisë. Edukimi dhe ngritja e vetëdijes së komunitetit mbi atë që ata duhet të bëjnë për të mbrojtur veten nga ndikimet e krizës gjithashtu ofron një mundësi për të ngritur vetëdijesimin e tyre për DHNGV-së, çfarë të kërkojnë dhe si të mbështesin viktimat/të mbijetuarit dhe të lehtësojnë raportimin. Ju do të mbështeteni shumë në faktin se komuniteti është “sytë dhe veshët” tuaj në terren, veçanërisht gjatë kohës së distancimit shoqëror ose kufizimeve në lëvizje.

Gjatë njoftimit të stafit tuaj mbi detyrat e tyre në lidhje me krizën sigurohuni që ata i kuptojnë cenueshmëritë shtesë ndaj DHNGV-së që mund të paraqiten, si mungesa e ushqimit bazë dhe nevojat e tjera të mbijetesës të cilat mund të çojnë në shfrytëzim dhe rritje të stresit. Përkujtojeni personelit tuaj se ata kanë përgjegjësi dhe llogaridhënie

Fotografi kortezije Departamenti i Marrëdhënieve me Forcat Policore të Nigerisë

personale për të 'mos bërë dëm', të kryejnë detyrën siç kërkohet për publikun dhe kolegët e tyre dhe për të parë dhe dalluar shenjat e dhunës ose abuzimit, të cilat nuk janë gjithmonë të dukshme (**shih Kapitullin 5: "Hetimi"**).

Angazhimi juaj me komunitetin gjatë krizës mund qoftë të ndërtojë ose shkatërrojë besimin dhe konfidencën e tyre në shërbimin policor që ju dhe personeli juaj i ofroni. Nëse për shembull, zyrtarët tuaj abuzojnë me autoritetin e tyre në zbatimin e ndonjë kufizimi të imponuar nga qeveria, kjo do të ketë implikime të gjera për marrëdhëniet me komunitetin shumë kohë pasi kriza të ketë përfunduar, duke e bërë punën tuaj në të ardhmen shumë më të vështirë. Në mënyrë alternative, duke u angazhuar me komunitetin në kapacitetin edukativ dhe të ngritjes së vetëdijes, duke përdorur bindjen në vend të metodave jo-proporcionale të zbatimit, do të përmirësoni besimin dhe konfidencën duke iu mundësuar të korrni benefitet sapo të përfundojë kriza e tanishme.

Angazhimi me sektorë të caktuar të komunitetit mund të ndihmojë në mbrojtjen e viktimave/të mbijetuarve nga dhuna ose abuzimi i vazhdueshëm, (shih kutinë 8 mbi partneritetet civile të policisë për shembuj të veçantë). Për shembull, farmacitë mund të jenë në gjendje të ofrojnë dhomat e tyre të konsultimit si vende të sigurta për viktimat/të mbijetuarit për të raportuar dhunën ose abuzimin, personeli i dyqaneve ushqimore mund të edukohet se çfarë të kërkojnë për të identifi-

kuar viktimat/të mbijetuarit në mesin e klientëve të tyre dhe si e rëndësishme, si të ofrohet mbështetja e duhur e cila mund të jetë thjesht vënie e kontaktit në emër të tyre me policinë ose ofruesit e tjerë të shërbimeve.

Në Australi, gjatë pandemisë COVID-19, policia ishte pro-aktive në identifikimin e grave të cenueshme, veçanërisht ato që kishin raportuar dhunën ose abuzimim më parë dhe bënte vizita të rregullta për të kontrolluar sigurinë e tyre. Kjo duhet të menaxhohet me kujdes për të shmangur krijimin e rrezikut shtesë për gra të tilla.

Sigurohuni që i është bërë plotësisht e qartë personelit tuaj se ata duhet të merren menjëherë dhe në mënyrë efektive me DHNGV-së jo për shkak të saj, por përkundër krizës aktuale - efektiviteti i reagimit duhet të mbështetet përmes dhe përtej situatës së krizës së tanishme.

Shih Kapitullin 3 për më shumë informacion mbi parandalimin e DAVG-së.

KONTAKTI FILLESTAR

Për të ruajtur distancimin shoqëror, mund t'ju duhet të merrni parasysh alternativat për "kontaktin e afërt" duke menduar mënyra të reja që viktimat/të mbijetuarit të raportojnë ose të kërkojnë mbrojtje nga dhuna ose abuzimi, veçanërisht nëse ato janë të izoluar për shkak të kufizimeve të lëvizjes që mund të jenë vendosur. Promovoni përdorimin e linjave të ndihmës dhe nëse ato drejtohen nga policia, merrni parasysh rritjen e niveleve të personelit për të pranuar dhe trajtuar telefonatat.

Zhvilloni ose forconi marrëveshjet me agjencitë/ofruesit e shërbimeve të tjera, sektorin joformal të drejtësisë, grupet e komunitetit dhe komunitetin më të gjerë si fqinjët, miqtë, mbajtësit e dyqaneve, etj, për të lehtësuar mundësitë e raportimit për viktimat/të mbijetuarit. Personeli i vendosur për testimin dhe gjurmimin e rroleve të çdo sëmundjeje infektive mund të sigurojë një lidhje kryesore midis viktimave/të mbijetuarve dhe qasjes së tyre në drejtësi dhe mbështetje, duke e pasur të dhënë që ata janë të informuar siç duhet. Prioriteti juaj numër

një duhet të jetë siguria dhe mbrojtja e viktimës/të mbijetuarit dhe ndonjë prej vartësve të familjes.

Sigurohuni që personeli juaj të jetë plotësisht i informuar për shenjat e dhunës ose abuzimit dhe të jeni vigjilentë për ato gjatë trajtimit me publikun të çështjeve të tjera që nuk lidhen me DHNGV-së.

Shih Kapitullin 4 për më shumë informacion mbi kontaktin fillestar (qasja në drejtësi)

HETIMI

Merrni parasysh metodat alternative të mbledhjes së dëshmive të cilat mund të ndihmojnë në ruajtjen e distancës sociale siç janë zgjidhjet përmes teknologjisë së internetit, ku ju keni qasje në to. Përdorimi i kamerave të trupit me anë të cilave mund të regjistrohet raporti i një viktime/të mbijetuarit, së bashku me dëshmitë e vendit të ngjarjes dhe çdo dëmtim mund të zvogëlojë nevojën për kontakt të afërt. Mos harroni se privatësia dhe konfidencialiteti i viktimës/të mbijetuarit nevojitet ende të ruhet, prandaj merrni parasysh mjedisin edhe kur përdorni zgjidhje teknologjike. Kur nuk keni qasje në burime të tilla, atëherë rreziqet duhet të zbuten sa më shumë që të jetë e mundur duke u mbështetur në PMP-të dhe çdo masë distancimi shoqëror që mund t'i mbështetet asaj.

Do të ishte e dobishme të merret parasysh paraprakisht se ku personeli juaj mund të flasë me një viktimë/të mbijetuar që siguron një 'hapësirë të sigurt' në aspektin e të qenit miqësor ndaj viktimeve/të mbijetuarve, duke siguruar privatësi dhe duke iu mundësuar atyre dhe zyrtarit hetues të zbusin çdo rrezik shëndetësor ndaj njeri tjetrit. Ta keni parasysh ndikimin e traumave, duke shmangur sa më shumë që të jetë e mundur e cila shtohet si rezultat i masave shtesë të ndërmarra si rezultat i krizës në të cilën ju gjendeni.

Nëse një viktimë/i mbijetuar ose kryerësi duhet të transportohet në një automjet policie, atëherë merrni parasysh dezinfektimin e automjetit pastaj, por jo para mbledhjes së ndonjë dëshmie mjekoligjore ose dëshmi tjetër e mundshme prej tij. Si praktikë e mirë është që të pastrohen tërësisht të gjitha automjetet e policisë

në fillim dhe në fund të çdo ndërrimi ose në ndërrimin e përdoruesve të automjeteve gjatë krizës së shëndetit publik, në varësi të rrezikut të asaj krize të veçantë.

Shih Kapitullin 5 për më shumë informacion mbi hetimin e DHNGV-së

MBËSHTETJA DHE NDIHMA

Puna bashkëpunuese është thelbësore gjatë kohës së krizës, kështu që ju duhet të merrni parasysh se si ndonjë nga partneritetet tuaja ekzistuese mund të vazhdojnë të funksionojnë në mënyrë të sigurt ose që vërtetë i zbusin sa më shumë rreziqe të jetë e mundur. Për shkak të distancimit shoqëror, kufizimeve të lëvizjes dhe masave të karantinës ju nevojiten të kërkonit mënyra të tjera për të kontaktuar viktimat/të mbijetuarit dhe për të lehtësuar mekanizmat më pak formal të raportimit për ta, me shumë gjasë përmes agjencive të tjera dhe ofruesve të shërbimeve etj. **Shih Studimin e Rastit në fund të ky kapitull.**

Bashkëpunimi me partnerët e rinj do të kërkojë ngritjen e vetëdijesimit të tyre për shenjat e abuzimit dhe atë që ata duhet të bëjnë për të mbrojtur viktimat/të mbijetuarit, madje edhe ngritjen e nivelit të tyre të vetëdijes se çfarë nuk duhet të bëjnë për të parandaluar infektimin, shkatërrimin ose humbjen e dëshmive do të mbështesë viktimën /të mbijetuarin në afat më të gjatë.

Përcaktoni në një fazë të hershme, mundësisht gjatë çdo procesi të planifikimit të emergjencave ose kontigjencave, se cilat burime ose shërbime të tjera mund të jenë në dispozicion të viktimeve/të mbijetuarve kur aftësia juaj për t'i mbështetur dhe ndihmuar ata mund të komprometohet për shkak të krizës. Për shembull, duhet të supozoni se çdo strehimore ose strehë refugjates ka të ngjarë të ketë kapacitet, kështu që çfarë jeni në gjendje të identifikoni në bashkëpunim me të tjerët në mënyrë të sigurohen vende të sigurta për viktimat/të mbijetuarit. Mendimi dhe planifikimi për raste të tilla do të lehtësojë presionin mbi ju kur jeni në mes të një situatë krize, duke ofruar gjithashtu siguri dhe mbrojtje për ata në nevojë.

Shih Kapitullin 7 për më shumë informacion mbi Mbështetjen dhe Ndhimën.

KOORDINIMI NDËRMJET AGJENCIVE TË DREJTËSISË

Ju duhet të rishikoni dhe aty ku është e përshtatshme të ndryshoni çdo memorandum mirëkuptimi (MM) ose marrëveshje mbi praktikën e punës që mund të kenë me agjencitë e tjera të drejtësisë të cilat, sikurse ju, do të përballen me sfidat e imponuara nga kriza. Si mund të vazhdoni të punoni së bashku për të ofruar shërbime efektive dhe të qasshme të drejtësisë?

Nëse nuk keni ndonjë marrëveshje para-dalëse, mund t'ju duhet të konsideroni krijimin e praktikave urgjente të punës lokale ose të ngrini çështjen në mënyrë minimale përmes zinxhirit tuaj të komandës që të konsiderohet në një nivel strategjik. Nëse nuk keni ndonjë marrëveshje paraprake, mund t'ju duhet të merrni parasysh krijimin e praktikave emergjente të punës lokale ose si minimum të ngritni çështjen përmes zinxhirit tuaj të komandës për tu marrë parasysh në nivelin strategjik.

Qëllimi përfundimtar për ju dhe agjencitë e tjera të drejtësisë edhe më tutje duhet të jetë arritja e drejtësisë për viktimat/të mbijetuarit, kështu që ju duhet të diskutoni dhe të dakordoheni mbi përparësitë për tejkalimin e krizës së tanishme dhe sesi do t'i përshtateni përsëri normalitetit edhe nëse ky është një normalitet i ri atëherë kur të kaluar më e keqja e krizës.

Shih Kapitullin 8 për më shumë informacion për koordinimin me agjencitë e drejtësisë.

KOMUNIKIMET

Mesazhi i qartë, konciz dhe i qëndrueshëm është crucial në çdo kohë, por bëhet **vendimtar** gjatë kohës së krizës. Mbajtja e të gjithëve të informuar është jetike për të siguruar pajtueshmërinë me çdo udhëzim, kufizim ose këshillë sigurie, gjithashtu mund të ndikojë në besimin e komuniteteve lokale në aftësinë e autoriteteve për t'u marrë me krizën. Dhënia e informacionit të saktë dhe të rëndësishëm mund të përmirësojë llogaridhënien dhe qëndrueshmërinë.

Fotografi kortezi e UN Women/Louie Pacardo (Filipine)

Dërgimi i mesazhit duhet të jenë konsistent në të gjithë sektorët dhe kur komunikoni për krizën e jep një mundësi për të siguruar informacion mbi DHNGV-së, duke ngritur vetëdijësimin për rreziqet e rritura dhe duke e bërë të qartë se nuk do të tolerohen edhe gjatë trajtimit të vetë krizës. Po ashtu siguron një mundësi për t'u drejtuar drejtpërdrejt anëtarëve të gjitha komuniteteve për ndihmën e tyre në mbrojtjen e personave të cenueshëm.

Pamjet janë një mënyrë e shkëlqyer për të përcjellë mesazhe përtej së bashku me sloganet, për shembull, në Mbretërinë e Bashkuar gjatë pandemisë COVID-19 #YouAreNotAlone (ju nuk jeni vetëm)ishin drejtuar viktimave/të mbijetuarve të abuzimit në familje dhe DPI, veçanërisht gjatë kufizimeve të vendosura në lëvizje, ndërsa #NoExcuseForAbuse (nuk ka arsye për abuzim) kryerësit e shënjestruar. Policia e Kosovës dhe partnerët e tyre (shih rastin studimor) përdorën slogane për efekt të mirë gjithashtu, "Së bashku kundër dhunës në familje" dhe "Familja nuk është një gjë e rëndësishme – por është GJITHÇKA".

Ndani informacionin se cila ndihmë është në dispozicion për viktimat/të mbijetuarit dhe si ta përdorni atë sa më gjerë që të jetë e mundur dhe me mjete të ndryshme, kini kujdes nga çdo mesazh direkt derë më derë pasi mund ta paralajmërojë kryerësin e krimit. Megjithatë, vizita e atyre që janë identifikuar si të cenueshëm, ose kanë qenë viktime të mëparshme të dhunës ose abuzimit dhe tani janë

ribashkuar ose qëndruar me kryerësin e krimit mund të dërgojë një mesazh të fortë se kriza nuk po shpërqendron përgjegjësitë tuaja të sigurisë dhe mbrojtjes, duke parandaluar potencialisht kryerësin nga kryerja e abuzimit të mëtejshëm. Kjo taktikë duhet të trajtohet me shumë kujdes, në mënyrë që të mos vihet personi i pambrojtur në rrezik shtesë në pajtim me parimin 'mos bëj dëm'.

Dërgimi i mesazhit jo vetëm që duhet të jenë konsistent, por po ashtu duhet të jenë i qëndrueshëm gjatë gjithë krizës dhe pas saj, mos lejoni që personeli juaj të heqë 'vëmendjen' kur kriza e tanishme të ketë mbaruar. Ne e dimë nga përvoja se dhuna dhe abuzimi nuk ndalen vetëm sepse situata mund të ketë ndryshuar (shih pjesën për DHNGV të lidhura me konfliktin në Kapitullin 13).

Shih Kapitullin 9 për më shumë informacion mbi komunikimin.

Policimi gjatë kohëve të krizave mund të sjellë sfida shtesë për ne, disa prej të cilave mund të mos i kemi hasur më parë.

- si do të gjeni një ekuilibër midis sigurimit të pajtueshmërisë me çdo këshillë, udhëzim ose kufizim të qeverisë dhe vazhdimin të zhvillimit dhe/ose ruajtjes së besimit dhe konfidencës së komunitetit lokal?
- si do ta mbani personelin tuaj përgjegjës për çdo abuzim të pretenduar të autoritetit?
- a jeni siguruar që i gjithë personeli juaj të jetë i vetëdijshëm për ndikimet e mundshme afatgjate në ndonjë prej abuzimeve të autoriteteve?
- si do të siguroheni që publiku të ketë akoma qasje në mekanizmat e ankesave, veçanërisht gjatë çdo udhëzimi të lëvizjes që mund të jetë imponuar?
- a e keni bërë tërë personelin tuaj të vetëdijshëm për pritjet dhe standardet tuaja të shërbimit të kërkuara së bashku me përgjegjësinë e tyre individuale për të mbrojtur të drejtat e njeriut dhe për t'iu përfaqësuar ju dhe organizatën tuaj policore me profesionalizëm dhe integritet?

Mos prisni që një krizë të bëhet realitet para se ta merrni parasysh dhe ta planifikoni përgjigjen tuaj, suksesi juaj do të varet nga ajo.

PANDEMIA (COVID-19)

Të dhënat e mbledhura nga sistemi i OKB-së nga tremujori i parë i vitit 2020 japin dëshmi konkrete se ndikimi i pandemisë COVID-19 ka implikime shumëdimensionale në përhapjen e DNVG-së. Implikimet afatshkurtra lidhen me masat e menjëhershme dhe të detyrueshme të karantinës të obliguara për popullatën si një mjet për të kontrolluar përhapjen vdekjeprurëse të COVID-19 dhe për të minimizuar ndikimin në shërbimet shëndetësore emergjente. Këto masa kanë çuar në nivele më të larta të stresit në marrëdhëniet ndërnjerëzore brenda familjeve dhe ekonomive familjare të cilat janë zhvilluar me veprime të intensifikuara të DNVG-së.

Kutia 2

Në fund të vitit 2020, UNODC publikoi përmbledhjen kërkimore si më poshtë, e cila siguron një analizë sistematike të dhënave sasiore të drejtësisë penale dhe shërbimit të emergjencës gjatë fazave të hershme të krizës COVID-19. Më poshtë janë disa nga gjetjet kryesore të saj:

- raportimi i përdhunimit dhe sulmit seksual tek autoritetet u zvogëluar, duke sugjeruar një reduktim të raportimit të dhunës në institucionet e drejtësisë penale dhe një rënie të mundshme të numrit të incidenteve jashtë sferës familjare. Megjithatë, dhuna e raportuar u kthye në nivelet e mëparshme pasi masat e izolimit u lehtësuan.
- më shumë gra iu drejtuan linjave të ndihmës. Rritja e thirrjeve ishte më e madhe aty ku masat ishin më të rrepta. Në disa vende, megjithatë, nuk ka pasur ndryshime të rëndësishme në numrin e grave që kërkojnë ndihmë.
- në përgjithësi, ndikimi ishin të ndryshme përgjatë vendeve. Aty ku ndryshimet ishin të identifikueshme gjatë mbylljes, situata u kthye me shpejtësi në nivelin e saj alarmant para-pandemisë atëherë kur masat u lehtësuan.

Për familjet me anëtarë me aftësi të kufizuara, masat e detyrueshme të karantinës mund të çojnë në stres të shtuar si rezultat i një humbje të përkohshme të një

ofruesi ose shërbimi të jashtëm të kujdesit ose sepse ata nuk mund të përballojnë më të paguajnë për ndihmë shtesë për shkak të ndikimit ekonomik të shkaktuar nga COVID-19.

Viktimat/të mbijetuarit e DHNGV-së e gjejnë veten të izoluar nga njerëzit dhe burimet që i ndihmojnë ata dhe/ose kanë parandaluar shfaqjen ose rishfaqjen e dhunës. Për shembull, në mars 2020, UN Women kanë dokumentuar një rritje të raportimit të dhunës në familje që kur urdhrat e tyre përkatës të mbylljes u komunikuan në Francë (30%), Argjentinë (25%), Qipro (30%) dhe Singapor (33%).¹¹ Për më tepër, vende të tilla si Kanadaja, Gjermania, Spanja, Britania e Madhe dhe SHBA kanë raportuar një rritje të rasteve të dhunës në familje, si dhe kërkesa për strehimore emergjente.¹²

Anasjelltas, masat e mbylljes dhe kufizimet në lëvizje gjithashtu mund të ndikojnë në aftësinë e viktimave/të mbijetuarve të DHNGV-së për të raportuar raste ose për t'i shpëtuar përkohësisht partnerëve abuzivë. Për shembull, një linjë ndihme për dhunën në familje në Itali raportoi se kishte marrë 55% më pak telefonata në dy javët e para në mars sepse shumë viktimat/të mbijetuar e kishin të vështirë të kërkonin ndihmë gjatë mbylljes.¹³ Abuzuesit janë në gjendje të kontrollojnë dhe izolojnë viktimat e tyre shumë më lehtë në disa raste. Skenarë të tillë japin një pamje të pasaktë të mbizotërimit aktual të DHNGV-së gjatë masave të reagimit ndaj COVID-19, të cilat mund të ndikojnë në mënyrën se si policia dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore menaxhojnë prioritetet e krizës dhe ndajnë burimet.

Ngjashmëritë midis krizës së shëndetit publik dhe ndikimit të tyre të menjëhershëm në policim

Bazuar në dëshmitë e shumta nga përvoja aktuale e COVID-19, e kombinuar me informacionin nga krizat humanitare nga e kaluara dhe e tashmja, të tilla si konf-

11 COVID-19 and Ending Violence Against Women and Girls. UN Women Issue Brief April 2020, at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls>

12 Po aty.

13 Po aty.

“Epidemitë e kaluara janë shoqëruar me rritje të dhunës me bazë gjinore (GBV), duke sugjeruar që modele të ngjashme mund të ndodhin tani. Sipas dokumentit punues të Qendrës për Zhvillimin Global (QZHG), shpërthimet e Ebola (në Afrikën Perëndimore dhe RDK), Kolera (në Jemen) dhe Zika (në Karaibe, Amerikën Qendrore dhe Jugore) lidhen me rritjen e DPI-së dhe dhunës seksuale ndaj së pari respondentëve dhe punonjësve e kujdesit shëndetësor, veçanërisht grave infermiere.”

Drejtësi për Gratë në kohën e COVID-19
(publikim i UN Women, 2020).

liktet e armatosura, fatkeqësitë natyrore dhe/ose krizat e shëndetit publik (të tilla si shpërthimi i Ebola), rritjet e kimit dhe dhuna është veçanërisht e vërtetë për DHNGV.¹⁴ Për shembull, Peterman, A. et al (2020) dokumentuan se dy vjet pas tërmetit të Haitit në vitin 2010, gratë që jetonin në zona me shkatërrim më të madh nga tërmeti kishin raportuar nivele më të larta të DPI-së fizike dhe seksuale, duke cituar faktorë të mundshëm ekonomikë dhe social.¹⁵

Kur kërkohet zbatimi i masave të detyrueshme të mbylljes dhe kufizime të jashtëzakonshme në lëvizjen publike përfshirë kufijtë kombëtar ose rajonal, më i shpeshtë është rasti ku roli i policisë gjatë rrethanave të tilla të mos jetë i përcaktuar mirë dhe/ose i përcaktuar në PSO -të ekzistuese. Kjo e bën të vështirë trajnimin dhe përgatitjen paraprakisht, që do të thotë se disa organizata policore në kohë krize mund të mos jenë të përgatitura për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive një rritje të rrezikut të DHNGV-së. Për më tepër,

14 Shih Weitzman, A., and J.A. Behrman (2016): ‘Disaster, Disruption to Family Life and Intimate Partner Violence: Rasti i tërmetit të vitit 2010 në Haiti’. *Sociological Science*, 3: 167-189 në Pandemitë dhe Dhunën ndaj Grave dhe Fëmijëve (2020). Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oertelt-Prigione, S., dhe van Gelder, N., Qendra për Zhvillimin Global, në: <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>

15 COVID-19 dhe dhënia fund dhunës ndaj grave dhe vajzave. (Punim i publikuar nga UN Women,) prill 2020, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls>

ndikimi në aftësinë e tyre për të siguruar që ndihma dhe format e pjesëmarrjes nuk janë diskriminuese në bazë të faktorëve ndërthurës siç janë etnia dhe aftësia e kufizuar.

Policia dhe aktorët e sektorit të drejtësisë të kombinuar me trendet e tjera të krimit në zhvillim, mund të jenë te ngulfatura kur reagojnë ndaj trazirave publike dhe krimeve të tjera veçanërisht atyre që rezultojnë nga pasojat ekonomike dhe sociale të krizës. Kapaciteti i zgjeruar i shërbimeve të reagimit ka të ngjarë të dobësojë mbrojtjen dhe mbështetjen në dispozicion për viktimat/të mbijetuarat e DHNGV-së dhe format e tjera të krimit dhe dhunës, duke kontribuar në perceptimin e shtuar të pandëshkueshmërisë midis kryerësve.¹⁶

Në rastin e krizës së shëndetit publik që rezulton nga shpërthimi i një sëmundjeje infektive, kur policia dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore reagon ndaj DHNGV-së ata duhet të marrin parasysh rekomandimet për distancimin shoqëror. Kjo do të sfidojë policinë dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore për të reaguar në mënyrë efektive ndaj veprimeve të raportuara të DHNGV-së (shih udhëzuesin kolegu-kolegut për informacion të detajuar). Për shembull, policia reaguese do të jetë natyrisht e kujdesshme për të hyrë në shtëpitë që kanë raportuar DPI nga shqetësimi për kontraktimin e sëmundjes infektive ose virusi.

Zyrtarët reagues mund t'i anashkalojnë protokollet duke përfshirë vlerësimet e detyrueshme (viktimat pretenduese) të rrezikut ose të mos reagojnë fare në mënyrë që të minimizojnë çdo kontakt të mëtejshëm ndërpersonale. Ky mund të jetë rasti i mundshëm kur organizata policore nuk është në gjendje të sigurojë zyrtarët e vijës së parë me format e duhura të pajisjeve mbrojtëse personale ose PMP.

Sipas UNDP (2015), zyrtarët e policisë kishin më pak gjasa të vlerësonin rastet e DPI-së si prioritet të lartë për arrestimin dhe ndalimin gjatë shpërthimit të

Fotografi kortezi e UNMEER/Samuel Shilajiru (Liberi)

Ebolas në Afrikën Perëndimore, veçanërisht pasi zyrtarët e policisë hezituan të hynin në shtëpi dhe të kryenin hetime të plota pa rrezik të ekspozimit ndaj sëmundjes dhe përhapjes së infektimit tek anëtarët e familjes.¹⁷

Qendrat e burgimit, ato korrektuese dhe objektet e paraburgimit të gjitha do të bëhen zona me shqetësim të lartë për autoritetet, duke pasur parasysh mbipopullimin e tyre dhe shëndetin e dobët të burgosurve në shumë vende. Kjo mund të rezultojë në norma më të ulëta të bindjes si një mjet për të mos rritur madhësinë e numrit të burgosurve.

Në disa raste, kryerësit e DHNGV-së madje mund të lirohen si pjesë e masave të krizës emergjente të cilat, në fund, i vënë gratë dhe fëmijët në rrezik më të madh të dhunës. Në raste të tilla, UNODC u bën thirrje shteteve që të vlerësojnë dhe adresojnë rreziqet e sigurisë së viktimave/të mbijetuarve në vendimet në lidhje me lirimimin dhe masat e tjera jo të ndalimit, siç janë lirimi me kaucion, lirimi i përkohshëm, lirimi alternativ, veçanërisht kur kemi të bëjmë me shkelësit përsëritës dhe të rrezikshëm, si dhe sigurojnë të

¹⁶ Dimensionet Gjinore të Pandemisë COVID-19 (Grupi i Bankës Botërore, 2020), në: <http://documents.worldbank.org/curated/en/618731587147227244/Gender-Dimensions-of-the-COVID-19-Pandemic>

¹⁷ Pandemitë dhe Dhuna ndaj Grave dhe Fëmijëve (2020). Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oerfelt-Prigione, S., dhe van Gelder, N., Qendra për Zhvillimin Global, në: <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>

drejtën e viktimave për t'u informuar për lirimin e agresorit nga paraburgimi ose burgimi.¹⁸

sNë këtë drejtim, zyrtareve të lirit të përshoshëm mund t'u kërkohet të japin prioritet distancimit shoqëror dhe të komunikojnë përmes thirrjes me zë ose me video, gjë që mund të kufizojë aftësinë e tyre për të vlerësuar plotësisht gjasat e recidivizmit, duke përfshirë ato që mund t'i vënë viktimat/të mbijetuarit në rrezik të shtuar.¹⁹

Për më tepër, mbyllja e shkollave të cilat mund të jenë burime të zbulimit rutinor dhe referime për abuzim dhe keqtrajtim të mundshëm të fëmijëve, do të kufizojë aftësinë e policisë për të llogaritur në rrjetet arsimore dhe ato të komunitetit për të reaguar ndaj DHNGV-së. Në Afrikën Perëndimore, mbyllja e shkollave për shpërthimin e Ebolës i ekspozoi vajzat ndaj shfrytëzimit seksual dhe dhunës dhe çoi në një 'rritje të mprehtë' të shtatzënive adoleshente dhe martesave të hershme në disa zona të cënueshme, për shkak të rritjes së shkallës së braktisjes së shkollës nga vajzat.²⁰

“Për herë të parë, IDMC ka vlerësuar numrin e përafërt të njerëzve që mbeten të zhvendosur brenda vendit si rezultat i fatkeqësive në 95 vende: 5.1 milion deri më 31 dhjetor 2019. “

- Qendra e Monitorimit të Zhvendosjes së Brendshme (2020)

Në mënyrë të ngjashme, ndikimi financiar i krizave shëndetësore ose humanitare do të ndikojë gjithashtu në kapacitetin e organizatave të grave lokale, shpesh partnerë kryesorë për strategjitë parandaluese të politikës DHNGV-së për të ofruar shërbime për viktimat/të

mbijetuarat në një afat të gjatë. Organizatat vendore të grave luajnë role kyçe në identifikimin e ndryshimeve të shpejta në normat gjinore të cilat mund të nxisin forma të ndryshme të DHNGV-së, të tilla si rritja e martesës së detyruar dhe/ose fëmijëve dhe shkalla e DPI-së përfshirë dhunimin martesor në kushte krize.²¹

Në rastin e martesës së hershme ose të dhunshme, dëshmitë nga konteksti emergjent dhe humanitar, tregojnë se ndërsa rrjetet sociale bëhen jo të shëndosha, familjet dhe komunitetet mund të demonstrojnë një dëshirë të shtuar për të kontrolluar seksualitetin e vajzave dhe për të mbrojtur “nderin” e tyre. Si rezultat, martesë shihet shpesh për të mbrojtur vajzat dhe familjet e tyre nga stigma sociale që mund të rezultojë nga përjetimi i përdhunimit ose sulmit seksual.²² Në krizat humanitare që vijnë nga konflikti i armatosur, kampet e refugjatëve/zhvendosjes dhe zonat e ndihmës humanitare janë shpesh zona të vështira për policim, veçanërisht kur zbatohen strategjitë e parandalimit të krimit që kërkojnë partneritet me komunitetet dhe ndërtimin e besimit. Në mjedise të tilla, dëshmitë e forta tregojnë se normat e DHNGV-së rriten sa më gjatë që anëtarët e familjes janë në afërsi në kushtet e detyrimit.²³

Në kombinim me krizën e shëndetit publik që buron nga shpërthimi i një sëmundjeje infektive dhe vështirësitë e saj ekonomike, rreziku i dhunës me të cilin përballen gratë dhe vajzat që jetojnë në situata tashmë të pasigurta duhet të bëhet një përparësi për policinë dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore. Kjo do të kërkojë që policia (dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve thelbësore) të përshtatin me të shpejt strategjitë e ndërhyrjes për të siguruar një reagim efektiv me protokollat e respektuara

18 Reagimi ndaj sëmundjes së koronavirusit (COVID-19) – UNODC Përmbledhje tematike mbi dhunën me bazë gjinore ndaj grave dhe vajzave (UNODC, 2020), në: https://www.unodc.org/documents/Advocacy-Section/GBVAW_and_UNODC_in_COVID19_final_7Apr2020.pdf

19 Pandemitë dhe Dhuna ndaj Grave dhe Fëmijëve (2020). Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oertelt-Prigione, S., dhe van Gelder, N., Qendra për Zhvillimin Global, në: <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>

20 Ndikimi i Pandemisë COVID-19 në Dhunën ndaj Grave dhe Vajzave (2020), Fraser, E. (2020) for UKAid, WAG Raporti humlues i tavolinës ndihmëse, në: <https://www.dmeformpeace.org/peaceexchange/wp-content/uploads/2020/04/vawg-helpdesk-284-covid-19-and-vawg.pdf>

21 Në vijën e parë të COVID-19, Organizatat e Grave ofrojnë shërbime vitale si reaguese të para si dhuna kundër grave (UN Women, 2020), në: <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/5/feature-womens-organizations-provide-vital-services-as-violence-against-women-spikes>

22 COVID-19 dhe Fëmija, Martesa e Hershme dhe e Detyruar: Axfenda për Veprim (Vajzat Jo nuse, Partneriteti Global për t'i dhënë fund martesës së fëmijëve 2020), në: https://www.girlsnotbrides.org/wp-content/uploads/2020/04/COVID-19-and-child-early-and-forced-marriage_FINAL-4.pdf

23 Pandemitë dhe Dhuna ndaj Grave dhe Fëmijëve (2020), Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oertelt-Prigione, S., dhe van Gelder, N., Qendra për Zhvillimin Global, në: <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>

pa diskriminim, duke siguruar në të njëjtën kohë masa të sigurisë personale për oficerët reagues.

Përshtatja e strategjive të ndërhyrjes gjithashtu nënkupton përshtatjen e masave të llogaridhënies dhe transparencës. Zbatimi i **analizës gjinore** në zhvillimin dhe planifikimin e strategjive të reja të ndërhyrjes do të jetë me rëndësi vendimtare për të marrë parasysh ndikimin diferencial që ato mund të kenë te gratë, burrat, djemtë dhe vajzat. Lidhur me këtë, mekanizmat e raportimit për sjelljen e keqe të policisë dhe keqpërdorimin e forcës gjithashtu duhet të përshtaten për të siguruar që ato të vazhdojnë të jenë të arritshme dhe të disponueshme për popullatën pa diskriminim gjatë zbatimit të masave qeveritare të krizës së shëndetit publik dhe/ose krizës humanitare.

Analiza gjinore është një ekzaminim vendimtar se si ndryshimet në rolet, aktivitetet, nevojat, mundësitë dhe të drejtat/titujt ndikojnë tek burrat, gratë, vajzat dhe djemtë në situata ose kontekste të caktuara.

Përvoja e pandemisë COVID-19 ka bërë të qartë cenueshmëritë që janë të përbashkëta dhe të ndara nga të gjithë, pavarësisht vendbanimit, kundër një krize globale të shëndetit publik. Peterman, A. et al (2020) siguron që ekspertët të parashikojnë që sëmundjet zoonotike²⁴ dhe shpërthimet do të vazhdojnë të shfaqen si rezultat i rritjes së shkallës së rritjes dhe ndërlikohjes së popullsisë globale dhe konsumit dhe cenimit që rezultojnë në mjedis.²⁵ Peterman, A. et al, shton se bazuar në përvojat e kaluara, shpërthimet e sëmundjeve infektive si COVID-19, Ebola ose Zika çojnë në një rritje të stigmës, ksenofobisë dhe diskriminimit. Këta faktorë pa dyshim do të zvogëlojnë dhe/ose do të minojnë ndjeshëm përp-

24 Gati 75 përqind e sëmundjeve që shfaqen, përfshirë ato që shkaktojnë shumicën e pandemisë, kanë origjinën nga kafshët dhe transmetohen tek njerëzit (të referuara si sëmundje zoonotike). Shih Jones, K.E., Patel, N., Levy, M., Storeygard, A., Balk, D., Gittleman, J.L. et al. (2008). Tendencat globale në shfaqjen e sëmundjeve infektive. *Natyra* 451: 990-94.

25 Pandemitë dhe Dhuna ndaj Grave dhe Fëmijëve (2020), Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oertelt-Prigione, S., and van Gelder, N., Qendra për Zhvillim Global. në: <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>

jekjet për parandalimin dhe ndërhyrjen e DHNGV-së (shih Kapitullin 2: 'Parandalimi' për udhëzim).

Informacioni narrativ sugjeron që gratë nuk kanë qenë në gjendje të kenë qasje të sigurt në ndihmë- në thirrjen e policisë ose qasje në mbështetjen e specialistëve për shkak të vetë-izolimit nga një shpërthim infektiv me kryerësin (it). Në fakt, Peterman, A. et al, raportojnë se gratë në përgjithësi kanë më pak gjasa të kërkojnë shërbime për shërbimet shëndetësore të nënave dhe të porsalindurve nga frika e infeksionit dhe potencialit për transmetimin e virusit tek familjet e tyre.²⁶

Në mënyrë të ngjashme, gratë nuk mund të raportojnë partnerët e tyre intim abuziv nga frika se çdo formë e ndalimit do të rrisë rrezikun e infektimit për të, atë dhe fëmijët e tyre.

RËNDËSIA E DORACAKUT TË GRAVE POLICE DHE ESP

Doracaku inkurajon organizatat policore që të fillojnë transformimin e tyre drejt një ofruesi të shërbimeve thelbësore drejt çështjeve gjinore, duke vendosur **një kuptim të të informuarit të mirë²⁷ të natyrës të VAWG, arsyt dhe pasojat të cilat ndikojnë në mënyrë të ndryshme dhe disproporcionale te gratë dhe vajzat** në tërë organizatën.

Shih Kapitullin 10: "Ndërtimi i institucioneve për një përgjigje Efektive dhe të Përgjegjshme ndaj VAWG" dhe Kapitulli 11' Sfidat dhe Strategjitë për Zbatimin e Policisë me Përgjegjësi ndaj Çështjeve Gjinore 'mbi udhëzimin për vendosjen e një mirëkuptimi të përbashkët.

Vendosja e një kuptimi të përbashkët e VAWG brenda një organizate policore do ta pozicionojë atë që t'i përg-

26Pandemitë dhe Dhuna ndaj Grave dhe Fëmijëve (2020). Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oertelt-Prigione, S., dhe van Gelder, N., Qendra për Zhvillim Global, në: <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>

27 Për qëllimet e Doracakut, mjetet e nformimit të mirë do të thotë se është kontekstualisht i rëndësishëm dhe me kontribut të rregullt i përbërë nga të dhënat cilësore dhe sasore të siguruar nga ekspertët e policisë dhe akterët e jashtëm, si ofrues të shërbimeve thelbësore dhe/ose organizatave të shoqërisë civile.

Foto e çastit UN Women/Louie Pacardo (Filipine)

jigjet dhunës dhe një krimi të tillë në mënyrë më efektive, madje edhe gjatë krizave. Në të kundërtën, mungesa e një kuptimi të tillë në mënyrë tipike kufizon aftësinë e

oficerëve të cilët përgjigjen për të kuptuar madhësinë e problemit gjatë krizave dhe të bien në grackën e mos vërejtjes të përgjigjeve nga ana e VAWG si shpëtimtare. Gjatë krizave humanitare dhe atyre të shëndetit publik, ndikimi negativ i këtij kufizimi është shumëfishuar.

Në rast të masave të izolimit dhe karantinës të miratuara nga Qeveritë, si përgjigje ndaj një pandemie/epidemie, si COVID-19 ose Ebola për shembull, instrumentet e praktikuara dhe të mirënjohura si Rrota e Fuqisë dhe e Kontrollit²⁸ mund të miratohen për të ndihmuar policinë dhe partnerët e tyre të shërbimit esencjal për t'i analizuar dinamikat e reja të dhunës të cilat ndikojnë te gratë dhe vajzat. Rrota e Fuqisë dhe e Kontrollit i lejon ekspertët e shërbimeve esenciale duke përfshirë Policinë, që t'i kuptojnë taktikat të cilat i përdorin kryerësit për të marr fuqinë dhe kontrollin mbi viktimat/të mbijetuarit e tyre.

Kutia 3

Rrota e parë e Fuqisë dhe Kontrollit

Rrota e Fuqisë dhe Kontrollit e Përshtatur për Emigrantë

Burimi: Rrota të Marra nga Modeli : Rrota e Fuqisë dhe Kontrollit. Qendra Kombëtare për Dhunë në Familje dhe Seksuale.

28 Fillimisht, zhvilluar nga Programet e Ndërhyrjes ndaj Dhunës në Familje në Duluth, MN (SHBA), por aktualisht përdoret nga ofruesit e shërbimeve esenciale në nivel global Gjinor. Në këtë Doracak për më shumë informata shih Kapitullin 11: 'Sfidat dhe Strategjitë për Zbatimin e Policimit.

Ky instrument është i pranueshëm dhe tanimë është shëndrruar në “rrota” të shumta në mënyrë për t’i kuptuar më mirë situatat e ndryshme të cenueshmërisë ndaj grave dhe vajzave²⁹. Për shembull, instrumenti është pranuar për të kuptuar mënyrën se si veprojnë kryerësit e dhunës ndaj grave dhe vajzave emigrante (shih më poshtë Kutinë 3) dhe personat me aftësi të kufizuara dhe kujdestarët e tyre.³⁰

Duke i përshtatur në mënyrë aktive mjetet e tilla si Rrota e Fuqisë dhe Kontrollit në kontekstin e tyre lokal me përvojë në kriza humanitare/shëndetësore publike, Policia do të ketë më shumë mundësi t’i identifikojë modelet e reja të VAWG lidhur me ata shkaktarë si pasigurisat e shtuar ekonomike, papunësia e papritur ose e vazhduar ndërmjet grave dhe burrave, dhe strategjitë negative të ballafaqimit të cilat burojnë nga masat e karantinës (për shembull).

Duke e përshtatur kuptimin e saj të përbashkët për VAWG në kontekstin e ri që buron nga krizat, një organizatë e Policisë do të pozicionohet më mirë për të zbatuar një përgjigje efektive dhe proporcionale ndaj rreziqeve dhe nevojave. Kutia 4 (më poshtë) paraqet disa shembuj të proaktivitetit të policisë për t’iu përgjigjur VAWG-së gjatë masave të detyrueshme të karantinës të COVID-19.

Kutia 4

Veprim Proaktiv nga Policia Gjatë ‘Mbylljeve’ - Evropë

Policia **Irlandeze** dhe Shërbimi i Sigurisë ose An Garda Síochána ka shtuar përpjekjet përmes Operacionit të tyre Faoiseamh për t’i siguruar viktimat/të mbijetuarit se “incidentet e keqtrajtimit në familje, duke përfshirë kontrollin e detyruar, do të vazhdojnë të marrin përgjigjen prioritarë më të lartë për shërbimin”. Operacioni Faoiseamh, si përgjigje e angazhimit të

²⁹ Shih ‘Rrotat’ e Miratuara nga Modeli Rrota e Fuqisë dhe Kontrollit. Qendra Kombëtare për Dhunë në Familje dhe Seksuale, në: http://209.198.129.131/publications_wheel.html

³⁰ Shih “Rrota e Fuqisë dhe Kontrollit: Personat me Aftësi të Kufizuara dhe Kujdestarët e tyre” Marr nga Modeli Rrota e Fuqisë dhe Kontrollit. Qendra Kombëtare për Dhunë në Familje dhe Seksuale. <http://www.ncdsv.org/images/DisabledCaregiverP-Cwheel.pdf>

komunitetit ndaj COVID-19, filloi më 1 prill 2020. Qëllimi i Operacionit është që të parandalojë humbjen e jetëve dhe të sigurojë që viktimat/të mbijetuarit e dhunës në familje të mbështeten dhe mbrohen gjatë masave të detyrueshme të karantinës. Organizatat lokale për mbështetjen e viktimave dhe bamirësitë e mirëpritën nismëm, veçanërisht vazhdimësinë e qasjes dhe disponueshmërinë e Policisë në Zyrën e Shërbimeve për Viktima në mbarë vendin për t’i mundësuar kontaktet telefonike me viktimat/të mbijetuarat e mëparshme të dhunës në familje, për të konstatuar ndonjë çështje ekzistuese shqetësuese.

Në **Francë**, Kompania e Xhandarmërisë Lille i ka rihapur të gjitha rastet e dhunës në familje në muajt e fundit (përfshirë ato që janë trajtuar nga sistemi i drejtësisë penale). Njësitë e përkushtuara të Policisë i kontaktojnë me telefon personat si një mjet për të kontaktuar me viktimat/të mbijetuarat e VAWG të cilat ndihen të paafta për të kërkuar ndihmë. Në rast të dyshimit si hezitimi me telefon ose mungesa e përgjigjes ndaj pyetjeve, një ekip policor shkon në shtëpinë e viktimës/të mbijetuarës. Nëse oficerët përgjegjës gjejnë dëshmi të dhunës fizike gjatë vizitës, rasti trajtohet shumë shpejt.

Në **Belgjikë**, disa Policë vendor, përmes shërbimit të tyre të ndihmës për viktimat, i kontaktojnë në mënyrë aktive viktimat/të mbijetuarit të cilët kanë paraqitur një ankesë në stacionin policor gjatë tre muajve të fundit në lidhje me veprimet e dhunës në familje. Kjo i lejon policisë vendore që të monitorojë zhvillimin e situatës të tyre kur masat e karantinës mund të monitorohen. Në të njëjtën kohë, Policia i drejtohet në mënyrë aktive shoqatave të ndryshme të përfshira në dhunë në familje për t’i informuar ata mbi planet e tyre të vazhdimësisë të veprimtarisë.

ANALIZA E TË DHËNAVE DHE E NDIKIMIT PËR NJË PËRGJIGJE EFEKTIVE DHE PROPORCIONALE NDAJ VAWG:

Policia dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve esenciale duhet të përgatisin dhe miratojnë strategjitë e tyre për t'iu përgjigjur VAWG në njohjen e ndikimeve të dëmshme të masave të karantinës dhe izolimit social, siç janë urdhrat për qëndrim në shtëpi ose “mbyllja” që mund të kenë konsideratë të veçantë për grupet shumë të cenueshme, si fëmijët dhe personat me aftësi të kufizuara.

“Është e rëndësishme që të pranohet se fëmijët të cilët e dëshmojnë keqtrajtimin janë vetë viktimat e dhunës.”

Përgjigja ndaj Sëmundjes Coronavirus (COVID-19)-Përmbledhje Tematike e UNODC mbi dhunën në bazë gjinore kundër grave dhe vajzave (2020).

Konsideratë e veçantë për grupin shumë të cenueshëm të grave dhe vajzave duhet të faktojë se gratë dhe vajzat nuk janë një grup homogjen dhe se si të tilla ato nuk mund të grupohen të gjitha së bashku kur bëhet fjalë për parandalimin ose trajtimin e dhunës. Kjo vlen njësoj edhe për gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara ose pjesëtare të komunitetit LGBTQI

Këto janë aspekte të rëndësishme që Policia duhet të ketë parasysh kur ndërvepron drejtpërdrejtë me gratë dhe vajzat nga komunitetet pakicë, si ato me aftësi të kufizuara ose komunitetin LGBTQI, si dhe me organizatat e tyre përfaqësuese të avokimit.

Prandaj, këto strategji duhet të sigurojnë që thelbi i çdo ndërhyrjeje të bazohet në informim të mirë, qasje të përgjegjshme gjinore, gjithëpërfshirëse dhe ndërlidhëse. Pjesëmarrja kuptimplote e avokatëve që përfaqësojnë të drejtat dhe nevojat e grave dhe vajzave me prejardhje të shumëllojshme dhe aftësive fizike/mendore për ta njoftuar agjendën e sektorit të sigurisë nga e cila janë ndërtuar strategjitë, do të luajë një rol përcaktues.

Pjesëmarrja kuptimplote kërkon që personat të kenë të drejtë të marrin pjesë në vendimet të cilat ndikojnë drejtpërdrejtë te ata, përfshirë në hartimin, zbatimin dhe monitorimin e ndërhyrjeve (OBSH, 2019).

Kjo fillon me njohjen e përgjigjeve të VAWG si shpëtimtare me përpjekjet parandaluese të prioritizuara brenda përgjigjeve të krizave të shëndetit publik që në fillim, në mënyrë që të ekzistojnë hapësira të sigurta për të gjitha gratë dhe vajzat, pa diskriminim. Kështu që, është thelbësore që organizatat policore të kenë qasje në burime të qëndrueshme dhe të besueshme të informatave dhe të dhënave mbi atë se cilat popullata janë më të rrezikuara ndaj rritjes së dhunës dhe se si cenohen dobësitë ekzistuese ndërmjet grave dhe vajzave së bashku me rritjen e pabarazive ekonomike ose sociale (përfshirë gjininë, moshën, përkatësinë etnike/racën, paaftësinë, statusin ekonomik, ndër të tjera) të shkaktuara nga krizat.

Më poshtë është lista e elementeve e cila duhet të përfshihet në analizën e ndikimit kur kontekstualizohen përpjekjet dhe shërbimet parandaluese në planet e reagimit të VAWG në shpërthimin e sëmundjeve infektive dhe krizave humanitare:

Komunikimi i Zgjeruar i Jashtëm i Disponueshëm në Modalitete të Ndryshme

- Derisa qeveritë do të synojnë t'i informojnë komunitetet mbi masat e sigurisë të shëndetit publik dhe për të ndërtuar ndërgjegjësimin në situatë të krizave, modalitetet e ndryshme do të përdoren për të siguruar arritjen maksimale. Kjo mund të shtrijë një gamë nga fushat kibernetike (kur është e duhur)³¹, transme-

31 Kalimi në mbështetjen online sjell sfida, jo më pak duke trajtuar ndarjen e madhe globale teknologjike dixhitale. Përfshirja dixhitale i bazuar në çështje gjinore përmban shumë arsye. Pengesat për qasje, përballueshmëri, (mungesën) e arsimit dhe aftësive dhe shkrim-leximin teknologjik, dhe paragjykimet e natyrshme gjinore dhe normat socio-kulturore, janë në rrënjë të përfshirjes dixhitale të bazuar në gjini. Qasja e zgjeruar, më e sigurtë dhe më e përballueshme në mjetet digjitale është kritike, siç janë ndërhyrjet e politikave të cilat i adresojnë paragjykimet strukturore afatgjata. Shih: <http://www.oecd.org/internet/bridging-the-digital-gender-divide.pdf>

Kutia 5

UNICEF: Jo vetëm linjat telefonike direkte dhe telefonat mobil: Ofrimi i Shërbimit DhBGj gjatë COVID-19

Përderisa pronësia dhe qasja në telefon mobil është rritur globalisht, veçanërisht në mjedise me të ardhura më të ulëta, gratë kanë akoma më pak gjasa se burrat të posedojnë një telefon. Është vlerësuar se janë 443 milion gra të moshës madhore “të shkëputura” nga bota.

UNICEF përcakton një numër të pikave alternative të hyrjes për t’u ofruar viktimave/të mbijetuarve që janë pa telefon, të dobëta ose pa teknologji fare për t’i paralajmëruar palët e interesuara të besueshme për nevojën e tyre për shërbime të dhunës në bazë gjinore (DhBGj) duke pasur parasysh kufizimet në lëvizje, si rezultat i COVID-19. Ato përfshijnë, por nuk kufizohen në:

- **Pranimin e hapësirave ekzistuese fizike të sigurta për gratë dhe vajzat në stacionet e kabinave të telefonisë për DhBGj.** Stacionet e tilla mund të veprojnë si hapësira të sigurta kur ato janë të pajisura me një seri kablnash/ telefoni private të ndërtuara thjesht ku viktimat/të mbijetuarit mund të thërrasin ofruesit e shërbimeve esenciale, përfshirë policinë, të cilët janë në gatishmëri në oraret e caktuara dhe pranojnë mbështetje. Ato mund të vendosen në zona të kongregacionit siç janë tregjet dhe dyqanet;
- **Krijimin e pikave dhe sistemeve hyrëse ku viktimat/të mbijetuarit mund të kenë qasje ose mund të sinjalizojnë një nevojë për mbështetje duke aktivizuar një ‘zinxhir alarmimi’.** Këto mund të përfshijnë ndihmën ‘pop-up’ në zonat e lejuara ose shërbimet e hapura - p.sh. farmacitë, dyqanet ushqimore/tregjet ushqimore/pikat e shpërndarjes të ushqimit/stacionet e pompave të ujit, etj. ku të mbijetuarat mund të lajmërojnë Policinë në terren dhe ofruesit e tyre të shërbimeve thelbësore për mbështetje;
- **Promovimin** mbi vigjilencë të sinjalit të teknologjisë së ulët. Veçanërisht e dobishme në mjediset humanitare/me të ardhura të ulëta, ku një objekt alarmi (p.sh. një pëlhurë me ngjyrë për veshje) mund të përfshihet në kostumet e dinjitetshme që marrin gratë dhe vajzat nëse shpërndarjet janë duke vazhduar. Sinjalizimet e ulëta të teknologjisë mund të përfshijnë gjithashtu fjalë me kode, sinjalizues/alarme, vendosjen e objekteve të padëmshme jashtë shtëpisë p.sh. një leckë/kovë të caktuar me ngjyra, etj. e cila mund të paralajmërojë policinë lokale, organizatat e grave/anëtarët kryesorë të komunitetit për mbështetje.

Konsiderata të rëndësishme të zbatueshme për policinë kur veprojnë në kontekste me opsione të ulëta ose pa teknologji:

- Shqyrtimi me kujdes, përzgjedhja, trajnimi i punonjësve të policisë që përgjigjen/punonjësve të tjerë kryesorë që menaxhojnë shërbimin, përfshirë çdo ndryshim në funksionimin e rrugës së referimit të DhBGj për të siguruar koordinim efektiv me ofruesit e ekspertëve, siç janë ata në ofrimin/këshillimin e strehimit emergjent;
- Viktimat/të mbijetuarit nuk duhet të detyrohen të bëjnë një kallëzim penal kundër abuzuesit të tyre si kusht për mbështetje të vazhdueshme nëse shërbimi shoqërohet me policinë ose shërbimet zyrtare të sigurisë;
- Planifikimi me kujdes i vendosjes dhe shpërndarjes/promovimit të shërbimeve që balancojnë arritjen e numrit më të madh të të mbijetuarve, kundër rrezikut që kryerësit të jenë në gjendje të përdorin njohuritë e sistemit për të penguar më tej qasjen e viktimave/të mbijetuarve në të. Një shembull mund të jetë promovimi i sistemit të gratë dhe vajzat kur bëni shpërndarje të artikujve të tillë vetëm për grate, si pajisje ushqimi ose kostume të dinjitetshme;

- Mbrojtja e fuqishme e të dhënave dhe politikat dhe proceset e privatësisë;
- Koordinimi me ‘qarqet e Komunitetit’ të anëtarëve të besueshëm të komunitetit të njohur nga viktimat/të mbijetuarit ‘ose zyrtarët ndërlidhës’ nëse përdorni sistemin e alarmit të heshtur të teknologjisë së ulët për vendosjen e objekteve të alarmit jashtë shtëpisë, etj. Gjatë mbylljes këta mund të jenë anëtarë dhe zyrtarë të lejuar që lëvizin relativisht lirshëm në mënyrë që të vënë re alarmin dhe të bëhen rekomandimet për mbështetje.

Burimi: **Jo vetëm linjat telefonike direkte dhe telefonat mobil: Ofrimi i Shërbimit DhBGJ gjatë COVID-19** (2020). Erskine, D. për UNICEF dhe *Analiza e Shpejtë Gjinore Globale mbi Komitetin Ndërkombëtar të Shpëtimit COVID-19* (2020) dhe Komiteti Ndërkombëtar i Shpëtimit dhe *CARE International*

“Porositë duhet të përfshihen në materialet më të mëdha të informatave për parandalimin e COVID-19 në mënyrë që të mos tërheqin vëmendjen te burimet e të mbijetuarve”.

Nga Koordinimi Global në Strategjitë Lokale Një Qasje Praktike për Parandalimin, Adresimin dhe Dokumentimin e Dhunës në Familje nën Dokumentin Përmbledhës të COVID-19 (2020)

timi në radio dhe TV, materialet në formë të shtypur të shtrirjes³², nënshkrimin e tabelave ose njoftimet me altoparantë në hapësirat publike. Organizatat policore mund të jenë partnere me këto përpjekje qeveritare të komunikimit për të ngritur dukshmëria e VAWG. Në mënyrë të veçantë, Policia mund të punojë për të siguruar që porositë të përpilohen kolektivisht me një kuptim të qartë se VAWG nuk është një fenomen i ri dhe se kur të ndodhin veprimet e dhunës do të merren seriozisht;

- Në tërë botën, pengesat ekonomike, sociale dhe kulturore parandalojnë ose kufizojnë qasjen e grave në, përdorimin dhe përfitimet nga teknologjia e informatave dhe komunikimit ose ICTs,³³ ky fenomen quhet ndarje gjinore dixhitale. Në shumë vende,

³² Materialet e shtypura duhet të marrin një sërë formatesh, përfshirë atë Braille, dhe të përdorin gjuhë dhe fotografi të thjeshta aty ku është e mundur.

³³ Mënyrat për të tejkaluar ndarjen dixhitale gjinore nga perspektiva e të Drejtave të Njeriut (2016). Parahetresa nga Projekti për të Drejtat e Njeriut, Të Dhënat e Mëdha dhe Teknologjia në Qendrën për të Drejtat e Njeriut të Universitetit Essex, Financuar nga Këshilli për Kërkime Ekonomike dhe Sociale në https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/GenderDigital/HRBDT_submission.pdf. Gjithashtu shih Fondacionin World Wide Web, ‘Të Drejtat e Grave Online. Përkthimi i Qasjes në Fuqizim’ (2015), në dispozicion në <http://webfoundation.org/docs/2015/10/womens-rights-online21102015.pdf>.

veçanërisht ato që përballen me forma të shumta të diskriminimit, gratë dhe vajzat mund të mos kenë qasje në një telefon mobil, kompjuter ose internet për të hyrë në shërbime ose të jenë në gjendje t’i përdorin ato në shtëpi në mënyrë të sigurtë, pasi ato mund të monitorohen nga afër nga abuzuesi dhe anëtarët e tjerë të familjes. Shih Kutinë 5 për rekomandimet e UNICEF -it për opsionet e pakëta/ jo teknologjike të cilat mund të mundësojnë raportimin nga viktimat/të mbijetuarit e VAWG.

Shërbimet Thelbësore

- Sistemet shëndetësore të cilat zakonisht ofrojnë shërbime për viktimat/të mbijetuarit e VAWG mund të jenë nën kërcënimin e kolapsit, gjë që do të ndikojë në secilin mekanizëm të koordinuar të përgjigjes ndërmjet sektorëve të ndryshëm, d.m.th., shëndetësisë, policisë dhe drejtësisë dhe përgjigjeve të shërbimeve sociale;
- Në skenarin më të mirë, strehimoret e dhunës në familje/IPV do të jenë duke e arritur kapacitetin ose e kanë arritur kapacitetin e plotë (gjatë periudhave të zakonshme në shumë kontekste strehimoret shpesh duhet t’i kthejnë prapa viktimat/të mbijetuarit dhe fëmijët e tyre që kërkojnë mbrojtje për shkak të mungesës të hapësirës);
- Vonesat në lëshimin e urdhrave kufizues, procedurat e ndarjes dhe shkurorëzimit dhe seancat e kujdestarisë të fëmijëve, përfshirë ato në të cilat mbijetuesit e IPV mbështeten për të lehtësuar distancën

Foto e çastit nga UN Women/Pathumporn Thongking (Tajlandë)

ose largimin nga partnerët abuzues.³⁴ Policia e cila përgjigjet do të duhet t'i faktojë vonesat e tilla në vlerësimet e tyre të rrezikut dhe rekomandimet e mëvonshme për llojin dhe shtrirjen e urdhrat (ave) mbi mbrojtjen e kërkuar.³⁵

JUSTICE CONTINUUM (DREJTËSI E VAZHDUAR) – SHEMBUJ TË NDIKIMEVE DHE NDRYSHIMEVE TË KËRKUARA

Gjatë Krizave të Shëndetit Publik

34 Pandemitë dhe Dhuna ndaj Grave dhe Fëmijëve (2020). Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oertelt-Prigione, S., dhe van Gelder, N., Qendra për Zhvillimin Global, në: <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>

35 Varet shumë nga faktorët e tillë si dhe kush mund të lëshojë një urdhër (policia apo gjykata), nëse urdhrat për mbrojtje janë pjesë e një çështjeje penale ose civile, nëse kërkohet seancë dëgjimore, kohëzgjatja e urdhrat, mbrojtje të veçanta të ofruara, se kush mund të ketë qasje në një urdhër për mbrojtje (bashkëshorti ose partnerë të tjerë të afërm, anëtarët e familjes, shokët e dhomës, etj) dhe si zbatohet urdhri, dhe nëse ka pasoja penale për shkelje. Shih Përgjigjen e Gjykatës mbi Dhunës ndaj Grave Gjatë COVID-19.

Seritë Webinar: Pranimi i Përgjigjeve Ligjore dhe Sistemike Gjatë COVID-19 Adresimi i Dhunës ndaj Grave, 3 prill 2020. Të Drejtat Globale për Gratë, në: https://globalrightsforwomen.org/wp-content/uploads/2020/04/Court-Response-to-Violence-Against-Women-During-COVID-19-Powerpoint_compressed.pdf

- Për të parandaluar përhapjen e COVID-19, gjykatat po i vonojnë shqyrtimet gjyqësore, duke i minimizuar ato dhe madje edhe duke u mbyllur përkohësisht. Kjo kishte pasur ndikim në dhënien e urdhrave përfundimtare të gjykatës për mbrojtje të cilat e ndalojnë një kryerës të VAWG të ketë disa lloje të caktuara të kontaktit me viktimën/të mbijetuarën, një rritje e rasteve të mbetura dhe numrin dhe/ose kohën për personat në paraburgim. Si rezultat, organizatat policore, së bashku me agjencitë e tjera të zbatimit të ligjit (si stafi i qendrës të paraburgimit) duhet të kërkojnë takime të jashtëzakonshme koordinimi me zyrtarët e gjykatës për t'i identifikuar rreziqet e infektimit dhe strategjitë lehtësuese siç janë procedurat e shqyrtimit dhe testimit,

• “Parimi Mos Lëndo” kërkon një vlerësim të duhur të dinamikës gjinore dhe normave kulturore të cilat mund të rezultojnë që viktimat/ të mbijetuarit dhe dëshmitarët të ekspozohen ndaj dëmtimeve të mëtejme, përfshirë traumatizimin e sërsishëm ose stigmën, dhunën dhe marginalizimin nga duart e kryerësve të supozuar ose viktimave, familjet dhe komunitetet (UNHCHR 2018).

si dhe cilat raste do të shqyrtohen si “urgjente” ose me “përparësi të lartë”, duke u mundësuar atyre t’i anashkalojnë masat e bllokimit/karantinës;

- Organizatat policore, së bashku me agjencitë e tjera të zbatimit të ligjit duhet gjithashtu të marrin parasysh sigurimin e takimeve të jashtëzakonshme koordinuese me ekspertët mbështetës të drejtësisë, si p.sh. mjekët ligjor dhe ekspertët psiko-socialë për të siguruar qasshmërinë dhe disponueshmërinë e tyre. Raportet e fundit të sponsorizuara nga OKB-ja dokumentuan dëshmitë nga viktimat/të mbijetuarit e VAWG që paraqesin se ata nuk ishin në gjendje të kërkonin kompensim ligjor kundër kryerësve të tyre, sepse mjekët ligjor nuk mundën ose nuk donin të ekzaminonin keqtrajtimin fizik të viktimave/të mbijetuarve në stacionet e policisë nga frika e përhapjes të COVID-19.³⁶
- Si rezultat i masave të karantinës/mbylljes të shkakuar nga pandemia COVID-19, qendrat e paraburgimit dhe shërbimet e prokurorisë mund të detyrohen që t’i balancojnë veprimet kriminale/të dhunshme të një kryerësi dhe përsëritjen e mundshme me rrezikun e infektimit me të cilin mund të përballen në paraburgim dhe çfarë do të thotë kjo për kryerësin, veçanërisht kur

³⁶ Raporti i përbashkët i OKB-së “Drejtësia për Gratë në mes të COVID-19” (2020). UN Women, IDLO, UNDP, UNODC, WB dhe Krugëtuesit e Drejtësisë https://www.idlo.int/sites/default/files/pdfs/publications/Justice-for-Women_Full-Report-English.pdf. Gjithashtu, shih Komisionin Kombëtar për Gratë Libaneze, UN Women, WHO, UNFPA, 2020. Paralajmërimi Gjinor për COVID-19, Liban. Në Fokus: Qasje në Drejtësi dhe Dhuna në Bazë Gjinore. 10 prill 2020. Botimi Nr. 1. https://globalrightsforwomen.org/wp-content/uploads/2020/04/Court-Response-to-Violence-Against-Women-During-COVID-19-Powerpoint_compressed.pdf

merren parasysh kushtet mjekësore ekzistuese dhe moshën në mesin e faktorëve të tjerë. Një vendim për mos vendosjen e një kryerësi të VAWG në paraburgim pas një analize të tillë mund të përfundojë duke e vënë viktimën/të mbijetuarën (dhe anëtarët e familjes) në rrezik të mëtejshëm. Kryerja e një hetimi të plotë me informata mbi traumat (përdorimi i instrumenteve të tilla si Rrota e Fuqisë dhe e Kontrollit), është fokusuar në kryerësin për të siguruar se asnjë dëm (i mëtejshëm) nuk është bërë e që do të kishte rëndësi thelbësore.

Shih Kapitullin 5 ‘Hetim’ për më shumë informata rreth njoftimit për kryerjen e një traume dhe kryerësi i përqëndruar në hetimin brenda VAWG.

- Përkundër raportimit të shtuar të VAWG në shtetet e ndryshme, kontekste të caktuara mund të vërejnë se shërbimet mbështetëse si strehimoret, qendrat e mbrojtjes të viktimave/të mbijetuarve dhe kërkesat për urdhra për mbrojtje nuk janë në rritje ose nuk janë të qasshme siç priten. Në disa raste, kërkesat për mbështetje të shërbimit madje mund të zvogëlohen gjatë masave të infektimit të krizës së shëndetit publik. Arsye për këtë fenomen mund të ndryshojnë, por policia duhet të marrë parasysh se si izolimi social, mungesa e hapësirave të sigurta për të mundur që të kenë qasje në shërbimet thelbësore si rezultat i masave të bllokimit, kërkesave për seancë gjyqësore në person, ose kërkesë për mundësimin e kujdestarisë për fëmijët dhe mungesa e opsioneve të kujdesit për fëmijët (përfshirë vetë gjykatat) janë faktorë ndikues.

Shembuj të Ndryshimeve të Kërkuara

- Rritja e porosive publike të përbashkëta me agjencitë e drejtësisë mbi disponueshmërinë dhe qasshmërinë e shërbimeve thelbësore në vazhdimësinë e drejtësisë, në mënyrë që njerëzit të jenë të vetëdijshëm për orët dhe proceset e hapjes gjatë krizës të shëndetit publik. Për më tepër, një porosi e tillë publike do të shoqërohet me një komunikim të ripërtërirë mbi angazhimin e policisë për t’iu përgjigjur VAWG dhe pasojat e shkeljeve të urdhrave për mbrojtje, ndër të tjera.

- Zhvillimi i PSO -ve dhe trajnimi përkatës³⁷ për menaxherët e policisë dhe stafin e vijës së parë të cilët punojnë së bashku me masat e vazhdueshme të drejtësisë ndërmjetësuese, siç janë sallat e gjykimeve virtuale në distancë ose në internet, ose procedurat ku mund të vendosen teknologjitë për video-konferenca dhe procese të duhura dhe aranzhimet e sigurisë. Prezantimi i atyre modaliteteve në distancë duhet të konsiderohet jo vetëm si një përgjigje e menjëhershme ndaj pasojave të aftësisë së zvogëluar të gjykatave për t'i kryer funksionet e tyre të rregullta për shkak të krizave të tilla si pandemia COVID-19, por edhe në kontekstin afatmesëm dhe afatgjatë të planifikimit. Kjo mund të përfshijë rritjen e sigurisë dhe shërbimeve për viktimat/të mbijetuarve rreth gjykatave ose kutive postare të raportimit të VAWG ku kontakti personal kërkohet deri në një masë.

Grupet e Cenueshme dhe Komunitetet Pakicë

- Krizat e tilla si shpërthimi i një sëmundjeje infektive mund të shpien në një rritje të stigmës, ksenofobisë dhe diskriminimit lidhur me racën, gjininë, orientimin seksual dhe statusin e emigrimit siç shpaloset nga përvojat e kaluara të shpërthimeve virale;³⁸
- Situata e popullatave më të rrezikuara do të duhet të rivlerësohet si rezultat i një krize të madhe humanitare/shëndetit publik. Kjo përfshin segmente të popullsisë të cilat varen shumë nga ekonomia joformale; komunitetet me qasje joadekuata në shërbimet shoqërore ose ndikimin politik dhe kanë kapacitete dhe mundësi të kufizuara për të përballuar dhe për-

shtatur, përfshirë qasjen e kufizuar ose atë fare në teknologji. Në këtë drejtim, UNOHCA, OBSH dhe Federata Ndërkombëtare e Shoqatave të Kryqit të Kuq dhe Gjysmëhënës së Kuqe ofrojnë udhëzime³⁹ për agjencitë reaguese që punojnë nën masat COVID-19 (shih Kutinë 6);

“Personat që identifikohen si lezbik, homoseksualë, biseksualë, transgjnorë, të çuditshëm, apo interseksualë (LGBTQI) shpesh janë në rrezik të shtuar të diskriminimit, stigmës dhe dhunës seksuale dhe fizike ”

Doracaku Sphere (2018)

- Përvoja e mëparshme në komunitetet e prekura paraqet se gratë dhe vajzat ishin kryesisht të kufizuara në rolet tradicionale të gjinisë femërore si nëna ose kujdestare dhe ishin përjashtuar kryesisht nga hapësirat e komunitetit ku u morën vendime mbi planifikimin dhe organizimin e ndihmës urgjente.⁴⁰ Si rrjedhojë, nevojat specifike të grave për sigurinë dhe çështje të tjera nuk u morën parasysh pasi u paraqit gjendja emergjente⁴¹. Fuqia e angazhimit të policisë për gra dhe vajza në komunitete do të testohet në mënyrë të konsiderueshme në këto rrethana, me raporte pozitive duke bërë një ndryshim të rëndësishëm në natyrën e përgjigjes nga shërbimet esenciale.

37 Kjo mund të përfshijë trajnime mbi përdorimin e pajisjeve dhe softuerit të nevojshëm për të mbajtur seanca në distancë nga të gjithë pjesëmarrësit, përfshirë stafin e gjykatës dhe pjesëtarët e gjyqësorit. Shihni: Dëgjimet në Distancë në Gjykatë dhe Proceset Gjyqësore në Përgjigje të COVID-19 në Mision dhe Shërbimeve të tjera të Brishta të Drejtësisë dhe asaj Korrektuese. Zyra e OKB -së për Sundimin e Ligjit dhe Institucionet e Sigurisë (OROLSI)/Departamenti i Operacioneve të Paqes (DPO), 13 prill 2020 në: <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>

38 Trendet globale në paraqitjen e sëmundjeve infektive. Jones, K.E., Patel, N., Levy, M., Storeygard, A., Balk, D., Gittleman, J.L. et al. (2008). Natyra 451: 990-94, shih: <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>

39 COVID-19: Si të përfshihen personat e marginalizuar dhe të cenueshëm në komunikim me rrezikshmëri dhe angazhimin e komunitetit (2020). Federata Ndërkombëtare e Shoqatave të Kryqit të Kuq dhe Gjysmëhënës të Kuqe, Zyra e OKB -së për Koordinimin e Çështjeve Humanitare dhe Organizata Botërore e Shëndetit, në: <https://reliefweb.int/report/world/covid-19-how-include-marginalized-and-vulnerable-people-risk-communication-and>

40 Studimi i Rastit i të Shtetit Ekuador. Ligji dhe politika në fuqi mbi Barazinë Gjinore dhe Mbrojtjen nga Dhuna Seksuale dhe të Bazuar në Gjini Gjatë Fatkeqësive (2020). Federata Ndërkombëtare e Shoqatave të Kryqit të Kuq dhe Gjysmëhënës të Kuqe (IFRC), në: <https://media.ifrc.org/ifrc/document/effective-law-policy-gender-equality-protection-sexual-gender-based-violence-disasters-ecuador/>

41 Studimi i Rastit të Shtetit të Ekuadorit. Ligji në fuqi mbi politikën e barazisë gjinore dhe mbrojtjen nga dhuna seksuale dhe gjinore gjatë fatkeqësive (2020). Federata Ndërkombëtare e Shoqatave të Kryqit të Kuq dhe Gjysmëhënës të Kuqe (IFRC), në: <https://media.ifrc.org/ifrc/document/effective-law-policy-gender-equality-protection-sexual-gender-based-violence-disasters-ecuador/>

- Dëshmitë e COVID-19 paraqesin se një ndodhi pandemie, sikur krizat e tjera të shëndetit publik, përkeqësojnë rritjen e rrezikut të grave punëtore emigrante ndaj VAWG në të gjitha fazat e migrimit⁴². Kjo është veçanërisht e saktë për gratë emigrante me status të migrimit jo të rregullt ose pakica gjinore dhe seksuale dhe të cilët kanë më pak gjasa të raportojnë se i nënshtrohen dhunës për shkak të diskriminimit ose frikës nga arrestimi ose dëbimi⁴³. Ato gra dhe vajza shpesh luftojnë për të pasur qasje në kujdes shëndetësor dhe shërbime mbështetëse thelbësore për shkak të kufizimeve në lëvizje, klinikave të mbyllura dhe frikës nga infeksioni.⁴⁴
- Gratë dhe vajzat në industrinë e seksit shpesh do të detyrohen të rrezikojnë duke i shkelur masat e karantinës ose të përballen me pasiguri të rëndë financiare dhe ushqimore. Në shumë raste, pamundësia për t'u përfshirë në një aktivitet të tillë do të ndikojë gjithashtu te secili fëmijë që mbështetet në ata. Në raste të tjera, gratë dhe vajzat do t'i nënshtrohen prostitucionit të detyruar duke kërkuar që ata t'i shkelin masat e karantinës. Gjatë angazhimit, këto viktimat/të mbijetuarat të VAWG, do të jetë e rëndësishme që policia të identifikojë natyrën e këtyre lidhjeve eksploatuese dhe të kërkojë që të sigurojë sigurinë dhe mbrojtjen e tyre. Në mënyrë të barabartë është e rëndësishme që organizatat policore të identifikojnë se këto gra dhe vajza janë shumë të cenueshme të abuzohen nga zyrtarët shtetërorë, përfshirë pjesëtarët e forcave të sigurisë.
- Për më tepër, policia duhet të marrë parasysh sesi dhuna ndaj grave mund të jetë një shteg drejt shkeljes dhe burgosjes të viktimës/të mbijetuarës. Sipas Raportuesit Special të OKB -së për dhunë ndaj grave, shkaqet dhe pasojat e saj, është një lidhje e fortë ndërmjet dhunës ndaj grave dhe grave të burgosura⁴⁵. Në veçanti, mënyra në të cilën ekspozimi ndaj ngjarjeve ekstreme, traumatike mund të shkaktojë ose kontribuojë në një çrregullim të personalitetit kufitar të karakterizuar me ndryshime të rënda, çrregullimin e personalitetit antisocial, abuzim me substanca dhe simptomat e çrregullimit të stresit post-traumatik, të cilat janë drejtpërdrejtë përkatëse për sjelljet e dhunshme dhe shpesh shpien në burgim.⁴⁶ Shembull, në rastet e dhunës në familje dhe IPV, gratë mund të përdorin forcë kundër keqtrajtuesit të tyre nga frika për sigurinë e tyre dhe të fëmijëve të tyre.⁴⁷

42 2019 Raporti i Sekretarit të Përgjithshëm të OKB-së mbi dhunën ndaj grave punëtore emigrante (A/74/235)

43 Trajtimi i Ndikimeve të Pandemisë COVID-19 te Gratë Punëtore Emigrante (2020). Shënim Udhëzues UN Women, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/guidance-note-addressing-the-impacts-of-the-covid-19-pandemic-on-women-migrant-workers>

44 Ibid.

45 Raportuesi Special mbi dhunën ndaj grave finalizon misionin shtetëror në Mbretërinë e Bashkuar dhe Irlandën e Veriut dhe bën thirrje për veprime urgjente për të adresuar deficitin e llogaridhënies dhe ndikimet negative të ndryshimeve në financime dhe shërbime (2014), në: <https://www.ohchr.org/en/statements/2014/04/special-rapporteur-violence-against-women-finalizes-country-mission-united>

46 Kohërat e vështira: Rugëtimet e grave ndaj krimit dhe burgimit (2012). Artz, L., Hoffman-Wanderer, Y., dhe Moulton, K, në: https://genderlinks.org.za/wp-content/uploads/imported/articles/attachments/18024_hard_times.pdf

47 Diskriminimi në Bazë Gjinore & Gratë në Kundërshtim me Ligjin (UNODC, 2020), në: <https://www.unodc.org/e4j/en/crime-prevention-criminal-justice/module-9/key-issues/1-gender-based-discrimination-and-women-in-conflict-with-the-law.html>

Kutia 6

COVID-19: Si të përfshihen personat e marginalizuar, të cenueshëm dhe të rrezikuar në komunikim dhe angazhohen brenda komunitetit

Federata Ndërkombëtare e Shoqatave të Kryqit të Kuq dhe Gjysmëhënës të Kuqe, Zyra e OKB -së mbi Koordinimin e Çështjeve Humanitare dhe Organizata Botërore e Shëndetësisë

Fëmijët	Personat me Aftësi të Kufizuar	Viktimat/të Mbijetuarit e VAWG
<p>Të konsultohen fëmijët dhe adoleshentët, përfshirë fëmijët e vetëm dhe të ndarë, për t'i kuptuar shqetësimet, frikën dhe nevojat e tyre.</p> <p>Të hartohen informata dhe materiale komunikimi në një mënyrë miqësore për fëmijët.</p> <p>Avokim mbi shërbi- met këshilluese dhe mbështetëse për personat e prekur.</p> <p>Të merren parasysh nevojat e ndryshme bazuar në gjini, kontekst dhe komunitetet e marginalizuara.</p>	<p>Shpërndarje e informatave duke përdorur gjuhë të kuptueshme dhe të thjeshtë.</p> <p>Ofrim i informatave në formate të qasshme, si Braille, shkronja të mëdha.</p> <p>Ofrim i formave të shumta të komunikimit, si mbishkrime tekste ose video të firmosura, titra tekste për personat me dëgjim të dëmtuar, materiale online për personat që përdorin teknologji ndihmëse.</p> <p>Përfshirje e organizatave të personave me aftësi të kufizuar në konsultime dhe vendimmarrje.</p> <p>Ofrim i një qasjeje të përshtatur për t'i përmbushur nevojat individuale, për të punuar me kujdestarët personal dhe rrjetet e tjera të mbështetjes sociale.</p>	<p>Përditësim i rrugëtimit referues të DhBGj për t'i pasqyruar objektet e kujdesit shëndetësor primar dhe sekondar.</p> <p>Informomim i komuniteteve kyçe dhe të ofruesve të shërbi- meve lidhur me rrugëtimet e përditësuar.</p> <p>Të sigurohet që masat për zvogëlimin e masave të rrezikut të VAWG janë në përputhje me objektet e karantinës dhe proceset e evakuimit.</p> <p>Fuqizohen kapacitet mbështetëse siç është personeli për linjat telefonike të drejtëpërdrejta të reagimit emergjent.</p> <p>Shpërndarja e Kodeve të Mirësjelljes dhe masave të tjera mbrojtëse dhe sjellja në kujtesë e zyrtarëve për nevojën për t'u pajtuar me ata.</p>

PARTNERITETET ME AKTERËT KOMUNITAR, PUSHTETIN LOKAL DHE ATË PRIVAT

- Mekanizmat e qeverisjes të sigurisë lokale siç janë këshilli për siguri komunale ose këshilli për siguri lokale i (KSKL) mund të aktivizohen sërish nga autoritetet

e qeverisjes vendore për të ndihmuar në koordinimin e përgjigjeve ndaj një krize, duke ia paraqitur policisë lokale një mundësi për t'i promovuar dhe fuqizuar partneritetet kyçe. Në shumë raste, KSKL -të nuk janë aktivizuara nga autoritetet e qeverisjes vendore komunale, pavarësisht se kanë mandat për ta bërë këtë ose janë të aktivizuara, por ato janë pasive. Në raste të

Kutia 7

Komitetet e Vëzhgimit ndaj Ebolës

Foto e çastit të Heart to Heart International (Liberi)

Burimi: COVID-19 Si të përfshihen personat e marginalizuar dhe të cenueshëm në komunikim me rrezik dhe angazhimin në komunitet (2020). Federata Ndërkombëtare e Shoqërive të Kryqit të Kuq dhe Gjysmëhënës së Kuqe, Zyra e OKB -së mbi Koordinimin e Çështjeve Humanitare dhe Organizata Botërore Shëndetësore

tilla, kriza e shëndetit publik mund të frymëzojë dobishmërinë e tyre duke i siguruar policisë një forum kryesor për koordinimin dhe planifikimin strategjik mbi një llogaridhënie ndaj çështjeve gjinore dhe qasje të përgjegjshme ndaj policisë. Shihni studimin mbi rastin në këshillët e sigurisë lokale në Kongo, Ekuador dhe Meksikë në Kapitullin 2 “Parandalimi”, shembull.

- Nën masat e karantinës, komuniteti, religjiozët dhe personat me ndikim mund të jenë akoma partnerë kritikë për një organizatë policore kur i përgjigjen VAWG, veçanërisht mbi ngritjen e vetëdijes për faktorët e rrezikut të cilat nxisin dhe e rëndojnë dhunën gjatë dhe pas krizës. ICT online platformat si Facetime ose Skype mund të përdoren për porosi të përbashkëta në mbështetje të viktimave/të mbijetuarve të VAWG të shoqëruara me informata ekzistuese mbi mekanizmat e reja të raportimit. Për më tepër, porositë e përbashkëta përmes mjeteve jo-dixhitale ose *off-line* mund të vazhdojnë përmes fjalës së thënë zëshëm edhe përmes aktiviteteve grupore të kryera në një distancë të sigurtë;⁴⁸

48 Nga Koordinimi Global në Strategjitë Lokale Një Qasje Praktike për Parandalimin, Adresimin dhe Dokumentimin e Dhunës në Familje sipas Dokumentit Përmbledhës COVID-19 (2020). MADRE, Media Matters for Women, MenEngage Alliance, Nobel Women Initiative, OutRight Action International, Women Enabled International dhe Women’s International League for Peace and Freedom (WILPF), në: https://www.wilpf.org/wp-content/uploads/2020/04/MADRE-Domestic-Violence-Under-COVID-19-Briefing-Paper_4.21.20.pdf

Bazuar në përvojat në Afrikën Perëndimore gjatë shpërthimit me Ebola, organizatat vendore bazike ishin të rëndësishme në krijimin e komiteteve të vëzhgimit me Ebola në fshat, të udhëhequr nga gratë vendore dhe udhëheqës fetar për të ngritur reagimin lokal dhe punën së bashku me përpjekjet kombëtare.

- Kur pajisen me materiale komunikimi miqësore për lexuesit dhe të qasshme për parandalimin e VAWG, ndihma humanitare lokale, ofruesit e kujdesit shëndetësor dhe mediat lokale mund të jenë partnerë kyç për policinë kur kërkojnë të kenë qasje në familjet ku ka vështirësi në qasje. Kjo mund të përfshijë ndihmën në shpërndarjen e broshurave, të shkruara dhe ato grafike dhe në forma të ndryshme të arritshme, me informata të cilat e pengojnë sjelljen e dhunshme në shtëpi dhe ofron numra telefonike ndihmë ose burime të tjera për viktimat/të mbijetuar që t’i udhëzojnë më mirë ata drejt burimeve të cilat përputhen me nevojat e tyre;⁴⁹
- Partneritetet me kompanitë dhe klinikat mjekësore për t’i përfshirë punonjësit esencjal të vijës së parë⁵⁰ në përgjigje të VAWG në situatat e krizave të shëndetit publik kërkojnë angazhim bashkëpunues nga policia për t’u ofruar këtyre punonjësve udhëzime dhe trajnime mbi rolet e vëzhguesve.⁵¹ Vëzhguesit kryesor në

49 COVID-19: Si të përfshihen personat e marginalizuar dhe të cenueshëm në komunikimin me rrezik dhe angazhimin e komunitetit (2020). Federata Ndërkombëtare e Shoqatave të Kryqit të Kuq dhe Gjysmëhënës së Kuqe, Zyra e OKB -së mbi Koordinimin e Çështjeve Humanitare dhe Organizata Botërore Shëndetësore në: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/COVID-19_CommunityEngagement_130320.pdf

50 Në varësi të kontekstit, punëtorët esencjal mund të përfshijnë farmacistët, punonjësit e dyqaneve ushqimore, infermierë, receptionistët të klinikave mjekësore, ndër të tjera.

51 Shihni Qasjen e Vëzhguesit. Graham Goulden mbi Kultivimin e Mendjeve MeB, në: <https://grahamgoulden.com/cultivating-minds-uk/about/>

“Formimi i partneriteteve të sektorit privat dhe publik gjatë pandemisë mund të sigurojë që të gjitha gratë të kenë qasje në telefonat mobil. Sistemet e drejtësisë nuk mund të jenë statike: ne duhet të fillojmë të eksplorojmë mënyra më të qëndrueshme të ofrimit të drejtësisë, siç është për shembull, optimizimi i urdhrave të përkohshëm për të parandaluar shkeljen e të drejtave.”

Drejtor Ekzekutiv i UN Women,
Phumzile Mlambo- Ngcuka (2020)

pikat e hyrjes për identifikimin e viktimave/të mbijetuarve të VAWG mund të paraqiten gjatë ndërhyrjeve në tërë popullsinë, për shembull, në stacionet e testimit dhe gjurmimit të COVID-19. Sidoqoftë, një iniciativë e tillë do të duhet t'i japë përparësi parimit “*mos dëmto*” në çdo metodë të aplikuar për identifikimin e viktimave (siç është brenda një pyetësi). Në të njëjtën kohë, stacionet e testimit dhe gjurmimit mund të jenë të rëndësishme për ndërgjegjësimin dhe informimin e VAWG në lidhje me mekanizmat e raportimit;

- Ndjekja e partneriteteve më të fuqishme me kompanitë e ICT -ut ose ndërmjetësit e internetit mund të jetë shumë e dobishme për policinë. Për shembull, mbështetja për prezantimin e dhunës në familje/aplikacionet IPV për telefonin mobil për të plotësuar linjat online të ndihmës do të jetë një alternativë e mirë për viktimat/të mbijetuarit e mbyllur në shtëpi gjatë gjithë ditës me abuzuesin. Mundësi të tjera të partneritetit mund të përfshijnë bashkëpunimin për ndarjen e këshillave të sigurisë në internet përmes faqeve të mediave sociale, GPS, telefonave, etj. për gratë, të rinjtë dhe fëmijët dhe/ose sigurimin e procedurave të arritshme dhe transparente të raportimit dhe ankesave për internetin dhe mundësimin e ICT-ut VAWG;⁵²

- Duke pasur parasysh ndikimet afatgjata të një pandemie/epidemie në zotësinë e gjykatave formale për t'u

52 Online dhe ICT* dhuna e mundësuar kundër grave dhe vajzave gjatë COVID-19 (2020) Përmbledhje e UN Woman, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/brief-online-and-ict-facilitated-violence-against-women-and-girls-during-covid-19>

përgjigjur nevojave të drejtësisë së grave të kombinuara me paarritshmërinë e perceptuar të mekanizmit të drejtësisë gjatë krizës, viktimat/të mbijetuarat e VAWG mund të kërkojnë gjithnjë e më shumë sisteme zakonore dhe joformale të drejtësisë për mbrojtje dhe dëmtshpërbllim.⁵³ Si rezultat, organizatat policore duhet të parashohin dhe japin llogari se si ky trend i mundshëm mund të ndikojë në raportimin në rajonet e caktuara dhe të zgjerohet ose fuqizohet partneritetet me akterët e sistemit të drejtësisë joformale ose zakonore në proces.⁵⁴

Kutia 8

COVID-19 Përgjigje: Policia - Partneritetet Civile

Në **Brazil**, një numër Aplikacionesh, p.sh. ‘SOS Mulher’ në shtetin e São Paulo, janë duke u zhvilluar në një partneritet të përbashkët ndërmjet policisë dhe shoqërisë civile, për raportimin e incidenteve të dhunës në familje gjatë izolimit shoqëror, si dhe incidenteve të mosrespektimit të masave mbrojtëse urgjente të vendosura mbi kryerësin, i cili mund të rezultojë në ndalimin parandalues dhe fillimin e procedurës penale.

Në **MeB**, Policia Cumbria iu ka bërë thirrje punonjësve të postës, shoferëve shpërndarës, kompanive të shpërndarjes të ushqimit dhe çdo punonjësi esencial që vizitojnë shtëpitë për të parë shenjat e keqtrajtimit dhe t'i raportojnë ato në departamentin e policisë.

Policia e Italisë është duke e përdorur një aplikacion “YouPol”, e krijuar fillimisht për t'i ndihmuar të rinjtë në raportimin e ngacmimit dhe shpërndarjes të drogës, por tani është pranuar për të dhënë të mbijetuarve një mënyrë në të cilën i dërgojnë policisë porosi pa dijeninë e partnerit të tyre. Rrjeti kombëtar i strehimoreve të dhunës në familje në **Itali** (“DiRe”) hapi telefonata urgjente dhe thirrje Skype për të siguruar mbështetje, dhe afërsisht dy të tretat e organizatave Italiane për dhunë në familje kanë linja telefonike emergjente.

53 Drejtësi për gratë në mes COVID-19 (2020), Përmbledhje e UN Woman në: <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/justice-for-women-amidst-covid-19-en.pdf?la=en&vs=4857>

54 Drejtësi për gratë në mes COVID-19 (2020), Përmbledhje e UN Woman në: <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/justice-for-women-amidst-covid-19-en.pdf?la=en&vs=4857>

Në shtetin e **Indisë**, Maharashtra, policia e shtetit së bashku me OJQ -në lokale Akshara dhe Departamentin për Zhvillimin e Grave dhe Fëmijëve dhe Qelinë Speciale për Gra dhe Fëmijë (TISS) (me bazë në stacionet policore), për të nisur një fushatë mbi shpërndarjen e informatave mbi numrin emergjent 100 të policisë [jo zakonisht i lidhur me dhunën në familje] për ankesa dhe mbështetje gjatë mbylljes. Për të siguruar një mbulim dhe shtrirje të gjerë, nisma u bëri thirrje personave të njohur dhe agjencive të tjera qeveritare. Personave të njohur siç janë aktorët kryesor të Bollywood dhe nga sportistët u kërkua që të ngrisin zërin e tyre për t'i kërkuar grave që të "Raportojnë Dhunën në Familje" pasi raportimi vepron si një parandalues dhe gjithashtu e përforcon atë si një krim.

Burimet: [COVID-19 dhe Sigurimi i Shërbimeve Esenciale për të Mbituarit nga Dhuna ndaj Grave dhe Vajzave](#) (2020). Përmbledhje e UN Woman dhe [Drejtësi për gratë gjatë COVID-19](#) (2020). Përmbledhje e UN Woman dhe [Dhuna në Familje në Mbyllje](#) (2020). Qendra Akshara

Platforma Online dhe ICT-lehtësoi VAWG

- Sipas EUROPOL⁵⁵, gjatë COVID-19 dhe kufizimeve në lëvizje u regjistrua një rritje e numrit të përpjekjeve për të hyrë në platforma të kundërligjshme në internet që paraqesin materiale të keqtrajtimin seksual të fëmijëve dhe në aktivitetet e atyre që kërkojnë të mbajnë të rinjtë në situata eksploatuese. Ky fenomen në zhvillim kërkon që organizatat policore të fuqizojnë protokollet dhe kodet e sjelljes të specializuara, të qarta dhe efikase, të brendshme dhe të jashtme për zyrtarët e zbatimit të ligjit të cilat online i drejtohen o VAWG -së gjatë situates emergjente.⁵⁶
- Raportuesi Special për shitjen dhe shfrytëzimin seksual të fëmijëve raporton se kufizimet e ud-

55 Mbyllja nga koronavirusi rrit rrezikun e abuzimit të fëmijëve në internet, thonë bamirësitë. The Guardian (2020), në: <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/02/coronavirus-lockdown-raises-risk-of-online-child-abuse-charity-says>

56 Platforma Online dhe ICT* dhuna e mundësuar kundër grave dhe vajzave gjatë COVID-19 (2020) Përmbledhje e UN Woman në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/brief-online-and-ict-facilitated-violence-against-women-and-girls-during-covid-19>

hëtimit nga COVID-19 kanë krijuar forma të reja të shfrytëzimit dhe keqtrajtimin seksual të fëmijëve, duke përfshirë përpjekjet për të krijuar një shërbim "shpërndarjeje" ose "ngasjeje- përmes" shfrytëzimit seksual të fëmijëve.⁵⁷

- Ndërsa miliona gra dhe vajza janë duke u mbështetur në video-konferencat për të punuar dhe studiuar, ka pasur një rritje të formave të ndryshme të dhunës on-line duke filluar nga përndjekja, ngacmimi, ngacmimi seksual dhe kërkues të seksit. Në disa raste të raportuara, disa anëtare të organizatave të të drejtave të grave janë bombarduar me video pornografike të dhëna, derisa po telefononin në një ngjarje shoqërore përmes një dhome chati virtuale.⁵⁸ Shih Kutinë 9 (më poshtë) të një shembulli.

Kutia 9

Bombardimi me Zoom- dhe Dëmi për Shoqërinë Civile

Si një OJQ e drejtuar nga gratë, dhe e bazuar në të drejtat e grave që funksionon për të fuqizuar bazën e dëshmimeve dhe për të ndërtuar kapacitetin mbi dhunën ndaj grave dhe dhunën ndaj fëmijëve në nivelin global, Iniciativa për Kërkimin e Dhunës Seksuale (SVRI) sprovoi këtë keqtrajtim nga dora e parë. Një webinar i kohëve të fundit mbi avancimin e kërkimeve për të parandaluar dhunën ndaj grave u 'bombardua me Zoom'. Takimi u hakua me material racional dhe të qartë seksual. Kjo formë e dhunës e shkaktuar ndaj pjesëmarrësve, duke prezantuar dhe organizuar ngjarjen mund të ketë pasoja të mëdha, për mirëqenien e atyre të cilët e përjetuan atë, dhe që SVRI të sigurojë ngjarje të ardhshme të hapura, gjithëpërfshirëse dhe të qasshme për të gjithë.

Burimi: [Siguria në Internet në një Botë në Ndryshim-COVID-19 dhe Dhuna Kibernetike](#)(2020). Iniciativa për Kërkimin e Dhunës Seksuale.

57 COVID-19: Nevojë urgjente për shërbime të mbrojtjes të fëmijëve për të zvogëluar rrezikun e abuzimit dhe shfrytëzimit seksual të fëmijëve në tërë botën (2020). Mama Fatima Singhateh, Raportuese Speciale për shitjen dhe shfrytëzimin seksual të fëmijëve, në: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25865&LangID=E>

58 Rreziku i kërkimit të seksit në internet rritet pasi koronavirusi nxiti punën nga shtëpia. Reuters (2020), në: <https://www.reuters.com/article/us-women-rights-cyberflashing-trfn-idUSKB-2153HG>

Marrëdhëniet Shfrytëzuese

- Rënia ekonomike e prituri si rezultat i masave të detyruara të karantinës mund të pritet që të diskriminojë gratë dhe vajzat në mënyrë disproporcionale në aspektin e dhunës dhe vështirësive ekonomike, mes çështjeve të tjera. Kjo mund të vijë nga mbyllja e shkollave ose familjeve të cilat i largojnë vajzat nga shkollat për të punuar, ndoshta duke shpjer në punë të detyruar, përfshirë shfrytëzimin seksual.⁵⁹ Për më tepër, pasiguria ushqimore ose varësia më e madhe nga ndihma për mbijetesë do dhe ka hapur derën për nënshtrimin e grave dhe vajzave ndaj shfrytëzimit seksual dhe abuzimit ose punës të detyruar nga punonjësit për ndihmë dhe zyrtarët shtetëror⁶⁰ në të gjitha kapacitetet.

VAWG në Zhvillim

- Në disa raste, adoleshentët përfshihen në sjellje të dhunshme në shtëpi, gratë (nënat) shënjestrohen në mënyrë disproporcionale nga kjo dhunë. Pavarësisht mbizotërimit të kësaj forme të dhunës, ajo nuk pranohet çdo herë nga sistemi i drejtësisë penale. Rreziqet për sigurinë e grave ka të ngjarë të rriten shumë nga

një kontekst në të cilin një fëmijë adoleshent i dhunshëm është në izolim të detyruar në shtëpi,⁶¹

- Ekzistojnë gjithashtu rreziqe të rritura të dhunës dhe ngacmimit ndaj punonjeseve femra të shëndetit në vijë të parë. Raportet nga Singapori dhe Kina vërtet paraqesin nivele të larta të frikësimit dhe agresionit ndaj profesionistëve të shëndetit femra, veçanërisht infermiereve, gjatë krizës pandemike me COVID-19.⁶²
- Prezantimi i mundshëm i stafit ushtarak në zonat civile mund të rrisë rrezikun e keqtrajtimit të të drejtave të njeriut ndaj grave dhe fëmijëve, përfshirë marrëdhëniet shfrytëzuese. Menaxhimi i rrezikut të policisë dhe analiza gjinore e ndërlydhur duhet të synojnë që të sigurojnë masa lehtësuese siç janë PSO -të dhe kodet e mirësjelljes për t'i adresuar rreziqet e të drejtave të njeriut të faktuara dhe të diskutuara me komandën ushtarake, kështu që strategjitë parandaluese janë të koordinuara dhe të synuara në përputhje me rrethanat.

Grumbullimi i të dhënave

- Marrja e informatave mbi të gjitha format e VAWG do të thellojë kuptimin e përbashkët se si funksionon dhuna dhe do të ndihmojë në identifikimin se kur nevojitet një përgjigje më e duhur.⁶³ Duke pasur një sistem tanimë të vendosur i cili gjurmon dhe i analizon trendet në përhapjen e VAWG do t'i identifikojë tendencat e reja siç shfaqen gjatë shëndetit publik dhe/ose krizës humanitare.

59 Në Afrikën Perëndimore, mbyllja e shkollave për shkak të epidemisë Ebola i ekspozoi vajzat ndaj shfrytëzimit seksual dhe dhunës dhe shpui në një 'rritje të thekshme' adoleshenteve shtatzëna dhe martesave të hershme në disa zona të prekura, për shkak të rritjes të shkallës së braktisjes të shkollës nga vajzat. Fraser, E. (2020). Ndikimi i Pandemisë COVID-19 në Dhunën ndaj Grave dhe Vajzave. Ndihma e MB, WAG Shërbimi i ndihmës Raporti mbi Hulimtim në Bankën Botërore. 2020. *Dimensionet Gjinore të Pandemisë COVID-19, Washington, D.C.*: Grupi i Bankës Botërore, në: <http://documents.worldbank.org/curated/en/618731587147227244/Gender-Dimensions-of-the-COVID-19-Pandemic>

60 Raportet nga kriza me Ebola në Sierra Leone dhe Republikën Demokratike të Kongos paraqesin se shfrytëzimi seksual ishte i zakonshëm nga zyrtarët shtetëror dhe anëtarët e komunitetit përgjegjës për zbatimin e karantinës. Shih 60 *Dimensionet Gjinore të Pandemisë COVID-19, Washington, D.C.* Grupi i Bankës Botërore 2020, në: <http://documents.worldbank.org/curated/en/618731587147227244/Gender-Dimensions-of-the-COVID-19-Pandemic> and Fraser, E. (2020). Ndikimi i Pandemisë COVID-19 mbi Dhunën ndaj Grave dhe Vajzave. UKAid, Raporti i Kërkimit të Ndihmës së WAG -së, Ndikimi i Pandemisë COVID-19 në Dhunën ndaj Grave dhe Vajzave. Ndihma e MB, WAG Shërbimi i ndihmës Raporti mbi Hulimtim në Bankën Botërore, në: <http://www.sddirect.org.uk/media/1881/vawg-helpdesk-284-covid-19-and-vawg.pdf>

61 Përgjigje ndaj Sëmundjeve të Koronavirusit (COVID-19)-Përmbledhje Tematike e UNODC mbi dhunën në bazë gjinore ndaj grave dhe vajzave (2020). UNODC.

62 Shih Fraser, E. (2020). Ndikimi i Pandemisë COVID-19 në Dhunën ndaj Grave dhe Vajzave. Ndihma e MB, WAG Shërbimi i ndihmës Raporti mbi Hulimtim në Bankën Botërore Grupi, në: <http://documents.worldbank.org/curated/en/618731587147227244/Gender-Dimensions-of-the-COVID-19-Pandemic>

63 Nga Koordinimi Global në Strategjitë Lokale Një Qasje Praktike për Parandalimin, Adresimin dhe Dokumentimin e Dhunës në Familje nën Dokumentin Përmbledhës të COVID-19 (2020). MADRE, Media Matters for Women, MenEngage Alliance, Nobel Women Initiative, OutRight Action International, Women Enabled International dhe Women's International League for Peace and Freedom (WILPF), në: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/COVID-19_CommunityEngagement_130320.pdf

Ju nuk mund të menaxhoni atë që nuk mund të matni ose atë që nuk matni.

- Qëndrimi vigjilent në adresimin e modeleve të reja dhe përhapja në zhvillimin e VAWG duhet të përfshijë sisteme për të gjetur sasinë dhe natyrën e kërkimit për ndihmë;
- Masat e krizës të tilla si ato të zbatuara gjatë pandemisë COVID-19 ose shpërthimit të Ebolas e kanë bërë interpretimin e të dhënave të VAWG më sfiduese. Për shembull, në disa vende, raportimi, telefonatat dhe përdorimi i shërbimit janë zvogëluar gjatë karantinës pasi që gratë dhe vajzat e gjejnë veten të paaftë për të dalë nga shtëpia ose nga frika se mos përrëgjohen në telefon nga një partner keqtrajtues. Kjo krijon një mospërputhje kur bëhet interpretimi i VAWG, në veçanti IPV, duke
- Manuali Sphere (2018) rekomandon ndarjen e të dhënave në masën e mundshme dhe me kategoritë e përshtatshme për kontekstin për t'i kuptuar dallimet në bazë të gjinisë, seksit, moshës, paaftësisë, gjeografisë, përkatësisë etnike, fesë, kastës ose ndonjë faktori tjetër që mund të kufizojë qasjen në ndihmën e paanshme;⁶⁴
- Mos dëmto. Siguria, privatësia dhe konfidencialiteti i grave dhe vajzave të intervistuar duhet të respektohen në çdo kohë pasi matja e dhunës është një përpjekje e ndjeshme në çdo rrethanë. Grumbullimi i të dhënave nuk duhet të ketë përparësi mbi sigurinë personale.

Kutia 10

Pse Grumbullimi i të Dhënave Gjatë Krizave të Shëndetit Publik është i Rëndësishëm

Të dhënat janë një mjet thelbësor për të kuptuar se si dhe pse pandemitë si COVID-19 mund të rezultojnë në një rritje të VAWG. Mund të ndihmojnë në identifikimin e faktorëve të rrezikut; si ndikohet disponueshmëria e shërbimeve për gratë viktime/të mbijetuarat të cilat i nënshtrohen dhunës; si ndikohet qasja e grave në shërbime të tilla dhe kërkimi i ndihmës nga burimet formale dhe joformale; çfarë nevojash të reja afatshkurtra dhe afatmesme lindin. Këto të dhëna janë kritike për hartimin e strategjive të bazuara në dëshmi që i përgjigjen nevojave të grave, zvogëlojnë rreziqet dhe zbusin efektet negative gjatë dhe pas pandemisë. Këto të dhëna gjithashtu mund të ofrojnë njohuri të rëndësishme dhe të informojnë mbi zhvillimin e ndërhyrjeve të përshtatura të cilat mund të jenë veçanërisht efektive në parandalimin e VAWG gjatë emergjencave dhe krizave të shëndetit publik në të ardhmen.

Burimi: [Grumbullimi i të dhënave mbi Dhunën kundër Grave dhe Vajzave gjatë COVID-19](#) (UN Women dhe OBSH, 2020).

Foto e çastit ILO/Jennifer A. Patterson (Côte d'Ivoire)

64 'A është bërë shumë e rrezikshme të masësh dhunën ndaj grave?' Kelli Rogers, 06 maj 2020, në: <https://asiapacific.unfpa.org/en/news/covid-19-has-it-become-too-dangerous-measure-violence-against-women-devex>

65 Shoqata Sphere. Doracaku Sphere: Karta Humanitare dhe Standardet Minimale në Përgjigje Humanitare, botimi i katërt, Gjenevë, Zvicër, 2018.

LEHTËSIMI I MBYLLJES: REFLEKTIMI DHE MËSIMI

Pandemia e COVID-19 ka rezultuar me një realitet të ri global që në kohën e shkrimit, nuk dihet kur dhe nëse do të ketë një kthim në atë që më parë konsiderohej normale.

Përderisa vendet fillojnë t'i lehtësojnë masat e detyrueshme të mbylljes/karantinës dhe ekonomitë fillojnë të hapen ngadalë, shtetet e tjera po shohin rritje të numrit të rasteve me COVID-19 dhe të vdekjeve lidhur me ato. Në të njëjtën kohë, disa vende po përjetojnë valë të dytë, megjithëse më të vogla në këtë pikë, të pandemisë pas lehtësimit të masave fillestare.

Për vendet të cilat mund të kontrollojnë me sukses përhapjen e një pandemie aq sa të jenë në gjendje të mbajnë ekonomitë e hapura duke parandaluar stresin tejet të madh në sistemin shëndetësor kombëtar, sistemi i drejtësisë mund të fillojë të kthehet në aktivitetet normale, megjithëse duke i respektuar masat më të buta të shëndetit publik. Për të gjithë ofruesit e shërbimeve esenciale në vazhdimësinë e drejtësisë, lehtësimi i masave sjell mundësi të reja për reflektim dhe mësim.

Shembull, pavarësisht sfidave dhe rezultateve negative të pandemisë COVID-19, ajo gjithashtu vuri në qendër të vëmendjes rolin e “shërbimit publik” të policisë lokale, përfshirë rolin thelbësor që ata mund të luajnë gjatë një situatë të krizës të shëndetit publik, në krahasim me një autoritet rol të shkëputur nga kërkesat e shumicës të të cenuarve dhe minoritarëve. Disa organizata policore mund pësojnë mbështetje të paparë publike për punën e tyre, përfshirë njohjen e rrezikut të shtuar ndaj të cilit ata dhe familjet e tyre ishin të ekspozuar

Te merret parasysh roli i organizatave të grave në planet e rimëkëmbjes dhe zgjidhjet afatgjata për të adresuar rritjen e VAWG gjatë COVID-19.

çdo ditë gjatë kulmit të pandemisë.

Disa organizata policore mund të kenë qenë në gjendje të krijojnë marrëdhënie më të fuqishme me agjencitë mbështetëse ndaj viktimave/të mbijetuarve dhe organizatat e shoqërisë civile ose së paku të mbjellin partneritete të ardhshme duke u përballur me një problem të zakonshëm gjatë krizave.

Sidoqoftë, reflektimi nuk do të jetë i mjaftueshëm për të përfituar nga secili pozitivitet i cili mund të shpëtohet nga përvoja e përgjigjes ndaj COVID-19. Që partneritetet kryesore të ruhen në mënyrë që të kenë ndikim kur i përgjigjen VAWG, policia gjithashtu duhet të demonstrojë përkushtimin e tyre për të mësuar në mënyrë transparente dhe gjithëpërfshirëse.

Më konkretisht, organizatat policore duhet të marrin në konsideratë ngritjen e çdo solidariteti të fituar duke i angazhuar në mënyrë aktive ofruesit e tjerë të shërbimeve esenciale, përfshirë organizatat e shoqërisë civile dhe ekspertët akademikë në rishikimin e veprimeve të tyre të ndërmarra gjatë masave të pandemisë/epidemisë, veçanërisht kur i përgjigjen VAWG. Rekomandimet nga çdo rishikim i brendshëm dhe i jashtëm i veprimit të policisë gjatë mbylljes/karantinës së COVID-19 duhet të informojnë mbi strategjitë dhe veprimet e reja për t'iu përgjigjur VAWG në të ardhmen, në realitetin tonë të ri, duke përfshirë trajnimin dhe edukimin e nevojshëm për një organizatë policore kompetente për çështje gjinore. Kutitë 17 dhe 18 (më poshtë) japin shembuj të analizës së pavarur të përgjigjes ndaj shpërthimit të Ebola -s në Afrikën Perëndimore nga forcat përkatëse.

Kutia 11

Mësimet dhe Rekomandime për Sektorin e Sigurisë nga Sëmundja e Virusit Ebola në Afrikën Perëndimore (2014–2015)⁶⁶

Në vitin 2017, DCAF - Qendra për Qeverisjen e Sektorit të Sigurisë në Gjenevë (atë kohë Qendra për Kontrollin Demokratik të Forcave të Armatosura të Gjenevës) dha raportin *“Roli i Sektorit të Sigurisë në Përgjigje ndaj Krizave Shëndetësore. Mësimet nga Epidemia Ebola 2014–2015 dhe Rekomandime për Unionin e Lumit Mano dhe Shteteve Anëtare të tij”*. Më shumë se dy vite më vonë dokumenti do të bëhej veçanërisht i rëndësishëm si rezultat i pandemisë globale COVID-19 dhe pasojës për forcat e sigurisë në tërë botën.

Raportet përfshinin akterët e mëposhtëm të sektorit të sigurisë si pjesëmarrës në përgjigje: forcat e armatosura kombëtare; shërbimet e inteligjencës; shërbimet e policisë/xhandarmërisë; rojet kufitare dhe menaxhimin e kufirit; akterët e sigurisë lokale, përfshirë policët; aranzhimet ndërkombëtare të sigurisë; qeveritë kombëtare; akterët e shoqërisë civile (mediat, grupet e studimit, etj.); organizatat qeveritare rajonale dhe ndërkombëtare, përfshirë Kombet e Bashkuara (OKB); dhe autoritetet ligjore dhe parlamentare.

Raporti përqendrohet kryesisht në shpërthimin e virusit Ebola (EVD) në 2014–2015 në Guinea, Liberi dhe Sierra Leone, e cila rezultoi në më shumë se 28,000 raste dhe mbi 11,000 vdekje. Raporti dokumenton disa zbrazëtira në përgjigjen e forcave të sigurisë ndaj shpërthimit me Ebola, të cilat në përgjithësi u ndanë nga shtetet e fokusit:

- Zbatimi i akteve nënligjore dhe rregulloreve shëndetësore është bërë më sfidues, veçanërisht ato të cilat lidhen me ruajtjen e të drejtave të njeriut gjatë zbatimit të rregulloreve dhe mbrojtjen e jetës dhe pronës;
- Ka pasur një mungesë të përgjithshme të kornizave të qarta të roleve dhe përgjegjësi gjatë shpërthimit fillestar me bashkëpunimin ndërmjet stafit të sigurisë dhe mjekësisë, i cili ishte i dobët;
- Kapaciteti i qendrave korrektuese për të parandaluar ose kontrolluar shpërthimet e Ebola -s dhe sëmundjeve të tjera infektive ishte shumë i papërshtatshëm;
- Sektorit të sigurisë i mungonte kapaciteti për menaxhimin efektiv të turmës dhe mbrojtjen e shtëpive dhe qendrave të trajtimit në karantinë;
- Sektorit të sigurisë i mungonte kapaciteti i të punësuarve në pikat e kalimit kufitar i cili ishte i pamjaftueshëm. Më shumë staf (të sigurisë) kërkohet për detyrat të cilat lidheshin me emigrim dhe logjistikë;

⁶⁶ Roli i Sektorit të Sigurisë në Përgjigjen ndaj Krizave Shëndetësore. Mësimet e nxjerra nga Epidemia me Ebola 2014–2015 dhe Rekomandimet për Unionin e Lumit Mano dhe Shteteve Anëtare të tij (2017), Sandy, J., Schnabel, A., Sovula, H., Trepp, U., dhe Zumsteg, R. Qendra për Kontrollin Demokratik të Forcave të Armatosura (DCAF) në Gjenevë, në: <https://www.dcaf.ch/security-sectors-role-responding-health-crises-lessons-2014-2015-ebola-epidemic>

- Në një rast, kur ishte i qartë trajnimi joadekuat dhe mungesa e përgatitjes për policët kombëtarë që merreshin me EVD, Komiteti Ndërkombëtar i Kryqit të Kuq (ICRC) filloi t'i trajnonte ata se si të kujdeseshin për stafin policor të ekspozuar ndaj Ebolas;
- Shpesh, spitalet ushtarake që ishin caktuar për të trajtuar stafin ushtarak në vijën e parë të shpërthimit me Ebola nuk ishin të pajisur aq sa duhet e as mjaftueshëm;
- Ka pasur një bashkëpunim rajonal joefektiv të veprimeve të policisë në kontekstin e krizës dhe shkëmbimit të informatave dhe mësimëve të nxjerra në tërë vendet, që ishte në rastin më të mirë minimal, nëse do të ndodhte fare;
- Përfshirje e ulët e grave në angazhimin e komunitetit në fazat fillestare të shpërthimit ishte me përfshirjen e komunitetit, në përgjithësi, jo e kërkuar në fillim të epidemisë;
- Përpjekjet për mbylljen e kufijve nuk ishin efektive në kontrollin e lëvizjes së lirë të njerëzve, pasi kufijtë natyrorë të vendeve në rajon prirën të jenë shumë tërheqës.

However, as the response to the Ebola outbreak progressed, collaboration between the community, the police and military improved with the involvement of the armed forces being highly beneficial for tackling the epidemic.

Sidoqoftë, derisa përgjigja ndaj shpërthimit me Ebola përparonte, bashkëpunimi ndërmjet komunitetit, policisë dhe ushtrisë u përmirësua me përfshirjen e forcave të armatosura të cilat ishin shumë të dobishme për trajtimin e epidemisë.

Raporti siguron një sërë rekomandimesh për sektorin e sigurisë si rezultat i analizës së reagimit të tyre kolektiv. Në vijim janë rekomandimet për forcat e policisë:

- Përfshirja e menaxhimit të krizës në programet e trajnimit të të gjitha forcave policore në rajon;
- Përmirësimi i marrëdhënieve me akterët e shoqërisë civile përmes angazhimit konstruktiv;
- Rritja e kapacitetit të forcave policore në përgjegjësinë e tyre për të mbrojtur publikun;
- Trajnimin e policisë në procedurat e duhura të shqyrtimit mjekësor gjatë urgjencave të shëndetit publik;
- Përforsimi i konceptit dhe praktikës të policimit në komunitet;
- Vendosja e udhëzimeve të qarta të sigurisë shëndetësore për stafin e sigurisë;
- Vendosja e PSO -ve për të mundësuar përfshirjen konstruktive të policisë në parandalimin dhe menaxhimin e krizave shëndetësore;
- Ofrimin e trajnimeve mbi interpretimin dhe zbatimin e akteve nënligjore vendore për t'i shmangur keqkuptimet;
- Ofrimin e ngritjes të kapaciteteve të zyrtarëve për menaxhimin e kufirit.

Kutia 12

UNDP: Vlerësimi i Dhunës Seksuale dhe Gjinore (VDhSGj) gjatë Krizës Ebola në Sierra Leone

Në vitin 2016, Programi i UNDP -së për Qasje në Drejtësi mandatoi një studim mbi prevalencën e VDhSGj para dhe gjatë shpërthimit të Ebola-s në Rajonin Lindor të Sierra Leones. Studimi gjithashtu u përpoq të hidhte dritë mbi llojet specifike të dhunës që ishin më të zakonshme gjatë shpërthimit dhe masën e shërbimeve për viktimat/të mbi-jetuarit ishin, ose nuk ishin, të disponueshme gjatë krizës.

Studimi përfshiu një fokus në punën e Njësisë për Mbështetjen e Familjes (FSU) të Policisë së Sierra Leones (SLP) dhe partnerëve të tyre të shërbimit thelbësor, përfshirë ata në sektorin e drejtësisë. FSU trajton rastet e dhunës në familje dhe abuzimit të fëmijëve. Disa gjetje kryesore nga studimi përfshijnë:

- Ndryshe nga statistikat zyrtare të VAWG të përpiluara nga akterët vendor të shërbimeve esenciale të cilat treguan një rënie të lehtë të rasteve të VDhSGj gjatë krizës në krahasim me gjysmën e parë të vitit, informata cilësore e arritur përmes intervistimit zbuloi një rritje aktuale të shfaqjes së pesë kategorive në pesëmbëdhjetë forma të VAWG. Këto përfshinin depërtimin seksual të fëmijëve, dhunën në familje, ngacmimet seksuale dhe braktisjen / neglizhimin;
- Disa komunitete madje raportuan një rritje prej 40-60% të adoleshenteve shtatzënë gjatë të njëjtës periudhë. Në të kundërtën, statistikat zyrtare të menaxhuara nga FSU treguan luhatje në numrin e rasteve të raportuara të përfshirjes seksuale të fëmijëve gjatë vitit 2014;
- Qasja dhe disponueshmëria e shërbimeve esenciale duke i përfshirë gjykatat kontribuoi në një praktikë të shtuar të ndërmjetësimit të rasteve të VDhSGj përmes policisë dhe udhëheqësve lokalë. Kjo me gjasë nxiti një rritje të mosndëshkimit të kryerësve të pretenduar;
- Gratë dhe vajzat e varfra si dhe vejshat u veçuan veçanërisht për rrezik të shtuar për shkak të rritjes së cenueshmërisë ekonomike si rezultat i shpërthimit;

Foto e çastitundp/anne kennedy (sierra leone)

- Kryerësit më të shpeshtë të pretenduar jashtë mjedisit të shtëpisë, veçanërisht të përfshirjes seksuale të fëmijëve nën 18 vjeç, ishin burrat në pozita të autoritetit dhe/ose pozitive të besimit, përfshirë Shefat, udhëheqësit fetar, punonjësit e OJQ -ve dhe personat e biznesit;
- Për vajzat e moshës 13 deri në 17 vjeçare, mësuesit u identifikuan gjithashtu si kryerës të vazhdueshëm të përfshirë në kryerje të marrëdhënieve seksuale me studentet e tyre për arsye të kalamit të notave ose të notave të mira, veçanërisht rreth periudhës të provi-

meve;

Studimi rekomandoi veprimet e mëposhtme të zbatueshme për SLP si rezultat i përvojës me Ebola:

- angazhimin e udhëheqësve të komunitetit për të siguruar që rastet penale të VDhSGj të mos ndërmyetësohen, por të trajtohen përmes sistemit zyrtar të drejtësisë;
- urgjentisht të rrisë kapacitetin operacional të FSU -së në mënyrë që t'i përgjigjet rasteve në mënyrë adekuate;
- të ngrit kapacitetin teknik të stafit të FSU lidhur me menaxhimin e rasteve të VDhSGj dhe grumbullimin e të dhënave;
- të mbështetet në zbatimin aktual të moratoriumit për FGM për të ndihmuar drejt zvogëlimit/braktisjes së përgjithshme të praktikës. Kjo duhet të përfshijë angazhimin strategjik me komunitetet dhe Soweis. Ruajtja e praktikave tradicionale por pa u shkurtuar, duhet inkurajuar nëse nuk zbatohet.
- Përpyekjet primare parandaluese të përqëndruara në ngritjen e statusit të grave përmes angazhimit të burave dhe grave duhet të shkallëzohet. Ky rekomandim duhet të zbatohet edhe brenda SLP;
- Rritja e numrit të objekteve të ngjashme me Qendrat Rainbow/dyqanet one-stop-shop për të mbijetuarit e VDhSGj dhe sigurimi i qasjes, përmes CSO-ve dhe organeve të tjera lokale, për gra edhe në zona shumë të largëta. Në raste të tilla, SLP duhet të planifikojë shpërndarjen adekuate të burimeve njerëzore brenda dyqaneve one-stop-shops.
- Financimi i qeverisë për FSU të ngritet në mënyrë që të lejojë funksionimin e duhur të institucionit;
- Partnerët e CSO të cilët punojnë mbi çështjet VDhSGj duhet të pajisen me trajnime të mëtejme të kapaciteteve për t'i përmirësuar aftësitë e tyre në ofrimin e shërbimeve, avokimin dhe dokumentimin. Në një rast të tillë, SLP duhet të jetë partnere aktive për të siguruar koordinim efektiv me CSO.

Foto e çastit UNMEER/Martine Perret (Sierra Leone)

Burimi: [Vlerësimi i Dhunës Seksuale dhe Gjimore gjatë Krizës me Ebola në Sierra Leone](#) (UNDP dhe Irish Aid (Ndihma Irlandeze), 2015).

STUDIM I RASTIT

PËRGJIGJA BASHKËPUNUESE E KOSOVËS NDAJ RASTEVE TË DHUNËS NË FAMILJE TË RAPORTUARA GJATË MASAVE TË COVID-19

Pjesa I: Projekti ‘Parandalimi i Dhunës në Familje’ Policia e Kosovës Rajoni i Mitrovicës Jugore

Nga Kolonel Afërdita Mikullovc, Drejtori Rajonal i Policisë - Rajoni i Mitrovicës Jugore

Më 29 prill, pas analizimit të disa statistikave mbi dhunën në familje gjatë pandemisë COVID-19, udhëheqja e lartë për Policinë Rajonale për Mitrovicën e Jugut filloi hapat shtesë për parandalimin e dhunës në familje (DhF).

Nisma kryesore ishte e njoftuar me një projekt shumë-dimensional i titulluar ‘Parandalimi i Dhunës në Familje’, i cili do të mbështetej në përkrahjen e OJQ-ve lokale që merren kryesisht me të drejtat e grave, të drejtat e njeriut dhe barazinë gjinore në rajonin e Mitrovicës (në Jug dhe Veri). Përgjigja nga OJQ -të vendase ishte jashtëzakonisht pozitive dhe shpui në krijimin e motos të projektit: “Së bashku kundër Dhunës në Familje” të shoqëruar me një porosi të qartë se ‘Familja nuk është një gjë e rëndësishme - Është GJITHÇKA”.

Partnerët dhe përfituesit e projektit të përfshirë:

- Policia e Kosovës
- Prokurori për rasteve e DhF
- Përfaqësues fetar (islamik dhe të Krishterë)
- Zyrtarët për Mbrojtjen e Viktimave
- Zyra për barazinë Gjinore brenda Komunës të Mitrovicës
- Nxënësit e shkollave të mesme
- Nxënësit nga shkolla fillore
- OJQ ‘Sindroma Down’
- OJQ ‘Little people of Kosova’
- OJQ “DIAKONIA” – Traumacenter në Mitrovicë
- OJQ ‘Mundesia’ (Opportunity)
- OJQ ‘Zenska Pravo’ (të Drejtat e Grave) –Mitrovica Veriore
- OJQ ‘REC’ (Bashkërendimi Fuqizues i Komuniteteve)
- OJQ ‘MWAHR’ (Gruaja Mitrovicase dhe të Drejtat e Njeriut)
- OJQ ‘CBM’ (Ndërtimi i Komunitetit Mitrovicë)

Foto e çastit Policia e Kosovës

Muajin pasues, dhe si rezultat i bashkëpunimit aktiv i të gjithë partnerëve dhe përfituesve, projekti ka mundur t'i zbatonte aktivitetet si më poshtë:

- Ligjërata online me nxënës të shkollave të mesme të moderuar nga Policia e Kosovës dhe psikologë, mbi temën DhF dhe pasojat nga ky fenomen negativ. Kjo bëri që studentët të bashkëpunojnë me Policinë e Kosovës dhe partnerët e OJQ -ve të projektit për të shpërndarë thënie/citime të ndryshme mbi dhunën në familje dhe atë gjinore. Për më tepër, studentët dolën me thëniet/citimet e tyre dhe fotografitë që i shpërndanin çdo ditë për një muaj rresht;
- Viktimat/të mbijetuarit e DhF janë kontaktuar me telefon nga Policia e Kosovës, duke treguar interes për mirëqenien e tyre dhe duke i njoftuar ata për qasjen te psikologët nga qendra lokale e traumave në rast nevojë. Kjo përfshin sigurimin e numrave të kontaktit të psikologëve për viktimat/të mbijetuarit, të cilët i raportojnë kontaktet me këto viktimat/të mbijetuarit;
- Kontakti me përfaqësuesit fetar (islamik dhe të krishterë) në mënyrë që ata të trajtojnë temën e DhF dhe pasojat e saj gjatë takimeve të tyre online me komunitetet dhe kontaktet e tyre me mediat sociale;

Promovimi i Projektit së Bashku kundër Dhunës.
Foto e çastit e Policisë të Kosovës

- Promovimi i materialeve në të dy gjuhët zyrtare (Shqipe dhe Serbe) si pankarta, fletore, fletëpalosje, bluza, lapsa që përmbajnë moton dhe mesazhin “Së bashku kundër Dhunës në Familje”-“Familja nuk është një gjë e rëndësishme-është GJITHÇKA” Ky material promovues u mbështet dhe u shpërnda në Mitrovicën Jugore dhe Veriore nga Policia e Kosovës. Misioni i Bashkimit Evropian për Sundimin e Ligjit në Kosovë apo EULEX⁶⁷ gjithashtu e mbështeti nismën duke i shtypur materialet;

⁶⁷ EULEX Kosova u lansua në vitin 2008 si misioni më i madh civil nën Politikën e Përbashkët të Sigurisë dhe Mbrojtjes të Bashkimit Evropian. Misioni i përgjithshëm i EULEX -it është që t'i ndihmojë autoritetet e Kosovës në krijimin e institucioneve të qëndrueshme dhe të pavarura të sundimit të ligjit. Shih për EULEX-in <https://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,60>

- Një video⁶⁸ e titulluar Së Bashku kundër Dhunës (Së Bashku kundër Dhunës) është përgatitur duke përmbytur porosi shumë të rëndësishme nga partnerët kryesorë, si përfaqësuesi i Policisë të Kosovës, Prokurori i Shtetit, përfaqësuesi Islamik dhe i Krishterë, avokatët e viktimave, përfaqësues nga rrjeti i OJQ -ve për të drejtat e grave dhe ekspertët për mbështetjen e viktimave, si dhe piktura dhe poema nga fëmijët mbi mirëqenien e familjes

Suksesi i këtij projekti bashkëpunues ishte falë përkushtimit të oficerëve të Policisë të Kosovës në çështje dhe, të cilët tanimë kishin punuar jashtëzakonisht më shumë orë pune si rezultat i pandemisë COVID-19, të kombinuar me një sërë akterësh të motivuar nga qeveria dhe shoqëria civile. Veçanërisht e rëndësishme ishte ndjenja e bashkëpunimit ndërmjet organizatave dhe institucioneve të ndryshme dhe nacionaliteteve të ndryshme të tyre (Shqiptarë, Serbë, Boshnjakë, etj).

Pjesa II: Mbështetja Ndërkombëtare për t'iu Përgjigjur VAWG gjatë Pandemisë COVID-19

Nga UN Women Kosovë

Dy rastet e para të COVID-19 në Kosovë u identifikuan në mes të muajit mars, kur filluan edhe masat e izolimit. Si kudo në botë, kjo kishte implikime për të mbijetuarit e dhunës në familje (DhF)/dhunë ndër-personale. Që nga fillimi i masave të izolimit nën koordinimin e Koordinatorit të OKB -së për Zhvillim në bashkëpunim me Agjencinë për Barazi Gjinore dhe Ministrinë e Drejtësisë, UN Women ka qenë në kontakt të përditshëm me tetë strehimoret DhF/Dhuna në Bazë Gjinore (DhGJ) në tërë Kosovën. UN Women mblodhi kërkesat e menjëhershme nga strehimoret dhe koordinoj përgjigjen e Agjencive të OKB -së, ku UNFPA, UNDP, UNHCR dhe UNICEF shpërndanë në strehimore ushqime, pajisje higjienike dhe PPE.

Si rezultat i përpjekjeve të përbashkëta të UNKT -së, në dy javët e para të masave të izolimit rreth 550 grave të mbijetuara të DhF -së në strehimore u janë siguruar furnizime të tilla si ushqim dhe pajisje higjienike

⁶⁸ Së Bashku kundër Dhunës (Together against Violence). Kanali Zyrtar i Policisë të Kosovës, në: https://www.youtube.com/watch?v=LSnomZVgD_w

UN Women Sigurimi i Kamerave të Trupit për Policinë e Kosovës (13 maj, 2020). Foto e çastit, UN Women Kosovë

nike. UN Women monitoroi situatën e të mbijetuarve nga DhF/ DhGJ nga komunitetet jo-shumicë dhe ishte në kontakt me organizatat e grave dhe mekanizmat koordinues në komunat jo-shumicë. Artikujt u shpërndanë në një strehimore të minoriteteve në Novobrdë përmes përpjekjeve të përbashkëta me UNKT.

Për më tepër, për të mundësuar procesin e mësimit online për fëmijët në strehimore në Kosovë, UN Women e mbështetur nga Misioni i OKB -së në Kosovë dhuruan pajisje teknike si televizorë, kompjuterë laptopë dhe printerë. Donacionet gjithashtu përbëheshin nga gjësende të tilla si çarçaf krevati, jastëkë, batanije, peshqir, pizhame, ndërresa të brendshme dhe gjëra të tjera. Ato gjëra iu siguruan gjithashtu strehimores për fëmijë dhe strehimores për të mbijetuarit e trafikimit me qenie njerëzore.

UN Women së bashku me UNFPA ndihmuan Ministrinë e Drejtësisë në zhvillimin e një protokollit emergjent për trajtimin e rasteve të DhF gjatë pandemisë. Gjithashtu, UN Women dhe UNFPA dorëzuan pako higjienike, roba, çarçafe krevati, peshqira dhe gjëra të tjera në objektet e përkohshme të karantinës për rastet e DhF para se të pranohen në strehimore. Krijimi i mjediseve të përkohshme të karantinës u bë e mundur përmes një dialogu disa sektorial, të inicuar nga UNFPA, duke i përfshirë akterët si Ministria e Shëndetësisë, Ministria e Drejtësisë, Ministria e Punëve të Brendshme dhe Agjencia për Barazi Gjinore/Zyra e Kryeministrit.

UN Women ka qenë në kontakt të ngushtë me Policinë e Kosovës që nga fillimi i pandemisë, duke monitoruar situatën e VAWG. Dyzet kamera trupore iu dhuruan Policisë të Kosovës- Njërive të Dhunës në Familje, me

UN Women, Duke siguruar Furnizime dhe Pajisje (29 prill 2020). Foto e çastit, UN Women Kosovë

qëllim që të ngrisin sigurinë si të personave në vijë të parë në përgjigje ashtu edhe të viktimave/të mbijetuarve nga DhF përmes teknologjive të fundit.

Me qëllim të ngritjes të vetëdijes dhe inkurajimit të raportimit të rasteve të DhF, në muajin mars 2020, UN Women lansoi një fushatë të ndërgjegjësimit e cila përfshiu video mesazhe në tri gjuhë nga

UN Women Sigurimi i Ndhmës të Strehimit (29 prill 2020). Foto e çastit, UN Women Kosovë

Kryeministri i Kosovës, Kryeparlamentarja, Ministri i Drejtësisë, Ministri i Shëndetësisë, Ministri i Punëve të Brendshme, Policia e Kosovës, Koordinatorit i OKB-së për Zhvillim dhe Zyra e UN Women, dhe duke ndarë në ekran numrat tuaj të telefonit të ofruar nga institucionet e Kosovës në dispozicion online 24/7. Fushata, u publikua në kanalet televizive lokale dhe mediat sociale, me qëllim që të sigurojë që viktimat/të mbijetuarit e DhF të marrin mbështetjen e nevojshme nga institucionet. Në dy javët e para fushata bëri më shumë se një milion individë.

SHTOJCA 1

RRATHËT TOWNSLEY

Planifikimi dhe Reagimi me Përgjegjësi Gjinore e Policisë ndaj VAWG gjatë Shëndetit Publik ose Krizës Humanitare

1. Analiza e të Dhënave

- VAWG të dhënat para dhe gjatë krizës
- Krahasimi i kujdesshëm i të dhënave *
- Të dhënat lidhur me krizën (çfarë na thotë shkenca?)
  - Informata - Udhëzime/kufizimet e qeverisë
- Inteligjenca - trendet e krimit, profilet e viktimave/kryerësve, etj
- Rishikoni procedurat standarde ekzistuese të operimit (PSO), politikat, etj

* Numri më i ulët i raporteve të VAWG gjatë mbylljes ose kufizimeve të lëvizjes nuk do të thotë domosdoshmërisht se ka më pak incidente, ose llojet e krimit mund të kenë ndryshuar, ose viktimat/të mbijetuarit nuk janë

2. Analiza e Ndikimit

- Vlerësimi i rrezikut
- Vlerësimi i Gjinisë/Diversitetit
- Vlerësimi i Vazhdimësisë të Biznesit **
- Vlerësimi i Ndikimit në Komunitet

** Vlerësimi i vazhdimësisë të biznesit të lidhet me aftësinë për të mbajtur një përgjigje efektive të Policisë ndaj VAWG during a crisis.

6. Rishikimi & Mësimi

- Përmbledhje
- A ishin ndërhyrjet ‘e përshtatshme për qëllimin’?
- Asnjë nuk është lënë prapa, a ishin përcaktuar saktë prioritetet?
  - Llogaridhënia
  - Mbikëqyrja
  - Lidershipi Inovativ
  - Mësimet e mësuara
  - Planet e rishikuara
  - Trajnim/Brifing

5. Zbatimi

- Planet ekzistuese, të reja ose të rishikuara
- Qasje e përqëndruar në viktimitë
  - Hetimi i fokusuar në kryerësin
    - Mos dëmto
  - Komunikimi i planeve/ndërhyrjeve, konsistenca e porosisë në organizata dhe komunitet Briefing – clear and consistent

Siguria & Mbrojtja

4. Kontigjencat & Lehtësirat

- Identifikoni opsionet për t’u kujdesur për “çfarë nëse”
- Bashkëpunimi me - shërbime të tjera esenciale, agjencitë e drejtësisë, komunitetin më të gjerë si udhëheqësit fetar, lagjet, mediat, etj.
  - Hapësira të Sigurta për viktimat/të mbijetuarit që të kenë qasje në drejtësi;
  - Identifikimi i shërbimeve/mundësive të tjera të disponueshme gjatë krizës, siç janë dyqanet, punonjësit e postës, farmacistët, etj
- Protokolle/praktika të reja pune ndërmjet ofruesve të tjerë të shërbimeve dhe/ose agjencive të drejtësisë;
- Pajisjet Mbrojtëse Personale (PPE)

3. Planifikimi

- Identifikoni Strategjitë dhe planet
- A janë planet e zbatimit ekzistues apo të rinj ‘të përshtatshëm për qëllimin’?
- Vazhdimësia e Biznesit - si të sigurohet një përgjigje ‘biznesi e zakonshme’ ndaj VAWG
- Rishikoni Planet emergjente ekzistuese ose zhvilloni plane të reja ose të zgjeruara në varësi të analizës të ndikimit
  - Mekanizmat e Qeverisjes dhe Llogaridhënies

PLANIFIKIMI DHE REAGIMI ME PËRGJEGJËSI GJINORE I POLICISË NDAJ VAWG GJATË SHËNDETIT PUBLIK OSE KRIZËS HUMANITARE

Modeli është një proces ciklik dhe mund të përdoret për përgjigje të para-planifikuara dhe spontane. Mund të zbatohet për një ndodhi/krizë të çdo madhësie dhe është mjaft fleksibël për ta ngritur atë ndërsa zhvillohet një krizë, ose poshtë kur kulmi i krizës ka kaluar dhe kur filloni të ktheheni në normalitet, edhe nëse kjo është një normalitet i ri. Në thelbin e procesit, ju duhet të mendoni për masat e sigurisë dhe mbrojtjes dhe kjo duhet të merret parasysh në çdo fazë të procesit.

1. Analiza e të Dhënave – Kjo ndodh gjithmonë në fillimin e procesit dhe është vendi ku mblidhen informatat dhe intelijenca për të identifikuar se çfarë problemi po përpiqeni që të trajtoni. Është e rëndësishme që të sigurohet që të dhënat të mos keqinterpretohen si rezultat i ndikimit të krizës. Për shembull, një numër më i ulët i raporteve të VAWG gjatë mbylljes ose kufizimeve të lëvizjes nuk do të thotë domosdoshmërisht se ka më pak incidente, mund të nënkuptojë që ose llojet e krimit kanë ndryshuar, ose viktimat/të mbijetuarit nuk mund të kenë qasje në mekanizmat e zakonshëm të raportimit

2. Analiza e Ndikimit – Analiza e të dhënave ndihmon në identifikimin e ndikimeve të mundshme të krizës, kërkohet më shumë se një lloj vlerësimi dhe jepen disa shembuj për secilin lloj të *Vlerësimit të Ndikimit*, por këto nuk janë ekskluzive. Ndikimet e identifikuar mund të jenë të ndryshme në kontekste të ndryshme dhe ka të ngjarë të ndryshojnë me kalimin e kohës, prandaj ajo është pjesë e procesit të vazhdueshëm të përcaktuar nga modeli.

Vlerësimi i Rrezikut

- Rreziku i shtuar i VAWG
- Rritja e llojeve të dhunës/keqtrajtimit
- Zvogëlimi i mbështetjes të rjetit
- Siguria personale për policinë e vijës të parë dhe mungesa e PPE

Vlerësimi i Gjinisë/Diversitetit

- Shkeljet e të drejtave të njeriut
- Si mund t'i prekin gratë dhe vajzat, veçanërisht planet ose ndryshimet e propozuara, përfshirë ato me aftësi të kufizuara dhe/ose nevoja të tjera
- Çdo ndikim joproporcional i krizës në cenueshmërinë e grave dhe vajzave

Vlerësimi i Vazhdimësisë të Biznesit

- Aftësia për të dhënë përgjigje të zakonshme ndaj VAWG
- Mirëqenia dhe disponueshmëria e stafit
- Qasja në qendër për viktimat/të mbijetuarit
- Hetimi i përqëndruar në kryerësin
- Ms dëmto
- Qëndrueshmëria

Vlerësimi i Ndikimit në Komunitet

- A ka të ngjarë që disa komunitete të preken në mënyrë disproporcionale nga çdo ndryshim i përgjigjeve të policisë ndaj VAWG -së?
- Çfarë ndikimi do të ketë përgjigja ndaj VAWG në besimin dhe besueshmërinë e
- komuniteteve gjatë dhe përtej krizës?
- Ku duhet të zbatohet angazhimi i synuar i komunitetit?

3. Planifikimi – Kjo është faza kur planet e reja zhvillohen dhe çdo plan para-ekzistues ose emergjent rishikohet bazuar në analizën e të dhënave dhe vlerësimet e ndikimit për të siguruar se ato janë 'të përshtatshme për qëllimin'. Qëllimi i planit duhet të jetë që të sigurojë një qasje të përqëndruar në viktimën/të mbijetuarit me një hetim të fokusuar tek kryerësi i krimit duke siguruar që çdo përgjigje të jetë në përputhje me konceptin 'mos dëmto.'

4. Kontigjencat dhe Lehtësirat – Është e rëndësishme të identifikoni se çfarë mund të jetë e nevojshme nëse disa gjëra ndodhin pasi që plani juaj të zbatohet. Ndërsa kontigjencat dhe lehtësirat ecin paralelisht me planifikimin, ato gjithashtu mund të jenë një pjesë e veçantë e procesit. Gjatë fazës të planifikimit, ju tanimë duhet

të keni parasysh “çfarë nëse?” dhe ta vazhdoni këtë deri në zbatim.

5. Zbatimi – Filloni shpërndarjen e planeve, të cilat mund të jenë përgatitur si plane të pëtgjigjes emergjente paraprakisht, një plan të ri ose plane ekzistuese të cilat janë përshtatur në varësi të rezultateve nga 3 hapat e mëparshme të procesit. Komunikimi është një pjesë kryesore e zbatimit me njoftime të qarta dhe të qëndrueshme, dhe qëndrueshmëri të porosive për burimet e jashtme dhe organizatat dhe komunitetet.

6. Rishikimi dhe Mësimi - Kjo duhet të vijë gjithmonë e fundit dhe informojë analizën e të dhënave derisa procesi të vazhdon, cikli duhet të jetë në vazhdim derisa çfarëdo çështje specifike që po trajtoni të ketë pushuar. Përmbledhja duhet të fillojë sapo të bëhet zbatimi për të mundësuar që gjetjet të përfshihen në këtë fazë përfundimtare, patjetër kur të bëhet një rishikim më formal pasi të ketë përfunduar kriza e drejtëpërdrejtë.

Reathanat ka të ngjarë të ndryshojnë vazhdimisht gjatë një ngjarjeje/krize; kjo është arsyeja pse procesi është projektuar të jetë një cikël i vazhdueshëm. Në situata dinamike, secila fazë mund të ketë nevojë që të përfundojë në një kohë akoma më të shpejtë.

SHËNIMET DHE LEXIM I SYGJERUAR

1. Deklaratë e përbashkët për shtyp Mbrojtja e shëndetit dhe të drejtave seksuale dhe riprodhuese dhe promovimi i reagimit gjinor në krizën COVID-19 (2020). Zyrat Qeveritare të Suedisë, në: <https://www.government.se/statements/2020/05/joint-press-statement-protecting-sexual-and-reproductive-health-and-rights-and-promoting-gender-responsiveness-in-the-covid-19-crisis/>
2. Përhapja e sëmundjes koronavirus (COVID-19) (2020), Zyra regionale e OBSH për Evropë, në: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/novel-coronavirus-2019-ncov>
3. Sëmundja e virusit Ebola: Faktet kryesore (OBSH, 2020), në: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ebola-virus-disease>
4. Komiteti i Përhershëm Ndër Agjencia (Mars 2020). Udhëzime të përkohshme; paralajmërimi gjinor për shpërthimin e COVID-19, në: <https://interagencystandingcommittee.org/inter-agency-standing-committee/interim-guidance-gender-alert-covid-19-outbreak-developed-iasc>
5. CARE (mars 2020). Një dokument politikash mbi implikimet gjinore të COVID-19, në: <https://www.care.org/newsroom/press/press-releases/covid-19s-gender-implications-examined-in-policy-brief-care>
6. Video mesazhi i Sekretarit të Përgjithshëm mbi dhunën me bazë gjinore dhe COVID-19. Kombet e Bashkuara, 5 prill 2020, në: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2020-04-05/secretary-generals-video-message-gender-based-violence-and-covid-19-scroll-down-for-french>
7. Studimi global i UNODC mbi vrasjen: Vrasjet e grave dhe vajzave në aspekt gjinor (UNODC, 2018), në: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18_Gender-related_killing_of_women_and_girls.pdf
8. Dhuna ndaj grave dhe vajzave: pandemia e hijes (2020). Deklaratë nga Phumzile Mlambo-Ngcuka, Drejtoreshë Ekzekutive e UN Women, në: <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/4/statement-ed-phumzile-violence-against-women-during-pandemic>
9. Gatishmëria e emergjencave, reagimi. Çfarë është pandemia? (OBSH, 24 shkurt 2010) https://www.who.int/csr/disease/swineflu/frequently_asked_questions/pandemic/en/
10. Policimi i Pandemisë: Si Policia e OKB-së po e ruan ligjin, rendin dhe shëndetin publik. Lajmet e OKB-së për Paqen dhe Sigurinë 23 maj 2020, në: <https://news.un.org/en/story/2020/05/1064812>
11. COVID-19 dhe dhënia fund dhunës ndaj grave dhe vajzave. (Punim i publikuar nga UN Women,) prill 2020 <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls-en.pdf?la=en&vs=5006>
12. Drejtësi për gratë në mes të COVID-19 (2020). Përmbledhje e Çështjeve të OKB-së për Gratë. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/05/justice-for-women-amidst-covid-19>
13. Weitzman, A., dhe J.A. Behrman (2016). Fatkeqësi, përçarje në jetën familjare dhe dhunë nga partneri intim: Rasti i tërmetit të vitit 2010 në Haiti. Shkenca Sociologjike, 3: 167-189. https://www.sociological-science.com/download/vol-3/march/SocSci_v3_167to189.pdf
14. Pandemitë dhe Dhuna ndaj Grave dhe Fëmijëve (2020). Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oertelt-Prigione, S., dhe van Gelder, N., Qendra për Zhvillimin Global, në: <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>
15. Banka Botërore. 2020. Dimensionet Gjinore të Pandemisë COVID-19 (Anglisht). Washington, D.C.: Grupi i Bankës Botërore, në: <http://documents.worldbank.org/curated/en/618731587147227244/Gender-Dimensions-of-the-COVID-19-Pandemic>
16. Reagimi ndaj sëmundjes së koronavirusit (COVID-19) – UNODC Përmbledhje tematike mbi dhunën me bazë gjinore ndaj grave dhe vajzave (UNODC, 2020), në: https://www.unodc.org/documents/Advocacy-Section/GBVAW_and_UNODC_in_COVID19_fi-nal_7Apr2020.pdf
17. Ndikimi i pandemisë COVID-19 në dhunën kundër grave dhe vajzave (2020). Fraser, E. (2020) për UKAid, WAG Helpdesk Research Report, në: <https://www.dmeformpeace.org/peaceexchange/wp-content/uploads/2020/04/DHNGV-helpdesk-284-covid-19-and-VAWG.pdf>
18. Në vijën e parë të COVID-19, Organizatat e Grave ofrojnë shërbime vitale si reaguese të para si dhuna kundër grave (UN Women, 2020), në: <https://www.>

- unwomen.org/en/news/stories/2020/5/feature-womens-organizations-provide-vital-services-as-violence-against-women-spikes
19. Jones, K.E., Patel, N., Levy, M., Storeygard, A., Balk, D., Gittleman, J.L. et al. (2008). Tendencat globale në shfaqjen e sëmundjeve infektive. *Natyr* 451: 990-94.
  20. 'Wheels', përshtatur nga Modeli i Rrotës së Fuqisë dhe Kontrollit. Qendra Kombëtare për Dhunën në Familje dhe Seksuale. http://209.198.129.131/publications_wheel.html
  21. Kapërcimi i ndarjes gjinore digjitale Përfshi, Përmirësim, Përtëri (2018). Organizata për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik (OECD). <http://www.oecd.org/inter-net/bridging-the-digital-gender-divide.pdf>
  22. Mënyrat për të tejkaluar ndarjen dixhitale gjinore nga perspektiva e të Drejtave të Njeriut (2016). Parahtrësja nga Projekti për të Drejtat e Njeriut, Të Dhënat e Mëdha dhe Teknologjia në Qendrën për të Drejtat e Njeriut të Universitetit Essex, Financuar nga Këshilli për Kërkime Ekonomike dhe Sociale në: https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/GenderDigital/HRBDT_submission.pdf.
  23. Fondacionin World Wide Web, 'Të Drejtat e Grave Online. Përkthimi i Qasjes në Fuqizim' (2015), në dispozicion në. <http://webfoundation.org/docs/2015/10/womens-rights-online21102015.pdf>.
  24. Pandemitë dhe Dhuna ndaj Grave dhe Fëmijëve (2020). Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oertelt-Prigione, S., dhe van Gelder, N., Qendra për Zhvillimin Global, në: <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>
  25. Remote Court Hearings and Judicial Processes in Response to COVID-19 in Mission and other Fragile Settings Justice and Correction Service. UN Office of Rule of Law and Security Institutions (ORLSI)/ Department of Peace Operations (DPO) 13 April 2020. https://globalrightsforwomen.org/wp-content/uploads/2020/04/Court-Response-to-Violence-Against-Women-During-COVID-19-Powerpoint_compressed.pdf
  26. COVID-19: Si të përfshihen njerëzit e marginalizuar dhe të cenueshëm në komunikimin e rrezikut dhe angazhimin e komunitetit (2020). Federata Ndërkombëtare e Shoqatave të Kryqit të Kuq dhe Gjysmëhënës së Kuqe, Zyra e OKB-së për Koordinimin e Çështjeve Humanitare dhe Organizata Botërore e Shëndetësisë, në: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/COVID-19_CommunityEngagement_130320.pdf
  27. Tendencat globale në sëmundjet infektive emergjente. Jones, K.E., Patel, N., Levy, M., Storeygard, A., Balk, D., Gittleman, J.L. et al. (2008). *Natyr* 451: 990-94. <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>
  28. Rast Studimi i Vendit të Ekuadorit. Ligji dhe politika efektive për barazinë gjinore dhe mbrojtjen nga dhuna seksuale dhe me bazë gjinore në fatkeqësi (2020). Federata Ndërkombëtare e Shoqatave të Kryqit të Kuq dhe Gjysmëhënës së Kuqe (IFRC). <https://media.ifrc.org/ifrc/document/effective-law-policy-gender-equality-protection-sexual-gender-based-violence-disasters-ecuador/>
  29. Raportuesi Special mbi dhunën ndaj grave finalizon misionin shtetëror në Mbretërinë e Bashkuar dhe Irlandën e Veriut dhe bën thirrje për veprime urgjente për të adresuar deficitin e llogaridhënies dhe ndikimet negative të ndryshimeve në financime dhe shërbime (2014), në: <https://www.ohchr.org/en/newsevents/pages/displaynews.aspx?newsid=14514&>
  30. Kohërat e vështira: Rugëtimet e grave ndaj krimit dhe burgimit (2012). Artz, L., Hoffman-Wanderer, Y., dhe Moul, K, në: https://genderlinks.org.za/wp-content/uploads/imported/articles/attachments/18024_hardtimes.pdf
  31. Diskriminimi me bazë gjinore dhe gratë në konflikt me ligjin (UNODC, 2020), në: <https://www.unodc.org/e4j/en/crime-prevention-criminal-justice/module-9/key-issues/1--gender-based-discrimination-and-women-in-conflict-with-the-law.html>
  32. Raporti i Sekretarit të Përgjithshëm 2019 mbi dhunën ndaj grave punëtore migrante (A/74/235), në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2019/07/a-74-235-sg-report-violence-against-women-migrant-workers>
  33. Adresimi i Ndikimeve të Pandemisë COVID-19 tek Gratë Punëtore Migrante (2020). Shënim udhëzues i UN Women, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/guidance-note-addressing-the-impacts-of-the-covid-19-pandemic-on-women-migrant-workers>
  34. Nga Koordinimi Global të Strategjitë Lokale Një Qasje Praktike për Parandalimin, Adresimin dhe Dokumentimin e Dhunës në Familje sipas Dokumentit Informues për COVID-19 (2020). MADRE, Media Matters for Women, MenEngage Alliance, Nobel Women's Initiative, OutRight Action International, Women Enabled International dhe Women's International League for Peace and Freedom (WILPF), në: https://www.wilpf.org/wp-content/uploads/2020/04/MADRE-Domestic-Violence-Under-COVID-19-Briefing-Paper_4.21.20.pdf
  35. Bllokimi i koronavirusit rrit rrezikun e abuzimit të fëmijëve në internet, thotë bamirësia. *The Guardian* (2020)

36. <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/02/coronavirus-lockdown-raises-risk-of-online-child-abuse-charity-says>
37. COVID-19: Nevoja urgjente për shërbimet e mbrojtjes së fëmijëve për të zbutur rrezikun e abuzimit dhe shfrytëzimit seksual të fëmijëve në mbarë botën (2020), Mama Fatima Singhateh, Raportuesja Speciale për shitjen dhe shfrytëzimin seksual të fëmijëve, në: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25865&LangID=E>
38. Rreziku i trollimit të seksit në internet rritet pasi koronavirusi nxit punën në shtëpi. Reuters (2020), në: <https://www.reuters.com/article/us-women-rights-cyberflashing-trfn-idUSKBN2153HG>
39. Dimensionet gjinore të pandemisë COVID-19 (2020). Uashington, D.C.: Grupi i Bankës Botërore, në: <http://documents.worldbank.org/curated/en/618731587147227244/Gender-Dimensions-of-the-COVID-19-Pandemic>
40. A është bërë shumë e rrezikshme matja e dhunës ndaj grave? Kelli Rogers, 6 maj 2020, në: <https://asiapacific.unfpa.org/en/news/covid-19-has-it-become-too-dangerous-measure-violence-against-women>
41. Manuali i Sferës: Karta Humanitare dhe Standardet Minimale në Përgjigjen Humanitare, botimi i katërt, Gjenevë, Zvicër, 2018, në: <https://spherestandards.org/wp-content/uploads/Sphere-Handbook-2018-EN.pdf>
42. Qasja e vëzhguesve. Graham Goulden për Cultivating Minds UK., në: <https://grahamgoulden.com/cultivating-minds-uk/about/>
43. Roli i Sektorit të Sigurisë në Reagimin ndaj Krizave Shëndetësore. Mësime nga Epidemia e Ebolës 2014–2015 dhe Rekomandime për Unionin e Lumit Mano dhe Shtetet Anëtare të tij (2017). Sandy, J., Schnabel, A., Sovula, H., Trepp, U., dhe Zumsteg, R. Qendra e Gjenezës për Kontrollin Demokratik të Forcave të Armatosura (DCAF), në: <https://www.dcaf.ch/security-sectors-role-responding-health-crises-lessons-2014-2015-ebola-epidemic>
44. Përgjigjja e gjykatës ndaj dhunës ndaj grave gjatë COVID-19. Seria e Webinareve: Përshtatja e përgjigjeve ligjore dhe sistematike gjatë COVID-19 duke adresuar dhunën kundër grave, 3 prill 2020. Të drejtat globale për gratë, në: https://globalrightsforwomen.org/wp-content/uploads/2020/04/Court-Response-to-Violence-Against-Women-During-COVID-19-Powerpoint_compressed.pdf
45. Përmbledhje e politikave: Ndikimi i COVID-19 tek fëmijët (2020). Grupi i KB për Zhvillimin e Qëndrueshëm <https://unsdg.un.org/resources/policy-brief-impact-covid-19-children>
46. COVID-19 dhe dhuna ndaj grave Çfarë mund të bëjë sektori/sistemi shëndetësor (OBSh, 2020), në: <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/emergencies/COVID-19-VAW-full-text.pdf?ua=1>
47. Jhumka Gupta, “Çfarë do të thotë koronavirusi për dhunën ndaj grave?”, Qendra Mediale e Grave, 19 Mars 2020, në: <https://womensmediacenter.com/news-features/what-does-coronavirus-mean-for-violence-against-women>
48. COVID-19 dhe Barazia Gjinore dhe Gratë, Paqja dhe Siguria (WPS). Departamenti i Operacioneve të Paqes të OKB-së, në: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/covid-19_and_wps.pdf
49. Christian Aid, CAFOD, Tearfund, dhe Islamic Relief (2015) Mbajtja e besimit: Roli i udhëheqësve të besimit në reagimin ndaj Ebolës, Londër: Christian Aid, në: http://learn.tearfund.org/~/_/media/files/tilz/research/keeping_the_faith_july_2015.pdf
50. Rimëkëmbja e Ebolës në Sierra Leone duke trajtuar rritjen e dhunës seksuale dhe gjinore dhe shtatzënisë adoleshente gjatë krizës së Ebolës, Nju Jork: UNDP (2015a), në: <https://www.undp.org/content/dam/serialeone/docs/Ebola%20Docs./SL%20FS%20SGBV.pdf>
51. Përballja me ndikimin gjinor të sëmundjes së virusit Ebola në Guine, Liberi dhe Sierra Leone. Shënimi i Politikave të Afrikës, vëll. 2, nr 1, 30 janar 2015, f.4., në: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/RBA%20Policy%20Note%20Vol%202%20No%201%202015_Gender.pdf
52. Konflikti, zhvendosja dhe DhPI: Gjetje nga dy kampe kongoleze të refugjatëve në Ruandë. Dhuna ndaj Grave. Wako, E., Elliott, L., De Jesus, S., Zotti, M.E., Swahn, M.H. dhe J. Beltrami. (2015). Dhuna ndaj Grave. 21 (9): 1087-101.
53. Dhuna ndaj grave refugjate përgjatë kufirit Tajlandë-Burma. Falb, K.L., McCormick, M.C., Hemenway, D., Afinson, K. dhe J.G. Silverman. (2013). Revista Ndërkombëtare e Gjinekologjisë dhe Obstetrikës. 120 (3): 279-283 http://support.arcrelief.org/site/DocServer/VAW_on_the_Thai-Myanmar_Border.pdf?docID=2622
54. Horn, R. (2010). Përgjigjet ndaj dhunës së partnerit intim në Kakuma një kamp refugjatësh: Ndërveprimet e refugjatëve me sistemet e agjencive. Shkenca Sociale dhe Mjekësi. 70 (1): 160-168.
55. Një plagë e re për gratë afgane: Shënim informues për COVID-19 Oxfam (2020), në: <https://asia.oxfam.org/latest/policy-paper/new-scourge-afghan-women-covid-19>
56. UNICEF Helpdesk Dhuna me bazë gjinore në raste urgjente: Përgjigjet e urgjencës ndaj shpërthimeve

- të shëndetit publik (UNICEF, 2018), në: <http://www.sddirect.org.uk/media/1617/health-responses-and-gbv-short-query-v2.pdf>
57. Rritja e dhunës me bazë gjinore mes grave të zhvendosura brenda në Misisipi 2 vjet pas uraganit Katrina. Anastario, M., Shehab, N., dhe Lawry, L. (2013). Mjekësia për fatkeqësitë dhe gatishmëria për shëndetin publik. 3 (1): 18-26.
58. Drejtuesit konvergjentë të dhunës ndërpersonale: Gjetje nga një studim cilësor në Haiti pas uraganit. Bermudez, L.G, Stark, L., Bennouna, C., Jensen, C., Potts, A., Kaloga, I.F., et al. (2019). Abuzimi dhe Neglizhimi i Fëmijëve, 89:178-191.
59. Dhuna me bazë gjinore dhe lidhjet mjedisore: Castañeda Camey.I., Sabater, L., Owren, C. dhe Boyer, A.E. (2020). Dhuna e pabarazisë. Wen, J. (ed.). Gland, Zvicër: IUCN. 272 f.
60. Komiteti Ndërkombëtar i Shpëtimit (IRC) dhe Instituti Global i Grave (GWI). (2015) Duke iu përgjigjur tajfunit Haiyan: Gratë dhe vajzat e mbetura prapa. Një studim mbi parandalimin dhe zbutjen e dhunës ndaj grave dhe vajzave në përgjigje ndaj tajfunit Haiyan, në: <https://www.whatworks.co.za/documents/publications/17-responding-to-typhoon-haiyan-women-and-girls-left-behind/file>
61. Ulur në një vullkan: Dhuna në familje në Indonezi pas dy shpërthimeve të vullkanit. Schwefer, M. (2018). Ifo Working Paper Series 263, ifo Institute – Instituti Leibniz për Kërkime Ekonomike në Universitetin e Mynihut, në: <https://www.cesifo.org/DocDL/wp-2018-263-schwefer-domestic-violence.pdf>
62. Përhapja e dhunës seksuale midis femrave refugjate në urgjencat komplekse humanitare: Një rishikim sistematik dhe meta-analizë. Vu, A., Adam, A., Wirtz, A., Pham, K., Rubenstein, L., Glass, N., Beyrer, C. dhe S. Singh. (2014). PLoS Curr. Botimi 1. doi: 10.1371/currents.dis.835f10778fd80a0e031aac12d3b533ca7 <http://currents.plos.org/disasters/index.html%3Fp=11337.html>
63. Komiteti Ndërkombëtar i Shpëtimit (IRC, 2015), në: <https://www.rescue.org/sites/default/files/document/564/ircpvpcfinalen.pdf>.
64. Një rishikim sistematik i studimeve të prevalencës së dhunës me bazë gjinore në urgjencat komplekse. Stark, L. dhe A. Ager. (2011). Abuzimi me dhunën në traumë 12 (3): 127-34.
65. Gjithçka mbi supet e saj: Vlerësimi i Shpejtë mbi Gjininë dhe Dhunën ndaj Grave dhe Vajzave në Beni, DRC, (Komiteti Ndërkombëtar i Shpëtimit, Nju Jork, 2019), në: <https://www.rescue.org/report/everything-her-shoulders-rapid-assessment-gender-and-violence-against-women-and-girls-ebola>
66. Rimëkëmbja e Ebolës në Sierra Leone: Trajtimi i rritjes së dhunës seksuale dhe me bazë gjinore dhe shtatzënisë adoleshente gjatë krizës së Ebolës, (UNDP, 2015), në: <https://www.undp.org/content/dam/sierra-leone/docs/Ebola%20Docs./SL%20FS%20SGBV.pdf>
67. UNICEF Helpdesk Dhuna me bazë gjinore në raste urgjente: Përgjigjet e urgjencës ndaj shpërthimeve të shëndetit publik. (UNICEF, 2018), në: <http://www.sddirect.org.uk/media/1617/health-responses-and-gbv-short-query-v2.pdf>
68. Cenueshmëria në një pandemi të gripit: Duke kërkuar përtej rrezikut mjekësor. Raporti Teknik. O'Sullivan, T. dhe M. Bourgoin. (2010). 28 mars 2020, ora: <https://www.semanticscholar.org/paper/Vulnerability-inan-Influenza-Pandemic-%3A-Looking-%2C-O%E2%80%99-SullivanBourgoin/48b390413d140b148a598a81dc4ec4515fd458e>
69. Integrimi i një perspektive gjinore në udhëzimet dhe praktikën e hetimeve për të drejtat e njeriut (Zyra e OKB-së e Komisionit të Lartë për të Drejtat e Njeriut, Nju Jork dhe Gjenevë, 2018), në: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/Publications/GenderIntegrationintoHRInvestigations.pdf>
70. Parandalimi: Dhuna ndaj grave dhe vajzave dhe COVID-19 (2020). Përmbledhje e çështjeve e UN Women, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/05/brief-prevention-violence-against-women-and-girls-and-covid-19>
71. COVID-19 dhe ofrimi i shërbimeve thelbësore për të mbijetuarit e dhunës ndaj grave dhe vajzave (2020). Përmbledhje e Çështjeve UN Women, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/brief-covid-19-and-essential-services-provision-for-survivors-of-violence-against-women-and-girls>
72. Shërbimet online dhe TIK* lehtësuan dhunën ndaj grave dhe vajzave gjatë COVID-19 (2020). Përmbledhje e Çështjeve UN Women, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/brief-online-and-ict-facilitated-violence-against-women-and-girls-during-covid-19>
73. Udhëzimet për ofrimin e shërbimit celular dhe dhunës me bazë gjinore (GBV) në distancë (2018). Komiteti Ndërkombëtar i Shpëtimit (IRC), në: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/GBV-Mobile-and-Remote-Service-Delivery-Guidelines_-final.pdf
74. Identifikimi dhe zbutja e rreziqeve të dhunës me bazë gjinore në kuadër të reagimit ndaj COVID-19 Përditësimi i fundit: 6 prill 2020. Komiteti i Përhershëm

- Ndër-Agjencior (IASC), në: <https://gbvguidelines.org/wp/wp-content/uploads/2020/04/Interagency-GBV-risk-mitigation-and-Covid-tipsheet.pdf>
75. Udhëzime operacionale për Pajisjet Mbrojtëse Personale (PPE) (8 Prill 2020). Kolegji i Policisë në Mbretërinë e Bashkuar në MB. <https://www.college.police.uk/What-we-do/COVID-19/Documents/Personal-Protective-Equipment-Operational-Guidance-1.pdf>
76. Bllokimi për dhunën në familje (Qendra Akshara, 2020), në: <https://www.aksharacentre.org/lockdown-logs/>
77. Siguria në internet në një botë në ndryshim - COVID-19 dhe dhuna kibernetike (2020). Iniciativa për Hulumtimin e Dhunës Seksuale, në: <https://www.svri.org/blog/online-safety-changing-world-%E2%80%93-covid-19-and-cyber-violence>
78. COVID-19 në kryqëzimin e gjinisë dhe aftësisë së kufizuar: Gjetjet e një ankete globale për të drejtat e njeriut, mars deri në prill 2020 Gratë e Aktivizuara Ndërkombëtare (2020). Gratë e Aktivizuara Ndërkombëtare. <https://womenenabled.org/pdfs/Women%20Enabled%20International%20COVID-19%20at%20the%20Intersection%20of%20Gender%20and%20Disability%20May%202020%20Final.pdf>
79. COVID-19 dhe Fëmijë, Martesa e Hershme dhe e Detyrueshme: Një Agjendë për Veprim (2020). Vajzat jo nusët. Partneriteti Global për t'i dhënë fund Martesës së Fëmijëve, në: https://www.girlsnotbrides.org/wp-content/uploads/2020/04/COVID-19-and-child-early-and-forced-marriage_FINAL-4.pdf
80. Jo më një vajzë: Ndryshimet e normave të martesës së fëmijëve në konflikt (2016). Komisioni i Grave Refugjate, në: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Changing-Norms-of-Child-Marriage-in-Conflict.pdf>
81. shkukur nga shtëpitë e tyre nga fatkeqësitë (2020)? André, C., Ginnetti, J., dhe Ponserrer, S. për Qendrën e Monitorimit të Zhvendosjes së Brendshme, në: <https://www.internal-displacement.org/expert-opinion/did-you-know-that-millions-of-people-around-the-world-are-still-uprooted-from-their>
82. Pyetësi i Grupit të Uashingtonit, në: <http://www.washingtongroup-disability.com/washington-group-question-sets/>
83. Raporti i përbashkët i OKB-së “Drejtësia për gratë në mes të COVID-19” (2020). UN Women, IDLO, UNDP, UNODC, Banka Botërore dhe Pathfinders for Justice, në: https://www.idlo.int/sites/default/files/pdfs/publications/Justice-for-Women_Full-Report-English.pdf
84. Komisioni Kombëtar për Gratë Libaneze, UN Women, OBSH, UNFPA, 2020. Sinjalizim gjinor për COVID-19, Liban. Në fokus: Qasja në drejtësi dhe dhuna me bazë gjinore. 10 prill 2020. Numri Nr. 1., n: <https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20arab%20states/attachments/publications/2020/04/gender%20and%20covid-19%20in%20lebanon/updated/gender%20alert%20on%20covidlebanon%20english.pdf?la=en&vs=1838>
85. Operacioni Faoiseamh - Abuzimi në familje 9 qershor 2020. Shërbimi Kombëtar i Policisë dhe Sigurisë i Irlandës, në: <https://www.garda.ie/en/about-us/our-departments/office-of-corporate-communications/press-releases/2020/june/operation%20faoiseamh%20-%20domestic%20abuse%209th%20june%202020%20.html#:~:text=Operation%20Faoiseamh%2C%20which%20commenced%20as,protected%20during%20this%20extraordinary%20time.>
86. Irlanda e sigurt mirëpret prioritizimin e Gardës për abuzimin në familje dhe kontrollin shtrëngues. Irlanda e sigurt, në: <https://www.safeireland.ie/safe-ireland-welcomes-garda-prioritisation-of-domestic-abuse-and-coercive-control/>
87. Masat dhe praktikat sipas shteteve. Promovimi dhe mbrojtja e të drejtave të grave në nivel kombëtar. Këshilli i Evropës, në: <https://www.coe.int/en/web/genderequality/promoting-and-protecting-women-s-rights#%7B%2263001324%22%7D%5B%22%7D%5D>
88. Vlerësimi i dhunës seksuale dhe me bazë gjinore gjatë krizës së Ebolës në Sierra Leone (2015). UNDP dhe Ndihma irlandeze, në: https://www.sl.undp.org/content/sierraleone/en/home/library/crisis_prevention_and_recovery/assessing-sexual-and-gender-based-violence-during-the-ebola-cris.html
89. Jo vetëm linjat telefonike dhe telefonat celularë: Ofrimi i shërbimit GBV gjatë COVID-19 (2020). Erskine, D. për UNICEF, në: <https://www.unicef.org/media/68086/file/GBV%20Service%20Provision%20During%20COVID-19.pdf>
90. Analiza e Shpejtë Globale Gjinore për Komitetin Ndërkombëtar të Shpëtimit COVID-19 (2020) dhe CARE International, në: <https://www.rescue.org/report/global-rapid-gender-analysis-covid-19>

A large, stylized number '15' is rendered in a light gray color, serving as a background for the text. The '1' is a simple vertical bar with a slight top-left corner cut-off. The '5' is composed of a vertical stem on the left and a large, rounded bowl on the right, with a horizontal bar at the top. The text 'FJALORI & BIBLIOGRAFIA' is centered horizontally and positioned in the lower-left quadrant of the image, overlapping the '1' and the lower part of the '5'.

**FJALORI &
BIBLIOGRAFIA**

FJALORI

Një qasje e bazuar në të drejtat për ofrimin e shërbimeve thelbësore cilësore pranon se shtetet kanë përgjegjësinë kryesore për të respektuar, mbrojtur dhe përmbushur të drejtat e grave dhe vajzave. Dhuna kundër grave është një shkelje themelore e të drejtave të grave, veçanërisht e drejta e tyre për një jetë të lirë nga frika dhe dhuna. Një qasje për të drejtat e njeriut i jep prioritet sigurisë dhe mirëqenies së grave dhe i trajton ato me dinjitet, respekt dhe ndjeshmëri. Gjithashtu bën thirrje për standardet më të larta të arritshme të shërbimeve shëndetësore, sociale, të drejtësisë dhe policisë - shërbime me cilësi të mirë, të disponueshme, të arritshme dhe të pranueshme për gratë. Arritja e cilësisë, disponueshmërisë, qashmërisë dhe pranueshmërisë së shërbimeve për të mbijetuarat duhet të jetë në thelb të kësaj qasjeje.¹

Një qasje e përqendruar te e mbijetuara vendos të drejtat, nevojat dhe dëshirat e të mbijetuarave të dhunës në qendër të ofrimit të shërbimeve dhe mbledhjes dhe përdorimit të të dhënave administrative. Kjo kërkon marrjen parasysh të nevojave të shumta të të mbijetuarave, rreziqeve dhe dobësive të ndryshme dhe ndikimin e vendimeve dhe veprimeve të ndërmarra.²

Dinjiteti është një vlerë, parim dhe e drejtë themelore, e cila është baza dhe gjendja e të gjitha të tjerave. Ai nënkupton konsiderimin e personit si bartës dhe subjekt të të drejtave, i cili nuk duhet t'i nënshtrohet dhunës ose arbitraritetit nga shteti ose individët. Për shkak të dinjitetit njerëzor të viktimës, të gjitha autoritetet shtetërore janë të detyruara, në çdo kohë, të respektojnë autonominë e dinjitetit njerëzor dhe ta konsiderojnë dhe trajtojnë atë si një përfundim të veprimit të tyre. Gjithashtu, të gjitha autoritetet shtetërore janë të detyruara të sigurojnë që minimumi ekzistencial për të cilin viktima ka të drejtë të mos zvogëlohet, dhe që thelbi thelbësor i të drejtave të

tyre të mos preket.³

Dhuna në familje është një term i gjerë që përfshin dinamika të ndryshme sociale dhe psikologjike dhe diferencime të fuqisë dhe mbulon forma të ndryshme, siç janë abuzimi me fëmijët, abuzimi me të moshuarit dhe abuzimi ndërpersonal ose i partnerit.

Shërbimet thelbësore përfshijnë një sërë shërbimesh të ofruara nga sektori i kujdesit shëndetësor, shërbimit social, policisë dhe drejtësisë. Shërbimet duhet, të paktën, të sigurojnë të drejtat, sigurinë dhe mirëqenien e çdo gruaje apo vajze që përjeton dhunë të bazuar në gjini.⁴

Sistemet zyrtare të drejtësisë janë sisteme të drejtësisë që janë përgjegjësi e shtetit dhe agjentëve të tij. Ato përfshijnë ligje të mbështetura nga qeveria dhe institucionet si policia, shërbimet e prokurorisë, gjykatat dhe burgjet që kanë përgjegjësinë për të fuqizuar dhe zbatuar ligjet e shtetit dhe për të administruar sanksionet e shqiptuara për shkelje të ligjeve.⁵

Barazia gjinore është koncept se të gjitha qeniet njerëzore, pavarësisht nga gjinia, janë të barabartë në dinjitet dhe të drejta dhe të lirë të zhvillojnë aftësitë e tyre personale, të ndjekin karrierën e tyre profesionale dhe të bëjnë zgjedhje pa diskriminim dhe kufizime të vendosura nga stereotipet, rolet e ngurta gjinore dhe paragjykimet.⁶

1 Kendall, T. 2020. 'Një Sintezë e Provave për Mbledhjen dhe Përdorimin e të Dhënave Administrative mbi Dhunën ndaj Grave: Dokument Paraprak për Zhvillimin e Udhëzimit Global.' Nju Jork: UN Women:

2 Kendall, T. 2020. 'Një Sintezë e Provave për Mbledhjen dhe Përdorimin e të Dhënave Administrative mbi Dhunën ndaj Grave: Dokument Paraprak për Zhvillimin e Udhëzimit Global.' Nju Jork: UN Women:

3 Zyra e Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut të Organizatës së Kombeve të Bashkuara (2018), Integrimi i Perspektivës Gjinore në Hetimet e të Drejtave të Njeriut: Udhëzim dhe Praktikë, në: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/Publications/GenderIntegrationintoHRInvestigations.pdf>.

4 UN Women (2015), Paketa e shërbimeve thelbësore për gratë dhe vajzat viktime të dhunës, Elementet Thelbësore dhe Udhëzimet Cilësore në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/essential-services-package-for-women-and-girls-subject-to-violence>.

5 UN Women (2015), Paketa e shërbimeve thelbësore për gratë dhe vajzat që i nënshtrohen dhunës, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/essential-services-package-for-women-and-girls-subject-to-violence>

6 UN Women (2015), Një kornizë për të mbështetur parandalimin e dhunës ndaj grave, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/11/prevention-framework>.

Identiteti gjinor i referohet ndjenjës së thellë dhe të përjetuar të një personi për gjininë e tij, e cila mund ose nuk mund të korrespondojë me gjininë që iu caktua në lindje. Ai përfshin ndjenjën personale të trupit dhe shprehje të tjera të gjinisë, si veshja, të folurit dhe sjelljet. Të gjithë kanë një identitet gjinor. Transgjignorët ose trans janë terma ombrellë për njerëzit me një gamë të gjerë identitetesh dhe shprehjesh gjinore që nuk identifikohen me gjininë që u është caktuar në lindje. Një person transgjignor mund të identifikohet me identitete të ndryshme gjinore, duke përfshirë burrin, gruan, transburrin, transfemrën, dhe me terma të veçantë, duke përfshirë identitetet jo binare si hijra, fa'afafine, dy-shpirtërore, në mesin e termave të tjerë. Cisgender është një term për njerëzit që identifikohen me gjininë që u është caktuar në lindje.⁷

Pabarazia gjinore i referohet normave gjinore, roleve, praktikave kulturore, politikave dhe ligjeve, faktorëve ekonomikë dhe praktikave institucionale që në mënyrë kolektive kontribuojnë dhe përjetësojnë marrëdhëniet e pabarabarta të pushtetit ndërmjet grave dhe burrave. Kjo pabarazi dëmton në mënyrë disproporcionale gratë në shumicën e shoqërive.⁸

Gjinia i referohettributeve dhe mundësive shoqërore që lidhen me të qenit mashkull dhe femër, marrëdhëniet ndërmjet grave dhe burrave dhe vajzave dhe djemve, si dhe marrëdhëniet ndërmjet grave dhe atyre ndërmjet burrave. Këtotribute, mundësi dhe marrëdhënie janë të ndërtuara shoqërisht dhe mësohen përmes proceseve të socializmit. Ato janë specifike për kontekstin/kohën dhe të ndryshueshme.⁹

Stereotipi gjinor është një pikëpamje ose paragjykim i përgjithësuar në lidhje me atributet ose karakteristikat

e asaj që duhet të zotërojnë gratë dhe burrat, ose rolet që janë ose duhet të kryhen nga burrat dhe gratë.¹⁰

Qasjet transformuese gjinore inkurajojnë ndërgjegjësimin kritik për rolet dhe normat gjinore. Ato përfshijnë mënyra për të ndryshuar normat e dëmshme gjinore në mënyrë që të nxisin marrëdhënie më të barabarta të pushtetit ndërmjet grave dhe burrave, dhe ndërmjet grave dhe të tjerëve në komunitet. Ato promovojnë të drejtat dhe dinjitetin e grave; sfidojnë shpërndarjen e padrejtë dhe të pabarabartë të burimeve dhe ndarjen e detyrave ndërmjet burrave dhe grave; dhe marrin parasysh nevojat specifike të grave dhe burrave. Qasje të tilla mund të zbatohen veçmas me gratë dhe vajzat, dhe me burrat dhe djemtë. Sidoqoftë, ato po zbatohen gjithnjë e më shumë me gratë dhe vajzat dhe burrat dhe djemtë së bashku dhe ndër breza - ose njëkohësisht, ose në mënyrë të koordinuar për të sfiduar normat e dëmshme mashkullore dhe femërore dhe marrëdhëniet e pabarabarta të pushtetit që mund të mbështeten nga tërë komuniteti.¹¹

Dhuna e bazuar në gjini është dhuna e drejtuar, ose që në mënyrë disproporcionale ndikon ndaj dikujt për shkak të gjinisë ose seksit të tij/saj. Dhuna e tillë merr forma të shumfishta, duke përfshirë akte ose mosveprime që synojnë ose ka të ngjarë të shkaktojnë ose rezultojnë në vdekje ose dëmtime ose vuajtje fizike, seksuale, psikologjike ose ekonomike, kërcënime të akteve të tilla, ngacmim, detyrim dhe privim arbitrar të lirisë.¹²

Drejtësia penale e përgjegjshme gjinore nënkupton sigurimin që ligjet, institucionet e drejtësisë penale, proceset e drejtësisë penale dhe rezultatet e drejtësisë penale të mos diskriminojnë askënd në bazë të gjinisë.

7 Zyra e Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut të Organizatës së Kombeve të Bashkuara (2018), Integrimi i Perspektivës Gjinore në Hetimet e të Drejtave të Njeriut: Udhëzim dhe Praktikë, në: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/Publications/GenderIntegrationintoHRInvestigations.pdf>.

8 UN Women (2015), Një kornizë për të mbështetur parandalimin e dhunës ndaj grave, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/11/prevention-framework>.

9 Zyra e Këshilltarit Special për Çështjet Gjinore dhe Avancimin e Grave, 2001.

10 Zyra e Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut të Organizatës së Kombeve të Bashkuara (2018), Integrimi i Perspektivës Gjinore në Hetimet e të Drejtave të Njeriut: Udhëzim dhe Praktikë, në: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/Publications/GenderIntegrationintoHRInvestigations.pdf>.

11 OBSH (2013b), 16 ide për adresimin e dhunës kundër grave në kontekstin e epidemisë së HIV - një mjet programimi, në dispozicion në <https://apps.who.int/iris/handle/10665/95156>

12 Zyra e Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut të Organizatës së Kombeve të Bashkuara (2018), Integrimi i Perspektivës Gjinore në Hetimet e të Drejtave të Njeriut: Udhëzim dhe Praktikë, <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/Publications/GenderIntegrationintoHRInvestigations.pdf> Me

Ajo kërkon marrjen e një perspektive gjinore mbi vetë të drejtën penale, si dhe një vlerësim të qasjes dhe pengesave në procedurat e drejtësisë penale në dispozicion për gratë dhe burrat dhe miratimin e strategjive të ndjeshme gjinore për mbrojtjen e viktimave dhe promovimin e qasjes në drejtësinë penale.¹³

DHGV e lehtësuar nga TIK-u dhe dhuna në internet kundër grave është çdo akt dhune me bazë gjinore (DHGJ) kundër grave që kryhet, asistohet ose rëndohet pjesërisht ose plotësisht nga përdorimi i TIK-ut, siç janë telefonat celularë dhe telefonat e mençur, Interneti, platformat e mediave sociale ose e-maili, kundër një gruaje për shkak se ajo është grua, ose prek gratë në mënyrë disproporcionale.¹⁴

Ndërlidhshmëria është një mjet analitik dhe një metodë praktike që sfidon idenë e «ngjashmërisë». Ajo i referohet “formave të veçanta të shtypjeve të ndërlidhura, për shembull, ndërlidhshmëritë e racës dhe gjinisë, ose të seksualitetit dhe kombit. Paradigmat ndërlidhëse na kujtojnë se shtypja nuk mund të reduktohet në një lloj themelor dhe se shtypjet punojnë së bashku në prodhimin e padrejtësisë”.¹⁵ Një qasje ndërlidhëse për dhunën ndaj grave përfshin një konsideratë se ku gjinia ndërlidhet me pabarazitë/shtypjet e tjera (seksualiteti, identiteti gjinor, raca, etnia, autoktonia, statusi i imigracionit, aftësia e kufizuar) për të prodhuar përvoja unike të dhunës.¹⁶

Dhuna nga partneri intim (DHPI) është çdo sjellje nga një burrë ose një grua, ose një djalë ose një vajzë, brenda një marrëdhënie intime, që shkakton dëm fizik, seksual ose psikologjik tek personi tjetër në marrëdhënie. Kjo është forma më e zakonshme e DHG-së. DHPI ndonjëherë mund të quhet “dhunë familjare” ose “dhunë në familje”, megjithëse këta terma përfshijnë gjithashtu dhunën nga dhe kundër anëtarëve të tjerë të familjes.¹⁷ DHPI viktimizon në mënyrë joproporcionale gratë më shumë se burrat, ndërsa burrat janë të mbipërfaqësuar si kryerës. Ajo gjithashtu lidhet fuqishëm me diferencat e pushtetit të përcaktuar shoqëror ndërmjet burrave dhe grave.¹⁸

Pjesëmarrja kuptimplotë kërkon që individët të kenë të drejtë të marrin pjesë në vendimet që ndikojnë drejtpërdrejt tek ta, përfshirë në hartimin, zbatimin dhe monitorimin e ndërhyrjeve. Në praktikë, pjesëmarrja kuptimplotë mund të marrë një sërë formash të ndryshme, duke përfshirë informimin e njerëzve me informacion të balancuar dhe objektiv, konsultimin e komunitetit për të marrë reagime nga popullata e prekur, përfshirjen ose punën drejtpërdrejt me komunitetet, bashkëpunimin duke u partnerizuar me komunitetet e prekura në secilin aspekt të vendimmarrjes duke përfshirë zhvillimin e alternativave dhe identifikimin e zgjidhjeve, dhe fuqizimin e komuniteteve për të mbajtur kontrollin përfundimtar mbi vendimet kryesore që ndikojnë në mirëqenien e tyre.¹⁹

Policia është fjalë e përgjithshme për të gjitha institucionet me fuqi zbatuese ligjore.

Seksi është shuma e karakteristikave biologjike dhe fiziologjike që përcaktojnë zakonisht burrat dhe gratë, siç janë organet riprodhuese, përbërja hormonale, modelet kromozomale, modelet e rritjes së flokëve, shpërndarja e muskujve dhe yndyrës, forma e trupit dhe struktura skeletore. Ky publikim shpesh do t'i referohet

13 Skinnider, Eileen. 'Drejt Drejtësisë Penale të Përgjegjshme Gjinore: Praktika të mira nga Azia Juglindore në reagim ndaj dhunës kundër grave' (2018: Instituti i Drejtësisë i Tajlandës).

14 Raporti i Raportuesit Special për dhunën ndaj grave, shkaqet dhe pasojat e saj në dhunën në internet ndaj grave dhe vajzave nga perspektiva e të drejtave të njeriut (A/HRC/38/47).

15 Hill Collins, P., 1990. 'Mendimi i Zyrtë Feminist: Njohuria, Vetëdija dhe Politika e Fuqizimit. Routledge', Nju Jork; cituar në Imkaan dhe UN Women (2019), 'Vlera e Ndërlidhshmërisë në Kuptimin e Dhunës ndaj Grave dhe Vajzave', në: <https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20oca/attachments/publications/2019/10/the%20value%20of%20intersectionality%20in%20understanding%20violence%20against%20women%20and%20girls.pdf?la=en&vs=3339>.

16 Imkaan dhe UN Women (2019), "Vlera e Ndërlidhshmërisë në Kuptimin e Dhunës ndaj Grave dhe Vajzave", në: <https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20oca/attachments/publications/2019/10/the%20value%20of%20intersectionality%20in%20understanding%20violence%20against%20women%20and%20girls.pdf?la=en&vs=3339>.

17 UN Women (2015), Një kornizë për të mbështetur parandalimin e dhunës ndaj grave, në: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/11/prevention-framework>.

18 Këshilli i Evropës, Komiteti i Ministrave, Takim i 1037, 8 tetor 2008, Komiteti Evropian për Studimin e Fizibilitetit të Problemeve të Krimin për një konventë kundër dhunës në familje.

19 OBSH, Pjesëmarrja Sociale, në: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/social-determinants/publications/2019/participation-as-a-driver-of-health-equity-2019>.

grave, burrave dhe të tjerëve për të përfshirë vetë-identifikimet binare dhe jo binare të identitetit seksual.²⁰

Të dhëna të ndara seksuale janë të dhëna që mblihen dhe paraqiten veçmas për gratë dhe vajzat, burrat dhe djemtë. Ato kontribuojnë në pasqyrimin e një gjendje më të saktë të roleve, situatave reale dhe kushteve të përgjithshme të grave dhe burrave në çdo aspekt të shoqërisë, për shembull shkallën e shkrim-leximit, nivelet e arsimit, pronësinë e biznesit, punësimin, pagat, vartësit, pronësinë e shtëpisë dhe tokës, huatë, kreditë dhe borxhet. Është gjithashtu e rëndësishme që të dhënat të paraqiten mbi gjendjen e të drejtave të njeriut të individëve të tjerë që nuk përdorin ose ndihen të përfaqësuar në kategoritë binare të seksit/gjinisë.²¹

E mbijetuara i referohet grave dhe vajzave që kanë përjetuar ose po përjetojnë dhunë të bazuar në gjini për të pasqyruar terminologjinë e përdorur në procesin ligjor dhe agjencinë e këtyre grave dhe vajzave në kërkimin e shërbimeve thelbësore.²²

Parimi i “**mos-bëj dëm**” kërkon një vlerësim të duhur të dinamikës gjinore dhe normave kulturore që mund të rezultojnë në atë që viktimat dhe dëshmitarët të ekspozohen ndaj dëmtimeve të mëtejshme, përfshirë ri-traumatizimin ose njollosjen, dhunën dhe marginalizimin nga duart e kryerësit e dyshuar ose familjeve dhe komuniteteve të viktimave.²³

Viktima u referohet personave që, individualisht ose kolektivisht, kanë pësuar dëmtime, përfshirë lëndime

20 Zyra e Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut të Organizatës së Kombeve të Bashkuara (2018), Integrimi i Perspektivës Gjinore në Hetimet e të Drejtave të Njeriut: Udhëzim dhe Praktikë, në: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/Publications/GenderIntegrationintoHRInvestigations.pdf>.

21 Zyra e Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut të Organizatës së Kombeve të Bashkuara (2018), Integrimi i Perspektivës Gjinore në Hetimet e të Drejtave të Njeriut: Udhëzim dhe Praktikë, në: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/Publications/GenderIntegrationintoHRInvestigations.pdf>.

22 UN Women (2015), Paketa e Shërbimeve Thelbësore për Gratë dhe Vajzat që i nënshtrohen Dhunës, <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/essential-services-package-for-women-and-girls-subject-to-violence>.

23 Zyra e Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut të Organizatës së Kombeve të Bashkuara (2018), Integrimi i Perspektivës Gjinore në Hetimet e të Drejtave të Njeriut: Udhëzim dhe Praktikë, në: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/Publications/GenderIntegrationintoHRInvestigations.pdf>.

fizike ose mendore, vuajtje emocionale, humbje ekonomike ose dëmtim të konsiderueshëm të të drejtave të tyre themelore, përmes veprimeve ose mosveprimeve që janë në kundërshtim me ligjet penale që veprojnë brenda shteteve anëtare, përfshirë ato ligjet që ndalojnë abuzimin kriminal të pushtetit.²⁴

Dhunë ndaj grave do të thotë “çdo akt dhune i bazuar në gjini që rezulton ose ka të ngjarë të rezultojë në dëmtime ose vuajtje fizike, seksuale ose psikologjike për gratë, përfshirë kërcënimet e veprimeve të tilla, detyrimin ose privimin arbitrar të lirisë, qofshin ato të ndodhura në publik ose në jetën private”.²⁵

Njerëz të ndjeshëm përkufizohen si ata që, për shkak të moshës, gjinisë, gjendjes fizike ose mendore, ose për shkak të rrethanave shoqërore, ekonomike, etnike dhe/ose kulturore, e kanë veçanërisht të vështirë të ushtrojnë plotësisht të drejtat e tyre para sistemit të drejtësisë siç u njihet atyre me ligj. Shkaqet e ndjeshmërisë mund të jenë si në vijim: mosha, aftësia e kufizuar, përkatësia në komunitete autoktone ose pakica, viktimizimi, migrimi dhe zhvendosja brenda vendit, varfëria, gjinia dhe privimi i lirisë. Përkufizimi specifik i njerëzve të ndjeshëm në secilin vend do të varet nga karakteristikat e tyre specifike, madje edhe nga niveli i tyre i zhvillimit shoqëror ose ekonomik.²⁶

24 Zyra e Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut të Organizatës së Kombeve të Bashkuara (2018), Integrimi i Perspektivës Gjinore në Hetimet e të Drejtave të Njeriut: Udhëzim dhe Praktikë, në: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/Publications/GenderIntegrationintoHRInvestigations.pdf>.

25 Deklarata për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave, Neni 1.

26 UNODC (2013), Dokument Botimi: Abuzimi me pozicionin e ndjeshmërisë dhe “mjeteve” të tjera brenda përkufizimit të trafikimit të personave, në: https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2012/UNODC_2012_Issue_Paper_-_Abuse_of_a_Position_of_Vulnerability.pdf.

BIBLIOGRAFIA DHE LEXIMI

I SUGJERUAR

KAPITULLI 2:

Bërja e ndryshimit si drejtues dhe Udhëheqës i Ekipit

1. 'Secretary-General says Violence against Women never Acceptable, Never Excusable, Never Tolerable, as He Launches Global Campaign on Issue (2008). UN Press Release at: <https://www.un.org/press/en/2008/sgsm11437.doc.htm>
2. Domestic Abuse Strategy (2015-2020). The production of this document, and the contribution of resources to support the Strategy's development and ongoing maintenance, is sponsored by the States of Guernsey Home Department. See: <https://www.gov.gg/CHttpHandler.ashx?id=98929&p=0>
3. 'A Practitioner's Toolkit on Women's Access to Justice Programming (UN Women, 2018), at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2018/5/a-practitioners-toolkit-on-womens-access-to-justice-programming>
4. 'Everyone's business: Improving the police response to domestic abuse (Her Majesty's Inspectorate of Constabulary and Fire & Rescue Services (now HMICFRS formally HCIM) (2014) at: <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmicfrs/wp-content/uploads/2014/04/improving-the-police-response-to-domestic-abuse.pdf>
5. 'How to Design Projects to End Violence against Women and Girls a Step-by-Step Guide to Taking Action' (UN Women, 2015), at: https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20easia/docs/publications/2015/07/evaw%20toolkit%20unw_finalcompressed.pdf?la=en&vs=2418
6. Justice Department Issues Guidance on Identifying and Preventing Gender Bias in Law Enforcement Response to Sexual Assault and Domestic Violence (US Department of Justice, Office of Public Affairs, 2015) at: <https://www.justice.gov/opa/pr/justice-department-issues-guidance-identifying-and-preventing-gender-bias-law-enforcement>
7. 'Why do some men use violence against women and how can we prevent it?' (Partners for prevention, 2013). A UNDP, UNFPA, UN Women and UNV regional joint programme for gender-based violence prevention in Asia and the Pacific Quantitative Findings from the United Nations Multi-Country Study on Men and Violence in Asia and the Pacific at: <http://www.partners4prevention.org/sites/default/files/resources/p4p-report.pdf>
8. 'Gender Toolkit: Standardised Best Practices on Gender Mainstreaming in Peacekeeping Handbook' (United Nations Police, 2015) at: <http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/387374/United%20Nations%20Police%20Gender%20Toolkit%20Handbook.pdf?sequence=51&isAllowed=y>
9. OSCE-Led survey on violence against women: Main report (Organization for Security and Co-operation in Europe, 2019) at: <https://www.osce.org/secretariat/413237?download=true>
10. National Outcome Standards for Perpetrator Interventions (NOSPI) Baseline Report 2015-2016. Australian Department for Social Sciences, at: <https://plan4womenssafety.dss.gov.au/wp-content/uploads/2018/08/nationaloutcomestandardsreportweb.pdf>
11. 'Rape and Sexual Assault', ed. Welch, J. and F. Mason. 2007 in the British Medical Journal 334, no. 7604: 1154-1158.
12. Progress of the World's Women in Pursuit of Justice (UN Women, 2011) at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2011/7/progress-of-the-world-s-women-in-pursuit-of-justice>
13. Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. Crenshaw, K. University of Chicago Legal Forum Volume 1989, Issue 1 Article 8, at: <https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=uclf>
14. Glossary of Terms and Concepts (UNICEF Regional Office for South Asia, 2017) at: <https://www.unicef.org/rosa/media/1761/file/Gender%20glossary%20of%20terms%20and%20concepts%20.pdf>.
15. The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response (The Sphere Association, 2015), fourth edition, Geneva, Switzerland, at: www.spherestandards.org/handbook
16. Security Sector Reform Assessment, Monitoring and Evaluation and Gender. Gender and SSR Toolkit (2008), Bastick, M., and Valasek, K., Geneva Centre for

- Security Sector Governance, at: <https://www.dcaf.ch/gender-security-sector-reform-toolkit>
17. Gender-based Violence Resource Pack. A Standardized Training Tool for Duty Bearers, Stakeholders, and Rights Holders (UN Women, 2019)
  18. Case Study: Imkaan—Supporting Asian, Black, Minority, Ethnic, and Refugee Survivors (UK), at: http://www.endvawnow.org/uploads/browser/files/shelter_uk_case_study_imkaan.pdf
  19. How the police are letting sexual assault victims down (2014). Bates, L., for The Guardian at: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/womens-blog/2014/nov/21/police-letting-rape-victims-down-too>
  20. From the Margin to the Centre: Addressing Violence Against Women and Girls Alternative Bill October (Imkaan, 2018), see: https://829ef90d-0745-49b2-b404-cbea85f15fda.filesusr.com/ugd/2f475d_91a5eb-3394374f24892ca1e1ebfeeae2e.pdf
  21. Tool 2: Policing and Gender in Gender and Security Toolkit. Geneva (DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, 2019), at: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-2%20EN%20FINAL.pdf
  22. 'The Police', SSR Backgrounder Series, Geneva, (DCAF, 2015), at: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_BG_7_The%20Police.11.15.pdf
  23. 'Integrating gender into internal police oversight' (DCAF, OSCE, OSCE/ODIHR, 2014), at: <https://www.dcaf.ch/integrating-gender-internal-police-oversight>
  24. 'Police as an Entry Point to End Violence Against Women and Girls. Lessons from Civil Society Organizations Funded by the UN Trust Fund to End Violence Against Women', (UN Trust Fund to End Violence against Women. New York (UN Women, 2019).
  25. 'The Value of Intersectionality in Understanding Violence against Women and Girls (VAWG)', (Imkaan, UN Women and the European Union, 2019) at: <https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20oeca/attachments/publications/2019/10/the%20value%20of%20intersectionality%20in%20understanding%20violence%20against%20women%20and%20girls.pdf?la=en&vs=3339>
  26. 'Thematic study on the issue of violence against women and girls and disability', Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 30 March 2012, A/HRC/20/5, at: <https://www2.ohchr.org/english/issues/women/docs/A.HRC.20.5.pdf>
  27. 'The Trial of Rape. Understanding the Criminal Justice System Response to Sexual Violence in Thailand and Viet Nam' (UN Women, UNDP and UNODC, 2017), at: https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20eseasia/docs/publications/2019/08/ap-trial-of-rape_26aug2019_lowres-compressed.pdf?la=en&vs=1916
  28. 'Intimate Partner Violence Response Policy and Training Content Guidelines 6' (International Association of Chiefs of Police, 2015), at: <https://www.theiacp.org/sites/default/files/all/i-j/IACPIntimatePartnerViolenceResponsePolicyandTrainingGuidelines2017.pdf>
  29. Glossary of Common Terms in Gender Equality and Feminist Theory (2015), Šribar, R., in Gendering Science: Slovenian Surveys and Studies in the EU Paradigms, Vienna, Echoraum. Ule, M., Šribar, R., and Venturini, A.U., eds.
  30. 'Gender sensitivity', (European Institute for Gender Equality, 2019) at: https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1218?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=how_gender_equal_is_your_parliament&utm_term=2019-11-27

KAPITULLI 3: Parandalimi

1. 'The Rule of Law and Transitional Justice in Conflict and Post-Conflict Societies', Report of the Secretary-General. -United Nations (S/2004/616, para. 4), at: <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65B-FCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/PCS%20S%202004%20616.pdf>
2. 'Code of Conduct for Law Enforcement Officials', Adopted by General Assembly resolution 34/169 of 17 December 1979, see: <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/LawEnforcementOfficials.aspx>
3. 'Aspects of violence against women that pertain directly to the Commission on Crime Prevention and Criminal Justice' (UNODC, 2018), Commission on Crime Prevention and Criminal Justice V.08-52191 (E) *0852191* Seventeenth session Vienna, at: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Note_by_the_Secretariat_on_Aspects_of_Violence_against_Women_that_Pertain_Directly_to_the_CCPCJ.pdf
4. 'Recommendations for action against gender-related killing of women and girls' (UNODC, 2015), at: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/15-08233_A4-GRK_eBook.pdf

5. UN General Assembly in the 2010 Updated Model Strategies and Practical Measures on the Elimination of Violence against Women in the Field of Crime Prevention and Criminal Justice (2011, General Assembly resolution 65/228, annex), at: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/Model_Strategies_and_Practical_Measures_on_the_Elimination_of_Violence_against_Women_in_the_Field_of_Crime_Prevention_and_Criminal_Justice.pdf
6. 'United Nations Guidelines for the Prevention of Crime', Economic and Social Council resolution 2002/13, annex, at: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/resolution_2002-13.pdf
7. 'United Nations Standards and Norms in Crime Prevention At Your Finger Tips', at: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/UN_standards_and_norms_in_crime_prevention_at_your_fingertips.pdf
8. 'Handbook on the Crime Prevention Guidelines Making Them Work (UNODC, 2010), at: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_Crime_Prevention_Guidelines_-_Making_them_work.pdf
9. 'Police–victim engagement in building a victim empowerment approach to intimate partner violence cases', Police Practice and Research (2017), Birdsall, N., Kirby, S., and McManus, M., 18:1, 75-86, DOI: 10.1080/15614263.2016.1230061
10. 'Understanding Public Attitudes to Criminal Justice' (2005). Roberts, J., & Hough, M. Maidenhead: Open University Press.
11. 'Guidelines on Police Operations in United Nations Peacekeeping Operations and Special Political Missions (UN DPKO-DFS, 2015), at: https://police.un.org/sites/default/files/sgf-guidelines_police_operations-2015.pdf
12. Global Report Police Station Visiting Week 2012: Advancing Human Rights Standards in Police Stations. (Altus Global Alliance) at: [https://issat.dcaf.ch/download/29464/413964/Altus%20Global%20Report%202012%20\(2\).pdf](https://issat.dcaf.ch/download/29464/413964/Altus%20Global%20Report%202012%20(2).pdf)
13. Secretary-General's study on violence against women (A/61/122/Add.1).
14. 'A Framework to Underpin Action to Prevent Violence against Women (UN Women et al., 2015), at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/11/prevention-framework>
15. Reinforcing community and local security structures in Suzak, Kyrgyzstan (Saferworld, 2015), at: <https://www.saferworld.org.uk/en-stories-of-change/reinforcing-community-and-local-security-structures-in-suzak-kyrgyzstan>
16. 'Police Integrity Toolkit', (The Geneva Centre for Security Sector Governance, 2012), at: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Toolkit_ENG_screen.pdf
17. The Austrian Model of intervention in Cases of Domestic Violence, Logar, R., paper presented at the UN Expert Group Meeting: Violence against women: Good practice in combating and eliminating violence against women 17–20 May 2005, Vienna, 2005, see: <https://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw-gp-2005/docs/experts/logar.dv.pdf>
18. 'Ending violence against women and girls: The world's best laws and policies' (Future Policy Award) (UN Women, World Future Council and Inter Parliamentary Union, 2014), see: https://www.worldfuturecouncil.org/wp-content/uploads/2016/01/WFC_2014_Future_Policy_Award_En.pdf
19. 'Eliminating Violence Against Women in the Asia Pacific: It's all of our responsibility' (UN Women, 2015) at: https://www.aidsdatahub.org/sites/default/files/publication/UN_Women_2015_Eliminating_violence_against_women_in_the_Asia_Pacific.pdf
20. 'Ten Years of Austrian Anti-Violence Legislation' (2017), International Conference in the Context of the Council of Europe Campaign to Combat Violence Against Women, Including Domestic Violence 5 to 7 November 2007 Vienna and St. Pölten, Austria, see: <https://www.interventionsstelle-wien.at/download/?id=406>
21. 'A Study for Creating a Multidisciplinary Response Mechanism to Violence Against Women in Egypt' (UNODC, 2015).
22. 'A Framework to Underpin Action to Prevent Violence against Women' (UN Women et al., 2015), at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/11/prevention-framework>
23. 'Engagement and Communication Authorised Professional Practice' (UK College of Policing) at: <https://www.app.college.police.uk/app-content/engagement-and-communication/engaging-with-communities>
24. 'Gender-Based Violence (Violence Against Women and Girls)', (The World Bank, 2019), at: <https://www.worldbank.org/en/topic/socialdevelopment/brief/violence-against-women-and-girls>
25. 'Guidelines to Estimate the Economic Cost of Domestic Violence in the Arab Region (UNFPA, 2019), at: https://www.unescwa.org/sites/www.unescwa.org/files/publications/files/guidelines-estimate-economic-cost-domestic-violence-arab-region-english_o.pdf

26. 'Estimating Costs of Marital Violence in the Arab Region Operational Model' (Un Women, 2017), E/ESCWA/ECW/2017/Technical Paper.4, 18 July 2017, at: <https://archive.unescwa.org/sites/www.unescwa.org/files/publications/files/estimating-costs-marital-violence-operational-model-english.pdf>.
27. 'Understanding local security councils in two minutes', Coginta for Police Reforms, at: https://www.youtube.com/watch?v=7fGFo_nteGA
28. 'Qu'est-ce qu'un CLSPD - CISPD?' Government of France, at: <http://www.isere.gouv.fr/Politiques-publiques/Securites/Securite-publique/Prevention-de-la-delinquance2/Qu-est-ce-qu-un-CLSPD-CISPD>
29. 'Guide pratique conseil local de sécurité et de prévention de la délinquance en république de guinée' (Coginta for Police Reform, 2017) at: <http://94.23.195.75/uploads/documents/cedd246fbc7d133bcf29135bec8a-66d561202ae4.pdf>
30. 'Decentralisation of Security Governance: Facilitator of a Human Rights-based Approach (HRBA) to SSR?' Fernandez, M., Piaget, K., Hernandez, T., and Berthoud, S. ISSAT HRBA Working Group Paper 3 (2017), at: <https://issat.dcaf.ch/download/111714/2027474/HRBA%20Working%20Group%20Paper%203.pdf>
31. 'Intersectionality and the inclusive approach to dealing with gender-based violence. A Position Paper from Women Against Violence Europe' (WAVE, 2018), at: http://files.wave-network.org/researchreports/WAVE%20_positionpaper_intersectionality2018.pdf
32. World Health Organization Violence, 'Prevention: the evidence', at: <https://www.who.int/publications/i/item/violence-prevention-the-evidence>
33. 'ACES too High' News, at: <https://acestoohigh.com/>
34. 'Adverse Childhood Experiences (ACEs)', Martinez Calvo, S., at: <https://www.pacesconnection.com/blog/the-70-30-campaign>
35. 'Combating violence against women: minimum standards for support services' (Directorate General of Human Rights and Legal Affairs, Council of Europe, Strasbourg, 2008), at: [https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF\(2007\)Study%20rev.en.pdf](https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF(2007)Study%20rev.en.pdf)
36. 'Analytical study of the results of the 4th round of monitoring the implementation of Recommendation Rec (2002) 5 on the protection of women against violence in Council of Europe member states' (Council of Europe, 2014), at: <https://rm.coe.int/16805915e9>
37. 'What Is G.R.E.A.T.?' at: <https://www.great-online.org/GREAT-Home>
38. 'School-based Violence Prevention: A Practical Handbook', Geneva (World Health Organization, 2019), at: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/324930/9789241515542-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
39. 'Preventing Adverse Childhood Experiences (ACEs): Leveraging the Best Available Evidence' (Division of Violence Prevention National Center for Injury Prevention and Control Centers for Disease Control and Prevention Atlanta, Georgia, 2019) at: <https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/preventingACES-508.pdf>
40. 'Project Tool 130: Checklist on problem resolution using the SARA model' in UNPOL Gender Toolkit Standardised Best Practices on Gender Mainstreaming in Peacekeeping - Compendium of Project Tools (2015), available at: <http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/387374/United%20Nations%20Police%20Geder%20Toolkit%20Compendium%20of%20Project%20Tools.pdf?sequence=55&isAllowed=y>

KAPITULLI 4: Kontakti Fillestar

1. 'End Rape – An Intolerable Cost to Society', UN Women Executive Director's Statement for the International Day for the Elimination of Violence against Women (25 November 2019), see: <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2019/11/statement-ed-phumzile-day-for-the-elimination-of-violence-against-women>
2. Module 3 Justice and Policing Essential Services Package for Women and Girls Subject to Violence. (UN Women, UNODC, UNFPA, WHO and UNDP, 2015), at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/essential-services-package-for-women-and-girls-subject-to-violence>
3. 'Recommended Principles and Guidelines on Human Rights at International Borders' (OHCHR, 2015), at: <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Migration/Pages/InternationalBorders.aspx>
4. 'United Nations Economic and Social Council in the Guidelines on Justice in Matters Involving Child Victims and Witnesses of Crime' (ECOSOC Resolution 2005/20), at: <https://www.un.org/en/ecosoc/docs/2005/resolution%202005-20.pdf>
5. 'OSCE-Led Survey on Violence Against Women: Main Report', (Organisation for the Security and Co-operation in Europe, Vienna, 2019), at: <https://www.osce.org/secretariat/413237?download=true>

6. 'Code of Conduct for Law Enforcement Officials', adopted by General Assembly resolution 34/169 of 17 December 1979, at: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/lawenforcementofficials.aspx>
7. 'Gender Bias in Sexual Assault Response and Investigation', Training Bulletin Series: Part 1. End Violence Against Women International (EVAWI, 2017), Huhtanen, H., Lonsway, K.A., Archambault, J., at: <https://evawintl.org/wp-content/uploads/TB-Gender-Bias-1-4-Combined.pdf>
8. 'Gender Bias in Sexual Assault Response and Investigation', Training Bulletin Series: Part 2. End Violence Against Women International (EVAWI, 2017), Huhtanen, H., Lonsway, K.A., Archambault, J.
9. 'Gender Bias in Sexual Assault Response and Investigation', Training Bulletin Series: Part 3. End Violence Against Women International (EVAWI, 2017), Huhtanen, H., Lonsway, K.A., Archambault, J.
10. 'Gender Bias in Sexual Assault Response and Investigation', Training Bulletin Series: Part 4. End Violence Against Women International (EVAWI, 2017), Huhtanen, H., Lonsway, K.A., Archambault, J.
11. 'Gender-Based Violence Training Manual for Judicial Officers in Uganda' (UN Women, 2019, unpublished).
12. 'Assessing the Extent of Crime Displacement and Diffusion of Benefits: A Review of Situational Crime Prevention Evaluations' (2009), Guerette, R.T., Bowers, K.J., in *Criminology*, 47(4), pp.1331-1368.
13. 'A Practitioner's Toolkit on Women's Access to Justice Programming (UN Women et al., 2018), at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2018/5/a-practitioners-toolkit-on-womens-access-to-justice-programming>
14. Declaration on the Elimination of Violence against Women; UN Committee on the Elimination of Discrimination Against Women, CEDAW General Recommendation No. 19 (1992): Violence against women. New York: CEDAW. Paras 7, 9, 24(a). https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.21_declarati%20on%20elimination%20vaw.pdf
15. 'Strengthening Crime Prevention and Criminal Justice Response to Violence against Women' (UNODC, 2014), at: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Strengthening_Crime_Prevention_and_Criminal_Justice_Responses_to_Violence_against_Women.pdf
16. 'Integrating a Gender Perspective into Human Rights Investigations Guidance and Practice' (UN Office of the High Commission for Human Rights, New York and Geneva, 2018) at: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/Publications/GenderIntegrationintoHRInvestigations.pdf>
17. 'Everyone's business: Improving the police response to domestic abuse' (Her Majesty's Inspectorate of Constabulary and Fire & Rescue Services (now HMICFRS formally HCIM) (2014) at: <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmicfrs/wp-content/uploads/2014/04/improving-the-police-response-to-domestic-abuse.pdf>
18. 'Code of Conduct for Law Enforcement Officials', adopted by General Assembly resolution 34/169 of 17 December 1979, at: <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/LawEnforcementOfficials.aspx>
19. 'The Impact of Trauma on Adult Sexual Assault Victims', report Submitted to: Justice Canada. (2019). Haskell, L. and Randell, M., at: https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/jr/trauma/trauma_eng.pdf
20. Sexual Assault Law, Credibility, and "Ideal Victims": Consent, Resistance, and Victim Blaming (2010). Randall, M. *Canadian Journal of Women and the Law*, 22(2), 397-43
21. Memory consolidation and the amygdala: a systems perspective (2002), McGaugh, J. L., in *Trends Neurosci.* 2002 Sep;25(9):456.
22. 'Start by Believing to Improve Responses to Sexual Assault and Prevent Gender Bias' (2017), Tanner, at: https://evawintl.org/wp-content/uploads/2017-08_TB_Gender-Bias-and-SBB.pdf
23. 'International Protocol on the Documentation and Investigation of Sexual Violence in Conflict. Best Practice on the Documentation of Sexual Violence as a Crime or Violation of International Law', 2nd Edition: Sara Ferro Ribeiro and Danaé van der Straten Ponthoz on behalf of the UK Foreign and Commonwealth Office, March 2017, at: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598335/International_Protocol_2017_2nd_Edition.pdf
24. 'Children and informal interpreting: Many children to take on an informal interpretation or translation role for their family', (The Children's Society, UK) at: <https://www.childrensociety.org.uk/youngcarer/refugee-toolkit/children-and-informal-interpreting>
25. False Accusations (Rape Crisis Scotland), at: <https://www.rapecrisisscotland.org.uk/false-allegations/>
26. 'The CSW 57 Agreed Conclusions on the elimination and prevention of all forms of violence against women and girls uphold the holistic response of the Istanbul Convention and its progressive understanding of

violence against women and States responsibilities' at: <https://rm.coe.int/168063bc34>

27. Minority Rights Group International, at: <https://minorityrights.org/2019/12/10/marginalized-and-violated-gbv/>
28. 'Principles and Guidelines, supported by practical guidance, on the human rights protection of migrants in vulnerable situations' (OHCHR and the Global Migration Group), at: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Migration/PrinciplesAndGuidelines.pdf>
29. UNPOL Gender Toolkit Standardised Best Practices on Gender Mainstreaming in Peacekeeping Compendium of Project Tools (2015), at: <http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/387374/United%20Nations%20Police%20Gender%20Toolkit%20Compendium%20of%20Project%20Tools.pdf?sequence=55&isAllowed=y>

KAPITULLI 5: Hetimi

1. UN General Assembly in the 2010 Updated Model Strategies and Practical Measures on the Elimination of Violence against Women in the Field of Crime Prevention and Criminal Justice (2011), General Assembly resolution 65/228, annex), at: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/Model_Strategies_and_Practical_Measures_on_the_Elimination_of_Violence_against_Women_in_the_Field_of_Crime_Prevention_and_Criminal_Justice.pdf
2. Investigation Process (College of Policing, UK) at: <https://www.app.college.police.uk/app-content/investigations/investigation-process/>
3. 'Gender Bias in Sexual Assault Response and Investigation', Training Bulletin Series: Part 1. End Violence Against Women International (EVAWI, 2017), Huhtanen, H., Lonsway, K.A., Archambault, J.
4. 'Unbiased Policing' (Provincial Government of British Columbia), at: <https://engage.gov.bc.ca/unbiasedpolicing/work-to-date/>
5. 'Measuring Performance in a Modern Police Organization' in New Perspectives in Policing, Malcolm K. Sparrow 2015, National Institute of Justice <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/248476.pdf>
6. SGBV Investigation Planning (2015) Erin Gallagher. Institute for International Criminal Investigations (IICI) and the Justice Rapid Response.
7. 'Police–victim engagement in building a victim empowerment approach to intimate partner violence cases', Police Practice and Research (2017), Birdsall, N., Kirby, S., and McManus, M., 18:1, 75-86, DOI: 10.1080/15614263.2016.1230061 Understanding public attitudes to criminal justice.
8. Office of the United Nations High Commissioner for Refugees; Office of the UN Secretary-General's Envoy on Youth, at: <https://www.un.org/youthenvoy/2013/09/office-of-the-united-nations-high-commissioner-for-refugees/>
9. 'Major Investigation and Public Protection: First Response' (College of Policing, UK), at: <https://www.app.college.police.uk/app-content/major-investigation-and-public-protection/domestic-abuse/first-response/>
10. 'Handbook on Effective Police Responses to Violence against Women' (UNODC, 2010) at: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Handbook_on_Effective_police_responses_to_violence_against_women_English.pdf
11. 'Training Programme on the Treatment of Child Victim/survivors and Child Witnesses of Crime for Law Enforcement Officials' (UNODC, 2015), at: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Training_Programme_on_the_Treatment_of_Child_Victim/survivors_and_Child_Witnesses_of_Crime_-_Law_Enforcement.pdf
12. United Nations Police Gender Toolkit (UN Department of Peace Operations - DPO/ DPET/Integrated Training Service, 2015) at: <http://repository.un.org/handle/11176/387374>
13. 'Essential Services Package for Women and Girls Subject to Violence: Core Elements and Quality Guidelines' (UN Women, UNODC, WHO, UNFPA and UNDP) at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/essential-services-package-for-women-and-girls-subject-to-violence>
14. Glossary and Thesaurus, 'Gender Sensitivity' (European Institute for Gender Equality) at: https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1218?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=how_gender_equal_is_your_parliament&utm_term=2019-11-27
15. 'A Handbook for Police Responding to Domestic Violence: Promoting Safer Communities by Integrating Research and Practice', Department of Justice Canada and the Royal Canadian Mounted Police (RCMP) (2004), at: https://isc.idaho.gov/dv_courts/articles/Handbook_for_Police.pdf
16. 'Training Manual for Police Officers Strengthening Program for the Security of Vulnerable Groups'

- (UNODC in partnership with the Government of Mexico, 2017), at: https://www.unodc.org/mexicoand-centralamerica/es/sectors/Programa_fortalecer_seguridad_grupos_situacion_vulnerabilidad.html
17. WHO Guidelines for Medico-Legal Care for Victim/survivors of Sexual Violence (2003), at: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/42788>
  18. Honor Based Violence: Policing and Prevention (2013), Roberts, K., Campbell, G., and Lloyd, G., Routledge; 1 edition.
  19. 'Sexual Assault Response Policy and Training Content Guidelines' (International Association of Chiefs of Police, 2015), National Law Enforcement Leadership Initiative on Violence Against Women at: <https://www.theiacp.org/resources/sexual-assault-response-policy-and-training-content-guidelines>
  20. 'Guidelines for Medico-legal Care for Victim/survivors of Sexual Violence' (World Health Organisation, 2003) at: https://www.who.int/violence_injury_prevention/publications/violence/med_leg_guidelines/en/
  21. 'Do No Harm' (UN Women, 2010) at: <https://endvawnow.org/en/articles/200-do-no-harm.html>
  22. 'Gender-based Violence Resource Pack. A Standardized Training Tool for Duty Bearers, Stakeholders, and Rights Holders' (UN Women, 2019)
  23. 'Toolkit on Strengthening the Medico-Legal Response to Sexual Violence (WHO/UNODC, 2015) at: <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/violence/medico-legal-response/en/>
  24. Gender Guidelines (2018). Adams, L., and Sera, Y. Disability Rights Fund & Disability Rights Advocacy Fund, at: <http://disabilityrightsfund.org/wp-content/uploads/DRF-DRAF-Gender-Guidelines-Print.pdf>
  25. 'More than just a ramp: a guide for women's refuges to develop disability discrimination act action plans' (Women with Disabilities Australia (WWDA), 2007) at: <https://awava.org.au/wp-content/uploads/2015/06/More-Than-Just-A-Ramp.pdf>
  26. 'Guiding Principles for the Search for Disappeared Persons', CED/C/7, United Nations, at: https://tbinetnet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CED/C/7&Lang=en
  27. 'Cultivating Minds UK' at: <https://grahamgoulden.com/cultivating-minds-uk/about/>
  28. 'Investigation, Protection, and Support Measures for GBV Victims. Resource Book: Experience and Guidelines of the Korean Police' (UNDP Seoul Policy Centre, 2019).
  29. Submission to the Special Rapporteur on the Rights of Persons with Disabilities: Good Practices for Increasing Effective Access to Justice for Women and Girls with Disabilities (August 9, 2019), Women Enabled International at: <https://www.womenenabled.org/pdfs/WEI%20Access%20to%20Justice%20Good%20Practices%20Submission%20to%20UN%20Special%20Rapporteur%20on%20Persons%20with%20Disabilities,%20Aug%209,%202019.pdf>
  30. Cape Mental Health. Western Cape Government, at: <https://www.westerncape.gov.za/facility/cape-mental-health>
  31. 'Women and Young Persons with Disabilities: Guidelines for Providing Rights-Based and Gender-Responsive Services to Address Gender-Based Violence and Sexual and Reproductive Health and Rights' (UNFPA-WEI, 2018) at: <https://www.unfpa.org/featured-publication/women-and-young-persons-disabilities>
  32. Harmful Traditional Practices Affecting the Health of Women and Children. UN, Fact Sheet No.23, at: <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet23en.pdf>
  33. A Submission Highlighting the Harmful Practices Targeted at Persons with Disabilities, and in Particular Women and Girls with Disabilities (International Disability Alliance, 2017), at: <http://www.internationaldisabilityalliance.org/resources/submission-highlighting-harmful-practices-targeted-persons-disabilities-and-particular>
  34. Prosecuting domestic violence without victim participation (2002). Ellison, L. Modern Law Review, 65, 834–858.
  35. 'Male honor and female fidelity: Implicit cultural scripts that perpetuate domestic violence' (2003), Vandello, J. A., and Cohen, D., in Journal of Personality and Social Psychology 84, at p 997.
  36. 'Honor and Social Status,' by Pitt-Rivers, J., in 'Honour and Shame: The Values of Mediterranean Society' (ed. J. G. Peristiany, Weidenfeld and Nicolson, 1965).
  37. Impunity for domestic violence, 'honour killings' cannot continue – UN official (2010). UN News 4, at: <https://news.un.org/en/story/2010/03/331422>
  38. 'Global Study on Homicide, Gender related killing of women and girls' (UNODC, 2018) at: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18_Gender-related_killing_of_women_and_girls.pdf
  39. UN Secretary General's In-depth study of all forms of violence against women (A/61/122/Add.1) (2006),

- at: <https://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/SGstudyvaw.htm>
40. Harmful Traditional Practices Affecting the Health of Women and Children (1995). UN, Fact Sheet No.23, <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet23en.pdf>
  41. HM Government Multi-agency practice guidelines, Handling cases of Forced Marriage (June 2014)
  42. Girls Not Brides (2014) at: <https://www.girlsnotbrides.org/700-million-women-married-children-reveals-new-unicef-data/>
  43. Adolescents: health risks and solutions (World Health Organization, 2013) at: <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/adolescents-health-risks-and-solutions>
  44. 115 million boys and men around the world married as children (UNICEF UK, 2019) at: <https://www.unicef.org.uk/press-releases/115-million-boys-and-men-around-the-world-married-as-children-unicef/>
  45. The United Nations Convention on the Rights of the Child (1990), at: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>
  46. Multi-agency practice guidelines: Handling cases of Forced Marriage (2014). Her Majesty's Government (HM Government) UK, at: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/322307/HMG_MULTI_AGENCY_PRACTICE_GUIDELINES_v1_180614_FINAL.pdf
  47. 'An Overview of 28 African Countries' (2018); Thomson Reuters Foundation and 28TooMany, 'The Law and FGM' at: [https://www.28toomany.org/static/media/uploads/Law%20Reports/the_law_and_fgm_v1_\(september_2018\).pdf](https://www.28toomany.org/static/media/uploads/Law%20Reports/the_law_and_fgm_v1_(september_2018).pdf)
  48. Female genital mutilation (World Health Organization, 2018), at: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/female-genital-mutilation>
  49. National Police Chiefs Council (UK), at: <https://www.npcc.police.uk>
  50. The Crown Prosecution Service (UK), at: <https://www.cps.gov.uk>
  51. Protocol on the handling of Female Genital Mutilation (FGM) offences between the National Police Chiefs' Council and the Crown Prosecution Service (National Police Chiefs Council (UK), 2016) at: https://www.cps.gov.uk/sites/default/files/documents/legal_guidance/hbv_and_fm_protocol_nov_16.pdf
  52. Honour based Abuse, Forced Marriage and Female Genital Mutilation: A Policing Strategy for England, Wales and Northern Ireland - Eradicating Honour Based Abuse, Forced Marriage and Female Genital Mutilation Together (National Police Chiefs Council (UK), 2015) <https://www.npcc.police.uk/Publication/Final%20NPCC%20HBA%20strategy%202015%202018December%202015.pdf>

KAPITULLI 6: Siguria dhe Mbrojtja

1. Report of the Secretary-General, In-depth study on all forms of violence against women, United Nations (A/61/122/Add.1) (6 July 2006), paras. 111- 112, at : <https://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/SGstudyvaw.htm>
2. National Outcome Standards for Perpetrator Interventions (NOSPI) Baseline Report 2015-2016). Australian Department for Social Sciences, at: <https://plan4womenssafety.dss.gov.au/wp-content/uploads/2018/08/nationaloutcomestandardsreportweb.pdf>
3. The Impact of Trauma on Adult Sexual Assault Victims: Report Submitted to: Justice Canada. (2019). Haskell, L. and Randell, M., at: https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/jr/trauma/trauma_eng.pdf
4. 'Why Do Some Men Use Violence Against Women and How Can We Prevent It?' (Partners For Prevention, 2013). A UNDP, UNFPA, UN Women and UNV regional joint programme for gender-based violence prevention in Asia and the Pacific - Quantitative Findings from the United Nations Multi-Country Study on Men and Violence in Asia and the Pacific, at: https://www.undp.org/content/dam/rbap/docs/Research%20&%20Publications/womens_empowerment/RBAP-Gender-2013-P4P-VAW-Report.pdf
5. 'Intimate partner violence and women's physical and mental health in the WHO multi-country study on women's health and domestic violence: An observational study' (2008). Ellsberg, M., Jansen, H. A. F. M., Heise, L., Watts, C.H., and Garcia Moreno, C., in The Lancet, vol. 371, pp. 1165-1172.
6. Ethical and Safety Recommendations for Interviewing Trafficked Women (World Health Organization, 2013) at: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/42765>
7. Guidelines on the Protection of Child Victims of Trafficking (UNICEF, 2006) at: <https://gdc.unicef.org/resource/guidelines-protection-child-victims-trafficking>
8. 'Problems and Process' (1994). R. Higgins. Clarendon Press, Oxford.

9. 'Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials' (1990), adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990, at: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/useofforceandfirearms.aspx>
10. UN Police Gender Toolkit (UN Department of Peace Operations - DPO/ DPET/Integrated Training Service, 2015) at: <http://repository.un.org/handle/11176/387374>
11. 'A Practitioner's Toolkit on Women's Access to Justice Programming (UN Women et al., 2018) at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2018/5/a-practitioners-toolkit-on-womens-access-to-justice-programming>
12. The End of Project ('EoP') Evaluation Report of the Project 'Multi-Sectoral Gender Based Violence Response at the District Level in Nepal' Project Period: August 2009-July 2013 supported by Eliminate Violence against Women Trust Fund, at: <https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20untp/publications/2018/evaluation%20digital%20library/3%20nplunctfecompressed.pdf?la=en&vs=832>
13. Briefing Paper: Sex matters - A gender perspective on internal displacement (The Internal Displacement Monitoring Centre, 2019), at: <http://www.internal-displacement.org/sites/default/files/publications/documents/201902-gender-dimension.pdf>
14. IDP Health in Colombia: Needs and Challenge (2009), Quintero and Culler, Forced Migration Review, at: <https://www.fmreview.org/protracted/quintero-culler>
15. 'The Hidden Pandemic: Firearms and Intimate Partner Violence Killing Women', Bozanic, D. for UNDP SEESAC, 2020 at: <https://www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/blog/2020/hidden-pandemic-firearms-killing-women.html>
16. Challenges of IDP Protection. Research study on the protection of internally displaced persons in Afghanistan (Internal Displacement Monitoring Centre, Norwegian Refugee Council and Samuel Ha, 2012) at: <https://reliefweb.int/report/afghanistan/challenges-idp-protection-research-study-protection-internally-displaced-persons>
17. Measuring police performance in domestic and family violence (2008). Rollings, K., and Taylor, N., for Trends and Issues in Crime and Criminal Justice No. 367 December 2008. Australian Government. Australian Institute of Criminology, at: <https://aic.gov.au/publications/tandi/tandi367>
18. Violence against women: Good practices in combatting and eliminating violence against women (2005): Austrian Model of Intervention in Domestic Violence Cases. Loger, R., Report to the Expert Group Meeting at the UN Division for the Advancement of Women in collaboration with UN Office on Drugs and Crime in Vienna, Austria, at: <https://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw-gp-2005/docs/experts/logar.dv.pdf>
19. Intimate Partner Violence as a Risk Factor for Mental Disorders: A Meta-Analysis (1999). Golding, JM., Journal of Family Violence. 1999; 14:99-132.
20. Policing Domestic Violence: A Review of the Evidence (2018). Dowling, C., Morgan, A., Boyd, C., Voce, I. Australian Institute of Criminology. AIC reports Research Report 13, at: <https://www.aic.gov.au/publications/rr/rr13>
21. 'Training Manual for Police Officers Strengthening Program for the Security of Vulnerable Groups' (UNODC in partnership with the Government of Mexico, 2017) at: https://www.unodc.org/mexicoand-centralamerica/es/sectors/Programa_fortalecer_seguridad_grupos_situacion_vulnerabilidad.html
22. Guidelines on Inclusion of Persons with Disabilities in Humanitarian Action (2019). The Inter-Agency Standing Committee (Task Team on Inclusion of Persons with Disabilities in Humanitarian Action. Inter-Agency Standing Committee (IASC), at: <https://interagency-standingcommittee.org/iasc-task-team-inclusion-persons-disabilities-humanitarian-action/documents/iasc-guidelines>
23. 'Everyone's business: Improving the police response to domestic abuse' (Her Majesty's Inspectorate of Constabulary and Fire and Rescue Services (now HMICFRS formally HCIM), 2014) at: <https://www.justiceinspectors.gov.uk/hmicfrs/wp-content/uploads/2014/04/improving-the-police-response-to-domestic-abuse.pdf>
24. 'Handbook on effective prosecution responses to violence against women and girls' (UNODC, UN Women, 2014) at: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/14-02565_Ebook_new.pdf
25. PROTECT II 'Capacity Building in Risk Assessment and Safety Management to Protect High Risk Victims' – A Learning Resource (Women Against Violence Europe, European Network, Vienna, 2012): http://fileservers.wave-network.org/trainingmanuals/PROTECTII_Risk_Assessment_and_Safety_2012_English.pdf
26. Frequently asked questions Multi-Agency Risk Assessment Conferences (MARAC) (Save Lives, 2014) at: <https://safelives.org.uk/sites/default/files/resources/MARAC%20FAQs%20General%20FINAL.pdf>
27. DASH Risk Model, at: <https://www.dashriskchecklist.co.uk/>

28. 'A guide to risk assessment and risk management of intimate partner violence against women for police' (European Institute for Gender Equality, 2019) at: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/20191701_mho119277enn_pdf.pdf
29. Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences on online violence against women and girls from a human rights perspective (2018) (A/HRC/38/47) at: http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/38/47
30. Domestic violence and multiagency risk assessment conferences (MARACs): a scoping review (2014). Robbins, R., McLaughlin, H., Banks, C., Bellamy, C., Thackray, D., in *The Journal of Adult Protection*, Vol. 16 Issue 6 pp. 389 – 398, at: https://www.researchgate.net/publication/280194675_Domestic_violence_and_multi-agency_risk_assessment_conferences_MARACs_A_scoping_review
31. Dashing Hopes? the Predictive Accuracy of Domestic Abuse Risk Assessment by Police (2019). Turner, E., Medina, J., Brown, G., *The British Journal of Criminology*, Volume 59, Issue 5, September 2019, Pages 1013–1034, at: <https://doi.org/10.1093/bjc/azy074>
32. 'Risk assessment and risk management by police' (European Institute for Gender Equality) at: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/risk-assessment-risk-management/principle-3-establishing-evidence-based-approach>
33. Amnesty reveals alarming impact of online abuse against women (2017), at: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/11/amnesty-reveals-alarming-impact-of-online-abuse-against-women/>

KAPITULLI 7:

Mbështetja dhe Ndihma

1. 'Participation: Gender, equity and human rights' (WHO), at: <https://www.who.int/activities/promoting-participatory-governance-social-participation-and-accountability>
2. 'Good Practices in Supporting Victims of Terrorism within the Criminal Justice Framework' (UNODC, 2015), at: https://www.unodc.org/documents/terrorism/Publications/Good%20practices%20on%20victims/good_practices_victims_E.pdf
3. UN General Assembly in the 2010 Updated Model Strategies and Practical Measures on the Elimination of Violence against Women in the Field of Crime Prevention and Criminal Justice (2011, General Assembly resolution 65/228, annex) at: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/Model_Strategies_and_Practical_Measures_on_the_Elimination_of_Violence_against_Women_in_the_Field_of_Crime_Prevention_and_Criminal_Justice.pdf
4. 'Essential Services Package for Women and Girls Subject to Violence : Core Elements and Quality Guidelines (UN Women, UNODC, WHO, UNFPA and UNDP, 2015) at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/essential-services-package-for-women-and-girls-subject-to-violence>
5. Mapping and Analysis of Domestic Legal Remedies to issues of Violence against Women (VAW) undertaken by the Women's Legal and Human Rights Bureau (WLB) and supported by UN Women (2010).
6. Dialectic of Rights and Politics (1986). Schneider, Elizabeth. Feminist Legal Theory Foundations at: <https://brooklynworks.brooklaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1355&context=faculty>
7. Glossary of Terms and Concepts (UNICEF Regional Office for South Asia, 2017) at: <https://www.unicef.org/rosa/media/1761/file/Gender%20glossary%20of%20terms%20and%20concepts%20.pdf>
8. Abuse of a position of vulnerability and other 'means' within the definition of trafficking in persons (Issue Paper UNODC, 2013) at: https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2012/UNODC_2012_Issue_Paper_-_Abuse_of_a_Position_of_Vulnerability.pdf
9. Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, adopted by General Assembly resolution 40/34 of 29 November 1985 at: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.29_declaration%20victims%20crime%20and%20abuse%20of%20power.pdf
10. 'Strengthening Crime Prevention and Criminal Justice Response to Violence against Women' (UNODC, 2014), at: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Strengthening_Crime_Prevention_and_Criminal_Justice_Responses_to_Violence_against_Women.pdf
11. Policing Domestic Violence: A Review of the Evidence (2018). Dowling, C., Morgan, A., Boyd, C., Voce, I. Australian Institute of Criminology. AIC reports Research Report 13 https://aic.gov.au/file/6650/download?token=CgV_eGo
12. 'Sexual Assault Response Policy and Training Content Guidelines' (The International Association of Chiefs of Police, 2015) at: <https://www.theiacp.org/sites/default/files/all/i-j/IACP%20Sexual%20Assault%20Response%20Policy%20and%20Training%20Content%20Guidelines.2017.3.23.pdf>

13. 'Crime Victims: International and Serbian Perspective', Lindgren, M., and Nikolić-Ristanovi, V., (Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE), 2013), Mission to Serbia, Law Enforcement Department at: <https://www.osce.org/serbia/85268?download=true>
14. Violence against women: Good practices in combating and eliminating violence against women (2005): Austrian Model of Intervention in Domestic Violence Cases, Loger, R., Report to the Expert Group Meeting at the UN Division for the Advancement of Women in collaboration with UN Office on Drugs and Crime in Vienna, Austria, at: <https://www.un.org/women-watch/daw/egm/vaw-gp-2005/docs/experts/logar.dv.pdf>
15. Police-Community Partnerships to Address Domestic Violence (2006), Reuland, M., Schaefer-Morabito, M., Preston, C., Cheney, J. U.S. Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services at: <https://cops.usdoj.gov/RIC/Publications/cops-p091-pub.pdf>
16. PROTECT II 'Capacity Building in Risk Assessment and Safety Management to Protect High Risk Victims' – A Learning Resource (Women Against Violence Europe, European Network, Vienna, 2012) at: http://files.wave-network.org/trainingmanuals/PROTECTII_Risk_Assessment_and_Safety_2012_English.pdf
17. Research will review support offered to sexual assault victims (University of Birmingham, UK, 2018) at: <https://www.birmingham.ac.uk/university/colleges/mds/news/2018/08/Research-sex-assault-victims-support.aspx>
18. Family Killing Fields: Honor Rationales in the Murder of Women (1999). Barker, N., Gregware, P.R., Cassidy, M.A., Violence against Women Journal (Volume 5 Issue 2, February 1999).
19. From the Margin to the Centre: Addressing Violence Against Women and Girls Alternative Bill October (Imkaan, 2018) at: https://829ef90d-0745-49b2-b404-cbea85f15fda.filesusr.com/ugd/2f475d_91a5eb-3394374f24892ca1e1ebf2eae2e.pdf
20. Family Liaison Officer. College of Policing, UK at: <https://profdev.college.police.uk/professional-profile/family-liaison-officer-flo/#role-purpose>
21. 'What is Active Listening?' The United States Institute of Peace at: <https://www.usip.org/public-education/educators/what-active-listening>
22. 'Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials', adopted by the Eighth UN Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990 at: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/useofforceandfirearms.aspx>
23. 'Exclusion of evidence obtained through torture', Association for the Prevention of Torture at: <https://apt.ch/en/evidence-obtained-through-torture/>

KAPITULLI 8: Koordinimi ndërmjet Agjencive të Drejtësisë

1. Good Practices in Building Police-Public Partnerships by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General (The Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), 2008) at: <https://www.osce.org/secretariat/32547?download=true>
2. Understanding Policing: A Resource for Human Rights Activists (2006). Osse, A., for Amnesty International at: https://www.amnesty.nl/content/uploads/2017/01/book_1_o.pdf?x30221
3. Community-Oriented Policing in United Nations Peace Operations Manual (2018), UN Department of Peacekeeping Operations Department of Field Support Ref. 2018.04, at: <https://police.un.org/sites/default/files/manual-community-oriented-policing.pdf>
4. Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action: Reducing risk, promoting resilience and aiding recovery (Inter-Agency Standing Committee, 2015) at: https://gbvguidelines.org/wp/wp-content/uploads/2015/09/2015-IASC-Gender-based-Violence-Guidelines_lo-res.pdf
5. Module 5: Coordination and Governance of Coordination from the 'Essential Services Package for Women and Girls Subject to Violence : Core Elements and Quality Guidelines' (UN Women, UNODC, WHO, UNFPA and UNDP, 2015) at : <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/essential-services-package-for-women-and-girls-subject-to-violence>
6. 'Understanding Local Security Councils in Two Minutes' (Coginta for Police Reforms), at: https://www.youtube.com/watch?v=7fGfo_nteGA
7. 'Qu'est-ce qu'un CLSPD - CISPDP ?' Government of France at: <http://www.isere.gouv.fr/Politiques-publiques/Securites/Securite-publique/Prevention-de-la-delinquance2/Qu-est-ce-qu-un-CLSPD-CISPDP>
8. 'Guide pratique conseil local de sécurité et de prévention de la délinquance en république de guinée' (Coginta for Police Reform, 2017) at: <http://94.23.195.75/uploads/documents/cedd246fbc7d133bcf29135bec8a-66d561202a2e4.pdf>

9. Decentralisation of Security Governance: Facilitator of a Human Rights-based Approach (HRBA) to SSR (2017)? Fernandez, M., Piaget, K., Hernandez, T., and Berthoud, S. ISSAT HRBA Working Group Paper 3, at: <https://issat.dcaf.ch/download/111714/2027474/HRBA%20Working%20Group%20Paper%203.pdf>
10. Aspects of violence against women that pertain directly to the Commission on Crime Prevention and Criminal Justice. Commission on Crime Prevention and Criminal Justice V.08-52191 (E)*0852191* Seventeenth session Vienna, 14-18 April 2008, at: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Note_by_the_Secretariat_on_Aspects_of_Violence_against_Women_that_Pertain_Directly_to_the_CCPCJ.pdf
11. UN Women Flagship Programme Initiatives, at : <https://www.unwomen.org/en/how-we-work/flagship-programmes>
12. Benefits of Coordination. Stop Violence against Women: A Project of The Advocates for Human Rights, at: http://www.stopvaw.org/Benefits_of_Coordination.html
13. 'A Study for Creating a Multidisciplinary Response Mechanism to Violence Against Women in Egypt' (UNODC, 2015).
14. Manual on the law relating to violence against women: England and Wales, Greece, Ireland, Italy, Northern Ireland, Poland, Spain (European Lawyers Foundation, 2018) at: <https://elf-fae.eu/wp-content/uploads/2018/06/Manual-on-the-law-relating-to-violence-against-women.pdf>
15. 'Thematic study on the issue of violence against women and girls and disability', Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 30 March 2012 (A/HRC/20/5) at: <https://www2.ohchr.org/english/issues/women/docs/A.HRC.20.5.pdf>
16. Submission to the Special Rapporteur on the Rights of Persons with Disabilities: Good Practices for Increasing Effective Access to Justice for Women and Girls with Disabilities, August 9, 2019, Women Enabled International (WEI) at: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-disability/international-principles-and-guidelines-access-justice-persons-disabilities>
17. Manual: Community-Oriented Policing in United Nations Peace Operations (2018). UB Department of Peacekeeping Operations Department of Field Support Ref. 2018.04, at: <https://police.un.org/en/manual-community-oriented-policing-in-peace-operations>
18. Compendium of Project Tools - UN police Gender Toolkit: Standardised Best Practices on Gender Mainstreaming in Peacekeeping (2015) at: <http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/387374/United%20Nations%20Police%20Gender%20Toolkit%20Compendium%20of%20Project%20Tools.pdf?sequence=55&isAllowed=y>
19. Prosecutor Protocol for Responding to Victims with Disabilities and Older Adults who Experience Sexual Assault, Domestic Violence, Abuse, Neglect or Exploitation (2018). State of Illinois, Illinois Criminal Justice Information Authority, at: http://www.icjia.state.il.us/assets/ifvcc/Model%20Protocols/PWD_OA_Prosecutor_Protocol_113018.pdf
20. Illinois: Family Violence Coordinating Councils (IFVCC), at: <http://www.icjia.state.il.us/ifvcc>
21. 'Providing a coordinated response to survivors of sexual violence in the Oromia Region, Ethiopia' (2019), Kefetew, K., for UNICEF at: <https://www.unicef.org/ethiopia/stories/providing-coordinated-response-survivors-sexual-violence-oromia-region>

KAPITULLI 9: Komunikimi

1. Why More American Men Feel Discriminated Against. Cassino, D. Harvard Business Review. September 29, 2016. <https://hbr.org/2016/09/why-more-american-men-feel-discriminated-against>
2. The Report of the Missing Women Commission of Inquiry VOLUME IIB Nobodies: 'How and Why We Failed the Missing and Murdered Women Part 3, 4 and 5' (2012), The Honourable Wally T. Oppal, at: https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/law-crime-and-justice/about-bc-justice-system/inquiries/forsaken-vol_2b.pdf
3. Global Study on Homicide (UNODC, 2019) at: <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet1.pdf>
4. Global Study on Homicide: Gender-related killing of women and girls (UNODC, 2018), at: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18_Gender-related_killing_of_women_and_girls.pdf
5. Backlash in Gender Equality and Women's and Girls' Rights. Women's Rights and Gender Equality. Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs Directorate General for Internal Policies of the Union PE 604.955, June 2018, at: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604955/IPOL_STU\(2018\)604955_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604955/IPOL_STU(2018)604955_EN.pdf)
6. Communication: Engagement and Communication (College of Policing, UK) at: <https://www.app.college.police.uk/app-content/engagement-and-communication/communications/>

7. 'Perceptions of Gender Discrimination across Six Decades: The Moderating Roles of Gender and Age', Kehn, A., and Ruthig, J.C., 16 June 2013 # Springer Science and Business, Media New York (2013)
8. UN Police Gender Toolkit, (UN Department of Peace Operations - DPO/ DPET/Integrated Training Service, 2015)
9. UN Police Gender Toolkit Standardised Best Practices on Gender Mainstreaming in Peacekeeping Compendium of Project Tools (2015), at: <http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/387374/United%20Nations%20Police%20Gender%20Toolkit%20Compendium%20of%20Project%20Tools.pdf?sequence=55&isAllowed=y>
10. International Protocol on the Documentation and Investigation of Sexual Violence in Conflict. Best Practice on the Documentation of Sexual Violence as a Crime or Violation of International Law 2nd Edition: Ferro Ribeiro, S., and van der Straten Ponthoz, D., on behalf of the UK Foreign & Commonwealth Office, March 2017, at: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598335/International_Protocol_2017_2nd_Edition.pdf
11. 'Community Policing: A Practical Guide for Police Officials (1989)', Lee P., U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Washington, DC, at: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/118001.pdf>
12. Good Practices in Building Police-Public Partnerships by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General (The Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), 2008), at: <https://www.osce.org/secretariat/32547?download=true>
13. 'What is rape and sexual assault?' (Metropolitan Police, UK) at: <https://www.met.police.uk/advice/advice-and-information/rsa/rape-and-sexual-assault/what-is-rape-and-sexual-assault/>
14. 'When it comes to consent, there are no blurred lines' (UN Women, 2019) at: <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2019/11/feature-consent-no-blurred-lines>
15. 'Measuring police performance in domestic and family violence' (2008), Rollings, K., and Taylor, N., for Trends and Issues in Crime and Criminal Justice, No. 367 December 2008. Australian Government. Australian Institute of Criminology at: <https://aic.gov.au/publications/tandi/tandi367>
16. 'The police response to domestic abuse: An update report' (Her Majesty's Inspectorate of Constabulary and Fire and Rescue Services (HMICFRS), February 2019) at: <https://www.justiceinspectors.gov.uk/hmicfrs/wp-content/uploads/the-police-response-to-domestic-abuse-an-update-report.pdf>
17. 'Nottinghamshire Police records misogyny as a hate crime' (BBC) at: <https://www.bbc.com/news/uk-england-nottinghamshire-36775398>
18. Misogyny Hate Crime Evaluation Report for Nottingham Women's Centre, Funded by the Office of Nottinghamshire Police and Crime Commissioner. Mullany, L., and Trickett, L., (June 2018), at: <http://www.nottinghamwomenscentre.com/wp-content/uploads/2018/07/Misogyny-Hate-Crime-Evaluation-Report-June-2018.pdf>
19. 'Six things we've learned about misogyny as a hate crime' (2016), Bates, L., for The Guardian, at: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/womens-blog/2016/sep/22/six-things-weve-learned-about-misogyny-as-a-hate>
20. 'Overwhelming public support for Misogyny Hate Crime Policy' (2018), University of Nottingham, UK, at: <https://www.nottingham.ac.uk/news/press-releases/2018/july/overwhelming-public-support-for-misogyny-hate-crime-policy.aspx>
21. Hate Crime. The Crown Prosecution Service (CPS), UK, at: <https://www.cps.gov.uk/hate-crime>
22. Hate Crime, England and Wales, 2017/18 Statistical Bulletin 20/18 16 October 2018. Home Office Crime and Policing Statistics, at: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/748598/hate-crime-1718-hosb2018.pdf
23. 'What is Hate Crime?' (Metropolitan Police, UK) at: <https://www.met.police.uk/advice/advice-and-information/hco/hate-crime/what-is-hate-crime/>
24. 'Upskirting' now a specific crime as bill receives Royal Assent (2019), Ministry of Justice, UK, at: <https://www.gov.uk/government/news/upskirting-now-a-specific-crime-after-bill-receives-royal-assent>
25. 'Handbook on Effective Police Responses to Violence against Women' (UNODC, 2010), at: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Handbook_on_Effective_police_responses_to_violence_against_women_English.pdf
26. 'Handbook on effective prosecution responses to violence against women and girls', (UNODC, UN Women, 2014) at: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/14-02565_Ebook_new.pdf
27. 'Towards Gender-Responsive Criminal Justice: Good Practices from Southeast Asia in responding to violence against women' (2018). Skinnider, E., Thailand Institute of Justice, at: <https://knowledge.tijthailand.org/en/publication/detail/49#book/>

KAPITULLI 10: Ngritja Institucionale për një Reagim Efektiv dhe të Përgjegjshëm ndaj DHGV

1. UN Women Executive Director's Statement for the International Day for the Elimination of Violence against Women (5 November 2019) 'End rape—an intolerable cost to society. UN Women', at: <https://eca.unwomen.org/en/news/stories/2019/11/statement-ed-phumzile-day-for-the-elimination-of-violence-against-women>
2. Tool 2: Policing and Gender in Gender and Security Toolkit. Geneva: DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, 2019) at: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-2%20EN%20FINAL.pdf
3. 'The police', SSR Backgrounder Series (Geneva: DCAF, 2015) at: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_BG_7_The%20Police.11.15.pdf
4. 'Code of Conduct for Law Enforcement Officials', General Assembly resolution 34/169 of 17 December 1979, at: <https://digitallibrary.un.org/record/10639?ln=en>
5. Evaluación independiente de proyecto/evaluación en profundidad de: 'Fortalecimiento para la Seguridad de Grupos en situación de vulnerabilidad' CÓDIGO: MEXZ93-2018-005 México, Abril 2019, at: https://www.unodc.org/documents/evaluation/Independent_Project_Evaluations/2019/MEXZ93_Final_Independent_Project_Evaluation_April_2019.pdf
6. Manual on Human Rights Monitoring (UN OHCHR, 2011) at: <https://searchlibrary.ohchr.org/record/4835?ln=en>
7. Handbook on Police Accountability, Oversight and Integrity (UNODC, 2011) at: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_Police_Accountability_Oversight_and_Integrity.pdf
8. Toolkit on Police Integrity (DCAF, 2019) at: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_PIBP_Toolkit_ENG_2019_web.pdf
9. 'Police as an Entry Point to End Violence Against Women and Girls. Lessons from Civil Society Organizations Funded by the UN Trust Fund to End Violence Against Women' (UN Trust Fund to End Violence against Women. New York, UN Women, 2019).
10. 'DIWA curbs violence against women and girls with disabilities' (Disabled Women in Africa (DIWA)) at: <http://www.diwafrica.org/>
11. 'Promoting a safer, Gender-Based Violence free environment for women and girls with disabilities in Lilongwe, Malawi' (Disabled Women in Africa (DIWA), 2017) at: <https://www.makingitwork-crp.org/sites/default/files/2018-05/Malawi%20-%20Promoting%20a%20safer%2C%20Gender-Based%20Violence%20free%20environment%20for%20women%20and%20girls%20with%20disabilities%20in%20Lilongwe%2C%20Malawi%20%28DIWA%29.docx>
12. Background Document XIV UNOG-DCAF seminar 2017 Leveraging SDG 16 to Improve Implementation of SDG 5, at: <https://www.dcaf.ch/sites/default/files/imce/Events/UNOG-DCAF%20Seminar%20Background%20document%20+%20programme.pdf>
13. 'Enhancing Access to Justice for Women Living in Rural and Remote Areas of British Columbia: Reviewing Practices from Canada and Abroad to Improve Our Response (The International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy (ICCLR), 2017) at: <https://icclr.org/wp-content/uploads/2019/06/BCLF-WA2J-Report-Final.pdf?x30145>
14. '3 Myths of Behavior Change & Other Challenges for Sustainability', Jenni Cross, Center for Energy and Behavior Institute for the Built Environment and the Colorado State University, at: http://www.ncdsv.org/images/IACP_ModelPolicyInvestigatingSA_May2005.pdf
15. 'Safety and Dignity at Work: A Guide to the 2019 ILO Violence and Harassment Convention, No. 190' (Human Rights Watch, 2020) at: https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2020/06/ILO_advocacy_brochure_0620.pdf
16. 'Everyone's business: Improving the police response to domestic abuse (Her Majesty's Inspectorate of Constabulary (HMIC), 2014), at: <https://www.gov.uk/government/news/major-review-of-police-response-to-domestic-violence>
17. Insights from behavioural sciences to prevent and combat violence against women, Almeida, S.R., Lourenço, J.S., Dessart, F.J., and Ciriolo, E. EUR 28235 EN, doi:10.2788/412325 <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC103975/lbna28235enn.pdf>
18. 'Model Policy on Investigating Sexual Assault', International Association of Chiefs of Police, (2005b). Alexandria, VA: National Law Enforcement Policy Center, at: http://www.ncdsv.org/images/IACP_ModelPolicyInvestigatingSA_May2005.pdf
19. Progress of the World's Women 2011–2012: Families in a changing world (UN Women, 2011), at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2011/7/progress-of-the-world-s-women-in-pursuit-of-justice>

20. Gender and Policing: Comparative Perspectives (2000). Brown, J., and Heidensohn, F. Basingstoke: Macmillan
21. 'Good practice case studies in the advancement of women in policing' (2016), Ward, A., and Prenzler, T., in *Police Science and Management*, 18(4), p. 242.
22. Women in Modern Policing. Graue, T.M., Hildie, R.E., and Weatherby, G.A. Department of Sociology & Criminal Justice, Gonzaga University, Spokane, WA, USA *Journal of Social Sciences and Humanities* Vol. 2, No. 3, 2016, pp. 51-62 <http://www.aiscience.org/journal/paperInfo/jssh?paperId=2247> ISSN: 2381-7763 (Print); ISSN: 2381-7771
23. 'Men, Women, and Police Excessive Force: A Tale of Two Genders a Content Analysis of Civil Liability Cases, Sustained Allegations and Citizen Complaints (The National Center for Women and Policing, 2002) at: <https://giwps.georgetown.edu/resource/men-women-and-police-excessive-force-a-tale-of-two-genders/>
24. A Practitioner's Toolkit on Women's Access to Justice Programming (UN Women et al., 2018), at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2018/5/a-practitioners-toolkit-on-womens-access-to-justice-programming>
25. Gender Self-Assessment Guide for the Police, Armed Forces and Justice Sector (2011), Bastick, M., for DCAF Geneva, available at: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/self_assessment_guide.pdf
26. Beyond Measuring 'How Good a Job' Police Are Doing: The MPS Model of Confidence in Policing (2009), Stanko, E.A., and Bradford, B. 2009. *Policing*, Volume 3, Number 4, pp. 322-330. Oxford University Press.
27. Guidelines for Producing Statistics on Violence against Women— Statistical Surveys (UN Department of Economic and Social Affairs Statistics Division, New York, 2014) at: <https://www.un.org/development/desa/capacity-development/tools/tool/guidelines-on-producing-statistics-on-violence-against-women-statistical-surveys/>
28. 'Research methods, measures and ethics', Jaquier, V., Johnson, H., and Fisher, B.S. in 'Sourcebooks on Violence against Women', 2nd ed., Renzetti, C.M., Edleson, J.L. and Bergen, R.K. eds. SAGE Publications, 2010.
29. Guidance on Monitoring and Evaluation for Programming on Violence against Women and Girls. Guidance Note 3 How to Note. A Department for International Development (DFID) practice paper, at: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/67334/How-to-note-VAWG-3-monitoring-eval.pdf
30. Modern Crime Prevention Strategy (Home Office, UK, 2016) at: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/509831/6.1770_Modern_Crime_Prevention_Strategy_final_WEB_version.pdf
31. 'What Works: Gender Equality by Design', Bohent, I., Harvard University Press (2016)
32. 'Theories in In A Framework for Evaluating Behavior Change in International Development Operations', Flanagan, A.E., and Tanner, J.C., for the World Bank. Independent Evaluation Group Working Paper 2016/No. 2 (2018).
33. 'Guidelines for Gender Sensitive Policing, with an Emphasis on Recruitment, Selection and Professional Development of Women in Police Services' (The Women Police Officers Network in South East Europe (WPON)- South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons (SEESAC, 2012) at: <https://www.seesac.org/f/tmp/files/publication/812.pdf>
34. RS Mol Women Network – RS WPON. Promotion and implementation of gender equality principles, strategic approach to the admission of women to the police, education, training and career development, and promotion of work results of RS Mol members, at: <http://www.mrezazena-muprs.org/?lang=en>
35. '3 Myths of Behavior Change & Other Challenges for Sustainability', Jenni Cross, Center for Energy and Behavior Institute for the Built Environment, Colorado State University (2012) at: https://sustain.uccs.edu/sites/g/files/kjihxj1306/files/inline-files/Myths%20of%20Behavior%20Change_UCCS2015_1.pdf
36. 'Integrating Gender in Project Design and Monitoring for the Security and Justice Sector' in *Gender and Security Toolkit* (Geneva: DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, 2019), at: <https://www.dcaf.ch/node/13624>
37. 'Security Sector Reform Assessment, Monitoring and Evaluation and Gender', Popovic, N. *Gender and Security Sector Reform Toolkit*, Eds. Bastick, M., and Valasek, K. (Geneva: DCAF, OSCE/ODIHR, UN-INSTRAW, 2008) at: <https://www.dcaf.ch/security-sector-reform-assessment-monitoring-evaluation-and-gender-tool-11>
38. 'Integrating Gender into Internal Police Oversight', Bastick, M., in *Gender and SSR Guidance Notes* (Geneva: DCAF, OSCE, OSCE/ODIHR, 2014) at: <https://www.osce.org/odihr/118326?download=true>
39. 'Integrating a Gender Perspective into Internal Oversight within Armed Forces', Bastick, M., in *Gender and SSR Guidance Notes* (Geneva: DCAF,

- OSCE, OSCE/ODIHR, 2014) at: <https://www.osce.org/odihr/118325?download=true>
40. A staggering one-in-three women, experience physical, sexual abuse. UN News 24 November 2019. <https://news.un.org/en/story/2019/11/1052041>
  41. 'Provincial Policing Standards' (Provincial Government of British Columbia) at: <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/justice/criminal-justice/policing-in-bc/policing-standards>
  42. Foreword BCPPS 6.2 Police Stops in 'Provincial Policing Standards' (Provincial Government of British Columbia) at: <https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/law-crime-and-justice/criminal-justice/police/standards/6-2-foreword-police-stops.pdf>
  43. Press Release: 'UN Women announces United Nations Police Adviser Luís Carrilho as HeForShe Advocate for Gender Equality (25 November 2019) at: <https://www.heforshe.org/en/un-women-announces-united-nations-police-adviser-luis-carrilho-heforshe-advocate-gender-equality>
  44. Competency and Values Framework for policing Overview of framework (College of Policing, UK, 2016) at: https://www.college.police.uk/What-we-do/Development/competency-and-values-framework/Documents/Competency-and-Values-Framework-for-Policing_4.11.16.pdf
  45. 'Gender Equality in UK Policing First Annual Report' (2020). Sussex Police Corporate Communications 2019 in support of HeForShe UN Women Solidarity Movement for Gender Equality, available at: <https://www.sussex.police.uk/SysSiteAssets/media/downloads/sussex/about-us/governance-and-processes/equality-and-diversity/heforshe-annual-report-2019.pdf>
  46. Indigenous Relations Behavioural Competencies (BC Public Service Agency, British Columbia, Canada, 2012) at: <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/careers-myhr/job-seekers/about-competencies/indigenous-relations>
  47. Implementation Guide Aboriginal Relations Behavioural Competencies (BC Public Service Agency, British Columbia, Canada, 2012) at: https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/careers/for-job-seekers/about-competencies/aboriginal_relations_behavioural_competencies_implementation_guide.pdf
  48. 'The Challenge of Implementing Gender-Responsive Policing', Townsley, J., MDG Acceleration through Transformative Policing and Security, 58th Commission for the Status of Women Parallel Event, New York, USA 12 March 2014.
  49. Progress of the World's Women: In Pursuit of Justice (UN Women, New York: UN Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women, 2011) at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2011/7/progress-of-the-world-s-women-in-pursuit-of-justice>
  50. 'Do Female Officers Improve Law Enforcement Quality? Effects on Crime reporting and Domestic Violence Escalation', Miller, A. R. and Segal, C., (2013) at: <http://ssrn.com/abstract=2335990>
  51. Hiring and Retaining More Women: The Advantages to Law Enforcement Agencies', Lonsway, K., Los Angeles: National Centre for Women & Policing (2003).
  52. 'Police Reform and Gender' in M. Bastick, K. Valasek (eds) 'Gender and Security Sector Reform Toolkit' (Geneva: DCAF, OSCE/ODIHR, UN-INSTRAW, 2008), at: https://www.files.ethz.ch/isn/143070/Tool%2002_Police%20Reform%20and%20Gender.pdf
  53. 'Integrating Gender in Post-Conflict Security Sector Reform', Bastick, M., Policy Paper 29 (Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), 2008) at: <https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/pp29.pdf>
  54. 'Risks versus Transformational Opportunities in Gender-Responsive Security Sector Reform' (2020), Gordon, E., McHugh, C., and Townsley, J. Journal of Global Security Studies, 0(0), 2020, 1–16 doi: 10.1093/jogss/ogaa028.
  55. 'Women Police in a Changing Society': Back Door to Equality (2008) Natarajan, M. Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.
  56. 'Gender Responsive Policing and the Importance of Women Officers', Peters, A. in Involvement in Tackling Violent Extremism', International Association of Women Police Annual Training Conference, Cardiff, UK, 26 August 2015.
  57. 'Women Fighting for Peace: Lessons for Today's Conflicts', Abbas, H. in Presentation to the Committee on Foreign Affairs Relations Hearing, Washington DC: United States House of Representatives, 22 March 2016, at: <https://foreignaffairs.house.gov/2016/3/women-fighting-peace-lessons-today-s-conflicts>
  58. British Association for Women in Policing, at: <http://www.bawp.org>
  59. 'Guidelines for Gender Sensitive Policing with an Emphasis on Recruitment, Selection and Professional Development of Women in Police Services' (Women Police Officers Network in South East Europe, 2012) at: <http://www.seesac.org/f/docs/Gender-and-Security/GUIDELINES-FOR-GENDER-SENSITIVE-POLICING-EN.pdf>

60. South African Police Service at: <http://www.saps.gov.za>
61. IAWP Affiliate Program at: <https://www.iawp.org/affiliates>
62. 'Domestic Violence – Education of Police Officers Managers', Ministry of the Interior of the Republic of Srpska (2017) at: <http://www.mrezazena-muprs.org/project/domestic-violence-education-of-police-officers-managers/?lang=en>
63. 'Prevention of Online Sexual Violence against Girls in Suburban Areas', Ministry of the Interior of the Republic of Srpska (2015), at: <https://www.mrezazena-muprs.org/project/prevention-of-online-sexual-violence-against-girls-in-suburban-areas/?lang=en>
64. 'Sensitization and Education of Elementary Schools Teaching Staff on Criminal Offences against Marriage and Family', Ministry of the Interior of the Republic of Srpska (2015), at: <https://www.mrezazena-muprs.org/project/sensitization-and-education-of-elementary-schools-teaching-staff-on-criminal-offences-against-marriage-and-family/?lang=en>
65. 'Prevention of Discrimination against Roma and Violation of Roma Children Rights', Ministry of the Interior of the Republic of Srpska (2019), at: <https://www.mrezazena-muprs.org/project/prevention-of-discrimination-against-roma-and-violation-of-roma-children-rights/?lang=en>
66. Promotion of the Handbook 'Policing Hate Crimes against LGBTI Persons', Women Police Officers' Network of the Republic of Srpska Ministry of the Interior (2019), at: <http://www.mrezazena-muprs.org/promotion-of-the-handbook-policing-hate-crimes-against-lgbti-persons/?lang=en>
67. 'Inside job: Bosnian policewomen take on abusive husbands' (2019), Umberto Bacchi for Reuters, available at: <https://www.reuters.com/article/us-bosnia-women-police/inside-job-bosnian-policewomen-take-on-abusive-husbands-idUSKCN1POoZY>
- un-women-announces-united-nations-police-adviser-luis-carrilho-heforshe-advocate-gender-equality
2. St. Louis County Sheriff's Office Domestic Violence Handbook and Training Guide for Patrol Deputies (2001), Pence, E. St. Louis County Sheriff's Office's Safety and Accountability Audit available at: http://www.ncdsv.org/images/StLouisSheriffsOffice_DVHandbookTrainingGuidePatrolDep_2001.pdf
3. 'Turning Points: A Nonviolence Curriculum for Women' (2011), Pence, E., Connelly, L., and Scaia, M. Minnesota, at: <https://www.theduluthmodel.org/wp-content/uploads/2017/03/Turning-Points-Curricula-for-Women-Who-Use-Violence-Preview.pdf>
4. 'The Dangers of Dangerous Assessment' (2013). Stark, E., in Family and Intimate Partner Violence Quarterly (November 2013) at: http://www.ncdsv.org/FIPVQ_Dangers-of-dangerousness-assessment_11-20-2013.pdf
5. 'Re-presenting Battered Women: Coercive Control and the Defense of Liberty', Stark, E. in 'Violence Against Women: Complex Realities and New Issues in a Changing World' (Les Presses de l'Université du Québec, 2012), at: https://www.stopvaw.org/uploads/evan_stark_article_final_100812.pdf
6. 'Community Based Analysis of the U.S. Legal System's Interventions in Domestic Abuse Cases Involving Indigenous Women: Final Report to the National Institute of Justice' (2002). Mending the Sacred Hoop/Minnesota Development Project, Inc., at: <https://praxisinternational.org/wp-content/uploads/2015/12/Final-1.pdf>
7. 'Safety and Accountability Audit of the response to Native women who report sexual assault in Duluth, Minnesota, 2006-2008' (2011). Mending the Sacred Hoop and The Program to Aid Victims of Sexual Assault, at: https://www.bwjp.org/assets/documents/pdfs/executive_summary_native_women_sexual_assault_audit.pdf
8. 'Building a Coordinated Community Response to Domestic Violence: Trainer Guide' (2010), Paymar, M., Pence, E., and Barnes, G. Praxis International.
9. 'Domestic Violence Response Research and Study' (2018), Minneapolis Police Conduct Oversight Commission at: https://mn.gov/mdhr/assets/2018.01.11%20Oversight%20Commission%20-%20Domestic%20Violence_tcm1061-457059.pdf
10. 'The Vicarious Trauma Toolkit', Office for Victims of Crime at: <https://vtt.ovc.ojp.gov/tools-for-law-enforcement/>

KAPITULLI 11:

Sfidat dhe Strategjitë për Zbatimin e Policimit të Përgjegjshëm në Aspektin Gjnor

1. UN Women announces United Nations Police Adviser Luís Carrilho as HeForShe Advocate for gender equality. UN Press Release (25 November 2019), at: <https://www.heforshe.org/en/>

management-and-supervision?fbclid=IwAR32qSint-kuMtP_icolLYpdmnHymwgSyzqKLYwy6XTo_SFdR-LF1Y-sVB_s

11. Provincial Policing Standards, Section 6.2.1, British Columbia, <https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/law-crime-and-justice/criminal-justice/police/standards/6-2-1-police-stops.pdf>
12. The Duluth Blueprint for Safety, adopted January 29, 2015 at: <https://www.theduluthmodel.org/wp-content/uploads/2017/03/1-Duluth-Intro.pdf>
13. Developing Offender Risk Assessment (Georgia, 2017), Global Rights for Women, at: <https://global-rightsforwomen.org/wp-content/uploads/2020/02/Georgia-2017-%E2%80%93-Developing-Offender-Risk-Assessment-FINAL-2.pdf>

KAPITULLI 12: Vazhdimësia e Drejtësisë

1. Statement from Phumzile Mlambo-Ngcuka on the International Day for the Elimination of Violence against Women (20 November 2018) at: <https://unwomen.org.au/statement-from-phumzile-mlambo-ngcuka-for-the-international-day-for-the-elimination-of-violence-against-women/>
2. General Recommendation No. 28 on the Core Obligations of States Parties under Article 2 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (2010), UN Doc CEDAW/C/2010/47/GC.2, at: <https://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/docs/CEDAW-C-2010-47-GC2.pdf>
3. General recommendation No. 25, on Article 4, Paragraph 1, of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, on Temporary Special Measures, at: <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/General%20recommendation%2025%20%28English%29.pdf>
4. 'About the CPS', The Crown Prosecution Service at: <https://www.cps.gov.uk/about-cps>
5. 'Training Manual for Judges and Prosecutors on Ensuring Women's Access to Justice' (Partnership for Good Governance, European Union) at: https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/TrainingManualAccessJustice_EN.pdf
6. A Practitioner's Toolkit on Women's Access to Justice Programming' (UN Women et al., 2018), at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/>

publications/2018/5/a-practitioners-toolkit-on-womens-access-to-justice-programming

7. Module 6: Implementation Guide, Essential Services Package for Women and Girls Subject to Violence : Core Elements and Quality Guidelines (2015), available at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/essential-services-package-for-women-and-girls-subject-to-violence>
8. UPR of IRAN (34th session, November 2019) Fact sheet on discrimination against women in Iran, Minority Rights Group International, available at: <https://minorityrights.org/wp-content/uploads/2019/09/FACTSHEET-Discrimination-against-women-in-Iran-October-2019.pdf>
9. Criminal Code of Armenia (2003) at: <https://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=7472>
10. World Health Organization, Department of Reproductive Health and Research, London School of Hygiene and Tropical Medicine, South African Medical Research Council (2013), [Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence](https://www.who.int/publications/i/item/9789241501057)
11. Gender Mainstreaming for Health Managers: A Practical Approach / WHO Gender Analysis Tools. Facilitators' Guide. Participant's notes (WHO, 2011), at: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241501057>
12. World Population Review (2019), at: <http://worldpopulationreview.com/countries/rape-statistics-by-country/>
13. 'Absence of Consent Must Become the Global Standard for Definition of Rape' (International Day on the Elimination of Violence against Women 25 November 2019), at: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25340&LangID=E>
14. Global Study on Homicide (UNODC, 2019), at: <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/global-study-on-homicide.html>
15. 'National measures taken to prevent, investigate, prosecute and punish gender-related killings of women and girls' (2014) (UNODC/CCPCJ/EG.8/2014/CRP.1, at: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/IEGM_GRK_BKK/UNODC.CCPCJ.EG.8.2014.CRP.1.pdf
16. Les Chiffres de Référence sur les Violences Faites aux Femmes (2019). Secrétariat d'Etat chargé de l'égalité entre les femmes et les hommes et de la lutte contre les discriminations at <https://ar-retonslesviolences.gouv.fr/je-suis-professionnel/chiffres-de-reference-violences-faites-aux-femmes>

17. 'As Deaths Mount, France Tries to Get Serious About Domestic Violence' (2019). Fourquet, L. for the New York Times, at: <https://www.nytimes.com/2019/09/03/world/europe/france-domestic-violence.html>
18. Protocol on the handling of Female Genital Mutilation (FGM) offences between the National Police Chiefs' Council and the Crown Prosecution Service (National Police Chief's Council, 2016) at: <https://www.cps.gov.uk/sites/default/files/documents/publications/FGM-Protocol-june-2016.docx>
19. 'From the Margin to the Centre. - Addressing Violence Against Women and Girls (IMKAAN) at: https://829ef90do74549b2b404cbea85f15fda.filesusr.com/ugd/2f475d_91a5eb3394374f24892ca1e1ebfeeae.pdf
20. 'Effective Responses in Cases Involving VAWG: The Role of the Prosecutor Handbook on Effective Prosecution Responses to Violence against Women and Girls' (UNODC, 2014) at: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Handbook_on_effective_prosecution_responses_to_violence_against_women_and_girls.pdf
21. 'The Tip of the Iceberg' Sarkaria, N., and Campbell, G., for Counsel Magazine at: <https://www.counselmagazine.co.uk/articles/tip-of-the-iceberg-the-family-court-ready-surge-activity-fgm>
22. 'Compilation of Good Practices to Reduce Existing Obstacles and Facilitate Women's Access to Justice (Council of Europe Gender Equality Commission, 2015), at: <https://edoc.coe.int/en/gender-equality/6695-gender-equality-commission-Compilation-of-good-practices-to-reduce-existing-obstacles-and-facilitate-women-s-access-to-justice.html>
23. European Probation Rules (2019), Canton, R. HM Inspectorate of Probation Academic Insights 2019/02, at: <https://www.justiceinspectores.gov.uk/hmiprobation/wp-content/uploads/sites/5/2019/03/Academic-Insights-Canton-Jan-19-final.pdf>
24. United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures ('The Tokyo Rules'), adopted by General Assembly resolution 45/110 of 14 December 1990, at: <https://www.penalreform.org/priorities/alternatives-toimprisonment/international-standards/>
25. 'England and Wales' Chapter in 'Manual on the Law Relating to Violence against Women' (2018), Sarkaria, N., and Campbell, G., European Lawyers Foundation, at: <https://elf-fae.eu/wp-content/uploads/2018/06/Manual-on-the-law-relating-to-violence-against-women.pdf>
26. OSCE-led Survey on Violence against Women: Experiences of Disadvantaged Women (Organisation for the Security and Co-operation in Europe, 2019), at: <https://www.osce.org/secretariat/430007?download=true>
27. 'To Tackle Domestic Violence, Ukraine Looks to UNFPA's Mobile Assistance Teams' (UNFPA, 2019) at: <https://www.unfpa.org/news/tackle-domestic-violence-ukraine-looks-unfpas-mobile-assistance-teams>
28. Cuidad Mujer, Secretaria de Inclusión Social. Gobierno de El Salvador, at: <https://publications.iadb.org/es/evaluacion-de-impacto-del-proyecto-ciudad-mujer-en-el-salvador>
29. Evidence gathering - Joint Police-CPS Evidence Checklist Domestic Abuse Guidelines for Prosecutors (Crown Prosecution Service, UK, 2020) at: https://www.cps.gov.uk/sites/default/files/documents/publications/npsc_cps_joint_evidence_gathering_checklist_2015.docm
30. 'CPS to Extend Effective Domestic Violence Prosecution Scheme. Techniques Developed in Pilot Projects have Improved Conviction Rates' (2018), Bowcott, O., for The Guardian, at: <https://www.theguardian.com/law/2018/dec/18/cps-to-extend-effective-domestic-violence-prosecution-scheme>
31. 'Good Practice in Designing a Community-based Approach to Prevent Domestic Violence', Expert Paper: Expert Group Meeting Organized by UN Division for the Advancement of Women in Collaboration with UN Office on Drugs and Crime 17 to 20 May 2005 Vienna, Austria. Prepared by Lori Michau for Raising Voices. Kampala, Uganda, at: https://www.un.org/women-watch/daw/egm/vaw-gp-2005/docs/experts/michau_community.pdf
32. 'From Evidence to Policy: Addressing Gender-Based Violence against Women and Girls in Bangladesh': A Report Submitted to Department for International Development by: ICDDR, in Collaboration with the Population Council (January 2013) at: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08a16ed-915d3cfd0005a4/VAWG_Bangladesh_Final_Report.pdf
33. The TOSTAN Program. Evaluation of a Community based Education Program in Senegal. Diop, N. J., Faye, M. M., Moreau, A., Cabral, J., & Benga, H., (New York: Population Council, 2004) at: <https://namati.org/wp-content/uploads/2015/12/Tostan-Senegal-2004-evaluation.pdf>
34. 'FGM and the relationship between the Family Courts and the Criminal Courts', Sarkaria, N., and Campbell, G., International Family, law and Practice Journal (2015).
35. 'Harmful Traditional Practices: Prevention, Protection, and Policing', Campbell, G., Roberts, K.A., Sarkaria, N., Palgrave Macmillan (2020).

36. Guidance Note for UNODC Staff Gender Mainstreaming in the Work of UNODC (UNODC, 2013), at: <https://www.unodc.org/documents/Gender/UNODC-GuidanceNote-GenderMainstreaming.pdf>
37. Global Study on Homicide (UNODC, 2013) at: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/GSH2013/2014_GLOBAL_HOMICIDE_BOOK_web.pdf
38. 'Women and the Criminal Justice System' (Mahony, T.H., Jacob, J., and Hobson, H. for the Government of Canada, 2011) at: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/en/pub/89-503-x/2015001/article/14785-eng.pdf?st=Nyr7c4ce>
39. 'Towards Gender-Responsive Criminal Justice: Good practices from Southeast Asia in responding to violence against women' Skinnider, E., Thailand Institute of Justice (2018), at: <https://icclr.org/wp-content/uploads/2019/06/Towards-Gender-Responsive-Criminal-Justice.pdf?x37853>
40. Feasibility Study for a Convention against Domestic Violence (2008), Council of Europe, Committee of Ministers, 1037 Meeting, 8 October 2008 European Committee on Crime Problems.
41. 'Intersectionality and Beyond: Law, Power and the Politics of Location', Edited by Grabham, E., Herman, D., Cooper, D., and Krishnadas, J., Routledge-Cavendish (2009).
42. 'The Trial of Rape. Understanding the Criminal Justice System Response to Sexual Violence in Thailand and Viet Nam (UN Women, UNDP, UNODC, 2017) available at: https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20easia/docs/publications/2019/08/ap-trial-of-rape_26aug2019_lowres-compressed.pdf?la=en&vs=1916
43. 'Manual on the Law Relating to Violence against Women: England and Wales, Greece, Ireland, Italy, Northern Ireland, Poland, Spain' (European Lawyers Foundation and European Union, 2018) at: <https://elf-fae.eu/wp-content/uploads/2018/06/Manual-on-the-law-relating-to-violence-against-women.pdf>
44. 'Investigation, Protection, and Support Measures for GBV Victims. Resource Book: Experience and Guidelines of the Korean Police' (UNDP Seoul Policy Centre, 2019).
45. 'A Review of the Evidence on Multi-sectoral Interventions to Reduce Violence against Adolescent Girls', Blanc, A.K., Melnikas, A., Chau, M., and Stoner, M. Integrated Approaches to Improving the Lives of Adolescent Girls Issue Papers Series: Girl Hub (2013).
46. Victims' Rights to Support and Protection from Violence (2013); Legislation for the Protection from

Violence in Austria (2019), Domestic Abuse Intervention Centre and the Association of Austrian Autonomous Women's Shelters at: <https://www.interventions-stelle-wien.at/download/?id=692>

KAPITULLI 13: Çështjet në Vazhdim në Hetimin e DHGV

1. 'Study on Ways and Methods to Eliminate Sexual Harassment in Egypt Results / Outcomes and Recommendations Summary' (UN Women, European Union et. al), at: https://web.law.columbia.edu/sites/default/files/microsites/gender-sexuality/un_women-sexual-harassment-study-egypt-final-en.pdf
2. 'Measuring #MeToo: A National Study on Sexual Harassment and Assault (UC San Diego Center on Gender Equity and Health, 2019)
3. 'Major Investigation and Public Protection: Investigative Development-Lines of Enquiry (College of Policing, UK) at: <https://www.app.college.police.uk/app-content/major-investigation-and-public-protection/domestic-abuse/investigative-development/>
4. 'Stalking or Harassment (College of Policing, UK, 2019) at: <https://www.app.college.police.uk/app-content/major-investigation-and-public-protection/stalking-or-harassment/>
5. 'Violence Against Women: An EU-wide Survey' (European Agency for Fundamental Rights, 2015), at: <https://www.equalrights.org/issue/economic-workplace-equality/sexual-harassment/>
6. 'Misogyny Hate Crime Evaluation Report for Nottingham Women's Centre', Funded by the Office of Nottinghamshire Police and Crime Commissioner, Mullany, L., and Trickett, L., (June 2018) at: <https://www.nottingham.ac.uk/lipp/documents/misogyny-evaluation-report.pdf>
7. Sexual Harassment of Women and Girls in public spaces: 6th Report of Session 2017-2019, House of Commons Women and Equalities Committee (UK) (2018).
8. Know Your Rights at Work: Sexual Harassment (Equal Rights Advocates, 2019) at: <https://www.equalrights.org/issue/economic-workplace-equality/sexual-harassment/>
9. Unmasking Sexual Harassment How Toxic Masculinities Drive Men's Abuse in the US, UK, and Mexico and What We Can Do to End It: A Promundo Research Brief Produced for World Economic

- Forum Annual Meeting 2018, Promundo, available at: <https://promundoglobal.org/wp-content/uploads/2018/01/Sexual-Harrasment-Brief-Final-To-Post.pdf>
10. 'Amnesty reveals alarming impact of online abuse against women' Amnesty International, at: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/11/amnesty-reveals-alarming-impact-of-online-abuse-against-women/>
  11. 'Spotted: Obligations to Protect Women Students' Safety and Equality Using the Public Sector Equality Duty and the Human Rights Act in Higher and Further Education Institutions to Improve Policies and Practices on Violence Against Women and Girls': Legal Briefing prepared by Louise Whitfield and Holly Dustin for the End Violence Against Women Coalition (January 2015), at: <https://www.endviolenceagainstwomen.org.uk/wp-content/uploads/Spotted-Obligations-to-Protect-Women-Students-Ey-Safety-Equality.pdf>
  12. Widadio, N. A., (2019), 'Many Indonesian Women face sexually harassment: Survey', Coalition for Safe Public Space.
  13. Pietsch, N., (2015), 'Sexual Harassment and Public Space Learning Brief' (27) London, Ontario: Learning Network, Center for Research and Education on Violence against Women and Children, at: <http://www.vawlearningnetwork.ca/our-work/briefs/brief-pdfs/LB-27.pdf>
  14. Smith B. L (2018), 'What it really takes to stop sexual harassment', Vol 49 (No.2), American Psychological Association.
  15. Bystander Approach, Graham Goulden for Cultivating Minds, UK, at: <https://grahamgoulden.com/cultivating-minds-uk/about/>
  16. 'Ending Sexual Harassment at UN Events' (UN Department of Management Strategy, Policy and Compliance, 2019), at: <https://www.un.org/management/news/ending-sexual-harassment-un-events>
  17. UN Code of Conduct to Prevent Harassment, Including Sexual Harassment, at UN System Events.
  18. Independent review of UN Women's policies and procedures for tackling Sexual Exploitation and Abuse (SEA) and Sexual Harassment (SH). Final Report - Confidential (Copenhagen, 24 May 2019).
  19. Report into Workplace Harassment in the RCMP, Government of Canada (2017) at: <https://www.crc-cctep.gc.ca/pdf/harassmentFinR-eng.pdf>
  20. Civdanes G.C., Mello A.F., Mello M.F., 'Revictimization as a high-risk factor for development of posttraumatic stress disorder: a systematic review of the literature', Braz J Psychiatry, 2018; 00:000-000. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30328955/>
  21. International Protocol on the Documentation and Investigation of Sexual Violence in Conflict: Basic Standards of Best Practice on the Documentation of Sexual Violence as a Crime under International Law, (London: Foreign and Commonwealth Office, 2014) at: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598335/International_Protocol_2017_2nd_Edition.pdf
  22. Women's Meaningful Participation in Negotiating Peace and the Implementation of Peace Agreements Report of the Expert (2018). Convened by UN Women in preparation for the UN Secretary-General's report on Women and Peace and Security, New York, U.S., at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2018/10/egm-report-womens-meaningful-participation-in-negotiating-peace>
  23. Implementing Locally, Inspiring Globally: Localizing UNSCR 1325 in Colombia, Nepal, the Philippines, Sierra Leone, and Uganda' (Global Network of Women Peacebuilders, 2013) at: <https://gnwp.org/implementing-locally-inspiring-globally/>
  24. Evaluation of the Project 'From words to actions: An integrated approach towards effective implementation of UNSCR 1325 and 1820 at local, national and global levels', implemented by the Global Network of Women Peacebuilders with support from the Austrian Development Cooperation (Evaluation Report, 10 March 2017, Consultant: Annalise Moser).
  25. 'Interventions to Reduce Gender-based Violence in Humanitarian Settings' (Sexual Violence Research Institute and World Bank Group, 2019) at: <https://www.svri.org/sites/default/files/attachments/2019-11-20/InterventionstoReduceGBVinHumanitarianSettings.pdf>
  26. SáCouto, Susana and Cleary Katherine, 'Importance of Effective Investigation of Sexual Violence and Gender-Based Crimes at the International Criminal Court' American University Journal of Gender, Social Policy and the Law. 17, no. 2 (2009): 337-359.
  27. Swaine, Aisling (2018), 'Conflict-Related Violence Against Women: Transforming Transition', Cambridge: Cambridge University Press;
  28. Hossain, Naomi (2012), 'Security and the Pathways of Women's Empowerment: Findings from a Thematic Synthesis of the Pathways of Women's Empowerment Research', IDS Working Paper 406, Brighton: Institute of Development Studies.

29. Cohen, D, Green, A.H., and Wood, E.J., 'Wartime sexual violence: misconceptions, implications and ways forward: Special Report' (2013), US Institute for Peace. Washington, D.C.
30. Gender and SALW in South East Europe (South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons (SEESAC), 2016) at: https://www.seesac.org/f/docs/Armed-Violence/Gender_and_SALW_publication_eng-web.pdf
31. Aolain, Fionnuala Ni, and Rooney Eilish (2007), 'Under Enforcement and Intersectionality: Gendered Aspects of Transition for Women,' International Journal of Transitional Justice, Vol. 1, Issue 3, pp. 338–54.
32. Watson, Callum, 'Preventing and Responding to Sexual and Domestic Violence against Men: A Guidance Note for Security Sector Institutions' (Geneva: DCAF, 2014), at: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/SDVAM_FINAL%20online.pdf
33. 'International Legal Protection of Human Rights in Armed Conflict' (OHCHR, 2011) at: https://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR_in_armed_conflict.pdf
34. Report of the Secretary-General on conflict-related sexual violence (2017), UN Doc S/2017/249, at: <https://undocs.org/S/2017/249>
35. 'Women, War and Peace: The Independent Experts' Assessment on the Impact of Armed Conflict on Women and Women's Role in Peace-Building', Rehn, E., and Sirleaf, (United Nations Development Fund for Women (UNIFEM), 2002) at: <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/3F71081FF391653D-C1256C69003170E9-unicef-WomenWarPeace.pdf>
36. Rome Statute of the International Criminal Court U.N. Doc. A/CONF.183/9, July 17, 1998, 37 I.L.M. 1002, 1030 (entered into force July 1, 2002).
37. Inter-Agency Standing Committee, at: <https://interagencystandingcommittee.org/the-inter-agency-standing-committee>
38. Kelly Dawn Askin, 'Prosecuting Gender Crimes Committed in Darfur: Holding Leaders Accountable for Sexual Violence', in 'Genocide in Darfur', 141, 144 (Samuel Totten et al. eds., 2006).
39. Report on Sexual Gender-based Violence and Health Facility Needs Assessment (Lofa, Nimba, Grand Gedeh and Grand Bassa counties) in Liberia, Omanyondo, M.O. for the World Health Organization (2005).
40. Government/UN Joint Programme to prevent and respond to GBV (June 13, 2008). Information shared by Dr Sadiq Syed, Deputy Regional Program Director with UN Women in Southern Africa.
41. Sexual Crimes, committed on September, October, November 2008 in Liberia (UNPOL-December 2008). Information shared by Dr Sadiq Syed, Deputy Regional Program Director with UN Women in Southern Africa.
42. 'SGBV Capacity-building in Peace Operations: Specialized Police Teams', Caparini, M., and Osland, K.M., Policy Brief (35/ 2016), Norwegian Institute of International Affairs.
43. National Action Plans for the Implementation of UNSCR 1325 on Women, Peace and Security. Women's International League of Peace and Freedom, at: <https://www.peacewomen.org/member-states>
44. Tools for Development Using Information and Communications Technology to Achieve the Millennium Development Goals: Working Paper, United Nations ICT Task Force December 2003, at: <https://www.itu.int/net/wsis/stocktaking/docs/activities/1103056110/ICTMDGFinal.pdf>
45. UN Broadband Commission for Digital Development (2015), 'Cyber Violence Against Women and Girls: A worldwide wake-up call' – a report by the UN Broadband Commission for the Digital Development Working Group on Broadband and Gender, at: <https://en.unesco.org/sites/default/files/genderreport2015final.pdf>
46. Cyber Violence against women and girls (European Institute for Gender Equality, 2017) at: <https://eige.europa.eu/publications/cyber-violence-against-women-and-girls>
47. 'Cyber Violence against Women and Girls: Report' (CyberSafe, University of Ljubljana, Faculty of Social Sciences, 2017) at: https://www.stoponlineviolence.eu/wp-content/uploads/2020/06/Cybersafe_Report_200623_web.pdf
48. UN Broadband Commission for Digital Development (2015), 'Cyber Violence Against Women and Girls A worldwide wake-up call' - a report by the UN Broadband Commission for the Digital Development Working Group on Broadband and Gender, at: <https://en.unesco.org/sites/default/files/genderreport2015final.pdf>
49. 'Handbook for the Judiciary on Effective Criminal Justice Responses to Gender-based Violence against Women and Girls' (UNODC, 2019), at: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/HB_for_the_Judiciary_on_Effective_Criminal_Justice_Women_and_Girls_E_ebook.pdf
50. 'Attacks and Harassment: The Impact on Female Journalists and Their Reporting' (2018), Troll-busters.com and international women's media foundation, at:

<https://www.iwmf.org/wp-content/uploads/2018/09/Attacks-and-Harassment.pdf>

51. 'Cyber violence and hate speech online against women: Study' (European Parliament's Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, 2018) at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604979/IPOL_STU\(2018\)604979_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604979/IPOL_STU(2018)604979_EN.pdf)
  52. 'More than 175,000 children go online for the first time every day, tapping into great opportunities, but facing grave risks', UNICEF press release (1 February 2018) at: <https://www.unicef.org/eap/press-releases/more-175000-children-go-online-first-time-every-day-tapping-great-opportunities>
  53. 'Gender-based interpersonal cybercrime' (UNODC University Module Cybercrime Series) at: <https://www.unodc.org/e4j/en/cybercrime/module-12/key-issues/gender-based-interpersonal-cybercrime.html>
  54. Powell, A., Henry, N., and Flynn, A., (2018) 'Image-based sexual abuse', in De Keseredy, W., and Dragiewicz, M., (Eds), Routledge Handbook of Critical Criminology: 2nd Edition, pp. 305-315, Routledge: London
  55. Cyber criminology. Maras, M., Oxford Press, November 2016 ISBN: 9780190278441.
  56. National Institute of Justice, U.S. Department of Justice, at: <https://nij.ojp.gov/topics/articles/overview-predictive-policing>
  57. Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse, adopted by the Interagency Working Group in Luxembourg (28 January 2016). Interagency Terminology and Semantics Project on the Sexual Exploitation and Sexual Abuse of Children and ECPAT International, at: <http://luxembourgguidelines.org/>
  58. Thakur, Dhanaraj (2018), 'How do ICTs mediate gender-based violence in Jamaica?', in Gender and Development, 26:2.
  59. 'Global Landscape Analysis Report on Online and ICT facilitated Violence against Women and Girls' (UN Women, 2021).
- Sweden (2020), at: <https://www.government.se/statements/2020/05/joint-press-statement-protecting-sexual-and-reproductive-health-and-rights-and-promoting-gender-responsiveness-in-the-covid-19-crisis/>
  2. Coronavirus Disease (COVID-19) Outbreak (WHO Regional Office for Europe, 2020) at: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/novel-coronavirus-2019-ncov>
  3. Ebola virus disease: Key Facts (WHO, 2020) at: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ebola-virus-disease>
  4. Interim Guidance; Gender alert for COVID-19 outbreak, Inter-Agency Standing Committee (March 2020), at: <https://interagencystandingcommittee.org/inter-agency-standing-committee/interim-guidance-gender-alert-covid-19-outbreak-developed-iasc>
  5. 'A policy paper on COVID-19's gender implications', (CARE, March 2020), at: <https://www.care.org/news-room/press/press-releases/covid-19s-gender-implications-examined-in-policy-brief-care>
  6. Secretary-General's video message on gender-based violence and COVID-19 (United Nations, 5 April, 2020), at: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2020-04-05/secretary-generals-video-message-gender-based-violence-and-covid-19-scroll-down-for-french>
  7. UNODC's Global Study on Homicide: Gender-related killing of women and girls (UNODC, 2018) at: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18_Gender-related_killing_of_women_and_girls.pdf
  8. 'Violence against women and girls: the shadow pandemic', Statement by Phumzile Mlambo-Ngcuka, Executive Director of UN Women (6 April 2020) at: <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/4/statement-ed-phumzile-violence-against-women-during-pandemic>
  9. 'Emergencies preparedness, response. What is a pandemic?' (WHO, 24 February 2020) at: https://www.who.int/csr/disease/swineflu/frequently_asked_questions/pandemic/en/
  10. 'Policing the Pandemic: How UN Police are Maintaining Law, Order, and Public Health' (UN News Peace and Security, 23 May 2020) at: <https://news.un.org/en/story/2020/05/1064812>
  11. 'COVID-19 and Ending Violence Against Women and Girls' (UN Women Issue Brief, April 2020) at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls>

KAPITULLI 14:

Emergjencat e Shëndetit Publik dhe Krizat Humanitare pa Konflikt

1. 'Protecting Sexual and Reproductive Health and Rights and Promoting Gender-responsiveness in the COVID-19 Crisis', Joint Press Release, Government Offices of

12. 'Justice for women amidst COVID-19' (UN Women Issue Brief, May 2020) at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/05/justice-for-women-amidst-covid-19>
13. Weitzman, A., and Behrman, J.A., (2016), 'Disaster, Disruption to Family Life and Intimate Partner Violence: The Case of the 2010 Earthquake in Haiti', in *Sociological Science*, 3: 167-189, at : https://www.sociologicalscience.com/download/vol-3/march/SocSci_v3_167to189.pdf
14. 'Pandemics and Violence Against Women and Children', Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oertelt-Prigione, S., and van Gelder, N., Center for Global Development (2020), at: <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>
15. 'Gender Dimensions of the COVID-19 Pandemic' (English), (Washington, D.C., World Bank Group, 2020) at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/618731587147227244/Gender-Dimensions-of-the-COVID-19-Pandemic>
16. Coronavirus Disease (COVID-19) response – UNODC Thematic Brief on gender-based violence against women and girls (UNODC, 2020), at: https://www.unodc.org/documents/Advocacy-Section/GBVAW_and_UNODC_in_COVID19_final_7Apr2020.pdf
17. 'Impact of COVID-19 Pandemic on Violence against Women and Girls' (2020), Fraser, E. for UKAid, WAG Helpdesk Research Report, at: <https://www.dmeforpeace.org/peaceexchange/wp-content/uploads/2020/04/vawg-helpdesk-284-covid-19-and-vawg.pdf>
18. 'On the Front Lines of COVID-19, Women's Organizations Provide Vital Services as First Responders as Violence against Women Spikes' (UN Women, 27 May 2020) at: <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/5/feature-womens-organizations-provide-vital-services-as-violence-against-women-spikes>
19. Jones, K.E., Patel, N., Levy, M., Storeygard, A., Balk, D., Gittleman, J.L. et al. (2008), 'Global trends in emerging infectious diseases', *Nature* 451: 990-94.
20. 'Wheels', adapted from the Power and Control Wheel Model (The National Center on Domestic and Sexual Violence) at: http://209.198.129.131/publications_wheel.html
21. 'Bridging the Digital Gender Divide Include, Upskill, Innovate' (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2018) at: <http://www.oecd.org/internet/bridging-the-digital-gender-divide.pdf>
22. 'Ways to Bridge the Gender Digital Divide from a Human Rights Perspective' (2016), submission by the Human Rights, Big Data and Technology Project at the Human Rights Centre of the University of Essex, funded by the Economic and Social Research Council at: https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/GenderDigital/HRBDT_submission.pdf.
23. 'Women's Rights Online. Translating Access into Empowerment' (World Wide Web Foundation, 2015) at: <http://webfoundation.org/docs/2015/10/womens-rights-online21102015.pdf>.
24. Pandemics and Violence Against Women and Children (2020), Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oertelt-Prigione, S., and van Gelder, N., Center for Global Development at: <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>
25. 'Remote Court Hearings and Judicial Processes in Response to COVID-19 in Mission and other Fragile Settings Justice and Correction Service' (UN Office of Rule of Law and Security Institutions (OROLSI)/ Department of Peace Operations (DPO), 13 April 2020) at: https://globalrightsforwomen.org/wp-content/uploads/2020/04/Court-Response-to-Violence-Against-Women-During-COVID-19-Powerpoint_compressed.pdf
26. 'COVID-19: How to include marginalized and vulnerable people in risk communication and community engagement' (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs and the World Health Organization 2020) at: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/COVID-19_CommunityEngagement_130320.pdf
27. 'Global trends in emerging infectious diseases', Jones, K.E., Patel, N., Levy, M., Storeygard, A., Balk, D., Gittleman, J.L., et al. (2008), in *Nature* 451: 990-94, at: <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>
28. Ecuador Country Case Study. Effective law and policy on gender equality and protection from sexual and gender-based violence in disasters (The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC), 2020 at <https://www.ifrc.org/media/13646>
29. Special Rapporteur on violence against women finalizes country mission to the United Kingdom and Northern Ireland and calls for urgent action to address the accountability deficit and also the adverse impacts of changes in funding and services (2014) at: <https://www.ohchr.org/en/statements/2014/04/special-rapporteur-violence-against-women-finalizes-country-mission-united>

30. 'Hard times: Women's pathways to crime and incarceration (2012)', Artz, L., Hoffman-Wanderer, Y., and Moulit, K., at: https://genderlinks.org.za/wp-content/uploads/imported/articles/attachments/18024_hard_times.pdf
31. 'Gender-Based Discrimination and Women in Conflict with the Law' (UNODC, 2020), at: <https://www.unodc.org/e4j/en/crime-prevention-criminal-justice/module-9/key-issues/1--gender-based-discrimination-and-women-in-conflict-with-the-law.html>
32. UN Secretary-General's report on violence against women migrant workers (2019) (A/74/235), at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2019/07/a-74-235-sg-report-violence-against-women-migrant-workers>
33. 'Addressing the Impacts of the COVID-19 Pandemic on Women Migrant Workers' (UN Women Guidance Note, 2020) at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/guidance-note-addressing-the-impacts-of-the-covid-19-pandemic-on-women-migrant-workers>
34. 'From Global Coordination to Local Strategies A Practical Approach to Prevent, Address and Document Domestic Violence under COVID-19', Briefing Paper (MADRE, Media Matters for Women, MenEngage Alliance, Nobel Women's Initiative, OutRight Action International, Women Enabled International, and Women's International League for Peace and Freedom (WILPF), 2020) at: https://www.wilpf.org/wp-content/uploads/2020/04/MADRE-Domestic-Violence-Under-COVID-19-Briefing-Paper_4.21.20.pdf
35. 'Coronavirus lockdown raises risk of online child abuse, charity says' The Guardian (2020) at: <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/02/coronavirus-lockdown-raises-risk-of-online-child-abuse-charity-says>
36. 'COVID-19: Urgent need for child protection services to mitigate the risk of child sexual abuse and exploitation worldwide' (6 May 2020), Mama Fatima Singhateh, the Special Rapporteur on the sale and sexual exploitation of children at: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25865&LangID=E>
37. 'Risk of online sex trolling rises as coronavirus prompts home working', Reuters (2020) at: <https://www.reuters.com/article/us-women-rights-cyberflashing-trfn-idUSKBN2153HG>
38. 'Gender Dimensions of the COVID-19 Pandemic (Washington, D.C.: World Bank Group, 2020) at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/618731587147227244/Gender-Dimensions-of-the-COVID-19-Pandemic>
39. 'Has it become too dangerous to measure violence against women? Kelli Rogers (6 May 2020) at: <https://asiapacific.unfpa.org/en/news/covid-19-has-it-become-too-dangerous-measure-violence-against-women>
40. The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response, fourth edition (Geneva, Switzerland, 2018) at: <https://spherestandards.org/wp-content/uploads/Sphere-Handbook-2018-EN.pdf>
41. Bystander Approach, Graham Goulden for Cultivating Minds, UK, at: <https://grahamgoulden.com/cultivating-minds-uk/about/>
42. 'The Security Sector's Role in Responding to Health Crises. Lessons from the 2014–2015 Ebola Epidemic and Recommendations for the Mano River Union and Its Member States', Sandy, J., Schnabel, A., Sovula, H., Trepp, U., and Zumsteg, R., (The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), 2017) at: <https://www.dcaf.ch/security-sectors-role-responding-health-crises-lessons-2014-2015-ebola-epidemic>
43. Court Response to Violence Against Women During COVID-19 - Webinar Series: 'Adapting Legal and Systemic Responses During COVID-19 Addressing Violence Against Women' (3 April 2020), Global Rights for Women at: https://globalrightsforwomen.org/wp-content/uploads/2020/04/Court-Response-to-Violence-Against-Women-During-COVID-19-Powerpoint_compressed.pdf
44. Policy Brief: 'The Impact of COVID-19 on Children' (UN Sustainable Development Group, 2020) at: <https://unsdg.un.org/resources/policy-brief-impact-covid-19-children>
45. 'COVID-19 and violence against women What the health sector/system can do' (World Health Organization, 2020) at: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/331699>
46. Jhumka Gupta, 'What does coronavirus mean for violence against women?', Women's Media Centre, 19 March 2020 at: <https://womensmediacenter.com/news-features/what-does-coronavirus-mean-for-violence-against-women>
47. 'COVID-19 and Gender Equality and Women, Peace and Security' (UN Department of Peace Operations) at: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/covid-19_and_wps.pdf
48. 'Keeping the Faith: The Role of Faith Leaders in the Ebola Response', (London: Christian Aid, CAFOD, Tearfund, and Islamic Relief, 2015) at: [http://learn.tearfund.org/~media/files/tilz/research/keeping_the_faith_july_2015.pdf](http://learn.tearfund.org/~/media/files/tilz/research/keeping_the_faith_july_2015.pdf)

49. 'Ebola Recovery in Sierra Leone Tackling the Rise in Sexual and Gender Based Violence and Teenage Pregnancy During The Ebola Crisis,' (New York: UNDP, 2015a) at: <https://www.undp.org/content/dam/sierraleone/docs/Ebola%20Docs./SL%20FS%20SGBV.pdf>
50. Confronting the gender impact of the Ebola Virus Disease on Guinea, Liberia and Sierra Leone. Africa Policy Note, Vol. 2, No. 1, 30 January 2015, p.4, at: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/RBA%20Policy%20Note%20Vol%202%20No%201%202015_Gender.pdf
51. 'Conflict, Displacement and IPV: Findings from Two Congolese Refugee Camps in Rwanda', Wako, E., Elliott, L., De Jesus, S., Zotti, M.E., Swahn, M.H., and J. Beltrami, (2015), *Violence Against Women*. 21(9): 1087-101.
52. 'Violence against refugee women along the Thai-Burma border', Falb, K.L., McCormick, M.C., Hemenway, D., Afinson, K., and J.G. Silverman (2013), in the *International Journal of Gynecology and Obstetrics*. 120(3): 279-283, at: http://support.arcrelief.org/site/DocServer/VAW_on_the_Thai-Myanmar_Border.pdf?docID=2622
53. Horn, R., (2010), 'Responses to intimate partner violence in Kakuma a refugee camp: Refugee interactions with agency systems' in *Social Science and Medicine*. 70(1): 160-168.
54. 'A New Scourge to Afghan Women' - COVID-19 Oxfam Briefing Note (Oxfam, 2020) at: <https://asia.oxfam.org/latest/policy-paper/new-scourge-afghan-women-covid-19>
55. UNICEF Helpdesk Gender-Based Violence in Emergencies: Emergency Responses to Public Health Outbreaks (UNICEF, 2018) at: <http://www.sddirect.org.uk/media/1617/health-responses-and-gbv-short-query-v2.pdf>
56. 'Increased Gender-based Violence Among Women Internally Displaced in Mississippi 2 Years Post-Hurricane Katrina', Anastario, M., Shehab, N., and Lawry, L., (2013) in *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*. 3 (1): 18-26.
57. 'Converging drivers of interpersonal violence: Findings from a qualitative study in post-hurricane Haiti', Bermudez, L.G., Stark, L., Bennouna, C., Jensen, C., Potts, A., Kaloga, I.F., et al. (2019), in *Child Abuse and Neglect*, 89:178-191.
58. 'Gender-based violence and environment linkages', Castañeda Camey, I., Sabater, L., Owren, C., and Boyer, A.E., (2020) in 'The violence of inequality', Wen, J. (ed.). Gland, Switzerland: IUCN. 272pp.
59. 'Responding to Typhoon Haiyan: Women and Girls Left Behind. A Study on Violence against Women and Girls Prevention and Mitigation in the Response to Typhoon Haiyan', (International Rescue Committee (IRC) and Global Women's Institute (GWI), 2015), at: <https://www.whatworks.co.za/documents/publications/17-responding-to-typhoon-haiyan-women-and-girls-left-behind/file>
60. 'Sitting on a Volcano: Domestic Violence in Indonesia Following Two Volcano Eruptions', Schwefer, M., (2018), IFO Working Paper Series 263, IFO Institute – Leibniz Institute for Economic Research at the University of Munich, at: <https://www.cesifo.org/DocDL/wp-2018-263-schwefer-domestic-violence.pdf>
61. 'Prevalence of Sexual Violence among Female Refugees in Complex Humanitarian Emergencies: A Systematic Review and Meta-Analysis', Vu, A., Adam, A., Wirtz, A., Pham, K., Rubenstein, L., Glass, N., Beyrer, C., and Singh, S., (2014), *The PLoS Curr*. Edition 1. doi: 10.1371/currents.dis.835f10778fd80a0e031aac12d3b533ca7, available at: <http://currents.plos.org/disasters/index.html%3Fp=11337.html>
62. International Rescue Committee (IRC), (2015) at: <https://www.rescue.org/sites/default/files/document/564/ircpvpcfinalen.pdf>
63. 'A systematic review of prevalence studies of gender-based violence in complex emergencies', Stark, L., and Ager, A., (2011) in *Trauma Violence Abuse* 12 (3): 127-34.
64. 'Everything on her Shoulders: Rapid Assessment on Gender and Violence against Women and Girls in Beni, DRC', (New York: International Rescue Committee (IRC), 2019) at: <https://www.rescue.org/report/everything-her-shoulders-rapid-assessment-gender-and-violence-against-women-and-girls-ebola>
65. 'Ebola Recovery in Sierra Leone: Tackling the rise in sexual and gender-based violence and teenage pregnancy during the Ebola crisis' (UNDP, 2015) at: <https://www.undp.org/content/dam/sierraleone/docs/Ebola%20Docs./SL%20FS%20SGBV.pdf>
66. UNICEF Helpdesk Gender Based Violence in Emergencies: Emergency Responses to Public Health Outbreaks, (UNICEF, 2018) at: <http://www.sddirect.org.uk/media/1617/health-responses-and-gbv-short-query-v2.pdf>
67. 'Vulnerability in an Influenza Pandemic: Looking Beyond Medical Risk. Technical Report'. O'Sullivan, T., and Bourgoin, M., (2010) (28 March 2020), at: <https://www.semanticscholar.org/paper/Vulnerability-in-an-Influenza-Pandemic-%3A-Looking-%2C-O%E2%80%9999-SullivanBourgoin/48b390413d140b148a598a81dc4ec4515f1d458e>

68. 'Integrating a Gender Perspective into Human Rights Investigations Guidance and Practice' (New York and Geneva: UN Office of the High Commissioner for Human Rights, 2018) at: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/Publications/GenderIntegrationintoHRInvestigations.pdf>
69. 'Prevention: Violence against women and girls and COVID-19' (UN Women Issue Brief, 2020) at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/05/brief-prevention-violence-against-women-and-girls-and-covid-19>
70. 'COVID-19 and Essential Services Provision for Survivors of Violence Against Women and Girls' (UN Women et al., Issue Brief, 2020) at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/brief-covid-19-and-essential-services-provision-for-survivors-of-violence-against-women-and-girls>
71. 'Online and ICT-facilitated violence against women and girls during COVID-19' (UN Women Issue Brief, 2020) at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/brief-online-and-ict-facilitated-violence-against-women-and-girls-during-covid-19>
72. 'Guidelines for Mobile and Remote Gender-Based Violence (GBV) Service Delivery' (International Rescue Committee (IRC), 2018) at: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/GBV-Mobile-and-Remote-Service-Delivery-Guidelines_-final.pdf
73. 'Identifying and Mitigating Gender-based Violence Risks within the COVID-19 Response', last updated: 6 April 2020, Inter-Agency Standing Committee (IASC), at: <https://gbvguidelines.org/wp/wp-content/uploads/2020/04/Interagency-GBV-risk-mitigation-and-Covid-tipsheet.pdf>
74. Personal Protective Equipment (PPE) Operational Guidance (8 April 2020), College of Policing, UK, at: <https://news.npcc.police.uk/releases/coronavirus-guidance-on-personal-protective-equipment-issued-to-police-forces>
75. 'Lockdown on Domestic Violence' (Akshara Centre, 2020) at: <https://www.aksharacentre.org/lockdown-logs/>
76. 'Online Safety in a Changing World – COVID-19 and Cyber Violence' (Sexual Violence Research Initiative, 2020), at: <https://www.svri.org/blog/online-safety-changing-world-%E2%80%93-covid-19-and-cyber-violence>
77. 'COVID-19 at the Intersection of Gender and Disability: Findings of a Global Human Rights Survey, March to April 2020' (Women Enabled International, 2020) at: <https://womenenabled.org/reports/wei-covid-19-at-the-intersection-of-gender-and-disability/>
78. 'COVID-19 and Child, Early and Forced Marriage: An Agenda for Action' (Girls not Brides, The Global Partnership to End Marriage, 2020) at: https://www.girlsnotbrides.org/wp-content/uploads/2020/04/COVID-19-and-child-early-and-forced-marriage_FINAL-4.pdf
79. 'A Girl No More: The Changing Norms of Child marriage in Conflict' (Women's Refugee Commission, 2016), at: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Changing-Norms-of-Child-Marriage-in-Conflict.pdf>
80. 'Did You Know That Millions of People Around the World Are Still Uprooted from Their Homes by Disasters (2020)?', André, C., Ginnetti, J., and Ponserre, S., for the Internal Displacement Monitoring Centre at: <https://www.internal-displacement.org/expert-opinion/did-you-know-that-millions-of-people-around-the-world-are-still-uprooted-from-their>
81. Washington Group Questionnaire, at <https://www.washingtongroup-disability.com/question-sets/>
82. 'Justice for Women amidst COVID-19' (UN Women, IDLO, UNDP, UNODC, World Bank and the Pathfinders for Justice, 2020) at: https://www.idlo.int/sites/default/files/pdfs/publications/Justice-for-Women_Full-Report-English.pdf
83. 'Gender Alert on COVID-19, Lebanon' - In Focus: Access to Justice and Gender Based Violence, April 10, 2020. Issue No. 1 (National Commission for Lebanese Women, UN Women, WHO, UNFPA, 2020) at: <https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20arab%20states/attachments/publications/2020/04/gender%20and%20covid-19%20in%20lebanon/updated/gender%20alert%20on%20covidlebanon%20english.pdf?la=en&vs=1838>
84. Operation Faoiseamh - Domestic Abuse (9 June 2020), Ireland's National Police and Security Service at: <https://www.garda.ie/en/about-us/our-departments/office-of-corporate-communications/press-releases/2020/june/operation%20faoiseamh%20-%20domestic%20abuse%209th%20june%202020%20.htm-#:~:text=Operation%20Faoiseamh%2C%20which%20commenced%20as,protected%20during%20this%20extraordinary%20time>
85. 'Safe Ireland Welcomes Garda Prioritisation of Domestic Abuse and Coercive Control' at: <https://www.safeireland.ie/safe-ireland-welcomes-garda-prioritisation-of-domestic-abuse-and-coercive-control/>
86. 'Measures and Practices by Country. Promoting and Protecting Women's Rights at National Level' (Council of Europe at: <https://www.coe.int/en/web/genderequality/promoting-and-protecting-women-s-rights>

87. 'Assessing Sexual and Gender-Based Violence during the Ebola Crisis in Sierra Leone' (UNDP and Irish Aid, 2015) at: https://www.sl.undp.org/content/sierra-leone/en/home/library/crisis_prevention_and_recovery/assessing-sexual-and-gender-based-violence-during-the-ebola-cris.html
88. 'Not just hotlines and mobile phones: GBV Service provision during COVID-19' (2020), Erskine, D., for UNICEF at: <https://www.unicef.org/media/68086/file/GBV%20Service%20Provision%20During%20COVID-19.pdf>
89. 'Global Rapid Gender Analysis for COVID-19' (International Rescue Committee and CARE International, 2020) at: <https://www.rescue.org/report/global-rapid-gender-analysis-covid-19>

